

ΙΣΙΔΩΡΟΥ
ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

5

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΒΙΒΛΙΟ Ε΄

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ Α΄ ΦΖΘ΄

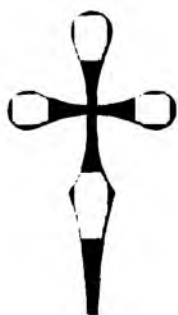
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΙΣΙΔΩΡΟΥ
ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

5

ΕΠΟΠΤΗΣ - ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Π. ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΠΕ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΛΑΜΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2000

ΙΣΙΔΩΡΟΣ
ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΗΣ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

Copyright :

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ

Γ. Μπακασέλου 3, Θεσσαλονίκη

Τ. Θ. 400 90. 560 10 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 031/283 880. Οικίας 031/696 653.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στόν τόμο αὐτόν ἐκδίδεται τὸ Ε΄ Βιβλίο τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει 569 ἐπιστολές.

Οἱ παραλήπτες τῶν 569 αὐτῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ε΄ Βιβλίου, πού ἀνέρχονται στόν ἀριθμὸ τῶν 229, εἶναι κατ' ἀλφαβητικὴ σειρὰ οἱ ἑξῆς:

	Ἐπιστολές
1 ΑΒΡΑΑΜ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΛΗ΄,	1
2 ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΩΝ, ΥΜΔ΄,	1
3 ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΩΝ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ, ΝΕ΄, ΤΛΔ΄, ΥΝΔ΄,	3
4 ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΩΝ, ΩΦΕΛΙΟΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ, ΥΛΘ΄,	1
5 ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΣΝΗ΄, ΣΞΒ΄,	2
6 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΕ΄,	1
7 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΤΨΣΤ΄,	1
8 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ, ΤΠΗ΄,	1
9 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΡΛΗ΄, ΥΟΕ΄, ΦΛ΄, ΦΛΣΤ΄, ΦΜΑ΄,	5
10 ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΡΠΖ΄,	1
11 ΑΙΔΕΣΙ(Μ)ΟΣ, ΠΟΛΥΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΙΔ΄,	1
12 ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ, ΥΙ΄, ΥΙΑ΄,	2
13 ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΡΗ΄,	1
14 ΑΚΥΛΑΣ, ΑΜΜΩΝΙΟΣ, ΩΡΙΩΝ, ΡΨΓ΄,	1
15 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΠΟΙΗΤΗΣ, ΤΛΑ΄,	1
16 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΦΚΓ΄,	1
17 ΑΛΥΠΙΟΣ ΣΛΔ΄, ΥΞΓ΄, ΦΣΤ΄, ΦΝΓ΄,	4
18 ΑΛΥΠΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΤΜΖ΄,	1
19 ΑΛΥΠΙΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΜΒ΄,	1
20 ΑΛΥΠΙΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΣΝΓ΄,	1
21 ΑΛΦΙΟΣ ΥΨΗ΄,	1
22 ΑΛΦΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΡΠΓ΄, ΣΨΣΤ΄,	2
23 ΑΛΦΙΟΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΤΠΣΤ΄,	1
24 ΑΛΦΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΦΚΑ΄, ΦΚΒ΄,	2

25	ΑΛΦΙΝΟΣ, ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟΣ, Η΄.	1
26	ΑΜΠΕΛΙΟΣ, ΚΟΜΗΣ, ΥΝΕ΄.	1
27	ΑΜΜΩΝΙΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, ΦΛΓ΄.	1
28	ΑΜΜΩΝΙΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, Θ΄.	1
29	ΑΝΑΤΟΛΙΟΣ ΦΙΕ΄.	1
30	ΑΝΑΤΟΛΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΜΕ΄.	1
31	ΑΝΔΡΟΜΑΧΟΣ ΡΟΓ΄.	1
32	ΑΝΔΡΟΜΑΧΟΣ, ΚΟΜΗΣ, ΤΜΒ΄.	1
33	ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ, ΕΓ΄, ΡΚΖ΄.	2
34	ΑΝΤΙΟΧΟΣ Α΄.	1
35	ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΦΝΣΤ΄,	1
36	ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ, ΓΕΩΡΓΟΣ, ΞΗ΄.	1
37	ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΡΞΘ΄, ΤΟ΄, ΤΞΕ΄.	3
38	ΑΡΑΒΙΑΝΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΤΘ΄.	1
39	ΑΡΠΟΚΡΑΣ, ΣΟΦΙΣΤΗΣ, ΜΗ΄, ΝΒ΄, Π΄, ΡΒ΄, ΡΙ΄, ΡΚΔ΄, ΡΚΕ΄, ΡΕΒ΄, ΡΠΕ΄, ΡΞΗ΄, ΡΞΘ΄, ΣΙΖ΄, ΣΚΓ΄, ΤΜΗ΄, ΤΜΘ΄, ΤΝΑ΄, ΤΠ΄, ΥΙΕ΄, ΥΚΓ΄, ΥΚΔ΄.	20
40	ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ ΠΒ΄.	1
41	ΑΡΧΟΝΤΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΚΖ΄.	1
42	ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΥΞΕ΄.	1
43	ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ, ΣΟΦΙΣΤΗΣ, ΟΣΤ΄, ΤΜΔ΄, ΥΝΗ΄, ΦΜΣΤ΄, ΦΜΖ΄, ΦΜΗ΄.	6
44	ΑΥΣΟΝΙΟΣ ΣΔ΄, ΤΝΔ΄.	2
45	ΑΥΣΟΝΙΟΣ, ΚΟΡΡΗΚΤΩΡ, ΣΙΒ΄, ΣΚΗ΄, ΥΙΗ΄, ΥΙΘ΄, ΥΚ΄, ΥΚΗ΄.	6
46	ΑΦΘΟΝΙΟΣ ΣΙΗ΄.	1
47	ΒΟΗΘΟΣ, ΜΟΝΑΧΟΣ, ΣΠΒ΄.	1
48	ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, ΟΒ΄, ΤΛΣΤ΄, ΤΛΖ΄, ΤΛΗ΄.	4
49	ΓΕΣΙΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΥΙΣΤ΄.	1
50	ΔΑΝΙΗΛ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΚΒ΄, ΣΙΕ΄, ΤΜΕ΄, ΦΜΒ΄.	4
51	ΔΗΜΟΣ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ ΥΝΣΤ΄.	1
52	ΔΙΔΥΜΟΣ ΚΑΙ ΗΡΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ, ΥΛΓ΄.	1
53	ΔΙΔΥΜΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΚΗ΄, ΡΕΖ΄, ΦΛΔ΄.	3
54	ΔΙΔΥΜΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΣΣΤ΄, ΣΖ΄.	2
55	ΔΙΟΓΕΝΗΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΟΕ΄, ΣΝΘ΄, ΥΕΔ΄.	3
56	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΕ΄, ΡΚΑ΄.	2
57	ΔΙΟΣΚΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΣΟΔ΄.	1
58	ΔΟΜΕΤΙΟΣ ΝΣΤ΄.	1

59	ΔΟΜΙΤΙΟΣ, ΚΟΜΗΣ, Ε', ΦΚΗ.	2
60	ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΙΑΤΡΟΣ, ΡΖΑ'.	1
61	ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ, ΜΓ', ΣΝ', ΣΝΑ', ΣΟΓ', ΤΒ', ΥΑ', ΦΞΗ.	7
62	ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ΛΑΜΠΡΟΤΕΡΟΣ, ΤΟΘ'.	1
63	ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΣΝΒ'.	1
64	ΕΛΑΦΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΣΑ'.	1
65	ΕΛΙΣΣΑΙΟΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΥΖΔ'.	1
66	ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΙΣΙΝ Ρ ΠΣΤ.	1
67	ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, ΡΟΖ'.	1
68	ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΝΗ', ΡΙΑ', ΡΙΒ', ΤΕΒ', ΤΕΓ'.	5
69	ΕΡΜΗΣΑΝΔΡΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΤΙΒ'.	1
70	ΕΡΜΙΝΟΣ, ΚΟΜΗΣ, ΡΣΤ, ΡΖ', ΣΜΘ', ΣΟ', ΣΟΣΤ, ΣΟΖ', ΣΖΘ', Τ, ΤΜΑ', Υ, ΥΟ'.	11
71	ΕΡΜΙΝΟΣ, ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ΙΕΡΑΞ, ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΙ, ΤΝΣΤ, ΤΝΖ'.	2
72	ΕΡΜΙΝΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΞ, ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΙ, ΤΟΑ'.	1
73	ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ, ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΑΙ ΑΙΛΙΑΝΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ, Λ'.	1
74	ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ, ΛΑΜΠΕΤΙΟΣ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ Β'.	1
75	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΤΖ'.	1
76	ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΡΠΗ.	1
77	ΕΥΓΕΝΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΜΖ', ΟΗ'.	2
78	ΕΥΔΑΙΜΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΥΟΑ'.	1
79	ΕΥΔΑΙΜΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΦΛΖ'.	1
80	ΕΥΛΟΓΙΟΣ ΤΞ', ΤΠΒ'.	2
81	ΕΥΣΕΒΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΠΘ'.	1
82	ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΡΙΗ'.	1
83	ΕΥΤΟΝΙΟΣ ΤΝ'.	1
84	ΕΥΤΟΝΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΜΘ', Ν', ΝΑ', ΞΗ', ΞΘ', Ο', ΞΣΤ, ΡΝΓ', ΡΝΔ', ΣΚ', ΣΚΑ', ΣΚΒ', ΣΜΒ', ΣΜΓ', ΣΖΔ', ΣΖΗ', ΤΚ', ΤΖΒ', ΥΛΖ', ΥΜΘ', ΥΝΑ', ΥΟΘ', ΥΠ, ΥΠΑ', ΦΑ', ΦΝΘ'.	26
85	ΖΗΝΩΝ ΣΠΣΤ, ΥΜΗ', ΥΞΣΤ.	3
86	ΖΩΣΙΜΟΣ ΥΜΑ', ΦΛΑ', ΦΛΒ'.	3
87	ΖΩΣΙΜΟΣ, ΜΑΡΩΝ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΚΘ'.	1
88	ΖΩΣΙΜΟΣ, ΜΑΡΩΝ, ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ΛΔΘ'.	1
89	ΖΩΣΙΜΟΣ, ΜΑΡΩΝ, ΧΑΙΡΗΜΩΝ, ΦΛΘ'.	1
90	ΖΩΣΙΜΟΣ, ΜΑΡΩΝ, ΧΑΙΡΗΜΩΝ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ΤΟΓ'.	1
91	ΖΩΣΙΜΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, Δ', ΙΒ', ΙΓ', ΚΔ', ΝΖ', ΠΑ', ΣΙ', ΣΙΓ', ΣΛΑ',	

	ΣΜΣΤ', ΣΝΖ', ΤΚΔ', ΤΚΘ', ΤΜΣΤ', ΤΝΗ', ΤΖΓ', ΥΙΖ', ΥΚΣΤ', ΥΛΣΤ', ΥΜΕ', ΥΖΑ', ΥΖΣΤ', ΦΖ, ΦΙ', ΦΙΑ', ΦΕΒ', ΦΕΘ'.	27
92	ΖΩΣΙΜΟΣ, ΧΑΙΡΗΜΩΝ, ΜΑΡΩΝ, ΤΙΓ'.	1
93	ΗΛΙΑΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΡΛΘ', ΡΜΣΤ', ΡΟΗ', ΣΞΕ', ΣΞΘ', ΣΖΑ', ΣΖΒ', ΦΝΒ'.	8
94	ΗΛΙΑΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΥΕΖ'.	1
95	ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΣΟΘ', ΣΖ'.	2
96	ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΥΝ'.	1
97	ΗΡΩΝ ΤΝΒ', ΤΝΓ'.	2
98	ΗΡΩΝ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΝΔ'.	1
99	ΗΡΩΝ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΦΚΖ'.	1
100	ΗΡΩΝ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΥΖ'.	1
101	ΗΡΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΥΕΘ'.	1
102	ΗΡΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΕΖ', ΡΔ', ΤΙΘ', ΥΞ, ΦΛΗ'.	5
103	ΗΡΩΝ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΟΓ'.	1
104	ΗΣΑΪΑΣ ΠΖ', ΡΠΘ', ΡΖ', ΡΖΕ', ΣΕΔ', ΤΕΗ', ΥΗ', ΥΘ', ΥΚΘ', ΦΙΓ', ΦΙΔ', ΦΜΘ'.	12
105	ΗΣΑΪΑΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ, ΙΗ', ΙΘ'.	2
106	ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ ΣΟΑ'.	1
107	ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΤΕΖ', ΥΖΖ'.	2
108	ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΤΣΤ', ΥΜ'.	2
109	ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, ΑΝΑΧΩΡΗΤΗΣ, ΤΠΘ'.	1
110	ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, ΕΠΙΜΑΧΟΣ, ΠΑΥΛΟΣ, ΜΟΝΑΖΟΝΤΕΣ, ΥΖ'.	1
111	ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΚΓ'.	1
112	ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΣΙΑ', ΤΖΗ', ΥΝΖ'.	3
113	ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΡΜΘ', ΣΠΓ'.	2
114	ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΑΛΙΟΣ, ΥΕΒ'.	1
115	ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΣΙΘ',	1
116	ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΕΠΑΡΧΟΣ, ΤΟΒ'.	1
117	ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΖΖ', ΡΙΕ', ΡΙΘ', ΡΜ', ΣΛΒ', ΣΛΗ', ΤΜΓ', ΥΠΓ', ΥΠΔ'.	9
118	ΘΕΟΠΕΜΠΤΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΣΛΓ', ΦΗ', ΦΘ'.	3
119	ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ ΡΚΘ'.	1
120	ΘΕΟΦΑΝΙΟΣ ΦΝΑ'.	1
121	ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΡΙΔ'.	1
122	ΘΕΩΝ ΥΛΔ'.	1
123	ΘΕΩΝ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΖΒ', ΡΞ', ΡΞΑ', ΡΖΣΤ', ΣΚΖ'.	5

124	ΘΕΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΝΘ', ΣΞΣΤ, ΣΞΖ'.	3
125	ΘΕΩΝ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΤΙΑ', ΤΙΕ'.	2
126	ΘΩΜΑΣ ΡΚΓ'.	1
127	ΘΩΜΑΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΡΜΖ'.	1
128	ΙΑΚΩΒΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, ΣΚΘ', ΣΛ', ΣΛΣΤ, ΤΝΘ'.	4
129	ΙΕΡΑΚΙΩΝ ΚΕ'.	1
130	ΙΕΡΑΞ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, Ξ, ΞΔ', ΞΕ', ΠΕ', ϚΘ', Ρ', ΡΛΕ', ΡΛΣΤ, ΡΝΗ', ΡΟΕ', ΡΟΣΤ, ΡΠΑ', ΣΛΕ', ΣΛΖ', ΣΜΖ', ΥΔ', ΥΞΑ'.	17
131	ΙΕΡΑΞ, ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ, ΤΑ', ΤΙΓ'.	2
132	ΙΕΡΑΞ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΤΚΑ', ΤΚΒ', ΤΚΓ', ΦΜ'.	4
133	ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΤϚΔ'.	1
134	ΙΣΙΔΩΡΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΛΒ', ΛΓ', ΛΘ', ΡϚΖ', ΣϚΓ'.	5
135	ΙΣΙΔΩΡΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΡΝΣΤ', ΡΞΣΤ', ΡΟΒ', ΡΟΘ', ΣΠΗ', ΣΠΘ', ΤΗ', ΤΙΗ', ΤΛΕ', ΥΝΘ', ΥΟΔ', ΦΝΖ'.	12
136	ΙΣΙΔΩΡΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΟΑ'.	1
137	ΙΣΧΥΡΙΩΝ ΣΞΑ', ΣϚΕ', ΥΠΕ'.	3
138	ΙΣΧΥΡΙΩΝ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΡΝΕ'.	1
139	ΙΣΧΥΡΙΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΤϚΖ'.	1
140	ΙΣΧΥΡΙΩΝ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΙΕ'.	1
141	ΙΩΑΝΝΗΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΞΒ'.	1
142	ΙΩΑΝΝΗΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΡΜΗ', ΦΞΕ'.	2
143	ΙΩΣΗΦ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΣϚΖ'.	1
144	ΚΑΣΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΡΙΣΤ'.	1
145	ΚΑΣΙΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΠΣΤ'.	1
146	ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΣΓ'.	1
147	ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΤΠΑ'.	1
148	ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ ΦΕ'.	1
149	ΚΥΡΙΛΛΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΟΘ', ΣΞΗ'.	2
150	ΚΥΡΟΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΣΝΣΤ, ΤΛΒ'.	2
151	ΚΥΡΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΥΚΒ'.	1
152	ΚΥΡΡΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΙΖ'.	1
153	ΛΑΜΠΕΤΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΜΑ', ΟΔ', ΣΝΕ', ΦΙΗ'.	4
154	ΛΑΜΠΕΤΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΡΞΕ', ΡϚΒ', ΥΠΒ'.	3
155	ΛΑΜΠΡΕΤΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΤΞΕ'.	1
156	ΛΑΜΠΕΤΙΟΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΟΣ, ΚΑΣΙΟΣ, ΥΠΣΤ'.	1
157	ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΥΙΑ'.	1
158	ΛΕΟΝΤΙΟΣ, ΑΛΦΕΙΟΣ, ΛΑΜΠΕΤΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ, ΡΟΑ'.	1

159	ΛΕΟΝΤΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΥΛΕ΄.	1
160	ΛΕΟΝΤΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΚΑ΄, ΛΖ΄, ΡΠ΄.	3
161	ΛΟΥΚΑΣ, ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ, ΡΠΒ΄, ΥΚΑ΄.	2
162	ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΥΜΒ΄.	1
163	ΜΑΚΡΟΒΙΟΣ ΡΜΔ΄.	1
164	ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ ΤΜ΄.	1
165	ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΞΑ΄, Ζ΄, ΖΑ΄, ΤΛ΄.	4
166	ΜΑΡΚΙΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΤΟΗ΄.	1
167	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΣ, ΖΩΣΙΜΟΣ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ΣΞ΄.	1
168	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΣ, ΖΩΣΙΜΟΣ, ΜΑΡΩΝ, ΟΖ΄, ΤΚΣΤ, ΤΚΖ΄.	3
169	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΣ, ΖΩΣΙΜΟΣ, ΜΑΡΩΝ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ΝΓ΄, ΠΔ΄, ΡΕ΄, ΡΚΒ΄, ΤΙΑ΄, ΥΒ΄, ΥΟΣΤ.	7
170	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΖΩΣΙΜΟΣ ΙΑ΄.	1
171	ΜΑΡΤΥΡΙΟΣ ΤΖΘ΄, ΥΜΓ΄.	2
172	ΜΑΡΩΝ ΡΙΓ΄, ΤΠΔ΄, ΤΠΕ΄, ΥΟΓ΄, ΥΠΗ΄, ΥΠΘ΄, ΦΙΒ΄, ΦΚΔ΄, ΦΜΕ΄, ΦΞΖ΄.	10
173	ΜΗΝΑΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΡΛΔ΄, ΤΟΣΤ.	2
174	ΜΩΣΗΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΥΜΖ΄.	1
175	ΝΕΙΛΑΜΜΩΝ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΦΞΑ΄.	1
176	ΝΕΙΛΟΣ ΡΛ΄, ΡΜΕ΄, ΡΝΖ΄, ΣΟΒ΄, ΣΠΖ΄, ΤΖΑ΄, ΥΛΗ΄, ΥΠΖ΄, ΥΖΒ΄, ΥΖΘ΄.	10
177	ΝΕΙΛΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ, ΠΑΥΛΟΣ, ΦΙΣΤ.	1
178	ΝΕΙΛΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΣΜ΄, ΣΜΑ΄.	2
179	ΝΕΜΕΣΙΟΣ ΛΣΤ.	1
180	ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΟΣ ΣΒ΄.	1
181	ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΤΠΖ΄.	1
182	ΟΛΥΜΠΙΟΣ, ΙΣΙΔΩΡΟΣ, ΥΟΖ΄, ΥΟΗ΄.	2
183	ΟΛΥΜΠΙΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΡΓ.	1
184	ΟΥΑΛΗΣ ΦΛΕ΄.	1
185	ΟΥΡΑΝΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΣΚΣΤ, ΣΞΓ.	2
186	ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΟΣ ΦΒ΄.	1
187	ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, ΤΝΕ΄.	1
188	ΠΑΙΣΙΝ ΑΡΧΟΝΤΙΟΥ ΥΚΕ΄.	1
189	ΠΑΙΣΙΝ ΔΟΜΕΤΙΟΥ ΡΞΓ, ΡΞΔ΄.	2
190	ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, ΦΚΕ΄.	1
191	ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΣΤ, ΛΑ΄, ΖΓ, ΡΛΒ΄, ΡΖΔ΄, ΣΚΕ΄, ΣΟΕ΄, ΤΛΓ, ΤΞΘ, ΥΕ΄, ΥΚΖ, ΥΜΣΤ, ΦΓ, ΦΝ΄.	14
192	ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ, ΣΕΡΗΝΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΙ, ΦΚΣΤ,	1

- 193 ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ, ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟΣ, Ζ΄.
- 194 ΠΑΥΛΟΣ Γ, ΠΗ, ΡΙΖ, ΡΛΖ, ΣΜΔ, ΣΜΗ, ΤΓ, ΤΚΕ, ΤΟΔ, ΤΟΕ, ΤΟΖ,
ΤΖ, ΥΝΒ, ΥΝΓ.
- 195 ΠΑΥΛΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΠΓ.
- 196 ΠΑΥΛΟΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΡΟΔ.
- 197 ΠΑΥΛΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΜΣΤ, ΣΙΔ.
- 198 ΠΑΥΛΟΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗΣ, ΡΛΑ.
- 199 ΠΑΥΛΟΣ, ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΥΖΓ.
- 200 ΠΕΤΡΟΣ ΙΣΤ, Κ, ΡΑ, ΡΚΗ, ΡΝΘ, ΣΛΘ, ΣΟΗ, ΣΠ, ΤΔ, ΤΕ, Φ, ΦΞ,
ΦΞΣΤ.
- 201 ΠΕΤΡΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, ΦΝΕ.
- 202 ΠΕΤΡΟΣ, ΚΟΡΡΗΚΤΩΡ, ΤΠΓ.
- 203 ΠΕΤΡΟΣ (ΠΡΙΜΟΣ) ΜΟΝΑΖΩΝ, ΣΠΑ, ΤΕΔ.
- 204 ΠΕΤΡΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΦΜΓ.
- 205 ΠΕΤΡΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΣΘ, ΦΝΔ.
- 206 ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΣ ΚΣΤ.
- 207 ΠΟΣΕΙΔΩΝ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΥΟΒ.
- 208 ΠΡΙΜΟΣ ΤΙΣΤ.
- 209 ΠΡΙΜΟΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΣΠΔ.
- 210 ΠΡΟΣΕΧΙΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ ΙΑΤΡΟΣ, ΥΙΒ.
- 211 ΣΕΡΑΠΙΩΝ ΤΕΑ.
- 212 ΣΕΡΗΝΟΣ ΥΓ, ΥΣΤ, ΥΛΑ.
- 213 ΣΕΡΗΝΟΣ, ΔΙΑΚΟΝΟΣ, ΜΔ, ΖΔ, ΡΜΓ, ΤΚΗ, ΥΛΒ, ΥΞΗ, ΦΔ.
- 214 ΣΕΡΗΝΟΣ, ΤΡΙΒΟΥΝΟΣ, ΡΜΒ, ΤΛΘ, ΦΞΓ, ΦΞΔ.
- 215 ΣΤΡΑΤΗΓΙΟΣ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΣΙΣΤ, ΥΖΕ, ΦΙΘ, ΦΚ.
- 216 ΣΥΜΜΑΧΙΟΣ ΤΙ.
- 217 ΣΥΜΜΑΧΟΣ Ι.
- 218 ΤΑΥΡΟΣ, ΥΠΑΡΧΟΣ, Μ.
- 219 ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΡΞΗ, ΡΟ.
- 220 ΤΙΜΟΘΕΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, ΣΝΔ.
- 221 ΥΠΑΤΙΟΣ ΤΞΣΤ, ΦΚΘ.
- 222 ΥΠΑΤΙΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΡΚ, ΡΠΑ, ΣΚΔ.
- 223 ΦΙΛΕΑΣ, ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΡΝΒ.
- 224 ΦΙΛΗΤΡΙΟΣ ΡΘ, ΡΚΣΤ, ΣΕ.
- 225 ΧΑΙΡΗΜΩΝ ΡΝ, ΡΝΑ.
- 226 ΩΡΙΩΝ ΣΗ.
- 227 ΩΡΙΩΝ, ΜΟΝΑΖΩΝ, ΣΠΕ.

228 ΩΦΕΛΙΟΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ, ΕΣΤ, ΡΚΑ', ΡΛΓ', ΣΜΕ', ΤΙΖ', ΥΛ', ΦΙΖ', ΦΜΔ', ΦΝΘ'.	9
229 ΩΦΕΛΙΟΣ, ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ, Σ'.	1
ΣΥΝΟΛΟΝ	569

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν οἱ περισσότερες ἀναφέρονται σέ γενικά θέματα, ἀρκετές εἶναι ἐγκωμιαστικές καὶ ἐπιτιμητικές, καὶ οἱ ὑπόλοιπες ἀναφέρονται σέ θεολογικά, κοινωνικά καὶ ἠθικά θέματα.

Τὸ κείμενο καὶ αὐτοῦ τοῦ τόμου λαμβάνεται ἀπὸ τὴν ΡΓ, στὸ ὁποῖο ἔχουν γίνει σημαντικές διορθώσεις ἰδίως στὴ στίξη, καὶ τέθηκαν οἱ τίτλοι σὲ τὰς Ἐπιστολὰς ποὺ ἔλειπαν.

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

(PG 78, 1325-1646)

Α' - ΑΝΤΙΟΧΩ

“Οτι ἐκ πλεονεξίας τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσιν αἱ τῆς ψυχῆς ἀνωμαλίας.

“Ὡσπερ ἐν τοῖς σώμασιν ἀπὸ πλεονεξίας αἱ δυσκρασίαι γίνον-
5 ται (ὅταν γάρ, τοὺς οἰκείους ὄρους ἀφέντα τὰ στοιχεῖα, ὑπερόρια
γίνηται καὶ εἰς ἀμετρίαν ἐκπέσῃ, τότε αἱ νόσοι καὶ οἱ χαλεποὶ συμ-
βαίνουσι θάνατοι), οὕτω καὶ τῶν ψυχῶν. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ σώφρο-
νος θίου εἰς ὀργὴν ἐκκυλισθῆμεν καὶ τετυφωμένοι καὶ δουλο-
πρεπεῖς γινόμεθα, δι' ἐκείνου μὲν μισητοί, διὰ τούτου δὲ καταγέλα-
10 στοι γινόμενοι. Ἐναντίας γὰρ κακίας κινῶντες, ἀπόνοιάν τε ὁμοῦ
καὶ κολακείαν καὶ μῖσος κερδαίνομεν καὶ γέλωτα ὀφλισκάνομεν,
ἀλλ' ἐὰν τὴν πλεονεξίαν τοῦ πάθους περικόψωμεν καὶ ταπεινοὶ
μετὰ ἀκριθείας καὶ ὑψηλοὶ μετὰ ἀσφαλείας ἐσόμεθα. Τοιαύτη γὰρ
ἢ παρ' ἡμῶν φιλοσοφία, μετριοφροσύνην καὶ ὕψος εἰς μίαν συνάγει
15 ψυχὴν. Μετριοφροσύνην μὲν τῷ κατὰ μηδενὸς ἐπαίρεσθαι, ὕψος δὲ
τῷ μηδένα ἀξιοῦν κολακεύειν.

Β' - ΕΡΜΟΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ

“Οτι θεῖον ἔργον ἐστὶν ἀνιμᾶν τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς κακίας.

20 Εἰ καὶ πρὸς Ζώσιμον καὶ Εὐστάθιον καὶ Μάρωνα, ἄνδρας
μήτε τι χρηστὸν οἰκοθεν κεκτημένους, μήτε τὴν ἀπὸ τῶν πραγμά-
των δεχομένους διδασκαλίαν, μήτε τὴν παρὰ τῶν ἄλλων συμ-
βουλήν προσιεμένους, ἀλλ' εἰς ὠμολογημένην ἀπώλειαν ἐκπε-

ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΜΠΤΟΝ

(PG 78, 1325-1646)

1. ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΟΧΟ

“Οτι οί άνωμαλίες τής ψυχής συμβαίνουν από την ύπερίσχυση τών παθών.

“Οπως στα σώματα οί άνωμαλίες προκαλούνται από τις πλεονεξίες (γιατί όταν τα στοιχεία που τα αποτελούν, αφήνοντας τα όριά τους, βγαίνουν έξω από αυτά και ξεπέφτουν σε ύπερβολή, τότε συμβαίνουν και οί άρρώστιες και οί φοβεροί θάνατοι), έτσι και στις ψυχές. Και πράγματι, εάν από τή σώφρονα ζωή κυλισθοῦμε στην όργή και γίνουμε άλαζόνες και δουλοπρεπεῖς, μέ τὸ πρώτο γινόμαστε μισητοί, ενώ μέ τὸ δεύτερο καταγέλαστοι. Γιατί, άναμγνύοντας αντίθετες κακίες, κερδίζουμε άνοησία μαζί και κολακεία και μῖσος, και γινόμαστε καταγέλαστοι. Ἐάν όμως κόψουμε τήν πλεονεξία τοῦ πάθους και πραγματικά ταπεινοί θά γίνουμε, και ύψηλοί μέ ασφάλεια. Γιατί τέτοια είναι ή διδασκαλία μας, συνδυάζει μετριοφροσύνη και ύψηλοφροσύνη σε μᾶ ψυχή. Μετριοφροσύνη μέ τὸ νά μή έπαίρεται έναντίον κανενός, και ύψηλοφροσύνη, μέ τὸ νά μή έπιδιώκει νά κολακέψει κανένα.

2. ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΕΡΜΟΓΕΝΗ, ΛΑΜΠΕΤΙΟ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΙΟ

“Οτι είναι θεῖο έργο τὸ νά ανασύρουμε τούς άμαρτωλούς από τὸν βυθὸ τής κακίας.

Σκεφθεῖτε σεῖς αν πρέπει νά συζητᾶτε και νά λέτε αυτά που πρέπει στον Ζώσιμο και τον Ευστάθιο και τον Μάρωνα, οί όποιοι δέν έχουν τίποτε τὸ καλὸ από τὸν έαυτό τους, ούτε τή διδασκαλία από τὰ ἴδια τὰ πράγματα δέχονται, ούτε τις συμβουλές τών άλλων εφαρμόζουν, άλλ' έχουν ξεπέ-

πτωκότας παρέλκον ἐστί, κρίνετε, περὶ τῶν προσηκόντων διαλέγεσθαι, ἀλλάγε δίκαιοι ἂν εἴητε εὐχαῖς πρὸς τὸ Θεῖον χρήσασθαι τάχα, πῶς αὐτοὺς ἐκ τοῦ θυθοῦ τῆς κακίας ἀνιμήσητε· θεῖον γάρ ἐστιν ὡς ἔοικε τὸ ἔργον.

5

Γ'— ΠΑΥΛΩ

ᾠΟτι ἄξιοι γέλωτός εἰσιν οἱ σεμννόμενοι ἐπὶ τοῖς δοκοῦσι εἶναι ἀγαθοῖς, τοῖς ὡς σκιαῖς καὶ ὄνειρασι καὶ ἀτρανώτοις φαντασίαις ἐοικόσιν.

Εἰ ὁ πλοῦτος καὶ τὸ κάλλος καὶ ἡ ῥώμη καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δυναστεία καὶ πάντα τὰ δοκοῦντα εἶναι καλὰ θᾶπτον μαραίνεται καὶ καπνοῦ δίκην διαλύεται, τίς οὗτος ἀνόητος, ὡς ἐφ' ἐνὶ τῶν εἰρημένων ἐναδρύνεσθαι καὶ μέγα φρονεῖν; Τοῦ γὰρ πάντα ὁμοῦ ταῦτ' ἔχοντος γυμνουμένου καὶ ἐρήμου γιγνομένου, ἔσθ' ὅτε μὲν καὶ ζῶντος, πάντως καὶ τεθνεῶτος, ὁ μὴ πάντα ἔχων ὁμοῦ (οὐδὲ 15 γὰρ πάντα οἷόν τε συνελθεῖν) πῶς οὐ γέλωτα ὀφλήσει σεμννόμενος ἐπὶ σκιαῖς καὶ ὄνειρασι καὶ ἀτρανώτοις φαντασίαις;

Δ'— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι διὰ τῶν πραγμάτων χρῆ πείθειν τοὺς ἀκούοντας, ὅτι ἔστι βασιλεία οὐρανῶν καὶ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς τρέπειν. 20 αὐτῆς τρέπειν.

Χρῆ, ὦ βέλτιστε, πείσαι διὰ τῶν πραγμάτων τοὺς ἀκούοντας, ὅτι ἔστι βασιλεία οὐρανῶν καὶ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς τρέψαι τοὺς ἀκρωμένους. Πείθονται δὲ οἱ ἀκούοντες, ὅταν βασιλείας ἄξια πράττοντα τὸν διδάσκαλον ἴδωσιν. Εἰ δὲ κολάσεως ἄξια, ὡπερ 25 οὐ πράττων, περὶ βασιλείας φιλοσοφοίη, πῶς πείσει τοὺς ἀκροατάς; Ταυτὸν γὰρ ποιεῖ, ὡς ἂν τις πράγματος ἐρᾶν πείθοι τοὺς πεισθέντας παρ' αὐτοῦ πρότερον, ὅτι τοῦτο οὐχ ὑφέστηκεν.

Ε'— ΔΟΜΗΤΙΩ ΚΟΜΗΤΙ

ᾠΟτι οἱ μάρτυρες τότε μᾶλλον χρῆ ἀνακηρύττεσθαι, ὅτε ἐν τῇ πάλῃ ἀποθνήσκουσιν. 30

Ἦττά ἐστιν, ὦ σοφώτατε, οὐ τὸ τεθνάναι ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ τὸ δεῖσαι τοὺς πολεμίους καὶ ῥίψαι τὴν ἀσπίδα, ὃν δὲ ἐπέλιπε τὸ σῶμα τῆς ἀριστείας ἐπιθυμοῦντα ἐν τοῖς τροπαιούχοις ἀναγράφε-

σει σὲ ὁμολογημένη ἀπώλεια. Τὸ πιὸ σωστὸ θὰ ἦταν μᾶλλον νὰ προσεύχεσθε στὸν Θεὸ νὰ σᾶς ὑποδείξει μὲ ποιὸν τρόπο θὰ τοὺς ἀνασύρετε ἀπὸ τὸν βυθὸ τῆς κακίας, γιατί αὐτὸ τὸ ἔργο, ὅπως φαίνεται, εἶναι θεῖο.

3. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Οτι εἶναι ἄξιοι γιὰ γέλια ἐκεῖνοι ποὺ καμαρώνουν γι’ αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μοιάζουν μὲ σκιές καὶ ὄνειρα καὶ σκοτεινὲς φαντασίες.

Ἐὰν ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὁμορφιὰ καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ ὅλα ὅσα θεωροῦνται καλὰ, μαραίνονται πολὺ γρήγορα καὶ διαλύονται σὰν καπνός, ποιὸς εἶναι τόσο ἀνόητος, ὥστε νὰ καμαρώνει καὶ νὰ ὑπερηφανεύεται ἔστω καὶ γιὰ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἰπώθηκαν; Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ τὰ ἔχει ὅλα αὐτὰ ἀπογυμνώνεται καὶ τὰ στερεῖται, κάποτε ἐνῶ ἀκόμα ζεῖ, ὅπωςδήποτε ὅμως ὅταν πεθάνει, αὐτὸς ποὺ δὲν τὰ ἔχει ὅλα μαζί (γιατὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλα), πῶς δὲν θὰ εἶναι ἄξιος γιὰ γέλια καμαρώνοντας γιὰ σκιές καὶ ὄνειρα καὶ σκοτεινὲς φαντασίες;

4. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι πρέπει μὲ τίς πράξεις μας νὰ πείθουμε τοὺς ἀκροατές μας, ὅτι ὑπάρχει βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ τοὺς ὀδηγοῦμε στὴν ἐπιθυμία αὐτῆς.

Πρέπει, φίλε μου, νὰ πείσεις μὲ τίς πράξεις σου αὐτοὺς ποὺ σὲ ἀκοῦνε, ὅτι ὑπάρχει βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ νὰ προτρέψεις τοὺς ἀκροατές σου νὰ τὴν ἐπιθυμήσουν. Οἱ ἀκροατές ὅμως πείθονται ὅταν δοῦν ὅτι ὁ δάσκαλος κάνει αὐτὰ ποὺ εἶναι ἄξια τῆς βασιλείας. Ἐὰν ὅμως διδάσκει γιὰ τὴν βασιλεία καὶ κάνει αὐτὰ ποὺ εἶναι ἄξια τῆς κολάσεως, ὅπως ἐσύ, πῶς θὰ πείσει τοὺς ἀκροατές του; Γιατὶ κάνει τὸ ἴδιο, ὅπως ἂν κάποιος προσπαθεῖ νὰ πείσει νὰ ἐπιθυμοῦν διακαῶς ἓνα πράγμα ἐκείνους ποὺ προηγουμένως τοὺς ἔπεισε ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτό.

5. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΔΟΜΗΤΙΟ

“Οτι οἱ μάρτυρες τότε πρέπει μᾶλλον νὰ ἀνακηρύττονται, ὅταν πεθαίνουν ἐπάνω στὸν ἀγώνα τους.

Ἦττα, σοφώτατε, εἶναι ὄχι τὸ νὰ πεθάνει κάποιος σὲ πόλεμο, ἀλλὰ τὸ νὰ φοβηθεῖ τοὺς ἐχθρούς καὶ νὰ ρίξει τὴν ἀσπίδα, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἔχασε τὸ σῶμά του ἐπιθυμώντας τὸ βραβεῖο, ὑπάρχει νόμος νὰ ἀναγράφεται μεταξὺ

σθαι, νόμος. Ἐπεὶ καὶ τῶν ἀθλητῶν τοὺς ἐν αὐτῇ ἀποθανόντας τῇ
 πάλη, μᾶλλον τιμῶσιν οἱ τοὺς ἀγῶνας τούτους διαθέντες τῶν μὴ
 τοῦτο παθόντων. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, δι' ἣν αἰτίαν νομί-
 ξεις τοὺς μάρτυρας τῷ τεθάναι ἠττάσθαι, καὶ μὴ διὰ τοῦτο μᾶλ-
 5 λον ἀνακηρύττεις; Τέλος γάρ ἐστι τῆς μάχης ταύτης οὐ τὸ σῶμα
 (ὃ καὶ δοκοῦν ζῆν ἐνέκρωσαν), ἀλλὰ τὸ μὴ διαφθεῖραι τὸ τῆς
 ἀρετῆς κλέος

Σ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ ἐξαγορᾶς ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμαίων.

10 Εἰ οὔτε τῆς ἐπισκοπῆς τὸ μέγεθος, οὔτε τὸ μηδὲν ἄξιον αὐτῆς
 διαπράττεσθαι, οὔτε ἡ ἀποστολικὴ γλῶττα, ἢ τὸν ἐπίσκοπον
 ὁποῖον εἶναι χρὴ διαπλάσασα, οὔτε τὸ ἀδέκαστον δικαστήριον τὸ
 ἀπαραλόγιστον τὴν ψῆφον οἴσον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῆς μανίας σε
 ταύτης ἀπείργει, δι' ἧς, ὑπὸ παραλόγου ἐπιθυμίας ἐκβακχευθεῖς,
 15 τὴν ἀξίαν ἐξαγοράσαι προσδοκᾶς, κἂν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν δυσωπή-
 θητι. Φασὶ γάρ, ὡς Πιπτακὸς λαβὼν τὴν ἀρχὴν παρὰ Μυτιληναί-
 ων, νενικηκῶς Φρύονα μονομαχίᾳ τὸν ἄρχοντα Ῥηγίου, ἀπεδί-
 δου τὴν ἀρχὴν, τῶν δὲ μὴ βουλομένων κομίσασθαι, ἐδιάσατο, μὴ
 βουλόμενος τύραννος, ἀλλ' ἰδιώτης εἶναι. Εἰ τοίνυν ὁ κινδύνοις
 20 οἰκείοις καὶ αἵματι κτησάμενος τὴν ἀρχὴν ἐκὼν ἀπέθετο, τὸν κίν-
 δυνον ἀναδεξάμενος, τὴν δὲ τυραννίδα ἀποσεισάμενος, καὶ ταῦ-
 τα ἀλογοθέτητον οὔσαν, σὺ ὁ μηδὲ ἐν ὑπηκόοις τελεῖν, ὡς φασιν,
 δίκαιος ὢν, ἀρχὴν ὑπεύθυνον καὶ μυρίαῖς λογοθεσίαις ὑποκειμέ-
 νην καὶ μείζονα πάσης ἀνθρωπίνης ἀξίας, ἣν οὐδὲ διδομένην
 25 δέξασθαι ὄφειλες, ἀγοράσαι ὄνειροπολῶν, οὐ μόνον οὐ καταδύη,
 ἀλλὰ καὶ ἐναβρύνῃ. Καὶ τίς σε τῆς τοσαύτης τόλμης γράψεται;

Ζ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι τὸν ἐπιεικῆ χρὴ εἶναι καὶ φιλόανθρωπον.

Ὁ ἐπιεικῆς φιланθρωποτέραν δίκαιος ἂν εἶη ἔχειν τὴν γνώ-
 30 μιν τοῦ λίαν δικαίου καὶ ἀκριβοῦς. Πρέπει γὰρ αὐτῷ μᾶλλον τοῦ
 δικαίου κεχρηῆσθαι τῇ φιλανθρωπία.

τῶν νικητῶν. Γιατὶ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀθλητῆς, αὐτοὺς ποὺ πέθαναν στὴν πάλη τοὺς τιμοῦν περισσότερο οἱ διοργανωτῆς αὐτῶν τῶν ἀγώνων, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔπαθαν τὸ ἴδιο. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸ εἶναι ἔτσι, γιὰ ποιὸν λόγο νομίζεις ὅτι οἱ μάρτυρες μὲ τὸ νὰ πεθαίνουν νικῶνται, καὶ δὲν τοὺς ἀνακηρύττεις περισσότερο ἀκριβῶς γι' αὐτό; Γιατὶ σκοπὸς αὐτῆς τῆς μάχης δὲν εἶναι τὸ σῶμα (τὸ ὁποῖο καὶ ὅταν φαινόταν ὅτι ζοῦσε, τὸ εἶχαν νεκρώσει), ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ καταστρέψουν τὴ δόξα τῆς ἀρετῆς.

6. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Γιὰ τὴν ἔξαγορὰ ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν.

Ἐὰν οὔτε τὸ ὕψος τῆς ἐπισκοπῆς, οὔτε τὸ ὅτι δὲν κάνεις τίποτε τὸ ἀντάξιο αὐτῆς, οὔτε τὰ ἀποστολικά λόγια, ποὺ περιέγραψαν ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐπίσκοπος, οὔτε τὸ ἀδέκαστο δικαστήριον τὸ ὁποῖο θὰ ἐκφέρει δίκαια τὴν ἀπόφαση, οὔτε τίποτε ἄλλο σὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τὴ μαρτία αὐτή, ἔξαιτίας τῆς ὁποίας κυριευμένος ἀπὸ παράλογη ἐπιθυμία περιμένεις νὰ ἔξαγοράσεις τὸ ἀξίωμα, ἄλλαξε συμπεριφορὰ τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἐκτὸς τῆς πίστεως μας. Γιατὶ λένε, ὅτι ὁ Πιπτακός, ὅταν ἔλαβε τὴν ἐξουσία ἀπὸ τοὺς Μυτιληναίους νικῶντας σὲ μονομαχία τὸν ἄρχοντα τοῦ Ρηγίου Φρύονα, παρέδωσε τὴν ἐξουσία, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν νὰ τὴν πάρουν, τοὺς ἀνάγκασε, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ εἶναι τύραννος, ἀλλὰ ἰδιώτης. Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνος, ποὺ μὲ προσωπικοὺς κινδύνους καὶ μὲ αἷμα ἀπέκτησε τὴν ἐξουσία, τὴν παρέδωσε, ἀναλαμβάνοντας τὸν κίνδυνο, καὶ ἀποτίναξε τὴν τυραννικὴ ἐξουσία, τὴ στιγμή μάλιστα ποὺ ἦταν ἀπαλλαγμένος ἀπὸ λογοδοσία, σὺ πού, ὅπως λένε, δὲν ἔπρεπε νὰ βρῖσκεσαι οὔτε μεταξὺ τῶν ὑπηκόων, ὄνειροπωλώντας νὰ ἀγοράσεις ἐξουσία ὑπεύθυνη, ἢ ὁποία ὑπόκειται σὲ μύριες λογοδοσίες, καὶ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη ἐξουσία, τὴν ὁποία καὶ ἂν σοῦ δινόταν ἔπρεπε νὰ μὴ τὴ δεχθεῖς, ὄχι μόνο δὲν κρύβεσαι ἀπὸ ντροπὴ, ἀλλὰ καὶ καμαρώνεις. Καὶ ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ σὲ κατηγορήσει γιὰ τὸ τόσο μεγάλο θράσος σου;

7. ΣΤΟΝ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει ὁ ἐπεικῆς νὰ εἶναι καὶ φιλόανθρωπος.

Ἐπεικῆς πρέπει νὰ ἔχει πιὸ φιλόανθρωπη γνώμη ἀπὸ τὴν πολὺ δίκαιο καὶ αὐστηρόν. Γιατὶ σ' αὐτὸν ταιριάζει περισσότερο ἀπὸ τὸν δίκαιο νὰ χρησιμοποιεῖ τὴ φιλοανθρωπία.

Η.- ΑΛΦΙΝΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ὁ ἀλούς ὑπὸ τῆς κακίας, ἐαλωκέναι δὲ οὐκ οἰόμενος, ἀνήκεστα νοσεῖ.

Ἄμεινον μὲν μὴ ἀλῶναι ἐπὶ κακία, ἀλόντα δὲ τὸ εἶδέναι ὅτι
5 ἤλω καὶ ταχέως ὥσπερ ἔκ τινος μέθης ἀνενεγκεῖν. Ὁ γὰρ ἀλούς
μὲν, ἐαλωκέναι δὲ οὐκ οἰόμενος, ἀνήκεστα νοσεῖ.

Θ.- ΑΜΜΩΝΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

“Οτι χρή τοὺς γονεῖς παιδιόθεν ἐγκατασπεῖρουν τοῖς ἑαυτῶν
τέκνοις τὸν θεῖον λόγον καὶ τὸν περὶ ἀρετῆς τρόπον.

10 Οἱ τοῖς ἑαυτῶν παισὶν ἔτι νηπίοις οὖσιν ἐγκατασπεῖροντες,
πρῶτον μὲν τὸν περὶ τῆς θείας ὑπεροχῆς τε καὶ προνοίας λόγον,
δεύτερον δὲ τὸν περὶ ἀρετῆς τρόπον, οὗτοι οὐ μόνον γονεῖς, ἀλλὰ
καὶ διδάσκαλοι ἄριστοι τυγχάνοντες, τεύξονται τῶν θείων ἀμοι-
βῶν, οἱ δὲ πολυθεῖαν καὶ κακίαν αὐτοῖς καταφυτεύσαντες, ἅτε
15 θύσαντες αὐτῶν τὰ τέκνα τοῖς δαίμοσιν, ἄξια κομιοῦνται τὰ ἐπί-
χειρα.

Ι.- ΣΥΜΜΑΧΩ

“Οτι ὁ παρὰ τοῖς πιστοῖς πόλεμος ἀργαλεώτερός ἐστι
τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

20 Ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις, εἰ καὶ οἱ νικῶντες τῶν ἠττωμέ-
νων εἰσὶν ἀθλιώτεροι (πλέον γὰρ ἐκείνων αἰσχύνονται, ὅσπερ
ἂν πλείω τι τῶν ἄλλων ἐργάσωνται), ἀλλ’ οὖν γε διαλλαγησόμε-
νοι διοίσονται. Ἐν δὲ ἡμῖν, ἔνθα ὁ πόλεμος ἀργαλεώτερός ἐστι
τοῦ ἐμφυλίου (σώματος γὰρ ἑνός ἐστὶν ἄμιλλα), ὡς οὐ διαλλαγη-
25 σόμενοι διαφέρονται. Ἄλλ’ ἐκεῖνος ἐγκαλλωπίζεσθαι δοκεῖ, ὁ
πλέον τῶν ἄλλων δράσας καὶ ἐρυθριᾶν ὀφείλων. Τοῖς γὰρ δρω-
σιν, ἢ τοῖς πάσχουσιν, ἢ τιμωρία ἀπόκειται.

ΙΑ.- ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ ΚΑΙ ΖΩΣΙΜΩ

“Οτι χρή φεύγειν τὴν κακίαν, καὶ διώκειν τὴν ἀρετὴν.

30 Φεύγετε, ὡς βέλτιστοι τὴν κακίαν (δεινὴ γὰρ ἐκλυττῆσαι καὶ
παράφρονας ἐργάσασθαι τοὺς οἰκείους ἐραστάς), διώκετε δὲ τὴν
ἀρετὴν (δεινὴ γὰρ σοφίσαι καὶ ἐν τῇ προσηκούσῃ καταστάσει

8. ΣΤΟΝ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟ ΑΛΦΙΝΟ

“Οτι ἐκεῖνος πού κυριεύθηκε ἀπὸ τὴν κακία, ἀλλὰ νομίζει ὅτι δὲν κυριεύθηκε, πάσχει ἀθεράπευτα.

Εἶναι προτιμώτερο βέβαια κάποιος νὰ μὴ ὑποδουλωθεῖ στὴν κακία, ἐὰν ὅμως ὑποδουλωθεῖ, νὰ ἀναγνωρίσει ὅτι ὑποδουλώθηκε, καὶ γρήγορα νὰ συνέλθει σὰν ἀπὸ κάποια μέθη. Γιατὶ αὐτὸς πού ὑποδουλώθηκε, ἀλλὰ δὲν νομίζει ὅτι ὑποδουλώθηκε, εἶναι ἀθεράπευτα ἄρρωστος.

9. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΑΜΜΩΝΙΟ

“Οτι πρέπει οἱ γονεῖς ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία νὰ σπέρνουν στὰ τέκνα τους τὸν θεῖο λόγον καὶ τὴν ἐνάρετη συμπεριφορὰ.

Αὐτοὶ πού σπείρουν στὰ παιδιά τους ὅταν ἀκόμα εἶναι νήπια, πρῶτα πρῶτα τὸν λόγο τῆς ὑπεροχῆς καὶ φροντίδας τοῦ Θεοῦ, καὶ δεύτερον τὸν ἐνάρετο τρόπο ζωῆς, αὐτοί, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μόνο γονεῖς, ἀλλὰ καὶ δάσκαλοι ἄριστοι, θὰ ἐπιτύχουν τὶς θεϊκὲς ἀμοιβές, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού φύτεψαν μέσα σ’ αὐτὰ τὴν πολυθεΐα καὶ τὴν κακία, ἐπειδὴ θυσίασαν τὰ παιδιά τους στοὺς δαίμονες, θὰ ἀποκομίσουν τὶς ἀμοιβές πού τοὺς ἀξίζουν.

10. ΣΤΟΝ ΣΥΜΜΑΧΟ.

“Οτι ὁ πόλεμος πού γίνεται πρὸς τοὺς πιστοὺς εἶναι φοβερώτερος ἀπὸ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο.

Στοὺς ἐμφύλιους πολέμους, ἂν καὶ αὐτοὶ πού νικοῦν εἶναι πιὸ δυστυχεῖς ἀπὸ ἐκείνους πού νικῶνται (γιατὶ ντρέπονται περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους, τόσο, ὅσο περισσότερο κάνουν κάτι ἀπὸ τοὺς ἄλλους), ἀλλ’ ὅταν συμφιλιωθοῦν διαφοροποιοῦνται. Ἐνῶ σ’ ἐμᾶς, στοὺς ὁποίους ὁ πόλεμος εἶναι πιὸ δύσκολος ἀπὸ τὸν ἐμφύλιο (γιατὶ πρόκειται γιὰ ἄμιλλα ἑνὸς σώματος), φέρονται ἀδιάλλακτα, καὶ θεωρεῖται ὅτι στεφανώνεται ἐκεῖνος πού ἔκανε περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ πού ὀφείλει νὰ κοκκινίζει ἀπὸ ντροπὴ. Γιατὶ ἡ τιμωρία ἐπιβάλλεται σ’ ἐκείνους πού κάνουν τὰ κακά, καὶ ὄχι σ’ αὐτοὺς πού τὰ ὑφίστανται.

11. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ ΚΑΙ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι πρέπει ν’ ἀποφεύγουμε τὴν κακία καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀρετὴ.

Ἀποφεύγετε, φίλοι μοι, τὴν κακία (γιατὶ εἶναι φοβερὴ στὸ νὰ κάνει λυσσασμένους καὶ παράφρονες τοὺς ἐραστές της), καὶ ἐπιδιώκετε τὴν ἀρετὴ (γιατὶ εἶναι ἱκανὴ νὰ κάνει σοφοὺς καὶ νὰ διατηρήσει στὴν πρόπου-

διατηρῆσαι τοὺς ἀντεχομένους αὐτῆς), ἥ γε καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν πολλάκις ἡμερόν τι καὶ γαληνὸν βλέπόντων δείκνυσιν, ὡς ἐνέστακται ἔνδον ὁ νοῦς σωφροσύνης ἀνάπλεος

ΙΒ'.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

5 Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀσελγείας
καὶ ἐπιδίωξιν τῆς ἀρετῆς.

Πολλοὶ μὲν (τὸ γὰρ πάντας εἰπεῖν τραχὺν ἴσως κατασκευάσει τὸν λόγον) δεινῶς πάνυ καὶ πικρῶς σε κωμωδοῦσιν, οὓς εὐχόμαι μὴ ἀληθεύειν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁμογνήσιός σου ἀδελφὸς θρηνηῶν
10 σε καὶ ὀλοφυρόμενος τὰ αὐτά, ἵνα μὴ λέγω φορτικώτερα, ἀπήγγειλεν ἡμῖν, ἀντιβολῶν ἀνιμήσασθαί σε, εἰ οἶόν τε, ἀπὸ τοῦ θυθοῦ τῆς λαγνείας, ᾧ ἐπὶ τῷ κακῷ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς συγγεγήρακας, πολλὰ χαίρειν φράσας τῷ παραινέσαντι τοῖς κεκρατημένοις μὴ ἐγχειρεῖν, γέγραφα ὅπως, σαντοῦ γενόμενος καὶ τὴν τῆς ἀ-
15 σελγείας αἰσχύνην ἐννοήσας, τό τε γῆρας εἰς ὃ ἔρπεις, τὴν τε θείαν ἱερωσύνην, εἰς ἣν οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπεκώμασας, τὰ τε παρόντα ὀνειδίη καὶ τὰ σκάνδαλα, τὴν τε μέλλουσαν κόλασιν, πᾶσι τοῖς κακοῖς ἐγκαλινδούμενος ἐπὶ γήραος οὐδᾶ νεωτερίζων. Πῶς γὰρ τοῖς νέοις σωφρονεῖν παραινέσεις, σαντῷ μηδὲ ἐπὶ γήραος πα-
20 ραινῶν; Πῶς δὲ οὐ φρίττεις τοιαῦτα δρῶν καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ πλησιάζων; Πῶς δὲ τολμᾷς τῶν ἀχράντων ἄψασθαι μυστηρίων; Παραινῶ τοίνυν (εἰ γὰρ καὶ λυπεῖ, τὸ ἀληθὲς μετὰ παρρησίας λελέξεται), ἢ παῦσαι τοιαῦτα δρῶν, ἢ τοῦ σεπτοῦ θυσιαστηρίου σαντὸν χώρισον, μήποτε πῦρ οὐρανόθεν ἐπὶ τὴν σαντοῦ καλέσης
25 κεφαλὴν, παρέχουσαν τοῖς ῥαθύμοις ἀφορμὰς ὧν ἐπιθυμοῦσι λόγων.

ΙΓ'.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἔστι μάταιον διαλέγεσθαι λιθίνῃ καρδίᾳ.

Πυνθάνομαι ὅτι σοφὸς τις ἀνὴρ καὶ χρημάτων κρείττων καὶ
30 ἀρετῇ συναγωνιστὴς ἐντυχῶν σοι, καὶ πάντα κινήσας ὅσα ἐχρῆν πρὸς ἐπανόρθωσιν, ἀπεπέμφθη ἄπρακτος μηδὲν ὠφελῆσαι σε δυνηθεὶς, κρείττονος τοῦ σοῦ νοσήματος τῆς παρ' αὐτῷ ἰατρικῆς

σα κατάσταση τούς ἀφοσιωμένους σ' αὐτήν), ἢ ὅποια ἀκόμα καὶ μὲ τὰ μάτια πολλές φορές, ὅταν βλέπουν κάτι ἡμερο καὶ γαλήνιο, δείχνει ὅτι ὁ νοῦς ἐσωτερικᾶ εἶναι γεμᾶτος σωφροσύνη.

12. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπή πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀσέλγειας
καὶ ἐπιδίωξη τῆς ἀρετῆς.

Πολλοὶ (γιατὶ τὸ νὰ πῶ ὅλοι, ἴσως κάνει τὸν λόγο σκληρόν), σὲ διακωμωδοῦν πολὺ φοβερὰ καὶ σκληρὰ, οἱ ὅποιοι εὐχομαὶ νὰ μὴ ἀληθεύουν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ γνήσιος ἀδελφός σου, θρηνώντας καὶ ὀλοφυρόμενος μοῦ ἀνέφερε τὰ ἴδια, γιὰ νὰ μὴ πῶ καὶ χειρότερα, παρακαλώντας με θερμὰ νὰ σὲ ἀνασύρω, ἂν εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τὸν βουρκο τῆς σαρκικῆς ἀπόλαυσης, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιο γέρασες γιὰ τὸ κακὸ τῆς κεφαλῆς σου, μὴ ὑπακούοντας σὲ ἐκείνον ποὺ συμβούλεψε νὰ μὴ ἐπιχειροῦμε νὰ θεραπεύουμε ἐκείνους ποὺ ἐξουσιάζονται ἀπὸ τὸ κακὸ, σοῦ ἔχω γράψει, μὲ σκοπὸ, ἀφοῦ γίνεις κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου, νὰ σκεφθεῖς τὴν ντροπὴ τῆς ἀσέλγειας, καὶ τὰ γερατειὰ στὰ ὅποια βαδίζεις σέρνοντας τὰ πόδια σου, καὶ τὴ θεία ἱερωσύνη, στὴν ὅποια δὲν ξέρω πῶς εἰσῆλθες μεθυσμένος, καὶ τὶς τωρινὲς πράξεις ντροπῆς καὶ τὰ σκάνδαλα, καὶ τὴ μελλοντικὴ κόλαση, καὶ ὅλα τὰ κακὰ στὰ ὅποια κυλιέσαι ἀνοηταίνοντας ἐνῶ βρίσκεσαι στὸ κατώφλι τῶν γερατειῶν σου. Γιατὶ πῶς θὰ συμβουλεύσεις τοὺς νέους νὰ εἶναι σώφρονες, ἀφοῦ δὲν συμβουλεύεις τὸν ἑαυτό σου ποὺ βρίσκεται στὰ γεράματά του; Καὶ πῶς δὲν φρίττεις κάνοντάς τέτοια, καὶ πλησιάζοντας τὸ θυσιαστήριον; Καὶ πῶς τολμᾷς νὰ πιάνεις στὰ χέρια σου τὰ ἄχραντα μυστήρια; Σὲ συμβουλεύω λοιπὸν (ἂν καὶ μὲ κάνει νὰ λυπᾶμαι λέγοντάς σου μὲ παρρησία τὴν ἀλήθεια), ἢ πᾶψε νὰ τὰ κάνεις αὐτά, ἢ ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, γιὰ νὰ μὴ ἀποσπάσεις φωτιὰ πάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὸ κεφάλι σου, δίνοντας ἀφορμὲς στοὺς ράθυμους γιὰ τὶς δικαιολογίες ποὺ ἐπιθυμοῦν.

13. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι εἶναι μάταιος κόπος τὸ νὰ μιᾶμε σὲ πέτρινη καρδιά.

Πληροφοροῦμαι, ὅτι κάποιος ἄνδρας σοφὸς καὶ ἀνώτερος χρημάτων καὶ συναγωνιστῆς στὴν ἀρετῇ, ἀφοῦ συνομίλησε μαζὶ σου καὶ σὲ νίκησε σὲ ὅλα ὅσα χρειάζονταν γιὰ τὴν ἐπανόρθωσή σου, διώχθηκε ἄπρακτος, χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ σὲ ὠφελήσει, ἐπειδὴ ἡ δική σου ἀρρώστια ἀποδεί-

τέχνης εὐρεθέντος. Δέον γάρ σε γοητευθέντα μὲν τῷ κάλλει τῶν νοημάτων, ἀγασθέντα δὲ τὴν σύνεσιν, αἰδεσθέντα δὲ τὸ φρόνημα, παύσασθαι τῆς κακίας, οὐ μόνον ἄπρακτον, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑβρεως τοῦτον ἀπεπέμψω. Τί οὖν ποιητέον; Εἰ γὰρ ἕκαστος οὐδὲν ὠφελεῖ, 5 ἀλλὰ καὶ ἡ παραίνεσις καταπεφρόνηται καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων γέλωτος πεπάτηται, καὶ τὸ σκανδαλίζεσθαι παρὰ σοὶ πολλοὺς οὐδὲν κέκριται, καὶ ὁ θεῖος φόβος ἄδατός ἐστι παρὰ σοί, καὶ ἡ τῆς κρίσεως ἀπειλὴ γελᾶται, ἐλάθομεν λιθίνῃ καρδίᾳ διαλεγόμενοι.

ΙΔ'.- ΑΙΔΕΣΙ(Μ)Ω ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

10 "Οτι χρὴ τὸν περὶ εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς πόλεμον μέχρῃς αἵματος γίνεσθαι.

Ἐπειδὴ θυμῷ μὲν ἀναπτομένῳ συνάπτεται πόλεμος, σβεννυμένῳ δὲ οὐ σβέννυται, μηδέποτε σαυτὸν εἰς πολέμους ἔμβαλλε χαλεπούς, καὶ μάλιστα ὅταν μηδὲ περὶ εὐσεβείας ἢ ἀρετῆς ὁ λόγος 15 ᾗ. Ἐν γὰρ ταύταις χρεῖα ἕως αἵματος ἀγωνίζεσθαι, μήτε ἐκείνην, μήτε ταύτην προδιδόντα.

ΙΕ'.- ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

"Οτι ἡ ἐπομένη ὑπὸ ἐπεικειίας μεγαλοφροσύνη τὴν τε ἀλαζονείαν καὶ δουλοπρέπειαν ἀποφεύγει.

20 "Οταν ἡ μεγαλοφροσύνη μὴ πρὸς αὐθάδειαν, ἀλλὰ πρὸς ἐπεικειαν βλέπη, τότε καὶ τὴν ἀλαζονείαν ἐκφεύγει καὶ τὴν δουλοπρέπειαν, οὐκ ἔῴσα κερασθῆναι τὸ ἄσχημον τῷ εὐπρεπεῖ.

ΙΣ'.- ΠΕΤΡΩ

25 "Οτι οὐ συγχωρήσει ὁ παντεπόπτης ὀφθαλμὸς τὴν ἀρετὴν ὑπὸ τῆς κακίας διὰ τέλους παρενδοκιμεῖσθαι.

Εἰ καὶ ἐπὶ Εὐσεβίου, ὡς γέγραφας, τυραννίδος αἰτίαν τῆς ἀπωλείας τῶν φιλαρέτων οὐδεὶς ἢ τὴν ἀρετὴν μόνην οἶδεν (ἡ γὰρ δίκη τὴν κρίσιν φθάνει, ἡ δὲ τῆς μελλούσης κρίσεως μνήμη ὀξύτερός ἐστι τοῖς μνησθεῖσιν ὄλεθρος), ἀλλ' οὖν γε μὴ ὀλιγώρει. Οὐ 30 γὰρ μὴ συγχωρήσει ὁ παντεπόπτης ὀφθαλμὸς τὴν ἀρετὴν ὑπὸ τῆς κακίας διὰ τέλους παρενδοκιμεῖσθαι, ἀλλὰ ποιήσει ἐκεῖνα ἃ αὐτῷ μὲν πρέπει, τῇ δὲ ἀρετῇ καὶ τῇ κακίᾳ χρεωστεῖται.

χθηκε ἀνώτερη ἀπὸ τῆ δικῆ του ἰατρικῆ τέχνη. Ἐνῶ ἔπρεπε δηλαδὴ γοητευμένος ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τῶν νοσημάτων του καὶ νὰ θαυμάσεις τὴ σύνεσή του καὶ νὰ σεβασθεῖς τὸ φρόνημά του καὶ νὰ πάψεις τὴν κακία σου, ἐσὺ τὸν ἔδιωξες ὄχι μόνο ἄπρακτο, ἀλλὰ καὶ μὲ βρισιές. Τί πρέπει νὰ κάνουμε λοιπόν; Γιατί, ἀφοῦ κανένας δὲν σὲ ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἡ συμβουλή περιφρονεῖται καὶ τὰ γέλια τῶν ἀνθρώπων καταπατοῦνται, καὶ τὸ ὅτι πολλοὶ σκανδαλίζονται ἀπὸ σένα δὲν σὲ νοιάζει καθόλου καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ γιὰ σένα εἶναι ἀπλησίαστος καὶ ἡ ἀπειλὴ τῆς κρίσεως διακωμωδεῖται, ἔκανα λάθος μιλώντας σὲ πέτρινη καρδιά.

14. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΑΙΔΕΣΙ(Μ)Ο

“Ὅτι πρέπει ὁ πόλεμος γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν ἀρετὴ νὰ γίνεται μέχρι αἵματος.

Ἐπειδὴ ὅταν ἀνάβει ὁ θυμὸς, ἀνάβει μαζί του καὶ ἡ λογομαχία, ἐνῶ ὅταν σβῆνει ὁ θυμὸς, δὲν σβύνει καὶ ἡ λογομαχία, νὰ μὴ ἐμπλέκεις ποτὲ τὸν ἑαυτό σου σὲ ἐπικίνδυνες λογομαχίες, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν ὁ λόγος δὲν γίνεται γιὰ τὴν πίστη ἢ τὴν ἀρετὴ. Γιατὶ γι’ αὐτὲς πρέπει νὰ ἀγωνίζεσαι μέχρι αἵματος καὶ νὰ μὴ προδίνεις οὔτε ἐκείνη, οὔτε αὐτήν.

15. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΙΣΧΥΡΙΩΝΑ

“Ὅτι ἡ μεγαλοφροσύνη ποὺ ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἐπιείκεια ἀποφεύγει τὴν ἀλαζονεῖα καὶ τὴ δουλοπρέπεια.

“Ὅταν ἡ μεγαλοφροσύνη δὲν ἐκδηλώνεται ὡς αὐθάδεια, ἀλλὰ ὡς ἐπιείκεια, τότε καὶ τὴν ἀλαζονεῖα ἀποφεύγει καὶ τὴ δουλοπρέπεια, μὴ ἀφήνοντας νὰ ἀναμχθεῖ ἡ ἀσχήμα μὲ τὴν εὐπρέπεια.

16. ΣΤΟΝ ΠΙΕΤΡΟ

“Ὅτι ὁ παντεπόπτης ὀφθαλμὸς δὲν θὰ ἐπιτρέψει ἢ κακία νὰ ὑπερισχύει μέχρι τέλους τῆς ἀρετῆς.

”Αν καί, ὅπως γράφεις, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τυραννίας τοῦ Εὐ-σεβίου αἰτία τῆς ἀπώλειας τῶν φίλων τῆς ἀρετῆς κανένας δὲν ἀναγνωρίζει ἄλλη, παρὰ μόνο τὴν ἀρετὴ (γιατὶ ἡ τιμωρία προλαβαίνει τὴν ἀπόφαση, ἐνῶ ἡ μνήμη τῆς μέλλουσας κρίσης εἶναι χειρότερη καταστροφή γι’ αὐτοὺς ποὺ ἀναφέρθηκαν), ἀλλ’ ὅμως μὴν ἀμελεῖς. Γιατὶ ὁ παντεπόπτης ὀφθαλμὸς δὲν θὰ ἐπιτρέψει νὰ προκόβει ἢ κακία περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀρετὴ μέχρι τέλους, ἀλλὰ θὰ κάνει ἐκεῖνα ποὺ ταιριάζουν σ’ αὐτὸν καὶ ποὺ ὀφείλονται στὴν ἀρετὴ καὶ στὴν κακία.

ΙΖ'.— ΚΥΡΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

“Οτι ἔρπον τὸ δοκοῦν μικρὸν πταῖσμα εἶναι,
εἰς μέγα ἔρπει κακόν.

“Ἴσθι ὅτι ἔρπον τὸ δοκοῦν μικρὸν πταῖσμα εἶναι, εἰς μέγα
5 ἔρπει κακόν. Τὸ γὰρ λέγειν, Οὐδὲν παρὰ τοῦτο, τὴν κακίαν ἐπι-
κωμάσαι τῷ βίῳ πεποίηκε. Πολλοὶ γὰρ νομίζουσιν τὸ περιεργά-
ζεσθαι τὰ ἀλλότρια κάλλη μηδὲν εἶναι, ἐκ δὲ τούτου αἱ μοιχεῖαι
τίκτονται καὶ αἱ τῶν οἴκων ἀνατροπαί. Σιωπῶ γὰρ τέως, ὅτι παρ’
ἡμῖν καὶ πρὸ τῆς πράξεως ὁ ἀκολάστως ὄρων ὡς μοιχὸς κολάζε-
10 ται. Σιωπῶ δέ, ὅτι πρὸς σέ μοι νῦν ὁ λόγος, τὸν ταῖς ἱεραῖς μὲν
Γραφαῖς μὴ πιστεύοντα, Δημοσθένει δὲ ἐκθύμως πείθεσθαι λέγον-
τα. Ἴσθι τοίνυν, ὃ βέλτιστε, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνον τὸ τοιοῦτο διέλαθεν,
ἀλλὰ διαρρήδην βοᾷ. “Ἡ καθ’ ἡμέραν ῥαστώνη καὶ ῥαθυμία,
ὥσπερ τοῖς ἰδίῳις θίοις, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν οὐκ ἀφ’ ἐκάστου
15 τῶν ἀμελουμένων ποιεῖ τὴν αἴσθησιν εὐθέως, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ
κεφαλαίῳ τῶν πραγμάτων ἅπαντα”. Εἰ τοίνυν ἀξιόπιστον αὐτὸν
ἡγή, καὶ αὐτῷ πείθιο, καὶ τὰ μικρὰ περίκοπτε πταίσματα, ἵνα τὰ
μεγάλα μηδὲ ἀρχὴν λάθοιεν.

ΙΗ'.— ΗΣΑΪΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

20 “Οτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν καθ’ ἑαυτοῦς καὶ
περὶ τῶν ἄλλων τὰς ψήφους ἐκφέρουσιν.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν καθ’ ἑαυτοῦς καὶ περὶ τῶν
ἄλλων τὰς ψήφους ἐκφέρουσιν. Ὁ μὲν γὰρ φιλοχρήματος οὐ
πιστεύει εἶναί τινα ἀκτῆμονα, οὐδὲ ὁ ἀσελγῆς σῶφρονα, οὐδὲ ὁ
25 ὤμῳς φιλάνθρωπον, οὐχ ὁ πλεονέκτης ἐλεῆμονα, καὶ τοῦναντίον
ὁ σῶφρων πολλοὺς εἶναι τοιούτους νομίζει, καὶ ὁ ἀκτῆμων ὁμοί-
ως καὶ ὁ φιλάνθρωπος. Εἰ τοίνυν πάντων καταψηφίση, ὁ τὴν ψῆ-
φον αὐτὴν ἔχων παρὰ πάντων, ὡς φασι, δικαίως οὐ θαυμαζομεν.
Τὸ γὰρ εἰκὸς καὶ ἐπὶ σοὶ συμβέβηκε.

30

ΙΘ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῶν παισάντων καὶ ἀναμαχησαμένων καὶ
τρόπαια στησάντων κατὰ τῶν παθῶν.

Πολλοὶ πταίσαντες καὶ ἀναμαχησάμενοι, τρόπαια ἔστησαν

17. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΚΥΡΟ

“Οτι αὐτὸ πού θεωρεῖται πὼς εἶναι μικρὸ πταῖσμα,
ἔρποντας γίνεται μεγάλο κακό.

Γνώριζε, ὅτι αὐτὸ πού θεωρεῖται πὼς εἶναι μικρὸ πταῖσμα, ἔρποντας γίνεται μεγάλο κακό. Γιατί, τὸ νὰ λέγει κανεῖς, Δὲν εἶναι τίποτε αὐτὸ, ἔκανε τὴν κακία νὰ μπεῖ μέσα στὴ ζωὴ. Γιατὶ πολλοὶ νομίζουν, ὅτι τὸ νὰ περιεργάζεται κανεῖς τὰ ξένα κάλη δὲν εἶναι τίποτε, ἀπὸ αὐτὸ ὅμως προκαλοῦνται οἱ μοιχεῖες καὶ οἱ ἀνατροπές τῶν σπιτιῶν. Καὶ ἀποσιωπῶ πρὸς τὸ παρὸν τὸ γεγονός, ὅτι σ’ ἐμᾶς αὐτὸς πού βλέπει μὲ τρόπον ἀκόλαστο τιμωρεῖται ὡς μοιχὸς καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν πράξη τῆς μοιχοῖας. Καὶ τὸ ἀποσιωπῶ, γιατί ὁ λόγος μου τώρα ἀπευθύνεται σὲ σένα, ὁ ὁποῖος δὲν πιστεύεις στὶς ἅγιες Γραφές, ἀλλὰ λές ὅτι πιστεύεις ὀλόψυχα στὸν Δημοσθένη. Γνώριζε λοιπόν, φίλε μου, ὅτι αὐτὸ δὲν διέφυγε οὔτε ἐκεῖνον, ἀλλὰ φωνάζει ἀπερίφραστα: “Ἡ καθημερινὴ νωχέλεια καὶ νωθρότητα, ὅπως στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ, ἔτσι ἔτσι καὶ στὶς πόλεις, δὲν γίνεται αἰσθητὴ ἀμέσως ἀπὸ κάθε τι πού ἀμελεῖται, ἀλλὰ φαίνεται στὸ σύνολο τῶν πραγμάτων”. Ἐὰν λοιπόν θεωρεῖς αὐτὸν ἀξιόπιστον, πίστεψε τοῦλάχιστον σ’ αὐτόν, καὶ κόβει τὰ μικρὰ πταίσματα, ὥστε τὰ μεγάλα οὔτε κἂν νὰ ἀρχίσουν.

18. ΣΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ ΗΣΑΪΑ

“Οτι πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ δικά τους ἐκφέρουν
τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ δικά τους ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ὁ φιλοχρήματος δηλαδή δὲν πιστεύει ὅτι ὑπάρχει κάποιος ἀκτῆμονας, οὔτε ὁ ἀσελγῆς ὅτι ὑπάρχει κάποιος σῶφρωνας, οὔτε ὁ ἀπάνθρωπος ὅτι ὑπάρχει φιλόανθρωπος, οὔτε ὁ πλεονέκτης ὅτι ὑπάρχει ἐλεήμονας, ἀντίθετα πάλι ὁ σῶφρων νομίζει ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ σάν κι’ αὐτόν, καὶ ὁ ἀκτῆμονας τὸ ἴδιο, καὶ ὁ φιλόανθρωπος. Ἐὰν λοιπόν κατακρίνεσαι, ἔχοντας τὴν ψῆφο ὅλων, ὅπως λένε, εὐλόγα δὲν ἀποροῦμε. Γιατὶ καὶ σὲ σένα συνέβη αὐτὸ πού εἶναι εὐλόγο.

19. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ ἐκείνους πού υπέπεσαν σὲ πταίσματα καὶ ἀγωνίσθη-
καν καὶ πάλι καὶ ἔστησαν τρόπαια ἐναντίον τῶν παθῶν.

Πολλοὶ πού υπέπεσαν σὲ πταίσματα καὶ ἀγωνίσθησαν πάλι νίκησαν

κατὰ τῶν παθῶν, ἐφ' ὧν πρότερον ὁμολογήσαντες ἦσαν τὴν ἤτταν. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς πολλάκις ἔπταισας, γνωσιμάχησον.

Κ'.— ΠΕΤΡΩ

᾽Οτι ἀποδοχῆς ἄξιος ὁ τὰ αὐτοῦ πληρῶν, μέμψεως δὲ καὶ κατηγορίας ὁ ταῖς ἀγαθαῖς παραινέσεσι μὴ πειθόμενος.

Κινδυνεύεις ἀγνοεῖν, ὧ μακάριε, ὅτι οὐ τοσοῦτον ἡ φρόνησις τοῦ λέγοντος, οὐδὲ ἡ εὐγλωττία τοῦ παραινούντος δύναται τὸν παιῶντα δυσωπῆσαι, ὅσον τοῦ συμβουλευομένου ἡ εὐγνωμοσύνη. Τοῦ γὰρ πεισθῆναι καὶ μὴ, αὐτὸς κύριος καθέστηκεν. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἐνὶ παραδείγματι χρησάμενος, ᾗ ἕτερον οὐδὲν παραβληθῆναι δυνήσεται, πείσαι δυνήσομαι. Τί γὰρ τοῦ Λόγου ἐλλογμώτερον, ἢ τί τῆς Σοφίας σοφώτερον, τῆς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα φησάσης καὶ προσηνῆ καὶ δραστήρια, ὥστε ἀναστεῖλαι τοῦ Ἰούδα τὴν φιλοχρηματίαν καὶ μὴ ἀνυσάσης; Οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἀλλὰ παρὰ τὸ τὸν ἀκούοντα κύριον εἶναι τῆς οἰκείας γνώμης, διὰ τὸν τῆς αὐτεξουσιότητος ὄρον, δι' ὃν καὶ ὁ τῆς κρίσεως ἀξιόχρεός ἐστι λόγος. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἀποδοχῆς μὲν ἄξιος ὁ τὰ αὐτοῦ πληρῶν, μέμψεως δὲ καὶ κατηγορίας ὁ ταῖς ἀγαθαῖς παραινέσεσι μὴ πειθόμενος. Ὁ δὲ τὴν τοῦ πεισθέντος κατηγορίαν ἐπὶ τὸν μὴ πείσαντα τρέπων, ἠλίθιος, ἅτε καὶ τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀγνοῶν τὴν φύσιν.

ΚΑ'.— ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ μεταπτώσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἀπὸ ἱερωσύνης εἰς τυραννίδα, καὶ ἀπὸ οἰκονομίας εἰς δεσποτείαν.

᾽Οντως, καθὼς γέγραφας, πολλαὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας εἰσεκώμασαν ταραχαί. ᾽Οπου γὰρ τὸ τῆς εἰρήνης ὄνομα, ἐκεῖσε τὰ τοῦ πολέμου ἔργα χορεύει. Ταῦτα δὲ συμβαίνει ἐκ τοῦ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἡμαρτῆσθαι τοῖς τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα ἐγκεχειρισμένοις, ὧν τὸ καθ' ἓν ἐάσας, ἓν, εἰς ὃ πάντα βλέπει, γράψω, πρᾶγμα ἔντιμον καὶ μέγα καὶ λαμπρὸν, καὶ ὃ τοὺς ἀποστόλων συλλόγους ὡς φωστῆρας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πεποίηκε, νῦν ῥαθυμη-

τὰ πάθη, γιὰ τὰ ὁποῖα προηγουμένως εἶχαν ὁμολογήσει ὅτι εἶχαν ἠττηθεῖ. Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ ἔφταιξες πολλές φορές, ἀναγνώρισε τὴν πλάνη σου.

20. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

“Ὅτι εἶναι ἄξιος ἀποδοχῆς αὐτὸς ποὺ πραγματοποιεῖ αὐτὰ ποὺ ὀφείλει νὰ κάνει, καὶ ἀντίθετα ἄξιος μομφῆς καὶ κατηγορίας αὐτὸς ποὺ δὲν πείθεται στὶς καλὲς παραινέσεις.

Κινδυνεύεις νὰ ἀγνοεῖς, μακάριε, ὅτι αὐτὸν ποὺ ἁμαρτάνει δὲν μπορεῖ νὰ τὸν νουθετήσῃ τόσο πολὺ ἢ σύνεση ἐκείνου ποὺ νουθετεῖ, οὔτε ἢ εὐγλωττία ἐκείνου ποὺ τὸν συμβουλεύει, ὅσο ἢ εὐγνωμοσύνη ἐκείνου ποὺ δέχεται τὴ συμβουλή. Γιατὶ κύριος τοῦ νὰ πεισθεῖ ἢ ὄχι εἶναι ὁ ἴδιος. Ἐὰν ὅμως δὲν πιστεύεις, χρησιμοποιοῦντας ἓνα παράδειγμα, στὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ ἄλλο νὰ παραβληθεῖ, θὰ μπορέσω νὰ σὲ πείσω. Τί εἶναι λοιπὸν πιὸ ἀξιόλογο ἀπὸ τὸν Λόγο, ἢ τί εἶναι πιὸ σοφὸ ἀπὸ τὴ Σοφία, ἢ ὁποῖα εἶπε τόσο μεγάλα καὶ κατὰλληλα καὶ ἀποτελεσματικά, ὥστε νὰ σταματήσουν τὴ φιλοχρηματία τοῦ Ἰούδα, καὶ δὲν τὸ κατόρθωσε; Ὅχι ἀπὸ τὴ δικὴ τῆς ἀδυναμία, ἀλλ’ ἐπειδὴ κύριος τῆς γνώμης του εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀκούει, λόγῳ τῆς αὐτεξουσιότητάς του, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας εἶναι ἀξιόπιστος καὶ ὁ λόγος τῆς κρίσεως. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ ἔτσι εἶναι, εἶναι ἄξιος ἀποδοχῆς αὐτὸς ποὺ ἐκπληρώνει αὐτὰ ποὺ ὀφείλει νὰ κάνει, καὶ ἀντίθετα ἄξιος μομφῆς καὶ κατηγορίας αὐτὸς ποὺ δὲν πείθεται στὶς καλὲς παραινέσεις. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ τὴν κατηγορία αὐτοῦ ποὺ δὲν πείσθηκε τὴν ἀποδίδει σ’ αὐτὸν ποὺ δὲν τὸν ἔπεισε, εἶναι ἠλίθιος, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ τὴ φύση καὶ τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

21. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΛΕΟΝΤΙΟ

Γιὰ τὴ μετάπτωση τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἀπὸ ἱερωσύνη σὲ τυραννίδα καὶ ἀπὸ οἰκονομία σὲ δεσποτεία.

Πραγματικά, ὅπως ἔγραψες, εἰσχώρησαν στὴν Ἐκκλησία πολλές ταραχές. Γιατί, ὅπου κηρύσσεται τὸ ὄνομα τῆς εἰρήνης, ἐκεῖ παρουσιάζονται καὶ τὰ ἔργα τοῦ πολέμου. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν ἀπὸ τὸ ὅτι ἔχουν κάνει πολλὰ καὶ κάθε εἶδους σφάλματα αὐτοὶ στοὺς ὁποίους ἔχει ἀνατεθεῖ τὸ διδακτικὸ ἀξίωμα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφήνοντας τὰ ἄλλα, θὰ ἀναφέρω μόνο ἓνα, στὸ ὁποῖο ἀποβλέπουν ὅλα, ἔντιμο καὶ μεγάλο καὶ ἐξαιρέτο πρῶγμα, τὸ ὁποῖο ἔκανε τοὺς ὁμίλους τῶν ἀποστόλων νὰ εἶναι σὰν φωστῆρες σ’ ὅλη τὴν οἰκουμένη, καὶ τὸ ὁποῖο, ἐπειδὴ τώρα παραμελήθηκε, γέμισε τὶς

θέν, συγχύσεως ἐνέπλησε τὰς Ἐκκλησίας. Τί δέ ἐστι τοῦτο; Φρά-
 σω μετὰ παρρησίας· καὶ γὰρ οὐδ' ἂν ἄλλως δυναίμην· ὅτι τότε μὲν
 οἱ φιλάρετοι εἰς ἱερωσύνην προήγοντο, νυνὶ δὲ οἱ φιλάργυροι. Τό-
 τε οἱ φεύγοντες τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, νῦν δὲ οἱ ἐπι-
 5 πηδῶντες τῷ πράγματι διὰ τὸ μέγεθος τῆς τρυφῆς. Τότε οἱ ἀκτη-
 μοσύνη ἐκουσίῳ ἐναδρυνόμενοι, νυνὶ δὲ οἱ πλεονεξία ἐκουσίῳ χρη-
 ματιζόμενοι. Τότε οἱ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὸ θεῖον δικαστήριον,
 νυνὶ δὲ οἱ μηδὲ ἔννοιαν τούτου ἔχοντες. Τότε οἱ τύπτεσθαι, νῦν δὲ
 οἱ τύπτειν ἔτοιμοι. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; Μεταπεπτωκέναι
 10 λοιπὸν τὸ ἀξίωμα ἔδοξεν ἀπὸ ἱερωσύνης εἰς τυραννίδα, ἀπὸ ταπει-
 νοφροσύνης εἰς ὑπερηφανίαν, ἀπὸ νηστείας εἰς τρυφήν, ἀπὸ οἰκο-
 νομίας εἰς δεσποτείαν. Οὐ γὰρ ὡς οἰκονόμοι ἀξιοῦσι διοικεῖν, ἀλλ'
 ὡς δεσπότες σφετερίζεσθαι. Ταῦτα δὲ οὐ κατὰ πάντων εἴρηται,
 ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων. Εἰσὶ γάρ, εἰσὶν οἱ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν μὲν
 15 ζῶσι χαρακτῆρα, ῥῆξαι δὲ φωνὴν μὴ τολμῶντες. Εἰ καὶ λίαν εἰσὶ
 κατὰ τοῦτο μόνον μεμπτοί, ὅτι δεδοικότες τῶν ἀκολάστων τὸ πλη-
 θος, τό γε εἰς αὐτοὺς ἤκον, τῆς τηλικαύτης διορθώσεως ἀμελοῦσιν.

ΚΒ'.— ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι χρῆ πάντα ποιεῖν, ὥστε μὴ φαίνεσθαι ὅτι ἐπιθυμοῦμεν τὴν
 20 ἐκδίκησιν τοῦ ὀφείλοντος ἀπολογηθῆναι καὶ μὴ τοῦτο ποιοῦντος.

Εἰ καὶ ὁ χρεωστῶν σοι ἀπολογίαν οὔτε ἀπαιτεῖται ἀπὸ σοῦ,
 οὔτε ἄγχεται, διὸ καὶ αὐτὸς ἀπολογίαν ἠγῆ ἔχειν τοῦ μὴ ἐκείνῳ
 συγκεχωρηκέναι τὸ τῶν εἰς σέ πταισμάτων χρέος, ἀλλ' αὐτὸς καὶ
 μὴ παρακαλοῦντι, μηδὲ συγγνώμην αἰτοῦντι δίδου ταύτην, εἰ μὲν
 25 δυνατὸν ἐκεῖνον μεταπεμψάμενος. Εἰ δὲ μὴ κατὰ σαντὸν καὶ μὴ
 φαίνου δρῶν τὰ τῶν ἀμύνεσθαι ἐπιθυμούντων. Οὕτω γὰρ κακεῖ-
 νος αἰδεσθεῖς σου τὴν φιλοσοφίαν, ἑαυτὸν ἀμυνεῖται, ὡς ἀγίῳ
 ἀνδρὶ προσκεκρουκῶς.

ΚΓ'.— ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

30 ᾠΟτι οὐκ αἰσχρὸν ἠττᾶσθαι τούτων, ὧν ἀμήχανον
 περιεῖναι.

Οὐκ αἰσχρὸν ἠττᾶσθαι τούτων, ὧν ἀμήχανον περιεῖναι. Μὴ

Ἐκκλησίαις σύγχυση. Καὶ ποῖο εἶναι αὐτό; Θὰ τὸ πῶ μὲ θάρρος, ἄλλωστε δὲν θὰ μποροῦσα νὰ κάνω διαφορετικὰ, ὅτι δηλαδή τότε στὴν ἱερωσύνη προωθοῦνταν οἱ φιλάρετοι, ἐνῶ τώρα οἱ φιλάργυροι. Τότε ἐκεῖνοι πού ἀπέφευγαν τὸ ἀξίωμα ἔξαιτίας τοῦ μεγέθους του, ἐνῶ τώρα ἐκεῖνοι πού ὀρμοῦν σ' αὐτὸ γιὰ τὴν μεγάλη ἀπόλαυση. Τότε προωθοῦνταν ἐκεῖνοι πού διακρίνονταν γιὰ τὴν ἐκούσια ἀκτημοσύνη τους, ἐνῶ τώρα ἐκεῖνοι πού χρηματίζονται ἀπὸ ἐκούσια πλεονεξία. Τότε ἐκεῖνοι πού εἶχαν προστάτὰ μάτια τους τὸ θεῖο δικαστήριον, ἐνῶ τώρα αὐτοὶ πού οὔτε κ' ἂν τὸ σκέφτονται αὐτό. Τότε ἐκεῖνοι πού δέχονταν πλήγματα, ἐνῶ τώρα ἐκεῖνοι πού εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐπιφέρουν πλήγματα. Καὶ γιατί πρέπει νὰ λέγω πολλά; Τὸ ἀξίωμα ξέπεσε ἀπὸ ἱερωσύνη σὲ τυραννία, ἀπὸ ταπεινοφροσύνη σὲ ὑπερηφάνεια, ἀπὸ νηστεία σὲ ἀπόλαυση, ἀπὸ διαχείριση σὲ δεσποτεία. Γιατὶ δὲν φροντίζουν νὰ διοικήσουν ὡς διαχειριστές, ἀλλὰ νὰ οἰκιοποιούνται σὰν δεσπότες. Αὐτὰ βέβαια δὲν εἰπώθηκαν ἐναντίον ὄλων, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν ἐνόχων. Γιατὶ ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖνοι πού ζοῦν μὲ ἀποστολικὸ τρόπο, ἀλλὰ δὲν τολμοῦν ν' ἀνοίξουν τὸ στόμα τους, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ εἶναι μόνο γι' αὐτὸ ἀξιόμημπτοι, ἐπειδὴ φοβοῦνται τὸ πλῆθος τῶν ἀκολάστων, ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴ διόρθωσή τους, ὅσο βέβαια ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτούς.

22. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΑΝΙΗΛ

“Ὅτι πρέπει νὰ κάνουμε τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ φαινόμαστε ὅτι ἐπιθυμοῦμε τὴν ἐκδίκηση ἐκείνου πού ὀφείλει νὰ ἀπολογηθεῖ σὲ μᾶς καὶ δὲν τὸ κάνει αὐτό.

“Ἄν καὶ αὐτὸς πού ὄφειλε νὰ ἀπολογηθεῖ σὲ σένα, οὔτε τοῦ ζητήθηκε ἀπὸ σένα, οὔτε στενοχωρεῖται, γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος θεωρεῖ ἀπολογία τὸ ὅτι δὲν συγχώρεσες τὸ χρέος τῶν πταισμάτων του σὲ σένα, ἀλλὰ σὺ ὁ ἴδιος καὶ χωρὶς νὰ σὲ παρακαλεῖ, οὔτε νὰ σοῦ ζητᾶ συγγνώμη, δῶσε τούτην, ἂν εἶναι δυνατὸν στέλλοντας κάποιον νὰ τὸν καλέσει, ἄλλιῶς κάνε ὅπως νομίζεις, καὶ νὰ μὴ φαίνεσαι ὅτι κάνεις αὐτὰ πού κάνουν ἐκεῖνοι πού ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκδικηθοῦν. Γιατὶ ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, σεβόμενος τὸν ὀρθὸ τρόπο ζωῆς σου, θὰ τιμωρήσει τὸν ἑαυτὸ του, ἐπειδὴ ἤρθε σὲ σύγκρουση μὲ ἅγιον ἄνδρα.

23. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

“Ὅτι δὲν εἶναι ντροπὴ νὰ νικεῖται κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους πού εἶναι ἀδύνατον νὰ νικήσει.

Δὲν εἶναι ντροπὴ νὰ νικεῖται κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους πού εἶναι ἀδύνατο

τοίνυν μηδὲ αὐτὸς ἠττάσθαι νομίσης τοὺς τοῖς σοῖς ἐπαίνοις τοὺς
 ἴλους ἐξισῶσαι μὴ δυναμένους, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν ἀποδεχό-
 μενος, συγγίνωσκε τῇ ἀσθενείᾳ. Ἄμεινον γὰρ ἡγούμενοι τὸ ἐν-
 δεῶς φραῖσαι τοῦ ὀλιγωρίας γραφὴν ὑποστῆναι, κατατολμῶσιν
 5 ἀνεφίκτου πράγματος

ΚΔ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἔστι δὲ ἀδελφοῦ μὴ φειδόμενος, πῶς ἂν ἀλλοτρίου
 ἐφείσατο;

Τὸ μὲν πρότερόν σου παρανόμημα πρόφασις εὐπρεπῆς ἐδό-
 10 κει ποιεῖν συγγνωστόν ὁ ἀδελφός σου ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος,
 τοῦ δὲ νῦν παρανομήματος οὐδὲν τοιοῦτον ἔχεις παραπέτασμα,
 ἀλλὰ καὶ τῆς προτέρας συγγνώμης ἐξέπεσες. Εἰ γὰρ διὰ τὸν ἀδι-
 κηθέντα σου ἀδελφον πρόην ἡμύνου, πῶς αὐτὸν νυνὶ τὸν ὑπὲρ
 οὗ τότε, ὡς φῆς, ἡμύνου ἀδικῶν καὶ ἐλαύνων πάντοθεν οὐκ αἰ-
 15 σχύνη; Δῆλος τοίνυν γέγονας ἐκ τούτου, κἀκεῖνο ἐκ προαιρέσεως
 ποιήσας. Ἔστι δὲ ἀδελφοῦ μὴ φειδόμενος, πῶς ἂν ἀλλοτρίου ἐφεί-
 σατο;

ΚΕ'.- ΙΕΡΑΚΙΩΝΙ

Ἔστι δὲ χρή κόσμον γυναικὸς νομιστέον τὸ τῆς ψυχῆς
 20 κάλλος τὸ ἐξ ἀρετῶν συγκείμενον.

Οὐχ ὑφάσματος ἀλουργῆς αἶθος, οὐδὲ λίθων ποικίλων ἀνγᾶς
 πρὸς χρυσὸν κερασθείσας κόσμον γυναικὸς εἶναι νομιστέον (πολ-
 λαὶ γὰρ ἀπειροκάλων καὶ κόσμον τοιοῦτον θηρωμένων, προσ-
 κορεῖς καὶ μισηταὶ τοῖς συνοικοῦσι γεγένηται), ἀλλὰ τὸ τῆς ψυ-
 25 χῆς κάλλος τὸ ἐξ ἀρετῶν συγκείμενον, ὅπερ καὶ πόθου ἐστὶ πρὸς
 τὸν σύμβιον συναγωγόν, καὶ εὐνοίας τυγχάνει φάρμακον.

ΚΣ'.- ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ

Ἔστι δὲ πρὸς ἀρετὴν εὐνοία τὴν θεῖαν συμμαχίαν θηράται.

Ἔστι δὲ ἐπὶ τῶν πόλεων ἡ εὐκαιρία τῆς θέσεως τὴν εὐκαιρίαν
 30 τῶν ὠρῶν ἐπισπάται, οὕτω κἀπὶ τῶν ψυχῶν ἡ εὐνοία ἡ πρὸς
 ἀρετὴν τὴν θεῖαν συμμαχίαν θηράται.

νά νικήσει. Νά μή νομίσεις λοιπόν ούτε σύ, ὅτι ἠττῶνται αὐτοὶ ποὺ δὲν μποροῦν νά ἐξισώσουν τοὺς λόγους τους μὲ τοὺς δικούς σου ἐπαίνους, ἀλλὰ δεχόμενος τὴν προαίρεσή τους νά συγχωρεῖς τὴν ἀδυναμία τους. Γιατὶ θεωρώντας ὅτι εἶναι προτιμώτερο νά σοῦ μιλήσουν μὲ τρόπο ἀνεπαρκῆ, ἀπὸ τοῦ νά ὑποστοῦν κατηγορία ἀδιαφορίας, τολμοῦν ἓνα πράγμα ποὺ εἶναι ἀπλησίαστο.

24. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Ὅτι ἐκεῖνος ποὺ δὲν λυπᾶται τὸν ἀδελφό του,
πῶς θὰ μποροῦσε νά λυπηθεῖ τὸν ξένο;

Ἡ προηγούμενη παρανομία σου ἦταν εὐσχημη πρόφαση, γιὰ νά φανεῖ ὅτι σὲ συγχωρεῖ ὁ ἀδελφός σου, ποὺ νομιζόταν ὅτι ἀδικήθηκε, γιὰ τὴν τωρινή σου ὅμως παρανομία δὲν ἔχεις κανένα τέτοιο παραπέτασμα, ἀλλὰ ξέπεσες καὶ ἀπὸ τὴν προηγούμενη συγγνώμη. Γιατί, ἐὰν προηγουμένως τὸ ἔκανες ὑπερασπιζόμενος τὸν ἀδελφό σου, ποὺ εἶχε ἀδικηθεῖ, πῶς τώρα αὐτόν, ποὺ τότε, ὅπως λές, τὸν ὑποστήριξες, δὲν ντρέπεσαι νά τὸν ἀδικεῖς καὶ νά τὸν διώχνεις ἀπὸ παντοῦ; Ἐγίνες λοιπόν φανερός ἀπὸ αὐτό, ὅτι καὶ ἐκεῖνο τὸ ἔκανες σκόπιμα. Γιατί, αὐτὸς ποὺ δὲν λυπᾶται τὸν ἀδελφό του, πῶς θὰ μποροῦσε νά λυπηθεῖ τὸν ξένο;

25. ΣΤΟΝ ΙΕΡΑΚΙΩΝΑ

“Ὅτι πρέπει στολίδι τῆς γυναίκας νά θεωροῦμε τὸ κάλλος
τῆς ψυχῆς ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρετές.

Δὲν πρέπει νά νομίζεις ὅτι τὸ χρῶμα τοῦ πολύτιμου ὑφάσματος, οὔτε οἱ λάμπεις τῶν πολύχρωμων πολύτιμων λίθων, συνδυασμένες μὲ χρυσό, ἀποτελοῦν στολίδι τῆς γυναίκας, γιατί πολλές ἀπὸ τίς ἀκαλαίσθητες, ποὺ ἐπιδιώκουν τέτοιο στολισμό, ἔχουν γίνει βαρετές καὶ μισητές σ' αὐτοὺς μὲ τοὺς ὁποίους συγκατοικοῦν, ἀλλὰ τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρετές, ἢ ὁποῖα καὶ πόθο προκαλεῖ πρὸς τὸν σύζυγο μὲ τὸν ὁποῖο ζεῖ, καὶ εἶναι φάρμακο τῆς ἀγάπης.

26. ΣΤΟΝ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟ

“Ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀρετὴ ἀποσπᾶ τὴ θεία συμμαχία.

“Ὅπως στίς πόλεις ἡ κατάλληλη θέση ἐξασφαλίζει τὴν εὐκαιρία τῶν ἐποχῶν, ἔτσι καὶ στὴν περίπτωση τῶν ψυχῶν, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀρετὴ ἐξασφαλίζει τὴ συμμαχία τοῦ Θεοῦ.

ΚΖ'.- ΑΡΧΟΝΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

᾽Οτι χρῆ οἱ τοῖς τῆς ὑπερκοσμίου εὐκλείας θέλεσι τετρωμένοι νεανικῶς ἐπὶ τὸν τῶν πόνων ἀγῶνα ἀποδύεσθαι.

Εἰ οἱ τοῖς ὀξέσι τῆς κοσμικῆς δόξης κέντροις πληττόμενοι πόνους αὐθαιρέτους ἀσπάζονται, οἱ τοῖς ὀξυτάτοις τῆς ὑπερκοσμίου εὐκλείας θέλεσι τετρωμένοι πολλῶ μᾶλλον νεανικῶς ἐπὶ τὸν τῶν πόνων ἀγῶνα ἀποδύεσθαι ἂν εἶεν δίκαιοι.

ΚΗ'.- ΔΙΔΥΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

᾽Οτι ὁ τοὺς νενικηκότας καὶ στεφθέντας θρηνῶν, οἴκτου ἂν εἶη καὶ δακρῶν ἄξιος· καὶ εἰς τό, «Πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς».

Ἐφροδισίῳ τῷ Μακαρίῳ, τῷ σὺ μὲν ἀδελφῷ, πρεσβυτέρῳ δὲ τὴν ἀξίαν, αἰδῶς μὲν ἐν ὀφθαλμοῖς κατώκει, πειθῶ δὲ ἐν χείλεσι, σοφία δὲ ἐπὶ γλώσσης, καὶ αὐτάρχεια μὲν ἐν γαστρὶ, ἐγκράτεια δὲ ἐν τοῖς μετὰ γαστέρα, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πασῶν σχεδὸν τῶν ἀρετῶν κοινὸν ἦν ταμιεῖον καὶ ἐνδοαίτημα. Ἐπεὶ τοίνυν περὶ τὰς οὐρανίους αὐλὰς μετεπέμφθη, ἄξια τῶν πόνων δεξάμενος τὰ γέρα, οὐ χρῆ λυπεῖσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τῶν ἄθλων λοιπὸν καρποῦται τὰ ἔπαθλα. Ὁ γὰρ τὴν ἐνθάδε τῶν ἀγίων οἰκτιρῶν τελευτήν, δίκαιος ἂν εἶη παρὰ πάντων τῶν εὖ φρονούντων οἰκτιρέσθαι. Ὡς καὶ ὁ τοὺς νενικηκότας καὶ στεφθέντας θρηνῶν, οἴκτου ἂν εἶη καὶ δακρῶν ἄξιος. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Ἴσθι δὲ οὖν ὅτι μόνος ὁ τῆς ἀρετῆς πλοῦτος ἐπ' ἀσφαλείαις ὀχεῖται, ὅταν ὁ τοῦτον κεκτημένος μὴ τῇ ῥαστώνῃ προδοίῃ τὸ κτήμα, μηδὲ ἀρχῆς ἐρασθείῃ. Πάσης γὰρ ἐπέκεινα τόλμης, οὐ σὺ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔγωγε, χωρεῖν ὑπολαμβάνω τοὺς μηδὲ πρὸς τοὺς ἀθλητικοὺς ἀψαμένους πόνους, καὶ τοῖς στεφανίταις ἐπαποδυομένους, οἵτινες μηδὲ γνησίους ἐγγραφέντες μαθηταῖς, εἰς τοὺς ἡγεμόνας ἀνατρέχειν φιλονεικοῦσιν, ὧν οὐχ ὁ τρόπος τὸν τόπον, ἀλλ' ὁ τόπος τὸν τρόπον πιστεύεται. Ὡνοῦνται γὰρ τὰς ἀρχάς, ἵνα ὑβρίσωσι τὰς ἀρετάς, καὶ λέγειν ἐπιχειροῦσιν, ἃ μηδὲ μαθεῖν κατεδέξαντο, καὶ προστάττειν τοιαῦτα τολμῶσιν, ἃ μηδὲ ἀκοῦσαι ἡνέσχοντο. Τίς οὖν ὑπὸ τοιούτοις ἡγεμόσι πράττων μέγα τι καὶ γενναῖον ἢ προᾶξαι ἢ συνιδεῖν δυνησεται; Τίς δὲ οὐκ ἐρυθριάσει ἀνδρῶν χθές

27. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΡΧΟΝΤΙΟ

“Οτι πρέπει ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι πληγωμένοι ἀπὸ τὰ βέλη τῆς ὑπερκόσμιας δόξας, νὰ ἀναλαμβάνουν τὸν ἀγώνα τῶν κόπων μὲ τρόπο ρωμαλέο.

Ἐὰν αὐτοὶ ποὺ κεντρίζονται ἀπὸ τὰ μυτερὰ καρφιά τῆς κοσμικῆς δόξας δέχονται πρόθυμα ἐκουσίους κόπους, πολὺ περισσότερο ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι πληγωμένοι ἀπὸ τὰ πολὺ μυτερὰ βέλη τῆς ὑπερκόσμιας δόξας πρέπει νὰ ἀποδύονται στὸν ἀγώνα τῶν κόπων μὲ τρόπο ρωμαλέον.

28. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΙΔΥΜΟ

“Οτι αὐτὸς ποὺ θρηνεῖ ἐκείνους ποὺ νίκησαν καὶ στεφανώθηκαν, εἶναι ἄξιος οἴκτου καὶ δακρύων, καὶ στό, «“Ολα ὅσα θέλετε νὰ κάνουν σὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐσεῖς νὰ κάνετε σ’ αὐτούς».

Στὸν μακάριο Ἀφροδίσιο, τὸν ἀδελφό σου καὶ πρεσβύτερο στὸ ἀξίωμα, στὰ μάτια του κατοικοῦσε σεβασμός, πειθὸ στὰ χεῖλη του καὶ σοφία στὴ γλῶσσα του, καθὼς ἐπίσης αὐτάρκεια στὴν κοιλιὰ του καὶ ἐγκράτεια στὰ μετὰ τὴν κοιλιὰ, καὶ γιὰ νὰ τὰ πῶ ὅλα μαζί, ἦταν κοινὸ ταμεῖο καὶ κατοικία ὅλων σχεδὸν τῶν ἀρετῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν μετατέθηκε στὶς οὐράνιες αὐλές, ὅπου δέχθηκε ἀντάξια πρὸς τοὺς κόπους του τὰ βραβεῖα, δὲν πρέπει νὰ λυπούμαστε, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ χαιρόμαστε, γιὰτὶ ἀπολαμβάνει τὰ ἔπαθλα τῶν ἀγώνων του. Γιὰτὶ αὐτὸς ποὺ νοιώθει λύπη γιὰ τὸν ἐδῶ θάνατο τῶν ἀγίων, πρέπει νὰ ἐλεινολογεῖται ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ σκέφτονται σωστὰ, ὅπως ἐπίσης καὶ ἐκεῖνος ποὺ θρηνεῖ αὐτοὺς ποὺ νίκησαν καὶ στεφανώθηκαν εἶναι ἄξιος οἴκτου καὶ δακρύων. Καὶ αὐτὰ βέβαια τόσο μόνο. Γνώριζε λοιπὸν ὅτι μόνο ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς μεταφέρεται μὲ ἀσφάλεια, ὅταν αὐτὸς ποὺ τὸν ἔχει δὲν προδώσει μὲ τὴ νοθρότητα του τὸ ἀπόκτημά του, οὔτε καὶ ἐρωτευθεῖ τὴν ἐξουσία. Γιὰτὶ, ὄχι μόνο σύ, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ θεωρῶ ὅτι προχωροῦν πέρα ἀπὸ κάθε τόλμη, αὐτοὶ ποὺ, ἐνῶ οὔτε κἂν ἄρχισαν τοὺς ἀθλητικὸς κόπους, ἐπιδιώκουν νὰ συμπεριληφθοῦν σ’ αὐτοὺς ποὺ στεφανώνονται, καὶ οἱ ὅποιοι, ἐνῶ οὔτε στοὺς γνήσιους μαθητὲς δὲν ἔχουν ἐγγραφεῖ, φιλοδοξοῦν νὰ καταλάβουν τὴ θέση τῶν ἀρχηγῶν, στοὺς ὁποίους δὲν ἐμπιστεύεται τὴ θέση ὁ τρόπος ζωῆς, ἀλλὰ ἡ θέση τὸν τρόπος ζωῆς. Γιὰτὶ ἀγοράζουν τίς ἐξουσίες γιὰ νὰ ἀτιμάσουν τίς ἀρετές, καὶ ἐπιχειροῦν νὰ λένε αὐτὰ ποὺ οὔτε κἂν καταδέχθηκαν νὰ μάθουν, καὶ τολμοῦν νὰ προστάξουν τέτοια, τὰ ὁποῖα οὔτε κἂν ἀνέχθηκαν ν’ ἀκούσουν. Ποιὸς λοιπὸν εὐρισκόμενος κάτω ἀπὸ τέτοιους ἡγεμόνες θὰ μπορέσει νὰ κάνει ἢ νὰ σκεφθεῖ κάτι τὸ μεγάλο καὶ γενναῖο; Καὶ ποιὸς δὲν

καὶ πρώην ἐν καπηλείοις ἢ δικαστηρίοις κατατριβέντων ἀκρο-
ατῆς γινόμενος; Τίς δὲ τῶν ἐχθρῶν οὐ γελάσειε καὶ σκηνήν καὶ
ὑπόκρισιν νομίσειε τὸ πρᾶγμα;

Ἄλλ' ἐπειδὴ γέγραφας, τί ποιητέον, φημί οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ'
5 ἀρετὴν ἀσκητέον καὶ ἡσυχαστέον, καὶ τὴν κρίσιν προσδοκητέον
καὶ τὰς διαβολικὰς μεθόδους διακρουστέον. Δεινὸς γὰρ καὶ ποικί-
λος ὁ τῆς ἀνθρωπότητος ἐχθρὸς, τὰ μὲν κολακείαις, τὰ δὲ παρα-
λογισμοῖς καταγοητεῦσαι, καὶ μάλιστα ὅτε οὐκ οἶδε τὴν ἐξ εὐθείας
μάχην. Οὐ γὰρ ἂν ἐάλω ταχέως, ἀλλὰ προσχήματι φιλίας πολλάκις
10 κρύπτει τὸν τῆς πορνείας ἰόν. Ὡς γὰρ εἰς ἰσοθειᾶν ἀγαγὼν τὸν ἄν-
θρωπον τῶν ἀλόγων κατέστησεν ἐλεεινότερον, οὐ μόνον τὰ προσόν-
τα πλεονεκτήματα ἀπαμφιάσας, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ προσόντα ἐλαττώ-
ματα προξενήσας, ἰδρῶ-τάς φημι καὶ πόνους, θάνατόν τε καὶ φθο-
ράν. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ θηρώμενοι αὐτοῦ τὰς μεθόδους, ἀργὰς
15 ἀπέδειξαν τὰς ἐλεπόλεις, χρῆ καὶ πάντα, οἷς φρονήσεως μέτεστι
καὶ σωτηρίας ἐστὶ λόγος τὰ μηχανήματα αὐτοῦ ἀνιχνεύειν καὶ φυ-
λάττεσθαι ὡς ἐνδέχεται, ὅταν μάλιστα φιλίας προσχήματι δελεάζῃ,
τότε δυσάλωτός ἐστι καὶ δύσμαχος

Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ δογμάτων ἐμήνυσας, ἴσθι ὅτι ἤκουσά
20 ποτέ τινος δεινοῦ καταμαθεῖν ἀνδρῶν εὐαγγελιστῶν διάνοιαν,
ὅτι τόκου γνησίου τοῦνομα ἔστρεφον, κατασκευάζοντες τὸ μὴ
κτίσμα εἶναι τὸν Υἱόν. Ἐφασαν γάρ· «Τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ
ὄνομα αὐτοῦ δεδόσθαι ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι», καί, «Ὁ
ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου λήψεσθε», ὄνομα δὲ τοῦ πολυω-
25 νύμου κυριώτερον τῶν ἄλλων ἢ τοῦ Υἱοῦ προσηγορία τὸ γνήσιον
ἐμφαίνουσα, καὶ τὴν τοῦ κτίσματος ἔννοιαν ἐξοστρακίζουσα. Δῆ-
λον τοίνυν ὅτι τοῖς μὲν Υἱόν αὐτὸν λέγουσιν ἐδόθη ἢ χάρις, τοῖς
δὲ κτίσμα αὐτὸν λέγειν τολμῶσιν ἢ χάρις οὐκ ἐπιφοιτᾷ. Ἐπειδὴ
δὲ καὶ περὶ πολιτείας ἐδήλωσας, πάντα ὁμοῦ μαθεῖν γλιχόμενος,
30 ἀντεπιστέλλω συντόμως, ὅτι οἱ μὲν παρ' Ἑλλησι σοφοί, οἱ δόξαν
ἐπὶ σεμνότητι καὶ δυνάμει λόγων παρὰ πᾶσιν ἐσχηκότες, βουλό-
μενοι παραστήσαι τί τὸ δίκαιον καὶ τί τὸ πρέπον καὶ τί τὸ νόμι-
μον καὶ τί τὸ καλόν, μυρίους λόγους ἀναλώσαντες καὶ διαλόγους
μακροὺς λαθυρίνθων οὐδὲν διαφέροντας συνιέντες, τοσοῦτον

1. Ἰω. 1, 12.

2. Ἰω. 14, 14.

θά κοκκινήσει ἀπὸ ντροπῆ ἀκούοντας νὰ μλοῦν ἄνδρες ποὺ χθές καὶ προηγουμένως σπαταλοῦσαν τὴ ζωὴ τους στὰ καπηλιὰ ἢ στὰ δικαστήρια; Καὶ ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς δὲν θὰ γελάσει καὶ δὲν θὰ νομίσει ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι θέατρο καὶ ὑποκριτικὴ παράσταση;

Ἐπειδὴ ὅμως ρωτᾶς, τί πρέπει νὰ κάνουμε, σοῦ λέγω Τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀσκοῦμε τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ ἡσυχάζουμε, περιμένοντας τὴν κρίση καὶ ἀποκρούοντας τὶς μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου. Γιατὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι φοβερός καὶ πολυμήχανος στὸ νὰ ἔξαπατᾷ ἄλλοτε μὲ κολακεῖες, καὶ ἄλλοτε μὲ παραλογισμούς, καὶ μάλιστα ὅταν δὲν γνωρίζει τὴν εὐθεῖα μάχη, γιατί δὲν θὰ μπορούσε νὰ μᾶς κυριέψει γρήγορα, ἀλλὰ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς φιλίας πολλές φορές κρύβει τὸ δηλητήριο τῆς πορνείας. Γιατὶ μὲ τὴν ὑπόσχεση ὅτι θὰ κάνει τὸν ἄνθρωπο ἴσο μὲ τὸν Θεό, τὸν ἔκανε πρὸ ἔλεεινὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἀφοῦ δὲν τὸν ἀπογύμνωσε μόνο ἀπὸ τὰ πλεονεκτήματα ποὺ εἶχε, ἀλλὰ τοῦ προξένησε καὶ τὰ ἐλαττώματα ποὺ δὲν εἶχε, ἐννοῶ τοὺς ἰδρωῖτες, τοὺς πόνους, τὸν θάνατο καὶ τὴ φθορά. Ἀλλὰ ἐπειδὴ πολλοί, κνηγώντας τὶς μεθόδους του, ἀπέδειξαν ὅτι εἶναι ἀχρηστες οἱ πολιορκητικὲς μηχανές του, πρέπει καὶ ὅλοι ὅσοι ἔχουν φρόνηση καὶ ἔχουν λόγο σωτηρίας, νὰ ἀνισχεύουν τὶς παγίδες του καὶ νὰ φυλάγονται, ὅσο εἶναι δυνατόν, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν δελεάζει μὲ τὸ πρόσχημα τῆς φιλίας, γιατί τότε εἶναι δυσκολοπόροθος καὶ ἀκαταμάχητος.

Ἐπειδὴ ὅμως ἔκανες λόγο καὶ γιὰ τὰ δόγματα, γνώριζε, ὅτι ἄκουσα κάποτε κάποιον φοβερὸ στὸ νὰ γνωρίζει καλὰ τὴ σκέψη τῶν εὐαγγελιστῶν ἀνδρῶν, ὅτι ἀνατρέπουν τὸ ὄνομα τοῦ πραγματικοῦ τοκετοῦ, διδάσκοντας μὲ δόλο ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι κτίσμα, γιατί εἶπαν, «Σὺ αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν στὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔχει δοθεῖ ἐξουσία νὰ γίνουν παιδιά τοῦ Θεοῦ»¹, καί, «Αὐτὸ ποὺ θὰ ζητήσετε στὸ ὄνομά μου, θὰ τὸ λάβετε»², καὶ τὸ κυριώτερο ὄνομα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄλλα ὀνόματά του εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ, τὸ ὁποῖο φανερώνει τὴ γνησιότητα καὶ ἐξοστρακίζει τὴν ἔννοια τοῦ κτίσματος. Εἶναι λοιπὸν φανερό, ὅτι σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν ὀνομάζουν Υἱό, δόθηκε ἡ χάρη, ἐνῶ σ' ἐκείνους ποὺ τολμοῦν νὰ τὸν λένε κτίσμα δὲν ἔρχεται ἡ χάρη. Ἐπειδὴ ὅμως ἔκανες λόγο καὶ γιὰ τὴ συμπεριφορὰ, ποθώντας νὰ μάθεις ὅλα μαζί, σοῦ ἀνταπαντῶ μὲ συντομία, ὅτι οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι δοξάσθηκαν γιὰ τὴ σεμνότητα καὶ τὴ δύναμη τῶν λόγων ἀπὸ ὅλους, θέλοντας νὰ παρουσιάσουν τί εἶναι δίκαιο καὶ τί πρέπει καὶ τί νόμιμο καὶ τί καλό, ἀφοῦ διατύπωσαν μύριους λόγους καὶ ἔκαναν μακροὺς διαλόγους, ποὺ δὲν διέφεραν καθόλου ἀπὸ τοὺς λαβυρίνθους, ἀπεῖχαν

ἀπέσχον τοῦ εἰπεῖν τι τῶν δεόντων, ὅτι καὶ πλεόν τοὺς ἀναγινώσκοντας συγχέουσιν. Ὁ δὲ θεϊότατος Λόγος δεῦρ' ἐπιφοιτήσας καὶ τὸν ἔμφυτον ἀνακινήσας τῶν ἀνθρώπων λογισμὸν καὶ τὴν ἐκάστου βούλησιν ὄρον τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πρέποντος, τοῦ τε
5 νομίμου καὶ τοῦ καλοῦ πηξάμενος, διὰ βραχείας ῥήσεως τοῦτο διεσάφησεν, εἰπὼν· «Πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς».

Εἶτα, ἵνα μὴ δόξη ἄγραφον νόμον κατ' ἐγγράφου τιθέναι, ἐπισφραγιζόμενος τὰ εἰρημένα καὶ δεικνὺς ὅτι πάντα συντόμως
10 περιεῖληφεν, ἔφη· «Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται». Ἐν αὐτοῖς τοιγαροῦν ἔχοντες πάντων τῶν καλῶν τὸν κανόνα, ὃ βουλόμεθα παρὰ τῶν ἄλλων ἡμῖν ὑπαρχθῆναι, τοῦτο παρ' ἡμῶν εἰς ἐκείνους γενέσθω. Ἴσθι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει τῶν κτισμάτων οὐκ εἰς εὐσεβείας ὑπόθεσιν ἀποχρησάμε-
15 νοι, ἀλλὰ καὶ προσπταίσαντες αὐτοῖς (οὐ γὰρ μόνον τὸν Δημιουργὸν οὐκ ἔγνωσαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τὸ σέβας ἀνέθεσαν), οὗτοι, σοφοὶ οἰηθέντες εἶναι, εἰς τὸ τῆς ἀμαθίας ἐνανάγησαν πέλαγος. Τῶν γὰρ κτισμάτων κηρυττόντων τὸν τεχνίτην (οὐδὲ γὰρ ἄνευ ἀρχιτέκτονος οἰκία οἰκοδομεῖται, οὔτε ἄνευ ναυπηγοῦ ναῦς, οὐδὲ
20 ἄνευ ἀρμονικοῦ μουσικὸν συσταίη ὄργανον), ἐκεῖνοι τῇ τέχνῃ μᾶλλον ἢ τοῖς τεχνηθεῖσι προσπταίσαντες, τὸν δημιουργὸν παρεγράψαντο. Τοῖς οὖν τοιούτοις εἰκότως καὶ τὸ τῆς πολιτείας διέφθαρται. Τὸν γὰρ ἡγεμόνα τοῦ παντός ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἐκβάλλοντες ψυχῆς, πᾶν εἶδος ἀδικίας τε καὶ πονηρίας ἀδεῶς δρᾶν οὐ
25 παραιτοῦνται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῶν ἐλλογίμων ζητεῖς, ἴσθι ὅτι ὁ θεϊότατος Λόγος τὸν ἐλλόγιμον οὐκ ἀποσεύεται, εἰ λόγῳ τὸν οἰκεῖον ῥυθμίξοι βίον· εἰ δὲ ἐν λόγοις φιλοσοφῶν, ἔργοις ἀφιλόσοφος ὀφθείη, εὐλόγως οὐδὲ ὁ λόγος τὸν τοιοῦτον προσίεται.

ΚΘ'.— ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

30 Προτροπή πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ παρὰ φύσιν ἔρωτος, τοῦ τῆς σωφροσύνης κάλλος ἐπισκιάζοντος.

Ἡ πολλὴ καὶ ἀκατάπαυστος τρυφή καὶ ἐπὶ τὸν παρὰ φύσιν παιδοτριβεῖ ἔρωτα, καὶ πᾶσαν μὲν τοῦ σώματος τὴν ὑγείαν, τῆς δὲ ψυχῆς λυμαίνεται τὴν εὐγένειαν. Παύσασθε τοιγαροῦν ταύτης,

τόσο πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ ποῦν κάτι ἀπὸ αὐτὰ πού πρέπει, ὥστε νὰ προξενήσουν μεγαλύτερη σύγχυση σὲ ἐκείνους πού τοὺς διάβαζαν. Ὁμως ὁ θεϊκώτατος Λόγος, ἀφοῦ ἦρθε ἐδῶ καὶ ἀνακίνησε τὸν ἔμφυτο λογισμό τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔβαλε τὴ βούληση τοῦ καθενὸς ὄριο τοῦ δικαίου καὶ αὐτοῦ πού πρέπει καὶ αὐτοῦ πού εἶναι νόμιμο καὶ καλό, διασάφησε τὸ θέμα αὐτὸ μὲ λίγα λόγια λέγοντας «Ὅλα ὅσα θέλετε νὰ κάνουν σὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, νὰ κάνετε καὶ σεῖς σ' αὐτοὺς τὰ ἴδια»³.

Ἔπειτα, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι ὀρίζει ἄγραφο νόμο ἀντίθετον πρὸς τὸν γραπτό, ἐπισφραγίζοντας αὐτὰ πού εἶπε καὶ δείχνοντας ὅτι τὰ περιέλαβε ὅλα μὲ συντομία, εἶπε· «Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος καὶ οἱ προφήτες». Ἐχοντας λοιπὸν σ' αὐτὰ τὸν κανόνα ὅλων τῶν καλῶν, αὐτὸ πού θέλουμε νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους σ' ἐμᾶς, αὐτὸ νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ ἐμᾶς σ' ἐκείνους. Γνώριζε ὅμως καὶ αὐτό· ὅτι ἐκεῖνοι πού χρησιμοποιοῦν τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῶν κτισμάτων ὡς προϋπόθεση τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ ὑπέπεσαν σὲ πταίσματα μὲ αὐτὰ (γιατὶ ὄχι μόνο τὸν Δημιουργὸ δὲν ἀναγνώρισαν, ἀλλ' ἀπέδωσαν τὸν σεβασμὸ σ' αὐτά, αὐτοί, νομίζοντας ὅτι εἶναι σοφοί, ναυάγησαν στὸ πέλαγος τῆς ἀμάθειας. Γιατί, ἀφοῦ τὰ κτίσματα ἀνακηρύττουν τὸν τεχνίτη (γιατὶ χωρὶς ἀρχιτέκτονα δὲν κτίζεται σπίτι, οὔτε χωρὶς ναυπηγὸ πλοῖο, οὔτε χωρὶς μουσικὸν γίνεται μουσικὸ ὄργανο), ἐκεῖνοι ἁμαρτάνοντας μὲ τὴν τέχνη μᾶλλον, παρὰ μὲ αὐτὰ πού κατασκεύασαν, ἀπέρριψαν τὸν δημιουργὸ. Σ' αὐτοὺς λοιπὸν δικαιολογημένα ἔχει διαφθαρεῖ καὶ ὁ τρόπος ζωῆς τους. Γιατί, θγάζοντας ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους τὸν Ἡγεμόνα τοῦ παντός, δὲν παραλείπουν νὰ διαπράττουν χωρὶς φόβο καθε εἶδος ἀδικίας καὶ κακίας. Ἐπειδὴ ὅμως μοῦ ζητᾶς νὰ σοῦ γράψω καὶ γιὰ τοὺς λόγιους, γνώριζε ὅτι ὁ θεϊκώτατος Λόγος δὲν ἀπορρίπτει τὸν λόγιο, ἐὰν ρυθμίζει τὴ ζωὴ του μὲ τὸν λόγο. Ἐὰν ὅμως μὲ τὰ λόγια φιλοσοφεῖ, ἀλλὰ στὰ ἔργα παρουσιάζεται ἀφιλοσόφητος, δικαιολογημένα αὐτὸν οὔτε καὶ ὁ Λόγος τὸν ἀποδέχεται.

29. ΣΤΟΥΣ ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ παρὰ φύση ἔρωτα, πού ἐπισκιάζει τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης.

Ἡ πολλὴ καὶ ἀκατάπαυστη ἀπόλαυση καὶ ἀσκεῖ στὸν παρὰ φύση ἔρωτα, καὶ βλάπτει ὅλη τὴν ὑγεία τοῦ σώματος, καὶ διαφθείρει τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς. Σταματῆστε λοιπὸν αὐτήν, καὶ ὄχι μὲ νηστεῖες, ἀλλὰ νὰ

3. Ἰωβ 4, 15. Ματθ. 7, 12. Λουκᾶ 6, 31.

καὶ μὴ νηστεύετε, ἀλλὰ γε τῇ αὐταρκειᾷ, τῇ ὄντως σώφρονι τρυφῇ, χρῆσθαι ἑαυτοὺς παιδεύσατε, καὶ οἰχθήσεται ἡ νῦν καθ' ὑμῶν παρὰ πάντων ἄδομένη κωμωδία. Εἰ δὲ ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς λαγνείας ἐμβάλλετε, μὴ τοῖς κωμωδοῦσι χαλεπαίνετε, ἀλλὰ τῆς
5 οἰκείας τρυφῆς καταψηφίζεσθε, τῆς, ὡς φασιν, οὐκ οἴκοθεν παρασκευαζομένης (περίψηφοι γὰρ ἐστε), ἀλλ' ἐκ τοῦ ἄλλοτρίαις ἐπιρρίπτειν τραπέζαις. Ἐὰν γὰρ διασκεδάσητε τὴν ἀχλὺν, τότε ὄψεσθε τῆς σωφροσύνης τὸ κάλλος, ὃ νῦν ἐστὶν ὑμῖν ἀθέατον.

Λ'— ΕΡΜΟΓΕΝΕΙ, ΘΕΟΔΟΣΙΩ, ΚΑΙ ΑΙΛΙΑΝΩ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ

10

Ἀπαντητικὴ εἰς ἐγκωμιαστικὴν αὐτῶν ἐπιστολήν.

Εἰ μὴ ἡ ὑπερφυῆς ὑμῶν ἀρετὴ ἐλέγχουσά μου τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῶν νῦν (πλείω γὰρ ἴσασι) καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων (μείζω γὰρ ἢ πιστεύουσιν), εἰπεῖν ἂν κατῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ὑμετέρων
15 ἐγκωμίων.

ΛΑ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι οὐ χρὴ διδόναι τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίπτειν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.

Πολλοὶ μὲν φασιν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς θιῶν, ἀλλὰ περιστέλλειν
20 βουλόμενος τὰ ἑαυτοῦ πταίσματα, τὴν τοῦ φιλομαθῆς εἶναι δόξαν θηρώμενος, ἀκολουθεῖς τοῖς σοφοῖς, ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὐ φήσοιμι, ἀλλὰ τῇ πείρᾳ μαθῶν, ὅτι οὐ διὰ τὸ εἰδέναι τὰ τῆς Γραφῆς ἅδυνα ἐρευνᾶν προσποιῆ, ἀλλὰ δόξαν παρὰ ἀνθρώπων μνώμενος. Οὐκ ἀποκρινοῦμαι σοι, θείω πειθόμενος χρησμῶ, παρακε-
25 λευομένω μὴ διδόναι τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίπτειν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.

ΛΒ'— ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς
ὑπὸ Ἰωάννου Χρυσοστόμου.

30 Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς μάλιστα, ὧ ὁμώνυμε, ἡ Ἰωάννου τοῦ πανσόφου σοφία τεθησαύριστα. Οἶμαι γὰρ, καὶ μὴ τίς με πρὸς χάριν λέγειν νομιζέτω, ὅτι, εἰ Παῦλος ὁ

ἀσκεῖστε τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ τὴν αὐτάρκεια, τὴν πραγματικὴ σὺφρονα ἀπόλαυση, καὶ ἔτσι θὰ ἐκλείψει ἡ διακωμώδηση ποὺ διαδίδεται ἀπὸ ὄλους ἐναντίον σας. Ἐὰν ὅμως ρίχνετε τοὺς ἑαυτοὺς σας στὴ ἄδυσο τῆς λαγνείας, νὰ μὴ δυσφορεῖτε ἐναντίον αὐτῶν ποὺ σᾶς διακωμωδοῦν, ἀλλὰ νὰ κατηγορεῖτε τὴ δική σας ἀπόλαυση, ἡ ὁποία, ὅπως λένε, δὲν γίνεται ἀπὸ τὰ δικά σας (γιατὶ εἴσατε πολυδάπανοι), ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐφορμάτε στὰ ξένα τραπέζια. Γιατί, ἂν διαλύσετε τὴν ὁμίχλη, τότε θὰ δεῖτε τὴν ὁμορφιά τῆς σωφροσύνης, ἡ ὁποία τώρα εἶναι σὲ σᾶς ἀθέατη.

30. ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΕΡΜΟΓΕΝΗ, ΘΕΟΔΟΣΙΟ ΚΑΙ ΑΙΛΙΑΝΟ

Ἀπαντητικὴ σὲ ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ αὐτῶν.

Ἐὰν ἡ θαυμάσια ἀρετὴ σας δὲν ἤλεγχε τὸν λόγο μου καὶ γιὰ τὰ τωρινὰ (γιατὶ γνωρίζουν περισσότερα) καὶ γι' αὐτὰ ποὺ θὰ γίνουν (γιατὶ θὰ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πιστεύουν), θὰ ἐπιχειροῦσα νὰ μιλήσω καὶ νὰ πλέξω τὰ ἐγκώμιά σας.

31. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίνουμε τὰ ἅγια στὰ σκυλιὰ, οὔτε νὰ ρίχνουμε τὰ μαργαριτάρια μπροστὰ στοὺς χοίρους.

Πολλοὶ βέβαια λένε, ὅτι, ἐνῶ δὲν ζεῖς καλά, ὅμως, θέλοντας νὰ περιορίσεις τὰ δικά σου πταίσματα, ἐπιδιώκοντας τὴ δόξα τοῦ νὰ γίνεις φιλομαθής, ἀκολουθεῖς τοὺς σοφοὺς, ἐγὼ ὅμως αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἔλεγα, ἀλλὰ ἔχοντας μάθει ἀπὸ τὴν πείρα μου, ὅτι προσποιεῖσαι πὼς ἐρευνᾷς τὰ ἄδυτα τῆς Γραφῆς ὄχι γιὰ νὰ τὰ μάθεις, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπιδιώκεις τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ σοῦ ἀπαντήσω, πειθαρχώντας στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ προστάζει «νὰ μὴ δίνουμε τὰ ἅγια στὰ σκυλιὰ, οὔτε νὰ ρίχνουμε τὰ μαργαριτάρια μπροστὰ στοὺς χοίρους»⁴.

32. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς
ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο.

Στὴν ἐρμηνεία τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς εἶναι θησαυρισμένη σὲ πολὺ μεγάλον βαθμὸ, συννόματε, ἡ σοφία τοῦ πάνσοφου Ἰωάννη. Γιατὶ πιστεύω, καὶ ἄς μὴ νομίσει κανεὶς ὅτι τὸ λέγω χατηρικά, ὅτι ἐὰν ὁ θεόπνευ-

4. Ματθ. 7, 6 καὶ 15, 26.

θεσπέσιος ἀπτικὴν εἴληφε γλῶτταν, ὥστε ἑαυτὸν ἐρμηνεῦσαι, οὐκ ἂν ἄλλως ἤρμηνεύσειν, ἢ ὡς ὁ προειρημένος ἀοίδιμος ἀνὴρ. Οὕτω καὶ ἐνθυμήμασιν καὶ κάλλει καὶ κυριολεξία κεκόσμηται ἡ ἐρμηνεία.

5 ΛΓ'— ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ
Ἐγκωμιαστική.

Ἐνέτυχόν ποτε ἀνδρὶ ἀγίῳ, οὗ τὸ μὲν ὄμμα διδάσκοντος φοβερὸν ἐτύγγανε καὶ σοφὸν (πολλὰ γὰρ αὐτῷ ἦν πρὸς τὸν λόγον τὰ κέντρα), ἡ δὲ ὄφρὺς ὑπερβεβλημένη τοῖς ὀφθαλμοῖς διεσήμανε
10 τὸν νοῦν τῶν διδαγμάτων. Καὶ ὄλος, ὡς ἔπος εἶπεῖν, ὠφελείας ἔπνεε, δεινὸν τοῖς ὀρῶσιν ἐνιείς τῆς θείας σοφίας τὸν ἔρωτα.

ΛΔ'— ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΠΑΛΛΑΔΙΩ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ
Ἐπιτιμητική.

Πυθόμενος ὅτι θῆρας ὠμοδόρους ὑπερβαλλόμενοι καὶ περὶ
15 μου παντὸς ἀργαλεωτέραν εἰρήνην σπειςάμενοι πρὸς ἑαυτούς, προῶν καὶ μειλίχιον ἄνθρωπον καὶ ἑαυτὸν καὶ ἄλλους ὠφελεῖν εἰωθότα, λοιδορῆσαι οὐκ ἐφοβήθητε, ἐκείνα αὐτῷ εἰπόντες, ὅσα ὑμῖν ἔπρεπεν ἀκοῦσαι, λίαν τε ὑμᾶς κατεθρήνησα, ὅτι οὐδ' εἰ τῶν κακῶν ἔστε γινώσκετε. Μαθόντες τοίνυν ἀνενέγκατε.

20 ΛΕ'— ΔΙΟΝΥΣΙΩ

Ἐὶ ἡ ρίζα τῆς ἀρετῆς πικρὰ ἐστίν, ἀλλ' οἱ καρποὶ αὐτῆς γλυκεῖς.

Πυνθάνομαι ὅτι δεινότατος εἶ σχηματίσασθαι δόξαν καινὴν καὶ ὑπόληψιν οὐδέν σοι προσήκουσαν συλλέξασθαι. Εἰ τοίνυν τὸ σχῆμά σοι τῆς ἀρετῆς αἰδέσιμον φαίνεται, διὰ τί μὴ τὴν ἀρετὴν
25 αὐτὴν ἀσκεῖς, ἀλλά, τοῦ καρποῦ ἀμελῶν, τοῖς φύλλοις σεμνύνη; Εἰ γὰρ καὶ διὰ τοὺς πόνους ἡ ρίζα τισὶ πικρὰ εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ὁ καρπὸς γλυκὺς καὶ ἐράσμιος

ΛΣ'— ΝΕΜΕΣΙΩ

Ἐὶ οἱ τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου καταπατήσαντες,
30 πάντων εὐπορώτεροι καὶ βασιλικωτέροι εἰσίν.

Πάντων εὐπορωτέρους ὀρίζομεν εἶναι καὶ βασιλικωτέρους τοὺς τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου καταπατήσαντας, ὧν παντὶ σθένει

στος Παῦλος εἶχε σπουδάσει τὴν ἀπικὴ γλῶσσα, ὥστε νὰ ἐρμηνεύσει τὸν ἑαυτό του, δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἐρμήνευε διαφορετικά, παρὰ ὅπως ὁ ἀείμνηστος ἄνδρας πὺν προαναφέρθηκε. Τόσο πολὺ ἡ ἐρμηνεία ἔχει κοσμηθεῖ καὶ μὲ σκέψεις καὶ μὲ ὠραιότητα καὶ μὲ κυριολεξία.

33. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ἐγκωμιαστική.

Συνάντησα κάποτε ἕναν ἅγιο ἄνδρα, τοῦ ὁποίου τὰ μάτια καθὼς δίδασκε ἦταν φοβερὰ καὶ σοφὰ (γιατὶ ἦταν πολλὰ σ' αὐτὸν ἐκεῖνα πὺν κέντριζαν πρὸς τὸν λόγο του), ἐνῶ τὰ φρύδια του πάνω ἀπὸ τὰ μάτια ὑπογράμμιζαν τὴ σημασία αὐτῶν πὺν δίδασκε. Καὶ ὁλόκληρος, γιὰ νὰ τὸ πῶ ἔτσι, ἐνέπνεε ὠφέλεια, βάζοντας μέσα σ' αὐτοὺς πὺν τὸν ἔβλεπαν φλογερὸ τὸν ἔρωτα τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.

34. ΣΤΟΥΣ ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ, ΠΑΛΛΑΔΙΟ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Ἐπιτιμητική.

Μαθαίνοντας ὅτι, ξεπερνώντας τὰ ἄγρια θηρία καὶ συνάπτοντας μεταξὺ σας εἰρήνη, πὺν εἶναι χειρότερη ἀπὸ κάθε πόλεμο, ἕνα πρᾶον καὶ μελίχιο ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος συνήθιζε νὰ ὠφελεῖ καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς ἄλλους, δὲν φοβηθήκατε νὰ τὸν ἐπιπλήξετε, λέγοντας σ' αὐτὸν ἐκεῖνα πὺν ἔπρεπε νὰ ἀκούσετε ἐσεῖς, σᾶς θρήνησα, γιατί δὲν γνωρίζετε οὔτε ὅτι ἀνήκετε στοὺς κακοὺς. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ μάθατε συνέλθετε.

35. ΣΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟ

“Ὅτι ἡ ρίζα τῆς ἀρετῆς εἶναι πικρὴ, ἀλλ' οἱ καρποὶ τῆς γλυκεῖς.

Μαθαίνω ὅτι εἶσαι φοβερὸς στὸ νὰ κατασκευάζεις δοξασία πρωτάκουστη, καὶ νὰ συγκεντρώνεις φήμη πὺν δὲν σοῦ ταιριάζει καθόλου. Ἐὰν λοιπὸν τὸ σχῆμα τῆς ἀρετῆς σοῦ φαίνεται σεβαστό, γιατί δὲν ἀσκεῖς τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ παραμελώντας τὸν καρπὸ, καμαρώνεις γιὰ τὰ φύλλα; Γιατί, ὂν καὶ ἔξαιτίας τῶν κόπων ἡ ρίζα σὲ μερικὸς φαίνεται νὰ εἶναι πικρὴ, ὅμως ὁ καρπὸς εἶναι γλυκὺς καὶ ἐπιθυμητός.

36. ΣΤΟΝ ΝΕΜΕΣΙΟ

“Ὅτι ἐκεῖνοι πὺν περιφρόνησαν τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου εἶναι πιὸ πλούσιοι καὶ πιὸ βασιλικοὶ ἀπὸ ὅλους.

Θεωροῦμε ὅτι πιὸ πλούσιοι καὶ πιὸ βασιλικοὶ ἀπὸ ὅλους εἶναι ἐκεῖνοι πὺν περιφρόνησαν τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου, μεταξὺ τῶν ὁποίων μὲ κάθε

ἐναριθμοὶ σπουδᾶσωμεν γενέσθαι. Εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ τὴν τούτου
 τυραννίδα καθάπερ τὴν εἰκόνα τοῦ Βαβυλωνίου προσεκύνησαν,
 ἀλλ' ἡμεῖς, μιμησάμενοι τῶν τριῶν παίδων τὴν ἀνδρίαν, καὶ φω-
 ναὶ σαλπύγγων καὶ συρίγγων καὶ πάσης μουσικῆς πρὸς τὸν αἰθέ-
 5 ρα φερομένης περιηχῶσιν ἡμῶν τὰς ἀκοὰς καὶ κάμινος πενίας
 ἀνακαίοιτο, μὴ προσέχωμεν τοῖς τυμπάνοις, μηδὲ τοῖς αὐλοῖς,
 μηδὲ τῇ λωπῇ τοῦ πλούτου φαντασία, ἀλλὰ καὶ εἰς κάμινον ἐμ-
 πεσεῖν δέη, πτωχείαν ἐλώμεθα, ὥστε μὴ προσκυνῆσαι ἐκείνῳ, καὶ
 ἔσται ἡμῖν ἡ φιλοσοφία, ἐνταῦθα μὲν ὥσπερ δρόσος ἐν μέσῳ δια-
 10 συρίζουσα καὶ ἐλευθερίαν ἅπασαν ὠδίνουσα, ἐκεῖ δὲ τοὺς στεφά-
 νους τῆς ὑπομονῆς ἀποτίκτουσα.

ΛΖ'.— ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

᾽Οτι οὐ χρὴ τοῖς κακῶς ἱερωμένοις παραμετρεῖν
 τὸν οἰκεῖον βίον, ἀλλὰ ταῖς ἐντολαῖς.

15 Εἰ μὲν τῶν ἀρχαιμένων τινὰς ἐχειροῦτο ἡ κακία, οὐδὲν (χρὴ γὰρ
 τὰληθῆ λέγειν) ἂν ἦν τοσοῦτο δεινόν, καίπερ ὄν δεινόν, ἐπειδὴ δὲ
 ἔρπουσα πρὸς τὰ χεῖρω καὶ τινὰς τῶν ἱεραῶν λαχόντων ἐπιδόσκει-
 ται, καὶ ὡς γέγραφες (τὸ τῶν κακῶν κεφάλαιον καὶ πάσης συμ-
 φορᾶς βαρύτερον), ἀπολογία, οὐκ οἶδ' ὅπως, τοῦτο τοῖς ὑπηκόοις
 20 τίκτει, ἀκουέτωσαν οἱ ταῦτα λέγοντες, μὴ τοῖς κακῶς ἱερωμένοις
 παραμετρεῖν τὸν οἰκεῖον βίον, ἀλλὰ ταῖς ἐντολαῖς Ὅ γὰρ κριτῆς,
 ἀδέκαστος ὢν, ἀπολογία ἀλογον οὐ δέξαιτο, ἀλλ' ἐρεῖ μάλιστα μὲν
 ὅτι πολλοὶ τῶν ἱερωμένων ηὐδοκίμησαν, οἷς ἐχρῆν προσέχοντας
 ὑμᾶς τὸν νοῦν διορθῶσαι τὸν οἰκεῖον βίον. Ἐπειδὴ δὲ ἐφωράθητε
 25 τῆς κακίας ὄντες ἐρασταί, ἐξ ὧν οὐ τοῖς ἀριστεύουσα ἀτενῶς προσε-
 σχήκατε, ἀλλὰ τοῖς παιάσαι, κακῆνοι μὲν δώσουσι δίκην ἀξίαν ὧν
 ἔδρασαν, καὶ ὑμεῖς ἐπειδὴ ἀρετὴν ἠτιμιάσατε καὶ κακίαν ἠσπάσασθε,
 καὶ οὔτε βασιλείας πόθος, οὔτε γεέννης φόβος ἐποίησε φύλακας τῶν
 ἐμῶν γενέσθαι νόμων, τὴν ἐσχάτην δώσετε τιμωρίαν.

30 ΛΗ'.— ΑΒΡΑΑΜ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ τῆς τῶν πολλῶν ραθυμίας, τῶν μηδὲ τοὺς
 περὶ ἀρετῆς λόγους ἀκούειν ἀνεχομένων.

Λίαν θαυμάζω τὴν τῶν πολλῶν ραθυμίαν, ὅτι οἱ μὲν γενναῖοι

δύναμη νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ συγκαταριθμηθοῦμε. Γιατί, ἂν καὶ πολλοὶ προσκύνησαν τὴν τυραννικὴ ἐξουσία του, σὰν τὴν εἰκόνα τοῦ Βαβυλώνιου βασιλιᾶ, ἡμεῖς ὅμως μιμούμενοι τὴν ἀνδρεία τῶν τριῶν παιδων, ἔστω καὶ ἂν στὰ αὐτιά μας ἀντηχοῦν οἱ φωνές τῶν σαλπίγγων καὶ τῶν ποιμενικῶν αὐλῶν καὶ κάθε μουσικῆς ποῦ κυκλοφορεῖ στὸν ἀέρα καὶ ἀναρριπίζουσι τὸ καμῖνι τῆς φτώχειας, νὰ μὴ δίνουμε σημασία στὰ τύμπανα, οὔτε στὶς φλογέρες, οὔτε στὴν ὑπόλοιπη φαντασία τοῦ πλούτου, ἀλλὰ, κ' ἂν ἀκόμα χρειασθεῖ νὰ πέσουμε μέσα σὲ καμῖνι, νὰ προτιμήσουμε τὴ φτώχεια, ὥστε νὰ μὴ προσκυνήσουμε ἐκεῖνον, καὶ ἢ ἀντιμετώπιση αὐτῆς μ' αὐτὴ τὴ φιλοσοφικότητα θὰ εἶναι ἐδῶ σὰν δροσιὰ ποῦ θὰ σφυρίζει μέσα στὸ καμῖνι⁶, καὶ θὰ ἐγκυμονεῖ κάθε ἐλευθερία, ἐνῶ ἐκεῖ θὰ γεννᾶ τὰ στεφάνια τῆς ὑπομονῆς.

37. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΛΕΟΝΤΙΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγκρίνουμε τὴ ζωὴ μας μὲ ἐκείνους ποῦ ἀσκοῦν τὴν ἰρωσύνη κακῶς, ἀλλὰ μὲ τὶς ἐντολές.

Ἐὰν ἡ κακία κυρίευε κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀρχομένους δὲν θὰ ἦταν (γιατὶ πρέπει νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια) τόσο φοβερό, ἂν καὶ εἶναι φοβερό, ἐπειδὴ ὅμως αὐτὴ προχωρεῖ ἔρποντας πρὸς τὸ χειρότερο, κατακυριεύει καὶ μερικοὺς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ κληρώθηκαν νὰ ἱερατεύουν καί, ὅπως ἔγραψες (τὸ ἀποκορύφωμα τῶν κακῶν καὶ πιὸ βαρὺ ἀπὸ κάθε συμφορὰ), αὐτὸ γεννᾶ στοὺς ὑπηκόους δικαιολογία, ἃς τὸ ἀκούσουν ἐκεῖνοι ποῦ λένε αὐτά, ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγκρίνουμε τὴ ζωὴ μας μὲ ἐκείνους ποῦ ἱερατεύουν κακῶς, ἀλλὰ μὲ τὶς ἐντολές. Γιατὶ ὁ κριτής, ποῦ εἶναι ἀμερόληπτος, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀνεχθεῖ παράλογη δικαιολογία, ἀλλ' ἀντίθετα θὰ πεῖ, ὅτι πολλοὶ ἱερωμένοι εὐδοκίμησαν, στοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ προσέχετε, ἔχοντας στραμμένο τὸν νοῦ σας, καὶ νὰ διορθώσετε τὴ ζωὴ σας, ἐπειδὴ ὅμως συλληφθήκατε νὰ εἴσατε ἐραστές τῆς κακίας, ἀφοῦ δὲν προσέξατε ἐπίμονα σ' ἐκείνους ποῦ ἀρίστευαν, ἀλλὰ σ' αὐτοὺς ποῦ εἶχαν ὑποπέσει σὲ πταίσματα, ἐκεῖνοι βέβαια θὰ τιμωρηθοῦν ὅπως τοὺς ἀξίζει γι' αὐτὰ ποῦ ἔκαναν, ἐνῶ σεῖς, ἐπειδὴ περιφρονήσατε τὴν ἀρετὴ καὶ ἀσπασθήκατε τὴν κακία, καὶ οὔτε ὁ πόθος τῆς βασιλείας οὔτε ὁ φόβος τῆς γέννενας τοῦ πυρὸς σᾶς ἔκανε νὰ γίνετε τηρητές τῶν νόμων μου, θὰ ὑποστεῖτε τὴν χειρότερη τιμωρία.

38. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΒΡΑΑΜ

Γιὰ τὴ ραθυμία τῶν πολλῶν, ποῦ δὲν ἀνέχονται οὔτε τοὺς λόγους γιὰ τὴν ἀρετὴ ν' ἀκούουν.

Ἄπορῶ πολὺ γιὰ τὴ ραθυμία τῶν περισσοτέρων, γιατί οἱ γενναῖοι

καὶ θαυμαστοὶ ἄνδρες τοὺς πόνους τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς προθύ-
 μως ὑπομένουσιν, οὗτοι δὲ οὐδὲ τοὺς λόγους, ἐξ ὧν οἱ τῆς ἀρετῆς
 εἰώθασι φύεσθαι πόνοι, ἀκούειν ἀνέχονται. Τίς οὖν αὐτοῖς πιστεύ-
 ει, ὅτι τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἰδρωῶτας γνησίως ἐπαναιροῦσιν, ὅταν
 5 τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς λόγους ἴδωσιν αὐτοὺς δυσκόλως προσιεμένους;
 Παραίνει τοίνυν ἐκείνοις, περὶ ὧν καὶ γέγραφας, ἔχεσθαι τῆς τῶν
 Γραφῶν ἀναγνώσεως. Ἐνταῦθεν γὰρ καὶ ἡ γνῶσις τίκτεται.

ΛΘ'. - ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῶν δοκούντων ἀνδρεῖοι εἶναι καὶ γενναῖοι, ἀλλ'
 10 οὐδὲ τὴν προσβολὴν τῶν πειρασμῶν ἐνεγκόντων.

Πολλοί, δόξαντες ἀνδρεῖοι εἶναι καὶ γενναῖοι, οὐδὲ τὴν προσ-
 βολὴν καὶ τὸν ἀκροβολισμὸν τῶν πειρασμῶν ἤνεγκαν. Ἐλεγχθέν-
 τεσ οὖν ἐν μόνῃ τῇ δόξῃ ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ πράξει, τὴν τῆς ἀνδρείας
 οἴησιν παρὰ τοῖς θεαταῖς κεκαρπῶσθαι, κατέσπασαν τὴν ὀφρύν.
 15 Δι' ὃ καὶ συγχωροῦνται, ὡς εἶμαι, πειρασθῆναί τινες, τὴν τοῦ με-
 γάλου δοκεῖν εἶναι καὶ δύσμαχοι ἔννοιαν ἰαθησόμενοι καὶ πρὸς
 μετριοφροσύνην συνελαθησόμενοι, εὐμικρὰ αὐτῇ ψυχῆς ὠφέλεια,
 τὸ σβεσθῆναι τὸ φρόνημα τῶν μηδὲ τὴν πείραν, οὐ φημι τὸν ἀγῶ-
 να, ἐνεγκεῖν δυνηθέντων. Ὁ μὲν γὰρ μετὰ πολλὰ τρόπαια ἠττηθεῖς
 20 ἴσως συγγνωστός, ὃ δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀκροβολισμοῖς πεσών, ἐσχά-
 τῆς ἀσθενείας, μᾶλλον δὲ ὀραθυμίας, ἐκφέρει δεῖγμα.

Μ'. - ΤΑΥΡΩ ΥΠΑΡΧΩ

Παραινετικὴ πρὸς τὸ ποιῆσαι κοινωνοὺς τῆς ἀρχῆς
 τοὺς ἀρίστους τῶν τῆς ἀληθείας φίλων.

25 Εὐῖσθι, ὡς ἀγχινοίας τέμενος, ὅτι, εἰ τοὺς ἀρίστους τῶν φίλων,
 τοὺς ἀληθείας φημι συντρόφους καὶ χρημάτων κρείττονας, κοι-
 νωνοὺς ποιήσεις τῆς ἀρχῆς (ἐπισφαλές γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τὸ ἐφ'
 ἐνὶ τοσοῦτον ὄγκον ὀρμεῖν πραγμάτων), ταῖς τῶν ἀντιλαμβανομέ-
 νων ἀρεταῖς ἀριστοκρατίαν ἀποτελέσειας τὴν ἀρχήν.

30 ΜΑ'. - ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι μωρία δοκεῖ τῷ ψυχικῷ ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα.

Μωρία δοκεῖ τῷ ψυχικῷ ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα, ἐπειδὴ τῷ οὐ

καὶ θαυμαστοὶ ἄνδρες ὑπομένουν πρόθυμα τοὺς κόπους γιὰ τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν ἀνέχονται νὰ ἀκούσουν οὔτε τοὺς λόγους ἀπὸ τοὺς ὁποίους συνήθως φυτρώνουν οἱ κόποι τῆς ἀρετῆς. Ποιὸς λοιπὸν θὰ πιστέψει σ' αὐτούς, ὅτι προτιμοῦν πραγματικὰ τοὺς κόπους γιὰ τὴν ἀρετὴν, ὅταν τοὺς δοῦν νὰ ἐπιδοκιμάζουν δύσκολα τοὺς λόγους γι' αὐτήν; Νὰ συμβουλευεῖς λοιπὸν ἐκείνους, γιὰ τοὺς ὁποίους μοῦ ἔγραψες, νὰ ἀφοσιώνονται στὴν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν. Γιατὶ ἀπὸ αὐτὲς γεννιέται καὶ ἡ γνώση.

39. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι ἄνδρεῖοι καὶ γενναῖοι,
ἀλλὰ δὲν ἀντέχουν τὴν προσβολὴ τῶν πειρασμῶν.

Πολλοὶ ποὺ νόμισαν πὼς εἶναι ἄνδρεῖοι καὶ γενναῖοι, δὲν ἀντέξαν οὔτε τὴν προσβολὴ καὶ τὴν ἀψιμαχία τῶν πειρασμῶν. Ὅταν λοιπὸν ἀποδείχθηκαν, ὅτι μόνο θεωρητικά, καὶ ὄχι στὴν πράξη, ἔχουν καρπωθεῖ ἀπὸ τοὺς θεατὲς τὴν οἴηση τῆς ἀνδρείας, κατέβασαν τὰ φρύδια. Γι' αὐτὸ καὶ ἀφήνονται, ὅπως νομίζω, νὰ δοκιμασθοῦν κάποιοι, γιὰ νὰ θεραπευθοῦν ἀπὸ τὴν ἰδέα, ὅτι εἶναι μεγάλοι καὶ ἀκαταμάχητοι, καὶ νὰ ὀδηγηθοῦν σὲ μετριοφροσύνη, γιατί δὲν εἶναι αὐτὴ μικρὴ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, τὸ νὰ σθηστεῖ τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα ἐκείνων ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀντέξουν, δὲν λέγω τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' οὔτε τὴν δοκιμὴν. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ νικῆθηκε ὕστερα ἀπὸ πολλὰς νίκες, ἴσως νὰ εἶναι ἄξιος συγχωρήσεως, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἔπεσε στὴν ἀρχὴν ἀκόμα τῶν ἀψιμαχιῶν, ἀποτελεῖ δεῖγμα πολὺ μεγάλης ἀδυναμίας, ἢ μᾶλλον ραθυμίας.

40. ΣΤΟΝ ΥΠΑΡΧΟ ΤΑΥΡΟ

Παραίνεση ὥστε νὰ κάνει κοινωνοὺς τῆς ἐξουσίας
τοὺς ἀριστοὺς φίλους τῆς ἀλήθειας.

Νὰ ξέρεις καλά, ναὲ μὲ τὴν μεγάλη ὀξύνοια τοῦ πνεύματος, ὅτι, ἐὰν μπορέσεις νὰ καταστήσεις κοινωνοὺς στὴν ἐξουσία τοὺς ἀριστοὺς φίλους, ἐννοῶ τοὺς συντρόφους τῆς ἀλήθειας καὶ ἀνωτέρους τῶν χρημάτων (γιατὶ εἶναι ἐπικίνδυνο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸ νὰ ἀνατίθεται τόσος ὄγκος ὑποθέσεων σὲ ἕναν), μὲ τίς ἀρετὲς αὐτῶν ποὺ θὰ σὲ βοηθοῦν θὰ καταστήσεις τὴν ἐξουσία ἀριστοκρατία.

41. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΛΑΜΠΕΤΙΟ

Ὅτι τὰ θεῖα θεωροῦνται ἀπὸ τὸν ψυχικὸ ἄνθρωπο μωρία.

Τὰ θεῖα ἀπὸ τὸν ψυχικὸ ἄνθρωπο θεωροῦνται μωρία, γιατί σ' αὐτὸν

θέλοντι πεισθῆναι πρότερον, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὑφέστηκεν, ἔρωτα αὐτῆς τεχθῆναι ἀδύνατον.

ΜΒ' - ΑΛΥΠΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

5 Ὅτι οὐ χρὴ σπεύδειν ἐπὶ τὸ δίκην ἀπαιτῆσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δοκιμάσαι εἰ ἀληθῶς ἠδίκηθημεν.

Δεινὸν οὐ τὸ βράδιον δοῦναι δίκην τόν, ὡς φῆς, σὲ ἠδικηκότα, ἀλλὰ τὸ τάχιον δόντα, φανῆναι ὕστερον μὴ ἀδικήσαντα, ὅπερ πολλάκις συνέβη. Μὴ σπεύδε τοιγαροῦν ἐπὶ τὸ δίκην ἀπαιτῆσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δοκιμάσαι εἰ ἀληθῶς ἠδίκηκεν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ
10 μελησμοῦ οὐδὲν βλαθήσῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ τάχους, εἰ μὴ ἀδικήσαντα ἀπαιτήσεις δίκην, κομιδῇ ἀδικηθήσῃ.

ΜΓ' - ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΩ

Περὶ τῆς ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ σφοδρότητος
τῶν τιμωριῶν καὶ παραμονῆς.

15 Ἐνταῦθα μὲν, ὃ βέλτιστε, οὐχ οἶόν τε ἀμφοτέρω συνδραμεῖν, σφοδρότητα λέγω τιμωριῶν καὶ παραμονῆν. Θάτερον γὰρ θα-τέρω πολεμεῖ διὰ τὸ φθαρτὴν οὖσαν τοῦ σώματος τὴν φύσιν μὴ φέρειν αὐτῶν τὴν σύνοδον. Ἐκεῖ δὲ τῆς ἀφθαρσίας εἰσβιασαμένης καὶ τὴν φθορὰν ἐξοστρακισάσης, καὶ ἡ τῆς μάχης ταύτης διάλυσις γένοιτ'
20 ἂν, ὡς τὴν ὑπερβολὴν τῶν βασανιστηρίων μήτε τὴν ἰσχὺν ἐξελάσαι τοῦ σώματος, μήτε τὸ σῶμα εἰς τὸ μὴ ὄν παραπέμψαι.

ΜΔ' - ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῶν τὴν ἀρετὴν ἐπαινούντων καὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ ταύτην φέρουσαν ἀποδιδρασκόντων.

25 Ὡσπερ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, μέγιστον ἀγαθὸν νομίζοντες εἶναι τὴν ὑγίειαν τοῦ σώματος, οὐ πάνυ αὐτῆς φροντίζουσι (τὰ γὰρ ἡδέα τῶν ὠφελίμων προτιμῶντες, διαμαρτάνουσι ταύτης), οὕτω καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαινοῦντες, τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ ταύτην φέρουσαν ἀποδιδράσκουσιν.

30 **ΜΕ' - ΑΝΑΤΟΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ**

Περὶ οἴνου καὶ τῶν συνεπειῶν ἐκ τῆς πόσεως αὐτοῦ.

Ὁ οἶνος, εἰ καιρίως καὶ μετρίως ποθείῃ, ἅτε τιμηθεῖς, εὐφρο-

πού δὲν θέλει προηγουμένως νὰ πεισθεῖ, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει, εἶναι ἀδύνατον νὰ γεννηθεῖ ἔρωτας γι' αὐτήν.

42. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΑΛΥΠΙΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν τιμωρία ἐκείνου πού μᾶς ἀδίκησε, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζουμε ἐὰν πραγματικά ἀδικηθήκαμε.

Εἶναι φοβερό ὄχι τὸ νὰ τιμωρηθεῖ ἀργότερα αὐτὸς πού λές ὅτι σὲ ἀδίκησε, ἀλλὰ τὸ νὰ τιμωρηθεῖ γρηγορότερα καὶ νὰ φανεῖ ὕστερα ὅτι δὲν διέπραξε ἀδίκημα, πράγμα πού συνέβη πολλές φορές. Μὴ βιάζεσαι λοιπὸν νὰ ἀπαιτήσεις νὰ τιμωρηθεῖ, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσεις ἂν πραγματικά σὲ ἀδίκησε. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ἐξέταση δὲν θὰ ζημιωθεῖς καθόλου, ἐνῶ ἀπὸ τὴν βιασύνη, ἐὰν ζητήσεις νὰ τιμωρηθεῖ, ἐνῶ δὲν σὲ ἀδίκησε, θὰ τιμωρηθεῖς ὅπως ἄλλοτε πολύ.

43. ΣΤΟΝ ΕΝΔΟΞΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

Γιὰ τὸ ὑπερβολικὸ μέγεθος τῶν τιμωριῶν στὴν ἐδῶ καὶ τὴν ἐκεῖ ζωὴ καὶ γιὰ τὴν παραμονή.

Ἐδῶ βέβαια, φίλτατε, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβοῦν καὶ τὰ δύο, δηλαδή αὐστηρὲς τιμωρίες καὶ παραμονή. Γιατὶ τὸ ἓνα ἀνπιστρατεύεται πρὸς τὸ ἄλλο, ἐπειδὴ ἡ φύση τοῦ σώματος εἶναι φθαρτὴ καὶ δὲν ἀντέχει τὴ συνύπαρξή τους. Ἐκεῖ ὅμως, ὅταν θὰ κυριαρχήσει ἡ ἀθανασία καὶ θὰ ἐξοστρακίσει τὴ φθορά, θὰ γίνεῖ καὶ ἡ κατάπαιση αὐτῆς τῆς μάχης, ὥστε τὰ ὑπερβολικὰ βασανιστήρια οὔτε τὴ δύναμη τοῦ σώματος νὰ ἐξαφανίσουν, οὔτε τὸ σῶμα νὰ τὸ ὀδηγήσουν στὴν ἀνυπαρξία.

44. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΗΝΟ

Γιὰ ἐκείνους πού ἐπαινοῦν τὴν ἀρετὴ καὶ ἀποφεύγουν τὸν δρόμο πού ὀδηγεῖ σ' αὐτήν.

“Ὅπως πολλοὶ ἄνθρωποι, ἂν καὶ θεωροῦν ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ σώματος εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθό, δὲν φροντίζουν πολὺ γι' αὐτήν, γιατί προτιμῶντας τὰ εὐχάριστα ἀντὶ ἐκείνων πού εἶναι ὠφέλιμα, παραμελοῦν τὴν ὑγεία, ἔτσι, καὶ ἐνῶ ἐπαινοῦν τὴν ἀρετὴ, ἀποφεύγουν τὸν δρόμο πού ὀδηγεῖ σ' αὐτήν.

45. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΑΝΑΤΟΛΙΟ

Γιὰ τὸν οἶνο καὶ τὶς συνέπειες ἀπὸ τὴν πόση αὐτοῦ.

Τὸ κρασί ἂν τὸ πιοῦμε στὴν κατάλληλη στιγμή καὶ μὲ μέτρο, ἐπειδὴ

σύνης αἴτιος γίνεται, εἰ δὲ παροινηθείη, ἀμύνεται τὴν ὕδριν καὶ δίκας ἀπαιτεῖ τοὺς ὕδριστάς, γέλωτα καὶ αἰσχύνην καὶ κωμωδίαν καὶ μώλωπας αὐτοῖς προξενῶν.

ΜΣ'.- ΠΑΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

5 Ὅτι οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀνέπαφον, ἀλλὰ καὶ τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν παρθένους εἶναι χρῆ.

Οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀνέπαφον, ἀλλὰ καὶ τὰς βολὰς τῶν ὀφθαλμῶν, ἃς κόρας διὰ τοῦτο καλοῦμεν, παρθένους εἶναι χρῆ, καὶ μὴ πιστεύειν αὐταῖς ἀναισχύντως καὶ ἀκρατῶς ἐστιᾶσθαι τοῖς ἄλλο-
10 τρείοις κάλλεσιν, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς θεᾶς ἐπὶ τὴν προᾶξιν παιδαγωγηθῶσιν.

ΜΖ'.- ΕΥΓΕΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι οὐ χρῆ ἀλύειν τοιαῦτα πάσχοντες οἷα κἀκεῖνοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἀλλ' εὐφραίνεσθαι.

15 Ἐπειδὴ χρῆ ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῶν σῶν καταστοχάσασθαι τῆς σῆς διανοίας, αἰσθομαί σε τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς πόνους ἠδέως ὑπομένοντα καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς καρποὺς μεγάλους εἶναι νομίζοντα, ἀθυμοῦντα δὲ τῷ τοῖς ἀνθρώποις νομίζεσθαι δυστυχεῖν, ὀλίγα γράψαι διέγνωκα. Λανθάνεις γὰρ σαντὸν ἐπὶ τούτοις
20 δυσχεραίνων, ἐφ' οἷς ἠδεδεσθαι προσῆκεν. Εἰ γὰρ οὐκ ἀμφιβάλλεις, ὅτι μέγας σοι καρπὸς ἔσται παρὰ Θεῶ τῆς περὶ τὴν ἀρετὴν εὐνοίας, τί σε ταράττει ἢ τῶν ἀνθρώπων ὑπόνοια, εἰ καὶ δοίημεν οὕτως αὐτοὺς ὑποπτεύειν; Ὅτι δὲ οὕτω νομίζουσι, ῥᾶστα δεῖξαι πειράσομαι. Εἰ γὰρ καὶ σὺ μόνος τῶν ἀρετὴν ἠσκηκότων τοιαῦτ' ἔπα-
25 θες, ἦν μὲν οὐδὲ τότε ἀληθῆς ἢ ὑπόνοια. Πλὴν ἀλλ' εἶχον οἱ τοῖς καλοῖς ἀπεχθανόμενοι σκιὰν γοῦν ἀναισχυντίας. Εἰ δὲ οὔτε πρῶτος οὔτε μόνος τοιαύταις συμφοραῖς περιέπεσες, ἀλλὰ πάντες σχεδὸν οἱ ἄριστοι, οὐ μόνον παρὰ Χριστιανοῖς, ἀλλ', εἰ χρῆ πάντας περιλαβεῖν καὶ σβέσαι σου τὴν ἀθυμίαν, καὶ παρ' Ἰουδαίοις
30 πάλαι καὶ Ἕλλησι καὶ θαρβάροις, τί ἀλύεις; Εἰ γὰρ κἀκεῖνοι, ὥσπερ ἀθληταὶ γενναῖοι τυπτόμενοι καὶ τραυματιζόμενοι καὶ αἵμασι καταρρέομενοι καὶ θανάτοις ὁμιλοῦντες διέτελεσαν, τί σὺ τῇ ἀθυμίᾳ καταβλάπτεις σαντὸν καὶ ποιεῖς τὸν ἀνταγωνιστὴν ἰσχυρότερον; Ταυτὸν γὰρ ποιεῖς, ὡς ἂν εἰ ἔλεγες, δι' ἣν αἰτίαν

ἔχει τιμηθεῖ, γίνεται αἰτία εὐφροσύνης, ἐὰν ὅμως πιοῦμε περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει, ἐκδικεῖται τὴν κατάχρησιν καὶ τιμωρεῖ αὐτοὺς ποὺ κἀνουν κατάχρησιν αὐτοῦ, προκαλώντας ἐναντίον τους γέλια καὶ ντροπὴ καὶ διακωμώδησιν καὶ τραύματα.

46. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΠΑΥΛΟ

“Οτι πρέπει ὄχι μόνο νὰ διατηροῦμε τὸ σῶμα ἀνέπαφο, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχουμε παρθένους τὶς κόρες τῶν ὀφθαλμῶν.

”Οχι μόνο πρέπει νὰ διατηροῦμε τὸ σῶμα ἀνέπαφο, ἀλλὰ καὶ τὶς βολές τῶν ματιῶν, ποὺ τὶς ὀνομάζουμε γι' αὐτὸ κόρες, πρέπει νὰ τὶς ἔχουμε παρθένους, καὶ νὰ μὴ τὶς ἐμπιστευόμαστε νὰ τρῶνε μὲ ἀναισχυντία καὶ ἀκράτεια τὰ ξένα κάλλη, γιὰ νὰ μὴ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὴ θεὰ στὴν πράξιν.

47. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΓΕΝΙΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ δυσανασχετοῦμε παθαίνοντας τέτοια ποὺ ἔπαθαν ἐκεῖνοι, γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι ἄξιος ὁ κόσμος, ἀλλὰ νὰ χαιρόμαστε.

Ἐπειδὴ πρέπει ἀπὸ τὰ γράμματά σου νὰ συμπεράνω αὐτὰ ποὺ σκέφτεσαι, διαισθάνομαι, ὅτι σὺ ὑπομένεις βέβαια μὲ εὐχαρίστησιν τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ πιστεύεις ὅτι οἱ καρποὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ εἶναι μεγάλοι, αἰσθάνεσαι ὅμως ἄσχημα ἀπὸ τὸ ὅτι θεωρεῖσαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅτι δυστυχεῖς, γι' αὐτὸ σκέφθηκα νὰ σοῦ γράψω λίγα σχετικὰ. Κάνεις λοιπὸν λάθος νὰ στενοχωρεῖσαι γι' αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶσαι εὐχαριστημένος. Γιατί, ἂν δὲν ἀμφιδάλλεις, ὅτι ἡ ἀμοιβὴ σου θὰ εἶναι μεγάλη ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἀγάπην σου πρὸς τὴν ἀρετὴν, γιατί σὲ ἐνοχλεῖ ἡ ὑποψία τῶν ἀνθρώπων, ἔστω καὶ ἂν δεχθοῦμε ὅτι αὐτοὶ ὑποπτεύονται ἔτσι. “Οτι βέβαια ἔτσι νομίζουν, θὰ προσπαθήσω νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω πολὺ εὐκόλα. Γιατὶ ἀκόμα καὶ ἂν μόνο ἐσὺ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἄσκησαν τὴν ἀρετὴν ἔπαθες τέτοια, οὔτε καὶ τότε ἡ ὑπόνοιά σου θὰ ἦταν ἀληθινή. “Ομως αὐτοὶ ποὺ ἀπεχθάνονται τὰ καλὰ θὰ εἶχαν κάποιον ἶχνος ἀναισχυντίας. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶσαι οὔτε ὁ πρῶτος οὔτε ὁ μόνος ποὺ ἔπεσες σὲ τέτοιες συμφορές, ἀλλὰ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄριστοι, ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, ἀλλὰ, ἂν πρέπει νὰ τοὺς περιλάβω ὅλους καὶ νὰ σβήσω τὴ λύπην σου, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους παλαιότερα καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, γιατί στενοχωρεῖσαι; Ἐφόσον δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνοι σὰν γενναῖοι ἀθλητὲς καὶ δέρονταν καὶ τραυματίζονταν καὶ περιλούζονταν ἀπὸ τὰ αἵματα καὶ ἔφθαναν νὰ ὑφίστανται ἀκόμα καὶ θανάτους, σὺ γιατί μὲ τὴν λύπην σου βλάπτεις τὸν ἑαυτὸ σου καὶ κάνεις τὸν ἀνταγωνιστὴ ἰσχυρότερον; Γιατὶ κάνεις τὸ ἴδιον,

οὐδένα τῶν θεατῶν πλήττει ὁ ἀναταγωνιστής, ἀλλ' αὐτὸν ἀπο-
 γραψάμενον καὶ εἰς τὸ στάδιον εἰσφοιτήσαντα. Μὴ τοίνυν ἄλγε
 τοιαῦτα πάσχων οἷα κάκεῖνοι, «ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος», ἀλλ'
 εὐφραίνου, ὅτι, ὡσπερ τῶν ἄθλων μετέσχες, οὕτω καὶ τῆς εὐκλεί-
 5 ας καὶ τῆς ἀναρρήσεως μεθέξεις

ΜΗ'.— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

᾽Οτι ἄμεινον ὑβριζόμενοι σιγῇ φέρειν
 καὶ φιλοσοφεῖν.

᾽Αμεινον μὲν ὑβριζόμενον σιγῇ φέρειν καὶ φιλοσοφεῖν, οὐκ
 10 ἄκομψον δὲ καὶ τὸ παρὰ σοῦ γεγονός. Ἐπειδὴ γὰρ ὑπ' ἀνθρώ-
 πων μοχθηρῶν καὶ παρασήμων, Ζωσίμου, φημί, καὶ Μάρωνος,
 Εὐσταθίου καὶ Μαρτινιανοῦ, ἐπεπόνθεις κακῶς, ἠγγίσω δέ, τὸ
 μὲν ψήφῳ δικαστηρίου τιμωρήσασθαι τούτους πικρόν, τὸ δὲ
 σιωπῇ φέρειν ταπεινόν, λογικῇ μετῆλθες τοὺς ὑβριστὰς δίκῃ, τοῖς
 15 σκώμμασιν ὀρισάμενος τὴν τιμωρίαν, ἃ τοὺς ἐνόχους δάκνειν μὲν
 εἴωθε, κινδύνῳ δὲ οὐ περιβάλλει, ἀμείνονα τοίνυν ἐγὼ κρίνω τοῦ
 συγγράμματός τόν λογισμὸν, ὑφ' οὗ γράφειν ἤρξω. Συμβουλεύ-
 ομί σοι καὶ τὸ λοιπὸν προσθεῖναι, φημί δὴ τὸ φέρειν γενναίως
 καὶ κατηγορίας ἐλευθέραν ἔχειν τὴν γλῶτταν. Εἰ γὰρ κάκεῖνοι δί-
 20 καιοὶ ταῦτα καὶ τούτων χαλεοπώτερα ἀκούσαι, ἀλλὰ σοὶ οὐ πρό-
 πει φράσαι, ἀγνεΐας ἀνάκτορον ἔχοντι τὴν γλῶτταν.

ΜΘ'.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

᾽Οτι χρὴ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρετῆς τροφίμων,
 οὐ μὴν αὐτοῖς ἐπιδείκνυσθαι.

25 ᾽Αγωνίζεσθαι μὲν χρὴ ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρετῆς τροφίμων, οὐ μὴν
 αὐτοῖς ἐπιδείκνυσθαι δυοῖν ἔνεκεν, τοῦ τ' ἐκείνους μὴ ὑπτιῶσαι,
 τοῦ τε κολακείας ὑπόνοιαν ἐκφυγεῖν. Διὸ οὐδὲ γέγραφα πρόην.
 Ἐπειδὴ παρ' ἄλλων πειθόμενος γέγραφας, τῇ μὲν σιωπῇ μεμφό-
 μενος, τὰ δὲ γεγενημένα ἀκριδῶς βουλόμενος μαθεῖν, ἴσθι ὅτι ὡς
 30 ἔρρει ἐπὶ πολὺ ὁ σὸς διάδικος, ἅτε ἐκ ῥητορικῶν ὀρμώμενος μα-
 θημάτων, ἐπαίνου τε ῥόθιον αὐτῷ παρὰ τῶν παρόντων ἠγείρετο,

7. Ἐβρ. 11, 38.

8. Β' Κορ. 1, 7.

ὅπως ἂν ἔλεγες, γιὰ ποιὸν λόγο ὁ ἀνταγωνιστὴς δὲν χτυπᾷ κανένα ἀπὸ τοὺς θεατὲς, παρὰ μόνο ἐκεῖνον ποὺ εἶναι γραμμένος καὶ μπῆκε μέσα στὸ στάδιο. Μὴ δυσανασχετεῖς λοιπὸν ὅταν ὑφίστασαι τέτοια ποὺ ἔπαθαν καὶ ἐκεῖνοι, «γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι ἄξιος ὁ κόσμος»⁷, ἀλλὰ νὰ εἶσαι γεμᾶτος χαρὰ, γιατί, ὅπως ἔλαβες μέρος στὰ ἀθλήματα, ἔτσι θὰ συμμετάσχεις καὶ στὴ δόξα καὶ στὴν ἀνακήρυξη⁸.

48. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

“Ὅτι εἶναι προτιμότερο ὅταν βριζόμαστε νὰ ὑπομένουμε τὶς ὕβρεις μὲ σιωπὴ καὶ φιλοσοφικότητα.

Εἶναι βέβαια προτιμότερο ὅταν βρίζεσαι νὰ σιωπᾷς καὶ νὰ δείχνεις ὑπομονή, ὅμως δὲν εἶναι ἄσχημο καὶ αὐτὸ ποὺ ἔκανες ἐσύ. Γιατί, ἐπειδὴ ὑπέστης κακὴ μεταχείριση ἀπὸ ἀνθρώπους μοχθηροὺς καὶ κίβδηλους, ἐννοῶ τὸν Ζώσιμο, τὸν Μάρωνα, τὸν Εὐστάθιο καὶ τὸν Μαρτινιανό, καὶ θεώρησες ὅτι εἶναι βαρὺ τὸ νὰ τιμωρηθοῦν μὲ ἀπόφαση δικαστηρίου, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ σιωπήσεις ταπεινὸ, προχώρησες σὲ λογικὴ δίκη τῶν ὑβριστῶν σου, καθορίζοντας τὴν τιμωρίας τους σὲ χλευασμούς, οἱ ὁποῖοι συνήθως δαγκώνουν τοὺς ἐνόχους, ἀλλὰ δὲν τοὺς βάζουν σὲ κίνδυνο. Ἐγὼ λοιπὸν θεωρῶ ὅτι εἶναι καλύτερο τὸ νὰ γράψεις τὸν συλλογισμό ἀπὸ τὸν ὁποῖο παρακινήθηκες νὰ γράψεις, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ προσθέσεις καὶ τὸ ὑπόλοιπο, ἐννοῶ τὸ νὰ ἀντιμετωπίζεις μὲ γενναιότητα τὶς ὑβριολογίες, καὶ νὰ κρατᾷς τὴ γλώσσα σου ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κατηγορίες. Γιατί, ἂν καὶ ἐκεῖνοι εἶναι ἄξιοι ν’ ἀκούσουν αὐτὰ καὶ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ σὲ σένα δὲν ταιριάζει νὰ τὰ πεῖς, διατηρώντας τὴ γλώσσα σου ἀνάκτορο ἀγνότητος.

49. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ ἀγωνιζόμαστε γιὰ τοὺς τρόφιμους τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς δείχνουμε.

Πρέπει νὰ ἀγωνιζόμαστε γιὰ τοὺς τροφίμους τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς δείχνουμε σ’ ἐκείνους, γιὰ δύο λόγους· καὶ γιὰ νὰ μὴ καταστήσουμε ἐκείνους ἀδρανεῖς, καὶ νὰ ἀποφύγουμε κάθε ὑπόνοια κολακείας. Γι’ αὐτὸ καὶ δὲν ἔγραψα προηγουμένως. Ἐπειδὴ μοῦ ἔγραψες πειθόμενος ἀπὸ ἄλλους, κατηγορώντας με γιὰ τὴ σιωπὴ μου, καὶ θέλοντας νὰ μάθεις μὲ ἀκριβεία αὐτὰ ποὺ ἔγιναν, γνώριζε, ὅτι καθὼς φλυαροῦσε γιὰ πολὺ ὁ ἀντίδικός σου, ἐπειδὴ προερχόταν ἀπὸ ρητορικὲς σπουδές, σηκωνόταν κῦμα ἐπαίνου γι’ αὐτὸν ἀπὸ τοὺς παρόντες, γιατί ἀγνοοῦσαν τὴ δική σου κολο-

ἄτε ἀγνοούντων τὴν σὴν καλοκαγαθίαν, ὀλίγα τινὰ φράσας τῶν προσόντων σοι πλεονεκτημάτων (πάντα γὰρ ἴσως οὐ ῥάδιον), εἰς τοσαύτην μεταβολὴν μετερρυθμίσατο τὸ πρᾶγμα, ὡς ἐκεῖνον μὲν ἐρυθριάσαντα ἀποπηδήσαι, τοὺς δὲ ἀκροατὰς παλινωδίαν ῥᾶσαι.

5

Ν.— ΤΩ ΑΥΤΩ

᾽Οτι χρὴ τοὺς ἐχέφρονας, τῆς μὲν πρὸς τὸ Θεῖον ἐλπίδος ὡς ἱερᾶς ἀγκύρας ἀντέχεσθαι, τῆς δὲ ἐπ' ἄνθρωπον ἀπέχεσθαι.

᾽Ο μὲν εἰς τὸ Θεῖον πεποισθῶς, ἐπὶ μεγίστης καὶ λαμπρᾶς καὶ ἀδιαπτώτου, ὁ δὲ ἐπ' ἄνθρωπον, ἐπὶ λεπτῆς καὶ ἀσθενοῦς καὶ
10 σφαλερᾶς καὶ ὡς τὰ πολλὰ διαπιπτούσης ἐλπίδος ὀχεῖται. Διὸ χρὴ τοὺς ἐχέφρονας, τῆς μὲν προτέρας ὡς ἱερᾶς ἀγκύρας ἀντέχεσθαι, τῆς δὲ δευτέρας ἀπέχεσθαι.

ΝΑ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

᾽Οτι ἡ ῥαθυμία αἰτιὸς ἐστὶ τῆς καταλύσεως τῆς τῶν πάντων εὐταξίας

15 Λίαν θαυμάζω τῶν πάντα μὲν, ὅσα ὁ κοινὸς ἐχθρὸς ἀπάντων διάβολος βούλεται, ἀσμένως πραττόντων, εἶτα ἐπίζητούντων, πόθεν τὰ τῆς εὐταξίας ἀπόλωλεν ἅπαντα. Ἦν γὰρ τὴν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἀνήκεστον ῥαθυμίαν ἀπώθωνται, συναπώθωνται, εὖ οἶδ', ὅτι καὶ τὸ τοιαῦτα ζητεῖν.

20

ΝΒ'— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

Περὶ τῆς μονωδίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσης πρὸς τοὺς Μαρτινιανὸν καὶ Ζώσιμον, Εὐστάθιον τε καὶ Μάρωνα.

Ἡ μονωδία, ἣν γέγραφας εἰς Μαρτινιανὸν καὶ Ζώσιμον, Εὐστάθιον τε καὶ Μάρωνα, ὡς οὐδέπω μὲν τεθηγκότας, αἰεὶ δὲ ἐν τῷ
25 ἀμαρτάνειν ἀποθνήσκοντας καὶ τὰς ψυχὰς ἐν τοῖς σώμασιν, ὥσπερ ἐν τάφοις, κατωρυγμένας ἔχοντας, εἰ καὶ ἀληθῶς καὶ εἰκότως συγγέγραπται, παρ' ἐμοῦ αὐτοῖς οὐ πεμφθήσεται. Οὐ γὰρ ἂν δὴ σοι πολέμου αἰτιὸς γενοίμην. Ἀμείλικτα γὰρ φασιν εἶναι αὐτοὺς καὶ ἀτίθασα θηρία. Εἰ μὲν γὰρ παραίνεσις ἦν, ἔπεμψα ἂν,
30 ἐπεὶ δὲ θρηγνός ἐστι μονοειδής, οὐκ ἐδοκίμασα πέμψαι· εἰ δ' αὐτὸς ὄντως βούλει, πέμψον, ἵν', εἰ καὶ γένοιτο ἄσπονδος μάχη, μὴ εἰς ἄλλον ἔχῃς ἀνενεγκεῖν τὴν αἰτίαν.

καγαθία, ἀφοῦ ἀνέφερα λίγα ἀπὸ τὰ πλεονεκτήματα πού ἔχεις (γιατὶ ὅλα ἴσως δὲν ἦταν εὐκόλο), ἔγινε τόσο μεγάλη μεταβολὴ στὴν ὅλη κατάσταση, ὥστε ἐκεῖνος νὰ φύγει κοκκινίζοντας ἀπὸ ντροπὴ, καὶ οἱ ἀκροατὲς νὰ ἀνακαλέσουν ὅλα τὰ προηγούμενα.

50. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι πρέπει οἱ συνετοὶ νὰ στηρίζονται σὰν σὲ ἄγκυρα στὴν πρὸς τὸν Θεὸ ἐλπίδα καὶ νὰ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα πρὸς ἄνθρωπο.

Αὐτὸς πού ἔχει τὴν πεποίθηση στηριγμένη στὸν Θεὸ πορεύεται πάνω σὲ πολὺ μεγάλη καὶ λαμπρὴ καὶ στερεὰ ἐλπίδα, ἐνῶ ἐκεῖνος πού τὴν ἔχει στηριγμένη σὲ ἄνθρωπο φέρεται πάνω σὲ λεπτὴ καὶ ἀδύνατη καὶ ἐσφαλμένη ἐλπίδα, ἢ ὅποια τὶς περισσότερες φορὲς διαψεύδεται. Γι' αὐτὸ πρέπει αὐτοὶ πού ἔχουν μυαλὸ νὰ πιάνονται γερά, σὰν ἀπὸ ἱερὴ ἄγκυρα, ἀπὸ τὴν πρώτη, καὶ νὰ μένουν μακριὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.

51. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι ἡ ραθυμία εἶναι αἰτία τῆς κατάλυσης τῆς εὐταξίας τῶν πάντων.

Θαυμάζω πολὺ ἐκείνους πού κάνουν μὲ εὐχαρίστηση ὅλα ὅσα θέλει ὁ κοινὸς ἐχθρὸς ὄλων διάβολος, καὶ ὕστερα ψάχνουν νὰ βροῦν ἀπὸ ποῦ καταλύθηκαν ὅλα τὰ τῆς εὐταξίας. Ἐὰν λοιπὸν ἀποβάλλουν τὴν ὑπερβολικὴ καὶ καταστρεπτικὴ ραθυμία, γνωρίζω καλά, ὅτι μαζί μὲ αὐτὴν θὰ σταματήσουν καὶ τὴν ἀναζήτηση αὐτῶν.

52. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Γιὰ τὴ μονωδία πού ἔγραψε αὐτὸς πρὸς τοὺς Μαρτινιανό,
Ζώσιμο, Εὐστάθιο καὶ Μάρωνα.

Ἡ μονωδία πού ἔγραψες στὸν Μαρτινιανό, τὸν Ζώσιμο, τὸν Εὐστάθιο καὶ τὸν Μάρωνα, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν βέβαια ἀκόμα πεθάνει, ἀλλὰ πεθαίνουν διαρκῶς μὲ τὸ νὰ ἁμαρτάνουν, καὶ ἔχουν τὶς ψυχές τους παραχωμένες, σὰν σὲ τάφους, στὰ σώματα, ἂν καὶ γράφθηκε ἀληθινὰ καὶ σωστά, δὲν θὰ σταλεῖ ἀπὸ μένα σ' αὐτούς. Γιατὶ δὲν θέλω νὰ γίνω αἷπιος πολέμου ἐναντίον σου. Γιατὶ λένε ὅτι εἶναι ἄσπλαγχνα καὶ ἀτίθασα θηρία. Ἄν βέβαια ἦταν παραίνεση, θὰ τὴν ἔστελνα, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἓνα εἶδος θρήνου, δὲν θεώρησα καλὸ νὰ τὴν στείλω. Ἐὰν ὅμως ἐσὺ θέλεις πραγματικὰ, στείλε τὴν, ὥστε καὶ ἂν προκληθεῖ ἄσπονδη μάχη, νὰ μὴ μπορεῖς νὰ ρίξεις τὴν αἰτία σὲ ἄλλον.

ΝΓ'— ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ
 Προτροπή ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Ἀρποκρα
 γραφείσης μονωδίας, πρὸς γνωσιμαχίαν καὶ ἀπομά-
 κρυνσιν ἐκ τῆς κακίας.

5 Μονωδίαν τις τῶν λίαν πεπαιδευμένων καὶ εἰς ἄκραν ἀρετὴν
 ἀναβεβηκότων πεποίηκεν εἰς ὑμᾶς. Ἔστι δὲ ἡ μονωδία (οἶδα γὰρ
 ὅτι καὶ τοῦτο ἀγνοεῖτε) θρηῆνος μονοειδῆς, μήτε προσωποποιίαν,
 μήτε ἠθοποιίαν ἔχων. Καὶ τὸ μείζον, οἱ μὲν ἄλλοι τοὺς ἐκπεπτω-
 10 πώποτε γευσάμενους αὐτῆς τεθρήνηκε. Πᾶν μὲν εἶδος ἀμαρτημά-
 των ῥητῶν τε καὶ ἀρρήτων ὑμᾶς διαπραττομένους εἰσαγαγών,
 τῶν δὲ τῆς ἀρετῆς μερῶν μηδὲ εἰς ἔννοιάν ποτε ἐληλυθέναι ἰσχυ-
 ρισάμενος. Ὁ δὲ μέγιστον φάναι, τοῦτο οὐ πρὶν παύσομαι· ὅτι
 ἕκαστος τῶν ἐντυγχανόντων τῇ μονωδίᾳ, ὑμᾶς μὲν ὡς ἀργαλέα
 15 θηρία καὶ δαίμονας ἀλάστορας καὶ τῆς κοινῆς φύσεως ἐχθροὺς
 ἀποστρέφεται, ἐκεῖνον δὲ μέμφεται, ἐπιχειρήσαντα μὲν, μὴ δυνη-
 θέντα δέ, ἐφικέσθαι τῆς ἀκριθείας. Οὕτω καὶ λόγον παντός καὶ
 συγγράμματος μείζων ἢ κακία ἢ ὑμετέρα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ. Ἐ-
 20 κείνον μὲν ἠττάσθαι νομίζει, πρὸς τὴν ὑμῶν κακίαν ἀμιλλη-
 θῆναι τῷ λόγῳ τολμήσαντα (τὰ γὰρ ἀμαρτήματα ὑμῶν οὐχὶ συγ-
 γνώμης μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας ἠγεῖται εἶναι μείζονα), ὑμᾶς δὲ
 κακίζει, ὅτι οὔτε παραδείγμασιν ἐκδισσθέντες, οὔθ' ἔξοντες τοὺς
 μιμησομένους, εἰς τοιαύτην ἠλάσατε κακίαν, ἧς οὐδεὶς τῶν ἄγαν
 25 πεπαιδευμένων ἐφικέσθαι τῷ λόγῳ δυνησεται. Ἄλλ' ὡς πράξαν-
 τες ὅσα μηδεὶς τῶν πώποτε ἐπὶ παρανομίαις βεβημένων, κἂν
 ὀψέ ποτε γνωσιμαχήσατε.

ΝΔ'— ΗΡΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

30 Ὅτι, εἰ θούλει τις τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἑαυτοῦ δίκας ἀπαιτεῖν,
 χρὴ ἀρετὴν ἀσκεῖν.

Ἐνίας τῶν κατηγοριῶν εἶωθεν ἀπίστους ποιεῖν ὁ τῶν ἐγκα-
 λουμένων βίος. Πολλάκις γοῦν ἀνὴρ ἀγαθὸς ὄραθεις μόνον καὶ
 μὴ ἀπολογησάμενος, οὐ μόνον πᾶσαν ἀπετρίψατο κατηγορίαν τε
 καὶ κακηγορίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνοις στεφθεὶς ἀπῆλθεν. Εἰ τοίνυν

53. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπή με άφορμή τή μονωδία πού γράφθηκε ἀπό τόν σοφιστή
 Ἄρποκρᾶ μέ σκοπό τή μετάγνωση καί ἀπομάκρυνση ἀπό
 τήν κακία.

Κάποιος ἀπό τούς πολὺ μορφωμένους καί πού ἔχουν ἀνέβει στοῦ ἀπο-
 κορύφωμα τῆς ἀρετῆς συνέθεσε γιά σᾶς μονωδία. Καί μονωδία εἶναι
 (γιατί γνωρίζω ὅτι καί αὐτὸ τὸ ἀγνοεῖτε), ἓνα εἶδος θρήνου, πού δὲν ἔχει
 οὔτε προσωποποίηση, οὔτε ἠθοποιία. Καί τὸ σπουδαιότερο εἶναι, ὅτι οἱ
 ἄλλοι θρηνοῦν αὐτούς πού ἔχουν ἐκπέσει ἀπὸ τὴν ἀνάζητησιν τῆς ἀλήθειας,
 ἐνῶ αὐτὸς σᾶς ἔχει θρηνήσει ὡς ἀσεβεῖς καί πού ποτὲ δὲν γευθήκατε τὴν
 ἀλήθεια. Καί σᾶς παρουσιάζει, ὅτι διαπράττετε κάθε εἶδος ἀμαρτιῶν,
 φανερῶν καί κρυφῶν, ἰσχυριζόμενος ὅτι δὲν φτάσατε οὔτε κἂν στὴν
 ἔννοια τῶν ἐπὶ μέρους ἀρετῶν. Καί αὐτὸ πού εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο, δὲν θὰ
 πάψω ἂν προηγουμένως δὲν τὸ πῶ, ὅτι δηλαδή ὁ καθένας ἀπὸ αὐτούς πού
 διαβάξουν τὴν μονωδία, ἐσᾶς σᾶς ἀποστρέφεται σὰν φοβερὰ θηρία καί
 τιμωροὺς δαίμονες καί ἐχθροὺς τῆς κοινῆς φύσεως, ἐνῶ ἐκεῖνον τὸν
 κατηγορεῖ, ἐπειδὴ ἐπιχείρησε βέβαια, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ φτάσει στὴν
 ἀκρίβεια. Ἔτσι ἡ κακία σας φαίνεται σὲ ὅλους ὅτι εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ
 κάθε λόγο καί σύγγραμμα. Γιατί ὁ καθένας, διακωμωδώντας τὸ ἀμάρτημά
 σας πού παραλείφθηκε ἀπὸ ἐκεῖνον στὴ μονωδία, νομίζει ὅτι ἐκεῖνος
 ἠττήθηκε, τολμώντας μὲ τὸν λόγο νὰ συγκριθεῖ μὲ τὴ δική σας κακία (γιατί
 νομίζει ὅτι τὰ ἀμαρτήματά σας εἶναι ἀνώτερα ὄχι μόνο ἀπὸ συγγνώμη,
 ἀλλὰ καί ἀπὸ κάθε τιμωρία), ἐνῶ ἐσᾶς σᾶς κατηγορεῖ, ὅτι χωρὶς νὰ ἔχετε
 παρασυρθεῖ ἀπὸ παραδείγματα καί χωρὶς νὰ ἔχετε αὐτούς πού θὰ σᾶς
 μιμηθοῦν, φτάσατε σὲ τέτοια κακία, τὴν ὁποία κανένας ἀπὸ τούς πολὺ παι-
 δευμένους δὲν θὰ μπορέσει νὰ περιγράψει μὲ τὸν λόγο. Ἄλλὰ ἀφοῦ κάνα-
 τε ὅσα κανένας ποτὲ ἀπὸ τούς ὡς τώρα περιβόητους γιά τίς παρανομίες
 τους, ἔστω καί ἀργὰ κάποτε μετανοῆστε γιά τὴν πλάνη σας.

54. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΡΩΝΑ

Ἔστιν, ἐὰν θέλει κάποιος οἱ ἐχθροὶ του νὰ τιμωροῦνται,
 πρέπει νὰ ἀσκει τὴν ἀρετή.

Μερικὲς ἀπὸ τίς κατηγορίες ἢ ζωὴ τῶν κατηγορουμένων συνήθως
 τίς κάνει ἀπίστευτες. Πολλὲς φορές λοιπὸν ἓνας ἀγαθὸς ἄνδρας καί μόνο
 μὲ τὴν παρουσία του καί χωρὶς νὰ ἀπολογηθεῖ ἀνέτρεψε κάθε κατηγορία
 καί κατάκριση, ἀλλὰ καί ἔφυγε ἀφοῦ στεφανώθηκε μὲ ἐπαίνους. Ἐὰν

δοῦλει τοὺς ἐχθροὺς τοὺς σαντοῦ δίκας ἀπαιτῆσαι, ἀρετὴν ἄσκει.
Τὰ γὰρ σοὶ παρὰ πάντων ὑφαινόμενα ἐγκώμια, ἐκείνοις τιμωρίας
ἀπάσης ἐστὶ βαρύτερά τε καὶ πικρότερα.

ΝΕ'.— ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

5 Περὶ τῆς φιλοχρηματίας, τῆς κἀνταῦθα κολαζούσης τὸν
ἀλόντα, κἀκεῖσε εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ καταπεμπούσης.

Εἰ μὲν τινες τῶν ὑπὸ σοῦ ἠνιοχουμένων, λύσσης τε καὶ ἀφροῦ
μεστοὶ τυγχάνοντες, ἀγέρωχόν τι καὶ παρὰ τὴν ἠνίαν πρᾶττοιεν,
ἀνασεύραζε τούτους καὶ ἐπιστόμιζε, ἵνα μὴ κατὰ κρημνῶν ἐνε-
10 χθεῖεν. Εἰ δὲ χρημάτων αἴσθοιο ἐραστάς, ἀεὶ λέγε· Τίς ἢ καινὴ καὶ
παράλογος τῆς φιλοχρηματίας μανία, ἧ τὸ προστιθέμενον ὕλη
καὶ ὑπέκκαυμα τῆς τοῦ πλείονος ὀρέξεως γίννεται; Πάντοτε γὰρ
δεχομένη, οὐδέποτε πληροῦται, οἷον δέ τις πολυκέφαλος ὕδρα
μυριοῖς στόμασι τὴν τροφὴν τῇ γαστρὶ τῇ ἀκορέστῳ παραπέμ-
15 πουσα, τοσοῦτον αὐτῆς ὀρέγεται πλέον, ἢ ὅσον οὐδὲν εἰ παρὰ τὴν
ἀρχὴν ἐδέξατο. Τίς οὖν ταύτης, εὖ φρονῶν, ἔλοιτο εἶναι ἐραστής,
τῆς κἀνταῦθα τῷ μὴ κορέννυσθαι κολαζούσης τὸν ἀλόντα, κἀ-
κεῖσε εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ καταπεμπούσης;

20 ΝΣ'.— ΔΟΜΕΤΙΩ

Ὅτι πρὸς τὰ παλαιίσματα οἱ στέφανοι πλέκονται,
καὶ τοῖς ἄθλοις τὰ ἔπαθλα ἀκολουθεῖ.

Οὐ τὸν πάντη τῶν εἰωθότων τοῖς ἀνθρώποις ἀνιαρῶν συμβαί-
νειν ἀπείρατον, μακάριον εἶναι οἱ πολλοὶ νομίζουσι (τοῦτο γὰρ
25 ἀδύνατον), ἀλλὰ τῶν ὀλίγων μετεσχηκότα. Διὰ γὰρ πλήθους συμ-
φορῶν, αἱ τοὺς πλείστους καταβλύζουσι, μακάριον τὸν ὀλίγοις
προσομιλήσαντα εἶναι ὀρίζονται. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὸν πολλὰ μὲν τῆ-
δε πεπονθότα, γενναίως δὲ ἐνηνοχότα, τοῦ ὀλίγα πεπονθότος μᾶλ-
λον μακαρίζομεν, ὅτι πρὸς τὰ παλαιίσματα καὶ οἱ στέφανοι πλέκον-
30 ται, καὶ τοῖς ἄθλοις τὰ ἔπαθλα ἀκολουθεῖ.

ΝΖ'.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀποβολὴν τῆς ῥαθυμίας, τῆς πάντων τῶν αἰσχυρῶν αἰτίας.

Κηλῖδα καὶ μίασμα καὶ ἄγος, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν προδήλων

λοιπόν θέλεις νὰ τιμωρήσεις τοὺς ἐχθροὺς σου, νὰ ἀσκεῖς τὴν ἀρετὴ. Γιατὶ τὰ ἐγκώμια ποὺ ὑφαίνονται ἀπὸ ὅλους γιὰ σένα, γιὰ ἐκείνους θὰ εἶναι πιὸ βαριὰ καὶ πιὸ ὀδυνηρὰ ἀπὸ κάθε τιμωρία.

55. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΑ

Γιὰ τὴ φιλοχρηματία, ἣ ὁποία καὶ ἐδῶ τιμωρεῖ ἐκεῖνον ποὺ κυριεύει, καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ παραπέμπει στὴν ἄσβεστη φωτιά.

Ἐὰν μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ καθοδηγοῦνται ἀπὸ σένα, ὄντας γεμῶτοι ἀπὸ λύσσα καὶ ἀφρὸ ἀπὸ μανία, κάνουν κάτι ὑπερήφανο καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ χαλινάρια, νὰ τοὺς συγκρατεῖς καὶ νὰ τοὺς δαμάξεις, γιὰ νὰ μὴ πέσουν στὸν γκρεμό. Ἐὰν πάλι ἀντιληφθεῖς ὅτι εἶναι ἐραστὲς τῶν χρημάτων, λέγε τους πάντοτε: Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ καινούργια καὶ παράλογη μανία τῆς φιλοχρηματίας, στὴν ὁποία αὐτὸ ποὺ προστίθεται γίνεται ὑλικὸ καὶ προσάναμμα τῆς ὄρεξης γιὰ περισσότερα; Γιατί, ἐνῶ πάντοτε δέχεται, δὲν χορταίνει ποτέ, καὶ σὰν κάποια πολυκέφαλη νεροφίδα μὲ μύρια στόματα στέλνοντας τὴν τροφή στὴν κοιλιά της, τόσο πιὸ πολὺ μεγαλώνει ἢ ὄρεξή της, ὅσο δὲν ἦταν πρὶν δεχθεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ποιὸς λογικὸς λοιπὸν θὰ προτιμοῦσε νὰ γίνεῖ ἐραστής αὐτῆς ποὺ καὶ ἐδῶ μὲ τὴν ἀπληστία της βασανίζει αὐτὸν ποὺ θὰ ὑποταχθεῖ, καὶ ἐκεῖ θὰ τὸν παραπέμψει στὴν ἄσβεστη φωτιά;

56. ΣΤΟΝ ΔΟΜΕΤΙΟ

“Ὅτι τὰ στεφάνια πλέκονται ἀνάλογα πρὸς τοὺς ἀγῶνες καὶ τὰ ἔπαθλα ἀκολουθοῦν τὰ ἀθλήματα.

Οἱ περισσότεροι πιστεύουν πὼς δὲν εἶναι μακάριος αὐτὸς ποὺ δὲν δοκίμασε τὰ βλαβερὰ ποὺ συνήθως συμβαίνουν στοὺς ἀνθρώπους (γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο), ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ τὰ δοκίμασε σὲ βαθμὸ μικρό. Γιατί, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν συμφορῶν ποὺ κατακλύζουν τοὺς περισσότερους, ὀρίζουν, ὅτι μακάριος εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶχε τίς λιγώτερες συμφορές. Ἐμεῖς ὅμως καὶ αὐτὸν ποὺ ἔπαθε πολλὰ σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ὑπέφερε γενναῖα τὸν μακαρίζουμε περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔπαθε λίγα, γιατί ἀνάλογα πρὸς τοὺς ἀγῶνες πλέκονται καὶ τὰ στεφάνια, καὶ τὰ ἔπαθλα ἀκολουθοῦν τὰ ἀθλήματα.

57. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀποβολὴ τῆς ραθυμίας, τῆς αἰτίας ὅλων τῶν αἰσχυρῶν.

Περιφέρονται ὀρισμένοι, ἄθλιε Ζώσιμε, ποὺ σὲ ὀνομάζουν κηλίδα

αἰσχροῶν ὀνομάζοντές σέ τινες, ὧ σκέτλιε Ζώσιμε, περιίασιν, οὐς οὔτε ὁ καιρὸς οὔτε τὸ πάθος ἐπιστομίσαι δύναται, πάντων μαρτυρούντων τῶν ἀκουόντων, ὡς ὀλίγα ἀντὶ πολλῶν καὶ σεμνὰ ἀντὶ αἰσχροῶν φράζουσι. Σκόπει τοίνυν ὅπως τούτους ἐπιστομίσης, 5 ἐπιστομίσεις δέ, εἰ παύσοιο τῆς ἀκορέστου ῥαθυμίας.

ΝΗ'.- ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἢ εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίς οὐ μόνον τὴν τῶν μελλόντων ὠδίνει ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἐπικουφίζει πόνους.

Ἐ εἰς τὴν ἄμαχον τοῦ τὰ πάντα οἰακίζοντος δεξιὰν ἐλπίς οὐ 10 μόνον τὴν τῶν μελλόντων ὠδίνει ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἐπικουφίζει πόνους. Ῥᾶον γάρ τις φέρει τοὺς ἄθλους τῆ τῶν στεφάνων ἐλπίδι περούμενος. Εἰ τοίνυν κἀνταῦθα ἡμῖν συναγωνίζεται καὶ συμμαχεῖ, κἀκεῖσε στεφάνοις ἡμᾶς κοσμεῖ καὶ φαιδρύνει καὶ ἀποβλέπτους παρ’ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις καθίστησι, 15 ταύτην περιπτυσώμεθα, καὶ σύνοικον ἔχωμεν καὶ ὁμότραπεζον.

ΝΘ'.- ΘΕΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι εἴωθεν ἢ παρ’ ἐλπίδα εὐημερία τοὺς ἀνοηταίνοντας πρὸς ὕδριν τρέπειν.

Μὴ λίαν ἐκπλήττου, μηδὲ θαύμαζε, εἰ Ζώσιμος ἀπὸ οἰκετι- 20 κῆς, ὡς φῆς, ῥίζης ὀρμώμενος φανητιᾶ καὶ μέτριον οὐδὲν φρονεῖ. Εἴωθε γὰρ ἢ παρ’ ἐλπίδα εὐημερία τοὺς ἀνοηταίνοντας πρὸς ὕδριν τρέπειν.

Ξ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἀπατῶμεν ἑαυτούς, εἰ, μηδὲν πράττοντες ὧν προσήκει 25 πράττειν τῶν μηδὲν παραλειμπανόντων ἃ χρὴ πράττειν, περιέσεσθαι προσδοκῶμεν.

Σφόδρα ἀπατῶμεν ἑαυτούς καὶ παραλογιζόμεθα, εἰ, μηδὲν πράττοντες ὧν προσήκει πράττειν, τοὺς νικᾶν βουλομένους, τῶν πάντα πραττόντων ἃ χρὴ πράττειν τοὺς νικήσειν μέλλοντας, πε- 30 ριέσεσθαι προσδοκῶμεν. Ταυτὸν γάρ ἐστι, τὸ καὶ τοὺς καθεύδοντας καὶ ῥέγγχοντας τῶν ἐγρηγορότων καὶ σπουδαζόντων περιεῖναι, καὶ τοὺς ῥαθυμοῦντας καὶ ἀργοῦντας τῶν μηδὲν παραλιμπανόντων κρατεῖν.

καὶ μίασμα καὶ κατάρα, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὀλοφάνερα αἰσχροῶ, τοὺς ὁποίους οὔτε ὁ καιρὸς, οὔτε τὸ πάθος μπορεῖ νὰ τοὺς ἀποστομώσει, ἀφοῦ ὅλοι ὅσοι τοὺς ἀκοῦνε βεβαιώνουν, ὅτι λένε λίγα ἀντὶ πολλῶν καὶ σεμνὰ ἀντὶ αἰσχροῶν. Πρόσεξε λοιπὸν αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀποστομώσεις, καὶ θὰ τοὺς ἀποστομώσεις, ἐάν σταματήσεις τὴν χωρὶς χορτασμὸ ραθυμία σου.

58. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΠΙΦΑΝΙΟ

“Οτι ἡ ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸ ὄχι μόνο ἐγκυμονεῖ τὴν ἀπόλαυση τῶν μελλοντικῶν, ἀλλ’ ἐλαφρύνει καὶ τοὺς παρόντες κόπους.

Ἡ ἐλπίδα στὴν ἀκαταμάχητη δεξιᾷ ἐκείνου ποὺ κατευθύνει τὰ πάντα, ὄχι μόνο κυοφορεῖ τὴν ἀπόλαυση τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἀνακουφίζει καὶ τοὺς τωρινούς κόπους. Γιατὶ εὐκολώτερα ὑπομένει κάποιος τοὺς ἀγῶνες ἀναπτρωμένος μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν στεφανιῶν. Ἐὰν λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἀγωνίζεται μαζί μας καὶ εἶναι σύμμαχός μας, καὶ ἐκεῖ μᾶς στολίζει μὲ στεφάνια καὶ μᾶς γεμίζει ἀπὸ χαρᾶ, καὶ μᾶς κάνει περιόλεπτους στοὺς ἀγγέλους καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὡς τὴν σφικτακαλιᾶσουμε, καὶ ὡς τὴν ἔχουμε συγκάτοικο καὶ συνδαιτυμόνα.

59. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΩΝΑ

“Οτι συνήθως ἡ ἀνέλπιστη εὐημερία ὀδηγεῖ τοὺς ἀνόητους σὲ ἀκολασία.

Νὰ μὴ ἐκπλήσσεσαι τόσο πολὺ οὔτε νὰ ἀπορεῖς ἐὰν ὁ Ζώσιμος, καταγόμενος ἀπὸ δουλικὴ γενιά, ὅπως λές, ἐπιδεικνύεται καὶ δὲν σκέφτεται τίποτε μέτριο. Γιατὶ συνήθως ἡ ἀνέλπιστη εὐημερία ὀδηγεῖ τοὺς ἀνόητους σὲ ἀκόλαστη συμπεριφορὰ.

60. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι ἀπατᾶμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἐὰν, μὴ κάμνοντας ἐκεῖνα ποὺ πρέπει νὰ κάνουμε, περιμένουμε νὰ ὑπερβοῦμε ἐκείνους ποὺ δὲν παραλείπουν νὰ κάνουν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ κάνουν.

Ἀπατᾶμε πολὺ τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ παραλογιζόμαστε, ἐὰν, ἐνῶ δὲν κάνουμε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ κάνουν αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ νικοῦν, περιμένουμε νὰ νικήσουμε ἐκείνους ποὺ κάνουν ὅλα ὅσα πρέπει νὰ κάνουν αὐτοὶ ποὺ πρόκειται νὰ νικήσουν. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἴδιο μὲ τὸ νὰ ἐπιδιώκουν αὐτοὶ ποὺ κοιμοῦνται καὶ ρόχαλίζουν νὰ ξεπεράσουν ἐκείνους ποὺ εἶναι ἄγρυπνοι καὶ προσπαθοῦν, καὶ οἱ ράθυμοι καὶ ἀργοὶ νὰ ἐπικρατήσουν ἐκείνων ποὺ δὲν παραλείπουν τίποτε.

ΞΑ΄.- ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι τὰ πολλῆς βασάνου καὶ μακρᾶς ἐξετάσεως δεόμενα ῥητὰ οὐκ ἀποφάσει, ἀλλ’ ἀποδείξει σαφηνίζεται.

Τὰ πολλῆς βασάνου καὶ μακρᾶς ἐξετάσεως δεόμενα ῥητὰ οὐκ
5 ἀποφάσει, ἀλλ’ ἀποδείξει σαφηνίζεται. Χρεία γὰρ καὶ κατα-
σκευῆς καὶ περιόδου καὶ ἀποδείξεως, ὥστε δυνηθῆναι ταῦτα
λαμπρᾶς τυχεῖν ἐρμηνείας. Εἰ δέ τις ἀποφαινόμενος νομίζει ἀπο-
δείξει κεχρησθαι, οὗτος ἔξω τῆς τῶν σοφῶν ἐσκήνωται συνόδου.

ΞΒ΄.- ΙΩΑΝΝΗ ΔΙΑΚΟΝΩ

10 Περὶ τῶν κολακευόντων, καὶ ὅτι χρὴ μᾶλλον
τῶν ὑβριζόντων τούτους ἀποστρέφεισθαι.

Εἰ καὶ διδάσκαλοι καὶ πατέρες τῆς κολακείας ἀφέμενοι, ὡς
τὰ μέγιστα βλαπτούσης καὶ λυμαινομένης, φόβον ἐπανατείνον-
ται, οἱ μὲν τοῖς φοιτηταῖς, οἱ δὲ τοῖς παισὶ, χρὴ καὶ ἡμᾶς, εἴ γε
15 σωφρονουῖμεν, μᾶλλον τῶν ὑβριζόντων τοὺς κολακεύοντας ἀπο-
στρέφεισθαι. Μείζονα γὰρ ἔχει λύμην τῆς ὑβρεως ἢ τοιαύτη τιμὴ
τοῖς μὴ προσέχουσι, καὶ δύσκολον τούτου κρατῆσαι, ἢ ἐκείνου
τοῦ πάθους.

ΞΓ΄.- ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

20 Περὶ ἀρετῆς, καὶ ὅτι μόνη αὕτη αὐτάρκης κοσμηῆσαι
τὸν ἔχοντα.

Μόνον ἢ ἀρετὴ αὐτάρκης κοσμηῆσαι τὸν ἔχοντα. Οὐδεὶς γοῦν
τῶν ἐν τέλει καθ’ ἑαυτὸν ἔχει τὸ γέρας, ἀλλὰ ἐν τοῖς ὑπηκόοις κέ-
κτηται τὴν τιμὴν, ὁ δὲ φιλάρετος καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀναφαίρετον
25 ἔχει τὸ κλέος.

ΞΔ΄.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἐσθίων τις τὰ ἀναγκαῖα καὶ περιβαλλόμενος κοσμίως,
ὄχημα καλὸν τῇ ψυχῇ παρασκευάζει τὸ σῶμα.

‘Ο τοσοῦτον ἐσθίων ὅσον λῦσαι λιμὸν καὶ τοιαῦτα περιβαλλό-
30 μενος ὅσον ἐσκεπᾶσθαι κοσμίως, ὄχημα καλὸν τῇ ψυχῇ παρα-
σκευάζει τὸ σῶμα, καὶ τῷ κυβερνήτῃ εὐμεταχειρίστους τοὺς οἴα-
κας, καὶ τῷ στρατιώτῃ εὐάρμοστα τὰ ὄπλα, καὶ τῷ ἀρμονικῷ μου-
σικὴν τὴν λύραν. ‘Ο γὰρ τρυφῇ παιίνων καὶ ἱματίοις καλλωπί-

61. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΜΑΡΚΙΑΝΟ

“Οτι τὰ ρητὰ πού χρειάζονται πολλή μελέτη καὶ μακρὰ ἐξέταση δὲν ἀποσαφηνίζονται μὲ ἀπόφαση, ἀλλὰ μὲ ἀπόδειξη.

Τὰ ρητὰ πού χρειάζονται πολλή μελέτη καὶ μακρὰ ἐξέταση, δὲν ἀποσαφηνίζονται μὲ ἀπόφαση, ἀλλὰ μὲ ἀπόδειξη. Γιατὶ χρειάζεται καὶ κατάρτιση καὶ χρόνος καὶ ἀπόδειξη, ὥστε νὰ μπορέσουν αὐτὰ νὰ ἐρμηνευθοῦν σωστά. Ἐὰν λοιπὸν κάποιος διατυπώνοντας τὴ γνώμη του νομίζει ὅτι χρησιμοποιεῖ ἀπόδειξη, αὐτὸς βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν ὄμιλο τῶν σοφῶν.

62. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΩΑΝΝΗ

Γιὰ ἐκείνους πού κολακεύουν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀποστρεφόμεστε αὐτοὺς περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους πού μᾶς κακολογοῦν.

Ἐφόσον καὶ οἱ δάσκαλοι καὶ οἱ πατέρες ἀφήνοντας τὴν κολακεία, ἐπειδὴ βλάπτει καὶ καταστρέφει πάρα πολύ, ἐπισείουν φόβο, οἱ δάσκαλοι στοὺς μαθητὲς καὶ οἱ πατέρες στὰ παιδιά, πρέπει καὶ ἐμεῖς ἐὰν βέβαια εἴμαστε λογικοί, νὰ ἀποστρεφόμεστε περισσόπτερο αὐτοὺς πού μᾶς κολακεύουν ἀπὸ ἐκείνους πού μᾶς κακολογοῦν. Γιατὶ κάνει μεγαλύτερη ζημιὰ ἀπὸ τὴ βρισιὰ ἢ τιμὴ αὐτοῦ τοῦ εἶδους σ' αὐτοὺς πού δὲν προσέχουν, καὶ εἶναι δύσκολο νὰ ἐξουσιάσουμε αὐτό, παρὰ ἐκεῖνο τὸ πάθος.

63. ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΗ

Γιὰ τὴν ἀρετὴ, καὶ ὅτι μόνη αὕτη εἶναι ἀρκετὴ νὰ στολίσει ἐκεῖνον πού τὴν ἔχει.

Μόνη ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ στολίσει ἐκεῖνον πού τὴν ἔχει. Κανένας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες δὲν ἔχει ἀπὸ μόνος του τὸν σεβασμό, ἀλλὰ τὴν τιμὴ τὴν ἀποκτᾷ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους, ἐνῶ ὁ φιλάρετος ἔχει τὴ δόξα καὶ μέσα του καὶ ἀναφαίρετη.

64. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι τρώγοντας κανεῖς τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἐνδυόμενος μὲ κοσμιότητα, καθιστᾷ τὸ σῶμα του καλὸ ὄχημα γιὰ τὴν ψυχὴ.

Αὐτὸς πού τρώει τόσο ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν πείνα του, καὶ ντύνεται μὲ τέτοια ἐνδύματα, ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ σκεπαστεῖ μὲ κοσμιότητα, κάνει τὸ σῶμα του καλὸ ὄχημα γιὰ τὴν ψυχὴ του, καὶ τὰ πηδάλια εὐκολομεταχειρίσιμα γιὰ τὸν κυβερνήτη, καὶ τὰ ὄπλα ταιριαστὰ γιὰ τὸν στρατιώτη, καὶ τὴ λύρα μουσικὴ γιὰ τὸν μουσικό. Γιατὶ αὐτὸς πού παχαίνει

ζων, σκιροτᾶν αὐτὸ παρασκευάζει, καὶ εἰς ἀτόπους ἐπιθυμίας ἐξάπτει, καὶ μαλακώτερον αὐτὸ ποιεῖ, καὶ τὴν εὐεξίαν αὐτοῦ λυμαίνεται, καὶ τῇ πολλῇ βλακείᾳ διαλύει αὐτό, καὶ τῇ ψυχῇ πολέμιον κατασκευάζει. Οὐκοῦν πέπαυσο κἀκεῖνο καὶ τοῦτο ποιῶν.

5

ΞΕ'.— ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι εὐκολώτερον μὴ ἰδεῖν εὐπρόσωπον γυναῖκα, ἢ θεασάμενον καὶ τρωθέντα ἐξελκῦσαι τὸ βέλος καὶ θεραπεῦσαι τὸ τραῦμα.

Οὐχὶ ἀπλῶς, ὧ βέλτιστε, ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας ἡμῶν ἐνομοθέτησε μὴ ἰδεῖν ἀκολάστως εἰς γυναῖκα, ἀλλὰ προ-
 10 γμάτων ἀπαλλάττων ἡμᾶς Ἐπειδὴ γὰρ πολλῶ εὐκολώτερον μὴ ἰδεῖν εὐπρόσωπον γυναῖκα, ἢ θεασάμενον καὶ τρωθέντα ἐξελκῦσαι τὸ βέλος καὶ θεραπεῦσαι τὸ τραῦμα, τοῦτο προσέταξε. Κουφότεροι γὰρ ἐν προσιμίῳ οἱ ἀγῶνες (μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀγῶ-
 15 τα δεχομένῳ. Εἰ τοίνυν ἐξὸν χωρὶς συμπλοκῆς στήσαι τὸ τρόπαιον, τί πράγματα σαντῶ παρέχεις περιττά; Οὐ γὰρ τοσοῦτος ἰδρῶς συμβαίνει ἐν τῷ μὴ ὄρᾳν, ὅσον ἐν τῷ ὄρῳντα κρατῆσαι. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ πόνος τὸ πρότερον, ἀλλ' ὁ πολὺς μόχθος μετὰ τὴν θέαν φύεται. Ὅταν οὖν καὶ τὸ κέρδος μέγιστον ἦ καὶ ὁ πόνος μικρός,
 20 τί σαντὸν ἐμβάλλεις εἰς τὸ ἀδιεξόδευτον τῆς ἐπιθυμίας πέλαγος; Οὐ γὰρ εὐχερέστερον μόνον ὁ μὴ θεῶμενος, ἀλλὰ καὶ καθαρώτερον περιέσται. Ὡσπερ γὰρ ὁ ὄρῳν μετὰ πόνου πλεῖονος καὶ κηλίδος ἀπαλλάττεται, εἰ ἄρα ἀπαλλαγῇ, οὕτως ὁ μὴ ἰδῶν καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐστὶ καθαρός,

25

ΞΣ'.— ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

“Οτι οὐ πάντως τὰ δοκοῦντα ἡμῖν συμφέρειν, ταῦτα καὶ λυσιτελεῖ.

Οὐ πάντως τὰ δοκοῦντα ἡμῖν συμφέρειν, ταῦτα καὶ λυσιτελεῖ. Πολλοὶ γὰρ πολλοὺς νενικηκότες, ἐκείνους μὲν ἔβλαψαν οὐδέν, ἑαυτοὺς δὲ τὰ χεῖριστα διέθηκαν διὸ καὶ ἔδοξεν ἐκεῖνος διημαρ-
 30 τηκέναι τῆς ἀληθείας ὁ εἰπῶν. “Μακάριος ἐκεῖνος, ὧ τὸ τόξον μεριμνήσειας ὃ συμφέρει πεσεῖν”. Ἐχοῖν γὰρ, εἴ γε σοφὸς ἦν, εἰπεῖν, “Μακάριος ἐκεῖνος ὧ τὸ τόξον μεριμνήσειας ὃ συμφέρει

τὸ σῶμα του μὲ καλοπέραση καὶ τὸ καλλωπίζει μὲ ἱμάτια, τὸ κάνει ἀνυπότακτο, τὸ διεγείρει σὲ ἀτοπες ἐπιθυμίες, τὸ κάνει μαλθακώτερο καὶ καταστρέφει τὴν εὐεξία του, καὶ μὲ τὴν πολλὴ νωθρότητα τὸ διαλύει καὶ τὸ καθιστᾷ ἐχθρικό στὴν ψυχὴ. Πᾶψε λοιπὸν νὰ κάνεις καὶ ἐκεῖνο καὶ αὐτό.

65. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι εἶναι εὐκολώτερο νὰ μὴ δεῖ κανεὶς ὄμορφη γυναῖκα, παρὰ νὰ δεῖ καὶ ἀφοῦ πληγωθεῖ νὰ βγάλει τὸ βέλος καὶ νὰ θεραπεύσει τὸ τραῦμα.

Δὲν νομοθέτησε τυχαῖα, φίλε μου, αὐτὸς ποὺ ἔπλασε ἰδιαίτερα τὶς καρδιές μας, νὰ μὴ βλέπουμε ἀκόλαστα τὴ γυναῖκα, ἀλλὰ τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ ἐνοχλήσεις. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶναι πολὺ εὐκολώτερο νὰ μὴ δεῖ κάποιος μιὰ ὄμορφη γυναῖκα, παρὰ ἀφοῦ τὴ δεῖ καὶ πληγωθεῖ, νὰ βγάλει τὸ βέλος καὶ νὰ θεραπεύσει τὴν πληγὴ, θέσπισε αὐτὴν τὴν ἐντολή. Γιατὶ εἶναι πιὸ ἕλαφροὶ καὶ εὐκολοὶ οἱ ἀγῶνες στὶς ἀρχές (ἢ καλύτερα δὲν χρειάζεται οὔτε ἀγῶνας), ὅ αὐτὸν ποὺ δὲν ἀνοίγει τὶς πόρτες στὸν ἐχθρό, οὔτε δέχεται τὰ σπέρματα. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶναι δυνατὸν χωρὶς συμπλοκὴ νὰ στήσεις τὸ τρόπαιο, γιατί δημιουργεῖς στὸν ἑαυτὸ σου πράγματα περιττά; Γιατὶ δὲν χρειάζεται τόσο μεγάλος κόπος σὲ ἐκεῖνον ποὺ δὲν βλέπει, ὅσος γιὰ νὰ κρατηθεῖ αὐτὸς ποὺ βλέπει. Ἡ καλύτερα τὸ πρῶτο δὲν χρειάζεται οὔτε κόπο, ἀλλὰ ὁ μεγάλος κόπος προκύπτει μετὰ τὴ θέα. “Ὅταν λοιπὸν καὶ τὸ κέρδος εἶναι πάρα πολὺ μεγάλο, καὶ ὁ πόνος μικρός, γιατί ρίχνεις τὸν ἑαυτὸ σου στὸ ἀδιέξοδο πέλαγος τῆς ἐπιθυμίας. Γιατὶ δὲν εἶναι μόνο εὐκολώτερο γι’ αὐτὸν ποὺ δὲν βλέπει, ἀλλὰ καὶ νικᾷ τὸ πάθος καθαρώτερα. Ὅπως δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ βλέπει ἀπαλλάσσεται μὲ περισσότερο πόνον καὶ κηλίδα, ἐὰν βέβαια ἀπαλλαγεῖ, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν εἶδε, εἶναι ἀπαλλαγμένος καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία.

66. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Ὅτι ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται ὅτι μᾶς συμφέρουν, αὐτὰ δὲν μᾶς ὠφελοῦν καὶ ὅπως δὴποτε.

Αὐτὰ ποὺ φαίνονται ὅτι μᾶς συμφέρουν, δὲν μᾶς ὠφελοῦν καὶ ὅπως δὴποτε. Γιατὶ πολλοὶ ποὺ εἶχαν νικήσει πολλούς, ἐκείνους βέβαια δὲν τοὺς ἔβλαψαν καθόλου, τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὅμως τοὺς ἔβλαψαν πάρα πολὺ. Γι’ αὐτὸ καὶ φάνηκε πὼς ἔκανε λάθος ὡς πρὸς τὴν ἀλήθεια ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: “Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος, στὸν ὁποῖο συμφέρει νὰ πέσει τὸ τόξο ποὺ θὰ ἐτοιμάσεις”. Γιατὶ, ἂν ἦταν σοφός, ἔπρεπε νὰ πεῖ: “Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος γιὰ τὸν ὁποῖο φρόντισες νὰ πέσει τὸ τόξο ποὺ τὸν συμφέρει”. Γιατὶ πολλοὶ

των, ἐκ τούτου εἰς χεῖρω ἑαυτοὺς ἤλειψαν κακά. Ἐπὶ γὰρ τοῖς
 προτέροις μεγάλα φρονήσαντες, τολμηροτέρως τοῖς δευτέροις
 ἐνεχείρησαν. Πολλοὶ δὲ ἀποτυχόντες, συμφερόντως ἐπαιδεύθη-
 σαν τοῖς ἀργαλεωτάτοις πράγμασι μὴ ἐγχειρεῖν. Ἐπεὶ οὖν τὸ τὰ
 5 συμφέροντα εἰδέναι τε καὶ διδόναι τῇ θεῖα ἀνήκει προνοία, ταῦτα
 παρ' αὐτῆς αἰτῶμεν, καὶ διδόμενα στέργωμεν, εἰ καὶ ἐναντία
 δοκοίη εἶναι.

ΕΖ'.— ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

10 Ὅτι οὐ τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι, ἀλλὰ τὸ ὀλίγων δεῖσθαι ἀνα-
 λώτους ποιεῖ τοῖς πάθεσι καὶ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καθιστᾶ.

Ὡσπερ ὁ διὰ παντός διψῶν, κἂν παρὰ ποταμοὺς καὶ πηγὰς
 κατακέηται, οὐκ αἰσθήσεται τῆς εὐφροσύνης, τῷ μὴ δύνασθαι
 σβέσαι τὸ πάθος, οὕτω καὶ ὁ πλειόνων ὀρεγόμενος, κἂν μυρίους
 ἔχει θησαυρούς, οὐδέποτε ἡδονῆς αἰσθήσεται, τῷ μὴ εἰδέναι
 15 κόρον. Ὁ δὲ τῷ τῆς χρείας ὄρω εἴσω ἑαυτὸν διατηρῶν, οὐδέποτε
 τούτῳ τῷ ἀνηκέστῳ ἀλώσεται νοσήματι, ἀλλ' ἐν θυμηδία ἔσται
 καὶ χαρᾶ, ἀνάλωτός τε τοῖς ἄλλοις πάθεσι διαμενεῖ, οἷς ὁ αἰεὶ ἐρῶν
 ἀλίσκεται. Οὐ γὰρ τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι, ἀλλὰ τὸ ὀλίγων δεῖσθαι
 ἀναλῶτους ποιεῖ καὶ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καθιστᾶ. Ἐκεῖνος μὲν
 20 γάρ, κἂν μὴ ἀδικηθῇ, ἀκμάζοντα ἔχη τὸν φόβον, ἅτε ἀδικηθῆναι
 δυνάμενος, οὗτος δὲ μάλιστα μὲν ἀδικηθῆναι οὐ δυνηθήσεται.
 Ἦν δὲ καὶ ἡδικῆσθαι δόξη, τῶν οὐκ ἡδικημένων πολλῶ ἄμεινον
 διακείσεται, ἐν πλείονί τε ἔσται ἀγαλλιάσει, τῷ καὶ τὰ τῆς φιλοσο-
 φίας γέρα προσδοκᾶν.

25 ΕΗ'.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι οἱ πειρασμοί, ῥαθυμίαν περικόπτοντες καὶ εἰς νῆψιν ἐπανάγον-
 τες, λύουσι πολλοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας.

Μὴ θαύμαζε μηδὲ ἡγοῦ αἴνιγμα τὸ παρ' ἡμῶν σοι προειρημέ-
 νον, ὅτι οἱ πειρασμοὶ πολλάκις τῶν δυσχερῶν καὶ ἀνελευθέρων
 30 παθῶν ἀπαλλαγὴν καὶ ἐλευθερίαν τῇ ψυχῇ χαρίζονται. Ὡσπερ
 γὰρ ἐπὶ τῶν τριῶν παίδων, οὐ μόνον οὐχ ἤψατο αὐτῶν τὸ πῦρ,

πού ἐπέτυχαν ἀξιοζήλευτα καὶ λαμπρὰ πράγματα, ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὀδήγησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους σὲ χειρότερα κακὰ. Γιατί, ἔχοντας κυριευθεῖ ἀπὸ τὰ προηγούμενα ἀπὸ ἀλαζονεία, ἐπεχείρησαν μὲ μεγαλύτερη τόλμη καὶ τὰ δεύτερα. Ἀντίθετα πολλοὶ πού ἀπέτυχαν, διδάχθησαν πρὸς τὸ συμφέρον τους νὰ μὴ ἐπιχειροῦν τὰ δυσκολώτερα πράγματα. Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὰ πού μᾶς συμφέρουν ἀνήκει στὴ θεία πρόνοια τὸ νὰ τὰ γνωρίζει καὶ νὰ τὰ κάνει, ὡς ζητᾶμε αὐτὰ ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ὅταν μᾶς δίνονται νὰ τὰ δεχόμαστε, ἔστω καὶ ἂν φαίνονται πὺς εἶναι ἀντίθετα.

67. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΗΡΩΝΑ

Ἦχι τὸ νὰ ἔχουμε πολλά, ἀλλὰ τὸ νὰ χρειαζόμαστε λίγα μᾶς κάμνει ἀκατανίκητους στὰ πάθη καὶ μᾶς καθιστᾶ τελείως ἀσφαλεῖς.

Ὅπως αὐτὸς πού διψᾷ παντοινά, ἀκόμα καὶ ἂν βρῖσκεται δίπλα σὲ ποτάμια καὶ πηγές δὲν θὰ αἰσθανθεῖ τὴν εὐφροσύνη, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ σβῆσει τὸ πάθος του, ἔτσι καὶ αὐτὸς πού ἐπιθυμεῖ περισσότερα, ἀκόμα καὶ ἂν ἔχει μύριους θησαυρούς, δὲν θὰ αἰσθανθεῖ ποτὲ εὐχαρίστηση, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει κορεσμό. Ἀντίθετα αὐτὸς πού διατηρεῖ τὸν ἑαυτό του μέσα στὰ ὅρια τῆς ἀνάγκης, δὲν θὰ αἰχμαλωπισθεῖ ποτὲ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀθεράπευτο νόσημα, ἀλλὰ θὰ βρῖσκεται σὲ εὐθυμία καὶ χαρὰ, καὶ θὰ μείνει ἄτρωτος ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη, στὰ ὁποῖα αἰχμαλωτίζεται αὐτὸς πού διαρκῶς ἐπιθυμεῖ. Γιατὶ τοὺς κάνει ἀκατανίκητους ὅχι τὸ νὰ ἔχουν πολλά, ἀλλὰ τὸ νὰ χρειάζονται λίγα, καὶ τοὺς καθιστᾶ τελείως ἀσφαλεῖς. Γιατὶ ἐκεῖνος βέβαια, ἀκόμα καὶ ἂν δὲν ἀδικηθεῖ, ἔχει ἀκμαῖο φόβο, ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ ἀδικηθεῖ, ἐνῶ αὐτὸς ὅπωςδήποτε δὲν μπορεῖ νὰ ἀδικηθεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἂν φανεῖ ὅτι ἀδικεῖται, θὰ εἶναι πολὺ καλύτερος ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν ἀδικήθηκαν, καὶ θὰ βρῖσκεται σὲ περισσότερη ἀγαλλίαση, μὲ τὸ νὰ περιμένει τὰ βραβεῖα τῆς ἐνάρετης ζωῆς.

68. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

Ἦστι οἱ πειρασμοί, ἀφαιρώντας τὴ ραθυμία καὶ ἐπαναφέροντας σὲ νήψη, ἐλευθερώνουν πολλοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας.

Νὰ μὴ θαυμάζεις καὶ νὰ μὴ θεωρεῖς αἴνιγμα αὐτὸ πού σοῦ εἶχα πεῖ παλαιότερα, ὅτι οἱ πειρασμοὶ πολλὰς φορές χαρίζουν στὴν ψυχὴ ἀπαλλαγὴ καὶ ἐλευθερίαν ἀπὸ τὰ δύσκολα καὶ δουρικὰ πάθη. Γιατί, ὅπως στὴν περίπτωσι τῶν τριῶν παιδῶν ὅχι μόνο δὲν τοὺς ἄγγιξε ἡ φωτιά, ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν δεσμῶν λύσιν ὑπηρετήσατο, ὄρον τῆς
 ἑαυτοῦ ἐνεργείας ἐσχηκὸς τοῦ σιδήρου τὸν ἀφανισμόν, οὕτω καὶ
 οἱ πειρασμοί, ῥαθυμίαν περικόπτοντες καὶ εἰς νῆψιν ἐπανάγο-
 ντες, λύουσι πολλοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας

5

ΞΘ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

ᾠτι σφαλερᾶ ἐλπίς ἐξ ἄλλοτρίας κακοπραγίας,
 οὐκ ἐξ οἰκειίας ἀρετῆς ἠρτημένη.

Σφαλερᾶ μὲν ἐλπίς ἐξ ἄλλοτρίας κακοπραγίας, οὐκ ἐξ οἰκειίας
 ἀρετῆς ἠρτημένη. Ἡ γὰρ τοιαύτη ῥαδίως οἰγήσεται. Εἰ δέ τις
 10 οἴκοθεν ἔχοι τὰ τῆς ἀσφαλείας ἐνέχυρα, ἀνάλωτος ἔσται καὶ τῶν
 ἐπιβουλεούντων κρείττων.

Ο'.— ΤΩ ΤΑΥΤΩ

ᾠτι ὁ πλειόνων ἐφιέμενος, πᾶσιν εὐάλωτός ἐστι,
 καὶ ἀνθρώποις καὶ πάθεσιν.

15

Μὴ τοῦτ' ἐννόει, ὅπως μηδεὶς σε ἀδικήσῃ, ἀλλ' ὅπως, κἂν
 βούληται, μὴ δύνηται. Τοῦτο δὲ οὐδαμῶθεν ἐτέρωθεν τίκτεται, ἢ
 ἐκ τοῦ τῆς χρείας ἔχεσθαι καὶ μὴ πλειόνων ὀρέγεσθαι. Ὁ γὰρ
 πλειόνων ἐφιέμενος, πᾶσιν εὐάλωτός ἐστι, καὶ ἀνθρώποις καὶ
 πάθεσιν.

20

ΟΑ'.— ΙΣΙΔΩΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠτι χρῆ, καθαρῶ νῶ τὴν τῶν πραγμάτων θεώμενοι φύσιν, πάσας
 μετρίως φέρειν τὰς τούτων μεταβολάς.

Οἱ τῶν ἀνδρῶν ἄριστοι, ἅτε τῶ νῶ καθαρῶ καὶ ὑγαιίνοντι τὴν
 τῶν πραγμάτων, ὡς ἐνὶ μάλιστα, θεώμενοι φύσιν, πάσας μετρίως
 25 φέρουσι τὰς τούτων μεταβολάς. Ὡσπερ γὰρ οἱ εὐδόκιμοι τρα-
 γωδοὶ πᾶν δεχόμενοι πρόσωπον θαυμάζονται, οὕτω καὶ οἱ κράτι-
 στοι, ὡσπερ ἀγωνισταὶ ὄντες τοῦ βίου, παντὶ τῶ δοθέντι εὐσχημό-
 νως συνδιατίθενται. Ὅρα γὰρ τὸν ἀοίδιμον Ἰώβ, ὃς ἐν πλούτῳ
 εὐδοκμήσας, ἐν πενίᾳ πλέον διέλαμψε, καὶ θαυμασθεὶς ἐν ἐκείνῳ,
 30 ἐν ταύτῃ πλέον ἐθαυμάσθη. Ἔστι γὰρ περὶ πλοῦτον ἀσχημονεῖν,
 καὶ πενίας ἀπτόμενον εὐσχημονεῖν. Οἱ δὲ νοῦν οὐκ ἔχοντες, τὴν

τούς βοήθησε καὶ στή λύση τῶν δεσμῶν, ἔχοντας σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἐνέργειάς της τὸ λειώσιμο τοῦ σιδήρου, ἔτσι καὶ οἱ πειρασμοί, περικόπτοντας τὴ ραθυμία καὶ ἐπαναφέροντας σὲ νήψη, λύνουν πολλοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας.

69. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι εἶναι ἐσφαλμένη ἢ ἐλπίδα πού στηρίζεται σὲ δυστυχίες τῶν ἄλλων, καὶ ὄχι στή δική μας ἀρετή.

Εἶναι ἐσφαλμένη ἢ ἐλπίδα πού στηρίζεται σὲ δυστυχίες τῶν ἄλλων, καὶ ὄχι στή δική μας ἀρετή. Γιατὶ αὐτὴ εὐκολὰ φεύγει. Ἐὰν ὅμως κάποιος ἔχει ἀπὸ μέσα του τίς ἀποδείξεις τῆς ἀσφάλειας, θὰ εἶναι ἀκατανίκητος καὶ ἀνώτερος ἀπὸ ἐκείνους πού τὸν ἐπιβουλεύονται.

70. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι αὐτὸς πού ἐπιθυμεῖ περισσότερο, γίνεται εὐκολὰ ὑποχείριος σὲ ὅλα, καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὰ πάθη.

Νὰ μὴ σκεφθεῖς αὐτό, ὅτι κανένας δὲν θὰ σὲ ἀδικήσει, ἀλλὰ ὅτι καὶ νὰ θέλει δὲν θὰ μπορεῖ. Καὶ αὐτὸ δὲν προέρχεται ἀπὸ πουθενὰ ἄλλου, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ περιοριζόμαστε στὰ ἀναγκαῖα, καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμοῦμε περισσότερο. Γιατὶ αὐτὸς πού ἐπιθυμεῖ περισσότερο, γίνεται εὐκολὰ ὑποχείριος σὲ ὅλα, καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὰ πάθη.

71. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

“Ὅτι πρέπει, βλέποντας τὴ φύση τῶν πραγμάτων μὲ καθαρὸ νοῦ, νὰ ὑπομένουμε μὲ μετριοπάθεια τίς μεταβολές αὐτῶν.

Οἱ ἄριστοι ἄνδρες, ἐπειδὴ βλέπουν ὅσο εἶναι δυνατὸν μὲ μυαλὸ καθαρὸ καὶ ὑγιὲς τὴ φύση τῶν πραγμάτων καλύτερα, ὑπομένουν μὲ μετριοφροσύνη ὅλες τίς μεταβολές τους. Ὅπως δηλαδὴ οἱ φημισμένοι τραγωδοὶ πού ὑποδύονται κάθε πρόσωπο, θαυμάζονται, ἔτσι καὶ οἱ ἄριστοι, σάν ἀγωνιστὲς τῆς ζωῆς πού εἶναι, ἀντιμετωπίζουν τὸ κάθε τι πού τοὺς δίνεται μὲ ἀξιοπρέπεια. Πρόσεχε, γιὰ παράδειγμα, τὸν αἰμίμηστο Ἰώβ, ὁ ὁποῖος πρόκοψε βέβαια στὸν πλοῦτο, ἀλλὰ στή φτώχεια ἔλαμψε περισσότερο, καὶ μολονότι θαυμάσθηκε μὲ ἐκεῖνον, μὲ αὐτὴν θαυμάσθηκε περισσότερο. Γιατὶ εἶναι δυνατὸν μὲ τὸν πλοῦτο κάποιος νὰ ἀσχημονεῖ, καὶ ὅταν εἶναι φτωχὸς νὰ συμπεριφέρεται μὲ εὐπρέπεια. Ἐκεῖνοι ὅμως πού δὲν ἔχουν νοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἀνέχονται νὰ ἀνιχνεύσουν τὴ ρίζα τῶν κακῶν, ἀπο-

ρίξαν τῶν κακῶν ἀνιχνεύσαι μὴ ἀνεχόμενοι, τοῖς μηδὲν ἢ μικρὸν λυποῦσι τὴν τῶν κακῶν ἀπονέμουσι ψῆφον. Δέον γὰρ τὴν οἰκείαν αἰτιᾶσθαι ἀνανδρίαν, τῶν πραγμάτων καταψηφίζονται.

ΟΒ΄.- ΓΕΝΝΑΔΙΩ

5 Ὅτι, ὅσῳ ψυχῇ σώματος τιμιωτέρα, τοσοῦτῳ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τῶν παρόντων διενήνοχεν.

Εἰ καὶ μειζόνων ἢ κατὰ σέ ἀκροατῶν δεῖται τὸ λεχθησόμενον, ἀλλ' ὅμως λελέξεται· ὅτι, εἰ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι μακαριότητα τῷ λόγῳ τις συλλάβοι καὶ εἰς ἓν ἀθροίσει-
10 εν, οὐδὲ μυριοστῷ μέρει τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν εὐρήσει παραπλησίαν, ἀλλὰ πλεον τοῦ ἐν ἐκείνοις σμικροτάτου τὰ τῆδε κατὰ τὴν ἀξίαν λειπόμενα, ἢ ὅσα σκιὰ καὶ ὄναρ τῶν ἀληθῶν ἀφέστηκεν πραγμάτων. Μᾶλλον δέ, ἵνα προεπωδεστέρα χρήσωμαι εἰκόνι, ὅσῳ ψυχῇ σώματος τιμιωτέρα, τοσοῦτῳ κάκεινα τούτων διενήνοχεν.

15 ΟΓ΄.- ΗΡΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Ὅτι χρὴ κανὼν τῆς ζωῆς ἡμῶν εἶναι τὸ “Μηδὲν ἄγαν”.

Εἷς μὲν τῶν ἐπτὰ θρουλουμένων σοφῶν παρήνεσε, “Μηδὲν ἄγαν”, Πλάτων δέ, ὁ τῶν φιλοσοφῶν κορυφαῖος, ἔφη, “Τῷ ὄντι
20 τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοῦναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι ἐν ὥραις καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν σώμασι, καὶ δὴ καὶ ἐν πολιτείαις οὐχ ἥκιστα”. Ποτέρῳ τοίνυν ἀκολουθησάτω προήρησαι; Τῷ τῶν σοφῶν ἄκρῳ, ἢ τῷ τῶν φιλοσόφων σὺ πλεόν; Τοῖν γὰρ ἀμφοῖν δίκαιος ἂν εἴης πεισθῆναι. Ὁ μὲν γὰρ παρήνεσεν, ὁ δέ
25 καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν χρὴ πεισθῆναι τῇ παραινέσει ἐδήλωσεν.

ΟΔ΄.- ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι ὁ ἁμαρτάνων μὲν, γινώσκων δέ, τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ μὴ γινώσκοντος ἀμείνων ἐστίν.

Ὁ ἁμαρτάνων μὲν τι, γινώσκων δέ, τοῦ καὶ ἁμαρτάνοντος καὶ
30 μὴ γινώσκοντος ἀμείνων εἶναί μοι δοκεῖ. Ὁ μὲν γὰρ ὀρθὴν, ὁ δέ

δίδουν τὰ κακὰ σ' ἐκεῖνα πού τοὺς στενοχωροῦν λίγο ἢ καθόλου. Ἐνῶ δηλαδή πρέπει νὰ κατηγοροῦν τὴ δική τους ἀνανδρία, κατηγοροῦν τὰ πράγματα.

72. ΣΤΟΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟ

“Οτι, ὅσο πιὸ πολύτιμη εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, τόσο περισσότερο διαφέρουν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ παρόντα.

Ἄν καὶ αὐτὸ πού θὰ πῶ χρειάζεται ἀνώτερους ἀπὸ σένα ἀκροατές, ἀλλ' ὅμως θὰ τὸ πῶ ὅτι, ἐὰν κάποιος συλλάβει ὅλη τὴν εὐτυχία μαζί ἀπὸ τότε πού ἔγιναν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὴ συγκεντρώσει σὲ ἓνα, δὲν θὰ τὴν βρεῖ οὔτε κατὰ ἓνα μυριοστὸ μέρος παραπλήσια μὲ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ὑπολειπόμενη ὡς πρὸς τὴν ἀξία ἀπὸ ἓνα πάρα πολὺ μικρὸ μέρος ἐκείνων, ἀπὸ ὅσο ἀπέχει ἡ σκιά καὶ τὸ ὄνειρο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα¹⁰. Ἡ καλύτερα, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω πιὸ ταιριαστὴ εἰκόνα, ὅσο πιὸ πολύτιμη εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, τόσο καὶ ἐκεῖνα διαφέρουν ἀπὸ αὐτά.

73. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΗΡΩΝΑ

“Οτι πρέπει κανόνας τῆς ζωῆς μας νὰ εἶναι τό, «Τίποτε πάνω ἀπὸ τὸ μέτρο».

Ἐνας ἀπὸ τοὺς θρυλικούς ἑπτὰ σοφούς¹¹ συμβούλεψε, «Τίποτε τὸ ὑπερβολικό», καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν φιλοσόφων Πλάτων εἶπε: «Τὸ νὰ κάνει κανεὶς κάτι πάνω ἀπὸ τὸ μέτρο προξενεῖ συνήθως μεγάλη μεταβολὴ πρὸς τὸ ἀντίθετο, σὶς ἐποχές, στὰ φυτὰ, καὶ στὸ σῶμα, καὶ ὄχι λιγώτερη σὶς πολιτεῖες». Ποιὸν ἀπὸ τοὺς δύο λοιπὸν ἔχεις ἐπιλέξει νὰ ἀκολουθήσεις; Τὸν κορυφαῖο τῶν σοφῶν, ἢ ἐκεῖνον ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους πού εἶναι ἀνώτερος; Γιατὶ θὰ ἔπρεπε νὰ πεισθεῖς καὶ στοὺς δύο. Ἐπειδὴ ὁ ἓνας συμβούλεψε, ἐνῶ ὁ ἄλλος σοῦ εἶπε καὶ τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία πρέπει νὰ πεισθεῖς στὴ συμβουλή.

74. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΛΑΜΠΕΤΙΟ

“Οτι αὐτὸς πού ἁμαρτάνει καὶ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ἁμαρτήματος, εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἁμαρτάνει καὶ δὲν ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ.

Αὐτὸς πού κάνει κάποιο ἁμάρτημα καὶ ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἁμαρτάνει καὶ δὲν ἔχει ἐπίγνω-

11. Ὁ Χεῖλων ὁ Λακεδαιμόνος (6ος π. Χ. αἰώνας).

διεφθαρμένην ἔχει τῶν πραγμάτων τὴν κρίσιν· καὶ ὁ μὲν εἰς μετάνοιαν βαδιεῖται, ὁ δὲ εἰς ἀναληγσίαν τελευτήσῃ. Ὁ μὲν ἐρυθριάσει παιῶν, ὁ δ' οὐ ἐρυθριάσει. Πῶς γὰρ ἐρυθριάσει ὁ μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι πταίει, ἐπιστάμενος; Διὸ ὁ τῶν πραγμάτων ἀκριβῶς
5 βασανίσας τὴν φύσιν ἔφη· «Οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσιν», τὸ ἐπαιεῖν τοῦ πράττειν ἀργαλεώτερον εἶναι εἰκότως ὀρισάμενος. Χρὴ οὖν τὸν μὲν εἰς μετάνοιαν παρακελεῦσαι, τῷ δὲ εἰς αἴσθησιν τῶν γιγνομένων ἐμποιῆσαι. Εἰ μὴ γὰρ αἰσθοίτο, οὔτε ἀμαρτάνειν παύσοιτο.

10

ΟΕ'.- ΔΙΟΓΕΝΕΙ ΔΙΑΚΟΝῶ

᾽Οτι ἀναγκαίως ἀποροῦσι βοηθῶν οἱ ἐπιλήσμονες ὄντες χαρίτων.

Λίαν σοι μέμφομαι, ὅτι τέθνηκε παρὰ σοὶ ἡ χάρις, ἣν δεόμενος τότε ἀθάνατον ἔξειν διεβεβαιώσω. Ἴσθι τοιγαροῦν ὅτι, περι-
15 πεσῶν αὐθις συμφορᾶ, οὐχ ἔξεις τὸν ἀντιληψόμενον. Βοηθῶν γὰρ ἀναγκαίως ἀποροῦσιν οἱ ἐπιλήσμονες ὄντες χαρίτων.

ΟΣ'.- ΑΣΚΛΗΠΙῶ ΣΟΦΙΣΤῆ

᾽Οτι ἐκεῖνος ὄντως ἀνδρεῖός ἐστιν, ὃν οὔτε δυσκολία πραγμάτων οὔτε ἐχθρῶν ἐπιβουλὴ ἐλέγχει.

20

Ἐκεῖνον ὄντως ἀνδρεῖον ὀρίζομαι, ὃν οὔτε δυσκολία πραγμάτων οὔτε ἐχθρῶν ἤλεγξεν ἐπιβουλὴ. Τῶν γὰρ πολλῶν ὑπὸ τῶν τοιούτων εἰωθότων ἀλίσκεσθαι, ὁ μὴ ἐν τοῖς ἀβουλήτοις εὐάλωτος φωραθείς, ἀλλὰ καὶ ἐπηρείας κοσμίως φέρων, καὶ δόξης ὑπόθεσιν
25 ποιούμενος τὰς ἐπιβουλάς, καὶ μὴ εἰς δουλοπρεπεῖς καταγινόμενος θωπείας, ἀλλ' ὑψηλότερον τῶν ἐπιβουλεπόντων ἔχων τὸ φρόνημα, οὗτος ἀνδρεῖός ἐστι παρ' ἐμοὶ κριτῆ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν μὲν ταῖς εὐημερίαις ῥᾶστον καὶ τοῖς ἀνάνδροις φρονήματι χρήσασθαι, αἱ δυσκολίαι δὲ τοὺς ἀγαθοὺς κρίνουσι, τὸν μὲν ἐν εὐημερίᾳ μέτριον,
30 ἐν δὲ δυσκολίᾳ πραγμάτων ἀταπείνωτον, ἀνδριώτατον εἶναι ἔγωγε ὀρίζομαι.

ση αὐτοῦ. Γιατὶ ὁ πρῶτος ἔχει ὀρθὴ κρίση τῶν πραγμάτων, ἐνῶ ὁ δεύτερος διεστραμμένη. Καὶ ὁ πρῶτος θὰ προχωρήσει σὲ μετάνοια, ἐνῶ ὁ ἄλλος θὰ πεθάνει μέσα στὴν ἀναλγησία. Ὁ ἓνας θὰ κοκκινίσει ἀπὸ ντροπὴ διαπράττοντας τὸ πταῖσμα, ἐνῶ ὁ ἄλλος δὲν θὰ κοκκινίσει. Πῶς δηλαδὴ θὰ κοκκινίσει αὐτὸς ποὺ οὔτε αὐτὸ γνωρίζει, ὅτι φταίει; Γι' αὐτὸ ἐκεῖνος ποὺ ἐρεῦνησε μὲ ἀκριβεία τὴν φύση τῶν πραγμάτων εἶπε: «Ὅχι μόνο τὰ κάνουν αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοκιμάζουν ἐκείνους ποὺ τὰ κάνουν»¹²; ὀρίζοντας δικαιολογημένα, ὅτι τὸ νὰ τὰ ἐπιδοκιμάζουν εἶναι χειρότερο ἀπὸ τὸ νὰ τὰ κάνουν. Πρέπει λοιπὸν τὸν ἓνα νὰ τὸν συμβουλευσομε νὰ μετανοήσῃ, ἐνῶ τὸν ἄλλον νὰ τὸν κάνουμε νὰ αἰσθανθεῖ αὐτὰ ποὺ κάνει. Γιατί, ἂν δὲν τὸ αἰσθανθεῖ, δὲν θὰ σταματήσει νὰ ἁμαρτάνει.

75. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΔΙΟΓΕΝΗ

“Ὅτι κατ’ ἀνάγκη στεροῦνται βοηθῶν ἐκεῖνοι ποὺ λησιμονοῦν
τις χάρες ποὺ τοὺς ἔχουν γίνεи.

Σὲ κατηγορῶ πολὺ, γιατί πέθανε σὲ σένα ἡ χάρη, τὴν ὁποία παρακλώ-
ντας τότε, διαβεδαίωνες ὅτι θὰ τὴν ἔχεις ἀθάνατη. Γνώριζε λοιπὸν, ὅτι ἂν
ξαναπέσεις πάλι σὲ συμφορὰ, δὲν θὰ ἔχεις κάποιον νὰ σὲ βοηθήσει. Γιατί
αὐτοὶ ποὺ λησιμονοῦν τις χάρες, κατ’ ἀνάγκη στεροῦνται τοὺς βοηθούς.

76. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΣΚΛΗΠΙΟ

“Ὅτι ἐκεῖνος εἶναι πραγματικὰ ἀνδρεῖος, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο οὔτε
ἡ δυσκολία τῶν καταστάσεων οὔτε ἡ ἐπιβουλή τῶν ἐχθρῶν
τὸν καταβάλλει.

Πραγματικὰ ἀνδρεῖον θεωρῶ ἐκεῖνον, ποὺ οὔτε ἡ δυσκολία τῶν κατα-
στάσεων, οὔτε ἡ ἐπιβουλή τῶν ἐχθρῶν τὸν καταβάλλει. Γιατί, ἐπειδὴ πολ-
λοὶ ἀπὸ αὐτοὺς συνήθως καταβάλλονται, αὐτὸς ποὺ δὲν φάνηκε εὐάλωτος
στὰ ἀθέλητα, ἀλλὰ ὑπομένει μὲ ἀξιοπρέπεια τοὺς ἐπηρειασμούς καὶ μετα-
βάλλει τις ἐπιθέσεις σὲ δόξα, καὶ δὲν καταγίνεται μὲ δουλοπρεπεῖς κο-
λακεῖες, ἀλλὰ κρατᾷ τὸ φρόνημά του ψηλότερα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἐπι-
βουλεύονται, αὐτὸς, κατὰ τὴ γνῶμη μου, εἶναι ἀνδρεῖος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ
στὶς εὐημερίες εἶναι εὐκολώτατο καὶ στοὺς ἀνανδρους νὰ δείξουν ὑψηλο-
φροσύνη, ἐνῶ τοὺς ἀγαθοὺς τοὺς ἀναδεικνύουν οἱ δυσκολίες, αὐτὸν ποὺ
στὴν εὐημερία δείχνει μετριοφροσύνη καὶ στὶς δύσκολες καταστάσεις
μένει ἀταπείνωτος, ἐγὼ τὸν χαρακτηρίζω ἀνδρεῖότατον.

12. Ρωμ. 1, 32.

ΟΖ.- ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ

Προτροπή ὅπως παύσωνται τὰ βδελυρὰ δρῶντες, ἃ καὶ τοὺς
νῦν ἐλέγξει, καὶ τοὺς ἐσομένους ἀπιστῆσαι παρασκευάσει.

Εἰ, ὡς φασί τινες, οὐδὲ οἱ λίαν δεινοὶ καὶ τὸ λέγειν τέχνη πε-
5 ποιημένοι, τὰς ὑμετέρας ῥαδίως τολμῶσι στηλιτεῦσαι τραγωδίας
(φοβοῦνται γὰρ τῶν μὲν νῦν τὸν ἔλεγχον, τῶν δὲ ἐσομένων τὴν
ἀπιστίαν. Τοὺς μὲν γὰρ πλείονα εἰδέναί φασίν, ὧν ἂν εἰπεῖν δυ-
νηθεῖεν, οἱ δὲ ἔλαττον ὑμᾶς δεδρακέναι τῶν ῥηθησομένων ἠγήσο-
νται), τίς ἢ ἀνήκεστος αὕτη μανία, ἢ ἐκβακχέυσασα ὑμᾶς τοιαῦτα
10 δρᾶσαι, ἃ καὶ τοὺς νυνὶ δεινοτάτους ἐλέγξει, ὡς μὴ δυνηθέντας
ἐπαξίως τῆς ἡμετέρας κακίας φράσαι, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ἀπι-
στῆσαι παρασκευάσει; Οὐ γὰρ πιστεῦσαι ἐθελήσουσι ῥαδίως, ὅτι
ἄνθρωποι τοιαῦτα ἔδρασαν, ἃ οὐδ' ἂν δαίμονες ἀλιτήριοι δρᾶσαι
ἐτόλμησαν. Οἱ μὲν γὰρ ὁρῶντες τὰ δραματουρογούμενα ἥττους τῶν
15 τραγωδιῶν τοὺς λόγους, οἱ δ' ἀκούσαντες μείζους ἠγήσονται. Οἱ
μὲν μὴ δεδυνῆσθαι τὴν φράσιν ἐξισωθῆναι τῇ πράξει νομιοῦσιν,
οἱ δὲ ἐξωγκῶσθαι καὶ πρὸς τὸ μείζον ἦρθαι τὰ γεγενημένα ὑπολή-
ψονται. Οἱ μὲν ἠττησθαι τοὺς ῥητορας, οἱ δ' ὑπερβεδηκέναι ψη-
φιοῦνται. Τοὺς μὲν γὰρ κατόπιν τῆς ὑποθέσεως ὑπολελειῖθαι,
20 τοὺς δὲ ὑπερβεδηκέναι φήσουσιν. Εἰ τοίνυν πάντα μικρὰ πρὸς τὴν
ὑμετέραν βδελυρίαν φθέγγασθαι, παύσασθε τοιαῦτα δρῶντες, ἃ
καὶ τοὺς νῦν ἐλέγξει, καὶ τοὺς ἐσομένους ἀπιστῆσαι παρασκευά-
σει.

ΟΗ.- ΕΥΓΕΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

25 Ὅτι οἱ μὴ ἐνταῦθά τι λαβόντες λαμπρόν, λαμπρότερον
ἐκεῖσε ἔξουσι τὸν στέφανον.

Ἴσθι, ὦ μακάριε, ὅτι οὐκ εἰς τὸ μὴ λαβεῖν ἀμοιβάς, ἀλλ' εἰς τὸ
λαμπροτέρας λαβεῖν, εἰ ἐν πᾶσιν εὐδοκιμήσειας, τὸ μηδέπω λαβεῖν
περιστήσεταιί σοι. Ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθά τι λαβὼν λαμπρόν, ὁ δὲ μὴ
30 λαβὼν λαμπρότερον ἐκεῖσε ἔξει τὸν στέφανον. Μὴ τοίνυν, ὁ θυμη-
δίας ἐστὶ πρόξενον, τοῦτο ἀθυμίας σοι αἴτιον γινέσθω. Τῷ μὲν γὰρ
ἐνταῦθα εἰληφότι εἰκότως ὑποτέμνεται ὁ μισθός, τῷ δὲ μὴ εἰληφό-
τι ἀκέραιος δῆλον ὅτι φυλάττεται.

77. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ ΚΑΙ ΜΑΡΩΝΑ

Προτροπή ὥστε νὰ σταματήσουν νὰ πράττουν τὰ βδελυρά, τὰ ὅποια καὶ τοὺς τωρινούς θὰ τοὺς ἀποδείξουν ἀναληθεῖς καὶ τοὺς μεταγενέστερους θὰ τοὺς κάνουν νὰ ἀπιστήσουν.

Ἐάν, ὅπως λένε μερικοί, οὔτε οἱ πολὺ ἱκανοὶ σὸ λόγῳ, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν κάνει τέχνη τὸ νὰ μιλοῦν, τολμοῦν εὐκόλα νὰ στηλιτεύσουν τὶς τραγωδίες σας (γιατὶ φοβοῦνται τῶν τωρινῶν τὴν κατηγορία καὶ τῶν μεταγενεστέρων τὴν ἀπιστία. Γιατὶ οἱ σύγχρονοι, λένε, ὅτι γνωρίζουν περισσότερα, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ θὰ μπορέσουν νὰ ποῦν, ἐνῶ οἱ μεταγενέστεροι θὰ νομίσουν ὅτι κάνατε λιγώτερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ θὰ ποῦν), ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ ἀθεράπευτη μανία, ποὺ σᾶς ὠθεῖ νὰ κάνετε μὲ βακχικὴ μανία αὐτὰ ποὺ καὶ τοὺς σύγχρονους σοφοὺς θὰ τοὺς ἀποδείξουν ἀναληθεῖς, καὶ τοὺς ἐπερχόμενους θὰ τοὺς κάνουν νὰ ἀπιστήσουν; Γιατὶ δὲν θὰ θελήσουν νὰ πιστέψουν εὐκόλα, ὅτι ἄνθρωποι ἔκαναν αὐτά, ποὺ οὔτε οἱ ἀλιθῆριοι δαίμονες τόλμησαν νὰ κάνουν. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ βλέπουν τὰ ὅσα γίνονται, θὰ θεωρήσουν τοὺς λόγους κατώτερους ἀπὸ τὶς τραγωδίες, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ θὰ τοὺς ἀκούσουν, θὰ τοὺς θεωρήσουν ὑπερβολικούς. Οἱ πρῶτοι θὰ νομίσουν ὅτι δὲν μπόρεσε ὁ λόγος νὰ ἐξισωθεῖ μὲ τὴν πράξη, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θὰ ὑποψιαστοῦν ὅτι αὐτὰ ποὺ ἔγιναν ἐξογκώθηκαν καὶ μεγαλοποιήθηκαν. Οἱ πρῶτοι θὰ ποῦν ὅτι νικήθηκαν οἱ ῥήτορες, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θὰ θεωρήσουν ὅτι ὑπερέβησαν τὰ γεγονότα. Γιατὶ οἱ πρῶτοι θὰ ποῦν ὅτι ἦταν κατώτεροι τῆς ὑποθέσεως, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὅτι τὴν ξεπέρασαν. Ἐάν λοιπὸν ὅλα ὅσα κι' ἂν λεχθοῦν εἶναι μι-κρὰ μπροστὰ στὴ δική σας κτηνώδη διαγωγή, σταματήστε νὰ κάνετε τέτοια, ποὺ καὶ τωρινούς θὰ τοὺς ἀποδείξουν ἀναληθεῖς καὶ τοὺς μεταγενέστερους θὰ τοὺς κάνουν νὰ ἀπιστήσουν.

78. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΓΕΝΙΟ

“Ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔλαβαν ἐδῶ τίποτε τὸ λαμπρὸ, θὰ ἔχουν ἐκεῖ λαμπρότερο τὸ στεφάνι.

Γνώριζε, μακάριε, πὼς τὸ ὅτι ποτὲ δὲν ἔλαβες ἀμοιβές, θὰ συντελέσει, ὄχι σὸ νὰ μὴ λάβεις, ἀλλὰ σὸ νὰ λάβεις πρὸ γενναιόδωρες, ἐφόσον εὐδοκμήσεις σὲ ὅλα. Γιατὶ ἄλλος ἔχει λάβει ἐδῶ κάπὶ λαμπρὸ, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔλαβε, θὰ ἔχει ἐκεῖ πρὸ λαμπρὸ τὸ στεφάνι.” Ἄς μὴ γίνεταί λοιπὸν αὐτὸ ποὺ προξενεῖ εὐθυμία, αἰτία λύπης. Γιατὶ σ' αὐτὸν ποὺ ἔλαβε ἐδῶ, δικαιολογημένα ἢ ἀμοιβή του περικόπτεται, ἐνῶ σὲ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔλαβε, εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ μισθὸς του φυλάγεται ἀκέραιος.

ΟΘ.— ΚΥΡΙΛΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Παράκλησις ὅπως παύσῃ τὴν τῶν διοικούντων κληρικῶν ἀπληστίαν, ἵνα εὐετηρίας τύχωσιν οἱ πένητες.

Οἶδε πάντως ἡ σὴ σύνεσις, ὡς οὐδὲ τὸ ἄδικον κέρδος εἰς ἔλεμ-
 5 μούνην ἐπιτήδειον, οὔτε ἡ ἀπληστία τῶν οἰκονομούντων τὴν
 Πηλουσιωτῶν Ἐκκλησίαν κόρον οἶδεν. Ἄριστα οὖν πράξεως, εἰ
 παύσεως τῶν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ διοικούντων χρήματα τὰς πλεο-
 νεξίας. Εἰ γὰρ τὸ ἐξ ἀδικίας πορίζεσθαι τοῖς δεομένοις τὰ ἀναγ-
 καῖα οὐκ εὐαγές, τὸ μηδὲ τοῖς δεομένοις αὐτὰ πορίζειν, ἀλλ' οἰκεί-
 10 οὖς θησαυροῖς ἐναποκλείειν πάντῃ ἐναγέστατον. Μανθανέτωσαν
 οὖν, ὅτι καὶ διανέμειν ὀφείλουσι καθαρῶς τοῖς πενομένοις τὰ
 δικαίως προσόντα καὶ ἀδικίας ἀπάσης καθαρεύειν, μάλιστα μὲν
 ἐπειδὴ τῷ Κριτῇ τοῦτο δοκεῖ, ἔπειτα δέ, ὅτι οὐδὲ ἐκείνων ἔνεκεν,
 ὧν φασὶ φροντίζειν πλεονεκτοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς οἰκείους θησαν-
 15 ροὺς ἐμπλήσαι γλιχόμενοι. Εἰ γὰρ σβέσεως τῶν διοικούντων τὴν
 ἀπληστίαν, πολλῆς ἀπολαύονται οἱ πένητες εὐετηρίας.

Π.— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

Ὅτι, ὁ ἰσχυρὰν ἔχων λύσιν ἐπαγαγεῖν τοῖς ζητουμένοις,
 εἰκότως οὐ δέδοικε χαλεπωτέραν ποιῶν τὴν ἀντίθεσιν.

Ὁ μὲν ἐν τοῖς κομιδῇ ζητουμένοις ἔχων ἰσχυρὰν λύσιν ἐπα-
 20 γαγεῖν, εἰκότως οὐ δέδοικε χαλεπωτέραν ποιῶν τὴν ἀντίθεσιν, ὁ
 δὲ μὴ ἔχων, τὴν δὲ δύναμιν τῶν λόγων ἐν τῇ ἀντιθέσει ἐπιδεικνύ-
 μενος, ἐν δὲ τῇ λύσει ἀσθενῆς φαινόμενος, λανθάνει λαμπροτέραν
 τὴν οἰκείαν ἐπιδεικνύμενος ἤτταν. Οὐ γὰρ ἐχρῆν οὕτω παρὰ τὴν
 25 ἀρχὴν ἀγωνίσασθαι τὸν μέλλοντα ἠττηθήσεσθαι, μᾶλλον δέ, εἰ δεῖ
 τὰκριβὲς εἰπεῖν, προδότης τῆς ἀληθείας φωραθήσεται, δι' ὧν τὴν
 δύναμιν τῶν λόγων τὴν ἐν τῇ ἀντιθέσει οὐκ ἐπεδείξατο ἐν τῇ
 λύσει.

ΠΑ.— ΖΩΣΙΜΩ

Ὅτι, εἰ μὴ βουλόμενοι ὄνειδῆ τε ἔξειν καὶ τιμωρίας ὑφέξειν,
 30 χρῆ, τὴν ῥαθυμίαν ἀποσεισάμενοι, ἔχεσθαι τῆς ἀρετῆς.

Εἰ μὴ βούλει ὄνειδῆ τε ἔξειν καὶ τιμωρίας ὑφέξειν, οὐ φημί

79. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΚΥΡΙΛΛΟ

Παράκληση νὰ σταματήσῃ τὴν ἀπληστία τῶν διαχειριστῶν κληρικῶν, γιὰ νὰ βροῦν οἱ φτωχοὶ ἀνακούφιση.

Γνωρίζει ὅπωςδήποτε ἡ σύνεσή σου, πὺς οὔτε τὸ ἄδικο κέρδος εἶναι κατάλληλο γιὰ ἐλεημοσύνη, οὔτε ἡ ἀπληστία αὐτῶν ποὺ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησία τῶν Πηλουσιωτῶν γνωρίζει κορεσμό. Θὰ ἐνεργήσῃς λοιπὸν ἄριστα, ἐὰν σταματήσῃς τὶς πλεονεξίες αὐτῶν ποὺ διαχειρίζονται τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρήματα. Γιατί, ἂν δὲν εἶναι ἄμεμπτο σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη νὰ ἀποκτοῦν τὰ ἀναγκαῖα μὲ ἀδικία, τὸ νὰ μὴ συγκεντρῶνουν αὐτὰ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη, ἀλλὰ νὰ τὰ κλειδῶνουν μέσα στὰ δικά τους θησαυροφυλάκια εἶναι τελείως καταραμένο. Ἄς μάθουν λοιπὸν, ὅτι ὀφείλουν καὶ νὰ διανέμουν μὲ τρόπο διαφανῆ στοὺς φτωχοὺς αὐτὰ ποὺ μὲ τρόπο δίκαιο ὑπάρχουν, καὶ νὰ εἶναι καθαροὶ ἀπὸ κάθε ἀδικία, ἰδιαίτερα μάλιστα ἐπειδὴ αὐτὸ ἀρέσει στὸν Κριτὴ, καὶ ἔπειτα γιὰ τὸ δὲν ἐπιδιώκουν νὰ τὰ αὐξήσουν γιὰ ἐκείνους ποὺ λένε ὅτι φροντίζουν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ γεμίσουν τὰ δικά τους θησαυροφυλάκια. Γιατί, ἂν μπορέσῃς νὰ σβήσῃς τὴν ἀπληστία τῶν διαχειριστῶν, οἱ φτωχοὶ θὰ ἀπολαύσουν μεγάλη ἀνακούφιση.

80. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ἔστι αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρει δυνατὴ λύση στὰ ἐξεταζόμενα θέματα, εὐλόγα δὲν φοβᾶται κάνοντας ἰσχυρότερη τὴν ἀντίθεση.

Αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρει δυνατὴ λύση στὰ πολυσυζητούμενα θέματα, δικαιολογημένα δὲν φοβᾶται κάνοντας πιὸ ἰσχυρὴ τὴν ἀντίθεση, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει, ἀλλὰ ἐπιδεικνύει τὴν δύναμή του στὴν ἀντιπαράθεση, ἐνῶ στὴ λύση ἀποδεικνύεται ἀδύνατος, δὲν καταλαβαίνει ὅτι παρουσιάζει τὴν ἥττα του πιὸ ὀλοφάνερη. Γιατί δὲν πρέπει αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ ἡττηθεῖ, νὰ ἀγωνίζεται στὴν ἀρχὴ μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ἢ καλύτερα, ἐὰν πρέπει νὰ ἀκριβολογήσω, θὰ συλληφθεῖ ἐπ' αὐτοφώρῳ ὅτι εἶναι προδότης τῆς ἀλήθειας, ἀφοῦ δὲν ἔδειξε καὶ στὴ λύση τὴ δύναμη τῶν λόγων ποὺ ἔδειξε κατὰ τὴν ἀντιπαράθεση.

81. ΣΤΟΝ ΖΩΣΙΜΟ

Ἔστι, ἐὰν δὲν θέλουμε νὰ ὑποστοῦμε ἐπιπλήξεις καὶ τιμωρίες, πρέπει, ἀποβάλλοντας τὴ ραθυμία, νὰ ἀφοσιωνόμαστε στὴν ἀρετὴ.

Ἔστι δὲν θέλεις νὰ δεχθεῖς ἐπιπλήξεις καὶ νὰ ὑποστῇς τιμωρίες, δὲν

ἐνθάδε (καίτοι οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο τῷ ἐχέφρονι), ἀλλ' ἐν τοῖς εἴτε ἐπὶ γῆς, εἴτε καὶ ὀπουδηποτοῦν τοῦ παντός τυγχάνει δικαστηρίοις, τὴν ῥαθυμίαν ἀποσεισάμενος, ἔχου τῆς ἀρετῆς.

ΠΒ.— ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΩ

5 Ὅτι, ὁ μηδὲν παραλείψας τῶν ὀφειλόντων πεπραῆχθαι, στεφάνων ἐστὶν εἰκότως ἄξιος.

Ὁ πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἤκοντα πληρώσας εἰς τὸ πείσαι, καὶ μὴ πείσας, ὡς ἀνύσας δίκαιος ἂν εἶη θαυμάζεσθαι. Τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ μέμψεως ἄξιος εἶναι. Εἰ δὲ θαυμαστὸν εἶναί σοι τοῦτο δόξει, 10 ἐπισηφιεῖται ὁ Παῦλος φάσκων· «Ἐκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον»· οὐκ εἶπε, κατὰ τὴν τοῦ καμάτου ἔκβασιν. Ὁ γὰρ μηδὲν παραλείψας τῶν ὀφειλόντων πεπραῆχθαι, στεφάνων ἐστὶν εἰκότως ἄξιος.

ΠΓ.— ΠΑΥΛΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

15 Ὅτι λαμπρὸς ἐστιάτωρ ἐστὶν ὁ τῇ αὐταρκεῖα τῶν παρασκευασθέντων κιονῶν τὴν λογικὴν παραΐνεσιν.

Λαμπρὸν ἐστιάτορα εἶναι ἐκεῖνον ἠγοῦμαι, οὐ τὸν φλεγμαινούση τραπέζῃ ἐστιῶντα τοὺς δαιτυμόνας καὶ τὸν κόρον ὑβρίζεσθαι παρασκευάζοντα, ἀλλὰ τὸν τῇ αὐταρκεῖα τῶν παρασκευασθέντων κιονῶντα τὴν λογικὴν παραΐνεσιν, ἧς ἡ ὠφέλεια καὶ ψυχῆς ἄπτεσθαι πέφυκεν.

ΠΔ.— ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς κακίας, καὶ ἐπιδίωξιν τῆς ἀρετῆς.

25 Εἰ καὶ πολλοὶ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν ἀπέγνωσαν, ἀλλ' ἐγὼ πάλιν ἤκω συμβουλεύσω μὲν ὑμῖν ἀποφοιτῆσαι τῆς κακίας, προτρέψων δὲ ἐπ' ἀρετὴν, καὶ προμηνύσω μὲν τὰ τοῖς φαύλοις ἀποδοθησόμενα ἐπίχειρα, προαγορεύσω δὲ τὰ τοῖς φιλαρέτοις δοθησόμενα ἔπαθλα. Εἰ τοίνυν τὸ λογιστικὸν μὴ παντελῶς ἐνεκρώσατε, 30 ἀλλ' ἔχει τι ἐμπύρευμα ἀναλάμψαι δυνάμενον, τοῦτ' ἀναρριπίσαντες ἐξάψατε. Τάχα πως κἂν ὀψέ ποτε τόδε γνοιήτε.

ἐννοῶ ἐδῶ (ὄν καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὸ γι' αὐτὸν ποῦ ἔχει μυαλό), εἴτε στὰ ἐπίγεια εἴτε ὅπουδήποτε ἄλλοῦ στὸ σύμπαν ποῦ ὑπάρχουν δικαστήρια, ἀφοῦ ἀποτινάξεις τὴ ραθυμία, νὰ ἀφοσιωθείς στὴν ἀρετὴ.

82. ΣΤΟΝ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟ

“Οτι, αὐτὸς ποῦ δὲν παρέλειψε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἔπρεπε νὰ γίνουν, δικαιολογημένα εἶναι ἄξιος στεφάνων.

Αὐτὸς ποῦ ἔκανε ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτὸν μὲ σκοπὸ νὰ πείσει, καὶ δὲν ἔπεισε, πρέπει νὰ θαυμάζεται σὰν νὰ ἐπέτυχε στὸ ἔργο του. Τόσο πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἄξιος κατηγορίας. Ἐὰν ὅμως αὐτὸ σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι παράξενο, θὰ τὸ ἐπικυρώσει ὁ Παῦλος λέγοντας: «Ὁ καθένας θὰ λάβει τὸν δικὸ του μισθὸ ἀνάλογα μὲ τὸν κόπο του»¹³. Δὲν εἶπε, Ἐνάλογα μὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κόπου του. Γιατὶ αὐτὸς ποῦ δὲν παρέλειψε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ὤφειλε νὰ κάνει, δικαιολογημένα εἶναι ἄξιος γιὰ στεφάνια.

83. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΥΛΟ

“Οτι σπουδαῖος ἐστιᾶτορας εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἀναμιγνύει τὴ λογικὴ συμβουλή μὲ τὴν ἐπάρκεια τῶν ἐδεσμάτων.

Σπουδαῖον ἐστιᾶτορα ἐγὼ θεωρῶ ὄχι ἐκεῖνον ποῦ μὲ πλουσιοπάρχο τραπέζι φιλοξενεῖ τοὺς συνδαιτυμόνες καὶ κάνει νὰ περιφρονεῖται ὁ κορεσμός, ἀλλ' αὐτὸν ποῦ μαζὶ μὲ τὴν ἐπάρκεια τῶν ἐδεσμάτων ποῦ ἐτοίμασε, συνδυάζει καὶ τὴ λογικὴ συμβουλή, τῆς ὁποίας ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴ φύση της ἀγγίζει τὴν ψυχὴ.

84. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν κακία,
καὶ ἐπιδίωξη τῆς ἀρετῆς.

“Ἄν καὶ πολλοὶ παραιτήθηκαν ἀπὸ τὴν σωτηρία σας, ἐγὼ θὰ ἔρθω πάλι νὰ σᾶς συμβουλευσω νὰ ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ τὴν κακία καὶ νὰ σᾶς προτρέψω νὰ ἐπιδοθεῖτε στὴν ἀρετὴ, ὅλλὰ καὶ νὰ σᾶς προαναγγείλω τὰ δεινὰ ποῦ θὰ ἀποδοθοῦν στοὺς αἰσχροὺς, ὅπως καὶ νὰ σᾶς προαναφέρω τὰ ἔπαθλα ποῦ θὰ δοθοῦν στοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔχετε νεκρώσει τὸ λογικὸ σας τελείως, ὅλλ' ἔχει ἀκόμα κάποιον προσάναμμα ποῦ μπορεῖ νὰ λάμπει ξανά, αὐτὸ ἀνάψτε το ζωηρεύοντάς το μὲ τὸ φύσημά σας. Μήπως, ἔστω καὶ κάπως ἀργά, τὸ καταλάβετε αὐτό.

ΠΕ.—ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

᾽Οτι ἡ κοινωνία μετὰ μὴ ἀδικούντων ἀκόμη καὶ τῶν
ληστῶν μεταρρυθμίζει τὸν ἀμείλικτον τρόπον.

Λίαν θαυμάζω, ὅπως οἱ μὲν λησταί, οἱ ξίφη γυμνά ἐπισείοντες
5 καὶ κατὰ τῶν μηδὲν ἀδικούντων ὀπλιζόμενοι, ἄλλων κοινωνήσαν-
τες, οὐκ ἔτι εἰσὶ λησταί πρὸς οὓς ἂν σπείσωνται, ἀλλὰ μεταρρυθμί-
ζει τὸν ἀμείλικτον τρόπον ἢ τράπεζα, ἡμεῖς δέ, θείας ἀξιούμενοι
τραπέζης, ἄσπονδον ἔχομεν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν πόλεμον.

ΠΣ.—ΚΑΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

10 ᾽Οτι δεῖγμα ἀνανδρίας τε καὶ μνησικακίας ἐστὶ τὸ ἀμύνασθαι
τῶν παίδων μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν τελευτήν.

Εἰ μὲν τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν εἰς τὴν τῶν παίδων τιμωρίαν
ἐκαιροφυλάκεις, δύο ἀγεννέσι πάθεσι σαντὸν κεχειρωῶσθαι δει-
κνύεις, ἀνανδρία τε καὶ μνησικακία. Πρὸς ἐκεῖνον μὲν γὰρ μὴ
15 δυνηθεῖς, ἀνανδρίας, τούτους δὲ ἀμύνασθαι σπουδάζων, μνησικα-
κίας ἐξοίσεις κατὰ σαντοῦ δεῖγμα. Εἰ δὲ μηδὲ τούτους ἀμύνη, καὶ
τὴν τῆς ἀνανδρίας ἀποτρίψῃ ὑπόληψιν. Δόξεις γὰρ καὶ τότε οὐ
φόβῳ παρακεχωρηκέναι, ἀλλ' ἔργῳ πεφιλοσοφηκέναι.

ΠΖ.—ΗΣΑΪΑ

20 ᾽Οτι οὐκ ἄκριτος ἡ ψῆφος τοῦ Κριτοῦ κατὰ
τῶν ὑπευθύνων φέρεται.

Μὴ ἀπὸ τούτων, ὧ βέλτιστε, ἐπὶ τὸ χειρὸν τρέπου, ἀφ' ὧν χρῆ
σωφρονέστερον καθεστᾶναι, μηδὲ τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας
πρόφασιν ἀπωλείας ἡγοῦ, ἀλλ' αἰδεσθεῖς τὴν θείαν μακροθυμίαν,
25 τῆς ἀρετῆς ἀντιλαβοῦ. Οὐ γὰρ εἰς τέλος οἴσει καταφρονούμενος ὁ
Κριτής, ἀλλ' ἐποίσει τὴν χεῖρα τὴν κραταιάν. Διὸ καὶ προμηνύει
καὶ προαπολογεῖται, ὡς οὐκ ἄκριτος αὐτοῦ ἡ ψῆφος κατὰ τῶν
ὑπευθύνων φέρεται. «Τί», γὰρ φησι, «ἐσιώπησα; Μὴ καὶ ἀεὶ σιω-
πήσομαι καὶ ἀνέξομαι; Ἐκοπήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα». Μονονουχί
30 λέγων· Εἰ μὲν γνωσιμαχήσετε, ὅπερ προείρηκα, εἰ δὲ ἐπυμείναιτε,
τό γε ἡμέτερον ἔξω αἰτίας. Ὑμεῖς γὰρ τὴν τιμωρίαν καθ' ἑαυτῶν
ἐλθεῖν ἐξεδιάσασθε.

85. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι ἡ κοινωνία μὲ μὴ ἄδικους, ἀλλάζει ἀκόμα καὶ τὴν ἀσπλαχνη συμπεριφορὰ τῶν ληστῶν.

Ἐπορεύω πολὺ πῶς οἱ ληστές, οἱ ὁποῖοι ἐπισείουν γυμνὰ ξίφη καὶ ἐπιτίθενται ἐναντίον ἐκείνων πού δὲν τοὺς ἀδίκησαν καθόλου, ὅταν καθίσουν σὲ κοινὸ τραπέζι δὲν εἶναι πιά ληστές πρὸς ἐκείνους μὲ τοὺς ὁποίους ἔκαναν συνθήκη, ἀλλὰ τὸ τραπέζι μεταβάλλει τὴν ἀσπλαγχνη συμπεριφορὰ τους, ἐνῶ ἐμεῖς, πού ἀξιωνόμαστε νὰ καθόμαστε σὲ θεϊκὸ τραπέζι, ἔχουμε ἀδιάλλακτο πόλεμο ἀναμεταξύ μας.

86. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΚΑΣΙΟ

“Οτι εἶναι δεῖγμα ἀνανδρίας καὶ μνησικακίας τὸ νὰ πολεμᾷ κανεὶς τὰ τέκνα μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πατέρα τους.

Ἐὰν περιμένεις τὴν εὐκαιρία τοῦ θανάτου τοῦ πατέρα τους γιὰ νὰ τιμωρήσεις τὰ παιδιά του, δείχνεις ὅτι ἔχεις αἰχμαλωτίσει τὸν ἑαυτὸ σου σὲ δύο ταπεινὰ πάθη, στὴν ἀνανδρία καὶ τὴ μνησικακία. Ἐπειδὴ δηλαδή δὲν μπόρεσες νὰ ἐκδικηθεῖς ἐκεῖνον, ἔδωσες δεῖγμα ἀνανδρίας, ἐνῶ ἐπιχειρώντας νὰ τιμωρήσεις τὰ παιδιά του, θὰ προσδώσεις στὸν ἑαυτὸ σου δεῖγμα μνησικακίας. Ἐὰν ὅμως δὲν τὰ ἐκδικηθεῖς οὔτε αὐτὰ, θὰ ἐξαλείψεις καὶ τὴν ὑπόνοια τῆς ἀνανδρίας. Γιατὶ ἔτσι θὰ φανεῖ, ὅτι καὶ τότε δὲν ὑποχώρησες ἀπὸ φόβο, ἀλλ' ὅτι ἐνέργησες λογικά.

87. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

“Οτι ἡ ἀπόφαση τοῦ Κριτῆ δὲν ἐκφέρεται ἀπερίσκεπτα ἐναντίον τῶν ὑπευθύνων.

Μὴ τρέπεται πρὸς τὸ χειρότερο, φίλε μου, ἐξαιτίας αὐτῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ γίνεσαι πιὸ συνετός, οὔτε νὰ θεωρεῖς τὴν ὑπόθεση τῆς σωτηρίας πρόφαση ἀπώλειας, ἀλλὰ, σεβόμενος τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, ἄσκησε τὴν ἀρετὴ. Γιατὶ ὁ Κριτὴς δὲν θὰ ἀνεχθεῖ νὰ καταφρονεῖται μέχρι τὸ τέλος, ἀλλὰ θὰ ἐπιφέρει τὸ κραταιὸ του χέρι. Γι' αὐτὸ καὶ προειδοποιεῖ καὶ ὁμολογεῖ ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἡ ἀπόφασή του δὲν θὰ εἶναι ἀπερίσκεπτη ἐναντίον τῶν ὑπευθύνων. Γιατὶ λέγει· «Τί κ' ἂν σιώπησα; Μήπως θὰ σιωπῶ καὶ θὰ σᾶς ἀνέχομαι πάντοτε; Θὰ σᾶς θγάλω ἀπὸ τὴ γῆ καὶ συγχρόνως θὰ ξηράνω αὐτήν»¹⁴. Σὰ νὰ λέγει δηλαδή· Ἐὰν μετανοήσετε θὰ γίνῃ αὐτὸ πού προεῖπα, ἐὰν ὅμως ἐπιμένετε, ὅσον ἀφορᾷ ἐμένα, εἶμαι ἀναίτιος. Γιατὶ σεῖς ἐξαναγκάσατε τὴν τιμωρία νὰ ἔρθῃ ἐναντίον σας.

ΠΗ.- ΠΑΥΛΩ

᾽Οτι χρη̄ τὸν εὐδόκιμον κρείττονα εἶναι τῶν συμφορῶν.

Τὸν εὐδόκιμον κρείττονα εἶναι χρη̄ τῶν συμφορῶν. Τοῦτο δὲ
 ἔσται, εἰ τὸν λογισμὸν ὑψηλότερον τῶν παθῶν καταστήσαιο καὶ
 5 καθάπερ κυβερνήτῃ μεταχειρίζειν τοὺς οἶακας καὶ οἰακίζειν ἐπι-
 τρέψειεν. Εἰ δὲ τὸν κυβερνήτην καταβαπτίσειε, ναυάγιον ἀργαλε-
 ώτατον ὑποστήσεται, τῶν παθῶν κορυφουμένων καὶ τὸν λογισμὸν
 εἰς αὐτὸν τοῦ πελάγους τὸν πυθμένα παραπεμπόντων.

ΠΘ.- ΕΥΣΕΒΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

10 ᾽Οτι, «Πολλοὶ εἰσιν οἱ κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί».

Εἰ καί, ὡς γέγραφας, ἡ τῶν βασιλευόντων περὶ τὸ Θεῖον εὐλάβ-
 θεια τὴν ἐπισκόπων ἀνευλάβειαν ἤλεγξεν, καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐκεί-
 νων ὑπερβάλλουσα τιμὴ τοὺς τιμωμένους ἐξέλυσε, καὶ ἡ πολλὴ
 αὐτῶν φιλοτιμία τρυφῆς καὶ ἀσωτείας τούτοις ὑπόθεσις γέγονεν,
 15 ἀλλὰ σὺ μὴ σκανδαλίζου. Οὐ γὰρ πάντες ἐχειρώθησαν τοῖς εἰρη-
 μένοις πάθεσιν, ἀλλ' εἰσιν οἱ σπουδάζοντες κατὰ τὸν ἀποστολικὸν
 ζῆσαι χαρακτῆρα. Εἰ δὲ φαίης, Ὀλίγοι κομιδῆ, οὐδὲ αὐτὸς ἀρνη-
 σαίμην, ἀλλὰ κἄν τούτῳ τὴν τοῦ Σωτῆρος πρόγνωσιν θαυμάσαιμι,
 τοῦ φράσαντος «Πολλοὶ μὲν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί».

20 ζ.- ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

᾽Οτι οὐ χρη̄ πιστεύειν ῥαδίως τοῖς κατηγοροῦσιν.

Μὴ ὑπεχε τοῖς λογοποιοῦσι τὰς ἀκοάς· εἰ γὰρ ῥαδίως πιστεύ-
 οισ τοῖς κατηγοροῦσιν, οὐκ ἐπιλείψουσιν οἱ καταψευδόμενοι καὶ
 πλάττοντες, ἀλλ' εἰ θούλει δὸς ἀκεραίους τὰς ἀκοάς, καὶ ἀπολογή-
 25 σεται μάλα γενναίως ὁ κατηγορηθείς, καὶ εἰς ἐκείνους τρέψεις τὴν
 εἰς αὐτὸν μάτην φυεῖσαν λύπην.

ζΑ.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῆς ἀληθινῆς ἀναπαύσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ,
 τῆς ἐν τῇ ὑπερκοσμίῳ Ἱερουσαλήμ εὐτρεπισθείσης.

30 Οὐ περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν Ἑβραίων τῆς γενομένης ἐν τῇ
 Παλαιστίνῃ διὰ Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ στρατηγίας, τῷ θεσπεσίῳ Παύ-

88. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Οτι πρέπει ὁ εὐδόκιμος νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὶς συμφορές.

Ἐὐδόκιμος πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὶς συμφορές. Καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ ἐὰν ἀποκτήσῃ λογισμὸ ἀνώτερον ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ ἀναθέσῃ σ’ αὐτόν, σὰν σὲ κυβερνήτη, νὰ κατευθύνῃ τὰ πηδάλια καὶ νὰ κυβερνᾷ. Ἐὰν ὅμως καταποντίσῃ τὸν κυβερνήτη θὰ ὑποστῇ φοβερώτερο ναυάγιο, ἐπειδὴ τὰ πάθη θὰ κορυφωθοῦν καὶ θὰ βυθίσουν καὶ τὸν λογισμὸ στὸν πυθμένα τοῦ πελάγους.

89. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΕΥΣΕΒΙΟ

“Οτι «Πολλοὶ εἶναι οἱ καλεσμένοι, ἀλλὰ λίγοι οἱ ἐκλεκτοί».

“Ἄν καί, ὅπως ἔγραψες, ἡ εὐλάβεια τῶν βασιλέων πρὸς τὸν Θεὸ ἀπέδειξε τὴν ἀνευλάβεια τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ τιμὴ ἐκείνων (τῶν βασιλέων) πρὸς αὐτοὺς ἐξαχρείωσε τοὺς τιμώμενους, καὶ ἡ μεγάλη γενναιοδωρία τῶν βασιλέων ἔγινε ἀφορμὴ (στοὺς ἐπισκόπους) γιὰ ἀπόλαυση καὶ ἀσωτεία, σὺ ὅμως νὰ μὴ σκανδαλίζῃσαι. Γιατὶ δὲν ὑποτάχθησαν ὅλοι στὸ ἀναφερθέντα πάθη, ἀλλ’ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι ποὺ φροντίζουν νὰ ζήσουν σύμφωνα μὲ τὸ ἀποστολικὸ ὑπόδειγμα. Ἄν ὅμως πείς, ὅτι εἶναι πολὺ λίγοι, οὔτε ἐγὼ θὰ μποροῦσα νὰ τὸ ἀρνηθῶ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ θαυμάζω τὴν πρόβλεψη τοῦ Σωτήρα, ὁ ὁποῖος εἶπε· «Εἶναι πολλοὶ οἱ καλεσμένοι, λίγοι ὅμως οἱ ἐκλεκτοί»¹⁵.

90. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΜΑΡΚΙΑΝΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύουμε εὐκόλα αὐτοὺς ποὺ κατηγοροῦν.

Μὴ στήνεις τὰ αὐτιά σου στοὺς λογοποιούς, γιατί ἂν πιστεύεις εὐκόλα σ’ αὐτοὺς ποὺ κατηγοροῦν, δὲν θὰ λείψουν αὐτοὶ ποὺ ψεύδονται κατάφωρα καὶ πλάθουν ψευδεῖς λόγους, ἀλλὰ ἂν θέλεις πρόσφερε ἄδολα τὰ αὐτιά σου, καὶ αὐτὸς ποὺ κατηγορήθηκε θὰ ἀπολογηθεῖ πολὺ γενναῖα, καὶ τότε νὰ στρέψεις σ’ ἐκείνους τὴ λύπη ποὺ ἄδικα προέκυψε σ’ αὐτόν.

91. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴν ἀληθινὴ ἀνάπαυση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔχει ἐτοιμασθεῖ στὴν ὑπερκόσμια Ἱερουσαλήμ.

Δὲν ἀναφέρεται στὴν ἀνάπαυση τῶν Ἑβραίων ποὺ ἔγινε στὴν Παλαιστίνη ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ὁ λόγος τοῦ θεόοπνευστου

15. Ματθ. 22, 14.

λω ὁ λόγος. Ἐκείνης γὰρ οὐδεὶς λόγος αὐτῶ, εἰς δὲ τὴν προσδοκω-
 μένην ἔσεσθαι βλέπει καὶ κατ' ἐκείνης ὁ τῶν νοημάτων σκοπὸς
 συντείνεται. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν ἀληθές, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐρμηνεύει
 λέγων· «Εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς (δῆλον δὲ ἐστὶ τοῦ Ναυῆ) κατέ-
 5 παυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας ἄρα ἀπολεί-
 πεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ». Εἰ γὰρ αὐτούς, φησὶν, ἐκεῖ-
 νος κατέπαυσεν, οὐκ ἂν ὁ Δαυὶδ, μετὰ πολλὰς γενεὰς γενόμενος,
 περὶ καταπαύσεως διαλεγόμενος ἔλεγε, «Σήμερον, ἐὰν τῆς φωνῆς
 αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν». Οὐκοῦν,
 10 φησὶν, ἀληθινὴ ἀνάπαυσις τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τοῖς εὐδοκί-
 μως μετὰ τὴν πίστιν πολιτευσαμένοις, ἀπόκειται, οὐκ ἐν τῇ Πα-
 λαιστίνῃ, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπερκοσμίῳ Ἱερουσαλήμ εὐτρεπισθεῖσα.

4B'.- ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

15 Ὅτι ἔσχατον ὄριον ἀναληθσίας ἐστίν, τὸ μὴ μόνον πταίειν,
 ἀλλὰ καὶ διασύρειν τοὺς κατορθοῦντας, δι' ὧν
 τὴν γλῶτταν κατ' αὐτῶν ὀπλίξειν.

Παραίνεσιν διεγνωκῶς πέμψαι σοι, βούλομαι, ὦ φίλος, προ-
 διελθεῖν πρὸς σέ, ὡς συνέβη διατεθῆναι τοῖς ἐμοῖς ἐπιτηδείοις,
 ἐπειδήπερ αὐτοῖς ἀνεκοινοῦμην τὴν ὑπὲρ τῆς συμβουλῆς προαίρε-
 20 σιν. Ἐκείνων τοίνυν οἱ μὲν καὶ κοιμῶν ἔδεισαν, μὴ ἔχθρας ὑπόθε-
 σιν ἀπὸ τῆς προνοίας ταύτης κατασκευάσαιμι. Δόξειν γὰρ σοι ἐν
 εἰσηγήσεως σχήματι προσηρῆσθαί σε κακῶς λέγειν. Οὐκοῦν ἔφα-
 σαν θαυμάζειν, εἰ παρ' αὐτοὺς τοὺς λόγους πόλεμος μὴ Περσικὸς
 περισταίῃ. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ πάννυ θαρρεῖν προετρέποντο, ὡς ἀπο-
 25 δεξομένου σου, καὶ τοσοῦτον ἔφασαν ἀφεστᾶναι προσδοκᾶν τι
 δεινόν, ὡς καὶ ἀνάρρησιν προσδοκᾶν διὰ τοῦτο. Ἐμοὶ δὲ δοκοῦ-
 σιν ἀμφότεροι πῆ μὲν ἐστοχᾶσθαι τᾶληθούς, πῆ δὲ διαμαρτηκέναι.
 Ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ ἀγανακτήσειν σε πεπίστευκα, εἰς τέλος δὲ
 οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἀποδέξασθαι με κατὰ σαυτὸν προσδοκῶ, ἐπὶ
 30 πάντων δὲ ἤκιστα, ὅμως ἐκάτερον προσδοκῶν, οὐκ ἀποστήσομαι
 τὸ παριστάμενον εἰπεῖν. Πρῶτον μὲν γὰρ οἱ βέλτιστοι μεθ' ἡμῶν
 ἔσονται, κωλύσοντες οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς λυ-
 πεῖν τολμήσοντας Ἐπειτα δέ, εἰ καὶ τρωθῆναι συμβαίῃ τῇ ἀρετῇ
 συνηγοροῦντα, τοῦτο παθεῖν οὐ βαρύν. Τί οὖν ἐστὶν ὃ βούλομαι
 εἰπεῖν; Εἰρήσεται· Ἀνερρίφθω γὰρ κύβος μάλιστα μὲν πέπαυσο

Παύλου¹⁶. Γιατί για τὴν ἀνάπαυση ἐκείνη δὲν γίνεται κανένας λόγος ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ἀναφέρεται σ' αὐτὴν ποὺ ἀναμένεται, καὶ σ' αὐτὴν ἀποβλέπει ὁ σκοπὸς τῶν νοημάτων του. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινό, τὸ ἐξηγεῖ ὁ ἴδιος λέγοντας: «Γιατί, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς (δηλαδὴ τοῦ Ναυῆ) τοὺς ἀνάπαυσε, δὲν θὰ μιλοῦσε στὴ συνέχεια γιὰ ἄλλη ἡμέρα. Ἔρα ὑπολείπεται ἀνάπαυση γιὰ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ»¹⁷. Ἐὰν δηλαδὴ, λέγει, ἐκεῖνος ἀνάπαυσε αὐτούς, τότε ὁ Δαβὶδ ποὺ ἦρθε μετὰ ἀπὸ πολλές γενεές, κάνοντας λόγο γιὰ ἀνάπαυση δὲν θὰ ἔλεγε, «Σήμερα, ἐὰν ἀκούσετε τὶς ἐντολές του, μὴ σκληρύνετε τὶς καρδιές σας»¹⁸. Συνεπῶς, λέγει, ὅτι ἐπιφυλάσσεται ἀληθινὴ ἀνάπαυση γιὰ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔζησαν μὲ εὐδοκίμηση στὴν ἀρετὴ μετὰ τὴν πίστη, ὄχι στὴν Παλαιστίνη, ἀλλὰ ἐτοιμασμένη στὴν ὑπερκόσμη Ἱερουσαλήμη.

92. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΘΕΩΝΑ

“Ὅτι εἶναι ἔσχατο ὄριο ἀναληθσίας, τὸ νὰ μὴ διαπράττει κανεὶς μόνο παιίσματα, ἀλλὰ καὶ νὰ διασῶρει αὐτοὺς ποὺ προκοῶδουν, μὲ ὅσα ὀπλίζει τὴ γλῶσσα του ἐναντίον αὐτῶν.

Θέλησα νὰ σοῦ στείλω παραινέση, φίλε μου, γιὰ νὰ ἐξηγήσω πρῶτα σὲ σένα, πῶς ἀντέδρασαν οἱ φίλοι μου, ὅταν τοὺς ἀνακοίνωσα τὴν πρόθεσή μου γιὰ τὴ συμβουλή. Ἀπὸ ἐκείνους λοιπὸν ἄλλοι φοβήθηκαν πολὺ, μήπως προκαλέσω ἀφορμὴ ἔχθρας ἀπὸ τὴν ἀπόφασή μου αὐτὴν. Γιατί θὰ φανῶ, ὅτι μὲ τὸ πρόσχημα εἰσήγησης, ἔχω σκοπὸ νὰ σὲ κατηγορήσω. Εἶπαν δηλαδὴ ὅτι φοβοῦνται μήπως ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους προκληθεῖ Περσικὸς πόλεμος. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι μὲ προέτρειπαν νὰ ἔχω πολὺ θάρρος, ὅτι θὰ μὲ ἀποδεχθεῖς, καὶ εἶπαν ὅτι τόσο πολὺ ἀπέχει τὸ νὰ περιμένουν κάτι κακό, ὥστε νὰ περιμένουν καὶ ἀνακηρύξη γι' αὐτό. Σὲ μένα ὅμως φαίνονται καὶ οἱ δύο ὅτι ὡς πρὸς κάποια σκέφθηκαν σωστά, ἐνῶ σὲ ἄλλα ἔκαναν λάθος. Στὴν ἀρχὴ πίστεψα ὅτι θὰ ἀγανακτήσεις, στὸ τέλος ὅμως καθόλου, ἀλλὰ ἀντίθετα περιμένω καὶ νὰ μὲ δεχθεῖς κοντὰ σου, ἐλάχιστα ὅμως ἀπὸ ὅλα, ἀλλά, ἂν καὶ περιμένω καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, δὲν θὰ ἀποφύγω νὰ σοῦ πῶ αὐτὸ ποὺ ἔχω στὸ νοῦ. Πρῶτον λοιπὸν, οἱ φίλοι θὰ εἶναι μαζί μου γιὰ νὰ ἐμποδίσουν ὄχι μόνο ἐσένα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ θὰ τολμήσουν νὰ μὲ λυπήσουν. Ἐπειτα, καὶ ἂν συμβεῖ νὰ πληγωθῶ ἐνῶ θὰ συνηγορῶ γιὰ τὴν ἀρετὴ, τὸ νὰ τὸ πάθω αὐτὸ δὲν εἶναι σοβαρό. Ποιὸ λοιπὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ θέλω νὰ πῶ; Θὰ τὸ πῶ ὡς ριφθεῖ ὁ κύβος.

16. Ματθ. 22, 14.

17. Ὅπ. π.

18. Ψαλμ. 94, 3.

κατὰ σαντοῦ τὸ ξίφος ὠθῶν, καὶ παντὸς βαρβάρου βαρβαρικώτερον σαυτῶ χρώμενος, καὶ τосαῦτα σαυτὸν διατιθεὶς κακά, ὅσα ἂν οὐδὲ οἱ κομιδῇ πολέμοιοι διέθηκαν. Εἰ δὲ τῆς κακίας ἀπριῖξ ἔχεσθαι κέκρικας καὶ τὸ δόγμα τοῦτο ἀκίνητόν ἐστιν παρὰ σοί, κἂν τοὺς
5 τῆς ἀρετῆς τροφίμους παῦσαι καταπολεμῶν. Τὸ γὰρ μὴ μόνον πταίειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατορθοῦντας δι' ὧν τὴν γλῶτταν κατ' αὐτῶν ὀπλίξεις διασύρειν, ἔσχατος ὄρος κακίας, μᾶλλον δὲ ἀναλγησίας, τεκμήριόν ἐστιν.

4Γ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

10 Προτρεπτικὴ πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν τρυφῶν,
καὶ ἐπάνοδον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κοσμιότητα.

Μετέσχες μὲν τοῦ τῶν μαθητῶν χοροῦ καὶ κορυφαῖος ἐδόκεις σφοδρότερον τῶν ἄλλων μεταδιώκων τὴν τῶν θείων λόγων θήραν, ἀλλὰ νῦν ἀμελήσας, οὐ μόνον ἀποφοιτῆσαι διέγνωσ, ἀλλὰ καὶ
15 τρυφαῖς, ὡς ἐπυθόμην, ἐκδέδωκας σαυτόν, ταῖς τικτούσαις τὰ μετὰ γαστέρα πάθη. Γινώσκων τοίνυν, ὅτι ἀργαλεώτερον γίννεται ἀμελούμενον τὸ κακόν, εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κοσμιότητα τὴν ταχίστην σαυτόν μεταρρύθμισον.

4Δ'— ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

20 Ὅτι χρὴ πάντα τὰ συμβαίνοντα ὁμαλῶς καὶ μετρίως καὶ μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος καὶ φρονήματος διοικεῖν.

Πολλοῖς αἱ παραντίκα εὐημερίαι ἐπ' ἐνέδρα συμβαίνουσιν, ἀνιάτων οὔσαι κακῶν προοίμια. Μὴ τοίνυν ἐν πᾶσι τὰς τοιαύτας ζητῶμεν νίκας, ἀλλ' ἐνὸς γιννώμεθα, τοῦ πάντα τὰ συμβαίνοντα
25 ὁμαλῶς καὶ μετρίως καὶ μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος καὶ φρονήματος διοικεῖν.

4Ε'— ΑΘΑΝΑΣΙΩ

Ὅτι χρὴ τὴν ἀρετὴν ἐπιδιώκειν, τὴν δὲ πονηρίαν φεύγειν.

Εἰ χρὴ συντόμως τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν λόγῳ ὑπογράψαι, φήσασιμι ὅτι, Ὡσπερ τὸ πῦρ, πεπεδημένον τυγχάνον πρὸς τὴν
30 κάτω ὀρμὴν, ἀεικίνητόν ἐστι πρὸς τὴν ἄνω φορὰν, οὕτω καὶ ἡ ἀρετή. Καὶ ὡσπερ τὰ βαρέα σώματα τὴν μὲν ἄνω φορὰν παντάπα-

Πρὶν ἀπὸ ὅλα πᾶψε νὰ σπρώχνεις τὸ ξίφος ἐναντίον σου, καὶ νὰ τὸ χρησιμοποιεῖς ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου πρὸ βάρβαρα ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, καὶ νὰ προκαλεῖς τόσα κακὰ στὸν ἑαυτὸ σου, ὅσα δὲν προκάλεσαν οὔτε οἱ πολὺ ἐχθροὶ σου. Ἐὰν ὅμως ἀποφάσις νὰ ἐπιμείνεις στὴν κακία, πᾶψε τουλάχιστον νὰ καταπολεμᾷς τοὺς τρόφιμους τῆς ἀρετῆς. Γιατὶ ὄχι μόνο τὸ νὰ διαπράττεις πταίσματα, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ διασύρεις αὐτοὺς πού προκόβουν στὴν ἀρετῆ, μὲ αὐτὰ πού ὀπλίζεις τὴν γλῶσσα σου ἐναντίον τους, εἶναι ἔσχατο ὄριο κακίας, ἢ καλύτερα ἀπόδειξη ἀνοληγείας.

93. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὶς ἀπολαύσεις
καὶ ἐπιστροφή στὴν ἀρχικὴ κοσμιότητα.

Ἐλαβες μέρος στὸν χορὸ τῶν μαθητῶν, καὶ φάνηκες κορυφαῖος, ἐπιδιώκοντας περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸ κυνήγι τῶν θείων λόγων, ἀλλὰ τώρα, δείχνοντας ἀμέλεια, ὄχι μόνο ἀποφάσις νὰ διακόψεις, ἀλλὰ, ὅπως ἔμαθα, παρέδωσες τὸν ἑαυτὸ σου σὶς ἀπολαύσεις, οἱ ὁποῖες γεννοῦν τὰ μετὰ τὴν κοιλιὰ πάθη. Γνωρίζοντας λοιπὸν ὅτι τὸ κακὸ ὅταν παραμελεῖται γίνεται φοβερώτατο, ἐπανάφερε τὸν ἑαυτὸ σου τὸ γρηγορώτερο στὴν ἀρχικὴ κοσμιότητα.

94. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΗΝΟ

Ἐὰν πρέπει ὅλα ὅσα συμβαίνουν νὰ τὰ ρυθμίζουμε ὁμαλὰ καὶ μὲ μέτρο καὶ μὲ τὸν σωστὸ τρόπο καὶ τὸ φρόνημα πού πρέπει.

Σὲ πολλοὺς οἱ πρόσκαιρες εὐημερίες καταλήγουν σὲ ἐνέδρα, γιατί εἶναι προαγγελίες ἀθεράπευτων κακῶν. Ἐὰν μὴ ζητᾶμε λοιπὸν σὲ ὅλα τέτοιου εἴδους νίκες, ἀλλὰ νὰ φροντίζουμε γιὰ ἓνα, τὸ νὰ ρυθμίζουμε ὅλα ὅσα συμβαίνουν ὁμαλὰ καὶ μὲ μέτρο, καὶ μὲ τὸν τρόπο καὶ τὸ φρόνημα πού πρέπει.

95. ΣΤΟΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

Ἐὰν πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀρετῆ καὶ ν' ἀποφεύγουμε τὴν κακία.

Ἐὰν ἔπρεπε νὰ περιγράψω τὴν ἀρετῆ καὶ τὴν κακία μὲ λόγῳ σύντομα, θὰ μπορούσα νὰ πῶ, ὅτι: Ὅπως ἡ φωτᾶ, ἐνῶ συγκρατεῖται ὡς πρὸς τὴν κίνηση πρὸς τὰ κάτω, κινεῖται πάντοτε πρὸς τὰ ἐπάνω, ἔτσι καὶ ἡ ἀρετῆ. Καὶ ὅπως τὰ βαρῖα σώματα ἀγνοοῦν τελείως τὴν πρὸς τὰ ἄνω κίνηση, ἐνῶ γνωρίζουν πολὺ καλὰ τὴν κίνηση πρὸς τὰ κάτω, ἐπειδὴ τὸ βάρος τους

σιν ἄγνοεῖ, τῆς δὲ πρὸς τὰ κάτω ὀρμῆς ἐπίσταται, τοῦ βάρους τὴν φορᾶν ἐπιτείνοντος, ὡς κρεῖττον λόγου εἶναι τὸ τάχος, οὕτω καὶ ἡ πονηρία. Οὐκοῦν ἐκείνης μὲν ἀνθεκτέον, ταύτης δὲ ἀφεκτέον.

45.- ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

5 Ὅτι χρῆ χριστὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ μὴ μόνον μὴ ἀλύειν, ἀλλὰ καὶ θυμηδίας ἐμφορεῖσθαι.

Ὅτι μὲν ἐν ταῖς τῶν πέλας εὐπραγίαις τὰς οἰκείας σαφέστερον καθορᾶν εἰώθασιν πάντες οἱ πειρασμοῖς περιπίπτοντες συμφορᾶς, δῆλον, ὅτι δὲ ἐννοοῦντες τὴν ἑαυτῶν ἢ θεραπείαν ἢ εὐδοκίμησιν
10 (οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τίννουσι δίκας, οἱ δὲ ἀγωνίζονται, ἵνα λαμπροτέρων τύχῃσι στεφάνων), ῥᾶον ὀφείλουσι τοὺς πειρασμοὺς ἐνεγκεῖν, καὶ μὴ μόνον μὴ ἀλύειν, ἀλλὰ καὶ θυμηδίας ἐμφορεῖσθαι θαρρούντως ἰσχυρισαίμην. Ὅτι γάρ τινες ἐνταῦθα
15 θεραπεύονται, ἐγγυᾶται ὁ Παῦλος, κράζων· «Κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν». Ὅτι δὲ τινες καὶ στεφάνων ἕνεκεν ἀγωνίζονται, μαρτυρεῖ ὁ θεῖος χρησμός, ὁ πρὸς τὸν Ἰωβ εἰρημένος· «Οἶε με ἄλλως σοι κεχρηματικέ-
ναι, ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος;». Οὐκοῦν εἴτε οὕτως, εἴτε ἐκείνως πάσχομεν, χρῆστας ἔχωμεν ἐλπίδας

20 4Ζ.- ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Ὅτι χρῆ ἀκαπήλευτον καὶ ἀδέκαστον τὴν περὶ τῆς ἀληθείας ψῆφον φέρειν.

Μὴ τὴν ἀλήθειαν τοῖς ἐριστικοῖς λόγοις διάξου, μηδὲ καθύβριξε αὐτὴν συσκιάζων τέχνη σοφιστικῇ τὴν ἀκριβοῦς γνῶσιν, ἀλλά,
25 πάντα δεύτερα τοῦ ἀληθοῦς ἠγούμενος, ἀκαπήλευτον καὶ ἀδέκαστον τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον ἔνεγκον.

4Η.- ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΓΕΩΡΓΩ

Ὅτι οἱ μετερχόμενοι τὴν γεωργίαν χρῆ μὴ μόνον μὴ αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ σεμνύνεσθαι.

30 Ἡ γεωργία καὶ ἀναγκαία καὶ πασῶν τεχνῶν μήτηρ ἐστὶ καὶ τροφός. Εὖ μὲν γὰρ αὐτῆς φερομένης, κἀκεῖναι ἔρρωνται, ἀστοχησάσης δὲ αὐτῆς, σχεδὸν ἀποσθέννυνται. Μὴ τοίνυν αἰσχύνου ἐπὶ

αὐξάνει τὴν φορὰ, ὥστε ἡ ταχύτητα νὰ ξεπερνᾷ τὴν περιγραφή μὲ τὸν λόγο, ἔτσι καὶ ἡ κακία. Ἐπομένως πρέπει νὰ ἀφοσιωνόμαστε σ' ἐκείνην, καὶ νὰ ἀποφεύγουμε αὐτήν.

96. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ ἔχουμε καλὲς ἐλπίδες κατὰ τοὺς πειρασμοὺς καὶ ὄχι μόνο νὰ μὴ ταρασσόμαστε, ἀλλὰ καὶ νὰ εἴμαστε γεμᾶτοι ἀπὸ χαρὰ.

“Οτι βέβαια ὅλοι ὅσοι πέφτουν σὲ πειρασμοὺς στὶς εὐημερίες τῶν ἄλλων βλέπουν συνήθως τὶς δικές τους συμφορές, εἶναι φανερό, ὅτι ὁμως σκεπτόμενοι τὴν δική τους θεραπεία ἢ προκοπή (γιατὶ ἄλλοι τιμωροῦνται γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους, καὶ ἄλλοι ἀγωνίζονται γιὰ νὰ ἐπιτύχουν πῶς λαμπρὰ στεφάνια), ὀφείλουν νὰ ὑπομένουν τοὺς πειρασμοὺς, καὶ ὄχι μόνο νὰ μὴ στεναχωροῦνται, ἀλλὰ, θὰ τολμοῦσα νὰ ἰσχυρισθῶ, νὰ κατέχονται ἀπὸ εὐθυμία. “Οτι πάλι μερικοὶ θεραπεύονται ἐδῶ τὸ ἐπιβεβαιώνει ὁ Παῦλος φωνάζοντας «Καὶ ὅταν δοκιμαζόμαστε ἀπὸ τὸν Κύριο διδασκόμαστε, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε μαζὶ μὲ τὸν κόσμον»¹⁹. “Οτι ὁμως μερικοὶ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ στεφανωθοῦν, τὸ μαρτυρεῖ ὁ θεῖος λόγος πού ἔχει εἰπωθεῖ στὸν Ἰωβ· «Νομίζεις ὅτι γιὰ ἄλλον λόγο ἔκανα αὐτὰ πού ἔκανα σὲ σένα, καὶ ὄχι γιὰ νὰ φανεῖ ὅτι εἶσαι δίκαιος»²⁰. Ἐπομένως, εἴτε ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς ὑποφέρουμε, ἅς ἔχουμε καλὲς ἐλπίδες.

97. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ ἐκφέρουμε τὴν ἀπόφασή μας γιὰ τὴν ἀλήθεια εἰλικρινῆ καὶ ἀμερόληπτη.

Στοὺς ἐριστικούς λόγους νὰ μὴ παραδιάζεις τὴν ἀλήθεια, οὔτε νὰ τὴν μεταχειρίζεσαι ὑβριστικά, συσκοτίζοντας μὲ σοφιστικὴ τέχνη τὴν ἀληθινὴ γνώση, ἀλλὰ, θεωρώντας ὅλα τὰ ἄλλα δευτερεύοντα ὡς πρὸς τὸ ἀληθινό, πρόσφερε τὴν κρίση σου γι' αὐτὸ εἰλικρινῆ καὶ ἀμερόληπτη.

98. ΣΤΟΝ ΓΕΩΡΓΟ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ

“Οτι αὐτοὶ πού ἀσκοῦν τὴν γεωργία πρέπει ὄχι μόνο νὰ μὴ ντρέπονται, ἀλλὰ καὶ νὰ καμαρώνουν.

Ἡ γεωργία καὶ ἀπαραίτητη εἶναι, καὶ μητέρα καὶ τροφοδότρια ὅλων τῶν τεχνῶν. Γιατὶ, ὅταν αὐτὴ πηγαίνει καλά, καὶ ἐκεῖνες εἶναι δυναμωμένες, ἐνῶ ὅταν αὐτὴ ἀποτύχει, σχεδὸν σβήνουν ἐκεῖνες. Νὰ μὴ ντρέπεσαι

20. Ἰωβ 40, 8.

τῷ πράγματι, ἀλλὰ σεμνύνου, ἀναγκαιοτάτην καὶ χρησιμωτάτην
τέχνην μεταχειρισάμενος. Οἱ γὰρ τὰς πρὸς ἡδονὴν μετιόντες, ἐρυ-
θριάων ἂν εἶεν δίκαιοι.

ΖΘ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

5 Ὅτι ἢ ἐν γήρα σωφροσύνη οὐκ ἐγκρατείας ἐστίν,
ἀλλ' ἀκολασίας ἀδυναμία.

Ὁ ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ χειμῶνος διασώζων τὴν ναῦν καὶ μαινομέ-
νην χαλινῶν τὴν φύσιν, μυρίων ἀναρρήσεων καὶ μακαρισμῶν καὶ
στεφάνων ἐστὶν ἄξιος. Ἡ γὰρ ἐν γήρα σωφροσύνη οὐκ ἐγκρατείας
10 ἐστίν, ἀλλ' ἀκολασίας ἀδυναμία. Διὸ τὸ μὲν πρότερον ἀνακηρύτ-
των ὁ χρησιμωδὸς Ἰερεμίας, ἔλεγε· «Μακάριος ὃς ἦρε βαρὺ ζυγὸν
ἐκ νεότητος αὐτοῦ». Τὸ δὲ δεύτερον οὐδεὶς μακαρίσαι ἠξίωσεν,
ἀλλ' ἀγέραστον καταλελοίπασιν ἅπαντες. Μὴ τοίνυν περίμενε τὸ
γῆρας, ὡς ἐν αὐτῷ σωφρονίσων. Χωρὶς γὰρ τοῦ ἄδηλον εἶναι τὸ
15 εἰς αὐτὸ ἠξίειν, οὐδὲ φιλοτιμίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα.

Ρ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Ὅτι χρὴ φέρειν τὰ λυπηρὰ, καίπερ ὄντα δύσφορα,
γενναίως.

Ἐπειδὴ ἀνάγκη φέρειν τὰ λυπηρὰ, καίπερ ὄντα δύσφορα (τὸ
20 γὰρ ὀλιγωρεῖν οὐ μειοῖ, τάχα δὲ καὶ αὖξει τὰ δεινὰ), γενναίως ἔνεγ-
κον τὰ συμβεβηκότα, καὶ μάλιστα τῷ παρελυληθέναι κατὰ τὸ πλεῖ-
στον μέρος ἐκνενευρισμένα. Ὁ μὲν γὰρ ἀποφοιτήσας πειρασμὸς
μάλα πρὸς λήθην βλέπει, ὁ δὲ προσδοκώμενος τοσαυτάκις ἀνιᾶ,
ὁσάκις ἂν ἐλπισθῇ.

25

ΡΑ'.- ΠΕΤΡΩ

Περὶ πίστεως, καὶ ὅτι εὐμαρῆς μὲν ἢ γνῶσις αὐτῆς,
ἀσφαλῆς δὲ ἢ κτῆσις, καὶ ἀήττητον τὸ πέρας.

Τὴν εἰς Θεὸν πίστιν οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξευτελίζουσιν οἱ ἄπιστοι,
ἧς εὐμαρῆς μὲν ἢ γνῶσις, ἀσφαλῆς δὲ ἢ κτῆσις, ἀήττητον δὲ τὸ
30 πέρας.

λοιπόν για τὸ ἐπάγγελμά σου, ἀλλὰ νὰ καμαρώνεις, γιατί ἀσκεῖς τέχνη πάρα πολὺ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμη. Ἀντίθετα, αὐτοὶ ποὺ ἀσκοῦν ἐπαγγέλματα ποὺ ἀποσκοποῦν στὴν ἡδονή, πρέπει νὰ κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπή.

99. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Ὅτι ἡ σωφροσύνη στὰ γηρατειὰ δὲν εἶναι ἐγκράτεια, ἀλλ’ ἀδυναμία γιὰ ἀκολασία.

Αὐτὸς ποὺ μέσα στὸ ἀποκορύφωμα τῆς κακοκαιρίας διασώζει τὸ πλοῖο καὶ χαλιναγωγεῖ τὴ φύση ὅταν μαίνεται, εἶναι ἄξιος μυρίων μακαρισμῶν καὶ στεφανιῶν. Γιατὶ ἡ σωφροσύνη τῶν γηρατειῶν δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἐγκράτειας, ἀλλὰ ἀδυναμία γιὰ ἀκολασία. Γι’ αὐτὸ ὁ προφήτης Ἰερεμίας, ἀνακηρύττοντας τὸ πρῶτο, ἔλεγε· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος ποὺ σήκωσε βαρὺ ζυγὸν κατὰ τὴ νεότητά του»²¹, ἐνῶ τὸ δεύτερο κανένας δὲν ἀποπειράθηκε νὰ τὸ μακαρίσει, ἀλλ’ ὅλοι τὸ ἀφῆσαν ἀβράβευτο. Μὴ περιμένεις λοιπὸν τὰ γηρατειὰ γιὰ ν’ ἀποκτήσεις σωφροσύνη. Γιατί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εἶναι φανερὸ τὸ ἂν θὰ φτάσεις σ’ αὐτὰ, δὲν ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ ἄξια.

100. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ ὑποφέρουμε μὲ γενναιότητα τὰ λυπηρά, ἂν καὶ εἶναι δυσάρεστα.

Ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποφέρουμε θλίψεις, ἂν καὶ εἶναι δυσάρεστες (γιατὶ τὸ νὰ ἀδιαφοροῦμε δὲν μειώνει, ἴσως μάλιστα καὶ αὐξάνει τὰ δεινά), νὰ ὑπομένεις αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν μὲ γενναιότητα, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχουν περάσει καὶ εἶναι στὸ μεγαλύτερο μέρος ἀποδυναμωμένα. Γιατὶ ὁ πειρασμὸς ποὺ ἔφυγε, προχωρεῖ γρήγορα γιὰ νὰ λησμονηθεῖ, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἀναμένεται, τόσες φορές προκαλεῖ στενοχώρια, ὅσες φορές ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἔρθει.

101. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Γιὰ τὴν πίστη, καὶ ὅτι εἶναι εὐκόλη ἡ γνώση αὐτῆς, ἀσφαλῆς ἡ ἀπόκτησή της, καὶ τὸ τέλος της ἀνίκητο.

Δὲν ξέρω γιατί οἱ ἄπιστοι ἐξευτελίζουν τὴν πίστη στὸν Θεό, τῆς ὁποίας ἡ γνώση εἶναι εὐκόλη, ἡ ἀπόκτησή της ἀσφαλῆς καὶ τὸ τέλος της ἀήττητο.

21. Θρηνοὶ 3, 27.

ΡΒ'.- ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

Ἐπαινετική διὰ τὴν αὐτοῦ ἔμφρονα παρρησίαν.

Ἄγαμαί σου τὴν ἔμφρονα παρρησίαν, ἣν οἱ ἀγενεῖς καὶ δου-
λεπερεπεῖς κακίζουσιν, ἔλεγχον τῆς σφῶν κακίας τε καὶ ἀνανδρί-
5 ας ταύτην εἰκότως εἶναι ἡγούμενοι. Μεθύοντες γὰρ τῷ φόβῳ τῶν
κακῶς αὐτοῖς δρωμένων, καὶ κατασειόμενοι κατὰ τῶν καθαρῶς
νηφόντων, τὰς ἀκρατεῖς ἑαυτῶν ὀπλίζουσι γλώττας.

ΡΓ'.- ΟΛΥΜΠΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἵτι πᾶν μέτρον ἀνθρώπινον περὶ τῆς θεραπείας

10 Ζωσίμου τε καὶ Μάρωνος ἄκαρπὸν ἔστιν.

Εἰ καὶ τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν ῥᾶδιον καὶ παντός ἐστιν ἀνθρώπου, τὸ
δὲ ὑπὲρ τῶν προπόντων ὅτι χρὴ πράττειν ἀποφαίνεσθαι, ἀρίστου
συμβούλου, ἀλλ' οὔτε ἐπιτιμᾶσθαι ἀνέχονται οἱ περὶ Ζώσιμον καὶ
Μάρωνα, οὔτε συμβουλεύεσθαι, ἀλλ' εἰς τοσαύτην ἤλασαν μανίαν,
15 ὥστε καὶ τοὺς ἐπιτιμῶντας λοιδορεῖν καὶ τοὺς συμβουλεύοντας
κακηγορεῖν. Ἐπειδὴ δὲ τινες οὔτε ἐπιτιμηθέντες οὔτε συμβουλευ-
θέντες, θρηνηθέντες δὲ ἀνήνεγκαν, καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς θερα-
πείας ἤλεγξαν (γελῶσι γὰρ τοὺς τοῦτο ἐκ πολλῆς φιλοστοργίας
δρῶντας), τί οὖν χρὴ ποιῆσαι; Ἐγὼ γάρ σε λοιπὸν ἐρήσομαι, τὸν
20 πράγματα ἡμῖν παρέχοντα καὶ ἐνοχλοῦντα ὡς δυναμένοις ἀπελά-
σαι αὐτῶν τὴν μανίαν. Εἴθε μὲν οὖν ἐδυνάμην, καὶ οὐκ ἂν ἐδεήθην
τοῦ συμβουλεύοντος, ἀλλ' αὐτὸς ἂν ταχίστην ἐποίησάμην τὴν δι-
όρθωσιν. Ἐπειδὴ δὲ κρεῖττον πάσης θεραπείας ἐστὶ τὸ πάθος καὶ
τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις ἐπιτρέβεται μᾶλλον, τὴν ἀπὸ τῶν ἁγίων
25 σου εὐχῶν χάρισαι αὐτοῖς βοήθειαν τάχα πως ὁ καὶ παθῶν καὶ
πάσης περιγινόμενος κακίας αὐτοὺς ἰάσεται.

ΡΔ'.- ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπή πρὸς συμφιλίωσιν μετὰ τοῦ διαδίκου.

Οὐκ ἀγνοοῦμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ πρὸς τὸν σὸν διάδικον τοῦ πολέ-
30 μου ἐκ πλεονεξίας λαβοῦσα τὸ σπέρμα καὶ διὰ πλειόνων ἄλλων
χωρήσασα, ἔληξεν εἰς κατηγορίαν. Συμβουλεύω δέ, ὅτι δίκαιος ἂν
εἴης ἀρκεσθῆναι τοῖς γεγενημένοις. Πολλὰ γὰρ δράσας, πλείονα

102. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ἐπαινετική γιὰ τὴ φρόνιμη παρρησία του.

Θαυμάζω τὴν φρόνιμη παρρησία σου, τὴν ὁποία οἱ ἄνδρες καὶ οἱ δουλοπρεπεῖς τὴν κατηγοροῦν, θεωρώντας τὴν, δικαιολογημένα, ὅτι ἀποτελεῖ ἔλεγχο τῆς δικῆς τους κακίας καὶ ἀνανδρίας. Γιατὶ μεθυσμένοι ἀπὸ τὸν φόβο τῶν κακῶν ποὺ κάνουν καὶ ἐπιτιθέμενοι ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἔχουν καθαρὴ νηφαλιότητα, ὀπλίζουν ἐναντίον τους τὶς ἀσυγκράτητες γλώσσες τους.

103. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΟΛΥΜΠΙΟ

“Ὅτι εἶναι ἀκαρπο καθε μέτρο ἀνθρώπινο γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ Ζωσίμου καὶ τοῦ Μάρωνα.

Ἄν καὶ τὸ νὰ ἐπικρίνει κανεὶς εἶναι εὐκόλο, καὶ τὸ κάνει κάθε ἄνθρωπος, ἐνῶ τὸ νὰ ὑποδεικνύει ὅ,τι χρειάζεται νὰ κάνει κανεὶς ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πρέπει, εἶναι ἔργο ἀριστοῦ συμβούλου, ὅμως αὐτοὶ ποὺ εἶναι γύρω ἀπὸ τὸν Ζώσιμο καὶ τὸν Μάρωνα οὔτε νὰ ἐπιτιμῶνται δέχονται οὔτε ἀνέχονται νὰ συμβουλευόνται, ἀλλ’ ἔφτασαν σὲ τόσο μεγάλη μανία, ὥστε νὰ χλευάζουν αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἐπιτιμοῦν καὶ νὰ κακολογοῦν αὐτοὺς ποὺ τοὺς συμβουλεύουν. Ἐπειδὴ ὅμως μερικοί, ποὺ οὔτε ἐπιτιμῆθηκαν οὔτε νουθετήθηκαν, ὅταν θρηνήθηκαν συνήλθαν, κατηγόρησαν καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς θεραπείας (γιατὶ περιγελοῦν ἐκείνους ποὺ τὸ κάνουν αὐτὸ ἀπὸ πολλὴ φιλοστοργία), τί πρέπει νὰ κάνουμε λοιπόν; Γιατὶ ἐγὼ θὰ ρωτήσω ἐσένα ποὺ μοῦ δημιουργεῖς καταστάσεις καὶ μὲ ἐνοχλεῖς, σὰν νὰ μπορῶ τάχα νὰ διώξω τὴ μανία αὐτῶν. Μακάρι βέβαια νὰ μποροῦσα, καὶ δὲν θὰ χρειαζόμουν κάποιον νὰ μὲ συμβουλευεῖ, ἀλλὰ θὰ ἔκανα τὴ διόρθωση μόνος μου πολὺ γρήγορα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ πάθος εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ κάθε θεραπεία καὶ ἐρεθίζεται περισσότερο μὲ τὰ ἱατρικὰ φάρμακα, χάρισε σ’ αὐτοὺς τὴ βοήθεια τῶν ἁγίων σου εὐχῶν, μήπως Ἐκεῖνος ποὺ καὶ ἔπαθε καὶ νικᾷ κάθε κακία, τοὺς θεραπεύσει.

104. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΗΡΩΝΑ

Προτροπὴ πρὸς συμφιλίωση μὲ τὸν ἀντίδικό του.

Δὲν ἀγνοοῦμε, ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου πρὸς τὸν ἀντίδικό σου παίρνοντας τὸ σπέρμα ἀπὸ τὴν πλεονεξία καὶ προχωρώντας μέσα ἀπὸ περισσότερα ἄλλα, κατέληξε σὲ κατηγορία. Σὲ συμβουλεύω λοιπόν ὅτι πρέπει νὰ ἀρκεσθεῖς σ’ αὐτὰ ποὺ ἔγιναν. Γιατὶ, ἀφοῦ ἔκανε πολλὰ, ἔπαθε περισσότε-

πέπονθεν, ἵνα μὴ τὸ δοκοῦν τέλος εἶναι τῆς μάχης, ἀρχὴ γένηται
 μειζόνων συμφορῶν. Δέξαι οὖν τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακαλοῦντας,
 καὶ κατάθου τὸ πρᾶγμα, ἄμεινον ἠγησάμενος χρηστότητι καθυ-
 φεῖναι μᾶλλον, ἢ κρίσει δικαστῶν ἠττηθῆναι. Ἄδηλον γὰρ τὸ πέ-
 5 ρας καὶ πολλοὶ μυρίοις ὠχυρωμένοι δικαίοις, ὡς οὐδὲν ἔχοντες
 ἰσχυρὸν ἠττήθησαν. Εἰ δὲ καὶ σαφῆς ἦν ἡ νίκη, τὸ χρηστότητι
 μᾶλλον χρήσασθαι λαμπρότερόν σε ἀποφανεῖ τοῦ νενικηκέναι.

ΡΕ'— ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς κακίας

10

καὶ ἀποδοχὴν τῆς ἀρετῆς.

Ἰκανὸν μὲν σύμβολον καὶ μέγιστον τεκμήριον τῆς ἐμῆς εἰς ὑμᾶς
 γνώμης αὐτὸ τὸ συμβουλεύειν ἐλέσθαι. Ἄπασα γὰρ συμβουλή τὸ
 τῶν ἀκρωμένων ζητεῖ συμφέρον. Οἷς δὲ ἐκπορίζει τις τὰ χρηστά,
 τούτοις οὐκ ἔνι φῆσαι δυσμενῶς ἔχειν τὸν παραινούντα, ὡς δ' ἂν
 15 μηδὲ σκιά, οἶμαι, αἰτιάσεως ὑπῆ τοῖς ἐτοίμως διασύρειν ἐθέλουσι
 πρὸς τῆς εἰσηγήσεως, μᾶλλον δὲ ἢ εὐχὴ εἰσηγήσεις ἔστω, εὐξομαι
 πρὸς τὸ Θεῖον, ὥστε τὸν νοῦν ὑμῖν βελτίονα ἐνθεῖναι, καὶ τὴν ἀναλ-
 γησίαν ἐξοστρακίσαι, καὶ εὐεικτον καὶ πειθήνιον ὑμῶν κατασκευά-
 σαι τὴν καρδίαν πρὸς τὸ μὲν τὴν ἀρετὴν, τὴν ἐμφυτον ἔχουσαν καὶ
 20 ἀκατήλεuton τὸ κάλλος, ἀσπάσασθαι, τὴν δὲ κακίαν, ἧς ἐκθύμως
 περιέχεσθε, τὴν θηριόμορφον καὶ Σκύλλης ἀπάσης ἀτερπεστέραν,
 τοῖς δὲ τὸν νοῦν ἀπολωλεκόσιν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἠδειάν, διαφυγεῖν.
 Εἰ δὲ τέλεον ἀπηλγήσατε (ἢ γὰρ παραμονὴ ἢ ἐπὶ τὴν πονηρίαν
 τοῦτ' ἐγγυᾶται), κἂν διὰ τοὺς σκανδαλίζομένους ὑφ' ὑμῶν, παύσα-
 25 σθε μὲν κατὰ τῆς θειοτάτης θρησκείας ἀκονῶντες τὰς γλώττας,
 ἑαυτῶν δὲ γένεσθε, καὶ τοῦ μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν ἀσέβειαν καὶ
 ἄλλους εἰς τὸν πυθμένα τῆς κακίας παραπέμψαι.

ΡΣ'— ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

Προτρεπτικὴ πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς.

30

Μήτε ἀρχή, ᾧ θαυμάσιε, μήτε ὄγκος ἀξιώματος, μήτε εὐπρα-
 γία βιωτικὴ τὴν φιλοσοφίαν τὴν σὴν διασαλευσαι ἰσχύση, ἃ μάλι-
 στα τῶν ἀνθρώπων φιλεῖ τὴν γνώμην εἰς ὕψος αἴρειν, ἀλλὰ ταῦτα

ρα, ὥστε αὐτὸ πού θεωρεῖται ὅτι εἶναι τέλος τῆς μάχης, νὰ μὴ γίνῃ ἀρχὴ μεγαλύτερων συμφορῶν. Δέξου λοιπὸν αὐτοὺς πού σέ παρακαλοῦν γιὰ λογαριασμό του, καὶ δῶσε τέλος στὴν ὑπόθεση, θεωρώντας προτιμότερο νὰ ὑποχωρήσεις μὲ καλωσύνη μᾶλλον, παρὰ νὰ νικηθεῖς μὲ ἀπόφαση τῶν δικαστῶν. Γιατὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἄγνωστο, καὶ πολλοὶ πού ἦταν ὀχυρωμένοι πίσω ἀπὸ μύρια δίκαια, ἠττήθησαν σὰν νὰ μὴ εἶχαν κανένα ἰσχυρό. Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ἂν ἡ νίκη εἶναι σίγουρη, τὸ νὰ δείξεις καλωσύνη, θὰ σέ καταστήσει λαμπρότερον ἀπὸ τὸ νὰ νικήσεις.

105. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν κακία
καὶ ἀποδοχὴ τῆς ἀρετῆς.

Σπουδαῖο γνῶρισμα καὶ πολὺ μεγάλη ἀπόδειξη τῆς διάθεσης μου γιὰ σᾶς εἶναι τὸ ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς συμβουλευῶ. Γιατὶ κάθε συμβουλὴ ἐπιδιώκει τὸ συμφέρον αὐτῶν πού τὴν ἀκοῦν, καὶ ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους παρέχει κανεὶς τὰ καλὰ, αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ ποῦν, ὅτι αὐτὸς πού τοὺς συμβουλεύει διάκειται ἐχθρικά πρὸς αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχει οὔτε κἂν σκιὰ κατηγορίας γιὰ ἐκείνους πού εἶναι ἕτοιμοι νὰ μὲ κατηγορήσουν πρὶν ἀπὸ τὴ συμβουλὴ, ἢ καλύτερα ἂς εἶναι ἡ προσευχὴ ἢ εἰσαγωγή, γιατὶ θὰ προσευχηθῶ στὸν Θεό, ὥστε νὰ βάλει μέσα σας νοῦν συνετὸν καὶ νὰ ἐξοστρακίσῃ τὴν ἀναλγησία, καὶ νὰ κάνει τὴν καρδιά σας ἐπιδεκτικὴ καὶ πειθήνια στὸ νὰ ἀσπασθεῖ τὴν ἀρετὴ, ἢ ὁποῖα ἔχει ἔμφυτη καὶ ἀνόθευτη τὴν ὁμορφιά, καὶ νὰ ξεφύγετε ἀπὸ τὴν κακία στὴν ὁποῖα εἴστε ἀφοσιωμένοι ὀλόψυχα, ἢ ὁποῖα ἔχει μορφὴ θηρίου, καὶ εἶναι πιὸ δυσάρεστη ἀπὸ κάθε Σκύλλα, ἐνῶ σ' αὐτοὺς πού ἔχουν χάσει τὸν νοῦ τους, δὲν ξέρω πῶς, εἶναι εὐχάριστη. Ἐὰν ὅμως εἴστε τελείως ἀνάλητοι (γιατὶ ἡ ἐπιμονὴ σας στὴν κακία αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει), ἔστω καὶ γι' αὐτοὺς πού σκανδαλίζονται ἀπὸ σᾶς, σταματήστε νὰ ἀκονίζετε τὶς γλῶσσες σας ἐναντίον τῆς θεϊκότατης θρησκείας, καὶ συνέλθετε, ὥστε ἐξαιτίας τῆς δικῆς σας ἀσέβειας νὰ μὴ ρίξετε καὶ ἄλλους στὸν πυθμένα τῆς κακίας.

106. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΕΡΜΙΝΟ

Προτρεπτικὴ πρὸς ἀσκήση τῆς ἀρετῆς.

Οὔτε ἐξουσία, θαυμάσιε, οὔτε τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀξιώματος, οὔτε ἡ ὑλικὴ εὐτυχία θὰ μπορέσει νὰ διασαλεύσει τὴ δική σου φιλοσοφημένη ζωὴ, ἰδιαίτερα μάλιστα αὐτὰ πού συνηθίζουν νὰ ὀδηγοῦν σὲ ἔπαρση τὸ

πάντα σκιάς ἡγούμενος καὶ ὄνειράτα, ἀρετὴν ἄσκει. Αὕτη γὰρ
ἐστὶ τῶν κτησαμένων ἀπαλαίωτος ἀλουργίς

PZ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Προτροπὴ πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἀθανάτων.

5 Τῶν ἀθανάτων φρόντιζε πραγμάτων, τῶν δὲ μετ' ὀλίγον οὐκ
ἔτι ὄντων ἀμέλει. Εἴτε γὰρ ἀγαθὰ, εἴτε φαῦλα εἴη τὰνταῦθα, τέλος
ἔχει, καὶ τοῦτο τάχιστον, τὰ δὲ ἐκεῖ πέρασ οὐκ οἶδε, τέλος οὐκ ἐπί-
σταται. Ταῦτα τὰ γράμματα, εἰ καὶ ὀλίγα ἐστίν, ἀλλὰ γε φίλα καὶ
διαθέσεως βρύνοντα.

10 PH'.- ΑΙΛΙΑΝΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

ᾠτι οὐ χρὴ λυπεῖσθαι δικαίως πάσχοντας,
ἀλλ' ἀδίκως πάσχοντας

Πάσχομεν πολλὰ πολλάκις οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ τῶν μὲν φρον-
τίδος ἀξίων ὀλιγοροῦμεν, τῶν δὲ ὄντως ὀλιγορίας ἀξίων ἐκθύ-
15 μως περιεχόμεθα, σπουδῆς μὲν τὰ παιδιᾶς, παιδιᾶς δὲ τὰ σπου-
δῆς ἀξία κρίνοντες. Τὰ μὲν γὰρ ἔργα πάρεργα εἶναι ἡγούμεθα,
τὰ δὲ πάρεργα ὡς ἀναγκαῖα καὶ προηγούμενα ἀνύομεν. Ἄλλ' ἢ
φιλαυτία, μὴ κρίνουσα ὀρθῶς, λύπην τίκει ἐκείνοις οἷς ἤκιστα
χρὴ. Οὐ γὰρ δικαίως πάσχοντας, ἀλλ' ἀδίκως πάσχοντας λυπεῖ-
20 σθαι χρὴ.

PΘ'.- ΦΙΛΗΤΡΙΩ

ᾠτι χρὴ τοὺς κατ' ἀρετὴν κράτιστους ζηλοῦν,
καὶ μὴ τοὺς πάντα ποιοῦντας, ὅπως καὶ τοὺς
ὀρῶντας σκοτίσοιεν.

25 Οἱ κατ' ἀρετὴν κράτιστοι ὄντες, καὶ δι' εὐσέβειαν ὑποφέρον-
τες καὶ ἔγκριτοι, καὶ τοσοῦτον τοὺς ἄλλους ὑπερβαίνοντες, ὅσον ὁ
Ἐωσφόρος τοὺς ἄλλους ἀστέρας, οὗτοι φωστῆρες ἂν εἰκότως χρη-
ματίζοιεν, μὴ μόνον ἑαυτοὺς εἰς τοσαύτην ἀναγαγόντες ἀξίαν,
ἀλλὰ καὶ τοὺς τυφλώττοντας φωτίζοντες καὶ εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς
30 χειραγωγοῦντες περιωπῆν. Τούτους τοίνυν ζηλοῦ, καὶ μὴ τοὺς
πάντα ποιοῦντας, ὅπως καὶ τοὺς ὀρῶντας σκοτίσοιεν.

μυαλό τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεωρώντας τα ὅλα αὐτὰ σκιές καὶ ὄνειρα, νὰ ἀσκειῖς τὴν ἀρετὴν. Γιατὶ αὐτὴ εἶναι γιὰ ἐκείνους ποὺ τὴν ἀπέκτησαν πολὺτιμο ἔνδυμα ποὺ δὲν παλιώνει.

107. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Προτρεπτικὴ πρὸς ἐπιδίωξη τῶν ἀθανάτων.

Νὰ φροντίζεις γιὰ τὰ ἀθάνατα πράγματα, καὶ νὰ ἀδιαφορεῖς γι' αὐτὰ ποὺ ὕστερα ἀπὸ λίγο δὲν θὰ ὑπάρχουν. Γιατὶ τὰ ἐδῶ εἴτε καλὰ εἶναι εἴτε κακὰ, ἔχουν τέλος, καὶ μάλιστα πολὺ σύντομο, ἐνῶ τὰ ἐκεῖ δὲν ἔχουν τελειωμό, δὲν γνωρίζουν τέλος. Αὐτὰ τὰ γράμματα, ἂν καὶ εἶναι λίγα, ὅμως εἶναι φιλικὰ καὶ γεμᾶτα ἀγάπη.

108. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΑΙΔΙΑΝΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυπούμαστε ὅταν πάσχουμε δίκαια,
ἀλλ’ ὅταν πάσχουμε ἀδίκαια.

Οἱ ἄνθρωποι πολλὰς φορές ὑποφέρουμε πολλὰ, ἐπειδὴ ἀδιαφοροῦμε γιὰ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἄξια φροντίδας, καὶ ἀγκαλιᾶζουμε ὀλόψυχα αὐτὰ ποὺ πραγματικὰ εἶναι ἄξια ἀδιαφορίας, κρίνοντας ἄξια φροντίδας αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀστεῖα, καὶ ἀστεῖα αὐτὰ ποὺ εἶναι ἄξια φροντίδας. Γιατὶ νομίζουμε ὅτι τὰ ἔργα εἶναι πάρεργα, καὶ τὰ πάρεργα τὰ κάμνουμε σὰν νὰ εἶναι ἀναγκαῖα καὶ προηγούμενα. Ἄλλ’ ὁ ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸν ἑαυτό μας, ποὺ δὲν κρίνει σωστὰ, μᾶς προκαλεῖ λύπη γιὰ αὐτὰ ποὺ δὲν πρέπει. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ λυπούμαστε ὅταν πάσχουμε δίκαια, ἀλλ’ ὅταν πάσχουμε ἀδίκαια.

109. ΣΤΟΝ ΦΙΛΗΤΡΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε ζηλωτὲς τῶν ἀρίστων στὴν ἀρετὴ καὶ ὄχι ἐκείνων ποὺ κάνουν τὰ πάντα γιὰ νὰ συσκοτίσουν καὶ αὐτοὺς ποὺ βλέπουν.

Αὐτοὶ ποὺ εἶναι ἄρεστοι στὴν ἀρετὴ καὶ ὑποφέρουν γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ διαπρέπουν καὶ ξεπερνοῦν τοὺς ἄλλους τόσο πολὺ, ὅσο ὁ αὐγερινὸς τὰ ἄλλα ἄστρα, αὐτοὶ δικαιολογημένα εἶναι φωστῆρες, ἐπειδὴ ὄχι μόνο τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ἀνέβασαν σὲ τόσο μεγάλη ἀξία, ἀλλὰ φωτίζουν καὶ αὐτοὺς ποὺ εἶναι τυφλοί, καὶ τοὺς ὀδηγοῦν στὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς. Αὐτοὺς λοιπὸν νὰ μιμεῖσαι, καὶ ὄχι ἐκείνους ποὺ κάνουν τὰ πάντα γιὰ νὰ συσκοτίσουν καὶ αὐτοὺς ποὺ βλέπουν.

ΡΙ.— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

Περὶ τοῦ ποῖοί εἰσιν οἱ σοφοὶ καὶ ἀγαθοί

Σοφούς ἔγωγε ὀρίζομαι (οὐ γὰρ νομοθετῶ, ἀλλὰ γνώμην ἀπο-
 φαίνομαι) τοὺς τῶν νοερῶν ἀρεταῖς κεκοσμημένους, οἷοι ἦσαν οἱ
 5 λόγον ἔχοντες καὶ σοφίαν γνώσεως, ἀγαθοὺς δὲ τοὺς ταῖς παρὰ
 τινων καλουμέναις ἀλόγοις, οἷοι ἦσαν οἱ σοφὸν μὲν εἰπεῖν οὐδὲν
 δυνάμενοι, διὰ δὲ τῆς ἀρίστης πολιτείας τοὺς θεωμένους παιδεύον-
 τες, ὧν ἡ σιγὴ τοῦ λόγου τοῦ ἐρήμου πράξεων χρησιμωτέρα. Εἰ δὲ
 τις καὶ τὰς νοεράς καὶ ἄς φασιν ἀλόγους ἔχει, τοῦτον καὶ ἀγαθὸν
 10 καὶ σοφὸν ὀρισαίμην.

ΡΙΑ.— ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς συγγνώμης ἐπὶ τῆς ἀφέσεως
 καὶ συγχωρήσεως.

Ἐπειδὴ γέγραφας, πόθεν τὸ τῆς συγγνώμης ὄνομα ἐπὶ τῆς
 15 ἀφέσεως καὶ συγχωρήσεως παραλαμβάνεται, ἠγοῦμαι ὅτι, ἐπειδὴ
 ὁ γνούς ἑαυτόν, τουτέστιν ὁ μήτε ἐπὶ τοῖς πταίσμασιν ἀγνοῶν ὅτι
 ἔπταισεν, ἀλλὰ φυλάττων τὸ σοφὸν ἀπόφθεγμα τό, “Γνῶθι σαυ-
 τόν”, μήτε ἐν τοῖς κατορθώμασιν, εἰ καὶ ποτε ὀλίγον ἀπονυστάξας
 εἰς ἀλαζονείαν ἤρθη μέγα φρονῶν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν φύσιν καὶ
 20 ἀσθένειαν καταμανθάνων, καὶ μὴ πέρα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
 φανταζόμενος, γνωσιμαχεῖ. Ὁ συγγνούς, τουτέστιν ὁ συννοήσας,
 ὅτι ἐκεῖνος ἔργῳ παλινωδίαν ἄδει, συγχωρεῖ τῷ γνόντι ἑαυτόν, ὁ
 δὲ μὴ συγγνούς οὐ συγχωρεῖ. Διὸ καὶ ὁ μὲν μέμψεως ἄξιός, μὴ
 γνούς ἑαυτόν, ὁ δὲ μὴ συγγνούς τῷ γνόντι ἑαυτόν.

25

ΡΙΒ.— ΤΩ ΑΥΤΩ

“Ὅτι πολλά ἐστὶ καὶ διάφορα τὰ λυμαινόμενα τῇ τῶν χρη-
 μάτων κτήσει, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ ἀποθέμενα δι’ εὐεργε-
 σιῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν ἄβατά εἰσι πάσῃ κακουργίᾳ.

Πολλά ἐστὶ καὶ διάφορα, ὧ προσφιλέστατε, λυμαινόμενα τῇ
 30 τῶν χρημάτων κτήσει. Οὐ μόνον γὰρ σῆτες καὶ χρόνος μακρός,
 ἀλλὰ καὶ συκοφανταίαι καὶ λησταίαι καὶ οἰκέται καὶ τὸ τοῦ μέλλον-
 τος ἄδηλον, καὶ τέλος ὁ θάνατος (ὃν οὐκ ἔστι διαφυγεῖν, εἰ καὶ τὰ
 ἄλλα διαφεύγομεν) καὶ τῶν κτημάτων καὶ τῶν χρημάτων ἀπο-

110. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Γιὰ τὸ ποιοὶ εἶναι οἱ σοφοὶ καὶ ἀγαθοί.

Σοφοὺς ἐγὼ θεωρῶ (δὲν νομοθετῶ βέβαια, ἀλλὰ διατυπώνω τὴ γνώμη μου) ἐκείνους ποὺ εἶναι στολισμένοι μὲ τὶς πνευματικὲς ἀρετὲς, τέτοιοι ποὺ ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν λόγο καὶ σοφία γνώσεως, καὶ ἀγαθοὺς αὐτοὺς ποὺ εἶναι στολισμένοι μὲ τὶς ἀρετὲς ποὺ ἀπὸ μερικοὺς ὀνομάζονται ἄλογες, ὅπως ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν μπορούσαν βέβαια νὰ ποῦν τίποτε τὸ σοφόν, ὅμως μὲ τὸν ἄριστο τρόπο ζωῆς τους δίδασκαν ἐκείνους ποὺ τοὺς ἐβλεπαν, τῶν ὁποίων ἡ σιωπὴ εἶναι πιὸ χρήσιμη ἀπὸ τὸν λόγο, ποὺ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ πράξεις. Ἐὰν ὅμως κάποιος ἔχει καὶ τὶς πνευματικὲς ἀρετὲς καὶ αὐτὲς ποὺ ὀνομάζουν ἄλογες, αὐτὸν θὰ τὸν χαρακτηρίζα καὶ ἀγαθὸν καὶ σοφόν.

111. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΠΙΦΑΝΙΟ

Γιὰ τὸ ὄνομα τῆς συγγνώμης σχετικὰ μὲ τὴν ἄφεση καὶ τὴ συγχώρηση.

Ἐπειδὴ μοῦ ἔγραψες ρωτώντας ἀπὸ ποῦ προέρχεται τὸ ὄνομα τῆς συγγνώμης γιὰ τὴν ἄφεση καὶ συγχώρηση, νομίζω, ὅτι ἐπειδὴ αὐτὸς ποὺ γνώρισε τὸν ἑαυτό του, δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ οὔτε γιὰ τὰ πταίσματά του ἀγνοεῖ ὅτι ἔφταιξε, ἀλλὰ τηρεῖ τὸ σοφὸ ἀπόφθεγμα, τό, «Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου», οὔτε γιὰ τὰ κατορθώματα, ἂν κάποτε νύσταξε καὶ ἔφτασε μεγαλοφρονώντας σὲ ἀλαζονεία, ἀλλὰ ἔχοντας ἐπίγνωση τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀδυναμίας του καὶ μὴ προχωρώντας πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύση, μετανοεῖ. Αὐτὸς ποὺ θὰ διαπιστώσει, δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ θὰ κατανοήσῃ, ὅτι ἐκεῖνος ἔμπροσθα μετανόησε γιὰ ὅσα ἔκανε, συγχωρεῖ αὐτὸν ποὺ γνώρισε τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ δὲν τὸ διαπιστώνει, δὲν τὸν συγχωρεῖ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἕνας εἶναι ἀξιοκατάκριτος, ἐπειδὴ δὲν γνώρισε τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐπειδὴ δὲν συγχώρησε ἐκεῖνον ποὺ γνώρισε τὸν ἑαυτό του.

112. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ καὶ διάφορα ποὺ καταστρέφουν τὴν ἀπόκτηση τῶν χρημάτων, ἐνῶ ἐκεῖνα ποὺ ἐναποτίθενται στὸν οὐρανὸ μὲ εὐεργεσίες καὶ ἐλεημοσύνες εἶναι ἄβατα σὲ κάθε κακουργία.

Εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα, προσφιλέστατε, αὐτὰ ποὺ καταστρέφουν τὴν ἀπόκτηση τῶν περιουσιῶν. Ὁχι μόνο οἱ σκόροι καὶ ἡ πολυκαιρία, ἀλλὰ καὶ οἱ συκοφαντίες καὶ οἱ ληστὲς καὶ οἱ ὑπηρέτες καὶ τὸ ὅτι τὸ μέλλον εἶναι ἀγνωστο, καὶ τέλος ὁ θάνατος (τὸν ὁποῖο δὲν μπορούμε νὰ ξεφύγουμε, ἔστω καὶ ἂν ἀποφύγουμε ὅλα τὰ τὰ ἄλλα), μπορούν νὰ στερήσουν καὶ

στερήσειν ἂν τὸν δοκοῦντα κεκτηῖσθαι· ἐν ὀνόμασι γὰρ ἄλλ' οὐκ ἐν πράγμασι ἔχειν τὰ ἀγαθὰ. Ὁ δὲ δι' ἐλεημοσυνῶν καὶ εὐεργεσιῶν ἐνθάδε τὸν πλοῦτον ἀποθέμενος, καὶ φρονίμου καὶ βεβαίου ψήφῳ στεφανωθείη, τόπον εὐρῶν ἄσυλον, καὶ ᾧ μηδὲν τῶν
5 ῥηθέντων ἐπιβῆναι θέμις. Τοιοῦτος γὰρ χῶρός ἐστιν ὁ οὐρανός, πάσῃ μὲν ἄδατος ὦν κακουργία, πάσης δὲ εὐφορώτερος γῆς, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας τῶν ἐν αὐτῷ καταβληθέντων σπερμάτων διδούς τοῖς προκαθημένοις διὰ παντός τρυγᾶν τοὺς καρπούς

10

ΡΙΓ'— ΜΑΡΩΝΙ

Προτροπή πρὸς εὐεργεσίαν.

Ἄ καὶ ἄκων πολλάκις ἐχθροῖς καταλείψεις, ἐκὼν δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην ποιήσον φιλοτιμίαν, ἵνα μὴ ἀμεταμέλητα θρηνήσεις, ἀλλὰ προπέμψας αὐτὰ εἰς τὸν ἀγήρω αἰῶνα, ἕξεις χρησιμεύ-
15 οντα.

ΡΙΔ'— ΘΕΟΦΙΛΩ

Προτροπή πρὸς ἐπάνοδον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς οἴκαδε.

Πρὸ βραχείου, ὀρθρου ἔτι ὄντος (ἐκιρνᾶτο γὰρ νύξ τε καὶ ἡώς),
20 ἐντυχὼν μοί τις τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπιτηδείων ἀπήγγελεν, ὡς πυθόμενοι τινες ἐλλόγμοι στειλάμενόν σε ἀποδημίαν μακράν, οὐχ ὑπὲρ ἀρετῆς, οὐδὲ ὥστε σαυτὸν ἢ ἄλλον τινὰ εἰς φιλοσοφίαν ἐναγαγεῖν (ἢ γὰρ ἂν καὶ ἀπεδέξαντο), ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ χρηματίσασθαι, κομιδῆ σου κατεφρόνησαν, εἰ προσηρημένος τὸν τῆς νεότητος χρόνον τὰς
25 ἡσυχίας ἄγειν, νῦν ἐπὶ γήρως ἀποδημεῖν ἐπεχειρήσας, ὅτε εἰκὸς ἦν σοι, εἰ καὶ πρότερον ἄλλοθί που διέτριβες, οἴκαδε ἐπανήκειν, οὕτως ὑπογυίου σου τῆς τελευτῆς οὔσης. Τοὺς μὲν γὰρ νέους ἐλπίς εἰς γῆρας ἤξειν βαθύ, οἱ δὲ γεγηρακότες οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸν θάνατον ὀνειροπολεῖν δίκαιοι ἂν εἶεν. Ἐγὼ δὲ τὴν αἰτίαν ἀκριβῶς
30 μὴ ἐπιστάμενος, δι' ἣν ἐντεῦθεν ἀπήρας, οὔτε ἀπελογησάμην, οὔτε κατεψηφισάμην, ἀλλ' ἐπηγγειλάμην γράφειν. Αὐτὸς τοίνυν τὸ δέον πράξαι προθυμήθητι.

ἀπὸ τὰ κτήματα καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα αὐτὸν ποὺ νομίζει ὅτι τὰ κατέχει. Γιατὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἔχει ὀνομαστικὰ μόνο, ἀλλ' ὄχι καὶ πραγματικά. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ἐναποθέτει τὸν πλοῦτο του μὲ ἐλεημοσύνες καὶ εὐεργεσίες ἐδῶ, καὶ θὰ στεφανωθεῖ μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ φρόνιμου καὶ σταθεροῦ, βρίσκοντας τόπο ἀσύλητο, καὶ στὸν ὁποῖο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμβεῖ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀναφέρθηκαν. Γιατὶ τέτοιος χῶρος εἶναι ὁ οὐρανός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄβατος σὲ κάθε κακουργία, καὶ πιὸ εὐφορος ἀπὸ ὀλόκληρη τὴ γῆ, καὶ μὲ μεγάλη ἀφθονία δίνει τὴ δυνατότητα σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ κατέθεσαν σ' αὐτὸν νὰ τρυγοῦν γιὰ πάντα τοὺς καρποὺς τῶν σπόρων ποὺ κατέθεσαν ἀπὸ πρῖν.

113. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

Προτροπὴ πρὸς εὐεργεσία.

Αὐτὰ ποὺ πολλές φορές θὰ ἐγκαταλείψεις καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλεις στοὺς ἐχθροὺς, δῶσε τα μὲ τὴ θέλησή σου, καὶ κάνε τὴν ἀνάγκη γενναιοδωρία, γιὰ νὰ μὴ θρηνήσεις ἀμετανόητα, ἀλλὰ στέλνοντάς τα στὸν ἀφθαρτο αἰῶνα, θὰ τὰ ἔχεις χρήσιμα.

114. ΣΤΟΝ ΘΕΟΦΙΛΟ

Προτροπὴ πρὸς ἐπιστροφή ἀπὸ τὴν ξένη χώρα
στὴν πατρίδα.

Πρὶν ἀπὸ λίγο, ἐνῶ ἀκόμα ἦταν χαράματα (γιατὶ ἦταν ἀνάμεσα στὴ νύχτα μὲ τὴν ἀνατολή), συναντώντας με κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς ἄνδρες μου ἀνήγγειλε, ὅτι, ὅταν κάποιοι λόγιοι ἔμαθαν πῶς ἔφυγες σὲ μακρὰ ἀποδημία, ὄχι γιὰ τὴν ἀρετή, οὔτε γιὰ νὰ ἐπαναφέρεις τὸν ἑαυτό σου ἢ κάποιον ἄλλο στὴν ἀλήθεια (ἂν φυσικὰ θὰ δεχόταν), ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποκτήσεις χρήματα, σὲ περιφρόνησαν πολὺ, γιατί, ἐνῶ εἶχες ἐπιλέξει νὰ περάσεις τὰ χρόνια τῆς νεότητάς σου ἡσυχάζοντας, τώρα στὰ γερατειά σου ἐπιχείρησες νὰ ἀποδημήσεις, τώρα ποὺ φυσικὸ γιὰ σένα ἦταν, ἂν καὶ προηγουμένως ἔμενες κάπου ἄλλου, νὰ ἐπιστρέψεις στὴν πατρίδα, ἀφοῦ τὸ τέλος σου εἶναι τόσο κοντά. Γιατὶ οἱ νέοι ἐλπίζουν νὰ φθάσουν σὲ βαθεῖα γεράματα, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν γεράσει πρέπει νὰ μὴ ὀνειροπολοῦν τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν θάνατο. Ἐγὼ βέβαια μὴ γνωρίζοντας ἀκριβῶς τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία ἔφυγες ἀπὸ ἐδῶ, οὔτε ἀπολογήθηκα, οὔτε σὲ κατηγορησα, ἀλλὰ ὑποσχέθηκα νὰ σοῦ γράψω. Σὺ λοιπὸν φρόντισε νὰ κάνεις αὐτὸ ποὺ πρέπει.

ΡΙΕ'.- ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

᾽Οτι ἄξιος ἀναρρήσεώς ἐστι ὁ δυσπραγῶν μὲν καὶ πενία
 συζῶν, τοὺς δ' ἄλλους εἰς ἀρετὴν διεγείρων.

Ποῖος ἄρα δοκεῖ τῇ σῇ παιδεύσει εὐκλείας καὶ δόξης ἀγαθῆς
 5 δίκαιος εἶναι τυχεῖν, ὁ μὴδὲν μὲν προθυμηθεὶς γενναῖον διαπράξα-
 σθαι, ἐν εὐημερίᾳ δὲ τυγχάνων καὶ πλούτῳ καὶ τοῖς δοκοῦσι λαμ-
 προῖς ἀξιώμασιν, ἢ ὁ μὴδὲν μὲν, ὧν οἷός τε ἦν, ἐλλιπῶν, ἀλλὰ πάντα
 πράξας ὅσα αὐτόν τε ἀναρρήσεως ἄξιον εἶναι ποιεῖ, καὶ τοὺς
 ἄλλους εἰς ἀρετὴν διεγείρει, δυσπραγῶν δὲ καὶ πενία συζῶν; Ἐμοὶ
 10 μὲν οὗτος δοκεῖ, εἰ δὲ καὶ σοί, μὴ τάναντία φαίνου ψηφιζόμενος.

ΡΙΣ'.- ΚΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτρεπτικὴ πρὸς διαφύλαξιν τῆς γλώσσης
 καθαρὰν ἀπὸ κακηγορίας.

Ἐπειδὴ γέγραφας θαυμάζεις, ὅπως τὸ ἱεραῖσθαι Ζώσιμον
 15 δεινὸν ὄν, οὐ δεινὸν εἶναι δοκεῖ τῷ παρανόμως χειροτονήσαντι,
 ἀντεπιστέλλω, ὅτι σὺ μὲν ἀπὸ μισοπονήρου τρόπου εἰκότως ἀγα-
 νακτεῖς (οὐδεὶς γὰρ πρὸς τοῦτο ἀντεῖποι), ἐκεῖνο δὲ σοι παραινέ-
 σαιμι, καθαρὰν κακηγορίας τὴν γλῶτταν διαφυλάξαι. Εἰ γὰρ
 ἐκεῖνος, μυρίων ἄξιος, ὡς γέγραφας, σκηπτῶν, μὴδὲ τῇ τιμῇ βελ-
 20 τιωθεῖς, ἀλλ' ὄπλῳ κακίας τῇ ἱερωσύνῃ χρησάμενος καὶ τολμῶν τὰ
 ἀτόλμητα, ἀλλὰ σὺ γε τὸ σαντοῦ στόμα μιαίνειν οὐκ ὀφείλεις τὰς
 μιαρὰς ἐκείνου πράξεις ἐκτραγωδῶν καὶ τὴν τῶν τρόπων σκαιό-
 τητα διηγούμενος.

ΡΙΖ'.- ΠΑΥΛΩ

25 ᾽Οτι οὐ πᾶς λογισμὸς καὶ πᾶσα ἐνθύμησις παρὰ
 τῆς εἰμαρμένης τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφοιτᾷ.

Εἰ πᾶς λογισμὸς καὶ πᾶσα ἐνθύμησις, ὡς φῆς, παρὰ τῆς εἰμαρ-
 μένης τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφοιτᾷ, ἀτοπώτατόν τι πάσχουσα φωρα-
 θήσεται, εἰ τοῖς μὲν καταπέμπει ἐνθυμήματα, ὥστε ὑπεραπολο-
 30 γεῖσθαι αὐτῆς, τοῖς δὲ τέχνην καὶ ἐπιστημονικούς λόγους ὀρέγει,
 δι' ὧν ταύτην ἀνατρέφουσιν. Εἰ τοίνυν αὐτὴ ἑαυτὴν ἀνατρέπει, δι'
 ὧν χορηγεῖ τοῖς ἀνατρέπουσιν αὐτὴν ἐνθυμημάτων, πῶς συστήναι
 αὐτὴν οἷόν τε;

115. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

“Οτι ἄξιος ἀνακηρύξεως εἶναι ἐκεῖνος πού δυστυχεῖ βέβαια συζώντας
 μέ τή φτώχεια, διεγείρει ὅμως τοὺς ἄλλους στήν ἀρετή.

Ποιὸς ἄραγε φαίνεται στή δική σου μόρφωση, ὅτι πρέπει νὰ τύχει
 καλῆς φήμης καὶ χρηστῆς δόξας, αὐτὸς πού οὔτε κἂν ἔδειξε προθυμία νὰ
 κάνει κάτι γενναῖο, μολονότι βρισκόταν σέ εὐημερία καὶ πλοῦτο καὶ σέ
 ἀξιώματα λαμπρὰ, ἢ ἐκεῖνος πού δέν παρέλειψε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἦταν
 ἱκανὸς νὰ κάνει, ἀλλὰ ἀφοῦ ἔκανε ὅλα, ὅσα αὐτὸν τὸν ἔκαναν ἄξιο ἀνακη-
 ρύξεως, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς διεγείρει στήν ἀρετή, ἐνῶ μάλιστα δυστυχεῖ
 καὶ ζεῖ μέσα σέ φτώχεια; Σέ μένα φαίνεται αὐτός, καὶ ἂν φαίνεται καὶ σέ
 σένα, νὰ μὴ παρουσιάζεσαι ὅτι ψηφίζεις τὰ ἀντίθετα.

116. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΚΑΣΙΟ

Προτροπὴ πρὸς διαφύλαξη τῆς γλώσσας καθαρὴ
 ἀπὸ κακουργίες.

Ἐπειδὴ ἔγραψες ὅτι θαυμάζεις, γιατί, ἐνῶ τὸ νὰ ἱερατεύει ὁ Ζώσιμος
 εἶναι φοβερό, δέν φαίνεται φοβερό σέ ἐκεῖνον πού τὸν χειροτόνησε παρά-
 νομα, σοῦ ἀπαντῶ, ὅτι ἐσὺ βέβαια ἀπὸ διάθεση πού μισεῖ τὸ κακὸ ἀγα-
 νακτεῖς δικαιολογημένα (γιατὶ κανένας δέν θὰ ἀντέλεγε σ' αὐτό), θὰ σέ
 συμβούλευα ὅμως ἐκεῖνο, νὰ διαφυλάξεις τὴ γλώσσα σου καθαρὴ ἀπὸ κα-
 κολογία. Γιατί, ἂν καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἄξιος μυρίων ἐλαττωμάτων, ὅπως ἔχεις
 γράψει, καὶ οὔτε μέ τὴν τιμὴ βελτιώθηκε, ἀντίθετα χρησιμοποιώντας ὡς
 ὄπλο τὴν ἱερωσύνη, τολμᾷ καὶ κάνει αὐτὰ πού κανένας δέν τολμᾷ νὰ κάνει,
 ὅμως ἐσὺ πρέπει νὰ μὴ μολύνεις τὸ στόμα σου, διατραγωδώντας τὶς πρά-
 ξεις ἐκείνου καὶ διηγούμενος τὴ βαναυσότητα τῶν τρόπων του.

117. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Οτι κάθε λογισμὸς καὶ κάθε σκέψη δέν ἔρχεται στοὺς
 ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν εἰμαρμένη.

Ἐὰν κάθε λογισμὸς καὶ κάθε σκέψη, ὅπως λές, ἔρχεται στοὺς ἀνθρώ-
 πους ἀπὸ τὴν εἰμαρμένη, θὰ ἀποδειχθεῖ ὀλοφάνερα ὅτι πάσχει κάτι τὸ
 πολὺ παράλογο, ἐφόσον σέ ἄλλους στέλνει σκέψεις, ὥστε νὰ τὴν ὑπερασπί-
 ζονται, καὶ σέ ἄλλους στέλνει τέχνη καὶ ἐπιστημονικοὺς λόγους, μέ τοὺς
 ὁποίους θὰ τὴν ἀνατρέψουν. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὴ ἀνατρέπει τὸν ἑαυτό της,
 μέ τὶς σκέψεις πού χορηγεῖ σ' αὐτοὺς πού τὴν ἀνατρέπουν, πῶς εἶναι δυ-
 νατὸν αὐτὴ νὰ ὑπάρχει;

ΡΗΉ.— ΕΥΣΤΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Προτροπή πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς κακοδοξίας.

Τοῦτο τὸ νῦν τολμηθὲν παρὰ σοῦ τῶν δεινῶν ἐκείνων ἐστὶ
 δεινότερον ἡμιλλήθης πρὸς σαυτὸν καὶ νενίκηκας. Τὰ πρωτεῖα
 5 τοίνυν ἐν τῷ τῆς ἀσεβείας καὶ ἀσελγείας ἀγῶνι κατὰ πάντων
 φέρῃ, ὑπερηκόντισας, πάντα ὑπερδέβηκας, διὸ καὶ δακρῶν ἡμῖν
 ὑπόθεσις γέγονας ἀεννάων. Εἰ τοίνυν βούλει ἡμῶν τὴν λύπην τὴν
 ἐπὶ σοὶ ἰάσασθαι, πάντα ποίει, ὅπως ἀποτρίψαιο τὴν κακοδοξίαν

ΡΙΘΉ.— ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

10 Προτροπή πρὸς χρῆσιν τῆς γλώττης εἰς τὰ δέοντα,
 καὶ μὴ τὸ φάρμακον δηλητήριον κατασκευάζειν.

Εἰ ὀξύτατην ἔχεις τὴν γλῶτταν, μάλιστα μὲν αὐτὴν ἐπιστόμιζε
 καὶ χαλινῷ ἀνασεύραζε, εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, χρῆσαι αὐτῇ εἰς δέον
 ὑπὲρ τῆς θείας καὶ ἀκηράτου δόξης, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδικουμένων
 15 βοηθείας, ὑπὲρ τῆς τῶν καλλίστων συνηγορίας, κατὰ τῆς τῶν ἀδι-
 κούντων πλεονεξίας, κατὰ τῆς τῶν δαίμοσι πονηροῖς τὴν τοῦ παν-
 τὸς πρόνοιαν ἐπιτρεπόντων ἀμαθίας, κατὰ τῆς τῶν αἰρετικῶν φρε-
 νοβλαβείας, κατὰ τῆς Ἑλλήνων δεισιδαιμονίας, κατὰ τῆς Ἰου-
 δαίων ἀπαιδευσίας, κατὰ τῆς τῶν ἀμαρτανόντων κατηγορίας. Εἰ
 20 δέ, τούτων ἀφέμενος, τῇ ὀξύτητι κατὰ τῶν ἐντυγχανόντων χροῶ,
 ἀτοπώτατόν τι ποιήσεις. Ταῦτόν γάρ τι πράξεις, οἷον ἄν, εἰ, μάχαι-
 ραν ἔχων ὀξεῖαν, κατὰ τῶν ἐπιτηδείων ἐπέφερες, ἢ ῥώμην, κατὰ
 τῶν πολιτῶν, δέον τῇ μὲν κατὰ τῶν πολεμίων, τῇ δὲ κατὰ τῶν ἀντι-
 πάλων χρῆσθαι. Μὴ τοίνυν τὸ φάρμακον δηλητήριον κατασκευά-
 25 ζε, ἀλλὰ δεόντως αὐτῷ κέχρησο.

ΡΚΉ.— ΥΠΑΤΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

“Οτι εἰς κολάσεις περιστήσονται τὰ πλημμελήματα,
 ἄν μὴ μετανοίῃ θεραπευθῶσιν.

“Οτι μὲν οἱ ἀναβαλλόμενοι πράξαι τὰ δέοντα, ἰδεῖν ἐγγύθεν
 30 βούλονται τὰ δεινὰ (οἱ γὰρ διὰ ῥαθυμίαν εἰς τὴν ἀρετὴν ἐξυβρίζον-
 τες, τὰς τιμωρίας ἐφ’ ἑαυτοὺς ἔλκονσι διψώσας μετελθεῖν τοὺς
 ἀλόντας), οἶμαι πάντας εἰδέναί. “Οτι δὲ εἰς κολάσεις περιστήσον-

118. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπή πρὸς ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν κακοδοξία.

Αὐτὸ πού ἀποτολήθηκε τώρα ἀπὸ σένα εἶναι τὸ πιὸ φοβερὸ ἀπὸ τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα. Ἀγωνίσθηκες μὲ ἄμιλλα πρὸς τὸν ἑαυτό σου καὶ νίκησες. Ἔχεις λοιπὸν τὰ πρωτεῖα στὸν ἀγῶνα τῆς ἀσέβειας καὶ ἀσέλγειας ἐναντίον ὄλων, τοὺς ὑπερκόντισες, τοὺς ξεπέρασες ὄλους, γι' αὐτὸ καὶ ἔγινες σὲ μᾶς αἰτία συνεχῶν δακρύων. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ θεραπεύσεις τὴ λύπη μας γιὰ σένα, κάνε τὰ πάντα, γιὰ νὰ ἔξαλείψεις τὴν κακοδοξία.

119. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

Προτροπή πρὸς χρῆση τῆς γλώσσας γιὰ τὰ πρέποντα, καὶ νὰ μὴ μετατρέπεται τὸ φάρμακο σὲ δηλητήριο.

Ἐὰν ἔχεις πολὺ κοφτερὴ τὴ γλώσσα σου, αὐτὴν προπάντων νὰ ἀποστομώνεις καὶ νὰ τὴν συγκρατεῖς μὲ χαλινάρι, ἐὰν ὅμως δὲν μπορεῖς, χρησιμοποίησέ τὴν σ' αὐτὸ πού πρέπει γιὰ τὴ θεία καὶ ἀθάνατη δόξα, γιὰ τὴ βοήθεια αὐτῶν πού ἀδικοῦνται, γιὰ τὴ συνηγορία τῶν ἀρίστων, ἐναντίον τῆς πλεονεξίας αὐτῶν πού ἀδικοῦν, ἐναντίον τῆς ἀμάθειας ἐκείνων πού ἀποδίδουν τὴν πρόνοια τοῦ σύμπαντος στοὺς πονηροὺς δαίμονες, ἐναντίον τῆς φρενοβλάβειας τῶν αἰρετικῶν, ἐναντίον τῆς δεισιδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων, ἐναντίον τῆς ἀπαιδευσίας τῶν Ἰουδαίων, ἐναντίον τῆς κατηγορίας αὐτῶν πού ἁμαρτάνουν. Ἐὰν ὅμως, ἀφήνοντας αὐτά, χρησιμοποιήσεις τὴν ὀξύτητα τῆς γλώσσας σου ἐναντίον τῶν συνομιλιτῶν σου, θὰ κάνεις κάποι τὸ πολὺ ἄτοπο. Γιατὶ θὰ κάνεις τὸ ἴδιο, ὅπως ἂν, ἔχοντας μαχαίρι κοφτερό, τὸ ἔμπηγες στοὺς φίλους, ἢ ἔχοντας δύναμη, τὴν χρησιμοποιήσεις ἐναντίον τῶν πολιτῶν, ἐνῶ πρέπει τὸ μαχαίρι νὰ τὸ χρησιμοποιήσεις ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὴ δύναμη ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων. Μὴ μετατρέπεις λοιπὸν τὸ φάρμακο σὲ δηλητήριο, ἀλλὰ χρησιμοποίησέ το ὅπως πρέπει.

120. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΥΠΑΤΙΟ

Ὅτι τὰ ἁμαρτήματα θὰ καταλήξουν σὲ τιμωρίες ἐὰν δὲν θεραπευθοῦν μὲ τὴ μετάνοια.

Ὅτι αὐτοὶ πού ἀναβάλλουν νὰ κάνουν αὐτὰ πού πρέπει, θέλουν νὰ δοῦν ἀπὸ κοντὰ τὰ δεινὰ (γιατὶ αὐτοὶ πού ἀπὸ ραθυμία κακολογοῦν τὴν ἀρετὴ, ἐπισύρουν ἐπάνω τους τίς τιμωρίες, οἱ ὅποιες διψοῦν νὰ τιμωρῆσουν ἐκείνους πού αἰχμαλωτίζονται), νομίζω πῶς ὄλοι τὸ γνωρίζουν. Ὅτι

ται τὰ πλημμελήματα, ἂν μὴ μετανοία θεραπεύωσι, καὶ ὁ κατακλυ-
σμός καὶ τὰ ἐπὶ Σοδομιτῶν συμβάντα διαρρήδην βοᾷ. Ἐφ' ὧν, εἰ
καὶ μέλλησίς τις γέγονεν, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀκίνητος ἔμεινεν ἢ
μόλις μὲν, πάντως δὲ κινουμένη, δίκη.

5 ΡΚΑ'.— ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

ᾠΟτι ζωτικώτερος ὁ λόγος ἐστὶν ὅταν βραχὺ μὲν
ἢ τῷ μήκει, πολὺς δὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν.

Οὐχ ὅταν πολὺς ὁ λόγος ῥέῃ καὶ ἔξω τῶν καιρῶν φέρεται
θαυμαστός ἐστίν, ἀλλ' ὅταν βραχὺς μὲν ἢ τῷ μήκει, πολὺς δὲ τοῖς
10 ἐνθυμήμασι, καὶ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀπαράλειπτον ἔχων, ὑπὸ τοῦ
καιροῦ μάλιστα ψυχωθείς, ζωτικώτερος φαίνεται.

ΡΚΒ'.— ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

ᾠΟτι ἀναπολόγητοί εἰσιν, εἰ, εἰς τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν ἀρθέν-
τες, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλύπτονται, ἀλλὰ καὶ ἐναθρύνονται.

15 Ἐπειδὴ οὐ τῷ μόνον διαπράξασθαι ταῦτα, ἀ μηδεὶς πώποτε
ἄλλος τῶν ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις βεβημένων, αἰσχύνην ὠφλήκατε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ἐναθρύνεσθαι ἐφ' οἷς ἐγκαλύπτεσθαι δίκαιον, πᾶσαν
ὑπερηκοντίσατε μανίαν, δίκαιον ᾠήθην τοῦτο χαράξει πρὸς ὑμᾶς
τὸ γράμμα. Τοσοῦτῳ γὰρ ἐκείνων ἐστέ, ὡς φασί, χεῖρους, ὅσον
20 ἐκεῖνοι ἔπραττον μὲν, ἔκρουπτον δέ, ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγκαλλωπίζεσθε.
Τὸν δὲ κολοφῶνα τῶν κακῶν ἐκείνων εἶναί φασιν, ὅτι καὶ μαίνε-
σθαι ὑμῖν δοκοῦσιν οἱ κοσμίως ζῶντες, καὶ παραπαίειν οἱ πα-
ραινοῦντες Ποία οὖν ὑμῖν λελείπεται ἀπολογία, τίς ἔλεος, ποία
συγγνώμη; Οὐκ ἔχω λέγειν.

25 ΡΚΓ'.— ΘΩΜΑ

ᾠΟτι ἐκείνων μόνων χρὴ ἔχεσθαι, ὧν ἐν τῇ κρίσει
δεηθησόμεθα.

Μόνης τῆς κτίσεως ἐκείνων ἐχώμεθα, ὧν μετὰ τὴν ἀπαλ-
λαγὴν τοῦδε τοῦ θίου δεηθησόμεθα, τῶν δὲ λοιπῶν καταφρονή-
30 σωμεν.

ὅμως οἱ ἁμαρτίες θὰ καταλήξουν σὲ τιμωρίες, ἂν δὲν θεραπευθοῦν μὲ τὴ μετάνοια, τὸ φωνάζουν δυνατὰ καὶ ὁ κατακλυσμός²², καὶ τὰ ὅσα συνέδησαν τοὺς Σοδομίτες²³, στὴν περίπτωση τῶν ὁποίων, ἂν καὶ συνέδη κάποια ἀναβολή, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε μέχρι τὸ τέλος ἀπραγματοποίητη ἡ τιμωρία, πού μὲ καθυστέρηση βέβαια, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ἐπιβλήθηκε.

121. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Ὅτι ὁ λόγος εἶναι δραστικώτερος ὅταν εἶναι σύντομος βέβαια στὸ μῆκος, ἀλλὰ πλούσιος σὲ συλλογισμούς.

Ἐὶς ὁ λόγος δὲν εἶναι θαυμαστός ὅταν ρέει πολὺς καὶ εἶναι ἀνεπίκαιρος, ἀλλ’ ὅταν εἶναι σύντομος σὲ ἔκταση καὶ πλούσιος σὲ συλλογισμούς, καὶ μέσα στὴ σύντομία του δὲν παραλείπει τίποτε, καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι ἐμψυχωμένος ἀπὸ τὸν καιρό, τότε εἶναι δραστικώτερος.

122. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

“Ὅτι εἶναι ἀναπολόγητοι ἐάν, ἔχοντας φτάσει στὸ ἀποκορύφωμα τῶν κακῶν, ὄχι μόνο δὲν καλύπτονται ἀπὸ ντροπή, ἀλλὰ καὶ καμαρώνουν.

Ἐπειδὴ ὄχι μόνο μὲ τὸ ὅτι κάνατε αὐτὰ πού κανένας ποτέ ἀπὸ τοὺς διαδόητους γιὰ τὰ αἰσχροτάτα δὲν ἔκανε, ἀποδειχθήκατε ἀδιάντροποι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ καμαρώνετε γι’ αὐτὰ πού ἔπρεπε νὰ σκεπάζετε τὸ πρόσωπό σας ἀπὸ ντροπή, ξεπεράσατε κάθε μανία, θεώρησα σωστό νὰ σᾶς γράψω αὐτὸ τὸ γράμμα. Γιατὶ εἴσαστε τόσο χειρότεροι ἀπὸ ἐκείνους, ὅπως λένε, ὅσο ἐκεῖνοι ἔκαναν βέβαια, ἀλλὰ τὰ ἔκρυβαν, ἐνῶ ἐσεῖς καὶ κομπάζετε κιόλας. Τὸ ἀποκορύφωμα ὅμως τῶν κακῶν ἐκείνων λένε ὅτι εἶναι τὸ ὅτι θεωροῦνται ἀπὸ σᾶς ὅτι καὶ μαίνονται ἐκεῖνοι πού ζοῦν κόσμια, καὶ ὅτι παραλογίζονται αὐτοὶ πού σᾶς συμβουλεύουν. Ποιὰ λοιπὸν ἀπολογία θὰ ἀπομείνει γιὰ σᾶς, ποιὰ εὐσπλαγχνία, ποιὰ συγγνώμη; Δὲν μπορῶ νὰ πῶ.

123. ΣΤΟΝ ΘΩΜΑ

“Ὅτι πρέπει ἐκεῖνα μόνο νὰ ἐπιδιώκουμε μὲ ζῆλο, τὰ ὁποῖα θὰ χρειασθοῦμε κατὰ τὴν κρίση.

Πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε μὲ ζῆλο μόνο τὴν ἀπόκτηση ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ χρειαστοῦμε μετὰ τὴν ἀναχώρησή μας ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴ ζωὴ, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα πρέπει νὰ τὰ περιφρονήσουμε.

23. Γεν. 19, 24.

ΡΚΔ'.- ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

“Οτι χρη̄ τὸν διαβάλλοντα διὰ ἀπειλῆς σωφρονίζειν.

Τὸν διαβάλλοντα σχεδὸν πᾶσι πάντας ἐμβριθεστέρα ἀπειλῆ σωφρόνισον, ἵνα μὴ τιμωρίας ὕστερον δεηθείη.

5

ΡΚΕ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Παρακλητικὴ πρὸς συχνὴν ἀποστολὴν γραμμάτων.

Ἦνίκα γράμματα δεχοίμην τῆς σῆς λογιότητος, καὶ παιδεύσεως πληροῦμαι καὶ σφόδρα γέγηθα. Ἔστι γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ διαθέσως καὶ λόγων ἐπίδειξις. Εἰ δὲ πρὸς βραχὺ ὑπέρθοιο τὸ γράφειν, 10 λίσαν ἀθυμῶ καὶ τὴν γλῶτταν ἀμβλύνομαι, οὔτε τῆς εὐφροσύνης μοι προσγινομένης, οὔτε τῆς ἀπὸ τῶν λόγων ὠφελείας. Μὴ τοίνυν ἀδίκει τὸν τῆς φιλίας θεσμόν, ἀλλὰ συχνῶς γράφε. Οὔτω γὰρ ἔση μοι πλέον κεχαρισμένος.

ΡΚΣ'.- ΦΙΛΗΤΡΙΩ

15

Περὶ τοῦ ποίους χρη̄ εἶναι τοὺς διδασκάλους.

Ἐγώ, ὅτι μὲν πρώην ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ τοὺς διδασκάλους εἶχε λαμπροὺς καὶ τοὺς φοιτητὰς δοκίμους, μάλα ἀκριβῶς οἶδα (καὶ ἐπ' ἐμοῦ γάρ, οὐχὶ πάλαι μόνον, γέγονε ταῦτα ἀμφότερα), ὅτι δὲ νῦν τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀδύνατον γενέσθαι, ὡς φῆς, ἀλλὰ δυνατόν, οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον. Ἐὰν γὰρ παρὰ τῶν ὑφηγητῶν βεβαίως 20 ὑπάρξῃ καὶ πανσάμενοι τῆς τυραννίδος πατρικὴν κηδεμονίαν ἐπιδείξωνται, τότε καὶ περὶ τοῦ τίνα τρόπον σωθήσονται οἱ ὑπήκοοι ἔξεστι σκοπεῖν. Πρὶν δὲ τὴν κρηπίδα ὀρθῶς ὑποθέσθαι, λίσαν περιτὸν ἠγοῦμαι τὸν περὶ τῆς κορωνίδος ποιεῖσθαι λόγον. Οὐ γὰρ ἔθελήσωσιν ἐκεῖνοι, κἂν μυριάκις ἀκούσωσι, πείθεσθαι, ἂν μὴ διὰ πραγμάτων μάθοιεν. Ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρὸς καὶ βουλής καὶ προνοίας δεῖται πολλῆς, ἐγὼ δὲ οὐχ ὅ,τι χρη̄ παραινέσαι δυσκολώτατον ἠγοῦμαι, ἀλλ' ἐκεῖνο ἀπορῶ, τίνα χρη̄ τρόπον πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. Πείθομαι γὰρ ἀκριβῶς, ἐξ ὧν καὶ παρὼν καὶ πνυθανόμενος σύννοια, 30 τὰ πλείω τῶν θείων θεσπισμάτων αὐτοὺς ἐκφυγεῖν, τῷ μὴ θέλειν τὰ δέοντα πράττειν, οὔτω μὴ συνιέναι. Παραινῶ τοίνυν αὐτοῖς, ἐὰν μετὰ παρρησίας εἶπομι, φέρειν τοῦτο, θεωμένους εἰ τάλῃθι λέξαμι καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα βελτίους γένωνται. Ἐκ γὰρ τοῦ κολακεύειν ἐνίους, εἰς τοιαύτην ταραχὴν ἐνέπεσε τὰ τῶν Χριστιανῶν πράγματα. Τί 35 οὖν χρη̄ ποιεῖν; Συντόμως ἐρῶ, καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι. Εἰ μὲν μύ-

124. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

“Οτι πρέπει αὐτὸν ποὺ διαβάλλει νὰ τὸν σωφρονίζουμε μὲ ἀπειλή.

Αὐτὸν ποὺ διαβάλλει ὅλους σχεδὸν σὲ ὅλους, σωφρόνισέ τον μὲ αὐστηρὴ ἀπειλή, γιὰ νὰ μὴ χρειασθεῖ ὕστερα τιμωρία.

125. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς συχνὴ ἀποστολὴ γραμμάτων.

“Οταν παίρνω γράμματα τῆς λογιότητάς σου, καὶ μόρφωση ἀποκτῶ καὶ χαίρομαι πάρα πολὺ. Γιατὶ σ' αὐτὰ ὑπάρχει ἐπίδειξη καὶ διάθεσης καὶ λόγων. “Οταν ὁμως ἀργεῖς γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα νὰ μοῦ γράψεις, κυριεύομαι ἀπὸ ἀθυμία, καὶ ἡ γλώσσα μου περιορίζεται, καὶ οὔτε εὐφροσύνη αἰσθάνομαι, οὔτε ὠφέλεια ἀπὸ τὰ λόγια σου. Μὴ λοιπὸν ἀδικεῖς τὸν θεσμὸ τῆς φιλίας, ἀλλὰ γράφε μου συχνά. Γιατὶ ἔτσι θὰ μοῦ εἶσαι περισσότερο εὐάρεστος.

126. ΣΤΟΝ ΦΙΛΗΤΡΙΟ

Γιὰ τὸ ποιοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ διδάσκαλοι.

Ἐγὼ, ὅτι ἡ πρώτη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς δασκάλους εἶχε (ἀλλὰ καὶ στὴν ἐποχὴ μου, ὅχι μόνο παλιά, γίνονταν καὶ τὰ δύο αὐτά), ὅτι ὁμως καὶ τώρα αὐτὸ δὲν εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνεῖ, ὅπως λές, ἀλλὰ εἶναι δυνατόν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἐὰν δηλαδὴ συμβεῖ οἱ δάσκαλοι νὰ πάψουν τὴν τυραννία, καὶ νὰ δείξουν πατρικὴ κηδεμονία, τότε εἶναι δυνατόν νὰ ἐξετάσουμε μὲ ποιὸν τρόπο θὰ σωθοῦν οἱ πιστοί. Πρὶν ὁμως μπεῖ σωστά ἡ βάση, θεωρῶ πολὺ περιττὸ νὰ κάνουμε λόγο γιὰ τὴ στέγη. Γιατὶ ἐκεῖνοι δὲν θὰ θελήσουν νὰ πεισθοῦν, ἔστω καὶ ἂν ἀκούσουν μῦριες φορές, ἂν δὲν διδαχθοῦν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Γιατὶ ὁ τωρινὸς καιρὸς ἀπαιτεῖ καὶ σκέψη καὶ φροντίδα πολλή, καὶ ἐγὼ θεωρῶ, ὅτι δὲν εἶναι πάρα πολὺ δύσκολο νὰ συμβουλευσομε αὐτὸ ποὺ πρέπει, ἔχω ὁμως τὴν ἀπορία μὲ ποιὸ τρόπο θὰ μιλήσουμε σ' αὐτούς. Γιατὶ εἶμαι ἀπόλυτα πεπεισμένος ἀπὸ αὐτὰ ποὺ γνωρίζω καλὰ καὶ ὄντας παρών, καὶ ἀπὸ πληροφορίες, ὅτι τοὺς ἔχουν ξεφύγει οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς θεῖες ἐντολές, μὲ τὸ νὰ μὴ θέλουν νὰ κάνουν αὐτὰ ποὺ πρέπει, καὶ ἔτσι δὲν τίς καταλαβαίνουν. Τοὺς συνιστῶ λοιπὸν, ἂν μιλήσω μὲ παρησία, νὰ τὸ ἀνεχθοῦν, βλέποντας ἂν λέγω τὴν ἀλήθεια, καὶ αὐτό, γιὰ νὰ γίνουν καλύτεροι. Γιατί, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι μερικοὶ τοὺς κολακεύουν, ἔφτασαν τὰ πράγματα τῶν Χριστιανῶν σὲ τέτοια ταραχὴ. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνουμε. Θὰ τὸ πῶ σύντομα, καὶ δὲν θὰ τὸ

θους ἡγοῦνται τὰς θείας Γραφάς, σιγὴν ἀσκέιτωσαν, εἰ δὲ ὄντως οὐρανίους θεσμούς, πραττέτωσαν πρῶτον, εἶτα δημηγορείτωσαν. Μὴ τοιούτων γὰρ αὐτῶν ὄντων, ὁ θεῖος νόμος ἀποκλείει τὸ στόμα.

PKZ'.- ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ

5 Ὅτι χρὴ πᾶσαν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐξορίζειν.

Ἐπειδὴ οὐδὲν μεγαλοφυῆς οὐδὲ ὑπερφυῆς ἔχει ἡμῶν ἢ φύσις, ἐπὶ τὸ μέτριον αὐτὴν καὶ ἐπιεικές, ἅτε δὴ οἰκεῖον καὶ συγγενές, συνελάσωμεν, πᾶσαν ἀλαζονείαν ἐξορίζοντες.

PKH'.- ΠΕΤΡΩ

10 Περὶ τοῦ ποίους ἡ θεία Γραφή καλεῖ σαρκικούς, ποίους ψυχικούς, καὶ ποίους πνευματικούς.

«Σαρκικούς» καλεῖ ἡ θεία Γραφή τοὺς εἰς τὰ τῆς σαρκὸς καταλιθίσαντας, «ψυχικούς» δὲ τοὺς πέρα τῆς ἀκολουθίας τῶν λογισμῶν μηδὲν καταδεχομένους, «πνευματικούς» δὲ τοὺς θεῖω καὶ πνευματικῷ χαρίσματι κεκοσμημένους, τὴν τε τῶν λογισμῶν ἀκολουθίαν ἀναβεβηκότας, καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν φωτιζομένους. Οἷον τό, τοὺς τρεῖς μειρακίσκους ἐμβληθέντας ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ καμίνῳ μὴ κατακαῆναι, οὐκ ἂν ἔχοι φύσιν, εἰ τὸ εἶκός τις ἐξετάξοι καὶ τὴν τῶν λογισμῶν ἀσθένειαν θηρῶτο. Εἰ δὲ τὴν θείαν δύναμιν ἐννοήσῃ, τὴν 20 καὶ φύσεως περιγιγνομένην καὶ λογισμῶν ἀκολουθίαν ὑπερβαίνουσαν καὶ πάσης κρείττονα μηχανῆς, καταδέχεται τὰ λεγόμενα.

PKΘ'.- ΘΕΟΠΟΜΠΩ

Ὅτι συμφορὰ μεγίστη ἐστὶ τὸ ὑποπτευθῆναι τοῖς εἰς ἄκρον ἀναβεβηκόσιν ἀρετῆς.

25 Τὸ μὲν ἐφ' οἷς οὐ προσῆκεν, τοῖς μὴ λίαν ἀναλγήτως διακειμένοις, ἀλῶναι ἀλγεινόν, τὸ δὲ κριθῆναι, τοῖς σεμνοτέροις, τὸ δὲ ὑποπτευθῆναι τοῖς εἰς ἄκρον ἀναβεβηκόσιν ἀρετῆς μεγίστην ἔχει συμφορὰν.

PA'.- ΝΕΙΛΩ

30 Ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἠπειλεῖ πάλαι τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τὰ χρηστὰ ἐπηγγέλλετο.

Καὶ ἠπειλεῖ πάλαι τοῖς Ἑβραίοις ὁ Θεός, καὶ τὰ χρηστὰ ἐπηγ-

ἀποκρίνω. Ἐὰν θεωροῦν τὶς ἅγιες Γραφές παραμύθια, ἃς σιωπήσουν, ἔὰν ὅμως τὶς θεωροῦν οὐράνιους θεσμούς, πρῶτα νὰ τὶς ἐφαρμόζουν, καὶ ἔπειτα νὰ ἀγορεύουν μπροστὰ στὰ πλήθη. Γιατί, ἂν αὐτοὶ δὲν εἶναι τέτοιοι, ὁ θεῖος νόμος τοὺς κλείνει τὸ στόμα.

127. ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΗ

“Ὅτι πρέπει νὰ ἀπομακρύνουμε ἀπὸ τὴ φύση μας κάθε ἀλαζονεία.

Ἐπειδὴ ἡ φύση μας δὲν ἔχει τίποτε τὸ μεγαλοφυές, οὔτε τὸ ὑπερφυσικό, ἃς τὴν περιορίσουμε σὲ ὅ,τι εἶναι μέτριο καὶ λογικό, ἔπειδὴ εἶναι οἰκεῖο καὶ συγγενικό μὲ μᾶς, ἀπομακρύνοντας κάθε ἀλαζονεία.

128. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Γιὰ τὸ ποιούς ἡ θεία Γραφή καλεῖ σαρκικούς, ποιούς ψυχικούς, καὶ ποιούς πνευματικούς.

«Σαρκικούς» ἡ ἅγια Γραφή ὀνομάζει αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ὀλισθήσει στὰ πάθη τῆς σάρκας, «ψυχικούς» ἐκείνους ποὺ πέρα ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τῶν λογισμῶν δὲν δέχονται τίποτε ἄλλο, καὶ «πνευματικούς» αὐτοὺς ποὺ εἶναι προκισμένοι μὲ θεῖο καὶ πνευματικὸ χάρισμα, ἔχουν ξεπεράσει τὴν ἀκολουθία τῶν λογισμῶν, καὶ φωτίζονται ἀπὸ τὰ ὑπερφυσικά. Γιὰ παράδειγμα, τὸ ὅτι οἱ τρεῖς παῖδες ρίχθηκαν μέσα στὸ καμίνι τῆς Βαβυλώνας καὶ δὲν κήθηκαν, δὲν εἶναι φυσικό, ἂν κανεὶς ἐξετάσει αὐτὸ μὲ τὴ λογικὴ καὶ ἀκολουθήσει τὴν ἀδυναμία τῶν λογισμῶν. Ἐὰν ὅμως κατανοήσει τὴ θεία δύναμη, ἡ ὁποία νικᾷ τὴν φύση καὶ ξεπερνᾷ τὴν ἀκολουθία τῶν λογισμῶν καὶ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ κάθε ἐπινόηση, τότε ἀποδέχεται αὐτὰ ποὺ λέγονται.

129. ΣΤΟΝ ΘΕΟΠΟΜΠΟ

“Ὅτι εἶναι μέγιστη συμφορὰ τὸ νὰ θεωρηθοῦν ὑποπτοι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀνεβεῖ στὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀρετῆς.

Τὸ νὰ συλληφθοῦν σ’ αὐτὰ ποὺ δὲν ἔπρεπε εἶναι ὀδυνηρὸ γι’ αὐτοὺς ποὺ δὲν εἶναι πολὺ ἀναίσθητοι, τὸ νὰ κριθοῦν εἶναι ὀδυνηρὸ γιὰ τοὺς σεμνοὺς, ἐνῶ τὸ νὰ θεωρηθοῦν ὑποπτοι εἶναι συμφορὰ γι’ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνεβεῖ στὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς ἀρετῆς.

130. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

“Ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἀπειλοῦσε παλαιὰ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς ὑποσχόταν τὰ καλά.

Παλαιότερα ὁ Θεὸς καὶ ἀπειλοῦσε τοὺς Ἑβραίους, καὶ τοὺς ὑποσχό-

γέλλετο. Ὁ μὲν γὰρ μόνον ἀπειλῶν καὶ τὰ δεινὰ προλέγων εἰς ἀπόγνωσιν τῶν κρείττωνων ἐρεθίζει καὶ παντάπασι τοὺς ἀκρωμένους τοῖς χείροσιν ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς ἀναπείθει, ἢ δὲ ἀγαθὴ ἐλπίς νεύει καὶ πρὸς κρείττον παρασκευάζει. Ἐντεῦθεν πανταχοῦ
5 ἀπειλῶν αὐτοῖς τὴν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν ἐπάνοδον προὔλεγεν.

ΡΛΑ΄.- ΠΑΥΛῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ ΑΝΑΧΩΡΗΤῆ

Λίβελλος κατὰ κληρικῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἑαυτῶν διδασκαλίας καὶ τῶν πράξεων σκανδαλίζουσι τοὺς πιστοὺς,
10 καὶ προτροπὴ ὅπως παύσωσιν οὕτω δοῦν.

Αὐτοὶ οἱ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ἀνχοῦντες εἶναι διαιτηταί, τὴν νικῶσαν ψῆφον δέον τῆ ἀρετῆ δοῦναι, τῆ κακία παρέχονται, καὶ δι' ὧν τοὺς μὲν σπουδαίους ἐξοστρακίζουσι, τοὺς δὲ φαύλους συγκροτοῦσι, τοὺς τὰ δέοντα ποιεῖν βουλομένους ἀθυμοτέ-
15 ρους πεποιήκασι, καὶ τοσοῦτον πεπολεμήκασι τοὺς παρρησίαν ἔχοντας, ὡς σβέσαι σχεδὸν ἀπάντων τὴν ἐπὶ τὰ καλὰ ὄρμην. Λυττώσι τοιγαροῦν οἱ κυνῶν καὶ χοίρων βίον ἔχοντες κατὰ τὸν ἀποστολικὸν βίον, καὶ δέον ἐκείνους ἀποσοβεῖν, γέλωτος ὑπόθεσιν τὰ θρήνου ἄξια ποιοῦνται, οὐ μόνον οὐδένα τῆς ἀρετῆς ποιού-
20 μενοι λόγον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτοὺς τῶ τοὺς ἀρετὴν ἀσχοῦντας τὰ τῶν κακίστων πάσχειν σεμνύνοντες καὶ ἀποδοχῆς ἀξιοῦντες. Τίς οὖν ὁ τοῖς οὕτω διακεκμημένοις ἐπιτιμῆσων; Τίς ὁ διορθώσων, τίς ὁ ἐλέγξων; Τίς ὁ σβέσων αὐτῶν τὰ φρονήματα, τίς ὁ κατασπάσων τὴν ὀφρύν; Τίς ὁ παραινέσων, μὴ μόνον ἐπὶ τῆ ἀρχῇ σεμνύνεσθαι,
25 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆ ἀρετῆ; Τίς ὁ πείσων αὐτούς, ὅτι χαλεπωτάτας ὑφέξουσι τὰς εὐθύνας; Εἰ γὰρ ὁ κριτῆς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις χρησιμῶν οὐ πιστεύεται, τίς ὁ παρ' αὐτοῖς πιστευθησόμενος καὶ λυττώσαν αὐτῶν τὴν μανίαν καὶ στῆναι μὴ βουλομένην, ἀλλ' ὄσημέραι ἀργαλεωτέραν γενομένην, κωλύσων; Πολλοὶ γὰρ ἐπιχειρήσαν-
30 τες, ἐκείνους μὲν ὤνησαν οὐδέν, ἑαυτοὺς δὲ μεγίστοις διέπειραν κακοῖς. Ὅτι δὲ κάκεῖσε μεγίστους λήψονται στεφάνους, ἐγὼ μὲν ἀκριβῶς οἶδα, οἱ δὲ παχύτεροι ἀπὸ τῶν τῆδε γινομένων καὶ ἐνάγονται εἰς ἀρετὴν καὶ φεύγουσι τὴν κακίαν.

Ἐπεὶ τοίνυν τοῦτο μόνον ἐκ τῶν ἐλέγχων περιέγευε, τὸ πα-

ταν τὰ καλά. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ μόνο ἀπειλεῖ καὶ προλέγει τὶς συμφορὲς, ὀδηγεῖ σὲ ἀπόγνωση γιὰ τὰ ἀνώτερα καὶ μεταπίθει ἐντελῶς αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀκοῦνε νὰ παραδώσουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς στὰ χειρότερα, ἐνῶ ἡ καλὴ ἐλπίδα κλίνει καὶ προετοιμάζει πρὸς τὸ καλύτερο. Ἔτσι, ἐνῶ ἀπειλοῦσε ὁ Θεὸς τοὺς Ἑβραίους παντοῦ μὲ τὴν αἰχμαλωσία στὴ Βαβυλώνα, προέλεγε καὶ τὴν ἀπελευθέρωσή τους.

131. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗ ΠΑΥΛΟ

Λίβελλος ἐναντίον κληρικῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὶς διδασκαλίες καὶ τὶς πράξεις τοὺς σκανδαλίζουν τοὺς πιστοὺς, καὶ προτροπὴ νὰ παύσουν νὰ δροῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο.

Αὐτοὶ ποὺ καυχῶνται ὅτι εἶναι κριτὲς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ δίνουν τὴν ψῆφο ποὺ νικᾷ στὴν ἀρετὴ, τὴν δίνουν στὴν κακία, καὶ μὲ αὐτὰ ποὺ κάνουν, ὥστε τοὺς ἀξιους νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν καὶ τοὺς κακοὺς τοὺς χειροκροτοῦν, ἔκαναν πιὸ διστακτικοὺς αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ κάνουν αὐτὰ ποὺ πρέπει, καὶ τόσο πολὺ πολέμησαν ἐκείνους ποὺ ἔχουν θάρρος, ὥστε νὰ σῆσουν σχεδὸν ὅλων τὴν κλίση πρὸς τὰ καλά. Λυσοῦν λοιπὸν ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν ζωὴ σκύλων καὶ χοίρων, ἐναντίον αὐτῶν ποὺ ζοῦν ζωὴ ἀποστολική, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε ἐκείνους νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν, κάνουν θέμα γιὰ γέλια αὐτὰ ποὺ εἶναι ἄξια θρήνου, καὶ ὄχι μόνον δὲν κάνουν κανένα λόγο γιὰ τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ καὶ χαίρονται καὶ ἐγκρίνουν αὐτοὶ ποὺ ἀνάμεσά τους ἀσκοῦν τὴν ἀρετὴ νὰ πάσχουν αὐτὰ ποὺ πάσχουν οἱ χειρότεροι. Ποιὸς λοιπὸν θὰ ἐπιπλήξει αὐτοὺς ποὺ φέρονται ἔτσι, ποιὸς θὰ τοὺς διορθώσει, ποιὸς θὰ τοὺς ἐλέγξει; Ποιὸς θὰ σῆσει τὴν ὑπερηφάνειά τους, ποιὸς θὰ ταπεινώσει τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημά τους; Ποιὸς θὰ τοὺς συμβουλεύσει νὰ μὴ καμαρώνουν μόνο γιὰ τὴν ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ; Ποιὸς θὰ τοὺς πείσει, ὅτι θὰ ὑποστοῦν φοβερώτατες τιμωρίες; Γιατί, ἐὰν ὁ Κριτὴς διδάσκοντας μέσω τῶν Εὐαγγελίων δὲν γίνεται πιστευτὸς, ποιὸς ἀπὸ αὐτοὺς θὰ γίνει πιστευτὸς καὶ θὰ ἐμποδίσαι τὴ λυσσασμένη μανία τους, ποὺ δὲν θέλει νὰ σταματήσαι, ἀλλὰ κάθε μέρα γίνεται χειρότερη; Γιατὶ πολλοὶ ποὺ ἐπαχείρησαν, ἐνῶ ἐκείνους δὲν τοὺς ὠφέλησαν καθόλου, περιέβαλαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μὲ πολὺ μεγάλα κακά. Ὅτι βέβαια καὶ ἐκεῖ θὰ λάβουν πολὺ μεγάλα στεφάνια, ἐγὼ τὸ γνωρίζω καλά, ἐνῶ οἱ πνευματικὰ παχύτεροι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ γίνονται ἐδῶ, καὶ προτρέπονται στὴν ἀρετὴ, καὶ ἀποφεύγουν τὴν κακία.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὸ μόνο ἐπιτεύχθηκε ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους, τὸ νὰ πάθει

θεῖν ἀδίκως τι κακὸν τὸν παρορησιασάμενον, μηδὲ δὲ ὠφεληθῆναι
 τοὺς τὴν συμβουλὴν δεξαμένους, διὰ τοῦτο μᾶλλον νῦν ἢ πρότε-
 ρον τὸ τὰ βέλτιστα λέγειν φοβερώτερον γέγονεν. Εἰ δέ, ὡς φήσ,
 τινὲς αὐτῶν καὶ παραινέτας ζητοῦσιν (οὐ γὰρ πάντες εἰς τὸ βάρυ-
 5 θρον τῆς φιλαυτίας καὶ τῆς κακίας κατηνέχθησαν), ἀκοῦσαι ἂν
 εἶησαν δίκαιοι, ὅτι μάλιστα μὲν εἰσιν αἱ θεῖαι Γραφαί, αἷς ἀκο-
 λουθοῦντες τὸ δέον γνοίητε. Εἰ δὲ καὶ συμβούλου δεῖσθε, παύσα-
 σθε δρῶντες ἃ δρᾶτε, καὶ τότε ζητεῖτε τὸν παραινέτην. Ἐπειδὴν
 γὰρ τούτων παύσησθε καὶ τὴν τοῦ τὰ βέλτιστα λέγειν ὁδὸν κατα-
 10 σκευάσητε ἀσφαλῆ, τήνικαῦτα τὸν συμβουλευέσοντα τὰ δέοντα
 ζητεῖτε. Πρὶν δὲ παύσησθε, μὴ ζητεῖτε, τίς ὑμῖν φράσας τὰ κάλλι-
 στα ὑφ' ὑμῶν ἐξοστρακισθῆναι θελήσει. Οὐ γὰρ εὐρήσετε.

Ταῦτα δὲ γράφω, οὐχ ὡς δεδιῶς τι παθεῖν ἐνταῦθα (πολλὰ
 γὰρ τούτου ἔνεκα, ὡς οἶσθα, πέπονθα καὶ εἶπον τῷ κατασκευά-
 15 σαντι «Ἐστεφάνωσας οὐχ ἐκῶν», καὶ μοι γὰρ «ἐχαρίσατο ὁ Θεός»
 οὐ μόνον τὸ «εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πά-
 σχειν»), ἀλλ' ἐκείνους ἐπιστομίσαι βουλόμενος, τοὺς προσποιουμέ-
 νους σύμβουλον ζητεῖν, οὐχ ἵνα συμβουλευθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἐπιβου-
 λεύσωσιν. Ὅτι γὰρ οὐ φόβου ἔνεκεν ταῦτα γέγραφα, ἀκούέτωσαν
 20 οἱ τοιοῦτοι, ὅτι ὑμεῖς δι' ὧν πράττετε, καὶ τοὺς ἀρχομένους εἰς
 κακίαν χειραγωγεῖτε, καὶ διπλῆν τιμωρίαν ὑφέξετε, ὅτι τε μὴ τὸ
 δέον ἐπράξατε, ὅτι τε ὑπεσκελίσατε τοὺς σωθῆναι δυναμένους ἂν,
 εἰ μὴ παρ' ὑμῶν ἐσκανδαλίσθησαν.

Παύσασθε τοιγαροῦν τοιαῦτα δρῶντες, ἃ οὐδὲ οἱ ἐχθροὶ τοῦ
 25 Χριστοῦ πρὸς βλασφημίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ δρῶσιν. Σδέεσθε
 τὸ ἐπὶ τῷ προεδρίας ἠξιῶσθαι παρὰ τοὺς πολλοὺς οἴημα, χαλάσα-
 τε τὸν τυφόν, κατασπάσατε τὴν ὄφρυν, ἐννοήσατε, ὅτι γῆ ἐστε καὶ
 σποδός, σκοπήσατε τὸ πρὸ βραχέος, καὶ τὸ μετὰ βραχύ. Ἐπίγνωτε
 τοὺς ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀμείνους, μὴ τοῖς ὅπλοις τῆς ἱερωσύ-
 30 νης κατ' αὐτῆς τῆς ἱερωσύνης χρήσεσθε, μὴ εἰς τὸν τῆς ἀκτημοσύ-
 νης χρηματιζόμενοι παροινήσητε διδάσκαλον. Μὴ μύθους ἠγεῖ-
 σθε τοὺς ἐπασθέντας ὑμῖν εὐαγγελικοὺς λόγους, μὴ νομίζετε
 ἁμαρτάνειν ἀτιμωρητί, μὴ τὸ Θεῖον ἄδικον εἶναι νομίσητε, μὴ τὸν
 παντεπόπτην Θεὸν παρορᾶν οἰηθῆτε. Μὴ τοὺς φιλαρέτους ἐξο-

ἄδικα κάτι κακὸ αὐτὸς ποὺ μιλᾷ μὲ παρηρησία, καὶ νὰ μὴ ὠφεληθοῦν καθόλου αὐτοὶ ποὺ δέχθηκαν τὴ συμβουλή, γι' αὐτὸ ἰδιαίτερα τώρα παρὰ προηγουμένως, τὸ νὰ λέγει καιεὶς τὰ ὠφέλιμα ἔγινε φοβερώτατο. Καὶ ἐάν, ὅπως λές, μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀναζητοῦν καὶ συμβούλους (γιατὶ δὲν ἔπρσαν ὅλοι στὸ βάραθρο τῆς φιλαυτίας καὶ κακίας) ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἀκούσει, ὅτι κατὰ πρῶτον ὑπάρχουν οἱ ἅγιες Γραφές, ποὺ ἂν ἀκολουθήσετε θὰ γνωρίσετε αὐτὸ ποὺ πρέπει. Ἐάν ὁμως ἔχετε ἀνάγκη καὶ ἀπὸ σύμβουλον, σταματήστε νὰ κάνετε αὐτὰ ποὺ κάνετε, καὶ τότε ἀναζητήστε τὸν σύμβουλο. Γιατὶ ὅταν σταματήστε αὐτὰ, καὶ κάνετε ἀσφαλῆ τὸν δρόμο αὐτοῦ ποὺ λέγει τὰ ὠφέλιμα, τότε νὰ ἀναζητήσετε αὐτὸν ποὺ συμβουλεύει αὐτὰ ποὺ πρέπει. Προτοῦ ὁμως νὰ σταματήστε, μὴν ἀναζητεῖτε, ποιός, ἀφοῦ σᾶς πεί τὸ κάλλιστα, θὰ θελήσει νὰ ἐξοστρακισθεῖ ἀπὸ σᾶς, γιατὶ δὲν θὰ βρεῖτε.

Καὶ τὰ γράφω αὐτὰ, ὅχι ἐπειδὴ φοβᾶμαι μήπως πάθω κάτι ἐδῶ (γιατί, ὅπως γνωρίζεις, ἔπαθα πολλὰ ἕξαιτίας αὐτοῦ, καὶ εἶπα σ' αὐτὸν ποὺ μοῦ τὰ ἔκανε· «Μὲ στεφάνωσες χωρὶς νὰ θέλεις», γιατὶ καὶ σὲ μένα «ὁ Θεὸς χάρισε» ὅχι μόνον τὸ «νὰ πιστεύω σ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάσχω γι' αὐτόν»²⁴), ἀλλὰ θέλοντας νὰ ἀποστομώσω αὐτοὺς ποὺ προσποιοῦνται ὅτι ζητοῦν σύμβουλο, ὅχι γιὰ νὰ τὸν συμβουλευθοῦν, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοῦ κάνουν κακὸ. Γιατί, ὅτι αὐτὰ δὲν τὰ ἔγραψα ἕξαιτίας φόβου, ἄς ἀκούσουν ὅλοι αὐτοί, ὅτι σεῖς μὲ αὐτὰ ποὺ κάνετε, καὶ αὐτοὺς ποὺ ἄρχετε τοὺς ὀδηγεῖτε στὴν κακία, καὶ θὰ ὑποστεῖτε διπλῆ τιμωρία, καὶ ἐπειδὴ δὲν κάνατε αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε, καὶ ἐπειδὴ ὑποσκελίσατε αὐτοὺς ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ σωθοῦν, ἂν δὲν σκανδαλίζονταν ἀπὸ σᾶς.

Σταματήστε λοιπὸν νὰ κάνετε τέτοια, ποὺ οὔτε οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ κάνουν γιὰ νὰ βλασφημίσουν τὸ ὄνομά του. Σβῆστε τὴν οἴηση ἐπειδὴ ἀξιοθήκατε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ ἀνεβήκατε στὸ ἀξίωμα τῆς προεδρίας. Γκρεμίστε τὴν ἔπαρση, κατεβάστε τὰ φρύδια, σκεφθεῖτε ὅτι εἶστε χῶμα καὶ στάχτη, προσέξτε αὐτὸ ποὺ ἦταν πρὶν ἀπὸ λίγο, καὶ αὐτὸ ποὺ θὰ εἶναι μετὰ ἀπὸ λίγο. Ἀναγνωρίστε αὐτοὺς ποὺ εἶναι καλύτεροι ἀπὸ σᾶς στὴν ἀρετή. Μὴ χρησιμοποιεῖτε τὰ ὄπλα τῆς ἱερωσύνης ἐναντίον τῆς ἴδιας τῆς ἱερωσύνης, μὴν φέρεσθε ὡς παρανοικοὶ πρὸς τὸν διδάσκαλο τῆς ἀκτημοσύνης χρηματιζόμενοι, μὴ θεωρεῖτε μύθους τὰ εὐαγγελικὰ λόγια ποὺ ἔχουν διδαχθεῖ σὲ σᾶς. Μὴ νομίζετε πὼς θὰ ἀμαρτάνετε χωρὶς νὰ τιμωρηθεῖτε, μὴ νομίσετε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἄδικος, μὴ νομίσετε ὅτι ὁ παντελόπτης Θεὸς θὰ σᾶς παραβλέψει. Νὰ μὴ ἀπομακρύνετε αὐτοὺς ποὺ εἶναι

στρακίσητε, μὴ τοὺς πᾶσαν μετιόντας κακίαν συγκροτήσητε, μὴ παιδοτριθήσητε τοὺς ὀρώντας εἰς κακίαν, μὴ σβέσητε τῶν θείῳ ξήλω ἔχόντων τὴν παρρησίαν, μὴ τὰς ἀλλοτρίας πραγματεύεσθε συμφοράς, μὴ λόγῳ τὸ δέον ὑποτιθέμενοι, ἔργῳ τοῦτο ἀτιμάσητε.
5 Ἀλλὰ τί χρὴ μηκύνειν, καὶ τούτων ἱκανῶν ὄντων τοὺς μὴ λίαν ἀναίσθητως ἔχοντας κατατοξεῦσαι; Διόπερ παυσάμενος, ἐπὶ σιγὴν τρέψομαι, ἀνύσιμον τουτὶ γενέσθαι τὸ γράμμα τὸ Θεῖον ἀντιβολῶν.

ΡΛΒ'.— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

10 Ὅτι οὐ χρὴ διδόναι τὰ ἅγια τοῖς κυσίν.

Περὶ οὗ γέγραφας, ἔχω μὲν εἰπεῖν, σοὶ δ' εἰπεῖν οὐκ ἔχω, θείῳ πειθόμενος χρησμῶ παρακελευομένῳ, «Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσίν». Εἰ δὲ τῶν κυνῶν τὴν λύσσαν ἀποτρίψαιο, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας τὴν προάτητα ἐπιδείξαιο, καὶ μὴ ἐρωτῶντι φρά-
15 σω, τῇ μεταβολῇ οὐ τῆς μορφῆς, ἀλλὰ τῶν τρόπων ἡσθεῖς

ΡΛΓ'.— ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

Ὅποιος χρὴ εἶναι ὁ ἐπιστολιμαῖος χαρακτήρ.

Ὁ ἐπιστολιμαῖος χαρακτήρ μήτε παντάπασιν ἀκόσμητος
20 ἔστω, μήτε μὴν εἰς θρύψιν κεκοσμημένος ἢ τρυφήν. Τὸ μὲν γὰρ εὐτελές, τὸ δὲ ἀπειρόκαλον, τὸ δὲ μετρίως κεκοσμηῆσθαι καὶ πρὸς χρείαν καὶ πρὸς τὸ κάλλος ἀρκεῖ.

ΡΛΔ'.— ΜΗΝΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι ἔστι νίκη χείρων ἥττης, καὶ οὐ δεῖ χαίρειν
25 ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ.

Οἱ ἐν τοῖς χαλεποῖς πάθεσι, θυμῶ λέγω καὶ πλεονεξία, νικῶν δοκοῦντες, ἥττης ἀπάσης χαλεπωτέραν νικῶσι νίκην. Ἔστι γὰρ ὅπου νίκη χείρων ἥττης ἐστί, καὶ οὐ δεῖ χαίρειν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, ὅταν ἀδίκως συμβαίῃ. Ἡ γὰρ ἐκ ταύτης ἡδονή, ἐπ' ὀλίγον
30 χρόνον εὐφραίνουσα, αἰωνίαν αἰσχύνην προϊόντος τίκτει τοῦ χρόνου.

φιλάρετοι, μὴν ἐπιδοκιμάζετε αὐτοὺς ποὺ ἀσκοῦν τὴν κακία, μὴν ἀσκεῖτε στὴν κακία αὐτοὺς ποὺ σᾶς βλέπουν, μὴ σθήσετε τὸ θάρρος ἐκείνων ποὺ ἔχουν ζῆλο Θεοῦ, μὴν ἐπεξεργάζεσθε μὲ τις ξένες συμφορές, μὴν ἀτιμάζετε μὲ τὰ ἔργα σας αὐτὸ ποὺ μὲ τὰ λόγια θεωρεῖτε πρέπον. Ἄλλὰ γιατί πρέπει νὰ μακρηγορῶ, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ νὰ συγκινήσουν αὐτοὺς ποὺ δὲν εἶναι τελείως ἀναίσθητοι; Γι' αὐτό, ἀφοῦ σταματήσω τὸν λόγο, θὰ σιωπήσω, παρακαλώντας τὸν Θεὸ τὸ γράμμα μου αὐτὸ ν' ἀποδειχθεῖ ὠφέλιμο.

132. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίνουμε τὰ ἅγια στὰ σκυλιά.

Γι' αὐτὸ ποὺ μοῦ ἔγραψες, ἔχω βέβαια νὰ πῶ, ἀλλὰ σέ σένα δὲν μπορῶ νὰ τὰ πῶ, πειθαρχώντας στὴ θεία ἐντολὴ ποὺ προστάζει: «Μὴ δίνετε τὰ ἅγια στὰ σκυλιά»²⁵. Ἐὰν λοιπὸν ἀποβάλεις τὴ λύσσα τῶν σκύλων καὶ ἐπιδείξεις τὴν πραότητα τῆς ἀνθρώπινης εὐγένειας, καὶ χωρὶς νὰ ρωτήσεις, θὰ σοῦ πῶ, συγκινημένος, ὄχι ἀπὸ τὴν μεταβολὴ τῆς μορφῆς σου, ἀλλὰ τῶν τρόπων σου.

133. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

Γιὰ τὸ ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ χαρακτήρας τῶν ἐπιστολῶν .

Ὁ χαρακτήρας τῶν ἐπιστολῶν νὰ μὴ εἶναι τελείως ἀδιακόσμητος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐξωραϊσμένος ἔτσι ποὺ νὰ προκαλεῖ μαλθακότητα καὶ τρυφερότητα. Γιατὶ τὸ ἓνα εἶναι μικροπρεπές, καὶ τὸ ἄλλο ἀκαλαίσθητο, ἐνῶ τὸ νὰ εἶναι μέτρια στολισμένες, ἐπαρκεῖ καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη καὶ γιὰ τὴν ὁμορφιά.

134. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΜΗΝΑ

“Ὅτι ὑπάρχει νίκη χειρότερη ἀπὸ τὴν ἧττα, καὶ δὲν πρέπει νὰ χαιρόμαστε γιὰ μιὰ τέτοια νίκη.

Αὐτοὶ ποὺ στὰ φοβερὰ πάθη, ἐννοῶ τὸν θυμὸ καὶ τὴν πλεονεξία, νομίζουν ὅτι νικοῦν, πετυχαίνουν νίκη ποὺ εἶναι πιὸ φοβερὴ ἀπὸ κάθε ἧττα. Γιατὶ ὑπάρχει περίπτωση ὅπου ἡ νίκη εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὴν ἧττα, καὶ δὲν πρέπει νὰ χαιρόμαστε γιὰ μιὰ τέτοια νίκη, ὅταν ἐπιτυχάνεται μὲ τρόπον ἄδικο. Γιατὶ ἡ εὐχαρίστηση ἀπὸ αὐτὴν, ἐνῶ εὐφραίνει γιὰ λίγο χρόνο, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου προκαλεῖ αἰῶνια ντροπὴ.

ΡΛΕ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἐσχάτης ἀναλγησίας ἐστὶ τὸ νομίζειν ὑγιαίνειν,
καὶ μηδὲ ἰατροὺς ἐπιζητεῖν, μηδὲ βούλεσθαι
θεραπευθῆναι.

5 Ἐπειδὴ τῶν δεινῶν, ὧν δρω̄μεν, αἴσθησιν οὐδ’ αὐτοὶ ἔχομεν
διὰ ῥαθυμίαν καὶ φιλαυτίαν, οὔτε ἑτέροις παρέχομεν, διὰ τὸ κᾱ-
κείνους μηδὲν ἄμεινον ἡμῶν διακεῖσθαι, διὰ τοῦτο, νομίζοντες
ὑγιαίνειν, οὔτε ἰατροὺς ἐπιζητοῦμεν, οὔτε θεραπευθῆναι βουλόμε-
θα, ἀλλ’ οὐδ’ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι νοσοῦμεν, ἴσμεν, ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶν
10 ἀναλγησίας, μᾶλλον δὲ νεκρώσεως,

ΡΛΣ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι χρῆ φεύγειν μὲν τὴν πονηρίαν, διώκειν δὲ
τὴν ἀγαθότητα.

“Οτι μὲν παντὶ τρόπῳ πονηρία τιμωρίαν ὠδίνει, μάλα ἀκριβῶς
15 οἶσθα, ὅτι δὲ καὶ ἀγαθότης τῷ ἄγαν θεία εἶναι, ἢ τῷ ἄγαν εἰς τὸ
Θεῖον ἡμᾶς ἄγειν, τὰ νοῦν ὑπερβαίνοντα τίκει γέρα, καὶ τοῦτ’
οἶσθα. Οὐκοῦν τὴν μὲν φεῦγε, τὴν δὲ δίωκε, καὶ μὴ τὴν θείαν
μακροθυμίαν ἀμέλειαν ἡγοῦ Πάντως γὰρ εἰς κρίσιν ἀκριβεστά-
την προοίσει τὰ πρόβητα (πράγματα).

20

ΡΛΖ'.- ΠΑΥΛΩ

Περὶ εὐεργεσίας.

Καλὸν μὲν τὸ τοὺς φίλους ποιεῖν εὖ, κάλλιον δὲ τὸ καὶ πάντας
τοὺς δεομένους, τὸ δὲ καὶ τοὺς ἐχθρούς, κάλλιστον. Τὸ μὲν γὰρ καὶ
τελῶναι καὶ ἔθνηκοὶ ἀνύουσι, τὸ δὲ οἱ τῷ θείῳ πειθόμενοι νόμῳ, τὸ
25 δὲ οἱ οὐρανῷ πρέπουσαν πολιτείαν πολιτευόμενοι. “Οσφ οὖν
ἄγγελοι νομίμως διούντων ἀνθρώπων διαφέρουσιν, τοσοῦτον
οὔτοι τῶν τελωνῶν. Τοσοῦτον γὰρ πλεονεκτοῦσι τούτων, ὅσον
ἐκείνων λείπονται. Τὸ μὲν γὰρ εὐλογόν ἐστί, τὸ δὲ φιλόανθρωπον,
τὸ δὲ λόγου κρεῖττον. Τῷ τοὺς μὲν φίλους εὐεργετεῖν, ἢ εὐεργετή-
30 σαντας ἢ ἀντευεργετήσοντας καὶ ἀμειψομένους, τοὺς δὲ καὶ τοὺς

135. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι εἶναι δεῖγμα τῆς χειρότερης ἀναληγῆς τὸ νὰ νομίζει κανεὶς ὅτι εἶναι ὑγιής, καὶ οὔτε γιατροὺς νὰ ἐπιζητεῖ οὔτε νὰ θέλει νὰ θεραπευθεῖ.

Ἐπειδὴ οὔτε ἐμεῖς αἰσθανόμεσθε τὰ κακὰ ποὺ κάνουμε, ἕξαιτίας τῆς ραθυμίας καὶ φιλαυτίας, οὔτε σὲ ἄλλους τὰ ἀνακοινώνουμε, ἔπειδὴ οὔτε καὶ ἐκεῖνοι εἶναι σὲ καλύτερη κατάστασι ἀπὸ μᾶς, καὶ γι’ αὐτό, νομίζοντας ὅτι εἴμαστε ὑγιεῖς, οὔτε γιατροὺς ἀναζητοῦμε, οὔτε θέλουμε νὰ θεραπευθοῦμε, ἀλλ’ οὔτε καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο, τὸ ὅτι εἴμαστε ἄρρωστοι, τὸ γνωρίζουμε, πράγμα ποὺ εἶναι δεῖγμα τῆς χειρότερης ἀναληγῆς, ἢ καλύτερα νέκρωσις.

136. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι πρέπει ν’ ἀποφεύγουμε τὴν κακία καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀγαθότητα.

“Οτι ἡ κακία ἐγκυμονεῖ μὲ κάθε τρόπο τιμωρία, τὸ γνωρίζεις πολὺ καλά, ὅτι καὶ ἡ ἀγαθότητα, μὲ τὸ νὰ εἶναι κατ’ ἐξοχὴν θεία ἢ μὲ τὸ νὰ μᾶς ὀδηγεῖ ὅπωςδήποτε στὸ Θεῖο γεννᾷ τὰ βραβεῖα ποὺ ξεπερνοῦν κάθε νοῦ, καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζεις. Ἐπομένως ν’ ἀποφεύγεις τὴν κακία καὶ νὰ ἐπιδιώκεις τὴν ἀγαθότητα, καὶ νὰ μὴ θεωρεῖς τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ἀμέλεια. Γιατὶ ὅπωςδήποτε θὰ ὀδηγήσει τὰ πρόβατα (πράγματα) σὲ αὐστηρότατη κρίσις.

137. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

Γιὰ τὴν εὐεργεσία.

Εἶναι βέβαια καλὸ νὰ εὐεργετοῦμε τοὺς φίλους, καλύτερο τὸ νὰ εὐεργετοῦμε καὶ ὅλους ὅσους ἔχουν ἀνάγκη, ἐνῶ τὸ νὰ εὐεργετοῦμε καὶ τοὺς ἐχθροὺς μας αὐτὸ εἶναι τὸ κάλλιστο. Γιατὶ τὸ πρῶτο τὸ κάνουν καὶ οἱ τελῶνες καὶ οἱ εἰδωλολάτρεις, τὸ δεύτερο αὐτοὶ ποὺ πειθαρχοῦν στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ τρίτο αὐτοὶ ποὺ κάνουν ζωὴ τέτοια ποὺ ταιριάζει στὸν οὐρανὸ. Ὅσο λοιπὸν διαφέρουν οἱ ἄγγελοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὸν νόμο, τόσο διαφέρουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς τελῶνες. Γιατὶ τόσο πολὺ ὑπερέχουν ἀπὸ αὐτούς, ὅσο ὑπολείπονται ἀπὸ ἐκείνους. Καθόσον τὸ ἓνα εἶναι εὐλόγο, τὸ ἄλλο φιλόανθρωπο, καὶ τὸ τρίτο ἀνώτερο ἀπὸ κάθε λόγο. Μὲ τὸ νὰ εὐεργετοῦμε τοὺς φίλους ἢ νὰ τοὺς ἔχουμε εὐεργετήσει, ἢ θὰ εὐεργετηθοῦμε ἀντίστοιχα καὶ οἱ ἴδιοι, ἢ θὰ ἀμειφθοῦμε, ἐνῶ ὅταν εὐεργετοῦμε καὶ τοὺς τυχόντες, ὅπωςδήποτε δὲν θὰ εὐεργε-

τυχόντας οὐ πάντως ἀντευποιήσοντας, τοὺς δὲ καὶ κακόν τι διατιθέντας, ἔσθ' ὅτε καὶ τοὺς αὐθις βλάβοντας Πολλοὶ γὰρ οὐδὲ ταῖς εὐεργεσίαις ἀμείνους γίνονται, τοῦ φθόνου αὐτούς, οὗ φημι εἰς τὴν τῶν θηρίων (εἰσὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ εὐποιῶν ἀμοιβαί), ἀλλ' εἰς 5 τὴν τῶν δαιμόνων καταλέγοντος πληθύν, τὴν ποιεῖν μὲν βουλομένην οὐδὲ κάλλιστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς βουλομένοις ἐμποδίζουσαν.

ΡΛΗ'.- ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Τῷ πρὸς τὴν ἀκροτάτην μακαριότητα ἀφεξομένῳ χρὴ προσεῖναι καὶ τὸ διὰ τὸν Χριστὸν πάσχειν, καὶ τὸ ψευδῆ εἶναι τὰ λεγόμενα.

10

Ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐμακάρισε τοὺς δι' αὐτὸν ἀκούσαντας ῥητά τε καὶ ἄρρητα, εἰ ψευδόμενοι οἱ ἐλέγχοντες ἀλοῖεν. Χρὴ οὖν εἰδέναί, ὅτι ἀμφοτέρω δεῖ προσεῖναι τῷ πρὸς τὴν ἀκροτάτην μακαριότητα ἀφεξομένῳ, καὶ τὸ δι' αὐτὸν πάσχειν, καὶ τὸ ψευδῆ εἶναι 15 τὰ λεγόμενα. Ὡς ἂν μὴ θατέρῳ προσῆ καὶ τὸ ἕτερον, οὐ τοσοῦτον ὠφελεῖ ὠφελεῖ μὲν γάρ, οὐ τοσοῦτον δέ. Εἴτε γὰρ δι' αὐτὸν πάσχοντες τ' ἀληθῆ ἀκούομεν, ἐρυθριᾶν ἀνάγκη. Καθ' ἐν γὰρ μέρος εὐδοκμοῦντες, κατὰ τὸ ἕτερον ἐλεγχόμεθα. Εἴτε μὴ δι' αὐτὸν μὲν, τὰ ψευδῆ δέ, ὑπομονῆς μὲν κομιούμεθα μισθόν, οὐ μὴν τοῦ ἄκρου 20 τύχομεν μακαρισμοῦ, οὐ τύχομεν ἂν, εἰ ἀμφοτέρω συνδράμοι.

ΡΛΘ'.- ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι νόμιμος πάλη ἐστίν, ἢ παρὰ τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ θεσμοθετηθεῖσα.

Εἰ μὲν τῶν προπυλαίων μόνων, καὶ μὴ τῶν ἀδύτων ἤπτετο ὁ 25 μολυσμός, ἴσως ἂν ἰατὸν ἦν τὸ πάθος, εἰ δὲ αὐτῆς καθάπτεται τῆς ψυχῆς, μὴ ἕκαστος ἑαυτὸν παραλογιζέσθω. Εἰ δὲ φαίη τις ἀνθρώπους ἀπατῶν, Οὐδεὶς στεφανοῦται εἰ μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, νόμιμον πάλην εἶναι νομίζων τὴν θεάν, εἰ τῆς πράξεως ἀπόσχοιτο, μανθανέτω, ὅτι ὁ ἀγωνοθέτης καὶ κριτῆς τῶν τοιούτων παλαισμάτων εἶ- 30 πε; «Ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ». Νόμιμος οὖν ἐστὶ πάλη, οὐχ ἢ παρὰ

τηθοῦμε ἀντίστοιχα ὁπωσδήποτε ἀπὸ αὐτούς, ἐνῶ στήν τρίτη περίπτωση τὸ νὰ εὐεργετοῦμε αὐτούς πού μᾶς ἔχουν κάνει κάποιο κακό, καὶ εἶναι ἐνδεχόμενο καὶ νὰ μᾶς βλάψουν πάλι. Γιατὶ πολλοὶ οὔτε μὲ τίς εὐεργεσίες γίνονται καλύτεροι, ἐπειδὴ ὁ φθόνος τοὺς κατατάσσει, δὲν λέγω στὸ πλῆθος τῶν θηρίων (γιατὶ σ' αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ ἀμοιβές γιὰ τίς εὐεργεσίες), ἀλλὰ στὸ πλῆθος τῶν δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν νὰ κάνουν τίποτε ἀπολύτως καλό, ἀλλ' ἐμποδίζουν καὶ αὐτούς πού θέλουν.

138. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

“Οτι σ' ἐκεῖνον πού ἔφτασε στήν ἀκρότατη μακαριότητα πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ τὸ νὰ πάσχει γιὰ τὸν Χριστό, καὶ νὰ εἶναι ψευδῆ τὰ λεγόμενα.

Ὁ δεσπότης Χριστὸς μακάρισε ἐκείνους πού ἔξαιτίας αὐτοῦ ἄκουσαν λόγια πού λέγονται καὶ πού δὲν λέγονται, ἐὰν αὐτοὶ πού τοὺς κατηγοροῦν συλληφθοῦν ὅτι ψεύδονται. Πρέπει λοιπὸν νὰ γνωρίζουμε, ὅτι καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ τὰ ἔχει αὐτὸς πού θὰ φτάσει στήν πιὸ ψηλὴ μακαριότητα, δηλαδή καὶ τὸ νὰ πάσχει γιὰ τὸν Χριστό, καὶ νὰ εἶναι ψευδῆ αὐτὰ πού λέγονται. Ὡστε, ἐὰν στὸ ἓνα δὲν ὑπάρχει καὶ τὸ ἄλλο, δὲν ὠφελεῖ τόσο πολὺ ὠφελεῖ βέβαια, ὅχι ὅμως τόσο πολὺ. Γιατί, ἐὰν πάσχουμε γι' αὐτόν, καὶ ἀκοῦμε κατηγορίες ἀληθινές, πρέπει νὰ κοκκινίζουμε ἀπὸ ντροπὴ, γιατί, ἐνῶ εὐδοκιοῦμε στὸ ἓνα μέρος, κατηγοροῦμαστε ὡς πρὸς τὸ ἄλλο. Ἐὰν δὲν πάσχουμε γι' αὐτόν, ἀλλ' ἀκοῦμε ψευδεῖς κατηγορίες, θὰ ἔχουμε βέβαια τὸν μισθὸ τῆς ὑπομονῆς, ἀλλὰ δὲν θὰ τύχουμε τοῦ πιὸ ὑψηλοῦ μακαρισμοῦ, τὸν ὁποῖο θὰ κερδίσουμε, ἐὰν συντρέξουν καὶ τὰ δύο.

139. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

“Οτι νόμιμη πάλι εἶναι ἐκείνη πού νομοθετήθηκε ἀπὸ τὸν ἀμερόληπτο κριτῆ.

Ἐὰν ἡ μόλυνση ἔφθανε μόνο μέχρι τὰ προπύλαια καὶ δὲν μπῆκε στὰ ἄδυστα, ἴσως τὸ πάθος νὰ μποροῦσε νὰ θεραπευθεῖ, ἐφόσον ὅμως ἀγγίζει τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ, ὡς μὴ ξεγελαῖ ὁ καθένας τὸν ἑαυτό του. Ἐὰν ὅμως πεῖ κάποιος, ἔξαπατώντας τοὺς ἀνθρώπους «Κανένας δὲν στεφανώνεται, ἐὰν δὲν ἀγωνισθεῖ σύμφωνα μὲ τοὺς κανονισμούς»²⁶, θεωρώντας ὅτι ἡ θεὰ εἶναι νόμιμη πάλι ἐὰν ἀποφύγει τὴν πράξη, ὡς μάθει ὅτι ὁ ἀγωνοθέτης καὶ κριτῆς αὐτῶν τῶν ἀγώνων εἶπε: «Αὐτὸς πού βλέπει γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, ἤδη διέπραξε μὲ αὐτὴν μοιχεία μέσα στήν καρδιά του»²⁷. Νόμιμη

τῆς ἐκάστου ῥαθυμίας καὶ προλήψεως, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀδεκά-
στου κριτοῦ θεσμοθετηθεῖσα.

PM'.— *ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ*

Περὶ τὰ ἄξια ψόγου τε καὶ ἐπαίνου.

5 Ἔοικας ἀγνοεῖν καὶ τὰ ψόγου καὶ τὰ ἐπαίνου ἄξια, καὶ διὰ
τοῦτο συγχύσεως ἐμπεπληκέναι τὸν λόγον. Τὰ γὰρ ἀβούλητα τοῖς
ἐκουσίοις κεράσας, συγχύσεως πολλῆς τό γε σαντοῦ μέρος τὰ
πράγματα ἐνέπλησας. Τὸ μὲν γὰρ εἶναι Εὐσέβιον, ὡς ἔφησ, ἀν-
θρώπιον, μικρὸν μὲν τὸ σῶμα, αἰσχροὺν δὲ τὴν ὄψιν, βάρβαρον δὲ
10 τὴν γλῶτταν, εἰς ψόγον αὐτοῦ οὐκ ἀνάγεται, ἀληθείας δικαζού-
σης (τὰ μὲν γὰρ παρὰ τὴν φύσιν, τὸ δὲ παρὰ τὴν ἀνατροφήν γεγέ-
νηται), τὸ δὲ εἶναι τὸν τρόπον μιξοβάρβαρον καὶ τὴν γλῶτταν
ἀκρατῆ καὶ τὸν θυμὸν θηριώδη καὶ τῇ ἀρετῇ πολέμιον καὶ τῇ
κακία σύμμαχον (τοὺς μὲν γὰρ σπονδαίους ἐξοστρακίζει, τοὺς δὲ
15 φαύλους συγκροτεῖ), τοῦτ' ἀληθῶς παρ' αὐτὸν γίνεται, καὶ πάσης
συγγνώμης ἐστὶ μεῖζον. Μαθῶν οὖν τί ψέγειν καὶ τί ἐπαινεῖν δέοι,
μὴ ἀπερισκέπτως εἰς ἐκάτερον χῶρει.

PMA'.— *ΔΙΟΝΥΣΙΩ*

Παραίνεσις, ὅπως μὴ ἐμβάλη σαντὸν εἰς τὸ πέλαγος

20 *τῶν φροντίδων περὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα.*

Ἐπειδὴ λίαν μοι δοκεῖς ὠρμηθεῖν πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγμα-
τα, ὡς πάντως ἐν αὐτοῖς εὐδοκιμήσων, παραινῶ μὴ σαντὸν εἰς
πέλαγος ἐμβάλης φροντίδων. Εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι περιπαρεῖς αὐταῖς,
οὔτε τοὺς τὰ χρήσιμά σοι συμβουλευόντας λογισμοὺς εὐρήσεις,
25 ἀλλὰ φροῦδοι οἰγήσονται, οὔθ' ὅταν θελήσης ἀνανήψης, ἀλλὰ τὴν
μὲν ἀπώλειαν, εἰς ἣν τελευτήσεις, προόψει καθάπερ ὑπὸ ῥεύματος
εἰς αὐτὴν φερόμενος, βοηθησαὶ δὲ σαντῶ ἀδυνατήσεις. Ἔως οὖν
ἀπρόληπτος εἶ θούλευσαι τὸ δέον.

PMB'.— *ΣΕΡΗΝΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ*

30 Ὅτι δεινὸν καὶ δυσίατον νόσημα ἢ φιλοχρηματία.

Τὸ δεινὸν καὶ δυσίατον καὶ τοῖς ἐπινενοημένοις φαρμάκοις
ἐπιτριβόμενον μᾶλλον τῆς φιλοχρηματίας νόσημα, ἄλλως οὐ λή-

λοιπὸν πάλη δὲν εἶναι ἐκείνη πού ὀρίζεται ἀπὸ τῆ ραθυμία καὶ προκατάληψη, ἀλλ' ἐκείνη πού θεσμοθετήθηκε ἀπὸ τὸν ἀμερόληπτο κριτή.

140. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

Γιὰ ἐκεῖνα πού εἶναι ἄξια κατηγορίας καὶ ἐπαίνου.

Φαίνεσαι νὰ ἀγνοεῖς καὶ αὐτὰ πού εἶναι ἄξια κατηγορίας καὶ ἐκεῖνα πού εἶναι ἄξια ἐπαίνου, καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ γέμισες τὸν λόγο σου μὲ σύγχυση. Πράγματι, ἀναμιγνύοντας τὰ ἀθέλητα μὲ τὰ ἐκούσια, γέμισες τὰ πράγματα, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα, μὲ μεγάλη σύγχυση. Τὸ ὅτι δηλαδή ὁ Εὐσέβιος, ὅπως εἶπες, εἶναι ἓνα ἀνθρωπάκι, μικρὸ στὸ σῶμα, ἀηδιαστικὸ στὴν ὄψη καὶ βάρβαρο στὴ γλῶσσα, δὲν ἀποτελοῦν κατηγορία ἐναντίον του, ἐφόσον δικάζει ἢ ἀλήθεια. Γιατὶ ἐκεῖνα προέρχονται ἀπὸ τὴ φύση, ἐνῶ αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀνατροφή. Τὸ νὰ εἶναι ὅμως ὡς πρὸς τὸν τρόπο μισὸς βάρβαρος καὶ μισὸς Ἕλληνας καὶ ἀσυγκράτητος στὴ γλῶσσα καὶ ὡς πρὸς τὸν θυμὸ θηρίο, καὶ ἐχθρὸς τῆς ἀρετῆς, καὶ σύμμαχος μὲ τὴν κακία (γιατὶ τοὺς ἐνάρετους τοὺς ἀπομακρύνει, ἐνῶ τοὺς κακοὺς τοὺς ὀργανώνει γύρω του), αὐτὸ γίνεται πραγματικὰ ἀπὸ αὐτόν, καὶ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ κάθε συγγνώμη. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔμαθες τί πρέπει νὰ κατηγορεῖς, καὶ τί νὰ ἐπαινεῖς, νὰ μὴ προχωρεῖς στὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ ἀπερίσκεπτα.

141. ΣΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟ

Συμβουλή, ὥστε νὰ μὴ ρίξει τὸν ἑαυτό του στὸ πέλαγος τῶν φροντίδων γιὰ τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Ἐπειδὴ μοῦ φαίνεσαι ὅτι προχωρεῖς πολὺ πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγματα, γιὰ νὰ διακριθεῖς ὅπως οἴησθε σ' αὐτά, σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ ρίξεις τὸν ἑαυτό σου σὲ πέλαγος φροντίδων. Γιατὶ γνωρίζεις καλὰ ὅτι, σουβλίζοντας τὸν ἑαυτό σου μὲ αὐτά, οὔτε τοὺς λογισμοὺς θὰ ἔχεις γιὰ νὰ σὲ συμβουλεύουν αὐτὰ πού θὰ σοῦ εἶναι χρήσιμα, ἀλλὰ θὰ γίνουν ἀφαντοί, οὔτε καὶ ὅταν θὰ θελήσεις θὰ ἀνανήψεις, ἀλλὰ τὴν ἀπώλειά σου στὴν ὁποία βέβαια θὰ καταλήξεις θὰ τὴν προβλέψεις, φερόμενος πρὸς αὐτὴν σὰν ἀπὸ κάποιο ρεῦμα, δὲν θὰ μπορεῖς ὅμως νὰ βοηθήσεις τὸν ἑαυτό σου. Ὅσο λοιπὸν δὲν ἔχεις ἀκόμα δεσμευθεῖ, σκέψου αὐτὸ πού πρέπει.

142. ΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟ ΣΕΡΗΝΟ

Ὅτι εἶναι φοβερὸ καὶ δυσκολοθεράπευτο νόσημα ἢ φιλοχρηματία.

Ἡ φοβερὴ καὶ δυσκολοθεράπευτη ἀρρώστια τῆς φιλοχρηματίας δὲν σταματᾷ ἀλλιῶς, παρὰ μόνο ὅταν αὐτὸς πού αἰχμαλωτίσθηκε ἀπο-

ξει, εἰ μὴ τοῦ δοκοῦντος εἶναι κέρδους ἀποσταίη ὁ ἀλούς. Δοκοῦντος δὲ εἶπον, ἐπειδὴ τῷ ὄντι ζημία ἐστὶ μέγιστη. Εἰ δέ τις ἀπιστεῖ, πεισθῆναι δίκαιος ἂν εἴη τῷ θεῷ Δικαστῇ φήσαντι· «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον εἰάν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ;». Εἰ γὰρ τοῦ συναγεῖν ἀποσταίη, κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὸ μεταδοῦναι ἤξει, καὶ εἰς τελείαν ὑγιείαν ἀνακομισθήσεται.

ΡΜΓ'— ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

᾽Οτι ἄπιστον εἰς φιλίαν τὸ κοινὸν μῖσος ἀνθρώποις.

10 Ἐπειδὴ τὸ κοινὸν μῖσος ἀνθρώποις μάλιστ' ἄπιστον εἶναι δοκεῖ εἰς φιλίαν, καὶ ἐν πολλοῖς διαφερόμενοι, ἐν ἐκείνοις συμβαίνουσιν, ἐν οἷς τοὺς ἐχθροὺς ἡγοῦνται, παραφυλακτέον τὰ τοιαῦτα, μάλιστα μὲν γὰρ φιλοσοφητέον καὶ οὐκ ἀμυντέον. Εἰ δὲ οὐδέπω δυνατόν, παραφυλακτέον, μηδέποτε θατέρω κατὰ τοῦ ἑτέρου συμ-
15 πράξαντες, ὅπως δόξωμεν ἐνὸς ἐχθροῦ ἀπαλλάττεσθαι, ὕστερον καὶ αὐτοὶ ἀλῶμεν τῷ ἰσχυροτέρω ἀπὸ τῆς ἡμετέρας συμμαχίας γεγεννημένω.

ΡΜΔ'— ΜΑΚΡΟΒΙΩ

Περὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ὅτι χορὴ

20 διαρκῆ εἶναι τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν παθῶν.

Μὴ τῷ ἅπαξ ἢ δεῦτερον νενικηκέναι τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, τὰ τῶν ἄλλων παθῶν τυραννικώτερα, ἀναπέσης καὶ νομίσης τέλεον νενικηκέναι καὶ πάσης ἀπηλλάχθαι μάχης, ἀλλὰ τῷ μάλιστα νενικηκέναι, ἀγρύπνει καὶ φρόντιζε, μήποτε καὶ τὰ πρότερα
25 τρόπαια ἀμανρωθεῖη. Πολλοὶ γάρ, οὗ φημι τρίτον, ἀλλὰ μυριάκις νενικηκότες, ὕστερον ἐάλωσαν, καὶ ἐλεεινὸν γεγένηνται θέαμα μετὰ τὰ πολλὰ τρόπαια αἰχμάλωτοι ἀπαχθέντες. Τοῦτο γὰρ ἐννοήσας τις ἐκ τοῦ ἀποστολικοῦ χοροῦ, ἐβόα λέγων· «Βλέπετε, μὴ ἀπολέσητε ὃ εἰργάσασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε». Καὶ
30 Παῦλος δέ, ὃ μυρία τρόπαια κατὰ τῆς ἐμφύτου ἐπιθυμίας στήσας, «Ἵπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως, ἄλλοις κήρυξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι». Ἦδει γάρ, ἅτε διεσκευμένος ἀνὴρ,

μακρυνθεῖ ἀπὸ αὐτὸ πού φαίνεται ὅτι εἶναι κέρδος. Καὶ εἶπα ὅτι φαίνεται, ἐπειδὴ στήν πραγματικότητα εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη ζημιὰ. "Ἄν ὅμως κάποιος δὲν τὸ πιστεύει, πρέπει νὰ πιστέψει τὸν θεῖο Δικαστή, ὁ ὁποῖος εἶπε· Τί θὰ ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπο, ἐὰν κερδήσει τὸν κόσμον ὀλόκληρο καὶ χάσει τὴν ψυχὴ του;"²⁸. "Ἄν δηλαδή σιγά-σιγά ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ νὰ συγκεντρώνει χρήματα καὶ φτάσει στὸ νὰ τὰ μοιράζει, τότε θὰ ἐπανέλθει στήν τέλεια ὑγεία.

143. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΗΝΟ

"Ὅτι εἶναι ἀναξιόπιστο πρὸς φιλία τὸ μίσος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ τὸ μῖσος, πού εἶναι κοινὸ ἰδιαίτερα στοὺς ἀνθρώπους, θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἀναξιόπιστο στὴ σύναψη φιλίας, καὶ ἐνῶ σὲ πολλὰ διαφέρουν, συμφωνοῦν σ' αὐτὰ πού θεωροῦν κοινούς ἐχθρούς, νὰ προφυλαγόμεστε ἀπὸ αὐτά, καὶ προπάντων νὰ τὰ ἀντιμετωπίζουμε μὲ φιλοσοφικὴ διάθεση καὶ νὰ μὴ τὰ πολεμοῦμε. Κι' ἂν δὲν εἶναι κάποτε δυνατὸν, πρέπει νὰ φυλαγόμεστε, μήπως, συνεργαζόμενοι μὲ τὸν ἕνα ἐναντίον τοῦ ἄλλου, φανοῦμε, ἐνῶ ἀπαλλασσόμαστε ἀπὸ τὸν ἕναν ἐχθρό, αἰχμαλωτισθοῦμε καὶ ἐμεῖς σ' αὐτὸν πού μὲ τὴ δική μας συμμαχία ἔγινε ἰσχυρότερος.

144. ΣΤΟΝ ΜΑΚΡΟΒΙΟ

Γιὰ τὸν θυμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμία, καὶ ὅτι πρέπει νὰ εἶναι διαρκῆς ὁ ἀγὼνας ἐναντίον τῶν παθῶν.

Μὲ τὸ ὅτι νίκησες μὰ καὶ δύο φορές τὸν θυμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμία, πού εἶναι τὰ πιὸ τυραννικά ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη, νὰ μὴν ἐπαναπαυθεῖς καὶ νομίσεις ὅτι ἔχεις νικήσει ὀλοκληρωτικά καὶ ἀπαλλάχθηκες ἀπὸ κάθε μάχη, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπειδὴ νίκησες, νὰ ἐπαγρυπνεῖς καὶ νὰ φροντίζεις, γιὰ νὰ μὴ ἀμαυρωθοῦν καὶ οἱ προηγούμενες νίκες. Γιατὶ πολλοί, ἐνῶ νίκησαν, δὲν λέγω τρεῖς, ἀλλὰ μύριες φορές, ὕστερα νικήθηκαν, καὶ ἔγιναν ἐλεινὸ θέμα, ἀφοῦ ὕστερα ἀπὸ τὶς πολλὰς νίκες ὀδηγήθηκαν αἰχμάλωτοι. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχοντας στὴ σκέψη του κάποιος ἀπὸ τὸν ἀποστολικὸ χορὸ, φώναζε λέγοντας· «Προσέχετε, νὰ μὴ χάσετε αὐτὸ πού ἐπιτύχατε, ἀλλὰ νὰ λάβετε ἀκέραιο τὸν μισθὸ σας»²⁹. Καὶ ὁ Παῦλος, πού ἔστησε μύρια τρόπαια ἐναντίον τῆς ἔμφυτης ἐπιθυμίας, ἔλεγε· «Σκληραγωγῶ τὸ σῶμα μου καὶ τὸ μεταχειρίζομαι σὰν δοῦλο, ἀπὸ φόβο μήπως, ἐνῶ κήρυξα σὲ ἄλλους, ὁ ἴδιος θεωρηθῶ ἀποτυχημένος»³⁰. Γιατὶ γνώριζε, σὰν ἄνθρωπος

30. Α' Κορ. 9,27.

καὶ μὴ ἀπερισκέπτως εἰς τοὺς ἀγῶνας χωρῶν, καὶ τοῦ διαβόλου
 τὰς μηχανὰς καὶ τῆς σαρκὸς τὴν ἐπανάστασιν· ὅτι ὁ μὲν ταῖς ἡτ-
 ταις μᾶλλον παροξύνεται, καὶ οὐκ εἰδὼς τὴν ἐξ εὐθείας μάχην
 (ἐάλω γὰρ ἂν ῥαδίως), φιλίας προσωπεῖον ὑποδύς, τοὺς νενικη-
 5 κότας πολλάκις ὑπτιοῖ, καὶ ὡς οὐδέποτε ἡττηθήσονται ἀπατή-
 σας, ἐκλύσας τε τὸν πόνον καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν διαλύ-
 σας, οὕτως αὐτοὺς εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀσελγείας κατήνεγκεν. Ἡ
 δὲ ὑπάττει καὶ σκιριτᾶ καὶ οὐδὲ τοῖς κατατήκουσιν αὐτὴν εἶκει
 ῥαδίως, ἀλλ' ἡττηθεῖσα πολλάκις ἐν νεότητι, ἐν γήρᾳ ἀνεμαχέσα-
 10 το τὰς ἡττας, καὶ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα τρόπαια τὰ κατ' αὐτῆς ἐγη-
 γερμένα ἠφάνισε. Τίς οὖν οὕτως ἀνόητος, ἢ τίς οὕτως ἀπερίσκε-
 πτος, ὅστις ὁρῶν τὸν πνευματοφόρον ἄνδρα μετὰ μυρία τρόπαια
 ἐναγώνιον, τῷ ἅπαξ ἢ δεύτερον κεκρατηκένοι, ὑπτιωθήσεται, καὶ
 ἐκλύσας τὴν παρασκευὴν καὶ τὴν ἀγωνίαν, ἀήττητος εἶναι οἰήσε-
 15 ται, ἀλλ' οὐχὶ πλέον παρασκευάσεται, οὐχὶ τὸ νενικηκένοι ἤδη,
 ἀλλὰ τὸ μὴ νικηθῆναι ἕως τέλους μέγα ἠγούμενος; Τοῖς γὰρ μάλι-
 στα θησαυρὸν ἀρετῶν ἔχουσι πρόπει ἀγρυπνεῖν, ἢ τοῖς μηδὲν
 καλὸν κτησαμένοις. Οἱ μὲν γὰρ ἔχουσιν, οἱ δὲ οὐκ ἔχουσιν ὁ φυ-
 λάξωσι. Καὶ οὐχ οὕτω λυπεῖ τὸ μὴ κτηθέν, ὡς ἡ τῶν ὑπαρξάντων
 20 στέρησις.

ΡΜΕ'.- ΝΕΙΛΩ

Περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν τοῦ λόγου.

Λόγου ἀρεταὶ μὲν, ἀλήθεια, συντομία, σαφήνεια, εὐκαιρία,
 κακίαι δὲ ψεῦδος, μακρογορία, ἀσάφεια, τὸ ἔξω τῶν καιρῶν φέρε-
 25 σθαι. Τί γὰρ ὄφελος, εἰ ἀληθὴς μὲν εἶη, μὴ σύντομος δέ, ἀλλ' ἐνο-
 χλεῖ τοὺς ἀκούοντας; ἢ σύντομος μὲν, μὴ σαφὴς δέ; ἢ σαφὴς μὲν,
 μὴ καίριος δέ; Εἰ δὲ πάσας ἔχοι τὰς ἀρετάς, τότε δραστήριος ἔσται
 καὶ γοργὸς καὶ ἔμπυχος, τῇ μὲν ἀληθείᾳ τοὺς ἀκούοντας χειρού-
 μενος, τῇ δὲ συντομίᾳ καταγωνιζόμενος, καὶ τῇ μὲν σαφηνείᾳ κα-
 30 θαπτόμενος, τῇ δὲ εὐκαιρίᾳ στεφανούμενος

συνετός, πού δὲν πήγαινε ἀπερίσκεπτος στοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς μηχανὲς τοῦ διαβόλου, καὶ τὴν ἐπανάστασι τῆς σάρκα, ὅτι ὁ διάβολος μὲ τὶς ἥττες μᾶλλον ὀργίζεται, καὶ δὲν γνωρίζει τὴν ἀπ' εὐθείας μάχη (γιατὶ θὰ νικιόταν εὐκόλα), ἀλλὰ φορώντας μάσκα φιλίας, πολλὲς φορὲς ἀνατρέπει αὐτοὺς πού εἶχαν νικήσει, καὶ ἀπατώντας τους μὲ τὸ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ νικηθοῦν, καὶ ἀπαλλάσσοντάς τους ἀπὸ τὸν πόνο, καὶ διαλύοντας ὅλη τὴν προετοιμασίαν τους, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν τοὺς κατεβάζει στὸ βάραθρο τῆς ἀσέλγειας. Ἡ σάρκα πάλι ὁρμᾷ ἀσυγκράτητη καὶ σκιρτᾷ, καὶ οὔτε σ' αὐτοὺς πού τὴν λειώνουν τελείως ὑποχωρεῖ εὐκόλα, ἀλλὰ, ἂν καὶ νικήθηκε πολλὲς φορὲς στὰ νιάτα της, στὰ γερατειά της ξανακέρδισε τὶς ἥττες, καὶ ἀφάνισε τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα τρόπαια πού εἶχαν στηθεῖ ἐναντίον της. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι τόσο ἀνόητος, ἢ ποιὸς εἶναι τόσο ἀπερίσκεπτος, ὁ ὁποῖος, βλέποντας τὸν πνευματοφόρο ἄνδρα, μετὰ ἀπὸ μύρια τρόπαια νὰ εἶναι γεμᾶτος ἀγωνία, ἐπειδὴ κυριάρχησε μία καὶ δύο φορὲς, θὰ μείνει ἀδρανὴς καὶ καταργώντας τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὴν ἀγωνία, θὰ νομίσει ὅτι εἶναι ἀνίκητος, καὶ δὲν θὰ προετοιμηθεῖ περισσότερο, θεωρώντας μεγάλο ὄχι τὸ ὅτι ἔχει νικήσει ἤδη, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ νικηθεῖ μέχρι τὸ τέλος. Γιατὶ ἀκριβῶς αὐτοὶ πού ἔχουν θησαυρὸ ἀρετῶν πρέπει προπαντὸς νὰ ἀγρυπνοῦν, παρὰ ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν ἀποκτήσει τίποτε. Γιατὶ οἱ πρῶτοι ἔχουν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν τί νὰ φυλάξουν, καὶ δὲν προκαλεῖ τόσο πολλὴ λύπη αὐτὸ πού δὲν ἀποκτήθηκε, ὅσο ἡ στέρξη αὐτῶν πού εἶχαμε ἀποκτήσει

145. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

Γιὰ τὶς ἀρετὲς καὶ τὶς κακίαι τοῦ λόγου.

Ἄρετὲς τοῦ λόγου εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ συντομία, ἡ σαφήνεια, ἡ ἐπικαιρότητα, ἐνῶ κακίαι τὸ ψέμα, ἡ μακρολογία, ἡ ἀσάφεια, ἡ ἀναφορὰ σὲ πράγματα μὴ ἐπίκαιρα. Ποιὸ δηλαδὴ τὸ ὄφελος, εἰν εἶναι ἀληθινός, ἀλλὰ δὲν εἶναι σύντομος, καὶ τέτοιος πού ἐνοχλεῖ τοὺς ἀκροατές; Ἡ εἶναι σύντομος, ἀλλὰ δὲν εἶναι σαφής; Ἡ ἂν εἶναι σαφής, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐπίκαιρος; Ἐὰν λοιπὸν ἔχει ὅλες τὶς ἀρετὲς, τότε θὰ εἶναι δραστηκὸς καὶ ὀρητικὸς καὶ ζωντανός, ἀπὸ τὴ μὲ ἀίχμαλωτίζοντας μὲ τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀκροατές καὶ κερδίζοντας τους μὲ τὴ συντομία του, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μὲ τὴν σαφήνειάν του ἀγγίζοντας τὴν ψυχὴν τους καὶ μὲ τὴν ἐπικαιρότητα του ἀποσπώντας τὴν ἐπιδοκιμασίαν τους.

ΡΜΣ'.- ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

᾽Οτι χρῆ αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν, καθάπερ παρθένοι
οὔσαι, ὑπὸ σώφρονος λογισμοῦ ἐπιτροπεύεσθαι.

Αἱ κόραι αἱ εἴσω τῶν ὀφθαλμῶν, καθάπερ παρθένοι ἐν θαλά-
5 μοις ἰδρυμέναι καὶ τοῖς θλεφάροις καθάπερ παραπετάσμασι κεκα-
λυμμέναι, δίκαιαι ἂν εἶεν ὑπὸ σώφρονος λογισμοῦ ἐπιτροπεύε-
σθαι, ἵνα ἐρυθριῶσι μὲν αἰεὶ καὶ αἰσχύνωνται ἃ δεῖ. Εἰ δέ ποτε καὶ
ἀλλότριον κάλλος θεάσονται, πλεον ἐρυθριῶσι καὶ ἔλκωσι τὰ
παραπετάσματα καὶ κάτω κύπτωσι, καὶ τὴν γῆν ἅτε μητέρα περι-
10 σκοπῶσι, τὴν παιδεύουσαν οὐ μόνον τὴν ἡμετέραν φύσιν, ἀλλ' ὅτι
καὶ τὸ ὀφθὲν κάλλος ἐξ αὐτῆς ἦνθησε, καὶ εἰς αὐτὴν ὑποστρέψει
μαρανθησόμενον. Εἰ γὰρ τοῦτο δράσαιεν, φυλάττειεν ἀληθῶς τὸ
πρέπον παρθένοις, εἰ δὲ ἀκρατῶς καὶ ἀναισχύντως καθορῶεν, κύ-
νες ἀντὶ παρθένων εὐρεθήσονται, τοῖς ἀλλοτρίοις κάλλεσιν ἐπιλυτ-
15 τῶσαι.

ΡΜΖ'.- ΘΩΜΑ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

᾽Οτι, ὁ τὰ σπέρματα τῶν ἁμαρτημάτων παρέχων,
μειζόνως κολασθήσεται.

Εἰ μὲν ἀγνοῶν Εὐσέβιος ἐχειροτόνησεν αὐτούς, ἔξει μετρίαν
20 ἀπολογία ἐν ἀγνοίᾳ, εἰ δέ, ὡς φῆς, μάλα ἀκριβῶς ἐπιστάμενος,
λύκοις μὲν διὰ τὰς ἀρπαγὰς, κυσὶ δὲ διὰ τὰς λαγνεῖας, ἀλώπεξι δὲ
διὰ τὴν κακουργίαν παραδέδωκε τὸ ποίμνιον (ὑπὲρ οὐ καὶ τὸ
τίμιον αὐτοῦ αἷμα ἐξέχεεν ὁ Χριστός), πάσης ἀπολογίας ἡμαρτε
μείζονα. Ταῦτα δὲ φημι, οὐχ ὡς ἐκείνων ἀνευθύνων ἐσομένων καὶ
25 δίκας μὴ ἀπαιτηθησομένων, ἀλλ' ὡς τοῦ τὰ σπέρματα τῶν ἁμαρτη-
μάτων παρασχόντος, μειζόνως κολασθησομένου. Ὁ γὰρ τὴν
αἰτίαν διδοὺς τῶν ἐκδαινόντων, αἴτιος καθέστηκεν.

ΡΜΗ'.- ΙΩΑΝΝΗ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

᾽Οτι χρῆ τὸ κυνικὸν καὶ θηριῶδες τῶν ὀρέξεων οὐχ ἔστια-
30 τέον τραπέζῃ πολυτελεῖ, ἀλλὰ τοῖς ἀναγκαίοις εὐωχητέον.

Τὸ κυνικὸν καὶ θηριῶδες τῶν ὀρέξεων οὐχ ἔστιατέον τραπέζῃ
πολυτελεῖ, ἀλλὰ τοῖς ἀναγκαίοις εὐωχητέον, εἴ γε ἡ εὐωχία τὸ εὖ
ἔχειν μηνύει, ἵνα καὶ ἡμερον ἡμῖν καὶ χειρόηθες γένηται. Οἱ γὰρ

146. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

“Οτι πρέπει οἱ κόρες τῶν ματιῶν, σὰν παρθένες πού εἶναι, νὰ κηδεμονεύονται ἀπὸ σῶφρονα λογισμό.

Οἱ κόρες πού βρίσκονται μέσα στὰ μάτια, ὄντας τοποθετημένες σὰν παρθένες μέσα σὲ θαλάμους καὶ καλυπτόμενες, σὰν μὲ κάποια παραπετάσματα, μὲ τὰ βλέφαρα, πρέπει νὰ κηδεμονεύονται ἀπὸ σῶφρονα λογισμό, ὥστε νὰ κοκκινίζουν πάντοτε, ἀλλὰ καὶ νὰ ντρέπονται αὐτὰ πού πρέπει. Καὶ ἂν κάποτε δοῦν ξένη ὁμορφιά, κοκκινίζουν περισσότερο, καὶ σύρουν τὰ παραπετάσματα, καὶ σκύβουν κάτω, καὶ παρατηροῦν τὴ γῆ πού εἶναι μητέρα μας καὶ μᾶς διδάσκει, ὄχι μόνο τὴ φύση μας, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ ὁμορφιά πού εἶδαν ἀνθῆσε ἀπὸ αὐτή, καὶ θὰ ἐπιστρέψει πάλι σ' αὐτὴν ἀφοῦ μαραθεῖ. Γιατί, ἂν κάνουν αὐτό, θὰ διαφυλάξουν αὐτὸ πού ταιριάζει σὶς παρθένους, ἂν ὁμως βλέπουν ἀσυγκράτητα καὶ ἀδιάντροπα, τότε θὰ ἀποδειχθοῦν σκυλιὰ ἀντὶ γιὰ παρθένες, κυριευμένες ἀπὸ λύσσα γιὰ τὴν ξένη ὁμορφιά.

147. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΘΩΜΑ

“Οτι, ἐκεῖνος πού παρέχει τὰ σπέρματα τῶν ἁμαρτημάτων, θὰ τιμωρηθεῖ περισσότερο.

Ἐὰν ὁ Εὐσέβιος τοὺς χειροτόνησε χωρὶς νὰ γνωρίζει ποιοὶ εἶναι, θὰ ἔχει κάποια δικαιολογία, ἐὰν ὁμως, ὅπως λές, τοὺς γνώριζε, πάρα πολὺ καλά, τότε παρέδωσε σὲ λύκους ἕξαιτίας τῶν ἄρπαγῶν, σὲ σκυλιὰ ἕξαιτίας τῆς φιληδονίας τους, καὶ σὲ ἄλεπουδες ἕξαιτίας τῆς πανουργίας τους, τὸ ποίμνιο (γιὰ χάρη τοῦ ὁποίου ὁ Χριστὸς ἔχυσε τὸ πολύτιμο αἷμα του), καὶ διέπραξε ἁμαρτία ἀνώτερη ἀπὸ κάθε δικαιολογία. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω, ὄχι ἐπειδὴ ἐκεῖνοι θὰ εἶναι ἀνεύθυνοι καὶ δὲν θὰ τιμωρηθοῦν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς θὰ τιμωρηθεῖ περισσότερο, ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε τὰ σπέρματα τῶν ἁμαρτημάτων τους. Γιατὶ αὐτὸς πού δίνει τὴν ἀφορμὴ, γίνεται αἴτιος τῶν ἀποτελεσμάτων.

148. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΙΩΑΝΝΗ

“Οτι πρέπει τὸ κυνικὸ καὶ θηριῶδες τῶν ὀρέξεων νὰ μὴ ἱκανοποιεῖται μὲ πολυτελῆ φαγητά, ἀλλὰ νὰ ἀρκεῖται στὰ ἀναγκαῖα.

Τὸ κυνικὸ καὶ θηριῶδες τῶν ὀρέξεων δὲν πρέπει νὰ ἱκανοποιεῖται μὲ πολυτελῆ φαγητά, ἀλλὰ νὰ ἀρκεῖται σ' αὐτὰ πού εἶναι ἀπαραίτητα, ἀφοῦ ἡ εὐωχία σημαίνει ὅτι ἔχει καλὰ κανεῖς, ὥστε νὰ εἶναι καὶ ἡμερο καὶ χειρα-

τὴν αὐτάρκειαν ὑπερνηχόμενοι, καὶ τὸν κόρον διὰ τῆς πλησμονῆς ὑβρίζουσι, καὶ τὰς αἰσθήσεις καταμαραίνουσι, καὶ λανθάνουσι διὰ τῆς ἡδονῆς τὴν ἡδονὴν τῆς τροφῆς ἀπολλύντες.

PMΘ'— ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

5 Ὅτι χρὴ μὴ τὰ δοκοῦντα, ἀλλὰ τὰ ὄντα δίκαια θηρᾶν.

Κομψοφανῆς καὶ δικαιοφανῆς, οὐ μὴν δικαία ἔδοξέ μοι ἡ αἰτία ἦν γέγραφας Οὐκοῦν, εἰ πείθη Πλάτωνι εἰρηκότι, “Οὗτος γὰρ ἔσχατός ἐστιν ὄρος κακίας, τὸ δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα”,
10 μὴ τὰ δοκοῦντα, ἀλλὰ τὰ ὄντα δίκαια θήρα· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεός σε ἐπαινέσεται, καὶ ἄνθρωποι ἀποδέξονται, καὶ ὁ διάδικος ὁ σὸς εὐμερῶς διακείσεται καὶ τῆς ἀπεχθείας ἐπιλήσεται.

PN.— ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ

Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμόν.

15 Μὴ φαίνοιο, ὧ βέλτιστε, ἀγριώτερον νοσῶν, ἐφ' οἷσπερ ἀλοὺς πρῶην δίκας δέδωκας, ἵνα μὴ ὡς ἀνάληγτος, καὶ μηδὲ τῇ τιμωρίᾳ σωφρονισθεῖς, καταγνωσθεῖς.

PNA'— ΤΩ ΑΥΤΩ

20 Ὅτι χρὴ κατ' ἔχνος θαίνειν τῶν τοὺς θεῖους φυλαξάντων νόμους, καὶ μὴ τῶν παραβεθηκότων αὐτούς.

Κατ' ἔχνος χρὴ θαίνειν τῶν τοὺς θεῖους φυλαξάντων νόμους, ἀλλὰ μὴ τῶν παραβεθηκότων αὐτούς. Τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλές, τὸ δὲ σφαλερόν, διὸ οὐδὲ ζηλωτόν. Δι' ἣν αἰτίαν τοίνυν τοιαῦτα δρῶν οὐκ ἀξιοῖς δοῦναι δίκην; Ἐπειδὴ δέ τινες δράσαντες οὐ δεδώκα-
25 σιν ἐνταῦθα· ἀλλ' ἴσθι, ὅτι πολλοὶ μὲν κἀνταῦθα ἔδοσαν, εἰ δέ τινες διέφυγον, ἐπὶ κακῷ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς. Ἀπελθόντες γάρ, ἐκεῖ δώσουσι χαλεπωτέραν. Σὺ δὲ ὅτι τὸ ἀζήλωτον ἐζήλωσας, μείζονα πάντως μὲν ἐκεῖ, ἔσθ' ὅτε δὲ κἀνταῦθα δίκην δοίης· οὐ γὰρ εἴ τι ἐν τοῖς παρεληλυθόσι χρόνοις παράλογον ἐπράχθη (σὺ δὲ τοῦτ' ἐζή-

γογούμενο ἀπὸ μᾶς. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ξεπερνοῦν τὴν αὐτάρκεια, καὶ τὸν χορτασμὸ μὲ τὴν πολυφαγία ἀτιμάζουν, καὶ τὶς αἰσθήσεις τὶς καταμαραίνου-
νουν, καὶ δὲν καταλαβαίνουν ὅτι μὲ τὴν ἡδονὴ χάνουν τὴν εὐχαρίστηση
τῆς τροφῆς.

149. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὲ ἐπιδιώκουμε ὄχι αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται,
ἀλλ’ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι δίκαια.

Ἡ αἰτία γιὰ τὴν ὁποία μοῦ ἔγραψες φαίνεται κομψὴ καὶ φαινομενικὰ
δίκαια, ὡστόσο δὲν μοῦ φάνηκε δίκαια. Λοιπὸν, ἐὰν ἀποδέχεσαι τὸν
Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος ἔχει πεῖ, «εἶναι ἔσχατος ὄρος τῆς κακίας τὸ νὰ πιστεύ-
εις ὅτι εἶσαι δίκαιος, ἐνῶ δὲν εἶσαι», νὰ ἐπιδιώκεις ὄχι αὐτὰ ποὺ φαίνονται,
ἀλλ’ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι δίκαια. Γιατὶ ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐπαινέσει, καὶ οἱ
ἄνθρωποι θὰ σὲ ἀποδεχθοῦν, καὶ ὁ ἀντίδικός σου θὰ διατεθεῖ εὐνοϊκὰ
ἀπέναντί σου καὶ θὰ λησμονήσει τὴν ἔχθρα.

150. ΣΤΟΝ ΧΑΙΡΗΜΟΝΑ

Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμό.

Νὰ μὴ παρουσιάξεις, φίλε μου, ὅτι νοσεῖς περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνα
γιὰ τὰ ὁποῖα συνελήφθης καὶ τιμωρήθηκες, γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθεῖς ὡς
ἀναίσθητος, ἀφοῦ οὔτε μὲ τὴν τιμωρία ἔβαλες μυαλό.

151. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ βαδίζουμε στὰ ἴχνη ἐκείνων ποὺ τήρησαν τοὺς
θεῖους νόμους, καὶ ὄχι ἐκείνων ποὺ παρέδωκαν αὐτοὺς.

Πρέπει νὰ βαδίζεις στὰ ἴχνη αὐτῶν ποὺ τήρησαν τοὺς θεῖους νόμο
καὶ ὄχι ἐκείνων ποὺ τοὺς ἔχουν παραβεῖ. Γιατὶ τὸ πρῶτο εἶναι οἴγουρο, ἐν
τὸ ἄλλο ἐσφαλμένο, καὶ γι’ αὐτὸ ὄχι ἀξιοζήλευτο. Γιὰ ποιὸν λόγο λοιπὸν
κάνοντας αὐτὰ ποὺ κάνεις δὲν νομίζεις ὅτι θὰ τιμωρηθεῖς; Ἐπειδὴ κάποιος
ποὺ ἔκαναν τὸ ἴδιο, δὲν τιμωρήθηκαν ἐδῶ; Νὰ ξέρεις ὅμως, ὅτι καὶ ἐδῶ
πολλοὶ τιμωρήθηκαν, ἀλλὰ καὶ ἂν κάποιος διέφυγε τὴν τιμωρία, εἶναι
γιὰ τὸ κακὸ τοῦ κεφαλιοῦ τους. Γιατὶ φεύγοντας ἀπὸ ἐδῶ θὰ τιμωρηθοῦν
σκληρότερα. Σὺ ὅμως, ἐπειδὴ ζήλεψες αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι ἀξιοζήλευτο, θὰ
τιμωρηθεῖς ἐκεῖ ὅπωςδήποτε περισσότερο, ἀλλὰ μερικὲς φορές θὰ τι-
μωρηθεῖς καὶ ἐδῶ. Γιατί, ἐὰν στὰ περασμένα χρόνια ἔγινε κάτι τὸ παράλο-
γο (καὶ σὺ τὸ ζήλεψες), αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ τὸ ἀποφύγεις καὶ σὺ,

τὴν αὐτάρκειαν ὑπερνηχόμενοι, καὶ τὸν κόρον διὰ τῆς πλησμονῆς
 ὑβρίζουσι, καὶ τὰς αἰσθήσεις καταμαραίνουσι, καὶ λανθάνουσι
 διὰ τῆς ἡδονῆς τὴν ἡδονὴν τῆς τροφῆς ἀπολλύντες

PMΘ'.- ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

5 Ὅτι χρὴ μὴ τὰ δοκοῦντα, ἀλλὰ τὰ ὄντα δίκαια
 θηρᾶν.

Κομψοφανῆς καὶ δικαιοφανῆς, οὐ μὴν δικαία ἔδοξέ μοι ἡ
 αἰτία ἦν γέγραφας Οὐκοῦν, εἰ πείθη Πλάτωνι εἰρηκότι, "Οὗτος
 γὰρ ἔσχατός ἐστιν ὄρος κακίας, τὸ δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα",
 10 μὴ τὰ δοκοῦντα, ἀλλὰ τὰ ὄντα δίκαια θήρα· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεός
 σε ἐπαινέσεται, καὶ ἄνθρωποι ἀποδέξονται, καὶ ὁ διάδικος ὁ σὸς
 εὐμερῶς διακείσεται καὶ τῆς ἀπεχθείας ἐπιλήσεται.

PN'.- ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ

Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμόν.

15 Μὴ φαίνοιο, ὧ βέλτιστε, ἀγριώτερον νοσῶν, ἐφ' οἷσπερ ἀλοῦς
 πρῶην δίκας δέδωκας, ἵνα μὴ ὡς ἀνάληγτος, καὶ μηδὲ τῇ τιμωρίᾳ
 σωφρονισθεῖς, καταγνωσθεῖης.

PNA'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

20 Ὅτι χρὴ κατ' ἔχνος θαίνειν τῶν τοὺς θεῖους φυλαξάν-
 των νόμους, καὶ μὴ τῶν παραβεθηκότων αὐτούς.

Κατ' ἔχνος χρὴ θαίνειν τῶν τοὺς θεῖους φυλαξάντων νόμους,
 ἀλλὰ μὴ τῶν παραβεθηκότων αὐτούς. Τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλές, τὸ δὲ
 σφαλερόν, διὸ οὐδὲ ζηλωτόν. Δι' ἣν αἰτίαν τοίνυν τοιαῦτα δρῶν
 οὐκ ἀξιοῖς δοῦναι δίκην; Ἐπειδὴ δέ τινες δράσαντες οὐ δεδώκα-
 25 σιν ἐνταῦθα· ἀλλ' ἴσθι, ὅτι πολλοὶ μὲν κἀνταῦθα ἔδοσαν, εἰ δέ τινες
 διέφυγον, ἐπὶ κακῇ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς Ἀπελθόντες γάρ, ἐκεῖ
 δώσουσι χαλεπωτέραν. Σὺ δὲ ὅτι τὸ ἀξήλωτον ἐξήλωσας, μείζονα
 πάντως μὲν ἐκεῖ, ἔσθ' ὅτε δὲ κἀνταῦθα δίκην δοίης· οὐ γὰρ εἴ τι ἐν
 τοῖς παρεληλυθόσι χρόνοις παράλογον ἐπράχθη (σὺ δὲ τοῦτ' ἐξή-

γογούμενο ἀπὸ μᾶς. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ξεπερνοῦν τὴν αὐτάρκεια, καὶ τὸν χορτασμὸ μὲ τὴν πολυφαγία ἀτιμάζουν, καὶ τὶς αἰσθήσεις τὶς καταμαραίνου-
νουν, καὶ δὲν καταλαβαίνουν ὅτι μὲ τὴν ἡδονὴ χάνουν τὴν εὐχαρίστηση
τῆς τροφῆς.

149. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὲ ἐπιδιώκουμε ὄχι αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται,
ἀλλ’ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι δίκαια.

Ἡ αἰτία γιὰ τὴν ὁποία μοῦ ἔγραψες φαίνεται κομψὴ καὶ φαινομενικὰ
δίκαια, ὡσὸσο δὲν μοῦ φάνηκε δίκαια. Λοιπὸν, ἐὰν ἀποδέχεσαι τὸν
Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος ἔχει πεῖ, «εἶναι ἔσχατος ὄρος τῆς κακίας τὸ νὰ πιστεύ-
εις ὅτι εἶσαι δίκαιος, ἐνῶ δὲν εἶσαι», νὰ ἐπιδιώκεις ὄχι αὐτὰ ποὺ φαίνονται,
ἀλλ’ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι δίκαια. Γιατὶ ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐπαινέσει, καὶ οἱ
ἄνθρωποι θὰ σὲ ἀποδεχθοῦν, καὶ ὁ ἀντίδικός σου θὰ διατεθεῖ εὐνοϊκὰ
ἀπέναντί σου καὶ θὰ λησιμονήσει τὴν ἔχθρα.

150. ΣΤΟΝ ΧΑΙΡΗΜΟΝΑ

Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμό.

Νὰ μὴ παρουσιάζεσαι, φίλε μου, ὅτι νοσεῖς περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνα
γιὰ τὰ ὁποῖα συνελήφθης καὶ τιμωρήθηκες, γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθεῖς ὡς
ἀναίσθητος, ἀφοῦ οὔτε μὲ τὴν τιμωρία ἔβαλες μυαλό.

151. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ βαδίζουμε στὰ ἴχνη ἐκείνων ποὺ τήρησαν τοὺς
θεῖους νόμους, καὶ ὄχι ἐκείνων ποὺ παρέβησαν αὐτούς.

Πρέπει νὰ βαδίζεις στὰ ἴχνη αὐτῶν ποὺ τήρησαν τοὺς θεῖους νόμους,
καὶ ὄχι ἐκείνων ποὺ τοὺς ἔχουν παραβεῖ. Γιατὶ τὸ πρῶτο εἶναι σίγουρο, ἐνῶ
τὸ ἄλλο ἐσφαλμένο, καὶ γι’ αὐτὸ ὄχι ἀξιοζήλευτο. Γιὰ ποιὸν λόγο λοιπὸν
κάνοντας αὐτὰ ποὺ κάνεις δὲν νομίζεις ὅτι θὰ τιμωρηθεῖς; Ἐπειδὴ κάποιοι
ποὺ ἔκαναν τὸ ἴδιο, δὲν τιμωρήθηκαν ἐδῶ; Νὰ ξέρεις ὅμως, ὅτι καὶ ἐδῶ
πολλοὶ τιμωρήθηκαν, ἀλλὰ καὶ ἄν κάποιοι διέφυγαν τὴν τιμωρία, εἶναι
γιὰ τὸ κακὸ τοῦ κεφαλιοῦ τους. Γιατὶ φεύγοντας ἀπὸ ἐδῶ θὰ τιμωρηθοῦν
σκληρότερα. Σὺ ὅμως, ἐπειδὴ ζήλεψες αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι ἀξιοζήλευτο, θὰ
τιμωρηθεῖς ἐκεῖ ὅπωςδήποτε περισσότερο, ἀλλὰ μερικὲς φορὲς θὰ τι-
μωρηθεῖς καὶ ἐδῶ. Γιατὶ, ἐὰν στὰ περασμένα χρόνια ἔγινε κάπὶ τὸ παράλο-
γο (καὶ σὺ τὸ ζήλεψες), αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ τὸ ἀποφύγεις καὶ σὺ,

λωσας), διὰ τοῦτ' ἀποφύγοις, ἀλλὰ πολλῶ μαλλον δώσειας.
 Ὡσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προήλω, σὺ τὰδ' οὐκ ἂν ἔδρασας, οὕτως
 ἂν σὺ ἀλῶς, ἄλλος οὐ δράσειεν.

PNB'.- ΦΙΛΕΑ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

5 Ὅτι χρὴ τῆς θείας δόξης ἐρᾶν.

Τεταραγμένῳ δεινῶς, διὰ τὸ δόξης πολιτικῆς διημαρτηκέναι,
 ὡς ἐπυθόμην, ἔοικας Ἐννοήσας τοίνυν τὴν εὐδοξίαν τοῦ βίου
 τούτου, τῶν ἀραχνῶν μὲν εὐτελεστέραν, ὀνείρων δὲ ἀδρανεστέραν,
 εἰς τὸν ὑπερκόσμιον μετάγαγε σαντοῦ τὸν νοῦν, καὶ στήσεις ῥᾶον
 10 τὸν θόρυβον τῆς ψυχῆς. Οὐ γὰρ ἀμφοτέρων ὀρεγόμενον, ἀμφοτέ-
 ρων ἐστὶ ἐπιτυχεῖν· τυχεῖν μὲν ἀμφοτέρων ἔστιν, ὅταν μὴ ἀμφοτέ-
 ρων, ἀλλὰ τῆς μιᾶς τῆς ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐρῶμεν. Ἀμφοτέρων δὲ
 ἐρῶντα, οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων ἐπιτυχεῖν. Ὡστε, εἰ δόξης ἐφίεσαι,
 ἔρα τῆς θείας, ἥπερ καὶ ἡ ἐνταῦθα πολλάκις ἀκολουθεῖ.

15 PNF'.- ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι οὐ χρὴ ἀθυμεῖν, εἰ, ὄντες ἄξιοι ἐπαίνων, ψεγόμεθα ὑπὸ
 τῶν νομιζόντων οἰκείας συμφορὰς τὰς ἐτέρων ἀρετὰς

Εἰ ἐν οἷς ἐπαίνων εἶ μεγίστων ἄξιος, ἐν τούτοις αὐτοῖς ὑπὸ τῶν
 οἰκείας νομιζόντων συμφορὰς τὰς ἐτέρων ἀρετὰς ψέγη, μὴ ἀθύμει.
 20 Τοῦτο γὰρ αὐτὸ μάλιστα δεῖγμα μέγιστόν ἐστιν ἀρετῆς.

PND'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Ὅτι χρὴ πρώτους ἡμᾶς ἐπιπηδᾶν τῇ εἰρήνῃ πρὸς
 τοὺς ἐχθρικῶς ἡμῖν διακειμένους.

Πυνθάνομαι διενηνέχθαι σε πρὸς ὃν σὺ θούλομαι λέγειν. Μὴ
 25 γὰρ εἶη μνήμης ἄξιος, ζῆν προηρημένος θαρέως καὶ πρὸς τοὺς
 φιλαρέτους δυσκόλως. Πλήν ἀλλ' εἰ μὲν γνωσιμαχῆ, δέξαι ἀπολο-
 γούμενον, εἰ δὲ μή, γινώσκεις δὲ εἰ πρῶτος ἐπιπηδήσειας τῇ εἰρή-
 νῃ ὠφεληθησόμενον, καὶ τοῦτο ποιήσον. Διπλοῦν γὰρ ἔξεις τὸν
 στέφανον, τῆς τε σαντοῦ φιλοσοφίας, τῆς τε ἐκείνου διαθέσεως.

ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι θὰ τιμωρηθεῖς πολὺ περισσότερο. Γιατί, ὅπως ἂν κάποιος εἶχε κριθεῖ ἔνοχος γιὰ ἐκεῖνα, δὲν θὰ ἔκανες καὶ σὺ τὰ ἴδια, ἔτσι ἂν σὺ τιμωρηθεῖς, ἄλλος δὲν θὰ τὰ κάνει.

152. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΦΙΛΕΑ

“Ὅτι πρέπει νὰ ἐπιθυμοῦμε τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Μοιάζεις μὲ κάποιον πού εἶναι φοβερὰ ταραγμένος ἐπειδὴ, ὅπως ἔμαθα, ἔχασες τὴν πολιτικὴ δόξα. Κατανοώντας λοιπὸν ὅτι ἡ δόξα τῆς ζωῆς αὐτῆς εἶναι πιὸ ἀσήμαντη ἀπὸ τὶς ἀράχνες καὶ πιὸ ἀπατηλὴ ἀπὸ τὰ ὄνειρα, μετάφερε τὸν νοῦ σου σ' Ἐκεῖνον πού εἶναι πάνω ἀπὸ τὸν ὄρατὸ κόσμο, καὶ τότε εὐκόλα θὰ σταματήσεις τὴν ταραχὴ τῆς ψυχῆς σου. Γιατί δὲν εἶναι δυνατόν, ἐπιθυμώντας καὶ τὰ δύο, νὰ τὰ ἐπιτύχουμε καὶ τὰ δύο· μπορούμε βέβαια νὰ τὰ ἐπιτύχουμε καὶ τὰ δύο, ὅταν ὁμως δὲν ἐπιθυμοῦμε καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ τὴ μία, τὴν οὐράνια δόξα. Ἐὰν ὁμως ἐπιθυμεῖς καὶ τὶς δύο, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὶς ἐπιτύχεις καὶ τὶς δύο. Ὡστε, ἐὰν ἐπιθυμεῖς δόξα, νὰ ποθεῖς τὴ θεία, τὴν ὁποία πολλὰς φορὲς ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἐδῶ δόξα.

153. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυποῦμαστε, ἐὰν, ὄντας ἄξιοι ἐπαίνων, κατηγοροῦμαστε ἀπὸ ἐκείνους πού θεωροῦν συμφορὲς τοὺς τὶς ἀρετὲς τῶν ἄλλων.

Ἐὰν γι' αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα εἶσαι ἄξιος πολὺ μεγάλων ἐπαίνων, γι' αὐτὰ κατηγορεῖσαι ἀπὸ ἐκείνους πού τὶς ἀρετὲς τῶν ἄλλων τὶς θεωροῦν συμφορὲς, νὰ μὴ στενοχωρεῖσαι. Γιατί αὐτὸ προπάντων ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη ἀπόδειξη τῆς ἀρετῆς.

154. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει πρῶτοι ἐμεῖς νὰ κάνουμε τὸ βῆμα πρὸς εἰρήνευση μὲ ἐκείνους πού διάκεινται ἐχθρικά πρὸς ἐμᾶς.

Μαθαίνω ὅτι διαφώνησες μὲ αὐτὸν τὸν ὁποῖο δὲν θέλω νὰ ὀνομάσω. Καὶ πράγματι δὲν εἶναι ἄξιος νὰ τὸν μνημονεύσω, ἐπειδὴ προτίμησε νὰ ζεῖ κατὰ τρόπο ἀπαισιο καὶ δυσάρεστο πρὸς τοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς. Πλὴν ὁμως, ἐὰν μετανοήσει νὰ τὸν δεχθεῖς ἐφόσον ἀπολογηθεῖ, ἐὰν ὁμως δὲν τὸ κάνει, καὶ γνωρίζεις, ὅτι ἂν κάνεις πρῶτος τὸ βῆμα γιὰ εἰρήνη θὰ ὠφεληθεῖ, κάνε το καὶ αὐτό. Γιατί θὰ ἔχεις διπλὸ τὸ στεφάνι, καὶ τῆς δικῆς σου φιλοσοφημένης συμπεριφορᾶς, καὶ τῆς σωτηρίας ἐκείνου.

ΡΝΕ'.- ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι δίκαιος δύναται τις γενέσθαι, εἰ παύσεται ἁμαρτάνειν.

Τὸν γεγενημένον μοι πρὸς τινα βραχὺν διάλογον δηλώσας σαφῶς, οἶμαι ἀποκεκρίσθαι πρὸς τὰ γραφέντα παρὰ σοῦ. Ἐντυ-
5 χόντος γάρ μοί ποτέ τινος καὶ λέγοντος, Ποίησόν με δίκαιον, ἀπεκρινάμην· Καὶ πῶς δύναιο γενέσθαι ἁμαρτάνων; Τοῦ δὲ φήσαντος μηκέτι ἁμαρτάνειν, ἔφην· Οὐκοῦν, εἰ ἀληθεύεις, γέγονας ὅπερ ἠθέλησας.

ΡΝΣ'.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

10 Περὶ τῆς ὑποκριτικῆς συμπεριφορᾶς

Ἐνέτυχέ μοι ὁ ἀνὴρ περὶ οὗ γέγραφας, δοκῶν μὲν λυπεῖσθαι, κινδυνεύων δὲ χαίρειν. Τῷ γὰρ προσώπῳ αὐτοῦ, καίτοι προσποιουμένῳ σκυθρωπάζειν, σαφῆς ἐνέστακτο νοῦς ἡδονῆς. Ὡς δὲ βασανίζων αὐτὸν λόγοις τὰ ἀπόρρητα εἰς φῶς ἐξε-
15 νεγκεῖν ἠνάγκασα, τότε δὴ, οἷον ἀλούς, μειδίαμα θυμῷ κεκρατη- μένον διὰ τῆς παρειᾶς ἔπεμψεν. Εἶτα πλατὺν γέλωτα ἀνακαγχάσας, ἠσθῆσθαι λίαν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι διαρρηδὴν ὠμολόγησεν.

ΡΝΖ'.- ΝΕΙΛΩ

20 “Οτι χρὴ θάπτειν τὸ σῶμα καὶ ὀσιοῦν εἰς τὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ ἐτελεύτησεν.

Χρὴ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, θάπτειν τὸ σῶμα καὶ ὀσιοῦν εἰς τὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ ἐτελεύτησε. Γυναικείας γὰρ οἶμαι καὶ μικρᾶς διανοίας τὸ ἀπὸ πόλεων εἰς πόλεις μετακομίζειν, καὶ τὰ μυστή-
25 ρια τῆς φύσεως δημοσιεύειν, πάσης τῆς γῆς πατρίδος οὔσης.

ΡΝΗ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἐν αὐταρκείᾳ καὶ τῷ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λείπεσθαι ἢ μακαριότης κεῖται.

Μὴ τραπέξῃ πληθούσῃ καὶ ὠδῶ ἀνειμένῳ καὶ πλούτῳ ῥέοντι
30 τὴν μακαριότητα ὀρίζου, ἀλλ' αὐταρκείᾳ καὶ τῷ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λείπεσθαι. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀνελεύθερον τὴν ψυχὴν, ταῦτα δὲ παρασκευάζει βασιλίδα.

155. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΣΧΥΡΙΩΝΑ

“Οτι μπορεῖ κανεῖς νὰ γίνεις δίκαιος, ἐὰν παύσει νὰ ἁμαρτάνει.

Κάνοντάς σου γνωστὴ μὲ σαφήνεια τὴ σύντομη συζήτηση πού εἶχα μὲ κάποιον, νομίζω πὼς θὰ σοῦ δώσω ἀπάντηση σ' αὐτὰ πού μοῦ ἔγραψες. “Ὅταν δηλαδή κάποτε μὲ συνάντησε κάποιος καὶ μοῦ εἶπε, Κάνε με δίκαιον, τοῦ ἀπάντησα· Καὶ πῶς μπορεῖς νὰ γίνεις ὄντας ἁμαρτωλός; Καὶ ὅταν ἐκεῖνος εἶπε, ὅτι δὲν ἁμαρτάνει πιά, τοῦ εἶπα· Λοιπόν, ἐὰν εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ πού λές, ἔχεις ἤδη γίνει αὐτὸ πού θέλησες.

156. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὴν ὑποκριτικὴ συμπεριφορὰ.

Μὲ συνάντησε ὁ ἄνδρας γιὰ τὸν ὁποῖο μοῦ ἔγραψες, πού φαινόταν βέβαια ὅτι λυπόταν, ἀλλὰ κατὰ βάθος χαιρόταν. Γιατί, ἂν καὶ μὲ τὸ πρόσωπό του προσποιόταν ὅτι ἦταν σκυθρωπός, ἦταν ὀλοφάνερο ὅμως ὅτι ὁ νοῦς του στάλαζε ἡδονή. Καθὼς ὅμως τὸν πίεζα μὲ λόγια καὶ τὸν ἀνάγκασα νὰ φέρει στὸ φῶς τὰ μυστικά, τότε, ἐπειδὴ κατὰ κάποιον τρόπο παγιδεύθηκε, μὲ τὰ μάγουλά του ἐξέπεμψε ἓνα μειδίαμα ἀναμιγμένο μὲ θυμό. Ἐπειτα καγχάζοντας μὲ δυνατὸ γέλιο, ὁμολόγησε φανερά, ὅτι εἶχε εὐχαριστηθεῖ πάρα πολὺ μὲ αὐτὰ πού συνέδησαν.

157. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

“Οτι πρέπει νὰ θάβουμε τὸ σῶμα καὶ νὰ τὸ ἐξαγνίζουμε στὸν τόπο πού πέθανε.

Πρέπει, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη μου, νὰ θάβουμε τὸ σῶμα καὶ νὰ τὸ ἐξαγνίζουμε στὸν τόπο πού πέθανε. Γιατὶ νομίζω πὼς εἶναι γνώρισμα γυναικείας καὶ μικρῆς διάνοιας νὰ τὸ μεταφέρουμε ἀπὸ πόλεις σὲ πόλεις, καὶ νὰ διαπομπεύουμε τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, ἀφοῦ ὅλη ἡ γῆ εἶναι πατρίδα μας.

158. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι ἡ μακαριότητα βρῖσκεται στὴν αὐτάρκεια καὶ στὸ νὰ μὴ μᾶς λείπει τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα.

Νὰ μὴ καθορίζεις τὴν εὐτυχία στὸ γεμᾶτο τραπέζι καὶ τὸ παθιασμένο τραγούδι καὶ στὸν ἀφθονο πλοῦτο, ἀλλὰ στὴν αὐτάρκεια καὶ στὸ νὰ μὴ λείπει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού εἶναι ἀπαραίτητα. Γιατὶ ἐκεῖνα κάνουν τὴν ψυχὴ δούλη, ἐνῶ αὐτὰ τὴν κάνουν βασίλισσα.

ΡΝΘ'.- ΠΕΤΡΩ

“Οτι κακὸν τὸ ἀμαρτάνειν, κάκιον τὸ ἀμαρτάνειν καὶ ἀναισθήτως ἔχειν, τὸ δὲ καὶ τὴν προαίρεσιν διεφθάραι κάκιστον.

5 Κακὸν μὲν τὸ ἀμαρτάνειν, κάκιον δὲ τὸ καὶ ἀμαρτάνοντα ἀναισθήτως ἔχειν, τὸ δὲ καὶ τὴν προαίρεσιν διεφθάραι καὶ μηδὲ τὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων ἔχειν ὀρθήν, κάκιστόν τις εἰκότως ὀριεῖται. Ὁ μὲν γὰρ ἴσως παύσεται, ὁ δὲ αἰσθησιν τυχὸν λήψεται τῶν τραυμάτων καὶ ἰατρὸν ζητήσῃ, ὁ δὲ τῇ κακίᾳ ἡδίστα ἐνδια-
10 τρίβων, καὶ ἐγκωμιάζει τοὺς ταῦτα δρῶντας. “Ὅσῳ οὖν χείρων ὁ μὴ αἰσθόμενος τέως τῆς νόσου, τοῦ εἰδότος ὅτι νοσεῖ, τοσοῦτω χαλεπώτερος τοῦ μὴ αἰσθομένου ὁ καὶ συνηγορῶν τῇ νόσῳ· καὶ διὰ τοῦτο Παῦλος ἔφη· «Οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ
15 συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι». Τὸ γὰρ ἐπαινεῖν καὶ συνηγορεῖν, τοῦ πράττειν χείρον εἰκότως ὠρίσατο, ὅπερ τινὲς μὴ συνέντες, ἐρμηνεῦσαι βουληθέντες, παραπεποιῆσθαι ἐνόμισαν, καὶ οὕτως αὐτὸ τάξαι οὐκ ᾔκησαν· “Οὐ μόνον οἱ ποιοῦντες αὐτά, ἀλλὰ καὶ οἱ συνευδοκοῦντες τοῖς πράττουσιν», ἵνα μείζον ἢ τὸ «ποιεῖν», καὶ ἔλαττον τὸ «συνευδοκεῖν». Ἀλλ’ ἠγνόησαν, ὅτι τὸ μὲν ῥαθυμίας
20 ἦν, τὸ δὲ διεφθαρμένης γνώμης· καὶ τὸ μὲν παραλογισμοῦ, τὸ δὲ κρίσεως οὐχ ὑγιοῦς. Ὁ μὲν γὰρ ῥαθυμῶν καὶ ἐρυθριάσει καὶ εἰς μετάνοιαν ἴσως ἐλεύσεται, ὁ δὲ τὴν οἰκείαν ψῆφον συνηγοροῦσαν ἔχων τῷ πάθει, οὔτε ἀφέξεται τῆς κακίας, οὔτε ἐρυθριάσει, ἀλλὰ καὶ ἐναδρυνεῖται.

25

ΡΕ'.- ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

“Οτι ὁ κολαστῆς τῶν ἀδικούντων μείζονα δίκην δοίη ἄν, εἰ φωραθείη ταῦτα δρῶν, ἢ κωλύειν ἐτέρους ἐτάχθη.

Εἰ παντί που δῆλόν ἐστιν, ὡς ὁ κολαστῆς τῶν ἀδικούντων μείζονα δίκην εἰκότως δοίη ἄν, εἰ φωραθείη ταῦτα δρῶν, ἢ κωλύειν
30 ἐτέρους ἐτάχθη, τί σαυτὸν φενακίζεις, ὡς λησόμενος τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμόν;

159. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

“Οτι εἶναι κακὸ τὸ νὰ ἁμαρτάνει κανεῖς, μεγαλύτερο κακὸ τὸ νὰ ἁμαρτάνει καὶ νὰ μὴ τὸ αἰσθάνεται, καὶ τὸ πλεόν μεγαλύτερο κακὸ εἶναι τὸ νὰ ἔχει καὶ διεφθαρμένη τὴ προαίρεσή του.

Εἶναι κακὸ βέβαια τὸ νὰ ἁμαρτάνει κανεῖς, μεγαλύτερο κακὸ εἶναι τὸ νὰ ἁμαρτάνει καὶ νὰ μὴ τὸ αἰσθάνεται, ἐνῶ τὸ νὰ ἔχει διεφθαρμένη καὶ τὴ προαίρεσή του καὶ νὰ μὴ μπορεῖ οὔτε νὰ κρίνει σωστὰ τὰ πράγματα, δικαιολογημένα κανεῖς θὰ τὸ θεωροῦσε ὡς τὸ πιὸ μεγαλύτερο κακὸ. Γιατὶ ὁ πρῶτος ἴσως παύσει ν’ ἁμαρτάνει, ὁ δεύτερος ἴσως κάποτε νὰ αἰσθανθεῖ τὰ τραύματά του καὶ νὰ ζητήσῃ γιατρό, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ μὲ μεγάλη εὐχαριστήση ζεῖ μέσα στὴν κακία, ἐγκωμιάζει κιόλας ἐκείνους ποὺ τὰ κάνουν αὐτὰ. “Ὅσο λοιπὸν χειρότερος εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲν αἰσθάνεται προηγουμένως τὴν ἀρρώστιά του, ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἀρρωστος, τόσο πιὸ χειρότερος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ δὲν αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἀρρωστος, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑποστηρίζει τὴν ἀρρώστιά του. Γι’ αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ Παῦλος εἶπε: «Ὁχι μόνο τὰ κάνουν αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοκιμάζουν ἐκείνους ποὺ τὰ κάνουν»^{30α}. Γιατὶ τὸ νὰ τὰ ἐπαινοῦν καὶ νὰ τὰ ἐπιδοκιμάζουν, δικαιολογημένα τὸ χαρακτήρισε χειρότερο ἀπὸ τὸ νὰ τὰ κάνουν, τὸ ὁποῖο μερικοί, ἐπειδὴ δὲν τὸ καταλάβαιναν, θέλοντας νὰ τὸ ἐρμηνεύσουν, νόμισαν ὅτι εἶχε παραποιηθεῖ, καὶ δὲν δίστασαν νὰ τὸ διορθώσουν ὡς ἑξῆς «Ὁχι μόνο ἐκεῖνοι ποὺ τὰ κάνουν αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ τὰ ἐπιδοκιμάζουν», ὥστε νὰ εἶναι μεγαλύτερο τὸ νὰ τὰ κάνουν, καὶ μικρότερο τὸ νὰ τὰ ἐπιδοκιμάζουν. Δὲν γνώριζαν ὅμως, ὅτι τὸ πρῶτο εἶναι ἀποτέλεσμα ραθυμίας, ἐνῶ τὸ ἄλλο διεφθαρμένης γνώμης. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ δείχνει ραθυμία καὶ θὰ κοκκινίσει ἀπὸ ντροπὴ καὶ ἴσως νὰ μετανοήσῃ, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει καὶ τὴ δική του γνώμη νὰ συνηγορεῖ στὸ πάθος του, οὔτε θὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν κακία, οὔτε θὰ κοκκινίσει, ἀλλὰ καὶ θὰ καμαρώνει.

160. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΘΕΩΝΑ

“Οτι ὁ τιμωρὸς τῶν ἀδικούντων θὰ τιμωρηθεῖ αὐστηρότερα ἂν συλληφθεῖ νὰ κάνει αὐτὰ ποὺ ὀρίσθηκε νὰ ἐμποδίζει νὰ κάνουν οἱ ἄλλοι.

Ἐὰν στὸν καθένα εἶναι φανερό, ὅτι αὐτὸς ποὺ τιμωρεῖ ἐκείνους ποὺ ἀδικοῦν, δικαιολογημένα θὰ τιμωρηθεῖ περισσότερο, ἐὰν συλληφθεῖ νὰ κάνει αὐτὰ ποὺ τάχθηκε νὰ ἐμποδίζει νὰ κάνουν οἱ ἄλλοι, γιατί λοιπὸν ἕξαπατᾶς τὸν ἑαυτό σου, μὲ τὴ σκέψη ὅτι τάχα θὰ ξεφύγεις τὸν ἀκοίμητο ὀφθαλμό;

ΡΕΑ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι μέλημα ἄριστον, τὸ ἀρετῆς ἀντέχεσθαι.

Σοὶ μὲν, ὡς γέγραφας, τοῦ μηδένα ἀγνοεῖν, ἄλλω δὲ ἴσως τοῦ
 ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι, ἐμοὶ δὲ τοῦ ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, εἰ καὶ
 5 μηδεὶς ἀνθρώπων γνοιή, μεμέληκεν. Πότερος οὖν ἡμῶν νοῦν ἔχει
 μᾶλλον ἐρωμένον, τοῖς ἐντυγχάνουσιν καταλελείφθω κρίνειν.

ΡΕΒ'— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

Περὶ λόγου, ἀρετῆς καὶ πίστεως.

Θεῖον μὲν τοι χρῆμα ὁ λόγος, θεῖον γάρ ἐστι δῶρον καὶ ἐκ
 10 λογικῆς τικτόμενον ψυχῆς, δ' ἦν καὶ λόγος καλεῖται· ψυχῆς γὰρ
 λογικῆς ἐστὶ σκοπὸς ὁ λόγος. Διὸ καὶ τῶν ἄλλων ζῶων πλεο-
 νεκτοῦμεν, ὡς τοῖς γε σωματικοῖς πλεονεκτήμασι καὶ σφόδρα
 αὐτῶν λειπόμεθα καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ καὶ μεγέθει καὶ τοῖς ἄλλοις
 σχεδὸν ἅπασι. Διὸ καὶ ὁ τῶν ποιητῶν κορυφαῖος ἔφη· “Οὐδὲν
 15 ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο”. “Οτι δὲ θεῖόν ἐστι δῶρον,
 ἄκουε τοῦ Δημιουργοῦ τῷ Ἰώβ διαλεγομένου· «Ἡ σὺ λαβὼν χοῦν
 ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασας ζῶον, καὶ λαλητὸν αὐτὸ ἔθου ἐπὶ τῆς γῆς;».
 Τὸ γὰρ λαλητὸν, εἰ καὶ τινες οἴονται περιδόητον εἶναι, εὖ μηνύει
 μᾶλλον τὸ λογικόν, τὸ διὰ τοῦ λαλεῖν γνωριζόμενον. Πῶς γὰρ
 20 ἔμελλε διαδόητον εἶναι, οὐκ ὄντων τῶν διὰ λόγου κηρυττόντων;
 Καὶ ὁ Παῦλος δὲ κορυφαιότατον τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τὸν
 λόγον τῆς σοφίας ὠρίσατο. Θεῖον μὲν οὖν τι χρῆμα ὁ λόγος, θειό-
 τερον δὲ ἢ ἀρετῆ, θειότατον δὲ ἢ πίστις, καὶ τὸ μὲν ὀρίζομαι εἶναι
 ὡς κόσμον, τὴν δὲ ὡς σῶμα, τὴν δὲ ὡς ψυχὴν. Ἐμὲν οὖν τὰ τρία
 25 πρόσεστιν, οὗτος ἀνυπέροβλητός ἐστι καὶ τέλειος, ᾧ δὲ ὀπότερον
 λείπει, καὶ μάλιστα τὸ προτιμότερον, οὗτος ἀτελής ἐστι κατ' ἐκεῖνο
 καθ' ὃ ἐλλείπει.

Εἰ γὰρ καὶ πολλή ἐστὶν αὐτῶν ἡ διαφορὰ (τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν
 αὐτῶν μέγα, τὸ δὲ μεῖζον, τὸ δὲ μέγιστον), ἀλλ' ἀναγκαῖα αὐτῶν ἡ
 30 σύνοδος. Ὁ μὲν γὰρ λόγος, κἂν ὑπὲρ τοὺς ποταμοὺς ῥέῃ, πῶς κο-

161. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι ἄριστη φροντίδα εἶναι τὸ νὰ προσκολλᾶται κανεὶς στὴν ἀρετή.

Ἐσὺ βέβαια, ὅπως μοῦ ἔχεις γράψει, φροντίζεις νὰ μὴ ἀγνοεῖς κανέναν, ἄλλος πάλι ἴσως φροντίζει νὰ μὴ ἀγνοεῖται ἀπὸ κανένα, ἐγὼ ἀντίθετα φροντίζω νὰ μείνω προσκολλημένος στὴν ἀρετή, ἔστω καὶ ἂν δὲν με γνωρίζει κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ποιὸς λοιπὸν ἀπὸ μᾶς ἔχει περισσότερο δυνατὸ μυαλό, ἃς ἀφαιθεῖ νὰ τὸ κρίνουν σ’ ἐκείνους ποὺ διαβά- ζουν αὐτά.

162. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Γιὰ τὸν λόγο, τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν πίστη.

Ἐὸ λόγος εἶναι πράγμα θεϊκό, γιατί εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὴ λογικὴ ψυχὴ, ἕξαιτίας τῆς ὁποίας καὶ ὀνομάζεται λόγος, γιατί ὁ λόγος εἶναι σκοπὸς τῆς λογικῆς ψυχῆς. Γι’ αὐτὸ καὶ βρισκόμαστε σὲ πλεονεκτικώτερη θέση ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ἂν καὶ εἴμαστε πολὺ κατώτεροι στὰ σωματικὰ προτερήματα, καὶ στὴν ταχύτητα καὶ στὴ δύναμη καὶ στὸ μέγεθος καὶ σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ἄλλα. Γι’ αὐτὸ καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ποιητῶν εἶπε: «Τίποτε πιὸ ἀδύναμο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο δὲν τρέφει ἢ γῆ»³¹. “Οτι ὅμως ὁ λόγος εἶναι δῶρο θεϊκό, ἄκουσε τὸν Δημιουργὸ ποὺ λέγει στὸν Ἰώβ: «Μὴπως σὺ πῆρες χῶμα ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἐπλασες ὄν ζωντανό, ποὺ νὰ μιλάει, καὶ τὸ τοποθέτησες στὴ γῆ;»^{31a}. Γιατὶ τὸ «λαλητό», ἂν καὶ μερικοὶ νομίζουν ὅτι σημαίνει “περιβόητο”, δηλώνει καθαρὰ μᾶλλον τὸ λογικὸ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ γίνεται γνωστὸ μὲ τὸ ὅτι μιλά. Γιατὶ πῶς ἐπρόκειτο νὰ γίνει περιβόητο, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπῆρχαν ἐκεῖνα ποὺ θὰ τὸ διακήρυτταν μὲ τὸν λόγο; Ἄλλὰ καὶ ὁ Παῦλος χαρακτηρίσε τὸν λόγο τῆς σοφίας ὡς τὸ πιὸ κορυφαῖο ἀπὸ τὰ οὐράνια χαρίσματα. Ἐὸ λόγος λοιπὸν εἶναι κάποιο θεϊκό πράγμα, ἢ ἀρετὴ θεϊκότερο, καὶ ἢ πίστη θεϊκότατο, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸν λόγο τὸν χαρακτηρίζω ὡς κόσμον, τὴν ἀρετὴ ὡς σῶμα, καὶ τὴν πίστη ὡς ψυχὴ. Ἐκεῖνος λοιπὸν στὸν ὁποῖο ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ τρία, αὐτὸς εἶναι ἀνυπέ- ρβλητος καὶ τέλειος, καὶ ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο λείπει ἓνα ἀπὸ τὰ τρία, καὶ ἰδι- αίτερα αὐτὸ ποὺ εἶναι προτιμότερο, αὐτὸς εἶναι ἀτελής ὡς πρὸς αὐτὸ ποὺ τοῦ λείπει.

Μολονότι λοιπὸν ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι μεγάλη (ἀφοῦ τὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι μεγάλο, τὸ ἄλλο μεγαλύτερο, καὶ τὸ ἄλλο μέγιστο), ὅμως ἡ συνύπαρξή τους εἶναι ἀπαραίτητη. Γιατὶ ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκό- μα κυλάει σὰν τοὺς ποταμούς, πῶς θὰ στολίσει ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει ἀρε-

σμήσει τὸν μὴ ἔχοντα ἀρετὴν, καθάπερ σῶμα· Μὴ ὄντος γὰρ τοῦ
 κοσμουμένου, καὶ τὸ κοσμοῦν περιττόν. Πῶς δὲ οὐκ ἐνοχλεῖ τὰς
 ἀκοὰς διὰ φωνῆς μόνης φιλοσοφῶν; Ἄμεινον γὰρ σῶμα ἔχειν
 ἄνευ κόσμου, ἢ κόσμον ἄνευ σώματος Ἡ δὲ ἀρετὴ πῶς οὐκ ἔσται
 5 νεκρά, ὑπὸ τῆς πίστεως, καθάπερ ψυχῆς, μὴ ψυχουμένη; Πῶς δὲ ἡ
 πίστις φανεῖται, μὴ ἔχουσα ἀρετὴν δι' ἧς ἐνεργήσει; Καθάπερ γὰρ
 μουσικὸς ἄριστος λύραν μὴ ἔχων, οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ἐπιδείξεται,
 οὕτω καὶ ἡ εὐσέβεια, μὴ δι' ἔργων καθάπερ ὀργάνων δεικνυμένη,
 νεκρὰ καὶ ἀνενέργητος εἶναι δοκεῖ, οὐ τοῖς ἔξωθεν μόνον, ἀλλὰ
 10 καὶ ταῖς θεαίαις Γραφαῖς «Ἡ πίστις», γὰρ φησι, «χωρὶς τῶν ἔργων
 νεκρὰ ἔστι». Μήτ' οὖν οἱ λόγον μόνον ἔχοντες ἐναθρυνέσθωσαν,
 ὡς τὸ πᾶν κατορθώσαντες (λείπει γὰρ αὐτοῖς τὰ προτιμότερα,
 ἀρετὴ τε καὶ εὐσέβεια), μήτε οἱ ἀρετὴν ἔχοντες ἄνευ λόγου καὶ
 πίστεως σεμνυνέσθωσαν (λείπει γὰρ αὐτοῖς λόγος τε καὶ πίστις),
 15 μήτε οἱ πίστιν ἔχοντες, ἔργων δὲ καὶ λόγου χηρεύοντες, τοὺς ἄλ-
 λους κατακρινέτωσαν (ἐλέγχονται γὰρ τοῖς ἔργοις ταύτην ἀρνού-
 μενοι), ἀλλὰ τὸ λείπον ἕκαστοι κτήσασθαι σπουδαζέτωσαν, ἵνα,
 ἔχοντες τὴν μὲν πίστιν ὡς ψυχὴν, τὴν δὲ ἀρετὴν ὡς σῶμα, τὸν δὲ
 λόγον ὡς ἐγκαλλώπισμα, κἀνταῦθα ἀοίδιμοι τυγχάνοιεν, κἀκεῖσε
 20 εὐδόκιμοι καὶ στεφανῖται πομπεύσειαν.

ΡΕΓ'— ΤΟΙΣ ΔΟΜΕΤΙΟΥ ΠΑΙΣΙΝ

Περὶ ἐπανόδου ἀδελφοῦ αὐτοῖς πρὸς θήρευσιν εἰς τὴν ζωὴν.

Εἰ καὶ ὁ ἀδελφὸς ὁ ὑμέτερος μὲν κατὰ σάρκα, ἡμέτερος δὲ
 κατὰ πνεῦμα, ἀπῆρεν μὲν ἐντεῦθεν πρῶην, ὡς μηκέτι ἐπιφοιτή-
 25 σων, εἰ μὴ ὑμᾶς θηρεύσειεν, ἐπεφοίτησε δὲ πάλιν, ὡς μηκέτι ὑπο-
 στρέψων, ἐπειδὴ ἀπέτυχε τῆς θήρας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἀναγ-
 καζόμενος, ἤξει πάλιν, θηρεύσων ὑμᾶς εἰς τὴν ζωὴν.

ΡΕΔ'— ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ

30 Ὅτι ἡ μὲν κακία αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος καὶ κόλασιν ἔχει,
 ἡ δὲ ἀρετὴ τιμὴν καὶ κλέος καὶ στεφάνους.

Εἰ καὶ δῆλοι πᾶσι γεγόνατε καὶ φανεροὶ ἀποδιδράσκοντες
 τὴν θειοτάτην θρησκείαν, δι' ἕτερον μὲν οὐδὲν (ἐκθειάζετε γὰρ
 αὐτήν, ὡς ἐπυθόμην), διὰ δὲ τὸ μὴ θούλεσθαι ἀρετὴν ἀσκεῖν (τοῖς

τή, ὅπως τὸ σῶμα; Γιατί, ἐφόσον δὲν ὑπάρχει αὐτὸ ποὺ στολίζεται, εἶναι περιττὸ καὶ αὐτὸ ποὺ τὸ στολίζει. Καὶ πῶς δὲν ἐνοχλεῖ τὰ αὐτὰ φιλοσοφώντας μόνο μὲ τὴ φωνή; Γιατὶ εἶναι προτιμότερο νὰ ἔχει σῶμα χωρὶς στολίδια, παρὰ στολίδια χωρὶς σῶμα. Καὶ ἡ ἀρετὴ πῶς δὲν θὰ εἶναι νεκρὴ, ἂν δὲν ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὴν πίστη, σὰν ἀπὸ ψυχὴ; Πῶς ἐπίσης ἡ πίστη θὰ φανεῖ, ἂν δὲν ἔχει ἀρετὴ μὲ τὴν ὁποία θὰ ἐνεργήσῃ; Γιατί, ὅπως ὁ ἀριστος μουσικὸς ποὺ δὲν ἔχει λύρα δὲν μπορεῖ νὰ δείξῃ τὴν ἐπιστήμη του, ἔτσι καὶ ἡ εὐσέβεια, ἂν δὲν ἀποδεικνύεται μὲ τὰ ἔργα, σὰν ὄργανα, φαίνεται νὰ εἶναι νεκρὴ καὶ ἀδρανὴς, ὄχι μόνο στοὺς μὴ χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ στὶς ἅγιες Γραφές. Γιατὶ λέγει, «Ἡ πίστη χωρὶς τὰ ἔργα εἶναι νεκρὴ»³². Ἄς μὴ καμαρώνουν λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ ἔχουν μόνο λόγο, σὰν νὰ κατόρθωσαν τὸ πᾶν (γιατὶ τοὺς λείπουν τὰ προτιμότερα, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ εὐσέβεια), οὔτε αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀρετὴ χωρὶς λόγο καὶ πίστη νὰ ὑπερηφανεύονται (γιατὶ τοὺς λείπει ὁ λόγος καὶ ἡ πίστη), οὔτε καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν πίστη, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἔργα καὶ λόγο, νὰ κατακρίνουν τοὺς ἄλλους (γιατὶ ἀποδεικνύονται μὲ τὰ ἔργα τους ὅτι τὴν ἀρνοῦνται), ἀλλ' ὁ καθένας ἅς φροντίσῃ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸ ποὺ τοῦ λείπει, ὥστε, ἔχοντας τὴν πίστη ὡς ψυχὴ, τὴν ἀρετὴ ὡς σῶμα, καὶ τὸν λόγο ὡς κόσμημα, καὶ ἐδῶ νὰ εἴμαστε ἀείμνηστοι, καὶ νὰ ἐκεῖ νὰ βαδίσουμε γεμᾶτοι εὐδοκίμηση καὶ στεφανωμένοι.

163. ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΔΟΜΕΤΙΟΥ

Γιὰ τὴν ἐπιστροφή ἀδελφοῦ σ' αὐτοὺς πρὸς προσέλκυση στὴ ζωὴ.

Ἄν καὶ ὁ δικὸς σας ἀδελφός σας κατὰ σάρκα, καὶ δικὸς μου πνευματικὸς ἔφυγε πρόσφατα ἀπὸ ἐδῶ, γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃ ἂν δὲν σᾶς προσελκύσει καὶ σᾶς, ὅμως ξαναγύρισε πάλι, μὲ σκοπὸ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ποτὲ πιά, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε νὰ σᾶς προσελκύσει, παρόλα αὐτὰ ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπη, θὰ ἔρθῃ πάλι γιὰ νὰ σᾶς προσελκύσει στὴ ζωὴ.

164. ΣΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ

Ἄν ἡ κακία ἔχει αἰσχύνῃ καὶ ντροπὴ καὶ κόλαση,
ἐνῶ ἡ ἀρετὴ τιμὴ καὶ δόξα καὶ στεφάνια.

Ἄν καὶ γίνατε φανεροὶ σὲ ὅλους, δραπετεύοντας ἀπὸ τὴν θεϊκότητα θρησκείας, γιὰ κανένα ἄλλον λόγο (γιατὶ, ὅπως πληροφορήθηκα τὴν ἐκθειάζετε), ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν θέλετε νὰ ἀσκήσετε τὴν ἀρετὴ (γιατὶ, ὅπως λένε,

32. Ἰακ. 2, 20.

γὰρ σωματικοῖς πάθεσιν ἐγκαλινδεῖσθαι, ὡς φασι, προήρησθε), ἀλλὰ γε κἂν ὀψέ ποτε δίκαιοι ἂν εἴητε ἑαυτοὺς πείσαι, ὅτι ἡ μὲν κακία αἰσχύνῃν καὶ ὄνειδος καὶ κόλασιν ἔχει, ἡ δὲ ἀρετὴ τιμὴν καὶ κλέος καὶ στεφάνους. Καὶ εἰ ἡδονὴν νομίζετε ἔχειν τὴν κακίαν, 5 τὴν δ' ἀρετὴν πόνους καὶ ἰδρωῶτας, ἀλλ' ἐννοεῖν ὀφείλετε, ὅτι ἡ μὲν ἡδονὴ πρὶν σχεδὸν φανῆναι σβέννυται, ἡ δ' ἀρετὴ ἀθάνατον ἔχει τὴν εὐφροσύνην. Καὶ ἡ μὲν, διὰ πλατείας καὶ εὐρουχώρου βαδίζουσα ὁδοῦ, εἰς στενὸν καὶ ἀδιεξόδευτον χῶρον τελευτᾷ, ἡ δὲ διὰ πόνων καὶ ἰδρωῶτων ὁδεύουσα, εἰς εὐθυμίαν πλατεῖαν καταντᾷ. Εἰ 10 δὲ τοῖς ἡμετέροις ἀπιστεῖτε, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμᾶς πείσαι πειράσομαι. Πλάτων μὲν γὰρ φιλοσοφήσας αἰοίδιμος γέγονε, Διονύσιος δὲ τυραννήσας ἐσβέσθη. Καὶ Σωκράτης μὲν ἄδεται, Ἀρχέλαος δὲ ὁ βασιλεὺς σεσιώπηται. Καὶ Σόλων μὲν ἀνυμνεῖται, Κροῖσος δέ, ὁ πάντων ἀνθρώπων νομίσας εἶναι εὐδαιμονέστερος, καὶ ζῶν ἐάλω, 15 καὶ πυρὸς ἔργον Περσικοῦ ἔμελλε γίνεσθαι. Εἰ δὲ τούτους φιλοσόφους ἠγεῖσθε, ἦξω καὶ ἐπὶ τοὺς πολιτευσαμένους καὶ στρατηγήσαντας μετὰ φιλοσοφίας. Ἐπαμεινώνδας, ὁ Θηβαίων στρατηγός, ὁ Λακεδαιμονίους χειρωσάμενος, ἐν ἱμάτιον ἔχων, καὶ διὰ τοῦτο εἰς Ἐκκλησίαν ἐλθεῖν μὴ δυνάμενος, ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν 20 πλυνόμενον ἔτυχε καὶ ἕτερον περιβαλέσθαι οὐκ εἶχε, πάντων τῶν Περσικῶν βασιλέων ἐπισημότερος γέγονεν. Ἀριστείδης δὲ τοσαύτη πενία συμβιώσας, ὡς τὴν Ἀθηναίων πόλιν αὐτὸν μὲν θάψαι ἀποθανόντα, τὰς δὲ θυγατέρας αὐτοῦ προικίσασαν ἀνδράσιν ἐκδοῦναι, πάντων ἐκείνων τῶν περὶ Καλλίαν τὸν λακκόπλουτον, καὶ Ἀλκιδιάδην, τῶν καὶ πλούτῳ καὶ γένει καὶ δυναστεία 25 κρατούντων, λαμπρότερος ἦν. Αἰδεσθέντες τοίνυν κἂν ἂ πρεσβεύετε, ἀσπάσασθε τὴν ἀρετὴν, δι' ἧς ῥαδίως καὶ ἐπὶ τὴν θειοτάτην θρησκείαν βαδιεῖσθε.

ΡΞΕ'.— ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

30 Ὅτι ἀμοιβὰς μεγίστας ἔξουσι παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ μὴ ὀλιγοροῦντες διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀνιάτως πασχόντων, κἂν εἰ ἀποτύχωσιν εἰς τοῦτο.

Εἰ καί, ὡς ἄριστος ἰατρός, ἐν ἀλλοτρίοις κακοῖς ἰδίας καρπούμενος λύπας, ἀπέκαμες, τὸ δυσίατον Ζωσίμου νόσημα μὴ μόνον 35 κατανοῶν, ἀλλὰ καὶ κατακαίων πυρὶ τε καὶ σιδήρῳ τῷ διὰ λόγων χρώμενος, καὶ πολλὰ μὲν πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἀποτομώτατα φρά-

προτιμήσατε νὰ κυλιέστε στὰ σωματικά πάθη), ἀλλ' ὅμως, ἔστω καὶ κάπως ἀργά, πρέπει νὰ πείσετε τοὺς ἑαυτοὺς σας, ὅτι ἡ κακία ἔχει ντροπὴ καὶ μομφὴ καὶ κόλαση, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ τιμὴ καὶ δόξα καὶ στεφάνια. Καὶ ὃν νομίζετε ὅτι ἡ κακία ἔχει ἡδονή, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ πόνους καὶ ἰδρωῖτες, πρέπει νὰ σκεφθεῖτε, ὅτι ἡ ἡδονὴ πρὶν καλὰ-καλὰ φανεῖ σβήνεται, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ ἔχει ἀθάνατη εὐφροσύνη. Καὶ ἡ ἡδονὴ βέβαια βαδίζοντας σὲ πλατὺ καὶ εὐρύχωρο δρόμο καταλήγει σὲ στενὸ καὶ ἀδιέξοδο χῶρο, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ, βαδίζοντας μὲ κόπους καὶ ἰδρωῖτες, καταλήγει σὲ πλατεῖα εὐθυμία. Ἐὰν ὅμως δὲν πιστεύετε στὰ δικά μας, θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς πείσω μὲ τὰ δικά σας. Ὁ Πλάτων λοιπὸν, πού ἔζησε φιλοσοφώντας, ἔγινε ἀείμνηστος, ἐνῶ ὁ Διονύσιος πού ἦταν τύραννος ἔσθησε. Ἐπίσης ὁ Σωκράτης ἐξυμνεῖται, ἐνῶ ὁ Ἀρχέλαος ὁ βασιλιάς ἔχει ἀποσιωπηθεῖ. Καὶ ὁ Σόλων ἐξυμνεῖτε, ἐνῶ ὁ Κροῖσος, πού νομιζόταν ὁ πιὸ εὐτυχὴς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐνόσω ζοῦσε συνελήφθη αἰχμάλωτος, καὶ ἔμελλε νὰ γίνῃ θῦμα περσικῆς φωτιάς. Ἐὰν ὅμως αὐτοὺς τοὺς θεωρεῖτε φιλοσόφους, θὰ ἔρθω καὶ σὲ ἐκείνους πού πολιτεύθηκαν καὶ ἠγήθηκαν τοῦ στρατοῦ μὲ φιλοσοφικότητα. Ὁ στρατηγὸς τῶν Θηβαίων Ἐπαμεινώνδας, αὐτὸς πού νίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους στὰ Λεῦκτρα, ἐπειδὴ εἶχε ἓνα μόνο ἔνδυμα καὶ ἔξαιτίας αὐτοῦ δὲν μποροῦσε νὰ προσέλθῃ στὴ συνέλευση τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε νὰ ἔχει πλυθεῖ καὶ δὲν εἶχε ἄλλο νὰ φορέσει, ἔγινε πιὸ διάσημος ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Περσίας. Καὶ ὁ Ἀριστείδης, ὁ ὁποῖος ἔζησε μὲ τόσο μεγάλῃ φτώχεια, ὥστε ἡ πόλη τῶν Ἀθηναίων αὐτὸν νὰ τὸν θάψῃ δημοσίᾳ δαπάνῃ ὅταν πέθανε, καὶ τὶς θυγατέρες του, ἀφοῦ τὶς προίκουσε, νὰ τὶς δώσει σὲ ἄνδρες, ἦταν ἐνδοξότερος ἀπὸ ὅλους ἐκείνους τοὺς γύρω ἀπὸ τὸν Καλλία τὸν πάμπλουτο, καὶ τὸν Ἀλκιδιάδη, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἰσχυρότεροι καὶ στὸν πλοῦτο καὶ στὴν καταγωγὴ καὶ στὴν ἔξουσία. Ἀφοῦ λοιπὸν σεβασθεῖτε αὐτὰ πού πρεσβεύετε, ἀσπασθεῖτε τὴν ἀρετὴ, μὲ τὴν ὁποῖα εὐκόλα θὰ βαδίσετε καὶ στὴ θεϊκότετη θρησκεία.

165. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΛΑΜΠΕΤΙΟ

“Ὅτι θὰ λάβουν πάρα πολὺ μεγάλες ἀμοιβὲς ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐκεῖνοι πού δὲν ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴ θεραπεία ἐκείνων πού πάσχουν ἀθεράπευτα, ἔστω κι’ ἀποτύχουν σ’ αὐτό.

“Ἄν καί, ὡς ἄριστος γιατρός, καταπονήθηκες μὲ τὰ κακὰ τῶν ἄλλων εἰσπράττοντας προσωπικὲς λύπες, ὄχι μόνον κατανοώντας τὸ δυσκολοθεράπευτο νόσημα τοῦ Ζωσίμου, ἀλλὰ καὶ καίοντάς το τελείως χρησιμοποιώντας τὴ φωτιὰ καὶ τὸ σίδηρο τῶν λόγων, καὶ λέγοντάς του ἀπὸ τὴ μᾶ

σας, πολλὰ δὲ προσηνῆ καὶ σωτήρια συμβουλεύσας, οὐδὲν τοῦ χλευασθῆναι καὶ μισηθῆναι παρ' αὐτοῦ πλέον ἀπηνέγκω, μὴ ὀλιγωρήσης, ἀλλ' ἴσθι παρὰ τοῦ Θεοῦ μεγίστας ἕξων τὰς ἀμοιβάς.

ΡΕΖ'. - ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

5 *Περὶ τῶν βασανιστηρίων τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου.*

Εἰ καὶ οἱ τῶν δαιμόνων τῶν πονηρῶν καὶ τῶν εἰδώλων τῶν ἀκινήτων προσκυνηταί, οὔτε λόγῳ ῥητά, οὔτε ἔργῳ φορητά, κατὰ τῶν τὸ θεῖον κηρυττόντων κήρυγμα ἐπενόησαν βασανηστήρια, ὡς ταύτη αὐτοὺς καταπλήξοντες καὶ τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος ἐκοπή-
10 σοντες, ἀλλά γε πάντα αὐτοῖς ἐάλω καὶ πάντα ὑπέκλυψεν, ὥσπερ εἰς τὴν τῶν πολεμηθέντων νίκην εὐκλεεστέραν, καὶ εἰς τὸν τῶν παρασκευασαμένων ὄλεθρον εὐτρεπισθέντα.

ΡΕΖ'. - ΔΙΔΥΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

15 *“Οτι κρεῖττόν ἐστι τὸ καθαρὰν ἡττης ἔχειν τὴν νίκην, τοῦ μετὰ τὴν ἡτταν νικῆσαι.*

Πολλῶ μὲν κρεῖττον, ὃ σοφώτατε, τὸ καθαρὰν ἡττης ἔχειν τὴν νίκην τοῦ μετὰ τὴν ἡτταν νικῆσαι. Τὸ μὲν γάρ, εἰ καὶ τῷ τέλει συνάπτεται, ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνακηρύττουσαν, τὸ δέ, εἰ καὶ τῷ τέλει συμβαίνει, τῇ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀμαυροῦται ἡττη. Ἄμεινον
20 μὲν οὖν τὸ πρότερον, εἰ δὲ διαφεύγοι, δεύτερον ἔστω τὸ δεύτερον. Ἄμεινον γάρ τοῦ μεῖναι ἐν τῇ ἡττη, τὸ ἀναμαχέσασθαι ταύτην. Οὐ τοσοῦτον γάρ τοῦ πρώτου ἀπολείπεται, ὅσῳ τοῦ τελευταίου ὑπερέχει. Μᾶλλον δὲ ὁ μὲν, εἰ καὶ μὴ ὡς ὁ πρότερος, ὅμως δ' οὖν ἀνακηρύττεται, ἐκεῖνος δὲ καταγέλαστός ἐστι καὶ κωμωδίας ἀπα-
25 σι πρόκειται ὑπόθεσις.

ΡΕΗ'. - ΤΙΜΟΘΕΩ

“Οτι κρῆ τὸν ἄρχοντα καὶ ἀγαθὸν εἶναι καὶ φοβερόν.

Τὸν ἄρχοντα, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, κρῆ καὶ ἀγαθὸν εἶναι καὶ φοβερόν, ἵν' οἱ μὲν εὖ διοῦντες θαρροῖεν, οἱ δὲ ἀμαρτάνοντες ὀκνεῖεν
30 θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς ἀναρχία μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀρχή. Εἰ μὲν γὰρ ἦσαν πάντες οἱ ὑπήκοοι φιλάρετοι, ἀγαθότητος ἦν χρεῖα μόνης, εἰ δὲ φιλαμαρτήμονες, φόβου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀγαθοὺς καὶ

πολλά προσβλητικά λόγια, και ἀπὸ τὴν ἄλλη συμβουλεύοντάς τον πολλά φιλικὰ καὶ σωτήρια, δὲν ἀποκόμισες τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ χλευασθεῖς ἀπὸ αὐτὸν καὶ νὰ μισηθεῖς, παρόλα αὐτὰ μὴν ἀπογοητευθεῖς, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι θὰ ἔχεις πολὺ μεγάλες ἀμοιβές ἀπὸ τὸν Θεό.

166. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὰ βασανιστήρια τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου.

Ἄν καὶ αὐτοὶ ποὺ προσκυνοῦν τὰ ἀκίνητα εἶδωλα τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπινόησαν ἐναντίον αὐτῶν ποὺ κηρύττουν τὸν θεῖο λόγο βασανιστήρια ποὺ οὔτε μὲ λόγια μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν, οὔτε στὴν πράξη νὰ γίνουν ὑποφερτὰ, ὥστε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν νὰ τοὺς ἐκφοβίσουν καὶ νὰ τοὺς ἐκτρέψουν ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη, ὅμως ὅλα αὐτῶν νικήθηκαν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὅλα ὑπέκλυσαν, ἔχοντας ρυθμισθεῖ ἔτσι, ὥστε καὶ ἐνδοξότερη νὰ κάνουν τὴ νίκη ἐκείνων ποὺ πολεμήθηκαν, καὶ νὰ ἐξολοθρευθοῦν αὐτοὶ ποὺ τὰ σχεδίασαν.

167. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΙΔΥΜΟ

Ἵτι εἶναι προτιμότερη ἢ χωρὶς ἦττα νίκη, παρὰ ἡ νίκη μετὰ ἀπὸ ἦττα.

Εἶναι πολὺ προτιμότερο, σοφώτατε τὸ νὰ ἔχει κανεὶς νίκη χωρὶς ἦττα, ἀπὸ τοῦ νὰ νικήσει ὕστερα ἀπὸ ἦττα. Γιατὶ τὸ πρῶτο, ἂν καὶ συνδέεται μὲ τὸ τέλος, ἀλλὰ ἔχει καὶ τὴν ἀρχὴν ποὺ μᾶς ἀνακηρύσσει, ἐνῶ τὸ δεύτερο, ἂν καὶ στὸ τέλος γίνεται, ἐπισκιάζεται ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν ἦττα. Ἀνώτερο λοιπὸν εἶναι τὸ πρῶτο, ἂν ὅμως μᾶς διαφεύγει, ἅς εἶναι δεύτερο τὸ δεύτερο. Γιατὶ ἀπὸ τοῦ νὰ μείνουμε στὴν ἦττα, εἶναι προτιμότερο νὰ τὴν πολεμήσουμε καὶ πάλι. Γιατὶ δὲν ὑπολείπεται τόσο πολὺ ἀπὸ τὸ πρῶτο, ὅσο ὑπερέχει ἀπὸ τὸ τελευταῖο. Ἡ καλύτερα ὁ δεύτερος, ἂν καὶ ὄχι ὅπως ὁ πρῶτος, ὅμως ὅπωςδήποτε ἀνακηρύσσεται, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ μένει μὲ τὴν ἦττα εἶναι καταγέλαστος, καὶ ἀποτελεῖ θέμα κωμωδίας σὲ ὅλους.

168. ΣΤΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟ

Ἵτι πρέπει ὁ ἄρχοντας καὶ καλὸς νὰ εἶναι καὶ φοβερός.

Ὁ ἄρχοντας, ὅπως ἐγὼ πιστεύω, πρέπει νὰ εἶναι καὶ καλὸς καὶ φοβερός, ὥστε αὐτοὶ ποὺ ζοῦν καλὰ νὰ παίρνουν θάρρος, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἁμαρτάνουν νὰ φοβοῦνται. Γιατὶ τὸ ἓνα χωρὶς τὸ ἄλλο εἶναι ἀναρχία μᾶλλον παρὰ ἐξουσία. Ἐὰν δηλαδὴ ὅλοι οἱ ὑπήκοοι ἦταν φιλάρετοι, θὰ χρειαζόταν μόνο καλωσύνη, ἐνῶ ἂν ἦταν φίλοι τῆς ἁμαρτίας, θὰ χρειαζό-

πονηρούς εἶναι ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀρχομένοις, ἀμφοτέρω μεταχειριστέον τῷ ἄρχοντι, ἵν' ἢ μὲν ἀγαθότης στηρίξη τοὺς σώφρονας, ὁ δὲ φόβος προαναπέλλῃ τῶν κακίστων τὰ πταίσματα.

ΡΕΘ'.— ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

5 Ὅτι, εἴ τις τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖ, μὴ τῷ ἐπιδείκνυσθαι
ἀμαυροῦν τὸ ταύτης κάλλος.

Εἰ καὶ τινες τῶν σοὶ συνδιατριψάντων σβέσαι μου τὴν ἐπὶ τὸ ἐπιστεῖλαί σοι ὁρμὴν πειρώμενοι ἔφασαν, ὡς τοὺς μὲν κολακεύοντας ἄγαν τιμᾶς, τῶν δὲ συμβουλευόντων καταφρονεῖς, ἀλλ' ἐμὲ
10 οὐκ ἄν τις πείσειεν, ὡς οἶόν τε τοσοῦτον τῇ φρονήσει καὶ τοῖς ἔργοις διενεγκεῖν, ἢ μὴ τις τῶν μὲν μαθητῆς, τῶν δὲ ἀκροατῆς, τῶν δὲ εὐρετῆς τυγχάνῃ. Διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐπέστειλα, εἰ δὲ παρρησιαστικώτερον, ἢ οἱ πεπλησιακότες σοι γράφω, μὴ διὰ τοῦτο
θορυβηθῆς, ἀλλὰ δι' αὐτό με τοῦτο ἀπόδεξαι, ὅτι τὸ πρέπον ἐμοὶ
15 πρὸ τοῦ συμφέροντος εἰλόμην. Ὅτι οὖν βούλομαι εἰπεῖν αὐτίκα μάλα εἰρήσεται. Οὐ γὰρ προκατασκευῆς δέονται οἱ σοφοί, ἀλλὰ τὸ καλὸν ἀτέχνως ἐπιτηδεύειν εἰώθασιν. Εἰ δὲ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖς, μὴ τῷ ἐπιδείκνυσθαι ἀμαυροῦν τὸ ταύτης κάλλος ἀνέχου. Μέγα γὰρ ἀρετῆ, ἀλλ' ὅταν ἑαυτῇ μὴ μαρτυρῇ, μείζων καὶ ὠραιότερα
20 τοῖς ἀνθρώποις δείκνυται. Εἰ δὲ νομίζεις λήσεσθαι, εἰ μὴ ἐπιδείξαιο, τούναντίον νόμιζε, ὅτι τότε λάμπεις, ὅταν μὴ ἐπιδείξαιο. Φιλόνεικον γὰρ πῶς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐστί, καὶ πρὸς μὲν τοὺς μεγαλαυχοῦντας ἀντιστρατεύεται, τοῖς δὲ ταπεινοῦν ἑαυτοὺς σπουδάξουσι μεθ' ἡδονῆς ἠττᾶται· κἀκεῖνοις μὲν ἀναπέλλον αὐ-
25 τῶν τὸ φιλότιμον καὶ τὰ μὴ προσόντα προστρίβεται κακά, τούτοις δὲ καὶ τὰ μὴ προσόντα ἐπεφημίζει καλά. Ἄλλως δὲ οὐδὲ ἀρετὴν οἶόν τε λαθεῖν, ἀλλὰ κἂν πρὸς ὀλίγον φθόνῳ ἐπισκιασθῇ, αὐθις ἀναλάμπει καὶ τῶν ἐπισκιασάντων κρατεῖ. Ὡσπερ γὰρ τὸ φῶς οὐχ οἶόν τε λαθεῖν, οὕτως οὐδὲ τὴν ἀρετὴν. Καὶ ταῦτα μὲν λελέχθω
30 περὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ψήφου. Εἰ δὲ καὶ τὴν θεῖαν ἐθέλεις μαθεῖν, ἔχεις ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τὰ κατὰ τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν Τελώνην λαμπρῶς στηλογραφηθέντα.

ταν μόνο φόβος. Ἐπειδὴ ὅμως μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν κατ' ἀνάγκη ὑπάρχουν καὶ καλοὶ καὶ κακοί, πρέπει ὁ ἄρχοντας νὰ μεταχειρίζεται καὶ τὰ δύο, ὥστε ἡ καλωσύνη νὰ στηρίζει τοὺς συνेतούς, καὶ ὁ φόβος νὰ προλαμβάνει τὰ πταίσματα τῶν ὑπερβολικὰ κακῶν.

169. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ

“Οτι, ἐὰν κάποιος ἀσκεῖ τὴν ἀρετὴν, νὰ μὴ ἀμαυρῶναι τὸ κάλλος αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐπιδεικνύεται.

“Ἄν καὶ μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔζησαν μαζί σου, προσπαθώντας νὰ σταματήσουν τὴν διάθεσή μου στὸ νὰ σοῦ γράψω, λένε ὅτι αὐτοὺς ποὺ σὲ κολακεύουν τοὺς ἐκτιμᾷς πολὺ, ἐνῶ αὐτοὺς ποὺ σὲ συμβουλεύουν τοὺς περιφρονεῖς, ἐμένα ὅμως κανένας δὲν μπορεῖ νὰ μὲ πείσει, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ διαφέρει τόσο πολὺ στὴ φρονημάδα, ἂν κάποιος δὲν γίνει ἄλλων μαθητῆς, ἄλλων ἀκροατῆς, καὶ ἄλλων εὐρετῆς. Γι' αὐτὸ λοιπὸν σοῦ ἔγραψα, καὶ ἐὰν σοῦ γράψω μὲ περισσότερο θάρρος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ σὲ ἔχουν πλησιάσει, νὰ μὴ ἐνοχληθεῖς γι' αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ μὲ ἀποδεχθεῖς ἀκριβῶς γι' αὐτό, ἐπειδὴ προτίμησα αὐτὸ ποὺ μοῦ ταιριάζει, ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ μοῦ συμφέρει. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ θέλω νὰ πῶ θὰ εἰπωθεῖ ἀμέσως, γιατί οἱ σοφοὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ προετοιμασία, ἀλλὰ τὸ καλὸ συνηθίζουν νὰ τὸ κάνουν ἀνεπιτήδευτα. Ἐὰν λοιπὸν καλλιεργεῖς τὴν ἀρετὴν, μὴν ἀνέχεσαι νὰ ἀμαυρῶνεις τὴν ὁμορφιά της μὲ τὸ νὰ ἐπιδεικνύεσαι. Γιατὶ ἡ ἀρετὴ βέβαια εἶναι μεγάλο πρῶγμα, ἀλλὰ ὅταν δὲν αὐτοεπιδεικνύεται, παρουσιάζεται στοὺς ἀνθρώπους πρὸ μεγάλη καὶ ὠραία. Ἐὰν ὅμως νομίζεις ὅτι θὰ ξεχασθεῖς ἂν δὲν τὴν ἐπιδεικνύεις, πίστευε τὸ ἀντίθετο, ὅτι τότε θὰ λάμπεις, ὅταν δὲν ἐπιδεικνύεσαι. Γιατὶ τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀρέσκειται κατὰ κάποιον τρόπο νὰ φιλονικεῖ, καὶ σ' ἐκείνους ποὺ καυχῶνται ἀντιστρατεύεται, ἐνῶ σ' αὐτοὺς ποὺ φροντίζουν νὰ ταπεινῶνουν τὸν ἑαυτό τους μὲ εὐχαρίστηση ὑποκύπτει. Καὶ στοὺς πρώτους σταματᾷ τὴ φιλοτιμία καὶ τοὺς ἀποδίδει καὶ τὰ κακὰ ποὺ δὲν ὑπάρχουν, ἐνῶ στοὺς ἄλλους διαφημίζει καὶ τὰ καλὰ ποὺ δὲν ὑπάρχουν. Ἐξάλλου οὔτε ἡ ἀρετὴ μπορεῖ νὰ ἐπισκιασθεῖ, ἀλλὰ κι' ἂν γιὰ λίγο ἐπισκιασθεῖ ἀπὸ φθόνον, ξαναλάμπει καὶ πάλι, καὶ ἐπιβάλλεται σὲ ἐκείνους ποὺ τὴν ἐπισκίασαν. Γιατὶ, ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κρυφθεῖ τὸ φῶς, ἔτσι οὔτε καὶ ἡ ἀρετὴ. Καὶ αὐτὰ βέβαια ἄς λεχθοῦν γιὰ τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων, ἂν ὅμως θέλεις νὰ μάθεις καὶ τὴ γνώμη τοῦ Θεοῦ, ἔχεις στὰ ἅγια Εὐαγγέλια αὐτὰ ποὺ ἀναγράφηκαν σχετικὰ μὲ τὸν τελῶνη καὶ τὸν Φαρισαῖο^{2α} μὲ τρόπον ἕξοχον.

ΡΟ'.- ΤΙΜΟΘΕΩ

᾽Οτι, τοῦ μετὰ τάχους σφαλεροῦς, τὸ μετὰ βραδυτῆτος ἀσφαλὲς λυσιτελέστερον.

Ἔοικας δεδομέναι, μὴ τὴν δόξαν τοῦ κατορθώματος τὸ μῆκος
5 ἐλαττώσῃ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ χρῆ εἰδέναι, ὅτι τοῦ μετὰ τάχους σφα-
λεροῦς, τὸ μετὰ βραδυτῆτος ἀσφαλὲς λυσιτελέστερον. Οὐχ ἦττον
γάρ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εὐκλεέστεροι κατὰ τάχος λοιμπρῶν οἱ συνέσει
καὶ βραδυτῆτι τὰ ἴσα πράξαντες. Οἱ μὲν γὰρ καὶ χρήματα καὶ
σώματα ἀναλώσαντες νενικηκέναι δοκοῦσιν, οἱ δὲ ἄνευ ζημίας τὴν
10 νίκην καρποῦνται. Καὶ οἱ μὲν οὐκ ἔχουσι καθαρὰν ἀθυμίας ἡδονήν,
οἱ δὲ εἰλικρινῆ καρποῦνται τὴν εὐφροσύνην.

ΡΟΑ'.- ΛΕΟΝΤΙΩ, ΑΛΦΕΙΩ, ΛΑΜΠΕΤΙΩ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ

᾽Οτι χρῆ τὸ δεδογμένον καλὸν γίνεσθαι καὶ τοῖς βεβου-
λευμένοις ἢ διὰ τῶν ἔργων πίστις ἔπεσθαι.

15 Τὸ δεδογμένον καλὸν γινέσθω καὶ τοῖς βεβουλευμένοις ἢ διὰ
τῶν ἔργων πίστις ἐπέσθω. Οἷς μὲν γὰρ οὐχ ἔπεται πρὸς τὸ φυλάτ-
τειν ἢ δύναμις, οὗτοι ἀναγκαίως πλημμελοῦσι καθ' ἑκάτερον, καὶ
ψηφιζόμενοι ἀνέφικτα, καὶ λύοντες αὐθις τὰ δόξαντα, ὧν τὸ μὲν
ἀνυπέροβλητον ἄνοϊαν, τὸ δὲ μετρίαν συγγνώμην ἔχει. Οἷς δ' ἄμφω
20 οἷόν τε συνδραμεῖν, καὶ τὸ βουλευέσθαι καὶ τὸ δύνασθαι εἰς πέρας
ἄγειν τὰ δόξαντα, τούτοις θάτερον παραβαίνουσιν ἀπαραίτητος
κατηγορία.

ΡΟΒ'.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Τίς ὁ δεινὸς θηρατῆς τοῦ τῆς φιλίας πράγματος.

25 Ὁ κηδόμενος τῶν συνόντων καὶ προπονῶν, καὶ συνηδόμενος
μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτῶν, ἀχθόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς δυσκόλοις, δει-
νὸς ἐστὶ θηρατῆς τοῦ τῆς φιλίας χρήματος. Τοσοῦτους γὰρ ἑαυτῶ
προσδήσει, ὅσους καὶ θεάσοιτο· τοσοῦτους δὲ θεάσοιτο, ὅσους ἢ
εὐκλεῆς φήμη πρὸς αὐτὸν χειραγωγῆσει· τοσοῦτοι δὲ χειραγωγή-
30 θήσονται, ὅσοι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων διάπτυροί εἰσιν ἐρασταί.
Τίς οὖν τοῦ τοιούτου εὐκλεέστερος, ἢ τίς μακαριότερος τοῦ ὑπὸ
τοσοῦτων φίλων δορυφορουμένου;

170. ΣΤΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟ

“Οτι, ἀπὸ τὸ λανθασμένο πού γίνεται μὲ ταχύτητα, τὸ σίγουρο πού γίνεται μὲ καθυστέρηση εἶναι πιὸ ὠφέλιμο.

Μοιάζεις νὰ φοβᾶσαι, μήπως τὴ δόξα τοῦ κατορθώματος τὴν μειώσῃ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρεις, ὅτι ἀπὸ τὸ λανθασμένο πού γίνεται μὲ ταχύτητα, τὸ σίγουρο πού γίνεται μὲ καθυστέρηση εἶναι πιὸ ὠφέλιμο. Γιατὶ ὄχι λιγότερο, ἀλλὰ πιὸ ἔνδοξοι ἀπὸ ἐκείνους πού ἔγιναν λαμπροὶ πολὺ γρήγορα, εἶναι ἐκεῖνοι πού μὲ σύνεση καὶ ἀργοπορία ἔκαναν τὰ ἴδια. Γιατὶ οἱ πρῶτοι φαίνονται ὅτι νίκησαν ξεδεύοντας καὶ χρήματα καὶ σώματα, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπολαμβάνουν τὴ νίκη χωρὶς ζημιές. Καὶ οἱ πρῶτοι βέβαια δὲν ἔχουν ἀπαλλαγμένη ἀπὸ λύπη τὴν ἡδονή, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπολαμβάνουν τὴν εὐφροσύνη εἰλικρινῆ.

171. ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΛΕΟΝΤΙΟ, ΛΑΜΠΙΕΤΙΟ ΚΑΙ ΑΛΦΕΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ γίνεται αὐτὸ πού θεσπίσθηκε ὡς καλὸ, καὶ νὰ ἀκολουθεῖ σ’ αὐτοὺς πού ἀποφάσισαν νὰ τὸ κάνουν ἢ μέσω τῶν ἔργων πίστη.

Αὐτὸ πού θεσπίσθηκε ὡς καλὸ πρέπει νὰ τηρεῖται, καὶ τίς ἀποφάσεις νὰ τίς ἀκολουθεῖ ἢ πίστη πού ἐκδηλώνεται μέσω τῶν ἔργων. Γιατὶ ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχει ἡ δύναμη γιὰ νὰ τὴν φυλάσσουν, αὐτοὶ κατ’ ἀνάγκη ἀμαρτάνουν ὡς πρὸς τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο, καὶ ἀποφασίζοντας πράγματα ἀκατόρθωτα, καὶ καταργώντας πάλι αὐτὰ πού πίστεψαν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα περιέχει ὑπερβολικὴ μαωρία, ἐνῶ τὸ ἄλλο μέτρια συγγνώμη. Ἐκεῖνοι ὅμως στοὺς ὁποίους συνυπάρχουν καὶ τὰ δύο, καὶ τὸ νὰ ἀποφασίζουν, καὶ τὸ νὰ μποροῦν νὰ φέρουν σὲ πέρας αὐτὰ πού ἀποφάσισαν, σ’ αὐτοὺς ὅταν παραβαίνουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ κατηγορία.

172. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Ποιὸς εἶναι ὁ ἀριστος κυνηγὸς τοῦ πράγματος τῆς φιλίας.

Αὐτὸς πού ἐνδιαφέρεται γιὰ ἐκείνους πού εἶναι μαζί του καὶ τοὺς ἐκπαιδεύει καὶ εὐχαριστεῖται μαζί τους γιὰ τὰ ἀγαθὰ τους καὶ στενοχωρεῖται γιὰ τίς δυσκολίες τους, εἶναι φοβερὸς κυνηγὸς αὐτοῦ πού λέγεται φιλία. Γιατὶ τόσο πολλοὺς θὰ δέσει μαζί του, ὅσους καὶ θὰ δεῖ. Καὶ θὰ δεῖ τόσο, ὅσους ἢ δοξασιμένη φήμη του θὰ ὀδηγήσῃ σ’ αὐτόν. Καὶ θὰ ὀδηγηθοῦν τόσο πολλοί, ὅσοι εἶναι ἐνθερμοὶ ἐραστὲς τῶν καλῶν ἐνασχολήσεων. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ἐνδοξότερος ἀπὸ αὐτόν, ἢ ποιὸς εἶναι πιὸ μακάριος ἀπὸ ἐκεῖνον πού περιβάλλεται ἀπὸ τόσο πολλοὺς φίλους;

ΡΟΓ΄.- ΑΝΔΡΟΜΑΧΩ

᾽Οτι χρὴ ἢ ὄρων μὴ ἔρᾶν,
ἢ ἔρων μὴ ὄρᾶν.

Ἦ ὄρων μὴ ἔρα, ἢ ἔρων μὴ ὄρα. Εἰ δὲ τὸ πρότερον τισὶ μὲν
5 δύσκολον φαίνεται, τισὶ δὲ ἀδύνατον, τὸ δεύτερον ἀσκητέον· ἀμει-
νον γὰρ ἀσφάλεια φιλοτιμίας ἀκρίτου. Καὶ τοῦτο ἡμῖν μὲν θεῖος
προστάττει χρησμός, ἐπειδὴ δὲ σὺ τὰ Ἑλλήνων πρεσβεύεις, κάκει-
θέν σοι τοῦ χρημοῦ τὴν ἀλήθειαν παραστήσαι πειράσομαι. Τὰς
μὲν οὖν αἰτίας, τοῦ τε Ἰλιακοῦ πολέμου καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ, τοῦ
10 τε Κιρραίων πρὸς Ἀργείους, τοῦ τε Θηβαίων πρὸς Φωκέας παρή-
σω, ὡς κατημαξευμένας· πάντες γὰρ οὗτοι καὶ δεκαετεῖς καὶ διὰ
γυναῖκας ἐγένοντο. Ἀπὸ δὲ τῶν Ξενοφῶντος, οἷς καὶ κεχείρωσαι,
τὴν ἀπόδειξιν ποιήσομαι. Ἴσθι τοίνυν, ὡς ὁ μὲν Κῦρος μὴδὲ ἰδεῖν
τὴν Πάνθειαν ἀνασχόμενος, καίτοι ἀμήχανον κάλλος ἔχειν μαρτυ-
15 ρουμένην, οὐ μόνον τοῦ τῆς λαγνείας χειμῶνος οὐκ ἐπειράθη, ἀλλὰ
καὶ σωφροσύνη διέλαμψεν. Ὁ δὲ Ἀράσπας, καίπερ μεγαλοφρονή-
σας ὡς καὶ ὄρων καὶ μὴ ἔρων, εἰς τοσαύτην κατέπαυσεν αἰσχύνην,
ἐρασθεῖς αὐτῆς καὶ ἰκετεύσας, καὶ διαμαρτῶν τῆς ἐπιθυμίας, ὡς
ἀναγκασθῆναι τὸν Κῦρον μυρίαῖς μηχαναῖς καὶ ἐπινοίαις χρήσα-
20 σθαι, ὥστε ἀπαλλάξαι ἐκείνον αἰσχροῦς ὑπολήψεως. Τίς οὖν ἀμεί-
νων παρὰ σοί, ὁ ἀσφαλῶς τὰ καθ' ἑαυτὸν διαθείς καὶ μέχρι νῦν ἐπὶ
σωφροσύνη ἀνυμνούμενος, ἢ ὁ φιλοτιμία ἀκαίρῳ ἑαυτὸν καται-
σχύνας, καὶ τότε μὲν τὴν οἰκείαν παρρησίαν σδέσας, τοῖς δὲ μετὰ
ταῦτα παραδοὺς κωμωδῆσαι καὶ τὴν προτέραν ἀλαζονείαν, καὶ
25 τὴν δευτέραν ἀδοξίαν; Τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς τὰ κατὰ σεαυτὸν
καλῶς οἰάκιζε καὶ μὴ, ἀκαίρῳ φιλοτιμία ἐκβακχευόμενος, κατὰ
τῶν τῆς ἀσελγείας βαράθρων σαντὸν φέρων κατακροῆμιζε.

ΡΟΔ΄.- ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Ἐπαινετικὴ καὶ προτροπὴ πρὸς μίμησιν τῶν
συγγενικῶν κατορθωμάτων.

30

Αὐτὸς μὲν ἄξιος ἐπαίνων τυγχάνεις, ὁ δὲ πρεσβύτερός σου
ἀδελφὸς ἀξιώτερος, ὁ δὲ πρεσβύτατος ἀξιώτατος. Ταῖς γὰρ ἡλικί-
αις καὶ ἢ τῆς ἀρετῆς ἐπίδοσις συνέδραμεν, ὅθεν καὶ ἐπὶ σοὶ καὶ ἐπὶ

173. ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΟΜΑΧΟ

“Οτι πρέπει ἢ βλέποντας κανεῖς νὰ μὴ ἐρωτεύεται,
ἢ ἐρωτευόμενος νὰ μὴ βλέπει.

“Ἡ βλέποντας νὰ μὴ ἐρωτεύεσαι, ἢ ἐὰν ἐρωτεύεσαι νὰ μὴ βλέπεις. Καὶ ἐὰν σὲ μερικούς τὸ πρῶτο φαίνεται δύσκολο, σὲ μερικούς μάλιστα καὶ ἀδύνατο, νὰ ἐφαρμόζεις τὸ δεύτερο. Γιατὶ εἶναι προτιμότερη ἢ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτη ἀγάπη. Καὶ αὐτὸ σὲ μᾶς τὸ διατάζει νόμος θεϊκός. Ἐπειδὴ ὅμως ἐσὺ πιστεύεις τὶς διδασκαλίαι τῶν Ἑλλήνων, θὰ προσπαθήσω καὶ ἀπὸ ἐκεῖνες νὰ σοῦ παρουσιάσω τὴν ἀλήθεια τοῦ νόμου. Τὶς αἰτίαι βέβαιαι καὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ, καὶ τῶν Κιρραίων πρὸς τοὺς Ἀργεῖους, καὶ τῶν Θηβαίων πρὸς τοὺς Φωκεῖς θὰ τὶς ἀντιπαρέλθω, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ γνωστές, γιατί ὅλοι αὐτοὶ διήρκεσαν ἐπὶ δέκα χρόνια, καὶ ἔγιναν γιὰ γυναῖκες, θὰ σοῦ φέρω ὅμως τὴν ἀπόδειξη ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Ξενοφῶντα τὰ ὅποια καὶ κατέχεις. Γνώριζε λοιπὸν, ὅτι ὁ Κῦρος, πού οὔτε νὰ δεῖ ἀνεχόταν τὴν Πάνθεια, ἂν καὶ ἦταν γνωστὸ ὅτι εἶχε ἀκαταγώνιστη ὁμορφιά, ὅχι μόνο δὲν ἔπεσε στὸν πειρασμὸ τῆς λαγνείας, ἀλλὰ καὶ διέπρεψε στὴ σωφροσύνη. Ἐνῶ ὁ Ἀράσπας, ἂν καὶ ὑπερηφανευόταν, ὅτι καὶ βλέποντας δὲν ἐρωτευόταν, ἔπεσε σὲ τόσο μεγάλη ντροπὴ, μὲ τὸ νὰ τὴν ἐρωτευθεῖ καὶ νὰ τὴν ἱκετεύσει, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔπετυχε τὴν ἐπιθυμία του, ἀναγκάσθηκε ὁ Κῦρος νὰ χρησιμοποιοῦ μύρια τεχνάσματα καὶ ἐπινοήσεις, ὥστε νὰ ἀπαλλάξει ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν αἰσχρὴ αἰχμαλωσία του. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ἀνώτερος γιὰ σένα, ἐκεῖνος πού ρύθμιζε μὲ ἀσφάλεια τὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ μέχρι τώρα ἐγκωμιάζεται γιὰ τὴν σωφροσύνη του, ἢ αὐτὸς πού μὲ ἀγάπη ἀκαίρως καταντρόπιασε τὸν ἑαυτό του, καὶ πού τότε βέβαιαι ἔσθησε τὴν παρρησία του, ἐνῶ τοὺς μεταγενέστερους τοὺς ἔκανε νὰ διακωμωδοῦν καὶ τὴν προηγούμενη ἀλαζονεία του, καὶ τὴ δεύτερη ντροπὴ του; Ἐπομένως καὶ σὺ κατεύθυνε αὐτὰ πού σὲ ἀφοροῦν καλά, καὶ μὴ, κυριευμένος ἀπὸ βακχικὸ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ ἀκαίρως ἀσωπία, καταγκρεμίζεις τὸν ἑαυτό σου στὰ βάραιρα τῆς ἀσέλγειας.

174. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΠΑΥΛΟ

Ἐπαινετικὴ καὶ προτροπὴ πρὸς μίμηση τῶν συγγενικῶν
κατορθωμάτων.

Ἐσὺ βέβαιαι εἶσαι ἄξιος ἐπαίνων, καὶ ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός σου πιὸ ἄξιος, καὶ ὁ ἀκόμα μεγαλύτερος πολὺ πιὸ ἄξιος. Γιατὶ ἢ ἐπίδοση στὴν ἀρετὴ συμβάδισε μὲ τὶς ἡλικίας. Γι’ αὐτὸ καὶ σὲ σένα καὶ στὸν μεγαλύτερο

τῷ πρεσβυτέρῳ χρηστῇ ἐλπίς ἀνθεῖ, ὡς τοῦ πρεσβυτάτου προκο-
πτούσης τῆς ἡλικίας οὐκ ἀπολειφθήσεσθε, ἀλλ' ἀοίδιμοι κατ'
ἐκείνον γενήσεσθε. Ἐχοντες οὖν συγγενικά κατορθώματα, πρὸς
αὐτὰ τείνατε τὸν σκοπὸν

5

ΡΟΕ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνελευθέρου
κέρδους καὶ φιλοχρηματίας.

Εἰ καὶ πρὸς κέρδος ἀνελεύθερον ὄρων καὶ φιλοχρηματίας
ἐρῶν, κάλλιστον σαυτῷ ἡγῆ πεπράχθαι, ἀλλ' ἃ μάλιστα μὲν καὶ
10 αὐτὸς βούλοιο, πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν ἐστὶν αἴσχιστα. Εἰ δὲ καὶ τὴν
πάντη τε καὶ πάντως ἐψομένην τοῖς τοιούτοις τολμήμασι λογίσαι
δίκην, εὖ οἶδ' ὅτι καταθρηνήσειας σαυτόν. Σκόπει οὖν τὸ δέον. Τὸ
γὰρ τέλος τὸ κἀνταῦθα κἀκεῖ τοῖς πταίοουσιν ἐπόμενον οἶδας.

ΡΟΣ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

15 "Οτι οὐκ ἔστι τῶν ἀλλοτριῶν κρατῆσαι παθῶν,
τὸν τῶν οἰκείων μὴ περιγενόμενον.

Ὁ ἀκόλαστος, τουτέστιν ὁ ῥαθύμως βιούς καὶ τὰς οἰκείας μὴ
κολάζων ἐπιθυμίας, ἀλλὰ τὰς ἡνίας αὐτοῖς ἐνδιδούς τοῦ ὅπου
βούλοιντο χωρεῖν, εἰ ἐπιχειροῖη τὰς τῶν ἄλλων κολάζειν, καταγέ-
20 λαστος ἔσται καὶ ἐπονείδιστος. Οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν ἀνύσει, ἀλλὰ
καὶ κωμωδίας ὑπόθεσις γενήσεται, κατορθῶσαι ἐν ἄλλοις πειρώ-
μενος, ἅπερ αὐτὸς οὐ κατώρθωσεν. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τῶν
ἀλλοτριῶν κρατῆσαι παθῶν, τὸν τῶν οἰκείων μὴ περιγενόμενον.
Ταυτὸν γὰρ ποιεῖ, οἷον ἂν εἴ τις στρατηγὸς τὴν μὲν οἰκείαν πόλιν,
25 ἐμφύλιον ἔχουσαν πόλεμον καὶ νοσοῦσαν καὶ στασιάζουσαν εἰς
ὁμόνοιαν ἀγαγεῖν μὴ δυνηθείη, τῶν δ' ἔξωθεν πολέμων περιέσε-
σθαι ἐπαγγέλλοιτο. Πρὸς ὃν τις εἰκότως φαίη. Ἐμβρόντητε, ἴσως
ἀγνοεῖς, ὅτι οὐ τοσοῦτον οἱ ἀλλόφυλοι πόλεμοι, ὅσον οἱ ἐμφύλιοι
διαφθείρουσι. Χρὴ οὖν πρῶτον τὸν ἔνδον σβέσαι πόλεμον, καὶ
30 τότε τοῖς ἔξω πολεμίοις μάχεσθαι.

ΡΟΖ'.- ΕΠΙΦΑΝΙΩ

"Οτι οὐ χρὴ ἄλλα μὲν διδάσκειν, ἄλλα δὲ πράττειν.

Ἐπειδὴ θαυμάζειν, ἔφησ, ὅπως οἱ μὲν θεῖοι χρησιμοὶ ἡσυχίαν

ἀδελφό σου ὑπάρχει καλή ἐλπίδα, ὅτι καθὼς προχωρεῖ ἡ ἡλικία σας, δὲν θὰ ὑπολειφθεῖτε ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο ἀδελφό σας, ἀλλὰ θὰ γίνετε ἀείμνηστοι ὅπως ἐκεῖνος. Ἐφοῦ λοιπὸν ἔχετε συγγενικά παραδείγματα κατορθωμάτων, στρέψετε πρὸς ἐκεῖνα τὸν στόχο σας.

175. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

Προτροπή πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ ἀνελεύθερου κέρδους
καὶ τῆς φιλοχρηματίας.

Ἄν καί, ἀποβλέποντας στὸ ἀνελεύθερο κέρδος καὶ ἐπιθυμώντας τὴν φιλοχρηματία, νομίζεις ὅτι ἔχεις κάνει τὸν ἑαυτό σου πολὺ καλύτερον, ἀλλ' αὐτὰ ἀκριβῶς πού καὶ σὺ θὰ ἤθελες, εἶναι τὰ χειρότερα γιὰ τιμὴ καὶ δόξα. Ἐὰν μάλιστα σκεφθεῖς καὶ τὴ δίκη ἢ ὁποῖα θὰ ἀκολουθήσει ὅπωςδήποτε γιὰ τὶς πράξεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, γνωρίζω καλά, ὅτι θὰ καταθρηνήσεις τὸν ἑαυτό σου. Φρόντιζε λοιπὸν γι' αὐτὸ πού πρέπει. Γιατὶ γνωρίζεις τὸ τέλος πού ἀκολουθεῖ καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ γι' αὐτοὺς πού ἀμαρτάνουν.

176. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ἵτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξουσιάσει τὰ ξένα πάθη
ἐκεῖνος πού δὲν ἐξουσιάζει τὰ δικά του πάθη.

Ὁ ἀκόλαστος, δηλαδή αὐτὸς πού ζεῖ μὲ ραθυμία καὶ δὲν τιμωρεῖ τὶς ἐπιθυμίες του, ἀλλ' ἀφήνει σ' αὐτὲς τὰ χαλινάρια νὰ προχωρήσουν ὅπου θέλουν, ἐὰν ἐπιχειρήσει νὰ τιμωρήσει τὶς ἐπιθυμίες τῶν ἄλλων, θὰ γίνῃ καταγέλαστος καὶ ἄξιος κάθε κατηγορίας. Γιατὶ ὄχι μόνο δὲν θὰ ὠφελήσῃ καθόλου, ἀλλὰ καὶ θὰ γίνῃ ἀφορμὴ διακωμώδησης, ἐπιχειρώντας νὰ κατορθώσῃ σὲ ἄλλους, αὐτὰ πού ὁ ἴδιος δὲν κατόρθωσε. Γιατὶ δὲν εἶναι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ κανεὶς κύριος τῶν ξένων παθῶν, χωρὶς νὰ γίνῃ κύριος τῶν δικῶν του. Κάνει δηλαδή τὸ ἴδιο, σὰν τὸν στρατηγὸ ἀκεῖνον, πού ἐνῶ τὴν πόλη του, ἢ ὁποῖα ἔχει ἐμφύλιο πόλεμο, εἶναι ἄρρωστη καὶ στασιάζει, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ σὲ ὁμόνοια, ὑπόσχεται ὅτι θὰ καταστείλει τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους. Πρὸς αὐτὸν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ: «Ἀνόητε, ἀγνοεῖς, ὅτι δὲν καταστρέφουν τόσο πολὺ οἱ πόλεμοι τῶν ἄλλοεθνῶν, ὅσο οἱ ἐμφύλιοι. Πρέπει λοιπὸν πρῶτα νὰ σβήσῃς τὸν ἐσωτερικὸν πόλεμο, καὶ τότε νὰ πολεμήσῃς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς.

177. ΣΤΟΝ ΕΠΙΦΑΝΙΟ

Ἵτι δὲν πρέπει ἄλλα νὰ διδάσκουμε καὶ ἄλλα νὰ κάμνουμε.

Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι ἀπορεῖς, πῶς, ἐνῶ οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ λένε ὅτι πρέπει

ἡμᾶς ἄγειν φασὶ χρῆναι, κἄν τις ἡμᾶς ἀδικῆ, οἱ δὲ τούτων ἐρμη-
 νευταὶ οὐ θούλονται ἡσυχίαν ἄγειν, οὐδενὸς αὐτοὺς ἀδικοῦντος,
 κἄν τις αὐτοὺς ἐλέγχειν ἐπιχειροίη, λοιδορεῖσθαι φάσκουσι, καὶ
 ὡς ἐπὶ καθοσιώσει ἀλόγῃ δίκας πράττουσι, ταῦτα δὲ δρῶντες
 5 δυσχεραίνουσι, ὅτι παρ' Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων κωμωδοῦν-
 ται, σὲ μὲν ἐλέγχειν ὡς λογοποιὸν οὐκ ἔχω, ἡδέως δὲ τοὺς ταῦτα
 δρῶντας (οὐδὲ γὰρ κατὰ πάντων τὴν ψῆφον ἐνεκτέον) ἐροίμην· Τί
 δὴ ποτε τάναντία ὧν φατε διαπράττεσθε; Τί ἄλλα μὲν διδάσκεις,
 ἄλλα δὲ ποιεῖν ἐπιχειρεῖτε; Τί Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων τὴν γλῶτ-
 10 ταν ἀκονᾶτε καὶ κατὰ τῆς θειοτάτης θρησκείας ὀπλίζεσθαι παρα-
 σκεύαζετε, οὐς ἀρετῆ χρή, ἀλλ' οὐ δυναστεία χειρωθῆναι; Ἡ οὖν
 παυστέον τούτων τῶν πράξεων, ἢ μηδένα τοσοῦτον αἰτιατέον τοῦ
 πάντα φαύλως ἔχειν, ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς

ΡΟΗ'.— ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

15 Ὅτι, ὁ τὰ μικρὰ φυλαττόμενος, καὶ τὰ μέγιστα
 φυλάσσεται.

Ὅ τὰ πρόδηλα κακὰ φανερώως δρῶν καὶ μὴ ἐρυθριῶν, οὗτος
 δῆλον ὅτι λανθάνων οὐδὲν τῶν ἀπορρήτων ἄπρακτον ἐάσει, καὶ
 τοῖς μεγίστοις ἐγχειρῶν, οὐκ ἂν δήπου περὶ τὰ εὐτελέστερα ὀκη-
 20 ρῶς διακείσεται, ὁ δὲ τὰ μικρὰ φυλαττόμενος, καὶ τὰ μέγιστα, ὡς
 εἰκόσ, φυλάσσεται.

ΡΟΘ'.— ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ ἀναστάσεως καὶ νεκρώσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἢ ἐν τῷ
 μέλλοντι δόξα ἀνάλογος ἔσται τοῖς ἐνταῦθα πεπραγμένοις.

25 Ἡ μὲν ταῖς ἁμαρτίαις νενεκρωμένης ψυχῆς ἀνάστασις ἐνταῦ-
 θα τελεῖται, ὅταν ταῖς τῆς δικαιοσύνης πράξεσιν εἰς ζωὴν ἀνα-
 στοιχειωθῆ. Νέκρωσιν δὲ χρή νοεῖν ψυχῆς τὴν κακοπραγίαν, οὐ
 τὸν εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀφανισμόν· Διὸ καὶ περὶ τοῦ ἀσώτου παιδὸς ἔτι
 ζῶντος ἐρρέθη· «Νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε». Καὶ τῷ ὑπὸ τῆς κακίας
 30 νεκρωθέντι καὶ ταφέντι ἐρρέθη· «Ἐγειραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνά-
 στα ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστός». Τῷ γὰρ τὸν θάνατον

ἔμεῖς νὰ μένουμε ἡσυχοί, ἀκόμα καὶ ἂν κάποιος μᾶς ἀδικεῖ, οἱ ἑρμηνευτὲς τῶν νόμων δὲν θέλουν νὰ ἡσυχάσουν, καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἀδικεῖ κανένας, καὶ ἔαν κάποιος ἐπιχειρήσει νὰ τοὺς ἐλέγξει, λένε ὅτι κατηγοροῦνται, καὶ σὰν νὰ διέπραξε ἔγκλημα καθοσίωσης τὸν τιμωροῦν, καὶ ἐνῶ κάνουν αὐτὰ, δυσανασχετοῦν πού διακωμωδοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ἐσένα βέβαια δὲν μπορῶ νὰ σὲ κατηγορήσω ὡς λογογράφο, εὐχαρίστως ὅμως σ' αὐτοὺς πού τὰ κάνουν αὐτὰ (γιατὶ δὲν πρέπει νὰ τοὺς καταδικάζουμε ὅλους), θὰ ἔλεγα: Γιατὶ κάνετε τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ πού λέτε³³; Γιατὶ ἄλλα ἐπιχειρεῖτε νὰ διδάξετε καὶ ἄλλα κάνετε; Γιατὶ ἀκονίζετε τὴ γλῶσσα καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων, καὶ κάνετε νὰ ὀπλίζονται ἐναντίον τῆς θεϊκότητας θρησκείας αὐτοὺς πού πρέπει νὰ αἰχμολωπισθοῦν μὲ ἀρετὴ καὶ ὄχι μὲ ἐξουσία; Ἡ λοιπὸν πρέπει νὰ σταματήσετε τίς πράξεις αὐτές, ἢ νὰ μὴ κατηγορεῖτε κανένα, γιὰ τὸ ὅτι ὅλα ἔχουν κακῶς, παρὰ μόνο ἐσᾶς τοὺς ἴδιους.

178. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

“Ὅτι, αὐτὸς πού φυλάγεται ἀπὸ τὰ μικρά, θὰ φυλαχθεῖ καὶ ἀπὸ τὰ πάρα πολὺ μεγάλα.

Αὐτὸς πού κάνει ἐκεῖνα πού εἶναι ὀλοφάνερα κακὰ καὶ δὲν κοκκινίζει, αὐτὸς εἶναι φανερό, ὅτι κρυφὰ δὲν θὰ ἀφήσει τίποτε ἀπὸ τὰ ἀπαγορευμένα πού νὰ μὴ τὸ κάνει, καὶ ἐφόσον ἐπιχειρεῖ τὰ πολὺ μεγάλα, δὲν θὰ φερθεῖ μὲ ὀκνηρία γιὰ τὰ μικρότερα, ἐνῶ αὐτὸς πού φυλάγεται ἀπὸ τὰ μικρά, ὅπως εἶναι φυσικὸ θὰ φυλαχθεῖ καὶ ἀπὸ τὰ πάρα πολὺ μεγάλα.

179. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὴν ἀνάσταση καὶ τὴ νέκρωση τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἡ μελλοντικὴ δόξα θὰ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὰ ὅσα ἔπραξε κανεὶς ἐδῶ.

Ἡ ἀνάσταση τῆς νεκρωμένης ἀπὸ τίς ἁμαρτίες ψυχῆς γίνεται ἐδῶ, ὅταν μὲ τίς πράξεις τῆς δικαιοσύνης ἀναγεννηθεῖ στὴ ζωὴ. Νέκρωση βέβαια πρέπει νὰ ἐννοοῦμε τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, καὶ ὄχι τὸν ἀφανισμό στὴν ἀνυπαρξία. Γι' αὐτὸ καὶ γιὰ τὸν ἄσωτο υἱὸ πού ἀκόμα ζοῦσε, εἰπώθηκε: «Ἦταν νεκρὸς καὶ ξανάζησε»³⁴. Καὶ σὲ ἐκεῖνον πού πέθανε ἀπὸ τὴν κακία καὶ θάφτηκε, λέχθηκε: «Σὴκω ἐπάνω σὺ πού κοιμᾶσαι, καὶ ἀναστήσου ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, καὶ θὰ σὲ φωτίσει ὁ Χριστός»³⁵. Γιατὶ σ' αὐτὸν πού ἀποτίναξε τὸν θάνατο τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴν

35. Ἐφ. 5, 14.

τῆς ἁμαρτίας διὰ μετανοίας ἀποσεισαμένῳ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἀνατελεῖ, ἢ δὲ τοῦ σώματος ἐκεῖσε τελεσθήσεται, πάντων μὲν ὁμοίως διὰ τὴν ἀθανασίαν, οὐ πάντων δὲ ὁμοίως διὰ τὴν εὐκλείαν Ἡ γὰρ δόξα ἀναλόγως τοῖς ἐνταῦθα πεπραγμένοις ἐκάστῳ πρυτα-
5 νευθήσεται, καθὼς τὰ ἀψευδῆ τῆς Γραφῆς περιέχει λόγια.

ΡΠ'.- ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Χρῆ εὐηνίῳ καὶ πιθανῶ λόγῳ διδάσκειν τοὺς ἀμειλίκτω
ὀργῇ χρωμένους.

Εὐηνίῳ καὶ πιθανῶ λόγῳ κολάσαι, μᾶλλον δὲ διδάξαι χρῆ
10 τοὺς ἀμειλίκτω ὀργῇ χρωμένους τῆς ἐκουσίου μανίας ἀποπαύσα-
σθαι. Ἀνοιδουῖσα γὰρ εἰς ἀνδροφονίαν τελευτᾷ.

ΡΠΑ'.- ΥΠΑΤΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

Χρῆ διὰ τῶν σβεστηρίων τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς τῶν δεομέ-
νων εὐεργεσίας σβεννύειν τὴν τῆς φιλαργυρίας κάμινον.

15 Οἱ πῦρ σβέσαι βουλόμενοι, οὐχ ὕλην εὐκατάπρηστον προστι-
θέασιν, οὐδὲ τροφήν ἄλλην παρέχουσιν αὐτῷ, δι' ἧς αὐξεταιί τε καὶ
ἀχειρωτον γίνεται, ἀλλὰ σβεστηρίοις χρώμενοι τὴν φλόγα κατα-
παύουσιν. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς βούλει τὴν τῆς φιλοχρηματίας σβέ-
σαι κάμινον, τῇ ὑπεξαιρέσει, ἀλλὰ μὴ τῇ προσθήκῃ τοῦτο ῥαδίως
20 ἀνύσειν ἔλπιζε. Σβεστήρια δὲ φιλαργυρίας, ἐλεημοσύνη καὶ ἡ τῶν
δεομένων εὐεργεσία.

ΡΠΒ'.- ΛΟΥΚΑ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Ἵτι χρῆ ὄρον τῶν κρίσεων ποιεῖσθαι οὐ τὴν
οἰκείαν βούλησιν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον.

25 Ὁρθὸν καὶ δίκαιον ἐκείνῳ φαίνεται, τῷ χρημάτων κρείττονι,
ᾧ οὐδὲν κέρδος τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς ἐπισκοπεῖ. Εἰ γὰρ δῶρα
ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, τοὺς ἀσόφους τί οὐκ ἐργάζεται;
Ὡσπερ γάρ, ἐὰν ἐπὶ θάτερα τοῦ ζυγοῦ χρυσίον προσενέγκῃς,
καθέλκεται ἢ πλάστιγξ καὶ ἄνισον δείκνυσιν τὸν ζυγόν, οὕτω καὶ
30 ὅταν ὁ τῆς ψήφου κύριος χρυσίον λάβοι, οὐδὲν ἂν ὀρθῶς οὐδ'
ὑγιῶς ψηφιεῖται. Ὁ δὲ τῶν κρίσεων ὄρον τὸ δίκαιον, οὐ τὴν οἰκεί-

μετάνοια, θὰ ἀνατείλει τὸ ἀληθινὸ φῶς. Ἡ ἀνάστασις ὅμως τοῦ σώματος θὰ γίνῃ ἐκεῖ, ὅλων βέβαια κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο λόγῳ τῆς ἀθανασίας, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι ὅλων ἴδια, ἕξαιτίας τῆς δόξας. Γιατὶ ἡ δόξα θὰ ἀπονεμηθεῖ ἀνάλογα μὲ αὐτὰ ποὺ ἔπραξε ὁ καθένας ἐδῶ, ὅπως ἀναφέρουν τὰ ἀδιάψευστα λόγια τῆς Γραφῆς.

180. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΛΕΟΝΤΙΟ

“Ὅτι πρέπει μὲ εὐκόλα ἀποδεκτὸ καὶ πειστικὸ λόγο νὰ διδάσκουμε ἐκείνους ποὺ χρησιμοποιοῦν ἀμάλακτη ὀργή.

Μὲ πειθαρχημένο καὶ πειστικὸ λόγο πρέπει νὰ τιμωρήσεις, ἢ μᾶλλον νὰ διδάξεις ἐκείνους ποὺ χρησιμοποιοῦν ἀμάλακτη ὀργή, νὰ πάψουν τὴν ἐκούσια μανία τους. Γιατὶ ὅταν φουντώνει, καταλήγει σὲ δολοφονία.

181. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΥΠΑΤΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ σβήνουμε τὸ καμίνι τῆς φιλαργυρίας μὲ τὰ σβεστήρια τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς εὐεργεσίας ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἀνάγκη.

Ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ σβήσουν μὰ φωτιά, δὲν ρίχνουν ξύλα ποὺ καίγονται εὐκόλα, οὔτε τῆς ρίχνουν ἄλλη τροφή, μὲ τὴν ὁποία δυναμώνει καὶ γίνεται ἀνεξέλεγκτη, ἀλλὰ καταπαύουν τὴ φλόγα χρησιμοποιώντας πυροσβεστήρες. Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ θέλεις νὰ σβήσεις τὸ καμίνι τῆς φιλοχρηματίας, νὰ μὴ ἐλπίζεις ὅτι αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιτύχεις εὐκόλα μὲ τὴν προσθήκη καὶ ἄλλων χρημάτων, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀφαίρεση. Καὶ πυροσβεστήρες τῆς φιλαργυρίας εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ εὐεργεσία αὐτῶν ποὺ ἔχουν ἀνάγκη.

182. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΛΟΥΚΑ

“Ὅτι πρέπει νὰ κάνουμε κανόνα τῶν ἀποφάσεών μας ὄχι τὴ βούλησή μας, ἀλλὰ τὸ δίκαιο.

Σωστὸ καὶ δίκαιο εἶναι αὐτὸ ποὺ πιστεύει ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀνώτερος χρημάτων, τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ ὁποίου δὲν ἀποβλέπουν σὲ κανένα κέρδος. Γιατὶ, ἐὰν τὰ δῶρα τυφλώνουν τὰ μάτια τῶν σοφῶν³⁶, τί δὲν κάνουν στοὺς ἄσοφους; “Ὅπως δηλαδή ἂν σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ζυγαριᾶς βάλεις χρυσό, ἢ πλάστιγγα γέρνει πρὸς τὰ κάτω καὶ παρουσιάζει ἄνιση τῆς ζυγαριᾶς, ἔτσι καὶ ὅταν ὁ κύριος τῆς ἀπόφασης πάρει χρυσό, δὲν θὰ ἐκδώσει καμμιὰ σωστή καὶ ὑγιῆ ἀπόφαση. Ἀντίθετα ἐκεῖνος ποὺ μέτρο τῶν

36. Δευτ. 16, 19. Σοφ. Σειρ. 20, 29.

αν βούλησιν ποιούμενος, ἐκεῖ ῥέπειν παρασκευάζει τὰς ψήφους,
ἐνθα τὴν δίκην νεύουσιν θεάσοιτο.

ΡΠΓ'.– ΑΛΦΕΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι οὐ

5 χρὴ τὰναντία ὧν φαμεν δοῦν.

Ἦλιθίους ἔγωγε ἠγοῦμαι τοὺς ἐπὶ μὲν τῶν λόγων τὰς ἐναντιώ-
σεις ὀρῶντας, ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων μὴ καθορῶντας. Τὸ γὰρ ἀπὸ τῶν
συλλογισμῶν εὐλογον προβαλλόμενοι, τὰναντία ὧν φασι δοῦν οὐ
παραιτοῦνται. Τὴν γοῦν ἀκτημοσύνην μέγιστον ἀγαθόν, ὥσπερ
10 οὖν καὶ ἔστιν, ὑποτιθέμενοι, ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν κερδαίνουσι συμ-
φορῶν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἐκθειάζοντες, τὰ τῶν ἐλεεῖσθαι δεο-
μένων σφετεριζόμενοι οὐκ ἐρυθριῶσι, καὶ τὸ κοινωνικὸν καὶ εὐμε-
τάδοτον ἀνακηρύττοντες, χρηματιζόμενοι οὐκ αἰσχύνονται.

ΡΠΔ'.– ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

15 Ὅτι χρὴ καθαρὸν ἔχειν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν (νοῦν),
πρὸς τὸ δύνασθαι διακρίνειν τὰ κάλλιστα καὶ τὰ αἰσχροῦ.

Πάντες σχεδόν, οἷς ἀρετῆς λόγος, φασίν, ὡς ὀξὺ μὲν πρὸς τὴν
κακίαν ὀρᾶς, τυφλώττεις δὲ πρὸς τὰ κάλλιστα. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὐ-
τως ἔχει, ἀνακάθαρον σαυτοῦ τὸν νοῦν (οὗτος γὰρ ἔστιν ὁ τῆς
20 ψυχῆς ὀφθαλμός). τάχα πως τὰ τε καλὰ καὶ τὰ αἰσχροῦ διακρι-
θῆναι δυναθῆίης. Ἐκ γὰρ ταύτης τῆς βασάνου τὰ μὲν ἐλεῖν, τὰ δὲ
φυγεῖν προθυμηθείης.

ΡΠΕ'.– ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

25 Ὅτι, οἱ ἐν διεφθαρμένοις ἤθεσι τρεφόμενοι παῖδες,
οὐ ῥαδίως μετ' ἀρετῆς εἰς ἀνδρίαν ἐκδήσονται.

Ὅτι μὲν οἱ ἐν διεφθαρμένοις ἤθεσι τρεφόμενοι παῖδες οὐ ῥα-
δίως μετ' ἀρετῆς εἰς ἀνδρίαν ἐκδήσονται, καὶ ἡ σὴ σύνεσις, δι' ὧν
ἔγραψεν, ἐδήλωσεν, ὅτι δὲ καὶ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, αὐτίκα μάλα
εἰρήσεται. Τὴν μὲν γὰρ σωφροσύνην αὐτοῖς παραιρεῖται τὸ τοῖς
30 ἀσελγαίνουσι συνδιατρίβειν, τὴν δὲ φρόνησιν τὸ τοὺς ἐν τοῖς προ-
σήκουσιν ἀναγνώσμασιν ἰδρώτας ἀποδιδράσκειν, τὴν δὲ ἀνδρίαν ἢ
τῶν ὀρχηστῶν ἀνανδρία, τὴν δὲ δικαιοσύνην ἢ τῶν μίμων ἐπι-

ἀποφάσεών του ἔχει τὸ δίκαιο, καὶ ὄχι τὴ δική του βούληση, κάνει ὥστε οἱ ἀποφάσεις νὰ κλίνουν ἐκεῖ ὅπου βλέπει ὅτι κλίνει τὸ δίκαιο.

183. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΛΦΕΙΟ

Γιὰ τὴν ἀκτημοσύνη καὶ ἐλεημοσύνη, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάνουμε τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ πού λέμε.

Ἐγὼ τοῦλάχιστον αὐτοὺς πού στοὺς λόγους βλέπουν τίς ἀντιφάσεις, ἐνῶ στὰ ἔργα δὲν τίς βλέπουν, τοὺς θεωρῶ ἡλιθίους. Γιατί, ἐνῶ προβάλλουν τὸ εὐλογο τῶν συλλογισμῶν, δὲν παύουν νὰ κάνουν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ πού λένε. Ἐνῶ λοιπὸν θεωροῦν τὴν ἀκτημοσύνη μέγιστο ἀγαθὸ, ὅπως καὶ εἶναι, κερδίζουν ἀπὸ τίς συμφορὲς τῶν ἄλλων, καὶ ἐνῶ ἐκθειάζουν τὴν ἐλεημοσύνη, δὲν κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπὴ ὅταν οἰκειοποιοῦνται ἐκεῖνα πού ἀνήκουν σ' ἐκείνους πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἐλεημοσύνη, καὶ ἐνῶ διακηρῦσσουν τὴν κοινωνικότητα καὶ τὴ μεταδοτικότητα, δὲν ντρέπονται ὅταν χρηματίζονται.

184. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

Ὅτι πρέπει νὰ ἔχουμε καθαρὸ τὸν ὀφθαλμὸ (νοῦ) τῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ μπορούμε νὰ διακρίνουμε τὰ κάλλιστα καὶ τὰ αἰσχρά.

Σχεδὸν ὅλοι ὅσοι μιλοῦν γιὰ ἀρετὴ, λένε ὅτι βλέπεις ἄριστα πρὸς τὴν κακία, μένεις ὅμως τυφλὸς πρὸς αὐτὰ πού εἶναι πολὺ καλά. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸ ἔτσι εἶναι, ξανακαθάρισε τὸν νοῦ σου (γιατί αὐτὸς εἶναι τὸ μάτι τῆς ψυχῆς), μήπως καὶ μπορέσεις νὰ διακρίνεις καὶ τὰ καλά καὶ τὰ αἰσχρά. Γιατί ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐνέργεια θὰ προθυμοποιηθεῖς νὰ προτιμήσεις τὰ καλά, καὶ ν' ἀποφύγεις τὰ κακία.

185. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ὅτι, τὰ παιδιὰ πού ἀνατρέφονται μὲ διεφθαρμένα ἥθη, δὲν θὰ μπορέσουν νὰ φθάσουν εὐκόλα σὲ ἀνδρία μὲ προτερήματα ἀρετῆς.

Ὅτι τὰ παιδιὰ πού ἀνατρέφονται μέσα σὲ διαφθαρμένα ἥθη, δὲν θὰ μπορέσουν εὐκόλα νὰ φτάσουν μὲ προτερήματα σὲ ἀνδρεία, τὸ δήλωσε καὶ ἡ σύνεσή σου μὲ αὐτὰ πού ἔγραψε, ὅτι ὅμως πραγματικὰ ἔτσι ἔχει τὸ πρᾶγμα, θὰ εἰπωθεῖ εὐθύς ἀμέσως. Τὴ σωφροσύνη δηλαδὴ αὐτῶν τὴν ἀποτρέπει τὸ ὅτι ζοῦν μαζὶ μὲ ἐκείνους πού ἀσελοῦν, τὴ φρόνηση τὸ ὅτι ἀποφεύγουν τοὺς κόπους τῶν ἀναγνωσμάτων, τὴν ἀνδρία ἢ ἀνανδρία τῶν χορευτῶν, καὶ τὴ δικαιοσύνη ἢ ἐπιπορκία τῶν μίμων. Μὲ τί λοιπὸν θὰ

ορκία. Τίνι δ' ἂν ἢ συναχθεσθεῖεν ἢ συνησθεῖεν μετὰ τῆς προεπού-
σης καταστάσεως, οἷς δυοῖν ἀνάγκη θάτερον, ἢ γελᾶν ἢ τεταρά-
χθαι, ὧν τὸ μὲν τῆς σκηνῆς, τὸ δὲ τοῦ ἵπποδρόμου δῶρόν ἐστιν;
Δεινὸν ἠγούμενος τὸ τῇ θεᾷ ἐαλωκέναι τοὺς νέους, εἶργε τούτους,
5 μάλιστα μὲν λόγῳ, εἰ δὲ μὴ πείθοιντο, φόβῳ. Ῥᾶστα γὰρ ἂν οὕτως
ἀρίστους ἄνδρας καὶ δεινούς ῥήτορας δημιουργήσεις. Εἰ δέ, ὡς
γέγραφας, δεινὸν ἠγοῦνται τὸ τῆς τέρψεως ἐκείνης εἶργεσθαι,
ἣτις ἀτεχνῶς ἔοικε τῇ τῶν Σειρήνων ᾠδῇ, ἥς ἢ σιγὴ χρησιμώτερα
τοῖς ἀνθρώποις, ἣν ἰσχυρίζονται τε νενομίσθαι ταύτην καὶ συγ-
10 κεχωρηῆσθαι, ἐκεῖνο μανθανέτωσαν, ὅπερ ἴσως μετὰ τῶν ἄλλων
καλῶν ἀγνοοῦντες, ἀδικεῖσθαι οἴονται τὴν νεότητα καὶ παρανο-
μεῖσθαι, ὅτι οἱ τὴν ἀπὸ τῆς τέρψεως ταύτης θανατηφόρον ἡδονὴν
ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς πόλεις εἰσαγαγόντες καὶ τὸ δηλητήριον κατὰ
γνώμην τοῦ τῆς ἀνθρωπότητος ἐχθροῦ (τοῦ καὶ τὰς ἐμπιπτούσας
15 προφάσεις εἰς ἀπώλειαν τρέποντος ταῖς ψυχαῖς τῶν θεωμένων)
κεράσαντες, οὐκ ἂν ἀπλῶς ἦλθον ἐπὶ τοῦτο (ἢ γὰρ ἂν οὐδὲ οἱ ἔξω-
θεν νόμοι ἐπέτρεψαν), ἀλλὰ μετ' εὐλόγου δῆθεν αἰτίας

Ὅρωντες γὰρ στρατόπεδα μὲν τοῖς βασιλεῦσιν ἐξηρτυμένα,
καὶ ταῦτ' ἐξασκοῦντας διὰ τοῦ θίου, τοὺς δ' ἐν ταῖς πόλεσι δῆμους
20 ἀτέλειαν ἔχοντας τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις κινδύνων καὶ πολλὴν ἄγοντας
τὴν σχολήν, γινώσκοντές τε τοὺς ἐν τοιαύτῃ ῥαστώνῃ ὄντας (οὐ
γὰρ πάντες τῇ σχολῇ ἐπὶ καλῷ χρῶνται), πολλάκις νεώτερόν τι
βουλεύοντας, ἐκκόψαι δεῖν οἰηθέντες αὐτόπρεμνον τῶν ἐπαναστά-
σεων τὴν ῥίζαν καὶ μὴ διπλοῦν ἑᾶσαι τοῖς ἠγουμένοις τὸν πόλε-
25 μον, τὸν μὲν ἔξωθεν, τὸν ἔνδοθεν, ἀσχολίαν τινὰ ταύτην ἐξηύραν-
το, καὶ κατεσκεύασαν τοῖς ἀπερισκέπτως ὀτιοῦν τολμᾶν εἰωθόσι,
καὶ δεδώκασιν αὐτοῖς εἰς φιλονεικίαν ἀφορμὴν, τοσοῦτον μὲν
οὐδὲ ἀνῦσαι ἰσχύουσαν, δεινὴν δὲ τὸν θυμὸν δαπανῆσαι περὶ
αὐτήν, τοῦτ' ἐστὶν ἢ τῶν ἵππων συνεχῆς ἄμιλλα, πολιτικὴ τις ἔρις,
30 ἐπιστρέφουσα πρὸς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα τοὺς ὑπὸ τοῦ μηδὲν χρη-
στὸν ἐθέλειν ποιεῖν, ἴσως ἂν τι ἀργαλεώτερον ἐννοήσοντας. Τοῦθ'
ἢ περὶ τὴν ὀρχήστραν ποικιλία. Τοὺς μὲν γὰρ θεάμασι ἐστιῶσα,
τῶν δὲ ἀκούσμασι τὴν ἀκοὴν γοητεύουσα, ἔδοξε, καίτοι πονηρίας

μποροῦσαν ἢ νὰ συλλυπηθοῦν ἢ νὰ συγκινηθοῦν μὲ τὴν πρέπουσα στάση αὐτοὶ ποὺ κατ' ἀνάγκη ἔχουν νὰ ἐπιλέξουν ἓνα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ νὰ γελοῦν, ἢ νὰ ταράσσωνται, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα εἶναι δῶρο τοῦ θεάτρου, καὶ τὸ ἄλλο τοῦ ἵπποδρόμου; Θεωρώντας φοβερὸ τὸ ὅτι μὲ τὰ θεάματα αἰχμαλωτίζονται οἱ νέοι, ἐμποδίζέ τους, κυρίως μὲ τὸν λόγο, ἐὰν ὅμως δὲν πείθονται, μὲ τὸν φόβο. Γιατὶ εὐκολώτερα μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν θὰ μπορέσεις νὰ δημιουργήσεις ἄριστους ἄνδρες καὶ δεινούς ρήτορες. Ἐὰν ὅμως, ὅπως ἔγραψες, θεωροῦν φοβερὸ τὸ ὅτι ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση ἐκείνη, ἢ ὁποῖα ἀπλῶς μοιάζει τὸ τραγούδι τῶν Σειρήνων, ἀπὸ τὴν ὁποῖα χρησιμώτερη στοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ σιγή, καὶ ἂν ἰσχυρίζονται ὅτι αὕτη εἶναι νόμιμη καὶ ἐπιτρεπόμενη, ἃς μάθουν αὐτό, τὸ ὁποῖο ἀγνοώντας το προφανῶς μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα καλὰ, νομίζουν ὅτι ἀδικεῖται καὶ κακομεταχειρίζεται ἡ νεότης, ἃς μάθουν ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ μὲ τὴν εὐχαρίστηση αὐτὴν ἔχουν εἰσαγάγει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σὺς πόλεις τὴ θανατηφόρα ἡδονὴ καὶ τὴν ἀναμύγνουν μὲ δηλητήριον, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητος (ὁ ὁποῖος καὶ τὶς προβαλλόμενες προφάσεις τὶς μετατρέπει σὲ ἀπώλεια σὺς ψυχὰς αὐτῶν ποὺ τὰ βλέπουν), δὲν θὰ ἔφταναν εὐκολὰ σ' αὐτό (τὸ ὁποῖο βέβαια δὲν τὸ ἐπέτρεψαν οὔτε οἱ μὴ χριστιανικοὶ νόμοι), ἀλλὰ δῆθεν μὲ δικαιολογημένη αἰτία.

Πραγματικὰ βλέποντας τὰ στρατόπεδα ποὺ εἶναι προετοιμασμένα γιὰ τοὺς βασιλεῖς, νὰ ἀσκοῦνται σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ, ἐνῶ τὰ πλήθη τῶν πόλεων νὰ εἶναι ἀπροετοίμαστα γιὰ τοὺς κινδύνους τῶν ὅπλων καὶ νὰ βρίσκονται σὲ ἀπραξία, καὶ γνωρίζοντας, ὅτι αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται σὲ τέτοια νωθρότητα (γιατὶ ὅλοι δὲν χρησιμοποιοῦν τὴν ἀργία γιὰ καλὸ) πολλές φορές σκέφτονται κάτι ἀπερίσκεπτο, νομίζοντας ὅτι πρέπει νὰ κόψουν σύρριζα τὴν αἰτία τῶν ἐπαναστάσεων, καὶ νὰ μὴ δημιουργοῦν στοὺς ἡγουμένους διπλὸ πόλεμον, ἑξωτερικὸ καὶ ἐσωτερικόν, ἀνακάλυψαν μὲ τέτοια ἀσχολία, καὶ κατασκεύασαν γιὰ ἐκείνους ποὺ εἶχαν συνηθίσει νὰ ἀποτολμοῦν ἀπερίσκεπτα ὅτιδήποτε, καὶ τὴν ἔδωσαν σ' αὐτοὺς ὡς ἀφορμὴ γιὰ νὰ φιλονεικοῦν, τόσο, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ κάνει τίποτε, ἱκανὴν ὅμως στὸ νὰ ἔξαντλεῖ τὸν θυμὸ τους γύρω ἀπὸ αὐτήν, ὅπως δηλαδὴ εἶναι ἡ συνεχὴς ἄμλλα τῶν ἵππων, ἢ κάποια πολιτικὴ φιλονεικία, ἢ ὁποῖα στρέφει σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ἐκείνους ποὺ δὲν θέλουν νὰ κάνουν κάτι χρήσιμο, γιὰ νὰ μὴ σκεφθοῦν ἐνδεχομένως κάτι φοβερώτερον. Τέτοια εἶναι καὶ ἡ ποικιλία γύρω ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα. Γιατὶ, τρέφοντας ἄλλους μὲ θεάματα, καὶ γοητεύοντας τὴν ἀκοὴ ἄλλων μὲ ἀκούσματα, θεωρήθηκε, ἂν καὶ ἦταν γεμάτη

γέμουσα, στασιώδους βουλήs ἐμπόδισμα. Ταῦτα συνεχώρησαν τῶν ἐλαττόνων (ὡς ᾤήθησαν) ᾠνούμενοι τὰ μείζω, τὴν ἡσυχίαν, τὴν ἀσφάλειαν, νέους δὲ τρεφομένους εἰς ἀρετὴν καὶ τὴν καλλίστην ἀρμονίαν ἀρμοττομένους, οὐ θέμις ἐπὶ τὴν μετουσίαν τούτων
5 ἶναι, οὐδ' ἄνδρας δὲ τῶν οἰκείων ψυχῶν ἐπιμελουμένους

Οὐκοῦν οὐδ' ἀπέρχονται μεθέξοντες, ἀλλ' ἀμείνους παρὰ πάντων εἶναι κέκρινται, κρείττους ὄντες τῆs ὀλεθρίου ταύτης τέρψεως, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ πόλεός τ', εἰ καὶ πάντες οἱ συρφετώδεις καὶ ἀγοραῖοι γνωσιμαχήσαντες τὰς ἡσυχίας ἤγον καὶ φιλοσοφίαν
10 ἠσπάζοντο, ἐκέκλειστο μὲν ἂν τὰ θέατρα ἢ καὶ ἀνοιγόμενα οὐδένα ἐπήγετο, ἀπώλετο δ' ἂν καὶ ἡ τῶν αὐτοῖs κακῶs ἀγωνιζομένων τέχνη, μᾶλλον δὲ κακοτεχνία, καὶ τὰ τρία μέγιστα κατώρθωτο ἂν, ἢ τε τῶν ψυχῶν σωτηρία, ἢ τε τῶν πόλεων κατάστασις, ἢ τε τῶν ἀρχόντων ἀσφάλεια. Ταῦτα μὲν οὖν ἀκουόντων παρὰ τῆs σῆs παι-
15 δεύσεως. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὴν ἐμὴν κινήσαι γλῶτταν δεῖν ᾤήθη, ὡς μεγάλα τινὰ (ὅπερ οὐκ οἶμαι) ἀνύσουσαν, ἵνα μὴ δόξω σε λυπεῖν, καὶ πρὸς αὐτοὺs γέγραφα.

ΡΠς'. – ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΙΣΙΝ

Περὶ ἀρετῆs, ἣν παντὶ σθένει προσήκει ἀσκεῖν,
ὡς ἀθανάτου οὐsης.

20

ᾧ μειράκια (χρὴ γὰρ ὑμῖν ἀρχομένοις τοῦ βίου μηδὲν παράλογον φραῖσαι, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἀπαμφιάσαι), πάντων τῶν ὄντων ἢ δοκούντων ἀγαθῶν μέγιστόν τε καὶ κάλλιστόν ἐστιν ἡ ἀρετή, καὶ ταυτόν εἰσιν οἱ ταύτῃ συμβιούντες πρὸς τοὺs ἀμοιροῦν-
25 τας, ὅπερ ἐκεῖνοι μὲν πρὸς τὰ θηρία, ἄγγελοι δὲ πρὸς τοὺs ἀνθρώπους βαδίζουσι γοῦν διὰ τῆs ἀγορᾶs ἀγγέλοιs εἰκότεs. Ὡσπερ γὰρ λαμπτήρες ἐν σκότῳ ἐξαίφνης ἀρθέντες ἐπιστρέφουσι πρὸς ἑαυτοὺs τὰs τῶν ἄλλων ὄψεις, οὕτω καὶ οὗτοι τοὺs ἄλλους καὶ ἐκπλήττουσι καὶ φωτίζουσι. Οἱ δὲ ἀφέντες τὰ οἰκεῖα ἔπονται
30 πρὸς τὴν φωνὴν ἀγαλλόμενοι, καὶ γίνονται πρὸς ἐκείνους, ὃ δὴ πρὸς τοὺs ποιμέναs τὰ πρόβατα, συγχωροῦντες ἄγειν αὐτοὺs ὅπῃ ἢ θέλτιον, οἱ δὲ παραλαβόντες πειθηνίους, ἐξηγοῦνται καθάπερ προφηται τὰ μέλλοντα. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τῶν οὐ πολὺν τῆs ἀρετῆs ποιουμένων λόγον, παρ' οἷs ἢ παραυτίκα ἡδονὴ καὶ ῥαστώνη

πονηρία, ὅτι εἶναι ἐμπόδιο γιά στασιαστική σκέψη. Τὰ ἐπέτρεψαν βέβαια αὐτὰ γιατί, ὅπως νόμισαν, μέ τὰ μικρότερα θὰ ἐξαγοράσουν τήν ἡσυχία καί ἀσφάλεια. Οἱ νέοι ὅμως πού ἀνατρέφονται στήν ἀρετή καί προσαρμόζονται στήν πιό καλή ἀρμονία, δέν ἐπιτρέπεται νά πηγαίνουν καί νά συμμετέχουν σ' αὐτά, ἀλλ' οὔτε οἱ ἄνδρες πού φροντίζουν τίς ψυχές τους.

Λοιπὸν οὔτε πηγαίνουν γιά νά λάβουν μέρος, ἀλλά θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ ὅλους, ἀφοῦ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ αὐτήν τήν καταστρεπτική εὐχαρίστηση, καί μάλιστα καί ἀπὸ τήν πόλη, καί ἂν ὅλοι οἱ τιποτένιοι καί ἀργόσχολοι ἀφοῦ μετανοοῦσαν καί ἡσύχαζαν καί ἀσπάζονταν τήν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας, θὰ ἐκλείναν τὰ θέατρα, ἢ καί ἂν ἄνοιγαν δέν θὰ προσεῖλκυαν κανένα, καί θὰ χανόταν καί ἡ τέχνη ἐκείνων πού ἀγωνίζονται μέ αὐτά, ἢ καλύτερα ἢ κακοτεχνία, καί θὰ μποροῦσαν νά κατορθωθοῦν τὰ τρία μέγιστα καί ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν, καί ἡ τάξη τῶν πόλεων, καί ἡ ἀσφάλεια τῶν ἀρχόντων. Αὐτὰ λοιπὸν ἄς ἀκούουν ἀπὸ τῆ δική σου διδασκαλία. Ἐπειδὴ ὅμως νόμισες ὅτι πρέπει νά κινήσω καί τῆ δική μου γλώσσα, μέ τῆ σκέψη ὅτι θὰ μποροῦσε νά ἐπιτύχει σπουδαῖα πράγματα (πρᾶγμα πού δέν τὸ πιστεύω), γιά νά μὴ δώσω τήν ἐντύπωση ὅτι σέ στεναχωρῶ, ἔχω γράψει καί σ' αὐτούς.

186. ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γιά τήν ἀρετή, τήν ὁποία πρέπει μέ ὅλη τῆ δύναμη νά τήν ἀσκοῦμε, γιατί εἶναι ἀθάνατη.

᾽Ω νέοι (γιατί πρέπει τώρα πού ἀρχίζετε τῆ ζωῆ, νά μὴ σᾶς πῶ τίποτε τὸ παράλογο, ἀλλὰ νά σᾶς ἀποκαλύψω τήν ἀλήθεια), ἀπὸ ὅλα ὅσα εἶναι ἢ φαίνονται ἀγαθὰ πιό μεγάλη καί πιό καλή εἶναι ἡ ἀρετή, καί εἶναι τὸ ἴδιο ὅσοι ζοῦν μέ αὐτήν, σέ σχέση μέ ἐκείνους πού τήν στεροῦνται, αὐτὸ πού εἶναι ἐκεῖνοι πρὸς τὰ θηρία καί οἱ ἄγγελοι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Γιατί βαδίζουν μέσα στήν ἀγορὰ μοιάζοντας μέ ἀγγέλους. Ὅπως δηλαδή οἱ λαμπτήρες, ὅταν ὑψώνονται ξαφνικὰ μέσα στὸ σκοτάδι, στρέφουν τὰ βλέμματα τῶν ἄλλων πρὸς τὸ μέρος τους, ἔτσι καί αὐτοὶ καί προξενοῦν ἐκπληξη, καί φωτίζουν τοὺς ἄλλους, καί ἐκεῖνοι, ἀφήνοντας τὰ δικά τους, ἀκολουθοῦν μέ μεγάλη χαρὰ τῆ φωνή τους, καί γίνονται πρὸς αὐτούς, ὅτι τὰ πρόβατα πρὸς τοὺς ποιμένες, ἐπιτρέποντάς τους νά τοὺς ὀδηγοῦν ὅπου εἶναι καλύτερα, καί αὐτοὶ παίρνοντάς τους ὑπάκουους, τοὺς ἐξηγοῦν, ὅπως οἱ προφήτες. τὰ μελλοντικά. Ἐπειδὴ δηλαδή ὑπάρχουν πολλοὶ πού δέν μιλοῦν πολὺ γιά τήν ἀρετή, σ' αὐτούς ἡ πρόσκαιρη ἡδονὴ καί ἡ εὐκο-

μείζον ἰσχύει τοῦ ποθ' ὕστερον συνοίσοντος, οἷ διὰ μὲν ἀπληστίαν καὶ ἀδικίαν τὰ παρόντα ἀγαπῶσι, διὰ δὲ σκαιότητα τρόπων τῶν μετὰ ταῦτα οὐδὲν προορῶσι, τῶν ἐν χειροῖν μόνον φροντίδα τιθέμενοι, φράζουσι, "Τὸ παρὸν εὖ τίθει", ἐκεῖνοι τὰ μέλλοντα σκο-
 5 ποῦντες προμηνύουσι, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκβάντων κατὰ τοὺς λόγους, στεφανοῦνται καὶ ἀνακηρύττονται. Οὗτοι ζῶντες μὲν τὰς κεκλιμένας μὲν ὀρθοῦσι, τὰς δ' ἐστῶσας κοσμοῦσι πόλεις, τελευτήσαντες δὲ ἐγκαταλείπουσι κέντρον τοῦ πόθου. Ἐπίσημοι γὰρ οἱ τάφοι, ἐν τιμῇ δὲ τὰ γένη, διηνεκῆς δὲ ἡ μνήμη δι-καίων. Ἀρετῆς
 10 γὰρ ἐκτήσαντο φύσιν, ἧς οὐ πέφυκεν ἄπτεσθαι τελευτή. Τῶν μὲν γὰρ σωματικῶν πλεονεκτημάτων ῥαδίως ἕκαστον ἀποσβέννυται καὶ πρόσκαιρον ἔχει τὴν χάριν, οἷον κάλλος, τάχος, ῥώμη (τοῦ σώματος γὰρ φθειρομένου, ἀναγκαίως κἀκεῖνα φροῦδα οἴχεται), ἀρετῆς δὲ μονῆς, ἅτε ἐν ἀθανάτῳ ψυχῇ τρεφομένης, οὐ πέφυκεν ἄπτε-
 15 σθαι μεταβολή.

Οὐκοῦν παντὶ σθένει προσήκει τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν, ἀλλ' οὐχ ἠγεῖσθαι δοκεῖν ἀσκεῖν. Ἄλλὰ μηδ' εἰς πλοῦτον κεχηνότες καταμελεῖτε ταύτης, Ἔστι γὰρ ἐκεῖνος τῆσδε εὐτελέστερος. Τὸν μὲν γὰρ ῥαδίως ἂν τις ἀφέλοιτο, τοῦτο μὲν λαθὼν τοῦτο δὲ μείζων
 20 ἰσχύων, τῆς δὲ οὐκ ἂν ἀποστερήσειεν, οὐδὲ εἰ τοῦ σώματος χωρίσεως, Ἀρετὴν δὲ φημι (μὴ γὰρ δὴ ἡ ὁμωνυμία ὑμᾶς σφαλλέτω), οὐ τὴν ἐν πολέμοις ἀνδρίαν, ἧς πολλάκις τὸ πλεόν τοῖς πονηροῖς, ἢ τοῖς ἀγαθοῖς μέτεστιν, οὐδὲ τὴν Ὀλυμπιάσι νίκην, ἢ καὶ ἐπιτυχοῦσιν ἀφίπταται, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα (εὖ
 25 γὰρ ἔφησε Θουκυδίδης, "Ὅτι ἀμαθία μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον, ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας", οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν τῶ παρόντι συγκαταλυομένων βίῳ, ἀλλὰ τὴν διὰ σωφροσύνης καὶ φρονήσεως, δικαιοσύνης τε καὶ ἀνδρίας, πραότητός τε καὶ ἐπιεικειάς, φιλοσοφίας τε καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων συγκροτουμέ-
 30 νην καὶ συμπληρουμένην.

Ἄλλὰ πολλοί, φασί, παρὰ τὴν ἀξίαν εὐήμεροῦσι καὶ ἀρετῆς χωρὶς πλουτοῦσιν. Ὁμολογῶ μὲν κἀγώ, τοῦτο δὲ πῶς ἂν εἰκότως ἀποτρέψειε τῆς ἀρετῆς, οὐ συνορῶ. Εἰ μὲν γὰρ εἶχε τις σαφῶς

λη ζωὴ ἰσχύει περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ πού κάποτε ὕστερα θὰ τοὺς συμφέ-
ρει, αὐτοὶ ἀπὸ ἀπληστία καὶ ἀδικία ἀγαποῦν τὰ παρόντα, καὶ ἔξαιτίας τῶν
ἀπαιδευτῶν τρόπων τους δὲν προβλέπουν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού θὰ συμ-
βοῦν ἀργότερα, ἀλλὰ φροντίζοντας γι' αὐτὰ πού ἔχουν στὰ χέρια τους, λέ-
νε, «Νὰ ρυθμίζεις καλὰ τὸ παρόν», ἐκεῖνοι βλέποντας ἐκεῖνα πού πρόκει-
ται νὰ συμβοῦν στὸ μέλλον τὰ προλέγουν, καὶ ὅταν τὰ πράγματα γίνουν
ὅπως τὰ λένε, στεφανώνονται καὶ ἀνακηρύττονται. Αὐτοὶ ὅσο ζοῦν ἀνορ-
θώνουν τὶς πεσμένες ἠθικὰ πόλεις, καὶ ἐκεῖνες πού στέκονται ὄρθιες τὶς
κοσμοῦν, καὶ ὅταν πεθάνουν ἀφήνουν κέντρο τοῦ πόθου τους. Γιατὶ οἱ
τάφοι τους εἶναι ξακουστοὶ παντοῦ, τιμοῦνται τὰ γένη τους, καὶ εἶναι αἰώ-
νια ἢ μνήμη τους, ἀφοῦ ἀπέκτησαν τέτοια ἀρετὴ, ἢ ὁποῖα ἀπὸ τὴ φύση της
δὲν ἔχει τέλος. Γιατὶ ἀπὸ τὰ σωματικὰ πλεονεκτήματα τὸ καθένα σβήνεται
εὐκόλα καὶ ἔχει προσωρινὴ τὴ χάρη, ὅπως ἡ ὁμορφιά, ἡ ταχύτητα, ἡ δύνα-
μη (ἀφοῦ ὅταν πεθαίνει τὸ σῶμα, ἀναγκαστικὰ καὶ ἐκεῖνα χάνονται), καὶ
μόνο ἡ ἀρετὴ, ἐπειδὴ τρέφεται ἀπὸ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ, ἀπὸ τὴ φύση της
δὲν μεταβάλλεται.

Λοιπὸν πρέπει μὲ κάθε δύναμη νὰ ἀσκεῖτε τὴν ἀρετὴ, καὶ ὄχι νὰ νομί-
ζετε φαινητικὰ ὅτι τὰχα τὴν ἀσκεῖτε. Ἄλλ' οὔτε καὶ νὰ προσηλώνεστε
στον πλοῦτο καὶ νὰ τὴν παραμελεῖτε. Γιατὶ ἐκεῖνος εἶναι πολὺ πιὸ ἀσήμα-
ντος ἀπὸ αὐτήν. Γιατὶ τὸν πλοῦτο μπορεῖ εὐκόλα κανεὶς νὰ τὸν ἀφαιρέσει,
εἴτε κρυφά, εἴτε ἐὰν κάποιος εἶναι περισσότερο ἰσχυρός, τὴν ἀρετὴ ὁμως
δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀποστερήσει, οὔτε ἂν τὴν χωρίσει ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἀρετὴ
βέβαια ὀνομάζω (νὰ μὴ σᾶς ὀδηγήσει ἢ συνωνυμία σὲ ἐσφαλμένη σκέψη)
ὄχι τὴν ἀνδρία στους πολέμους, τῆς ὁποίας πολλὰς φορὲς μετέχουν πιὸ
πολὺ οἱ κακοί, παρὰ οἱ καλοί., οὔτε τὴ νίκη σὶς Ὀλυμπιάδες, ἢ ὁποῖα ἐξα-
φανίζεται καὶ ἀπ' αὐτοὺς πού ἐπιτυγχάνουν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴ μεγάλη ἱκα-
νότητα στους λόγους, γιατί πολὺ σωστὰ εἶπε ὁ Θουκυδίδης «Ὅτι εἶναι
ὠφελιμώτερη ἢ ἀμάθεια μὲ σωφροσύνη, παρὰ ἡ ἐπιδεξιότητα μὲ ἀκο-
λασία», οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού τελειώνουν μαζὶ μὲ τὴν παροῦσα
ζωή, ἀλλ' ἐννοῶ ἐκείνην πού συνοδεύεται ἀπὸ σωφροσύνη καὶ φρονιμάδα,
ἀπὸ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, ἀπὸ πραότητα καὶ ἐπιείκεια, ἀπὸ φιλοσοφι-
κότητα καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα παρόμοια μὲ τὰ ὁποῖα συγκροτεῖται καὶ συμπλη-
ρῶνεται.

Ὅμως πολλοί, λένε, εὐημεροῦν χωρὶς νὰ ἀξίζουσιν, καὶ πλουτίζουν
χωρὶς ἀρετὴ. Τὸ ὁμολογῶ βέβαια καὶ ἐγώ, πῶς ὁμως αὐτὸ θὰ ἀποτρέψει
τὴν ἀρετὴ, δὲν τὸ βλέπω. Γιατί, ἂν κάποιος μποροῦσε νὰ ἀποδείξει καθα-

ἀποδείξαι, νόμῳ φύσεως. κεκωλυμένα ταῦτα ἀμφοτέρω συνελθεῖν, ἀρετὴν τε, φημί, καὶ εὐημερίαν, μάλιστα μὲν οὐδ' οὕτως εὐλογον ἦν τὸν πλοῦτον πρὸ τῆς ἀρετῆς ἐλέσθαι, τῇ ῥαθυμίᾳ δ' ἂν ἴσως τοῦτο σκηπτομένη παρεῖχε συγγνώμην. Ἐπειδὴ δὲ τοὺς αὐτοὺς 5 εὐροὶ τις ἂν καὶ τὴν γνώμην ἀρίστους, καὶ λαμπροὺς καὶ τὸν παρόντα βίον, τί φεύγετε τὴν ἀρετὴν ὡς πάντως τὸν πλοῦτον ἔξοντες, εἰ μὴ ταύτην κτήσησθε; Οὐ γὰρ ἐν τῷ τῆς ἀρετῆς ἐστερηθῆσθαι, τὸ κεκτηθῆσθαι τὸν πλοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀρετῇ προσγένοιτ' ἂν πολλάκις, τῆς θείας προνοίας τοῖς μὲν τὸ πρὸς ἀξίαν νεμούσης, 10 τῶν δὲ τὴν ταλαιπωρίαν οἰκτειρούσης. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν ὄντως ἀγαθῶν, τῶν οὐρανίων φημί, ἑαυτοὺς ἐστέρησαν, τὰ πρόσκαιρα αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ ταύτῃ ἐκκόπτων αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν.

Σκοπήσετε δὴ τοῦτο, ὅτι ἀρετῆς ἀπούσης εὐημεροῦσί τινες, ἀλλὰ τινὲς ἂν ποτε ἦσαν ἐν τῷ εὐημερεῖν τῆς ἀρετῆς προσούσης. 15 Καὶ μὴν, εἴ τις ἐθέλοι μετὰ ἀκριθείας ζητεῖν (εἰ γὰρ καὶ παράδοξον δόξει τὸ λεχθησόμενον, ἀλλ' ὅμως λελέξεται) ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος μετὰ τῶν εὐφρονούντων, ἢ τῶν φαύλων εὐροὶ τὴν ἀληθῆ εὐημερίαν γεγεννημένην. Εὐημερίαν ἔγωγε ὀρίζομαι τὴν αὐτάρκειαν· ὀλισθηρὸν γὰρ εἰς ἀκολασίαν ἢ τῆς χορηγίας ἐτοιμότης. 20 Πάντως δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀπιστήσετε, ἔναυλον ἔχοντες τὴν Ἰσοκράτους παραίνεσιν, οὐχ ἀπλῶς εἰρημένην, οὐδὲ ῥαδίως ἐλεγχομένην, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ ὠχυρωμένην. “Πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν· ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν”. Εἰ δὲ τοῖς 25 πολλοῖς τὸναντίον δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν δοκοῦσαν καὶ οὐ τὴν οὔσαν εὐπραγίαν περιεργάζεσθαι, θαυμαστόν οὐδέν. Οἷτε γὰρ παρὰ τὴν ἀξίαν πλουτοῦντες, αὐτῷ τούτῳ τῷ παρ' ἀξίαν γνωριμώτεροι καθίστανται, οἱ δὲ εἰκότως εὐημεροῦντες, αὐτῷ τῷ εἰκότως εὐημερεῖν οὐ παρέχουσί τινα θαυμάζειν. Τὸ γὰρ παράδοξον, πλείω ποιεῖ τὸν 30 ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον. Διὰ τοῦτ' ἴσως ἐλάττους ὄντες οἱ παρὰ τὴν ἀξίαν εὐφερόμενοι, τὴν τοῦ πλεῖονος εἶναι δόξαν ἀπηνέγκατο.

Θῶμεν τοίνυν (χρὴ γὰρ καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τὸ δέον σκοπήσαι) ἴσους αὐτοὺς εἶναι, καὶ σκεψώμεθα, πότερον ἄμεινον, μετ'

ρά, ὅτι αὐτὰ ἀπὸ τὸν νόμο τῆς φύσεως ἐμποδίζονται νὰ συνυπάρξουν, ἐννοῶ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν εὐημερία, ὅπως δὴ ποτε οὔτε ἔτσι θὰ ἦταν δικαιολογημένο νὰ προτιμήσει κανεὶς τὸν πλοῦτο ἀντὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἴσως στηριζόμενη ἢ ἀπόφαση στὴ ραθυμία, νὰ παρῆι συγγνώμη, ἐπειδὴ ὅμως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ βρεῖ τοὺς ἴδιους καὶ στὴ γνώμη ἀριστοὺς καὶ λαμπροὺς καὶ στὴν παροῦσα ζωὴ, γιατί ἀποφεύγετε τὴν ἀρετὴ σὰ νὰ πρόκειται ν' ἀποκτήσετε ὅπως δὴ ποτε τὸν πλοῦτο, εἴαν δὲν ἀποκτήσετε αὐτήν; Γιατὶ ἡ ἀπόκτηση τοῦ πλούτου δὲν κατορθώνεται μὲ τὸ νὰ στερηθεῖτε τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ πολλὰς φορὲς καὶ μὲ τὴν ἀρετὴ θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτευχθεῖ, καθόσον ἡ θεία πρόνοια σὲ ἄλλους ἀπονέμει αὐτὸ πού ἀξίζουν, καὶ ἄλλων εὐσπλαγχνίζεται τὴν ταλαιπωρία. Ἐπειδὴ δηλαδὴ στέρησαν τὸν ἑαυτὸν ἀπὸ τὰ πραγματικὰ ἀγαθὰ, ἐννοῶ τὰ οὐράνια, τοὺς χαρίζει τὰ πρόσκαιρα, γιὰ νὰ κόψει σύρριζα μὲ αὐτὸ τὴ δικαιολογία τους.

Προσέξτε δηλαδὴ τὸ ἐξῆς, ὅτι, καὶ ὅταν ἀπουσιάζει ἀρετὴ, μερικοὶ εὐημεροῦν, ἀλλὰ κάποιοι ἔφθασαν νὰ εὐημεροῦν καὶ ἐνῶ ὑπῆρχε ἀρετὴ. Καὶ ὅπως δὴ ποτε, ἂν κάποιος θέλει νὰ ἐρευνήσῃ τὸ πρῶγμα μὲ ἀκριβεία (γιατὶ ἂν καὶ αὐτὸ πού θὰ εἰπωθεῖ θὰ φανεῖ παράδοξο, ἀλλ' ὅμως θὰ λεχθεῖ), θὰ βρεῖ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες πραγματοποιημένη τὴν πραγματικὴ εὐημερία μὲ τοὺς συνετοὺς, παρὰ μὲ τοὺς κακοὺς. Εὐημερία βέβαια ἐγὼ ὀνομάζω τὴν αὐτάρκεια, γιατί ἡ εὐχέρεια τῆς χορήγησης εἶναι κάτι πού ὀδηγεῖ σὲ ἀκολασία. Σεῖς ὅμως ὅπως δὴ ποτε δὲν θὰ ἀπιστήσετε ἔχοντας ζωηρὴ στὰ αὐτιά σας τὴν παραίνεση τοῦ Ἰσοκράτη, ἡ ὁποία δὲν ἔχει εἰπωθεῖ τυχαῖα, οὔτε μπορεῖ εὐκόλα νὰ ἀμφισβητηθεῖ, ἀλλ' εἶναι κατοχυρωμένη μὲ τὴν πραγματικότητα. “Ὁ πλοῦτος ὅμως εἶναι ὑπηρετῆς τῆς κακίας μᾶλλον, παρὰ τῆς καλοκαγαθίας. Γιατὶ δίνει δύναμη στὴ ραθυμία, καὶ προτρέπει τοὺς νέους σὲς ἡδονές”. Ἐὰν ὅμως οἱ πολλοὶ πιστεύουν τὸ ἀντίθετο, ἐπειδὴ κοιτᾶζουν τὴν φαινομενικὴ καὶ ὄχι τὴν πραγματικὴ εὐπραγία, δὲν εἶναι ἄξιο θαυμασμοῦ. Γιατὶ καὶ αὐτοὶ πού πλουτίζουν χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν, ἀκριβῶς γιὰ τὸ ὅτι πλουτίζουν χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν, γίνονται πιὸ γνωστοί, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού εὐημεροῦν σωστά, αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὅτι εὐημεροῦν σωστά, δὲν προκαλεῖ σὲ κανένα θαυμασμό. Γιατὶ τὸ παράξενο προκαλεῖ περισσότερον λόγο γιὰ τὸν ἑαυτὸν του. Γι' αὐτὸ ἴσως, ἐνῶ εἶναι λιγότεροι αὐτοὶ πού πλουτίζουν παρὰ τὴν ἀξία τους, ἀπόλαυσαν τὴ φήμη τῶν περισσοτέρων.

Ἄς ὑποθέσουμε λοιπὸν (γιατὶ πρέπει νὰ ἐξετάσουμε αὐτὸ πού πρέπει καὶ μὲ σύγκριση), ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἴσοι, καὶ ἄς σκεφθοῦμε ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο

ἀρετῆς ὁ πλοῦτος, ἢ καθ' ἑαυτόν. Καὶ μὴν ὁ μὲν, τῆς εὐημερίας ἐπιλειπούσης, τῷ κτήματι τῆς ἀρετῆς ἔχει θαρρεῖν, τὸν δέ, οὐχομένης τῆς εὐπραγίας, ἄτιμον ἀνάγκη κεῖσθαι. Ὑποθάμεθα δὲ πᾶσαν ῥαθυμίας ὁδὸν ἐκκόπτοντες καὶ κεχωρίσθαι ταῦτα τῇ φύσει, καὶ
 5 τοῖς μὲν τὴν ἀρετὴν, τοῖς δὲ τὸν πλοῦτον μεμερισμένως περιγίνεσθαι, καὶ μὴ μεταλίπτειν τὴν εὐημερίαν, ὥσπερ τὴν Κροῖσου. Τίς οὐκ ἂν εἶλετο μᾶλλον Σόλων εἶναι, ἢ Κροῖσος; Τίς δὲ οὐχὶ Πλάτων, ἢ Διονύσιος; Τίς δὲ οὐ Σωκράτης μᾶλλον, ἢ Ἀρχέλαος; Καὶ τί δεῖ πολλοὺς φιλοσόφους καταλέγειν καὶ συγκρίνειν τυράννοις, ὧν καὶ
 10 ἡ μνήμη ἂν ἐσθέσθη, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν τε καὶ σοφίαν; Διὸ καὶ τούτους παρεῖς, ἐπὶ τὸν συμβουλευτικὸν τρόπον τὸν λόγον τρέψαιμι.

Εἰ τοίνυν ἀρετὴ μὲν κρείττων χρημάτων, ἢ δὲ εὐημερία ἡ ἀληθῆς τοῖς σπουδαίοις ἀκολουθεῖ, καὶ ἡ δοκοῦσα δὲ αὐτοῖς ἔπει
 15 ται (εἰ καὶ διὰ τὸ εἰκότως εὐδοκιμεῖν οὐ παρέχουσι θαυμάζειν, τῶν φαύλων διὰ τὸ παρ' ἀξίαν πλουτεῖν γνωριμωτέρων καθεστῶτων καὶ πλειόνων δοκούντων. Εἰ δὲ καὶ ἴσοι εἶεν τῷ ἀριθμῷ, ἀμείνους οἱ μετ' ἀρετῆς εὐημεροῦντες, Εἰ δὲ καὶ κεχώριτο ταῦτα τῇ φύσει, τὴν ἀρετὴν πρὸ τῆς εὐημερίας αἰρετέον), τί καταρραθυμοῦμεν τὸν
 20 τῆς ἀρετῆς προδιδόντες στέφανον; Τούτων μὲν οὖν καὶ ἄλλων πολλῶν ἔνεκεν, ὧ παῖδες, ἐκ νέας ἡλικίας χρὴ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν, οὐκ ἦμισα δέ, ἀλλὰ καὶ μάλιστα τοῦ ῥηθησομένου. Ὁ μὲν γὰρ ἐν γῆρα ταύτην ἀσπασάμενος, ὅλον ἀναλίσκει τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, ἵνα δυνηθῇ τὰ ἁμαρτηθέντα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν
 25 καὶ τρίτην ἡλικίαν ἀποτρίψασθαι, καὶ πᾶσα αὐτῷ ἡ σπουδὴ εἰς τοῦτο δαπανᾶται. Καὶ οὐδ' οὕτω πολλάκις ἀρκεῖ, εἴ γε ἀσύγγνωστα εἶη καὶ μεγάλα τὰ ἐπταισμένα, ἀλλ' ἀπελεύσεται πρὸς τὸν ἀδέκαστον κριτὴν, λείψανα τῶν τραυμάτων ἐπιφερόμενος. Ὁ δὲ ἐκ νέας ἡλικίας τὴν ἀρετὴν περιπτυσσόμενος, οὐκ εἰς τοῦτο ἀναλίσκει
 30 τὸν χρόνον, οὐδὲ κάθηται, ὥσπερ ἐν ἰατρείῳ, δυσίατα ἔλκη θεραπεύων καὶ παρὰ τῶν παροδενόντων ἄθλιος εἶναι νομιζόμενος, ἀλλ' ἐκ προοιμίων λαμπρὰ δέχεται τὰ βραβεῖα. Κάκεῖνος μὲν στέργει καὶ ἀγαπητὸν ἠγεῖται, ἦν τὰς ἥττας ἀναμαχέσασθαι πάσας δυνηθῇ, οὗτος δὲ ἐκ βαλβίδος αὐτῆς τροπαίοις καὶ ἀναρρήσεσιν

εἶναι ἀνώτερο ὁ πλοῦτος μὲ τὴν ἀρετὴν, ἢ ὁ πλοῦτος ἀπὸ μόνος του; Καὶ φυσικὰ ἐκεῖνος ποῦ τοῦ λείπει ἡ εὐημερία, στηρίζει τὸ θάρρος του στὸ κτήμα τῆς ἀρετῆς, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ὅταν φύγει ὁ πλοῦτος, θὰ εἶναι ἀναγκαστικὰ περιφρονημένος. Ὑποθετικὰ, ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὴν ὁδὸ τῆς ραθυμίας, ἄς τὰ χωρίσουμε αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὴ φύση τους, καὶ σὲ ἄλλους νὰ ὑπάρχει ἡ ἀρετὴ, σὲ ἄλλους πάλι ὁ πλοῦτος χωριστὰ, χωρὶς νὰ μειώνεται ἡ εὐημερία τους, ὅπως ἐκείνη τοῦ Κροῖσου. Ποιὸς δὲν θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι Σόλων μᾶλλον παρὰ Κροῖσος; Ποιὸς δὲν θὰ ἠθέλε νὰ εἶναι Πλάτων, παρὰ Διονύσιος; Ποιὸς δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ εἶναι Σωκράτης μᾶλλον, παρὰ Ἀρχέλαος; Καὶ γιατί χρειάζεται νὰ ἀναφέρω πολλοὺς φιλοσόφους καὶ νὰ τοὺς συγκρίνω μὲ τοὺς τυράννους, τῶν ὁποίων θὰ εἶχε σῆσται ἀκόμα καὶ ἡ ἀνάμνηση, ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία ἐκείνων; Γι' αὐτό, ἀφήνοντας καὶ αὐτούς, θὰ μετατρέψω τὸν λόγο σὲ συμβουλευτικόν.

Ἐφόσον λοιπὸν ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὰ χρήματα, καὶ ἡ ἀληθινὴ εὐημερία ἀκολουθεῖ τοὺς σπουδαίους, ἐνῶ ἡ φαινομενικὴ ἀκολουθεῖ τοὺς ἄλλους (ἂν καὶ ἐπειδὴ εὐδοκίμοῦν σωστά, δὲν προκαλοῦν θαυμασμό, ἐνῶ οἱ φαῦλοι, ἐπειδὴ πλουτίζουν χωρὶς νὰ ἀξίζουν, γίνονται πιὸ γνωστοί, καὶ φαίνονται περισσότεροι. Ἀλλὰ καὶ ἴσοι νὰ ἦταν σὲ ἀριθμὸν, ἀνώτεροι θὰ ἦταν αὐτοὶ ποῦ εὐημεροῦν μὲ ἀρετὴν. Ἀλλὰ κι' ἂν αὐτὰ χωρίζονταν σύμφωνα μὲ τὴ φύση τους, πρέπει νὰ προτιμοῦμε τὴν ἀρετὴν πρὶν ἀπὸ τὴν εὐημερίαν), γιατί παραδινόμαστε στὴ ραθυμία, προδίδοντας τὸ στεφάνι τῆς ἀρετῆς; Γι' αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα λοιπὸν, παιδιὰ μου, ἀπὸ τὴ νεαρὴ ἡλικία σας πρέπει νὰ ἀσκεῖτε τὴν ἀρετὴν, καὶ ὄχι λίγο μόνο, ἀλλὰ καὶ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ ποῦ θὰ σᾶς πῶ. Γιατὶ ἐκεῖνος ποῦ τὴν ἀσπάσθηκε στὰ γερατειά του, ξοδεύει ὅλο τὸν ὑπόλοιπο χρόνον τῆς ζωῆς του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ξεπλύνει ὅλα τὰ ἁμαρτήματά του τῆς πρώτης καὶ τῆς δεύτερης καὶ τῆς τρίτης ἡλικίας, καὶ ὅλη του ἡ προσπάθεια καταναλίσκεται σ' αὐτό. Καὶ οὔτε ἔτσι ὅμως πολλὰς φορὰς προφθαίνει, ἐὰν βέβαια τὰ ἁμαρτήματά του εἶναι ἀσυγχώρητα καὶ μεγάλα, ἀλλὰ θὰ πάει στὸν ἀδέκαστο κριτὴν, φέρνοντας μαζί του ὑπολείμματα τῶν τραυμάτων του. Ἀντίθετα αὐτὸς ποῦ ἀπὸ τὴ νεαρὴ ἡλικία του ἀσπάσθηκε τὴν ἀρετὴν, δὲν ξοδεύει τὸν χρόνον του σ' αὐτό, οὔτε κάθεται σὸν νὰ βρῆται σὲ ἰατρεῖον, θεραπεύοντας δυσκολοθεράπευτες πληγὰς καὶ θεωρούμενος ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ διέρχονται ἄθλιος. ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δέχεται λαμπρὰ βραβεῖα. Καὶ ἐκεῖνος βέβαια (ὁ γέρος) θεωρεῖ ἄρκετὸ καὶ αἰσθάνεται εὐχαριστημένος ἐὰν μπορέσει νὰ ξανακερδίσει ὅλες τὶς ἡττες του, ἐνῶ αὐτὸς, ἀκόμα ἀπὸ τὸ σημεῖον ἐκκίνησης δοκι-

ἀγάλλεται καὶ νίκας συνάπτει νίκαις, καὶ καθάπερ Ὀλυμπιονίκης ἀπὸ γραμμῆς δι' ἀναρρήσεων ἐπὶ τὸ γέρας ὀδεύων, οὕτως ἀπελεύσεται πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην καὶ κριτὴν τῶν τοιούτων παλαισμάτων, πολλοῖς καὶ λαμπροῖς τὴν κεφαλὴν ἀναδησάμενος στεφάνοις

5 Ὅτι γὰρ ἔστιν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν θεῖον δικαστήριον, οὐ μόνον πραγμάτων, οὐδὲ ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐννοιῶν ἐξεταστικόν, καὶ φιλόσοφοι καὶ λογοποιοὶ καὶ ῥήτορες καὶ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἐγγυῶνται, ὧν καὶ τὰς ῥήσεις παρεθέμην ἂν τῆδε τῆ παραινέσει, εἰ μὴ λεληθὸς ὄνειδος ᾧμην ὑμῖν προστριβέσθαι, ἔναυ-
10 λα ἔχουσι τὰ μαθήματα. Εἰ δὲ κρίσις ἐστίν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι, τὴν ἀρετὴν ἀσκητέον. Εἰ δὲ καὶ τισιν εἶναι δυσχερῆς δοκεῖ, ῥαδίᾳ ὑμῖν ἔσται, εἰ φύγοιτε τὰ θέατρα καὶ τοὺς ἵπποδρόμους, τὴν κοινὴν τῆς οἰκουμένης λύμην, μᾶλλον δὲ οὐ τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ τῶν πόλεων τῶν ἔχουσῶν τὰ τοιαῦτα θεάματα μᾶλλον δὲ οὐδὲ τῶν πόλεων, ἀλ-
15 λὰ τῶν βουλομένων καὶ ὑποκατακλινομένων τοῖς τοιούτοις κακοῖς.

Παντὶ τοίνυν θυμῷ πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς ἄθλους ἀποδυτέον. Οἱ μὲν ἐκ λαμπρῶν γονέων τεχθέντες μὴ καταισχύνοντες τὸ γένος, οἱ δὲ ἐκ ταπεινῶν φύντες, λαμπρύνοντες τοὺς τεκόντας. Οἱ μὲν πλούσιοι κόσμον, οἱ δὲ πένητες ὄρμον κατασκευάζοντες ἑαυτοῖς.

20 Οἱ μὲν ὑμέτεροι πατέρες ὑμᾶς αἰδεῖσθωσαν, οἱ δὲ ἐτέρωθεν ἤκοντες παῖδες πατέρας ὑμᾶς ἠγείσθωσαν. Οὕτω γὰρ ὑμῖν πολιτευομένοις καὶ λαμπρὰν ἀνάπτουσι τῆς ἀρετῆς τὴν λαμπάδα, καὶ τὸ θεῖον ὑμῖν οὐρανόθεν τοῦ Χριστοῦ ἐπιφανεῖται καὶ ἐπισπάσεται πρὸς ἑαυτὸ σέλας, ἀποκαλύπτων ὑμῖν καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασι-
25 λείαν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τῶν ἁγίων ὑπέρλαμπρον ἀξίαν.

ΡΠΖ'.— ΑΙΓΥΠΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ ψυχῆς, καὶ ὅτι αὕτη οὐ μέρος τῆς ἀνωτάτω οὐσίας ἐστὶ, ἀλλὰ ποίημα αὐτῆς.

30 Θεῖαν μὲν ἠγούμεθα εἶναι τὴν ψυχὴν, οὐ μὴν τῆς θειοτάτης καὶ βασιλικωτάτης φύσεως μοῖραν, καὶ ἀθάνατον, ἀλλ' οὐ τῆς ἀνάρχου καὶ ποιητικῆς φύσεως ὁμοούσιον. Εἰ γὰρ ἐκείνης τῆς ἀρρήτου ἦν μέρος, οὐκ ἂν ἤμαρτεν, οὐδ' ἂν ἐκρίθη. Εἰ δὲ ταῦτα πάσχει, τῆς ἀνωτάτω οὐσίας ποίημα δικαίως ἂν πιστευθεῖη, οὐ

μάζει ἀγαλλίαση μὲ τρόπαια καὶ ἀνακηρύξεις, καὶ προσθέτει νίκες πᾶνω σὺς νίκες, καὶ σὺν Ὀλυμπιονίκης βαδίζοντας ἀπὸ τῆ γραμμῆ ἐκκίνησης μὲ ἀνακηρύξεις πρὸς τὸ βραβεῖο, θὰ πάει στὸν ἀγωνοθέτη καὶ κριτὴ αὐτῶν τῶν ἀγώνων, ἀφοῦ δέσει στὸ κεφάλι του πολλὰ καὶ λαμπρὰ στεφάνια.

“Ὅτι βέβαια μετὰ τὴν ἀποδημία ἀπὸ ἐδῶ ὑπάρχει θεϊκὸ δικαστήριον, ποῦ θὰ ἐξετάσει ὄχι μόνον τὶς πράξεις καὶ τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ τὶς σκέψεις, τὸ βεβαιώνουν καὶ φιλόσοφοι καὶ λογογράφοι καὶ ρήτορες καὶ ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων θὰ μποροῦσα νὰ παραθέσω καὶ τὰ λόγια τους σ' αὐτὴν μου τὴν παραίνεση, ἂν δὲν πίστευα ὅτι θὰ σᾶς προσβάλω, ἀφοῦ ἔχετε πρόσφατα στὰ αὐτιά σας τὰ μαθήματα. Ἐὰν λοιπὸν ὑπάρχει κρίση, ὅπως βέβαια καὶ ὑπάρχει, πρέπει νὰ ἀσκεῖτε τὴν ἀρετὴ. Καὶ ἐὰν σὲ μερικὸς φαίνεται ὅτι εἶναι δύσκολη, θὰ εἶναι γιὰ σᾶς εὐκόλη ἐὰν ἀποφύγετε τὰ θεάτρα καὶ τοὺς ἵπποδρόμους, τὴν κοινὴ μάστιγα τῆς οἰκουμένης, ἢ καλύτερα ὄχι τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ τῶν πόλεων ποῦ ἔχουν τέτοια θεάματα. Ἡ μᾶλλον οὔτε τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐκείνων ποῦ θέλουν καὶ ὑποκλίνονται σ' αὐτὰ τὰ κακά.

Πρέπει λοιπὸν μὲ ὅλο τὸ πάθος νὰ ἐπιδοθεῖτε στοὺς ἄθλους τῆς ἀρετῆς. Ὅσοι γεννηθήκατε ἀπὸ διαπρεπεῖς γονεῖς, νὰ μὴ ντροπιάζετε τὸ γένος σας, καὶ ὅσοι γεννηθήκατε ἀπὸ ταπεινούς, νὰ δοξάσετε αὐτοὺς ποῦ σᾶς γέννησαν, κάνοντας τοὺς ἑαυτοὺς σας οἱ πλούσιοι κόσμημα, καὶ οἱ φτωχοὶ λιμάνι γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας, ὥστε οἱ πατέρες σας νὰ σᾶς ἐκτιμοῦν, ἐνῶ τὰ παιδιά ποῦ ἔρχονται ἀπὸ ἄλλοῦ, νὰ θεωροῦν πατέρες ἐσᾶς. Γιατί, ἐὰν συμπεριφέρεστε ἔτσι, ἀνάβοντας τὴ λαμπάδα τῆς ἀρετῆς, θὰ φανερωθεῖ σὲ σᾶς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ θὰ σᾶς προσελκύσει κοντὰ του, ἀποκαλύπτοντάς σας καὶ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν ὑπέρολαμπρη δόξα τῶν ἁγίων.

187. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΙΓΥΠΤΟ

Γιὰ τὴν ψυχὴ, καὶ ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι μέρος τῆς ἀνώτατης οὐσίας,
ἀλλὰ δημιουργημα αὐτῆς.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι θεϊκὴ, ἀλλὰ ὄχι μέρος τῆς θεϊκότητος καὶ βασιλικότητος φύσεως. Εἶναι ἐπίσης ἀθάνατη, ἀλλ' ὄχι ὁμοούσια τῆς ἀναρχῆς καὶ δημιουργικῆς φύσεως. Γιατί, ἂν ἦταν μέρος ἐκείνη τῆς ἀπερίγραπτης φύσεως, δὲν θὰ ἀμάρτανε, οὔτε καὶ θὰ κρινόταν, ἐφόσον ὅμως αὐτὰ τὰ ὑφίσταται, δίκαια θεωρεῖται δημιουργημα τῆς ἀνώτατης οὐσίας,

μέρος, ἵνα μὴ ἑαυτὴν ἢ θεία φύσις κρίνουσα, μᾶλλον δὲ κατακρί-
νουσα, φωραθείη.

ΡΠΗ'.— ΕΥΑΓΓΕΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

5 Ὅτι χρὴ οἱ τῆς ἀρετῆς δημιουργοὶ μὴ τὴν συμμετρίαν ἐκβαί-
νειν, ἀλλὰ, τὰς κακίας ἀτιμάσαντες, τὰς ἀρετὰς αἰρεῖσθαι.

Ὅπερ οἱ ἄριστοι τῶν ἀγαλματοποιῶν σταθμῶνται τὴν συμμε-
τρίαν ἐφ' ἧς ἡ δημιουργία τὴν συμμετρίαν διαβαίνει, οὕτω καὶ οἱ
τῆς ἀρετῆς δημιουργοὶ τὴν συμμετρίαν ἐκβαίνειν οὐκ ἂν εἶεν
δίκαιοι. Παρυφεστήκασι γὰρ ἐκατέρωθεν κακίαι ταῖς ἀρεταῖς,
10 ἀπατῆσαι τὸν φιλάρετον μηχανώμεναι. Οἶον, ἢ εὐσέβειά ἐστὶν ἢ
κεφαλὴ καὶ ὁ θεμέλιος καὶ ἡ κρηπίς τῶν καλῶν, ἀλλὰ ταύτη ἐκατέ-
ρωθεν ἐφεδρεῦει ἀσέβειά τε καὶ δεισιδαμονία, ἢ μὲν κατ' ἔλλει-
ψιν, ἢ δὲ καθ' ὑπερβολήν, τὸ δὲ ἀφαιρουμένη· καὶ τῇ ἀνδρείᾳ θρα-
σύτης καὶ δειλία παρυφεστήκασι, τὸ αὐτὸ δρᾶσαι βουλόμεναι. Διὸ
15 χρὴ τὸν εὐδόκιμον, τὰς κακίας ἀτιμάσαντα, τὰς ἀρετὰς αἰρεῖσθαι,
καὶ μὴ τῇ φαντασίᾳ τῶν ἀρετῶν εἰς τὰς ἐφεδρευούσας κακίας ἐκ-
πίπτειν.

ΡΠΘ'.— ΗΣΑΪΑ

20 Προτροπὴ πρὸς τιθάσενσιν τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ
ἀλαζονικοῦ φρονήματος

Καὶ θυμοῦ καὶ φρονήματος μεστὸν εἶναί σέ φασιν οἱ συνδια-
τρέδοντες. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἔμβαλε ἠνίαν τῷ θυμῷ, ἵνα
μὴ, προπηδῶν τοῦ λογισμοῦ, σθέσῃ τὸ φρόνημα. Διὸ καὶ τὴν
ὀφρύν, ὡς φασι, γείτονα κροτάφων ἐπαίρεις.

25 **ΡΛ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ**

Προτροπὴ πρὸς θεραπείαν τοῦ πρώην διαδίκου αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ νενικημένος ὁ πρώην σου διάδικος, ὑφ' ὧν πέπονθεν,
οὕτω νενίκηκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ χρῆναι θεραπευθῆναι, μὴ παύσαιο
διὰ γραμμάτων ἀπολογούμενος. Εὖ γὰρ ποιεῖς τὰ κακῶς γινόμενα
30 καλῶς ἰώμενος. Καὶ ἡμεῖς γὰρ καταντλοῦντες, ἠπίοις λόγοις τὸ
πάθος πειρώμεθα αὐτοῦ ἰάσασθαι.

καὶ ὄχι μέρος, γιὰ νὰ μὴ ἐμφανισθεῖ ἡ θεία φύση νὰ κρίνει, ἢ μᾶλλον νὰ κατακρίνει τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της.

188. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΟ

“Ὅτι πρέπει οἱ δημιουργοὶ τῆς ἀρετῆς νὰ μὴ ξεπερνοῦν τὴ συμμετρία, ἀλλὰ, περιφρονώντας τὶς κακίες, νὰ προτιμοῦν τὶς ἀρετές.

“Ὅπως οἱ ἄριστοι ἀγαλματοποιοὶ ὑπολογίζουν τὴ συμμετρία, πάνω στὴν ὁποία στηρίζεται ἡ δημιουργία, ἔτσι καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς ἀρετῆς, δὲν πρέπει νὰ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴ συμμετρία. Γιατὶ ὑπάρχουν καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς τῶν ἀρετῶν κακίες, οἱ ὁποῖες πασχίζουν νὰ ἀπατήσουν αὐτὸν ποὺ εἶναι φίλος τῆς ἀρετῆς. Γιὰ παράδειγμα, ἡ εὐσέβεια εἶναι ἡ κεφαλή καὶ τὸ θεμέλιο καὶ ἡ βάση τῶν καλῶν, ἀλλὰ σ’ αὐτὴν ἐνεδρεύει καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ δεισιδαιμονία, ἡ μία ὡς ἔλλειψη καὶ ἡ ἄλλη ὡς ὑπερβολή, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀφαίρεση. Ἐπίσης δίπλα στὴν ἀνδρεία ὑπάρχουν ἡ θρασύτητα καὶ ἡ δειλία, ποὺ θέλουν νὰ κάνουν τὸ ἴδιο. Γι’ αὐτὸ πρέπει ὁ εὐδόκιμος ἀφοῦ περιφρονήσει τὶς κακίες, νὰ προτιμήσει τὶς ἀρετές, καὶ ὄχι μὲ τὴν ἔπαρση τῶν ἀρετῶν νὰ πέφτει σὶς κακίες ποὺ ἐνεδρεύουν.

189. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

Προτροπὴ πρὸς τιθάσευση τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ ἀλαζονικοῦ φρονήματος.

Αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μαζί σου λένε, ὅτι εἶσαι γεμάτος θυμὸ καὶ ἀλαζονεία. Ἐὰν λοιπὸν ἔτσι εἶναι, βάλε χαλινάρι στὸν θυμὸ σου, γιὰ νὰ μὴ πηδᾷ μπροστὰ ἀπὸ τὸν λογισμὸ καὶ σβήσει τὸ φρόνημά σου. Γι’ αὐτὸ, ὅπως λένε, ἔχεις ὑψωμένα τὰ φρύδια σου μέχρι τοὺς κροτάφους.

190. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς θεραπεία τοῦ πρώην ἀντιδίκου του.

Ἐπειδὴ ὁ πρώην ἀντίδικός σου, νικημένος ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔπαθε, δὲν νίκησε ἀκόμα τὸν ἑαυτὸ του ὥστε νὰ μπορέσει νὰ θεραπευθεῖ, νὰ μὴ παύσεις νὰ δικαιολογεῖσαι μὲ γράμματα· γιὰτὶ κάνεις καλὰ, θεραπεύοντας μὲ τρόπο καλὸν αὐτὰ ποὺ ἔγιναν κακῶς. Ἄλλωστε καὶ ἐμεῖς βοηθώντας, προσπαθοῦμε μὲ λόγια ἢ πια νὰ θεραπεύσουμε τὸ πάθος του.

Ρ4Α'.- ΔΩΡΟΘΕΩ ΔΙΑΚΟΝΩ ΙΑΤΡΩ

“Οτι τὰ ἀσώματα οὐ μόνον τῶν παχυτάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν λεπτοτάτων ἐστὶν ἀπαθέστερα.

Ἐπειδὴ χρῆμα σαφές καὶ ὁμολογούμενον καὶ ταῖς ἱεραῖς Γρα-
 5 φαῖς καὶ τοῖς σοφωτέροις τοῖς ἔξωθεν διὰ παραδειγμάτων ἠθέλη-
 σας μαθεῖν, ὡς ἂν οἶος τε ᾧ, πολλὰ δι’ ὀλίγων φραῖσαι πειράσομαι.
 Ἐπεὶ τοίνυν ἔφησ, Πόθεν δῆλον, ὅτι τὰ ἀσώματα τῶν σωμάτων
 ἐστὶ ἀπαθέστερα καὶ ἰσχυρότερα; φημί, ὅσω τὰ ἐγγύς τῆς ἀσωματού-
 τητος σώματα ἰσχυρότερα καὶ ἀπαθέστερά ἐστι τῶν παχυτέρων
 10 σωμάτων, τοσούτω καὶ τὰ ἀσώματα οὐ μόνον τῶν παχυτάτων,
 ἀλλὰ καὶ τῶν λεπτοτάτων ἐστὶν ἀπαθέστερα. Οἶον ἢ πέτρα τοῦ
 ὕδατος ἐστὶ παχύτερα, διὸ ῥηγνυμένη οὐκέτι συνάπτεται, τὸ δὲ
 ὕδωρ διαιρεθὲν, πάλιν συναφθὲν ἐνούται. Ὅσω γὰρ λεπτότερον,
 τοσούτω ἀπαθέστερον. Ὁ δὲ ἀῆρ (χρῆ γὰρ ἐπὶ λεπτότερον βαδίσαι
 15 παράδειγμα) οὐδὲ διασπῆναι δύναται. Ἐὰν γοῦν ἢ εἰς κέραμον ἢ
 εἰς ἀσκὸν ἀποκλεισθεῖη καὶ εἰς θυθὸν ριφείη οὐκ ἀνέχεται, ἀλλ’
 ἐπιπολάζει καὶ ἐπινήχεται καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ζητεῖ καὶ τὸ συγ-
 γενές θηραῖται. Εἰ τοίνυν ὁ μὲν ἀῆρ τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ ὕδωρ τῆς
 πέτρας ἐστὶ λεπτότερον, διὸ καὶ ἀπαθέστερον, τί θαυμάζεις εἰ καὶ
 20 τὰ ἀσώματα ἰσχυρότερα ἐστίν; Ἴδε οὖν καὶ τὴν ψυχὴν μὴ φαινομέ-
 νην μὲν (ἀόρατος γὰρ ἐστίν), ἰσχὺν δὲ τῷ σώματι καὶ ῥώμην πα-
 ρέχουσαν, ἧς ἀποφοιτησάσης, οὐ μόνον νεκρὸν μένει τὸ σῶμα,
 ἀλλὰ καὶ διαλύεται. Καὶ ἐν τοῖς βοηθήμασι δὲ τοῖς ἰατρικοῖς (χρῆ
 γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς σῆς τέχνης τὸν ἔλεγχον ποιήσασθαι) ἢ δύναμις,
 25 ἀσώματος οὕσα, ἰσχυροτέρα ἐστὶ τοῦ σώματος. Ὅταν οὖν τὸ ἐαυ-
 τῆς ποιῆση καὶ ἀποφοιτήση, τότε ἢ ἔμπλαστρος κεῖται ἀχρηστοτά-
 τη. Εἰ γὰρ μὴ ἢ ἐγκειμένη δύναμις, ἀσώματος οὕσα καὶ πράττουσα
 τὸ ἐαυτῆς, ἀφίπτατο, δι’ ἣν αἰτίαν ἀμείβεις τὰ βοηθήματα τῶν
 ὑλῶν σωζομένων; Ἀλλὰ δῆλόν ἐστιν, ὡς ζῆ μὲν τὸ βοηθήμα τῆς
 30 δυνάμεως ἐνούσης, ἀποθνήσκει δὲ ἐκείνης ἀποφοιτησάσης.

Ρ4Β'.- ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

“Οτι διὰ τῶν τοῦ προσώπου σημείων αἱ διαθέσεις τῆς ψυχῆς τεκμαίρονται.

Τὰ παραινετικά καὶ ὠφελείας πνέοντα τῆς σῆς παιδεύσεως
 35 δεξάμενος γράμματα, Γότθος ὁ ἀπαίδευτος (οὕτω γὰρ αὐτὸν κα-

191. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΚΑΙ ΙΑΤΡΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

“Οτι τὰ ἀσώματα εἶναι πιὸ ἀπαθῆ ὄχι μόνο ἀπὸ τὰ παχύτατα,
ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ λεπτότατα.

Ἐπειδὴ θέλησες νὰ μάθεις μὲ παραδείγματα ἓνα πράγμα καθαρὸ καὶ ὁμολογούμενο καὶ ἀπὸ τὶς ἅγιες Γραφές, καὶ ἀπὸ τοὺς σοφώτερους μὴ Χριστιανούς, ὅσο μοῦ εἶναι δυνατόν θὰ προσπαθήσω νὰ σοῦ πῶ πολλὰ μὲ λίγα λόγια. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπες, Ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερὸ ὅτι τὰ ἀσώματα εἶναι πιὸ ἀπαθῆ ἀπὸ τὰ σώματα καὶ πιὸ ἰσχυρά; σοῦ λέγω ὅτι, ὅσο τὰ σώματα πού εἶναι κοντὰ στὰ ἀσώματα εἶναι πιὸ ἰσχυρὰ καὶ πιὸ ἀπαθῆ ἀπὸ τὰ παχύτερα σώματα, τόσο καὶ τὰ ἀσώματα εἶναι πιὸ ἀπαθῆ ὄχι μόνο ἀπὸ τὰ παχύτερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πιὸ λεπτά. Γιὰ παράδειγμα, ἡ πέτρα εἶναι πιὸ παχειὰ ἀπὸ τὸ νερὸ, γι’ αὐτὸ καὶ ὅταν σπάσει δὲν ἐνώνεται ποτέ, ἐνῶ τὸ νερὸ ὅταν διαιρεθεῖ, ἐνώνεται καὶ πάλι. Γιατὶ ὅσο λεπτότερο εἶναι, τόσο καὶ ἀπαθέστερο εἶναι. Ἐπίσης ὁ ἀέρας (γιατὶ πρέπει νὰ πᾶμε σὲ πιὸ λεπτὸ παράδειγμα) οὔτε κἂν νὰ διαιρεθεῖ μπορεῖ. Ἐὰν λοιπὸν κλειστεῖ ἢ μέσα σὲ πῆλινο ἀγγεῖο ἢ σὲ ἀσκὸ καὶ ριχθεῖ στὸν βυθό, δὲν τὸ ἀνέχεται, ἀλλὰ παραμένει στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἐπιπλέει, καὶ ζητᾷ τὴν ἐπιφάνεια καὶ κυνηγᾷ τὸ συγγενές. Ἐφόσον λοιπὸν ὁ ἀέρας εἶναι λεπτότερος ἀπὸ τὸ νερὸ, καὶ τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν πέτρα, γι’ αὐτὸ καὶ εἶναι πιὸ ἀπαθῆ, γιατί ἀπορεῖς, ἐὰν καὶ τὰ σώματα εἶναι πιὸ δυνατά; Πρόσεξε λοιπὸν καὶ τὴν ψυχὴ, ἢ ὁποῖα δὲν φαίνεται (ἐπειδὴ εἶναι ἀόρατη), ὅμως δίνει στὸ σῶμα καὶ ἰσχύ καὶ δύναμη, καὶ ὅταν αὐτὴ φύγει, ὄχι μόνο τὸ σῶμα μένει νεκρὸ, ἀλλὰ καὶ διαλύεται. Καὶ στὰ ἰατρικὰ βοηθήματα (γιατὶ πρέπει νὰ κάνω τὸν ἔλεγχο καὶ μὲ τὴ δική σου τέχνη), ἡ δύναμη, ἐπειδὴ εἶναι ἀσώματη, εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ τὸ σῶμα. Ὅταν λοιπὸν ἐκπληρώσει τὸν προορισμὸ της καὶ φύγει, τότε τὸ ἔμπλαστρο εἶναι ἄχρηστο. Ἐὰν λοιπὸν ἡ ὑπάρχουσα δύναμη, πού εἶναι ἀσώματη, καὶ ἀφοῦ ἐκπλήρωσε τὴν ἀποστολή της, δὲν πέταξε, γιὰ ποιὸν λόγο ἀλλάζεις τὰ βοηθήματα, ἀφοῦ οἱ ὕλες σώζονται; Εἶναι ἐπομένως φανερὸ ὅτι τὸ βοήθημα ζεῖ, ὅταν ὑπάρχει ἡ δύναμη, ὅταν ὅμως ἐκείνη φύγει, τότε πεθαίνει.

192. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΛΑΜΠΕΤΙΟ

“Οτι οἱ διαθέσεις τῆς ψυχῆς διαπιστώνονται ἀπὸ τὰ σημάδια
πού ἐμφανίζονται στὸ πρόσωπο.

Παίρνοντας τὰ συμβουλευτικὰ καὶ γεμᾶτα ὠφέλεια γράμματα τῆς δικῆς σου παιδείας, ὁ ἀπαίδευτος Γότθος (γιατὶ ἔτσι εἶναι δίκαιο νὰ τὸν

λεῖν θέμις), ὅπως μὲν διετέθη, ἀκριβῶς μὲν οὐκ ἔχω λέγειν, ἀπὸ δὲ τῶν τῷ προσώπῳ ἐπανθησάντων σημείων καὶ αὐτὸς ἂν τεκμήραιο. Μειδιάσας γὰρ ἠρέμα, ἔφηνε τῷ προσώπῳ ἡδονὴν ἐκνικώσης ὀργῆς.

5 **Ρ4Γ'.**— **ΑΚΥΛΛΑ, ΑΜΜΩΝΙΩ, ΩΡΙΩΝΙ**
 Ὅτι χρὴ ἡσυχία καὶ φιλοσοφία τοὺς κακῶς ἡμᾶς
 ποιῶντας ἀμύνασθαι.

Πολλοί, ὧ βέλτιστοι, ἀντιπάλους, ἢ καὶ μείζω ἐνταῦθα ὧν ἐπε-
 πόνθεισαν, δρᾶσαι προσδοκήσαντες, ἀργαλεώτερα ὧν παρὰ τὴν
 10 ἀρχὴν ἐπεπόνθεισαν ἔπαθον, οὐ τοῦ δικαίου ἠττηθέντος, ἀλλὰ εἰς
 τὸν μετέπειτα βίον λαμπρῶς ταμιευθέντος. Διὸ χρὴ ἡσυχία μᾶλλον
 καὶ φιλοσοφία τοὺς κακῶς ἡμᾶς ποιῶντας ἀμύνασθαι. Ἐκεῖσε
 γὰρ πάντως ἡ δίκη τὸ δίκαιον ὀριεῖ, ἢ καὶ στεφάνων ὑπόθεσις
 τοὺς τῆδε πειρασμοὺς ἀποφαίνουσα.

15 **Ρ4Δ'.**— **ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ**
 Προτροπὴ πρὸς κατάπανσιν τῆς τρυφῆς.

Εἰ μὲν ἀληθῆ τὰ ἀπαγγελθέντα περὶ σοῦ, πιθανὴν μὲν ἴσως
 ἀπολογία λογοποιήσεις, ἀληθῆ δὲ οὐ φράσεις. Εἰ δὲ ψευδῆ, γρά-
 φε δὴ τὴν ἀπολογία, ἣντινα ἡμεῖς ταῖς ἀκοαῖς τῶν κωμωδούντων
 20 σε ἐγκαθιδρύσωμεν. Εἰ δὲ παύσοιο τῆς τρυφῆς τῆς εἰς πᾶσαν ἄλο-
 γον ὀρμὴν χωρούσης, καὶ πρὸ τῆς ἀπολογίας οἶμαι αὐτοὺς πα-
 λινοδίας ᾄσειν.

Ρ4Ε'.— **ΗΣΑΪΑ**
 Προτροπὴ πρὸς εὐθυδικίαν.

25 Οὐ λανθάνεις, ὧ δεινότετε, ἀδικῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν εὐθυ-
 δικίαν φεύγων, ἐπὶ δὲ παραγραφὰς καταφεύγων, τὰς πρὸς βοήθει-
 αν τῶν ἀδικουμένων, ἀλλ' οὐκ εἰς ἀποφυγὴν τῶν ἀδικούντων ἐπι-
 νοηθείσας Γνοὺς οὖν ὡς πεφώρασαι, ἐξ εὐθείας ἀπολογοῦ.

Ρ4Ζ'.— **ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ**
 30 Ὅτι ἄτοπὸν ἐστὶ τὸν θρύνοντα ἔλκεσιν, ἰατρὸν ἄλλων
 ἐθέλειν εἶναι.

Ὅσω τῇ τιμῇ παρὰ σοὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτῶ, τοσοῦτῳ πειρά-

ὀνομάζεις), πῶς βέβαια συμπεριφέρθηκε δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τὸ πῶ ἀκριβῶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ σημάδια ποὺ ἐμφανίσθηκαν στὸ πρόσωπό του, καὶ σὺ θὰ μπορούσες νὰ τὸ διαπιστώσεις. Γιατί, ἀφοῦ χασμογέλασε ἑλαφρά, φανέρωσε στὸ πρόσωπό του ἡδονή, ποὺ νικᾷ τὴν ὀργή.

193. ΣΤΟΥΣ ΑΚΥΛΛΑ, ΑΜΜΩΝΙΟ, ΚΑΙ ΩΡΙΩΝΑ

“Ὅτι πρέπει μὲ ἀπάθεια καὶ φιλοσοφικότητα νὰ ἀντιμετωπίζουμε αὐτοὺς ποὺ μᾶς κακοποιοῦν.

Πολλοί, φίλτατοι, ποὺ περίμεναν οἱ ἀντίπαλοί τους νὰ κάνουν ἐδῶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔπαθαν, ἔπαθαν φοβερώτερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔπαθαν στὴν ἀρχή, ὅχι ἐπειδὴ νικῆθηκε τὸ δίκαιο, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀποταμιεύθηκαν μὲ δόξα στὴν μετέπειτα ζωή. Γι’ αὐτὸ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζουμε μὲ ἀπάθεια μᾶλλον καὶ φιλοσοφικότητα αὐτοὺς ποὺ μᾶς κακοποιοῦν. Γιατὶ ἐκεῖ ὅπωςδήποτε θὰ ὀρίσει τὸ δίκαιο ἢ δίκη, αὐτὴ ποὺ τοὺς ἐδῶ πειρασμοὺς τοὺς κάνει προϋποθέσεις στεφανιῶν.

194. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΛΛΑΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς κατάπαυση τῆς ἀπολαυστικῆς ζωῆς.

Ἐὰν εἶναι ἀληθινὰ αὐτὰ ποὺ καταγγέλθηκαν γιὰ σένα, ἴσως νὰ προβάλεις πειστικὴ ἀπολογία, ἀλλὰ δὲν θὰ πείς τὴν ἀλήθεια, ἂν ὅμως εἶναι ψεύτικα, γράψε τότε τὴν ἀπολογία, τὴν ὁποία ἐμεῖς θὰ διαθέσουμε στὰ αὐτὰ ἐκείνων ποὺ σὲ διακωμωδοῦν. Ἐὰν ὅμως παύσεις τὴν καλοπέραση, ἢ ὁποία προχωρεῖ σὲ κάθε παράλογη ὁρμή, νομίζω πῶς καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπολογία αὐτοὶ θὰ προβοῦν σὲ ἀναίρεση τῶν ὅσων εἶπαν προηγουμένως.

195. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

Προτροπὴ πρὸς εὐθυδικία.

Δὲν διαφεύγεις, φοβερώτατε, κάνοντας ἀδικίες, καὶ γι’ αὐτὸ, ἀποφεύγεις τὴν ἄμεση δίκη καὶ καταφεύγεις σὲ παραγραφές, οἱ ὁποῖες ἐπινοήθηκαν γιὰ τὴ βοήθεια αὐτῶν ποὺ ἀδικοῦνται, ἀλλ’ ὅχι στὴν ἀποφυγὴ ἐκείνων ποὺ ἀδικοῦν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔμαθες, ὅτι συνελήφθης ἐπ’ αὐτοφώρῳ, ἀπολογήσου εὐθέως.

196. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΘΕΩΝΑ

“Ὅτι εἶναι παράλογο, αὐτὸς ποὺ εἶναι γεμᾶτος ἔλκη, νὰ θέλει νὰ εἶναι γιατρὸς τῶν ἄλλων.

“Ὅσο περισσότερο ὑπερτερῶ στὴν ἐκτίμησή σου ἀπὸ τοὺς ἄλλους,

σομαι τοὺς λοιποὺς εὐνοία παρενεγκεῖν. Καὶ γὰρ ἄτοπον, πρὸ μὲν τῶν ἄλλων παρὰ σοὶ τετάχθαι, μετὰ δὲ τῶν οὐχ οὕτω τιμωμένων ἐν τοῖς σοῖς σιωπῆσαι. Ἐπεὶ τοίνυν γέγραφας, ὡς Εὐσέβιος, ὁ ἐπίσκοπος Πηλουσίου, καὶ πρὸς ὁρμὴν ἐστὶν ὀξύρροπος, καὶ πρὸς 5 ἀρπαγὴν τῶν ἀλλοτριῶν ἔτοιμος, καὶ πρὸς τὸ παροξυνθῆναι ταχύς, καὶ πρὸς τὰς ἀμοιβὰς τῶν δεόντων βραδύς, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πάντων τῶν ἀνελευθέρων παθῶν ἀκρατῆς τε καὶ ἔστι καὶ νομίζεται, αὐτός, εἴ γε εὐδοκιμῆσαι θούλει, τῶν τοιούτων ὄνειδῶν ἄχραντον σαντὸν διατήρησον. Ἄτοπον γὰρ σε ἀλῶναι τοῖς ἀν- 10 τοῖς, οἷς ἕτερον περιπεπτωκότα αἰτιά, καὶ ἰατρὸν ἄλλου ἐθέλειν εἶναι τὸν ἔλκεσι θρύοντα, καὶ πράττειν ἐκεῖνα, ὧν πικρὸς τυγχάνεις κατήγορος

ΡΖ'. - ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τοῦ τῆς υἰοθεσίας ἀξιώματος, ὃ παντὶ σθένει χρῆ φυλάξαι, 15 ἵνα μὴ, τῆς ἀξίας ἐκπεσόντες, ἀργαλεώτερον κολασθῶμεν.

Ἐπειδὴ γέγραφέ σου ἡ σύνεσις, ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι εἶχον τὸ τῆς υἰοθεσίας ἀξίωμα (γέγραπται γάρ· «Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν», καί, «Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλειπες», φημί, ὅτι οὐχ εὐρίσκω ὅλως ἐξ ὧν προήνεγκας μαρτυριῶν 20 ἀπολελυμένην, οὐδὲ καθαρὰν τὴν τιμὴν, ἀλλὰ τῇ κατηγορίᾳ συμπεπλεγμένην, ὥστε, εἰ μὴ κατηγορῆσαι αὐτῶν ἠθέλησεν, οὐκ ἂν ἦν φῆς τιμὴν ἀνεκῆρουξεν. Εἰ μὴ ἔπταισαν, οὐκ ἂν ἔτυχον ἴσως τῆς προσηγορίας, ἀλλ' εἰς μείζονος κατηγορίας ὑπόθεσιν τὴν τιμὴν τῇ μέμψει συνέξευξε. Καθαπτόμενος γὰρ αὐτῶν καὶ ἐκπομπεῦσαι τὴν 25 ἀναισθησίαν βουλόμενος, τῇ αἰτιάσει τὴν τιμὴν παρέπλεξε, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς τιμῆς τὴν κατηγορίαν μείζονα συγγνώμης ἀπέφηνε, περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ χάριτι βοᾷ ὁ τῆς βροντῆς υἱός· «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι». Ἴδου ἄνευ κατηγορίας τιμὴ, ἰδοὺ τῆς υἰοθεσίας τὸ ἀξίωμα, ἰδοὺ τῆς ὑπερκο- 30 σμίου συγκλήτου τὸ σύνθημα, ὃ ἄνω καὶ κάτω προφέρων ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν· «Ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καί, «Οἶδεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ αἰτήσασθαι αὐτόν». Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ τῆς υἰοθεσίας αἴτιος τὸ ἀξίωμα πανταχοῦ ἀνακηρύττει. Ὁ δὲ ἐξ ἰουδαϊκῆς ἐπάλξεως

τόσο θὰ προσπαθήσω νὰ παρουσιάσω τοὺς ἄλλους μὲ εὖνοια. Γιατὶ εἶναι ἄτοπο, μπροστὰ στοὺς ἄλλους νὰ ἔχω ταχθεῖ μαζί σου, νὰ σιωπήσω ὅμως γιὰ τὰ δικὰ σου μαζί μ' αὐτοὺς πού δὲν τιμοῦνται τόσο. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔγραψες, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Πηλουσίου Εὐσέβιος ἔχει μεγάλη διάθεση γιὰ ἐπίθεση, καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀρπάξει τὰ ξένα, ὅτι εἶναι γρήγορος στὸ νὰ ὀργίζεται καὶ βραδύς στὶς ἀμοιβές αὐτῶν ἔχουν ἀνάγκη, καὶ γιὰ νὰ συνοψίσω, θεωρεῖται καὶ εἶναι ἐπιρρεπὴς σὲ ὅλα τὰ δουρικὰ πάθη, σὺ, ἐὰν βέβαια θέλεις νὰ εὐδοκιμήσεις, διατήρησε τὸν ἑαυτὸ σου καθαρὸν ἀπὸ αὐτὲς τὶς ντροπές. Γιατὶ εἶναι παράλογο νὰ κυριαρχεῖσαι ἀπὸ αὐτά, στὰ ὅποια κατηγορεῖς ὅτι ἔχει πέσει ἄλλος, καὶ νὰ θέλεις νὰ γίνεις γιατρὸς ἄλλου, σὺ πού εἶσαι γεμάτος πληγές, καὶ νὰ κάνεις ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων εἶσαι φοβερός κατήγορος.

197. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἰοθεσίας, τὸ ὁποῖο πρέπει μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας νὰ τὸ φυλάξουμε, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, στερούμενοι τῆς τιμῆς αὐτῆς, νὰ τιμωρηθοῦμε φοβερότερα.

Ἐπειδὴ ἡ σύνεσή του ἔγραψε, ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὸ ἀξίωμα τῆς υἰοθεσίας (γιατὶ εἶναι γραμμένον «Γέννησα υἱοὺς καὶ τοὺς ἐξύψωσα, ἐνῶ αὐτοὶ μὲ ἀπέρριψαν»³⁷, καί, «Ἐγκατέλειψες τὸν Θεὸ πού σε γέννησε»)³⁸, λέγω, ὅτι ἀπὸ τὶς μαρτυρίες πού ἀνέφερες γενικᾶ δὲν βρίσκω ὅτι εἶναι καταργημένη, οὔτε καθαρὴ ἢ τιμὴ, ἀλλὰ καὶ εἶναι μπλεγμένη μὲ κατηγορία, ὥστε, ἂν δὲν ἤθελε νὰ τοὺς κατηγορήσει, δὲν θὰ ἀνακήρυττε τὴν τιμὴ πού λές. Ἐὰν δὲν ἔφταιγαν, ἴσως δὲν θὰ εἶχαν αὐτὴ τὴν προσφώνηση, ἀλλὰ μὲ τὴ μομφὴ συνέδεσε τὴν τιμὴ μὲ ὑπόθεση μεγαλύτερης κατηγορίας. Γιατί, κατηγορώντας αὐτοὺς καὶ θέλοντας νὰ διαπομπεύσει τὴν ἀναισθησία τους, μὲ τὴν κατηγορία περιέπλεξε καὶ τὴν τιμὴ, ἢ καλύτερα ἀπὸ τὴν τιμὴ ἀπέδειξε τὴν κατηγορία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ συγγνώμη, ἐνῶ γιὰ τοὺς υἱοὺς τῆς χάριτος ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς φωνάζει· «Σὲ ὅσους τὸν δέχθηκαν, ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνουν παιδιά τοῦ Θεοῦ»³⁹. Νὰ τιμὴ χωρὶς κατηγορία, νὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἰοθεσίας, νὰ τὸ σύνθημα τῆς ὑπερκόσμιας συνάθροισης, τὸ ὁποῖο προφέροντάς το διαρκῶς ὁ Σωτήρας, ἔλεγε· «Γιὰ νὰ γίνετε ὅμοιοι μὲ τὸν οὐράνιο Πατέρα σας»⁴⁰, καί, «Ὁ οὐράνιος Πατέρας σας γνωρίζει αὐτὰ πού χρειάζεστε προτοῦ νὰ τὰ ζητήσετε ἀπὸ αὐτόν»⁴¹. Ὁ ἴδιος λοιπὸν ὁ αἴτιος τῆς υἰοθεσίας διακηρύττει παντοῦ τὸ ἀξίωμα. Ἐκεῖ-

40. Ματθ. 5, 45.

41. Ματθ. 6. 8.

εὐαγγελικὸν μηχάνημα γεγονώς, δεικνὺς τὴν τιμὴν ταύτην ἔργῳ
 βεβαιωθεῖσαν, ἔφη· «Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς
 φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ Πατὴρ.
 Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα
 5 Θεοῦ. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγ-
 κληρονόμοι δὲ Χριστοῦ». Βαβαὶ τῆς τιμῆς! πῶς ἄνω ἀνήγαγε τοὺς
 χαμαὶ κειμένους. Ὁμοῦ τε γὰρ καὶ τὴν Ἰουδαίων μικροπρέπειαν
 δείκνυσιν ὁ Ἄπόστολος, καὶ τὴν Χριστιανῶν μεγαλοπρέπειαν, ἣν
 παντὶ σθένει δίκαιοι ἂν εἶημεν φυλάξαι, ἵνα μὴ, τῆς ἀξίας ἐκπεσόν-
 10 τες, ἀργαλεώτερον κολασθῶμεν, ὡς μηδὲ τῇ τοσαύτῃ τιμῇ βελτιω-
 θέντες.

Ρ4Η'.- ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

Ἐπαινετική.

Ὡσπερ ἄριστος ζωγράφος ἵππον γαῦρον καὶ ὑψαυχένα γρά-
 15 φων, μονονουχὶ ἔμπνουν αὐτὸν ποιῆσαι φιλοτιμούμενος καὶ πρὸς
 τὴν φύσιν ἀμιλλώμενος, ἐμβάλλει μὲν αὐτῷ μετὰ τοῦ χαλινουῦ φρό-
 νημα, ἴστησι δὲ αὐτὸν ἐν αὐτῷ τῷ θέλειν ἐστάναι, οὕτω καὶ ἡ σὴ
 παιδείσεις διὰ τοῦ λόγου σαφῶς ἡμῖν τὸ φρόνημα τάνδρὸς ἐνεχάρα-
 ξεν, ὡς αὐτὸν ἐκεῖνον ὄραν τοὺς ἀναγινώσκοντας μᾶλλον, ἢ τὰ
 20 γράμματα.

Ρ4Θ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Ζωσίμου ἐξ ἀφορμῆς
 τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς αὐτοῦ.

Ὡς ἐδέξατο τῆς σῆς καλοκαγαθίας τὰ γράμματα ἐκεῖνος, ὃν
 25 οὐ θούλομαι λέγειν (μὴ γὰρ εἶη γραφῆς καὶ μνήμης ἄξιος), ὀλέ-
 θριον μὲν τι καὶ σεσηρὸς προσεμειδίασεν, οἷον εἰώθει, εἴ ποτε ὄρ-
 γῆς ἐμπλησθεῖη, ἄθλου δὲ ἤψατο φρικῶδους, καὶ ἀποτελεσθέντος
 ἂν ἴσως, εἰ μὴ αὐτὸς ἐγένετο ἄθλος (ὑθλος) τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς
 θεσμοῖς.

30

Σ.- ΩΦΕΛΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Ὅτι χρὴ τὰς τῆς θεοσεβείας ἐφιεμένας γυναῖκας μὴ χρυσῶ καὶ μαρ-
 γαρίταις ἢ ἐσθῆτι πολυτελεῖ κοσμεῖσθαι, ἀλλ' ἔργοις ἀγαθοῖς.

Λίαν ἀγαμαὶ τὴν παλαιὰν Λακεδαίμονα, κοσμεῖσθαι ἀπαγο-

νος πάλι πού ἀπό τήν ἰουδαϊκὴ ἔπαλξη ἔγινε ὄργανο τοῦ Εὐαγγελίου, δείχνοντας ὅτι αὐτὴ ἢ τιμὴ βεβαιώθηκε ἔμπρακτα, εἶπε· «Γιατὶ δὲν ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας, πού νὰ ὀδηγεῖ πάλι σὲ κατάσταση φόβου, ἀλλὰ πνεῦμα υἰοθεσίας μὲ τὸ ὁποῖο φωνάζουμε, Ἄββᾶ, Πατέρα. Τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα βεβαιώνει μαζί μὲ τὸ πνεῦμα μας, ὅτι εἴμαστε παιδιά τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως εἴμαστε παιδιά του, εἴμαστε καὶ κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ, καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ»⁴². Πῶ, πῶ, τί τιμὴ! Πῶς ἀνύψωσε αὐτοὺς πού βρισκόνταν πεσμένοι κάτω; Γιατὶ συγχρόνως ὁ Ἀπόστολος δείχνει τὴ μικροπρέπεια τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια τῶν Χριστιανῶν, τὴν ὁποία πρέπει νὰ τὴν φυλάξουμε μὲ κάθε δύναμη, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσουμε ἀπὸ τὴν ἐξουσία καὶ τιμωρηθοῦμε φοβερώτερα, ἐπειδὴ οὔτε μὲ τὴν τόσο μεγάλη τιμὴ γίναμε καλύτεροι.

198. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ἐπαινετικὴ.

“Ὅπως ἓνας ζωγράφος ἄριστος ζωγραφίζοντας ὑπερήφανο καὶ ἀγέρωχο ἄλογο, προσπαθώντας κατὰ κάποιον τρόπο νὰ τὸ κάνει ζωντανὸ καὶ ἀνταγωνιζόμενος τὴ φύση, βάζει βέβαια σ’ αὐτὸ μαζί μὲ τὸ χαλινάρι καὶ ὑψηλὸ φρόνημα, τὸ παριστάνει ὅμως ἔτσι ὅπως θέλει νὰ παρασταθεῖ, ἔτσι καὶ ἡ δικὴ σου παιδεία μὲ τὸν λόγο χάραξε μέσα μας μὲ σαφήνεια τὸ ὑψηλὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρα, ὥστε αὐτοὶ πού τὸν διαβάζουν νὰ βλέπουν ἐκεῖνον τὸν ἴδιο περισσότερο, παρὰ τὰ γράμματα.

199. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴν ἀντίδραση τοῦ Ζωσίμου, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

“Ὅταν ἔλαβε τὰ γράμματα τῆς καλωσύνης σου ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖο δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω (γιατὶ δὲν εἶναι ἄξιος νὰ γράφεται καὶ νὰ μνημονεύεται), χαμογέλασε βέβαια κάπως πονηρὰ, πράγμα πού συνηθίζει, ὅταν κάποτε γεμίζει ὀργή, ἐπιχείρησε ὅμως ἄθλο τρομερόν, πού θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιηθεῖ, ἂν δὲν ἀποδεικνυόταν ὁ ἴδιος ἀνόητος ἔναντι τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων.

200. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Ὅτι πρέπει οἱ γυναῖκες πού ποθοῦν τὴν θεοσέβεια νὰ μὴ στολίζονται μὲ χρυσὸ καὶ μαργαριτάρια ἢ πολυτελῆ ἐνδύματα, ἀλλὰ μὲ ἔργα καλά.

Θαυμάζω πολὺ τὴν παλιὰ Σπαρτιάτισσα, ἢ ὁποῖα ἀπαγόρευσε σὺς

ρεύσασαν ταῖς σῶφροσι τῶν γυναικῶν (ἑταίραις γὰρ πρέπειν τοῦτ' ἐνόμισε), ταῖς καὶ πάγας καὶ δίκτυα ἐπὶ θήρα τῶν ἀκολάστων νέων ἐπινοούσαις. Ἡ γὰρ ἀκοσμία καὶ σῶφρων εἶναι δοκοῦσα, εἰ τοῦτο δράσειε, τὴν οἰκειάν ἐκπομπεύει νόσον, ἅπερ ἀπο-
 5 κηρύττουσα ἢ θεία Γραφή, παραινεῖ, μὴ χρυσῶ καὶ μαργαρίταις, ἢ ἐσθῆτι πολυτελεῖ, ἀλλ' ἔργοις ἀγαθοῖς κοσμεῖσθαι τὰς τῆς θεοσεβείας ἐφιεμένας. Εἰ δὲ χρῆ καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ σκοπῆσαι, φημί, ὅτι ὄρμοι καὶ ἀγῆαι λίθων καὶ περιδέρραια, καὶ ταῖς δυσειδέσι καὶ ταῖς ἄγαν ὠραίαις ἀντιπράττουσι· τὰς μὲν γὰρ ἐλέγ-
 10 χουσι, τῶν δὲ ἀπάγουσι· τὰς μὲν ἐλέγχουσι, κακίονας ἐπιδεικνυμένας, τῶν δὲ ἀπάγουσιν. Ἀφέμενοι γὰρ τοῦ περὶ αὐτῶν φράσαι, περὶ τῶν κοσμίων διαλέγονται.

ΣΑ'.- ΕΛΑΦΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

15 Περὶ λόγου, καὶ ὅτι ἄμεινον, εἰπόντα μὴ ἀκουσθῆναι, ἢ μὴ εἰπόντα ἐγκληθῆναι.

Δεινὸς λόγων ἔρως ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπεκώμασε· λόγων δὲ φημι οὐ τῶν σωφρονίζειν, ἀλλὰ τῶν τέρπειν τοὺς ἀκούοντας δυναμένων, οὐ πνευματικῶν, ἀλλὰ σοφιστικῶν, οὐκ ἀποστολικῶν, ἀλλὰ Δημοσθενικῶν, οὐ προφητικῶν,
 20 ἀλλ' ἐριστικῶν, οὐ τῶν τὴν ψυχὴν εὐφράναι δυναμένων, ἀλλὰ τῶν τὴν ἀκοὴν θέλγειν εἰωθότων, οὐ τῶν διὰ τοῦ ἐμπνεῖσθαι ὑπὸ τῶν πράξεων τοῦ λέγοντος ζώντων, ἀλλὰ τῶν διὰ τὴν εὐγλωττίαν εἰς ἀκοὰς νεκρὰς ἐνηχουμένων. Τί οὖν ποιητέον; Σιωπητέον καὶ οὐδὲν λεκτέον; Ἄλλ' ἐπικίνδυνον. Ἄλλὰ ῥητέον; Ἄλλ' οὐκ εἰς ὠφέλειαν ὁ
 25 λόγος, καὶ ἔργων ἐπίδειξις, ἀλλ' εἰς κρότον μόνον τελευτᾷ. Ἄλλ' εἰ καὶ οὕτω ταῦτα ἔχει, ἄμεινον, ὡς οἶμαι, εἰπόντα μὴ ἀκουσθῆναι, ἢ μὴ εἰπόντα ἐγκληθῆναι. «Διατί τὸ ἀργύριόν μου οὐ κατέβαλες ἐπὶ τοὺς τραπεζίτας, καὶ γὰρ ἐλθὼν ἀπήτησα ἂν αὐτὸ σὺν τῷ τόκῳ;». Λεγέτω τοιγαροῦν ὁ δυνάμενος, ἵνα πρὸς τοὺς ἀκούοντας ἢ τῷ
 30 κριτῇ ὁ λόγος.

ΣΒ'.- ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀσκησιν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, τῆς μόνης μακαρίους ἀποφαινούσης τοὺς ἑαυτῆς ἐραστάς.

Ἀφέμενος, ὃ σοφέ, τῶν μεταρσιολεσχῶν καὶ μετεωροσοφι-

φρόνιμες γυναῖκες νὰ στολίζονται, καθόσον πίστευε ὅτι αὐτὸ ταίριαζε σὺς ἑταῖρες, οἱ ὅποῖες στήνουν καὶ παγίδες καὶ δίχτυα γιὰ νὰ θηρεύσουν τοὺς ἀκόλαστους νέους. Γιατὶ αὐτὴ ποὺ πιστεύει ὅτι εἶναι κόσμος καὶ συνετὴ, ἐὰν τὸ κάνει αὐτὸ διασύρει δημόσια τὴν ἀρρώστιά της. Αὐτὰ ἀκριδῶς ἀποκηρύσσοντάς τα ἡ ἅγια Γραφή, συμβουλεύει, οἱ γυναῖκες ποὺ ἐπιθυμοῦν τὴ θεοσέβεια, νὰ μὴ στολίζονται μὲ χρυσαφικά καὶ μαργαριτάρια, ἢ μὲ πολυτελεῖ ἑνδύματα, ἀλλὰ μὲ καλὰ ἔργα^{42α}. Ἐὰν ὅμως πρέπει νὰ σχολιάσω αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ θέμα, λέγω, ὅτι τὰ γιορντάνια καὶ οἱ λαμπεροὶ πολίτιμοι λίθοι καὶ τὰ περιδέραια ἀδικοῦν καὶ τὶς ἄσχημες καὶ τὶς πολὺ ὠραῖες γυναῖκες, γιατί τὶς πρῶτες τὶς ἐλέγχουν, ἐνῶ τὶς δεύτερες τὶς μειώνουν. Τὶς πρῶτες τὶς ἐλέγχουν δείχνοντάς τας πρὸ ἄσχημες ἀπὸ ὅ,τι εἶναι, ἐνῶ τὶς δεύτερες τὶς ζημιώνουν, γιατί, ἀντὶ νὰ μιλοῦν γι' αὐτές, συζητοῦν γιὰ τὰ κοσμήματά τους.

201. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΕΛΑΦΙΟ

Γιὰ τὸν λόγο, καὶ ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ μιλήσει κανεὶς καὶ νὰ μὴ ἀκουσθεῖ, παρὰ νὰ μὴ μιλήσει καὶ νὰ κατηγορηθεῖ.

Φοβερὸς ἔρωτας λόγων κυκλοφορεῖ τὸν καιρὸ αὐτὸν σὺς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων· λόγους βέβαια ἐννοῶ ὅχι ἐκείνους ποὺ σωφρονίζουν, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ μποροῦν νὰ προκαλοῦν εὐχαρίστηση σ' αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἀκοῦνε, ποὺ δὲν εἶναι πνευματικοί, ἀλλὰ σοφιστικοί, οὔτε ἀποστολικοί, ἀλλὰ Δημοσθενικοί, οὔτε προφητικοί, ἀλλὰ ποὺ προκαλοῦν φιλονεικίες, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ γεμίσουν μὲ εὐφροσύνῃ τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ ποὺ συνηθίζουν νὰ ἐλκύουν τὴν ἀκοή, ποὺ δὲν ἐμπνέονται ἀπὸ τὶς ζωντανὲς πράξεις αὐτοῦ ποὺ μιᾶ, ἀλλὰ μὲ τὴν εὐγλωττία τους ἀπευθύνονται σὲ αὐτὰ νεκρά. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνουμε; Νὰ σιωπήσουμε, καὶ νὰ μὴ λέμε τίποτε; Ἄλλ' εἶναι ἐπικίνδυνο. Νὰ μιᾶμε; Ἄλλ' ὁ λόγος καὶ ἡ ἐπίδειξη τῶν ἔργων δὲν καταλήγουν σὲ ὠφέλεια, ἀλλὰ μόνο στὸ νὰ προκαλοῦν θόρυβο. Ὅμως καὶ ἂν ἀκόμα αὐτὰ ἔτσι ἔχουν, νομίζω πῶς εἶναι προτιμότερο νὰ μιλήσει κανεὶς καὶ νὰ μὴ ἀκουσθεῖ, παρὰ νὰ μὴ μιλήσει καὶ νὰ κατηγορηθεῖ. «Γιατὶ δὲν κατέθεσες τὰ χρήματά μου στοὺς τραπεζῖτες, ὥστε ἐρχόμενος ἐγὼ νὰ τὰ ζητήσω μαζί μὲ τὸν τόκο;»⁴³. Ἄς ὁμιλεῖ λοιπὸν ὁποῖος μπορεῖ, καὶ ἂς κρίνουν οἱ ἀκροατὲς τὸν λόγο.

202. ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΟ

Προτροπὴ πρὸς ἄσκησιν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, τῆς μόνης ποὺ καθιστᾶ μακάριους τοὺς ἐραστὲς της.

Ἀφήνοντας, σοφέ, αὐτοὺς ποὺ φλυαροῦν γύρω ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ οὐρά-

στῶν καὶ λεξιθήρων, τῶν πλέον λόγων ἔχόντων μηδέν, εἰς τὴν πρα-
 κτικὴν ἀρετὴν σαυτὸν σύντεινον, τὴν μακαρίους ἀποφαίνουσαν
 τοὺς ἐραστάς. Εἰ δὲ οἶει ταῖς τῶν ἀρχαίων γνώμαις δίκαιον εἶναι
 μᾶλλον ἀκολουθεῖν, τοὺς ἄλλους τέως παρεῖς, αὐτὸν τὸν παρ'
 5 αὐτῶν σοφώτατον ἀπάντων ἀνθρώπων κηρυττόμενον ἐγγυητὴν
 τῶν ἐμαντοῦ λόγων παρέξομαι. Τί οὖν φησι Ξενοφῶν περὶ αὐτοῦ;
 “Οὐδεὶς πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβές, οὐδὲν ἀνόσιον, οὔτε
 πράττοντος εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν
 πάντων φύσεως, ἅπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι διελέγοντο, σκοπῶν,
 10 ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει, καὶ τίσιν ἀνάγ-
 καις ἕκαστα γίνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας
 τοιαῦτα μωραίνοντας ἐπεδείκνυε. Καὶ πρῶτον μετ' αὐτῶν ἐσκόπει,
 πότερόν ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τὰνθρώπινα εἰδέναί, ἔρχον-
 ται ἐπὶ τὸ τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ
 15 δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν. Ἐ-
 θαύμαζε δέ, εἰ μὴ φανερόν ἐστιν αὐτοῖς, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν
 ἀνθρώποις εὐρεῖν. Ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ
 περὶ τούτων λέγειν, οὐ τὰ αὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαι-
 νομένοις ὁμοίως διακειῖσθαι πρὸς ἀλλήλους». Ταῦτα μὲν οὖν Ξε-
 20 νοφῶν ἔγραψεν. Καὶ Πλάτων δέ, ὁ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐλλογμώ-
 τερος, καὶ μάλιστα πάντων τὸν Σωκράτην ἐπιστάμενος, τὰ αὐτὰ
 τῷ Ξενοφῶντι διὰ πάντων ἑαυτοῦ σχεδὸν τῶν διαλόγων κατεσκευ-
 ασεν. Εἰ τοίνυν κακεῖνος, μᾶλλον δὲ κάκεῖνοι, καὶ ἐπετήδευον καὶ
 ἔλεγον καὶ ἔγραφον τὴν πρακτικὴν ἀσκεῖν, αὕτη γάρ, ὡς καὶ τῷ
 25 Πλάτωνι δοκεῖ, καλλίστη ἐστὶν ὁδός, ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ἄγουσα καὶ
 εἰς πλατεῖαν εὐρυχωρίαν τελευτῶσα.

ΣΓ'— ΚΑΣΣΙΑΝΩ

Περὶ τοῦ τί ἐστὶ “ἄβουλον” καὶ τί “ἀβούλητον”.

Οὐ ταυτὸν τὸ ἄβουλον καὶ τὸ ἀβούλητον. Τὸ μὲν γὰρ τὸ ἀπε-
 30 ρίσκεπτον, τὸ δὲ τὸ ἀκούσιον μηνύει, καὶ τὸ μὲν εἰς τὸ πράττειν, τὸ
 δὲ εἰς τὸ πάσχειν βλέπει. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἄσκεπτος πρᾶξις, τὸ δὲ
 κατηναγκασμένον πάθος.

νια πράγματα, τούς μετεωρολόγους σοφιστές και τούς κυνηγούς τῶν λέξεων, οἱ ὅποιοι πέρα ἀπὸ τούς λόγους δὲν ἔχουν τίποτε, κατεύθυνε τὸν ἑαυτό σου στὴν πρακτικὴ ἀρετὴ, ἢ ὅποια κάνει τούς ἔραστὲς τῆς μακάριους. Ἐὰν πάλι νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθεῖς μᾶλλον τὶς γνώμες τῶν ἀρχαίων, ἀφήνοντας κατὰ πρῶτον τούς ἄλλους, θὰ σοῦ δώσω ἐγγυητὴ τῶν λόγων μου ἐκεῖνον, πὺ ἀπὸ αὐτούς κηρύσσεται ὅτι εἶναι ὁ πιὸ σοφὸς ἀπὸ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Ξενοφῶν γι' αὐτόν; «Κανένας ποτὲ δὲν εἶδε τὸν Σωκράτη νὰ κάνει τίποτε τὸ ἀσεβές, τίποτε τὸ ἀνόσιο, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ λέγει. Γιατὶ οὔτε μὲ τῆ φύση τῶν ὄλων ἀσχολοῦνταν, γιὰ τὰ ὅποια οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τούς ἄλλους συζητοῦσαν, γιὰ τὸ πῶς δηλαδὴ εἶναι αὐτὸς πὺ ἀπὸ τούς σοφιστὲς ὀνομάζεται κόσμος, καὶ γιὰ ποιὲς ἀνάγκες γίνεται τὸ καθένα ἀπὸ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πὺ ἐνδιαφέρονταν γι' αὐτὰ τούς ἀπεδείκνυε μωρούς. Καὶ πρῶτα ἐξέταξε μὲ αὐτούς ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο συνέβαινε, ἐπειδὴ νόμιζαν, ὅτι ἤδη γνώριζαν ἱκανοποιητικὰ τὰ ἀνθρώπινα, ἔρχονται νὰ ἐνδιαφεροθῶν γι' αὐτὰ, ἢ, ἀφήνοντας τὰ ἀνθρώπινα καὶ παρατηρώντας τὰ δαιμόνια, νομίζουν ὅτι κάνουν αὐτὰ πὺ πρέπει. Καὶ ἀποροῦσε, πὺ δὲν ἦταν γνωστὸ σ' αὐτούς, ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ βροῦν οἱ ἀνθρώποι. Γιατὶ καὶ ἐκεῖνοι πὺ ὑπερηφανεύονταν μιλώντας γι' αὐτὰ, δὲν πίστευαν τὰ ἴδια μεταξύ τους, ἀλλὰ συμπεριφέρονταν μεταξύ τους ὅμοια μὲ τούς μανιακούς». Αὐτὰ βέβαια ἔγραψε ὁ Ξενοφῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων, ὁ πιὸ λόγιος ἀπὸ ὅλους τούς ἄλλους, πὺ γνώριζε περισσότερο ἀπὸ ὅλους τὸν Σωκράτη, σὲ ὅλους σχεδὸν τούς διαλόγους του περιέλαβε τὰ ἴδια μὲ τὸν Ξενοφῶντα. Ἄρα λοιπὸν καὶ ἐκεῖνος, ἢ καλύτερα καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἀσχολοῦνταν καὶ ἔλεγαν καὶ ἔγραφαν, ὅτι πρέπει νὰ ἀσκεῖ κανεὶς τὴν ἀρετὴ, γιὰτὶ αὐτὴ, ὅπως πιστεύει καὶ ὁ Πλάτων, εἶναι ἢ καλύτερη ὁδὸς, πὺ ὀδηγεῖ στὴν εὐσέβεια καὶ καταλήγει σὲ μεγάλη εὐρυχωρία.

203. ΣΤΟΝ ΚΑΣΣΙΑΝΟ

Σχετικὰ μὲ τὸ τί εἶναι “ἄβουλο” καὶ τί “ἀβούλητο”.

Δὲν εἶναι ἴδιο τὸ ἄβουλο καὶ τὸ ἀβούλητο. Γιατὶ τὸ πρῶτο σημαίνει τὸ ἀπερίσκεπτο, ἐνῶ τὸ ἄλλο τὸ ἀκούσιο. Καὶ τὸ πρῶτο ἀποβλέπει στὴν πράξη, ἐνῶ τὸ δεύτερο στὸ πάθος. Γιατὶ τὸ ἓνα εἶναι πράξη χωρὶς σκέψη, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀναγκαστικὸ πάθος.

ΣΔ'.- ΑΥΣΟΝΙΩ

Περὶ φιλίας, καὶ ὅτι οὐδὲν ἴσον αὐτῆς εἰς ἀρετῆς
καὶ εὐδοκιμήσεως καὶ εὐφροσύνης λόγον.

Ἡ μὲν ἀμφισβήτησις κρίσει ἀναρτάσθω, ἡ δὲ κρίσις τοὺς ἐλέγ-
5 χους θασανιζέτω, ἡ δὲ θάσανος τὸ δέον ὀριζέτω, ὁ δὲ ὄρος γεγρά-
φθω, τὰ δὲ γεγραμμένα κυρούσθω, τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούσθω
τοῖς ἔργοις. Πᾶσά τε ἀψιμαχία οἰχέσθω, καὶ φιλία χορευέτω, ἥς
ἴσον οὐδὲν καὶ εἰς ἀρετῆς καὶ εὐδοκιμήσεως καὶ εἰς εὐφροσύνης
λόγον.

10

ΣΕ'.- ΦΙΛΗΤΡΙΩ

Περὶ τῶν τῆς φιλίας κατορθωμάτων.

Ἐμελλες ἄρα ἡ φιλίας ἢ τοῦ τετρῶσθαι ὑπὸ φιλίας, ἐπώνυμος
ᾧν, καὶ ἄλλους εἰς ταύτην ἐμβαίνειν. Ἴδου γὰρ καὶ ἡμᾶς, πόρρω
τυγχάνοντας καὶ μηδεπώποτε συντετυχηκότας διὰ γραμμάτων, εἰς
15 τὴν σαντοῦ ἀγάπην ἐξεκδάχευσας, καὶ τοσοῦτον κατέτρωσας, ὡς
μηδὲ πρὸς τὸ ἀκαρὲς δύνασθαι ἀμνημονεῖν.

ΣΣ'.- ΔΙΑΥΜΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Προτροπὴ πρὸς συμφιλίωσιν τῶν αὐτοῦ παίδων.

Τὸν πρεσβύτατόν σου τῶν παίδων πρὸς τὸν νεώτατον διαφέ-
20 ρεσθαί τινές φασι, καὶ σὲ μὲν εἰδέναί, προσποιεῖσθαι δὲ τοῦ μὴ
εἰδέναί. Θᾶπτον τοίνυν ἀποθέμενος τὴν ἐκούσιον ἀγνοίαν, πειρά-
θητι αὐτοὺς εἰς φιλίαν συναλλάξαι, μὴ ποτέ τι ἀνήκεστον τεχθεῖη
κακὸν (οὐ γὰρ τι χρηστόν ἢ φιλονεικία ὠδίνει), ἴν', ὥσπερ τοῦ εἶ-
ναι μετὰ τὴν πρόνοιαν αὐτοῖς κατέστης αἴτιος, οὕτω καὶ τοῦ εὖ
25 εἶναι κατασταίης.

ΣΖ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ ἀπεχθείας καὶ φιλίας.

Ὡσπερ ἡ ἀπέχθεια εὐπαράδεκτόν πως τὴν παρὰ τῶν ἐχθρῶν
ἐργάζεται λαιδορίαν, οὕτως ἡ φιλία διακρούεται ταύτην καὶ ἀκον-
30 τίζει.

ΣΗ'.- ΩΡΙΩΝΙ

Ἐπαινετικὴ διὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς κακίας εἰς τὴν ἀρετήν.

Ἦσθην ὑπερφυῶς, μαθὼν σου τὴν ἀρίστην μεταβολήν, καὶ

204. ΣΤΟΝ ΑΥΣΟΝΙΟ

Γιὰ τὴν ἀγάπη, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἰσοδύναμο μὲ αὐτὴ πρὸς ἀρετὴ, εὐδοκίμηση καὶ εὐφροσύνη.

Ἡ ἀμφισβήτηση ἃς παραδίδεται στὴν κρίση, ἢ κρίση ἃς ἐξετάζει βασιανιστικὰ τοὺς ἐλέγχους, ἢ βασιανιστικὴ ἐξέταση ἃς καθορίζει αὐτὸ πού πρέπει, τὸ καθοριζόμενο ἃς γράφεται, τὰ γραμμένα ἃς ἐπικυρώνονται, καὶ τὰ ἐπικυρωμένα νὰ ἐπιβεβαιώνονται μὲ τὰ ἔργα, καὶ καθὲ ἀψιμαχία νὰ φεύγει, καὶ νὰ κυριαρχεῖ ἡ ἀγάπη, μὲ τὴν ὁποία τίποτε δὲν εἶναι ἴσο πρὸς ἄσκησι τῆς ἀρετῆς, πρὸς εὐδοκίμηση καὶ εὐφροσύνη.

205. ΣΤΟΝ ΦΙΛΗΤΡΙΟ

Γιὰ τὰ κατορθώματα τῆς ἀγάπης.

Φρόντιζες βέβαια ἢ μὲ τὴν ἀγάπη, ἢ ἐπειδὴ πληγώθηκες ἀπὸ τὴν ἀγάπη, ἐνῶ εἶσαι ξακουστός, νὰ ὀδηγήσεις καὶ ἄλλους σ' αὐτήν. Νὰ λοιπόν, καὶ ἐμένα πού βρίσκομαι μακριὰ καὶ ποτὲ δὲν ἐπικοινωνήσαμε μὲ γράμματα, μὲ ἔκανες νὰ κυριευθῶ μὲ τόση μανία ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου, καὶ μὲ πλήγωσες τόσο πολὺ μ' αὐτήν, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ οὔτε στιγμὴ νὰ σέ βγάλω ἀπὸ τὸ μυαλό μου.

206. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΔΙΔΥΜΟ

Προτροπὴ πρὸς συμφιλίωση τῶν παιδιῶν αὐτοῦ.

Λένε μερικοὶ ὅτι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ παιδιά σου ἔχει διαφορὲς μὲ τὸ νεώτατο, καὶ ὅτι σὺ τὸ γνωρίζεις, ἀλλὰ προσποιεῖσαι ὅτι δὲν τὸ γνωρίζεις. Ἀφήνοντας λοιπόν τὰ χίιστα τὴ θεληματικὴ σου ἄγνοια, προσπάθησε νὰ τὰ συμφιλιώσεις, μὴ τυχόν καὶ προκληθεῖ κάποιος ἀνεπανόρθωτο κακὸ (γιατὶ ἡ φιλονεικία δὲν γεννᾷ κανένα καλό), ὥστε, ὅπως μετὰ τὴ θεία πρόνοια ἔγινες αἴτιος αὐτῶν, ἔτσι νὰ γίνεις αἴτιος καὶ τοῦ νὰ εὐτυχήσουν.

207. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴν ἔχθρα καὶ τὴν ἀγάπη.

Ὅπως ἡ ἔχθρα κάνει κατὰ κάποιον τρόπο εὐπρόσδεκτη τὴν κακολογία ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν, ἔτσι καὶ ἡ φιλία τὴν ἀποκρούει καὶ τὴν ἐξακοντίζει.

208. ΣΤΟΝ ΩΡΙΩΝΑ

Ἐπαινετικὴ ἐξαιτίας τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τὴν κακία στὴν ἀρετὴ.

Χάρηκα ὑπερβολικὰ μαθαίνοντας τὴν ἀριστη μεταβολὴ σου, καὶ

πιστεύω, ὡς ἀποτρίψη μὲν ὡς τάχιστα τὴν ἀδοξίαν, τὴν ἐκ τῆς κακίας πρώην προσγενομένην, ἀναλήψη δὲ τὸν τῆς ἀρετῆς κόσμον, καὶ κλέος αἰοίδιμον ἔξεις, ἐνταῦθα μὲν παρὰ πάντων ἀνακηρυττόμενος, ἐκεῖσε δὲ παρὰ τοῦ κριτοῦ στεφανούμενος.

5 ΣΘ'.— ΠΕΤΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

ἽΟτι οὐ χρὴ ἀναρμοδίως ἀποφαίνεσθαι κατ' ἀνδρός.

Ἐγὼ οὐ καταψηφιοῦμαι, οὔτε καταποφانوῦμαι ἀνδρός, οὐ μήτε ἀκροατῆς ἐγενόμην, μήτε δικαστῆς, εἰ δὲ κρινόμενος ἀλοίη, τὸ τηνικαῦτα ἢ κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθήσεται ψῆφος.

10 ΣΙ'.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπὴ ὅπως εἰς ἐπίγνωσιν ἔλθῃ καὶ ἀποστῇ τοὺς πένητας ἀποσυλῶν τε καὶ ἀδικῶν.

Εἰ οὐ θούλει θεραπεύειν τι καὶ ἐπιτείνεις τῶν πενήτων τὰ τραύματα, τί τοῖς μαχομένοις τῷ δυσνουθετήτῳ καὶ δυσμάχῳ τῆς πτω-
 15 χείας θηρίῳ χαλεπώτερον κατασκευάζεις τὸν ἀγῶνα, τὸν παρὰ τῶν ἐλεημόνων αὐτοῖς εἰς τροφήν παρεχόμενον ἔρανον σφετεριζόμενος; Τί ἐκ τοιούτων κερδῶν τὴν ἀκόρεστον σαντοῦ ἐμπιπλῶν γαστέρα, νομίζεις ἀπολαύειν; Διάβλεψον μικρὸν ἀνενεγκῶν ἐκ τῆς τοιαύτης παραπληξίας. Εἶπε πρὸς ἑαυτόν· Εἰ ὁ τὰ οἰκεῖα εἰς
 20 ἐλεημοσύνην μὴ προϊέμενος, εἰς τὸν ποταμὸν πέμπεται τοῦ πυρός ἀφόρητα βασανισθησόμενος, ὁ καὶ τὰ τῶν πενήτων ιδιοποιούμενος τί πείσεται; Εἰ δὲ ὁ τὰ ἑαυτοῦ μὴ διδούς οὐ συγγνωσθήσεται, ὁ καὶ τὰ διδόμενα ἀποσυλῶν ποῦ χωρήσει; Εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενος τὴν καινὴν ταύτην ληστείαν, μᾶλλον δὲ τυμβωρυ-
 25 χίας χείρονα κακουργίαν ἐπενόησας, ἦν ἂν σοι καὶ ἴχνος ἀναισχύντου ἀπολογίας, ἐπειδὴ δὲ τρυφῶν καὶ σκιρτῶν, τὰς ἀλλοτριᾶς συμφορὰς δέον ἐπικουφίζεις, ἐπιτρίβεις, ποία σοι λελείψεται ἀπολογία, τίς ἔλεος, ποία συγγνώμη; Ταῦτα δάκρυσι σχεδὸν κεράσας τὸ μέλαν, ἀπέστειλα, τάχα πως σαντόν μὲν γνοίης, τοὺς δὲ πένητας
 30 ἀδικῶν ἀποσταίης, τὸν δὲ κριτὴν ἐξιλάσαιο, ἡμᾶς τε ἐπὶ τῇ σαντοῦ μετανοίᾳ εὐφροσύνης ἐμπλήσας.

πιστεύω ὅτι θὰ ἀποβάλεις, ὅσο εἶναι δυνατόν γρηγορώτερα, τὴν κακὴν φήμη, ἣ ὅποια δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν ἄλλοτε κακία, καὶ θὰ ἀναλάβεις τὸ κόσμημα τῆς ἀρετῆς, καὶ θὰ ἔχεις δόξα αἰώνια, ἐδῶ ἀναγνωριζόμενος ἀπὸ ὅλους, καὶ ἐκεῖ μὲ τὸ νὰ στεφανωθείς ἀπὸ τὸν Κριτῆ.

209. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΠΕΤΡΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει ἀναρμόδια νὰ βγάζουμε ἀπόφαση ἐναντίον κάποιου.

Ἐγὼ δὲν καταδικάζω οὔτε ἐκφέρω γνώμη ἐναντίον ἀνθρώπου τὸν ὅποιο οὔτε ἄκουσα, οὔτε ὑπῆρξα δικαστῆς του, ἐὰν ὅμως συλληφθεῖ καὶ δικασθεῖ, τότε θὰ ἐκδοθεῖ ἢ ἐναντίον του ἀπόφαση.

210. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ νὰ ἔρθει σὲ ἐπίγνωση καὶ νὰ σταματῆσει
νὰ ἀρπάξει καὶ νὰ ἀδικεῖ τοὺς φτωχοὺς.

Ἐὰν δὲν θέλεις νὰ θεραπεύσεις κάποιον καὶ χειροτερεύεις τὰ τραύματα τῶν φτωχῶν, γιατί κάνεις δυσκολώτερο τὸν ἀγῶνα αὐτῶν ποὺ μάχονται μὲ τὸ δύσκολο νὰ νουθετηθεῖ καὶ νὰ πολεμηθεῖ θηρίο τῆς φτώχειας, μὲ τὸ νὰ οἰκειοποιεῖσαι τὸ προῖόν τοῦ ἐράνου ποὺ τοὺς κάνουν οἱ ἐλεήμονες γιὰ νὰ τραφοῦν; Γιατί, γεμίζοντας τὴν ἀχόρταγη κοιλιὰ σου μὲ κέρδη τέτοιου εἴδους, τὸ θεωρεῖς αὐτὸ ἀπόλαυση; Κοίταξε γιὰ λίγο μὲ σύνεση καὶ σύνελθε ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραφροσύνῃ. Πές στὸν ἑαυτὸ σου Ἐὰν αὐτὸς ποὺ δὲν δίνει τὰ δικά του σὲ ἐλεημοσύνη στέλνεται στὸν ποταμὸ τῆς φωπιᾶς γιὰ νὰ βασανισθεῖ ἀφόρητα, αὐτὸς ποὺ καὶ οἰκειοποιεῖται αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στοὺς φτωχοὺς τί θὰ πάθει⁴⁴; Καὶ ἐφόσον αὐτὸς ποὺ δὲν δίνει τὰ δικά του δὲν θὰ συγχωρηθεῖ, ἐκεῖνος ποὺ καὶ ἀρπάξει αὐτὰ ποὺ δίνονται ποῦ θὰ πάει; Γιατί, ἐὰν ἐπινοῦσες αὐτὴ τὴν πρωτάκουστη ληστεία, ἢ καλύτερα κακουργία χειρότερη ἀπὸ τὴν τυμβωρυχία, ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὴν φτώχεια, θὰ μπορούσες νὰ ἔχεις κάποιον ἴχνος ἀδιάντροπης δικαιολογίας, ἐπειδὴ ὅμως, ἀπολαμβάνοντας καὶ σκιρτώντας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀνακουφίζεις τὶς συμφορὰς τῶν ἄλλων, ἐσὺ τίς ἐρεθίζεις, ποιά δικαιολογία σοῦ μένει, ποιὸ ἔλεος, ποιά συγγνώμη; Αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραψα ἀφοῦ ἀνάμιξα σχεδὸν τὴ μελάνη μὲ δάκρυα, μὲ τὴν ἐλπίδα μήπως ἐπιτέλους γνωρίσεις τὸν ἑαυτὸ σου καὶ πάψεις νὰ ἀδικεῖς τοὺς φτωχοὺς, ἐξευμενίζοντας ἔτσι τὸν Κριτῆ, καὶ γεμίζοντας καὶ ἐμᾶς μὲ χαρὰ γιὰ τὴ μετάνοιά σου.

44. Λουκᾶ 16, 25.

ΣΙΑ'— ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Παράκλησις ὅπως καταστῆ ἀγαθὸς ξεναγὸς
εἰς ἐραστήν τῆς ἀρετῆς

Ἄνῆρ διαφερόντως τῆ θειοτάτῃ θρησκείᾳ ἀνακείμενος καὶ
5 τοῖς τὰ αὐτὰ αὐτῶ μετιοῦσιν ἐντυχεῖν περὶ πολλοῦ ποιούμενος,
κἀκεῖσαι ἀφίκται. Ξεναγὸς τοίνυν ἀγαθὸς αὐτῶ γενοῦ, ἵνα σέ τε
καὶ τὰς ἄλλας τῆς ἀρετῆς θεασάμενος εἰκόνας, ἐμπλήσῃ τὸν οἰ-
κεῖον ἔρωτα.

ΣΙΒ'— ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ

10

Μεσολαβητική.

Ἐπειδὴ ἀνῆρ τις ἀγοραῖος, πράγματα βουλόμενος παρασχεῖν
ἀνθρώπῳ ἀπραγμοσύνη συζῶντι, εἴλκυσεν αὐτὸν εἰς δικαστήριον,
καταξίωσον θᾶπτον μὲν κωλύσαι τοῦτον ἀδικῆσαι (χαρῆ γὰρ αὐ-
τῶ), τὸν δὲ εἰς τὴν ἀγροικίαν πέμψαι τῆς φύλης γεωργίας τὴν ἀντί-
15 δοσιν ἀσπασόμενον.

ΣΙΓ'— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ὅτι οὐ τῆ φράσει χρῆ καταγοητεύειν τοὺς ἀκροωμένους,
ἀλλὰ τῆ πράξει χειροῦσθαι τοὺς θεωμένους.

Οὐ τῆ φράσει χρῆ, ὧ βέλτιστε, καταγοητεύειν τοὺς ἀκροωμέ-
20 νους, ἀλλὰ τῆ πράξει χειροῦσθαι τοὺς θεωμένους. Ὁ τρόπος γάρ
ἐστι τοῦ πείθοντος ὁ αἰδέσιμος, οὐχ ὁ λόγος. Ὁ μὲν γὰρ δυσωπεῖ,
ὁ δὲ ἐνοχλεῖ. Τί τοίνυν βούλομαι εἰπεῖν, φράσω Ἄνῆρ τις τῶν ἀρε-
τῆ κεκοσμημένων, πολὺς ἔρρει κατὰ σοῦ, πολλὰ μὲν φράζων, ἐν δὲ
θαυμάζων, πῶς, κηλὶς ὢν τῆς Ἐκκλησίας, ἀκηλίδωτον βίον ἐν ταῖς
25 εὐχαῖς λαβεῖν ἀξιοῖς. Εἰ μὲν γὰρ τὰ παρ' ἑαυτοῦ, φησὶν, εἰσφέρει,
αἰτεῖτω, εἰ δὲ καὶ ἄλλους μιᾶναι ἐκ τῶν αἰσχίστων αὐτοῦ πράξεων
οἷός τέ ἐστι, δι' ἣν αἰτίαν τοῦτο εὐχεται λαβεῖν, ὃ ἔχειν οὐ θέλει;
Ἐγὼ μὲν οὖν ἠρυθρίων ἀκούων καὶ προσεῖχον εἰς γῆν καὶ οὐδὲ
διᾶραι τὸ στόμα ἴσχυον, οἱ δὲ παρόντες κρότοις ἐκεῖνον ἐσταφά-
30 νουν λαμπροῖς, ἐν μόνον αἰτιώμενοι, τὸ μὴ δεδυνῆσθαι ἐπαξίως
τῆς σῆς ἀπαιδευσίας φράσαι. Αὐτὸς οὖν σκόπει, ὅπως ταύτην
ἀποτροίψῃ τὴν κωμωδίαν.

211. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

Παράκληση ὥστε νὰ γίνει καλὸς ξεναγὸς
σὲ ἔραστή τῆς ἀρετῆς.

Ἐφτασε ἐκεῖ ἓνας ἄνδρας πού πρόσκειται μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον στὴ θεϊκότετη θρησκεία, καὶ φροντίζει πολὺ νὰ συζητᾷ μὲ ἐκείνους πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ ἴδια μὲ αὐτόν. Γίνε λοιπὸν καλὸς ξεναγὸς του, ὥστε, βλέποντας ἐσένα καὶ τίς ἄλλες εἰκόνες τῆς ἀρετῆς, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν μεγάλο του πόθο.

212. ΣΤΟΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΗ ΑΥΣΟΝΙΟ

Μεσολαβητική.

Ἐπειδὴ κάποιος ἄνθρωπος ἀργόσχολος, θέλοντας νὰ προκαλέσῃ δυσάρεστα πράγματα σὲ κάποιον ἄνθρωπο πού ζεῖ μὲ ἀπραγμοσύνη, τὸν ἔσυρε σὲ δικαστήριον, φρόντισε γρήγορα αὐτόν νὰ τὸν ἐμποδίσεις νὰ τὸν ἀδικήσῃ (γιατὶ θὰ τοῦ κάνεις χάρη), καὶ τὸν ἄλλον στείλε τον στὸ ἀγρόκτημα νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἀγαπητὴ γεωργία ὡς ἀντίδοτο.

213. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Ἵτι δὲν πρέπει νὰ καταγοητεύουμε τοὺς ἀκροατὲς μας μὲ τὰ λόγια,
ἀλλὰ νὰ τοὺς αἰχμαλωτίζουμε μὲ τίς πράξεις μας.

Δὲν πρέπει, φίλε μου, νὰ γοητεύουμε αὐτοὺς πού μᾶς ἀκοῦνε μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ νὰ τοὺς αἰχμαλωτίζουμε μὲ τὴν πράξη. Γιατὶ ὁ τρόπος ἐκείνου πού πείθει εἶναι σεβαστὸς καὶ ὄχι ὁ λόγος. Ὁ τρόπος συγκινεῖ, ἐνῶ ὁ λόγος ἐνοχλεῖ. Θὰ σοῦ πῶ λοιπὸν τί θέλω νὰ πῶ. Κάποιος ἄνδρας, ἀπὸ ἐκείνους πού κοσμοῦνται μὲ ἀρετὴ, σέρνει πολλὰ ἐναντίον σου, λέγοντας πολλά, καὶ ἀπορώντας γιὰ ἓνα, τὸ πῶς, ἐνῶ εἶσαι κηλίδα τῆς Ἐκκλησίας, σὺς προσευχὲς σου παρακαλεῖς νὰ ἀποκτήσεις βίον ἀκηλίδωτο. Γιατὶ λέγει, ἂν προσφέρει ὅ,τι ἐξαρτᾷται ἀπὸ αὐτόν, ὡς παρακαλεῖ, ἐὰν ὅμως εἶναι ἱκανὸς καὶ ἄλλους νὰ μολύνει μὲ τίς αἰσχροτάτες πράξεις του, τότε γιατί προσεύχεται νὰ λάβῃ, αὐτὸ πού δὲν θέλει νὰ ἔχει; Ἐγὼ βέβαια κοκκίνιζα ἀπὸ ντροπὴ ἀκούοντας καὶ κοίταζα στὴ γῆ, καὶ δὲν μποροῦσα οὔτε τὸ στόμα μου ν' ἀνοίξω, οἱ παραβρισκόμενοι ὅμως ἐκείνον τὸν ἐπιδοκίμαζαν μὲ δυνατὰ χειροκροτήματα, κατηγορώντας ἓνα μόνο, ὅτι δὲν μποροῦσαν νὰ μιλήσουν ὅπως ἀξίζει στὴν ἀγραμματοσύνη σου. Φρόντισε λοιπὸν ἐσύ, ὥστε νὰ σταματήσῃς αὐτὴ τὴν κωμωδία.

ΣΙΔ'.- ΠΑΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι οὐ χρῆ περι μικρῶν καὶ φαύλων, ἀλλὰ περι ὧν λέγειν ἄξιον τοῖς ἐντυγχάνουσι φράζειν.

Μὴ περι μικρῶν καὶ φαύλων, ἀλλὰ περι ὧν λέγειν ἄξιον τοῖς
5 ἐντυγχάνουσι φράζε. Φλυαρεῖν γὰρ σε νομίζοντες πολλοί, καὶ ἀποφοιτῶσι ταχέως, καὶ αἰτιῶνται ῥαδίως, καὶ πείθουσιν ὀξέως.

ΣΙΕ'.- ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ μελλούσης κρίσεως, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὑπὸ τοῦ Ζωσίμου δρωμένων.

10 Μὴ σου, ὦ μακάριε, τὸν εἰς τὴν ἀρετὴν δρόμον τὸν μαρὸν καὶ θεομισῆ, ὡς γέγραφας, Ζώσιμον ἱεραῶσθαι τολμᾶν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτό σε μᾶλλον ῥωννύτω εἰς τὸ πιστεύειν πάντως εἶναι κρίσιν, ἐν ἧ ἑκάστω τὸ πρόσφορον ἀπονεμηθήσεται. Εἰ γὰρ πάντες ἐνταῦθα ἀπελάμβανον τὰ προσήκοντα, οἱ μὲν τὰς ἀμοιβάς, οἱ δὲ τὰπίχειρα,
15 περιττὸς ἦν ὁ τῆς κρίσεως λόγος. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ μὲν φαῦλοι εὐήμεροῦσι, πολλοὶ δὲ σπουδαῖοι παρενημεροῦνται, αὐτὸ τοῦτο, ὁ τὸν θόρυβον ποιεῖ, τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς ὀφείλει εἶναι ἀναιρετικόν, ὅτι ἑκάστω τὸ πρέπον ἀποδοθήσεται. Οὐ γὰρ ἄν, δίκαιος ὧν ὁ Θεός, ταῦτα περιεῖδε γινόμενα, εἰ μὴ ἔμελλε καὶ
20 λόγων καὶ πράξεων καὶ ἐννοιῶν μετὰ ταῦτα ἀπαιτεῖν εὐθύνας, καὶ τοῖς μὲν τὰς τιμάς, τοῖς δὲ τιμωρίας ὀρίζειν.

ΣΙΖ'.- ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Ἐξαγγελία μεταβάσεως εἰς τὸ μοναστήριον.

Ἦδη με, σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω, προσδόκησον ἐν τῷ μονα-
25 στηρίῳ· ἦξω γὰρ τὴν σὴν πρό γε πάντων ὀψόμενος θεοσέβειαν, καὶ τὸν διὰ πάντα θαυμάσιον Θεοδόσιον, διὰ μακροῦ φίλον ὄντα, καὶ σφόδρα ἡμῖν τετιμημένον περιπτυσζόμενος.

ΣΙΖ'.- ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

Περὶ τῆς κρίσεως τῶν συγγραμμάτων ὑπὸ εἰδικῶν.

30 Τῶν συγγραφέων οἱ μὲν αἰσχρὸν ἠγοῦνται μὴ σαφὲς εἰπεῖν, οἱ δὲ ἐν τῇ ἀσαφείᾳ τίθενται τὴν ἰσχύν, καὶ οἱ μὲν τιμῶσι τὸ μέτριον, οἱ δὲ ἔξω φέρονται τῶν καιρῶν. Οἱ μὲν τῶν ἠκριβωμένων ὧτων

214. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΠΑΥΛΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ μιλοῦμε γιὰ μικρὰ καὶ φαῦλα πράγματα, ἀλλὰ γι’ αὐτὰ πού ἀξίζει νὰ λέμε σ’ αὐτούς πού μᾶς ἀκοῦνε.

Νὰ μὴ μιᾶς γιὰ μικρὰ καὶ κακὰ πράγματα, ἀλλὰ γι’ αὐτὰ πού ἀξίζει νὰ λὲς σ’ αὐτούς πού τὰ ἀκοῦν. Γιατὶ πολλοί, νομίζοντας ὅτι φλυαρεῖς, καὶ ἀπομακρύνονται γρήγορα, καὶ σὲ κατηγοροῦν εὐκόλα, καὶ πείθουν πολὺ.

215. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΑΝΙΗΛ

Γιὰ τὴ μέλλουσα κρίση, μὲ ἀφορμὴ τὰ δρώμενα ἀπὸ τὸν Ζώσιμο.

Νὰ μὴ σοῦ ἀνακόπτει, μακάριε, τὸν δρόμο σου πρὸς τὴν ἀρετὴ, τὸ ὅτι ὁ μολυσμένος καὶ θεομίσητος Ζώσιμος, ὅπως γράφεις, τολμᾷ νὰ ἱερουργεῖ, ἀλλ’ αὐτὸ ἀκριδῶς πρέπει μᾶλλον νὰ σὲ ἐνισχύει στὸ νὰ πιστεύεις, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ γίνῃ κρίση, στὴν ὁποία θὰ ἀπονεμηθεῖ στὸν καθένα αὐτὸ πού τοῦ ταιριάζει. Γιατὶ, ἂν ὅλοι ἀπολάμβαναν ἐδῶ αὐτὰ πού τοὺς πρέπει, ἄλλοι τίς ἀμοιβές, καὶ ἄλλοι τίς τιμωρίες, τότε θὰ ἦταν περιττὸς ὁ λόγος γιὰ τὴν κρίση. Ἐπειδὴ ὅμως πολλοὶ κακοὶ εὐημεροῦν, καὶ πολλοὶ ἐνάρετοι ὑποφέρουν, αὐτὸ τὸ ἴδιο πού προκαλεῖ τὸν θόρυβο, αὐτὸ ὀφείλει νὰ καταργεῖ τὸν θόρυβο καὶ τὴν ταραχὴ, τὸ ὅτι δηλαδὴ στὸν καθένα θὰ ἀποδοθεῖ αὐτὸ πού τοῦ πρέπει. Γιατὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Θεός, πού εἶναι δίκαιος, νὰ παραβλέψει αὐτὰ πού γίνονται, ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο στὴ συνέχεια νὰ ζητήσῃ εὐθύνες γιὰ τὰ λόγια καὶ τίς πράξεις καὶ τοὺς λογισμούς, καὶ γιὰ τοὺς καλοὺς νὰ ὀρίσει τιμές, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἄλλους τιμωρίες.

216. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΟ

Ἐξαγγελία μετάβασής του στὸ μοναστήρι.

Ἦδη, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, περιμένε με στὸ μοναστήρι. Γιατὶ θὰ ἔρθω πρὶν ἀπὸ ὅλα γιὰ νὰ δῶ τὴν εὐσέβειά σου, καὶ νὰ ἀγκαλιάσω τὸν θαυμάσιο σὲ ὅλα Θεοδόσιο, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπὸ πολὺ παλιὰ φίλος καὶ πολὺ τιμημένος ἀπὸ μᾶς.

217. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Γιὰ τὴν κρίση τῶν συγγραμμάτων ἀπὸ εἰδικούς.

Ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς ἄλλοι θεωροῦν ὅτι εἶναι αἰσχρὸ τὸ νὰ μὴ μιλήσουν μὲ σαφήνεια, ἄλλοι τοποθετοῦν τὴ δύναμή τους στὴν ἀσάφεια, ἄλλοι ἀποδίδουν μεγάλη ἀξία στὸ μέτριο, ἄλλοι βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπικαι-

στοχάζονται, τοῖς δὲ ἀρκεῖ τὰ μειράκια σεῖσαι, καὶ οἱ μὲν ἀμεί-
 νες εἰς προομίου χρεῖαν, οἱ δὲ ἐν παραδείγμασιν εἰσιν πλούσιοι.
 Οἱ μὲν οἶκτον ἐμβαλεῖν δεινοί, οἱ δὲ θυμόν· τῶν μὲν τὸ βραδὺ λυ-
 πηρόν, τῶν δὲ τὸ τραχὺ τερπνόν· οἱ μὲν ὕπνον ἐμποιοῦσι, μιᾶ κα-
 5 ταχρῶμενοι ἰδέα, οἱ δὲ καὶ ἀφαιροῦσι ταῖς μεταβολαῖς. Χρῆ τοίνυν
 τὸν βασανίσαι συγγράμματα δεινόν, πάσης χάριτος καὶ ἀπεχθείας
 ὄντα κρείττονα, ἐκάστου συγγραφέως καὶ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀρε-
 τὴν εἶδέναι, καὶ τῇ μὲν ψηφίσασθαι, τῇ δὲ μέμψασθαι.

ΣΙΗ'.— ΑΦΘΟΝΙΩ

10 *Περὶ παρθενίας, πορνείας καὶ τιμίου γάμου.*

Καὶ ἡ παρθενία, ὧ βέλτιστε, καὶ ἡ πορνεία τὰ μέτρα τοῦ νόμου
 ἐξέβησαν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Ἡ μὲν γὰρ ὑπερέπτη, ἡ δὲ
 παρέβη. Καὶ ἡ μὲν τὰ κοῦφα καὶ ἀνωφερῆ καὶ τὸν οὐρανὸν
 πολοῦντα, ἡ δὲ τὰ κατωφερῆ καὶ βαρέα σώματα ἐμμιήσατο. Ἡ μὲν
 15 διώκει τὰ μεταβολῆς κρείττονα, ἡ δὲ ἐκεῖνα, ὧν ἡ μεταβολὴ συμ-
 φυῆς καὶ ἡ κόλασις σύντροφος. Ὁ δὲ τίμιος γάμος, τούτων ἐκατέ-
 ρων μέσος τυγχάνων, τῆς μὲν ἐστὶ καλύτερος πολλῶ, τῆς δ' ἀνώτε-
 ρος πλέον, ἢ ὅσον αὐτὸς τῆς παρθενίας ἐστὶ ταπεινότερος. Διό,
 καὶ τῆς μὲν στεφανουμένης, τῆς δὲ κατακρινομένης, οὗτος σύμμε-
 20 τρον ἔχει τὸ ἐγκώμιον.

ΣΙΘ'.— ΘΕΟΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι ἀπὸ τῆς προαιρέσεως, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως
 τὰ πράγματα κρίνεται.

Εἰ λόγους ἔφασκον ἔχειν πάσης κακίας ἀναιρετικούς, εἰκότως
 25 ἂν εἶχον ἀλαξονείας αἰτίαν, εἰ δὲ τοῦτο μάλιστα πάντων ἐπίστα-
 μαι, ὅτι τοῦ μὲν παραινούντος ἐστὶ τὸ εἰπεῖν τὰ βέλτιστα, τοῦ δὲ
 συμβουλευομένου τὸ πεισθῆναι (ὁ μὲν γὰρ τοῦ λέγειν, ὁ δὲ τοῦ
 πράττειν κύριός ἐστι), τί παρεῖς συγγιγνώσκεις, εἴ γε ἀποδέξα-
 σθαι μὴ θούλοιο, αἰτιᾶ τὸν τό γε αὐτοῦ μέρος κατορθώσαντα; Εἰ
 30 δὲ μηδ' οὕτω καταδέχη, ὥρα σε καὶ τὴν ἄρρητον σοφίαν αἰτιάσα-

ρότητα, ἄλλοι ὑπολογίζουν τὰ αὐτὰ πού ἀπαιτοῦν τὴν ἀκριβεία, ἐνῶ σὲ ἄλλους εἶναι ἀρκετὸ νὰ ἐνθουσιάσουν τοὺς ἐπιπόλαιους νέους. Ἄλλοι πάλι θεωροῦν ἀναγκαῖο τὸ προοίμιο, ἄλλοι εἶναι πλούσιοι σὲ παραδείγματα, ἄλλοι εἶναι φοβεροὶ στὸ νὰ προκαλέσουν οἶκτο, καὶ ἄλλοι θυμὸ. Ἡ βραδύτητα μὲ τὴν ὁποία μλοῦν πολλοὶ προκαλεῖ λύπη, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού μλοῦν γρήγορα προκαλοῦν εὐχαρίστηση. Ἄλλοι προκαλοῦν ὕπνο, κάνοντας κατάχρηση στὴν ἀνάπτυξη μᾶς ἰδέας, ἐνῶ ἄλλοι τοὺς διεγείρουν μὲ τὶς μεταβολές. Πρέπει λοιπὸν αὐτὸς πού εἶναι ἰκανότατος στὸ νὰ ἐξετάσει ἐπισταμένα συγγράμματα, νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε χάρη καὶ ἀπέχθεια, ὥστε νὰ γνωρίσει τὴν κακία καὶ τὴν ἀρετὴ κάθε συγγραφέα, καὶ τὴ μία νὰ τὴν ἐγκρίνει, ἐνῶ τὴν ἄλλη νὰ τὴν κατακρίνει.

218. ΣΤΟΝ ΑΦΘΟΝΙΟ

Γιὰ τὴν παρθενία, τὴν πορνεία καὶ τὸν τίμιον γάμο.

Ἡ παρθενία, φίλτατε, καὶ ἡ πορνεία θγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ νόμου, ἀλλ' ὄχι ὡς πρὸς τὰ ἴδια. Γιατὶ ἡ μία τὰ ξεπέρασε, καὶ ἡ ἄλλη τὰ παραβίασε. Ἡ παρθενία δηλαδὴ μμῆθηκε αὐτὰ πού εἶναι ἀνάλαφρα καὶ τείνουν πρὸς τὰ ἄνω καὶ περιφέρονται στὸν οὐρανό, ἐνῶ ἡ πορνεία τὰ σώματα πού τείνουν πρὸς τὰ κάτω καὶ εἶναι βαριά. Ἡ μὲ ἐπιδιώκει αὐτὰ πού δὲν ὑπόκεινται σὲ μεταβολή, ἐνῶ ἡ ἄλλη αὐτὰ πού ἔχουν τὴ μεταβολὴ στὴ φύση τους, καὶ ἡ κόλαση εἶναι σύντροφός τους. Ἀντίθετα ὁ τίμιος γάμος πού βρίσκεται στὴ μέση αὐτῶν τῶν δύο εἶναι πολὺ κατώτερος τῆς παρθενίας, καὶ πολὺ ἀνώτερος τῆς πορνείας, ἀπὸ ὅσο κατώτερος τῆς παρθενίας εἶναι ὁ γάμος. Γι' αὐτό, ἐνῶ ἡ παρθενία στεφανώνεται καὶ ἡ πορνεία καταδικάζεται, ὁ γάμος ἔχει μέτριο τὸν ἔπαινο.

219. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

Ἔστι τὰ πράγματα κρίνονται ἀπὸ τὴν προαίρεση,
καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐκβασή τους.

Ἐὰν ἔλεγα ὅτι ἔχω λόγους πού ἐξαλείφουν κάθε κακία, δικαιολογημένα θὰ ἔδιναν ἀφορμὴ ἀλαζονείας, ἐὰν ὅμως αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ ὅλα γνωρίζω, ὅτι ἔργο αὐτοῦ πού συμβουλεύει εἶναι νὰ πεί αὐτὰ πού εἶναι τὰ πιὸ καλά, καὶ ἐκεῖνου πού δέχεται τὶς συμβουλές νὰ πεισθεῖ (γιατὶ ὁ ἕνας εἶναι κύριος τοῦ νὰ ὁμιλεῖ, καὶ ὁ ἄλλος νὰ τὰ ἐφαρμόζει), γιατί λοιπὸν, ἀφήνοντας τὸ νὰ συγχωρεῖς, ἐὰν φυσικὰ δὲν θέλεις νὰ τὰ δεχθεῖς, κατηγορεῖς αὐτὸν πού ἔκανε ὅ,τι ἐξαρτῶταν ἀπὸ μέρους του; Ἐὰν ὅμως οὔτε

σθαι, τὴν μήτε τοὺς ἀποστήσαντας Ἰουδαίους, μήτε τὸν προδότην
 πείσασαν. Τοσοῦτον γὰρ ἀπέσχον τοῦ πεισθῆναι, ὅτι ὁ μὲν
 προὔδωκεν, οἱ δὲ ἐσταύρωσαν. Εἰ δὲ καὶ μὴ πείσασα καὶ σώσασα,
 παρὰ πάντων ἀνακηρύττεται, ἀπὸ γὰρ τῆς προαιρέσεως, οὐκ ἀπὸ
 5 τῆς ἐκδίασεως τὰ πράγματα κρίνεται, τί αἰτιᾶ τὸν τοσαῦτα πεποιη-
 κότα καὶ μὴ δυνηθέντα πείσαι Μαρτινιανόν τε καὶ Ζώσιμον καὶ
 Μάρωνα καὶ Εὐστάθιον ἀποσχέσθαι κακίας; Τοσοῦτον γὰρ
 ἀπέχω τοῦ ἐρυθριᾶν ἀπὸ τούτου (καίτοι ἐρυθριᾶν παντὸς μᾶλλον,
 ὡς γε ἔμαυτόν, ἐν οἷς τὸ ἐρυθριᾶν καλόν, ἐπιστάμενος), ὅτι καὶ
 10 σεμνύνομαι ἐπὶ τῷ κἂν ἐκ μέρους τοῖς Δεσποτικοῖς πάθεσι κεκοι-
 νωνηκέναι.

ΣΚ'.- ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

ᾠΟτι οὐ μὴ διαφεύξεται ἀκόλαστος ἢ ἀκολασία Ζωσί-
 μου τὲ καὶ Μάρωνος καὶ παντὸς παρανομοῦντος.

15 Εἰ μηδὲν μετ' ἀκολασίας ἔργον ἄπρακτον, μήτε λόγον αἰσχρὸν
 ἄρρητον, ὡς φῆς, παραλελοιπότες Ζώσιμος τε καὶ Μάρων, ἔτι καὶ
 κατὰ τῶν ἀρίστων ἐπιφύονται, ἃ μήτε λόγῳ ῥητά, μήτε ἔργῳ
 φορητά, καὶ φράζοντες καὶ πράττοντες, μὴ τῆς θείας δίκης ἀμέλει-
 αν καταψηφίση, ἀλλὰ θαύμαζε αὐτῆς τὴν μακροθυμίαν, τὴν νῦν
 20 μὲν εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς καλοῦσαν καὶ τὴν ἀπολογίαν ἀποτεμνο-
 μένην, μικρὸν δὲ ὕστερον ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ κολάσει σφοδροτάτῃ
 αὐτοὺς μετελευσομένην. Εἰ μὲν γὰρ οἱ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἃ μὴ
 θέμις δράσαντες, ἢ ἐν Σοδόμοις ὑπερόρια πταίσαντες, ἢ οἱ κατὰ
 τοῦ Δεσπότου ἐπιλυττήσαντες Ἰουδαῖοι ἀτιμώρητοι διέφυγον,
 25 διαφεύξονται καὶ οὗτοι, εἰ δὲ ἐκείνων ἐνταῦθα μὲν οἱ μὲν κατεκλύ-
 σθησαν, οἱ δὲ πυρός, οἱ δὲ πολέμου ἔργον γεγένηται, ὡς πάσας
 καὶ τὰς ἔμπροσθεν καὶ τὰς μετὰ ταῦτα ἀποκρούσαι τραγωδίας,
 κάκεισε δὲ τὰς ἐσχάτας πείσονται τιμωρίας, δι' ἣν αἰτίαν ὀλιγω-
 ρεῖς, ὡς ἀτιμωρήτων τούτων ὄντων; ᾠΟτι γὰρ κάκει δώσουσι δί-
 30 κην, δῆλον ἐκ τοῦ τὴν Ἀλήθειαν εἰρηκέναι. «Ἀνεκτότερον ἔσται
 γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ», τῇ διωξάσῃ δηλο-
 νότι τοὺς τῆς ἀληθείας κήρυκας. Τοῦτο δὲ εἶπεν, ὡς ἐκείνων μὲν

καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδέχεσθαι, εἶναι καιρὸς νὰ κατηγορήσεις καὶ τὴν ἀπερίγραπτη Σοφία, ἣ ὅποια δὲν ἔπεισε οὔτε τοὺς Ἰουδαίους ποὺ ἀπίστησαν, οὔτε τὸν προδότη, ποὺ ἔμειναν τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ πειθοῦν, ὥστε ὁ ἕνας τὸν πρόδωσε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὸν σταύρωσαν. Ἐφόσον ὅμως, καὶ χωρὶς νὰ πείσει καὶ νὰ σώσει, ἀνακηρύσσεται ἀπὸ ὅλους, γιατί τὰ πράγματα κρίνονται ἀπὸ τὴν προαίρεση καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα, γιατί κατηγορεῖς αὐτὸν ποὺ ἔκανε τόσο πολλὰ καὶ δὲν μπόρεσε νὰ πείσει τὸν Μαρτινιανό, τὸν Ζώσιμο, τὸν Μάρωνα καὶ τὸν Εὐστάθιο νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν κακία; Γιατὶ ἀπέχω τόσο πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ κοκκινίζω ἀπὸ ντροπὴ γι' αὐτὸ (ἂν καὶ γνωρίζω πολὺ καλὰ περισσότερο ἀπὸ τὸν καθένα νὰ κοκκινίζω ἀπὸ ντροπὴ γι' αὐτὰ ποὺ τὸ νὰ κοκκινίζει κανεὶς εἶναι καλό), ὥστε καὶ νὰ ὑπερηφανεύομαι, γιατί ἔστω καὶ ἐλάχιστα ἔγινα κοινωνὸς τῶν παθημάτων τοῦ Δεσπότη.

220. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Ὅτι δὲν θὰ διαφύγει ἀτιμώρητη ἡ ἀκολασία τοῦ Ζωσίμου, τοῦ Μάρωνα καὶ καθενὸς ποὺ παρανομεῖ.

“Ἄν καί, ὅπως λές, ὁ Ζώσιμος καὶ ὁ Μάρων, ποὺ δὲν ἄφησαν ἄπρακτο κανένα ἔργο ἀκολασίας, οὔτε καὶ λόγο αἰσχρὸ ποὺ νὰ μὴ τὸν ποῦν, ἐπιτίθενται ἀκόμα καὶ ἐναντίον τῶν ἀρίστων, λέγοντας καὶ κάνοντας αὐτὰ ποὺ οὔτε μὲ λόγια λέγονται, οὔτε εἶναι στὴν πράξη ὑποφερτά, νὰ μὴ κατηγορεῖς γιὰ ἀμέλεια τῆ θεῖα δικαιοσύνη, ἀλλὰ νὰ θαυμάζεις τὴ μακροθυμία της, ἣ ὅποια τώρα βέβαια τοὺς καλεῖ νὰ μετανοήσουν καὶ τοὺς στερεῖ τὴ δικαιολογία, ὕστερα ἀπὸ λίγο ὅμως, ἢ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ θὰ τοὺς τιμωρήσει μὲ πολὺ σκληρὴ τιμωρία. Γιατί, ἐὰν αὐτοὶ ποὺ πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ ἔκαναν αὐτὰ ποὺ δὲν ἐπιτρέπονταν⁴⁵, ἢ ἐκεῖνοι ποὺ στα Σόδομα ἔφταιξαν ξεπερνώντας τὰ ὅρια⁴⁶, ἢ οἱ Ἰουδαῖοι ποὺ λύσσαξαν ἐναντίον τοῦ Κυρίου, διέφυγαν ἀτιμώρητοι, θὰ διαφύγουν καὶ αὐτοί, ἐφόσον ὅμως ἀπὸ ἐκείνους ἐδῶ ἄλλοι πνίγηκαν στὸν κατακλυσμὸ, καὶ ἄλλοι ἔγιναν θύματα φωτιᾶς καὶ πολέμου, ὥστε νὰ ξεπεράσουν ὅλες τὶς προηγούμενες καὶ τὶς ἐπόμενες τραγωδίες, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ θὰ ὑποστοῦν τὶς πιὸ μεγάλες τιμωρίες, γιὰ ποιὸν λόγο ἀδιαφορεῖς, σὰν νὰ εἶναι αὐτοὶ ἀτιμώρητοι; Τὸ ὅτι βέβαια ἐκεῖ θὰ τιμωρηθοῦν, εἶναι φανερὸ ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ Ἀλήθεια εἶπε: «Πιὸ ὑποφερτά θὰ εἶναι τὰ πράγματα γιὰ τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, παρὰ γιὰ τὴν πόλη ἐκείνη»⁴⁷, ἣ ὅποια δηλαδὴ ἔδιωξε τοὺς κήρυκες τῆς ἀλήθειας. Καὶ τὸ εἶπε

47. Ματθ. 10, 15.

ἀργαλεωτέραν δωσόντων δίκην, Σοδομιτῶν δὲ ἡμερωτέραν, οὐ μόνον διὰ τὸ κἀνταῦθα δεδωκέναι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τοὺς μὲν κατὰ τῆς φύσεως πεπαρωνηκέναι, τοὺς δὲ κατὰ τοῦ Δεσπότητος τῆς φύσεως λελυττηκέναι.

5 ΣΚΑ΄.- ΤΩ ΑΥΤΩ
 Περὶ τῆς ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖσε ἀπαιρητήτου τιμωρίας
 τῶν παισάντων.

Ἰσθι, ὦ ἀγαθέ, ὅτι εἰ οἶστὰ καὶ φορητὰ καὶ εὐΐατα παίσομεν καὶ πάθοιμεν τι ἐνταῦθα δεινόν, ἀποτριβόμεθα τὰ παίσιμα, εἰ
 10 δὲ ἀπάνθρωπα καὶ δεινά, κἀκεῖσε τιμωρηθησόμεθα, κουφότερον μὲν, εἰ κἀνταῦθά τι πάθοιμεν, βαρύτερον δέ, εἰ ἀπαθεῖς ἀπέλθοιμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ λέγειν ἔχοις ὡς αὕτη ἀπόφασίς ἐστὶ καὶ οὐκ ἀπόδειξις, διὰ μαρτυριῶν ἀξιοχρέων βαδιεῖται ὁ λόγος. Περὶ οὖν τῶν ἐνταῦθα ἀποτριβομένων τὰ παίσιμα μάρτυς παραγραφὴν μὴ
 15 ἀποδεχόμενος ὁ θεσπέσιος Παῦλος, λέγων περὶ τῶν ἀναξίως τῶν μυστηρίων μετεληφόντων· «Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἴκανοί· εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα, κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν». Καὶ τὸ εἰρημένον πρὸς τὸν ἀποτη-
 20 γανιζόμενον πλούσιον ταύτης ἐστὶ τῆς ἐννοίας, ὅτι, «Ἀπέλαβές σου τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, ὁμοίως δὲ καὶ Λάζαρος τὰ κακά»· τουτέστιν, εἰ πέπρακταί σοί τι χρηστόν, τοῦτ' ἀπέληφας, τρυφήσας καὶ μηδεμιᾶς πειραθείς μεταβολῆς. Εἰ δέ τι κακίῳ πε-
 πλημιέληται, τοῦτ' ἀπέληφεν ἐν τῇ ἀπαραμυθῆτῳ πενία δεδαπα-
 25 νημένος. Περὶ δὲ τῶν κἀνταῦθα δεδωκότων δίκην, κἀκεῖ δωσόντων, αὐτὸς ὁ κριτῆς ἐν Εὐαγγελίοις ἀπεφῆνατο· «Ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ». Καίτοι κἀνταῦθα δεδώκασιν δίκην οἱ Σοδομίται καὶ Ἰουδαῖοι, οἱ μὲν πυρὶ δαπανηθέντες, οἱ δὲ πολέμῳ καὶ λιμῷ παραδοθέντες, καὶ εἰς το-
 30 σαύτην ἀπορίαν καταστάντες, ὡς καὶ τῶν οἰκείων γεύσασθαι παίδων. Πάντα(ως) γὰρ ὑπ' ὀδόντας ἐλθεῖν ἢ ἀνάγκη ἐξεδιάσατο.

48. Α' Κορ. 11, 30-32.

49. Λουκᾶ 16, 25.

αὐτό, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι θὰ ὑποστοῦν πιὸ φοβερὴ τιμωρία, ἀλλὰ πιὸ ἑλαφρὴ ἀπὸ τῶν Σοδομιτῶν, ὄχι μόνο ἐπειδὴ τιμωρήθηκαν καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι παρανόμησαν ἐναντίον τῆς φύσεως, ἐνῶ αὐτοὶ λύσσαξαν ἐναντίον τοῦ Δεσπότη τῆς φύσεως.

221. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴν ἐδῶ ἢ ἐκεῖ ἀναγκαῖα τιμωρία ἐκείνων
ποὺ διέπραξαν πταίσματα.

Γνώριζε, καλοκάγαθε, ὅτι ἐὰν κάνουμε πταίσματα ὑποφερτὰ καὶ ἀνεκτὰ καὶ εὐκολοθεράπευτα, καὶ πάθουμε ἐδῶ κάτι φοβερό, ἀπαλασσόμαστε ἀπὸ τὰ πταίσματα, ἐὰν ὅμως κάνουμε ἀπάνθρωπα καὶ φοβερά, καὶ ἐκεῖ θὰ τιμωρηθοῦμε, ὅμως ἑλαφρότερα, ἐὰν τιμωρηθοῦμε καὶ ἐδῶ, βαρύτερα ὅμως, ἐὰν φύγουμε ἀπὸ ἐδῶ ἀτιμώρητοι. Ἄλλὰ γιὰ νὰ μὴ μπορεῖς νὰ πεῖς, ὅτι αὐτὴ εἶναι γνώμη καὶ ὄχι ἀπόδειξη, θὰ προχωρήσει ὁ λόγος μὲ ἀξιόπιστες μαρτυρίες. Γιὰ τὰ ἁμαρτήματα λοιπὸν ποὺ ἐξαλείφονται ἐδῶ, μάρτυρας, ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτηση, εἶναι ὁ θεόπνευστος Παῦλος, ὁ ὁποῖος λέγει γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔχουν λάβει τὰ μυστήρια ἀνάξια· «Γι' αὐτὸ ὑπάρχουν ἀνάμεσά σας πολλοὶ ἀδύνατοι καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀρκετοὶ ἔχουν πεθάνει, ἐὰν ὅμως κρίναμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅπως πρέπει, δὲν θὰ κρινόμαστε, κρινόμενοι ὅμως ἀπὸ τὸν Κύριο, παιδαγωγούμεστε, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε μαζὶ μὲ τὸν κόσμο»⁴⁸. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἰπώθηκε στὸν πλούσιο ποὺ βασανιζόταν ἐκεῖ, αὐτὴ τὴ σημασία ἔχει· «Σὺ ἀπόλαυσες τὰ ἀγαθὰ σου στὴ ζωὴ σου, ὅπως καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά»⁴⁹. Δηλαδή ἐὰν εἶχες κάνει κάτι καλὸ, αὐτὸ τὸ ἔχεις ἀπαλείψει κάνοντας ζωὴ ἀκόλαστη, χωρὶς νὰ προσπαθήσεις γιὰ κάποια μεταβολή. Ἐὰν ὅμως καὶ ἐκεῖνος (ὁ Λάζαρος) εἶχε κάνει κάποιο ἁμάρτημα, τὸ ἀπόσβεσε καταφαγωμένος ἀπὸ τὴν ἀπαρηγόρητη φτώχεια του. Ὅσο γιὰ ἐκείνους ποὺ τιμωρήθηκαν ἐδῶ, καὶ πρόκειται νὰ τιμωρηθοῦν καὶ ἐκεῖ, ὁ ἴδιος ὁ κριτὴς στὰ Εὐαγγέλια εἶπε· «Πιὸ λίγο θὰ ὑποφέρουν τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, παρὰ ἡ πόλη ἐκείνη»⁵⁰. Ἄν καὶ βέβαια οἱ Σοδομίτες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τιμωρηθεῖ καὶ ἐδῶ, ἀφοῦ οἱ πρῶτοι κήκαν μὲ φωτιά, καὶ οἱ ἄλλοι παραδόθηκαν σὲ πόλεμο καὶ πείνα, καὶ εἶχαν φτάσει σὲ τέτοιο κατάντημα, ὥστε νὰ φῶνε καὶ τὰ ἴδια τους τὰ παιδιά. Γιατὶ ὅλα ἢ ἀνάγκη τὰ ἐξανόγκασε νὰ καταλήξουν στὰ δόντια τους.

50. Ματθ. 10, 15.

ΣΚΒ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι και περι τῶν κατορθωμάτων και περι τῶν ἁμαρτημάτων ἕκαστος ἀπολαύσει ἐκεῖ ἀναλόγως τῶν ἐνταῦθα ἀπολαύσεων ἢ τιμωριῶν.

5 “Οπερ πρώην περι τῶν ἁμαρτημάτων ἔφην, τοῦτο νῦν περι τῶν κατορθωμάτων ἐρῶ, ὅτι μικρὰ και εὐτελεῖ κατορθώσας, εἰ ἀπολαύσει τινὸς χρηστοῦ ἐνταῦθα, ἀφέξει τὸν μισθόν, εἰ δὲ μεγάλα και ὑπερφυῆ και ἀξιοθαύμαστα, κάκεισε ἀπολήψεται, μετρίως μὲν, εἰ κἀνταῦθα ἀπέιληφε (τὸ γὰρ ἐνταῦθα λαθεῖν ὑποτέμνεται
10 μισθοῦ μέρος οὐ μικρόν), ὑπερβαλλόντως δέ, εἰ μὴ ἀπέιληφεν. Καὶ εἰ θούλει διὰ παραδείγματος σαφηνίσω τὸ λεγόμενον. Ἔστωσαν ὑποθέσεως χάριν δύο δίκαιοι ἄκροισι τὴν ἀρετὴν, ἀλλ’ ὁ μὲν ἐνταῦθα πλουτεῖτω, ὁ δὲ πενέσθω· ὁ μὲν δοξαζέσθω, ὁ δὲ ὑβριζέσθω· ὁ μὲν παρὰ πάντων ἐπαινείσθω, ὁ δὲ κωμωδεῖσθω. Ἔρα
15 ἀπελθόντες ἐκεῖ ἴσον λήψονται στέφανον; Οὐ φημι ἔγωγε, καίτοι ἴσους γε ἑαυτοὺς ἔφαμεν εἶναι κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον, ἀλλ’ ἢ τοῦ ἐνταῦθα θίου ἀνωμαλία τὴν ἰσότητα τῆς ἀρετῆς εἰς τὸ ἄνισον καταστήσει, οὐ τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ ἀδίκον ψηφιομένου, ἀλλὰ τῷ μὲν κἀνταῦθα κάκει τὸν μισθὸν συμμετρησομένου, τῷ δὲ ἄκρα-
20 τον τὴν εὐφροσύνην βεβαιώσαντος. Δίκαιον γάρ, τοσαῦτα μὲν κατορθώσαντα, μὴ τῶν αὐτῶν δὲ ἀπολαύσαντα, μείζονα και λαμπροτέρω κοσμηθῆναι στεφάνω.

Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν κατορθωμάτων, ὦ μακάριε, ἀλλὰ και ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ. Ἔστωσαν γάρ, εἰ δοκεῖ,
25 δύο ἁμαρτωλοί, εἰς αὐτὴν τῆς κακίας φθάσαντες τὴν κορυφήν, ὡς μηδὲ ἕτερον ἕτερου διαφέρειν, ὧν ὁ μὲν πλουτεῖτω, ὁ δὲ πτωχευέτω· ὁ μὲν τιμάσθω, ὁ δὲ ὑβριζέσθω· ὁ μὲν ἀρχέτω, ὁ δὲ κολαζέσθω. Ἔρα ἀπελθόντες ἐκεῖ τὴν αὐτὴν δώσουσι δίκην; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι, καίτοι ἴσους γε αὐτοὺς ἔφημεν εἶναι κατὰ τὸν τῆς κακίας
30 λόγον, ἀλλ’ ἢ τοῦ ἐνταῦθα θίου κατάστασις τὴν ἰσότητα τῆς κακίας ἄνισον εἰς τὸν τῆς ἀναστάσεως ἀποφαίνει καιρόν, οὐ τῆς δίκης τὸ δίκαιον παροψομένης, ἀλλὰ τῷ μὲν κἀνταῦθα κάκει τὴν τιμωρίαν συμμετρησομένης, τῷ δὲ ἐκεῖ ἀπαραμύθητον κόλασιν ψηφιομένης. Δίκαιον γάρ τὸν τὰ αὐτὰ μὲν δεδρακότα, μὴ τὰ αὐτὰ δὲ πεπονθότα, μείζονα δοῦναι δίκην.

222. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι και για τὰ κατορθώματα και για τὰ ἁμαρτήματα
ὁ καθένας θὰ ἀπολαύσει ἐκεῖ ἀνάλογα μὲ τὶς ἐδῶ
ἀπολαύσεις ἢ τιμωρίες.

Αὐτὸ πού εἶπα προηγουμένως για τὰ ἁμαρτήματα, τὸ ἴδιο θὰ πῶ
τώρα και για τὰ κατορθώματα. “Οτι δηλαδή, ἐὰν κάνει μικρὰ και τιποτέ-
νια και ἀπολαύσει ἐδῶ κάποιο καλό, δὲν θὰ ἔχει ἀμοιβή, ἐὰν ὅμως κάνει
μεγάλια και ἐξαίρετα και ἀξιοθαύμαστα, και ἐκεῖ θὰ ἀνταμειφθεῖ, μέτρια
βέβαια, ἐὰν ἀνταμείφθηκε και ἐδῶ (γιατι ἢ ἐδῶ ἀμοιβή ἀφαιρεῖ ὄχι μικρὸ
μέρος ἀπὸ τὸν μισθὸ του), θὰ ἀμειφθεῖ ὅμως ὑπερβολικά, ἐὰν δὲν ἀμείφθη-
κε ἐδῶ. “Αν μάλιστα θέλεις, θὰ σοῦ κάνω πὶο σαφὲς αὐτὸ πού λέγω μὲ πα-
ράδειγμα. “Ας ὑποθέσουμε ὅτι ὑπάρχουν δύο δίκαιοι, στὸ ἔπακρο ἐνάρε-
τοι, ἀλλὰ ὁ ἓνας ἐδῶ εἶναι πλούσιος, και ὁ ἄλλος φτωχός. Ὁ ἓνας δοξάζε-
ται, και ὁ ἄλλος βρίζεται. Ὁ ἓνας ἐπαινεῖται ἀπὸ ὅλους, και ὁ ἄλλος
διακωμωδεῖται. “Οταν μεταβοῦν ἐκεῖ θὰ ἔχουν ἄραγε τὸ ἴδιο στεφάνι;
Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν συμφωνῶ, ἂν και εἶπαμε ὅτι εἶναι ἴσοι ὡς πρὸς τὴν
ἀρετή, ἢ ἀνωμαλία ὅμως τῆς ἐδῶ ζωῆς τους θὰ κάνει ἄνιση τὴν ἰσότητα
τῆς ἀρετῆς, ὄχι γιατι ὁ ἀδέκαστος κριτῆς θὰ βγάλει ἀδίκη ἀπόφαση, ἀλλὰ
ἐπειδὴ στὸν ἓνα και ἐδῶ και ἐκεῖ θὰ συνυπολογίσει τὴν ἀμοιβή του, ἐνῶ
στὸν ἄλλο θὰ δώσει ἀκέραια τὴν εὐφροσύνη. Γιατι εἶναι δίκαιο, ἀφοῦ
κατόρθωσε τόσο πολλά, χωρὶς νὰ ἀπολαύσει τὰ ἀντίστοιχα ἀγαθὰ ἐδῶ, νὰ
στολισθεῖ μὲ μεγαλύτερο και λαμπρότερο στεφάνι ἐκεῖ.

“Ὅμως ὄχι μόνο στὶς ἀρετές, μακάριε, ἀλλὰ και στὰ ἁμαρτήματα γίνε-
ται τὸ ἴδιο. “Ας πάρουμε, ἂν συμφωνεῖς, δύο ἁμαρτωλούς, οἱ ὅποιοι ἔχουν
φτάσει στὴν κορυφὴ τῆς κακίας, ὥστε σὲ τίποτε νὰ μὴ διαφέρει ὁ ἓνας ἀπὸ
τὸν ἄλλο, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἓνας νὰ εἶναι πλούσιος και ὁ ἄλλος φτωχός ὁ
ἓνας νὰ τιμᾶται, και ὁ ἄλλος νὰ περιφρονεῖται· ὁ ἓνας νὰ ἐξουσιάζει, και ὁ
ἄλλος νὰ τιμωρεῖται. “Αραγε ὅταν μεταβοῦν ἐκεῖ θὰ ὑποστοῦν τὴν ἴδια
τιμωρία; Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ νομίζω, ἂν και εἶπαμε ὅτι εἶναι ἴσοι ὅσον
ἀφορᾷ τὴν κακία. “Ὅμως ἢ κατάσταση τῆς ἐδῶ ζωῆς τους κάνει ἄνιση τὴν
ἰσότητα τῆς κακίας στὸν καιρὸ τῆς ἀνάστασης, ὄχι ἐπειδὴ ἢ δίκη παρέβλε-
ψε τὸ δίκαιο, ἀλλ’ ἐπειδὴ στὸν ἓνα συνυπολόγισε και τὴν ἐδῶ και τὴν ἐκεῖ
τιμωρία, ἐνῶ στὸν ἄλλο ἔκρινε ἢ τιμωρία του νὰ εἶναι ἐκεῖ ἀδυσώπητη.
Γιατι εἶναι δίκαιο, αὐτὸς πού ἔκανε τὰ ἴδια, ἀλλὰ δὲν ἔπαθε τὰ ἴδια, νὰ
τιμωρηθεῖ περισσότερο.

ΣΚΓ'— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

“Οτι ἀσμενέστερον ἀρετὴν ἀσκῶν ἐνταῦθα πάσχειν κακῶς,
ἢ κακίαν μετιῶν στερφανοῦσθαι.

Οἶδα ὅτι παρὰ πάντων ἀπιστηθήσομαι, παρὰ τινων δὲ ὑπερ-
5 βολῆ κεχρηῆσθαι νομισθήσομαι. Πλὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ οἶσθά μου
τὸν τρόπον (ἄλλο γὰρ ἴσως οὐκ ἂν εἶπον, οἶδα γὰρ πολλοὺς ἐκ τῶν
καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὰς περὶ τῶν ἄλλων φέροντας ψήφους), φημί, ὅτι
ἀσμενέστερον ἀρετὴν ἀσκῶν ἐνταῦθα πάσχω κακῶς, ἢ κακίαν
μετιῶν στερφανοῦμαι. Ἴνα γὰρ παρῶ τὸν στέφανον τὸν τῆ ἀρετῆ
10 ἐκεῖσε εὐτρεπισθέντα, καὶ τὴν κόλασιν τὴν τῆ κακία ἐτοίμασθει-
σαν, αὐτὴ ἢ ἀρετὴ στέφανος εἶναί μοι δοκεῖ, καὶ ἡ κακία κόλασις,
καὶ οὐκ ἂν ἐλοίμην, εἰ τὴν μὲν ἀρετὴν ὑβρίζοιέν τινες, τὴν δὲ κα-
κίαν στεφανοῖεν, τῆς μὲν ἀποφοιτῆσαι, τῆς δὲ ἀντιλαβέσθαι, ἀλλὰ
τὴν μὲν καὶ ὑβριζομένην ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ, τὴν δὲ καὶ στεφα-
15 νομένην βδελύττομαι καὶ μισῶ.

ΣΚΔ'— ΥΠΑΤΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

“Οτι χρὴ πάντα πράττειν, ὥστε μὴ ἀλῶναι ὑπὸ τοῦ ἔρωτος
τῶν χρημάτων, ἢ ἀλόντα, ἀνακτῆσασθαι ἑαυτόν.

Ἐπειδὴ χαλεπὸν, τουτέστι δύσκολον, τὸν εἰς ἔρωτα χρημάτων
20 ἐμπεσόντα ἀνανεῦσαι (δυσδιόρθωτος γάρ, ἵνα μὴ εἶπω ἀδιόρθω-
τος, ὁ τοιοῦτος γίνεται), πάντα χρὴ πράττειν, ὥστε μὴ ἀλῶναι τῷ
δεινῷ. Εὐκολώτερον γὰρ μὴ ἀλῶναι, ἢ ἀλόντα ἀνακτῆσασθαι
ἑαυτόν.

ΣΚΕ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

25 “Οτι, οἱ βουλόμενοι καλῶς ἄρχειν, χρὴ πρῶτον μεμαθη-
κέναι καλῶς ἄρχεσθαι.

Εἰ τοὺς ὑπηκόους τῶν νόμων, καθ' ὧν πολιτεύονται, ἀνηκό-
ους εἶναι οὐ χρὴ, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἄρχειν λαχόντας. Πῶς γὰρ ἂν
τοῖς ἀρχομένοις διαλεχθεῖεν, ἢ τὸ δίκαιον ἐκ τοῦ ἀδίκου διακρί-
30 νοιεν, οἱ μὴδὲ ὅπως χρὴ ἄρχειν ἐπιστάμενοι; Ὅσοι οὖν τούτων
ἄπειροι ὄντες καὶ οὐδὲ καλῶς ἄρχεσθαι μεμαθηκότες (καὶ τοῦτο
γὰρ οὐ μικρόν), ἄρχειν ἐπεχείρησαν, ταυτὸν πεπόνθασιν τοῖς ἀπεί-
ροις μὲν που ἠνιοχεῖν, ἐπιβῆναι δὲ τοῖς δίφροις τολμήσασιν, καὶ

223. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

“Οτι εἶναι πιὸ εὐχάριστο νὰ ἀσκεῖ κανεὶς ἐδῶ τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ κακοποιεῖται, παρὰ νὰ πράττει τὴν κακία καὶ νὰ στεφανώνεται.

Γνωρίζω, ὅτι ἀπὸ μερικοὺς δὲν θὰ γίνω πιστευτός, ἐνῶ ἀπὸ ἄλλους θὰ θεωρηθῶ ὅτι χρησιμοποιοῦ ὑπερβολή. “Ὁμως, ἐπειδὴ γνωρίζεις τὸν τρόπο μου (γιατὶ ἄλλο ἴσως δὲν θὰ μπορούσα νὰ πῶ, γνωρίζω ὅμως πολλοὺς οἱ ὁποῖοι ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους γιὰ τοὺς ἄλλους κρίνοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους), λέγω ὅτι εἶναι πιὸ εὐχάριστο νὰ ὑποφέρω ἀσκώντας ἐδῶ τὴν ἀρετὴ, παρὰ νὰ ἀσκῶ τὴν κακία καὶ νὰ δοξάζομαι. Γιατί, γιὰ νὰ παραβλέψω τὸ στεφάνι πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ ἐκεῖ γιὰ τὴν ἀρετὴ, καὶ τὴν κόλαση πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ τὴν κακία, πιστεύω ὅτι ἡ ἴδια ἡ ἀρετὴ εἶναι στεφάνι, καὶ ἡ κακία κόλαση, καὶ δὲν θὰ προτιμοῦσα, ἐὰν κάποιος ἔβριζαν τὴν ἀρετὴ καὶ στεφάνωναν τὴν κακία, νὰ φύγω ἀπὸ τὴ μιὰ, καὶ νὰ προσκολληθῶ στὴν ἄλλη, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴ καὶ ὅταν βρίζεται τὴν ἀσπάζομαι καὶ τὴν ἀγαπῶ, ἐνῶ τὴν κακία, καὶ ὅταν στεφανώνεται, τὴ σιχαίνομαι καὶ τὴν μισῶ.

224. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΥΠΑΤΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ κάμνει κανεὶς τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ κυριευθεῖ ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων, παρὰ ἀφοῦ κυριευθεῖ ν’ ἀνακτήσει τὸν ἑαυτὸ του.

Ἐπειδὴ εἶναι φοβερό, δηλαδὴ δύσκολο, αὐτὸς πού ἔπεσε στὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων νὰ σηκωθεῖ (γιατὶ εἶναι δύσκολο αὐτὸς νὰ διορθωθεῖ, γιὰ νὰ μὴ πῶ ἀδιόρθωτος), πρέπει νὰ κάνει τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ αἰχμαλωτισθεῖ ἀπὸ τὸ κακό. Γιατὶ εἶναι εὐκολώτερο νὰ μὴ αἰχμαλωτισθεῖ, παρὰ, ἀφοῦ αἰχμαλωτισθεῖ, νὰ ἀνακτήσει πάλι τὸν ἑαυτὸ του.

225. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

“Οτι, αὐτοὶ πού θέλουν νὰ κυβερνοῦν σωστά, πρέπει νὰ ἔχουν μάθει πρῶτα νὰ κυβερνῶνται σωστά.

Ἐὰν αὐτοὶ πού ὑπόκεινται στοὺς νόμους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ζοῦν, δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπειθαρχοί, πολὺ περισσότερο αὐτοὶ πού κληρώθηκαν νὰ ἐξουσιάζουν. Γιατὶ πῶς θὰ μπορούσαν νὰ συνομλήσουν μὲ τοὺς ἀρχόμενους ἢ νὰ ξεχωρίσουν τὸ δίκαιο ἀπὸ τὸ ἀδικο, αὐτοὶ πού δὲν γνωρίζουν οὔτε πῶς νὰ ἐξουσιάζουν; “Ὅσοι λοιπὸν ἀπὸ αὐτούς, ἐνῶ εἶναι ἀπειροὶ καὶ οὔτε ἔμαθαν νὰ ἐξουσιάζονται καλὰ (γιατὶ καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρό), ἐπιχείρησαν νὰ ἐξουσιάσουν, ἔπαθαν τὸ ἴδιο περίπου μὲ ἐκείνους πού, ἐνῶ ἦταν ἀπειροὶ νὰ κατευθύνουν μὲ τὰ χαλινάρια, τόλμησαν νὰ

ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἵππους προσαπολέσασι, ἢ τοῖς ἀπειροθαλάτ-
 τοις μὲν, εἰς τοσαύτην δὲ μανίαν ἐξοκείλασι, ὡς καὶ μυριαγωγὸν
 ὀλκάδα οἰακίσαι ἐπιχειρήσαι, μεθ' ἧς εἰς τὸν θυθὸν τῆς θαλάττης
 ἐχώρησαν. Ὁ τοίνυν τῆς σωτηρίας ἑαυτοῦ ἀντιποιοῦμενος, μάλι-
 5 στα μὲν εἰς τὴν τῶν ἀρχομένων ἑαυτὸν καταταπτέτω πληθύν, εἰ δὲ
 ἄτοπος ἀρχῆς ἔρως αὐτῷ ἐπιπταίῃ, ἐξελαυνέτω τοῦτον ἀφ' ἑαυτοῦ,
 ἢ διὰ τοῦ καλῶς ἄρχεσθαι τὸ δύνασθαι καλῶς ἄρξαι παιδευέσθω,
 καὶ μὴ ἐπιρριπτέτω μὲν ἑαυτὸν τῷ πράγματι, εἰ δὲ κληθείῃ, παραι-
 τείσθω, εἰ οἷόν τε (ἄμεινον γάρ), εἰ δὲ μή, κἂν ὑπὸ νόμων βασιλευ-
 10 ὄμενος ἀρχέτω.

ΣΚΣ'.- ΟΥΡΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ πειρασμοῦ, καὶ ὅτι ἀδύνατον μὲν ἔστιν μὴ περι-
 πεσεῖν πειρασμῷ, δυνατὸν δὲ περιγενέσθαι αὐτοῦ.

Τί εἰς πολλοὺς καταφεύγεις, ἐξὸν εἰς ἕνα; Τί πολλοὺς κολακεύ-
 15 εις, παρὸν ἕνα ἀντιβολεῖν; Τί τοὺς ἀσθενεῖς ἐπὶ συμμαχίαν καλεῖς,
 δέον ἐπὶ τὴν ἀήττητον δεξιὰν κατεφεύγειν καὶ παντὸς ἀπηλλά-
 χθαι πειρασμοῦ; Πειρασμὸς γάρ ἐστιν, οὐ τὸ περιπεσεῖν πειρασμῷ,
 ὡς ἠγγῆ, ἀλλὰ τὸ ἠττηθῆναι αὐτῷ. Ὅτι δὲ τοῦτο, εἰ καὶ δοκεῖ πολ-
 λοῖς ἄπιστον εἶναι, ἀληθές ἐστιν, ὀλίγα τινὰ ἐκ τῶν ἱερῶν μεταχει-
 20 ρισάμενος Γραφῶν, δῆλον ποιήσω. Τὸ μὲν οὖν παρὰ τοῦ Παύλου
 ῥηθέν, «Οὐδεὶς στεφανοῦται, εἰ μὴ νομίμως ἀθλήσῃ», ἐπειδὴ περ
 τισὶ δοκεῖ μόνους τοὺς τῆς ἀρετῆς αἰνίττεσθαι πόνους, παραλείψω,
 ἐφ' ἑτέραν δὲ ἤξω ῥῆσιν. Εἶπεν ὁ ἀνδρειότατος Ἰώβ, «Πειρατή-
 ριὸν ἐστιν ὁ θίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς». Εἰ τοίνυν αὐτὸς ὁ
 25 θίος πειρατήριον ἐστὶ, πῶς οἷόν τε τὸν ἐν τῷ πειρασμῷ ὄντα πει-
 ρασμῷ μὴ περιπεσεῖν; Τὸ γὰρ παρὰ τῆς Ἀληθείας λεχθέν, «Προσ-
 εύχεσθαι, ἵνα μὴ εἰσέλθετε εἰς πειρασμόν», τοιοῦτόν ἐστι. Προσ-
 εύχεσθε, ἵνα μὴ ἠττηθῆτε τῷ πειρασμῷ. Οὐ γὰρ εἶπεν, «μὴ ἐμ-
 πεσεῖν», ἀλλὰ «μὴ εἰσελθεῖν», τουτέστι, μὴ καταποθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.
 30 Μὴ ἐμπεσεῖν μὲν γὰρ οὐχ οἷόν τε, ἐμπεσόντα δὲ ἀγωνίσασθαι καὶ
 στεφανωθῆναι οἷόν τε. Καὶ εἰ θούλει διὰ παραδείγματος συντομω-
 τάτου τοῦτο ποιήσω σαφές. Δυνατὸν μὲν γὰρ ἐμπεσόντα τινὰ εἰς

ἀνεβοῦν σέ ἄρματα, καὶ σκότωσαν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τους καὶ τὰ ἄλογα, ἢ μὲ τοὺς ἄπειρους ἀπὸ θάλασσα, οἱ ὅποιοι ἐξόκειλαν σὲ τόσο μεγάλη μανία, ὥστε νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ κυβερνήσουν πολυάνθρωπο πλοῖο, μαζί μὲ τὸ ὅποιο βρέθηκαν στὸν βυθὸ τῆς θάλασσας. Αὐτὸς λοιπὸν πού ἐπιζητεῖ τὴ σωτηρία του, εἶναι προτιμότερο βέβαια νὰ κατατάσσει τὸν ἑαυτό του στὸ πλῆθος τῶν ἀρχομένων, ἐὰν ὅμως τὸν διακατέχει παράλογος ἔρωτας, ἃς τὸν βγάλει ἀπὸ μέσα του, ἢ νὰ ἐκπαιδευθεῖ στὸ νὰ ἄρχει καλά, μὲ τὸ νὰ ἐκπαιδευθεῖ νὰ ἐξουσιάζεται καλά, καὶ νὰ μὴ σπρώχνει τὸν ἑαυτό του στὸ ἀξίωμα, ἐὰν ὅμως κληθεῖ σ' αὐτό, νὰ παραιτηθεῖ, ἂν εἶναι δυνατὸν (γιατὶ εἶναι προτιμότερο), ἐὰν ὅμως ὄχι, νὰ ἐξουσιάζει τοῦλάχιστον καθοδηγούμενος ἀπὸ τοὺς νόμους.

226. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΟΥΡΑΝΙΟ

Γιὰ τὸν πειρασμό, καὶ ὅτι εἶναι ἀδύνατο βέβαια νὰ μὴ πέσει κανεὶς σὲ πειρασμό, εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ νικήσει αὐτόν.

Γιατί καταφεύγεις σὲ πολλούς, ἐνῶ μπορεῖς νὰ καταφύγεις σὲ ἕναν; Γιατὶ κολακεύεις πολλούς, ὅταν μπορεῖς νὰ παρακαλέσεις ἕνα; Γιατὶ καλεῖς τοὺς ἀδύνατους σὲ βοήθεια, ἐνῶ πρέπει νὰ καταφεύγεις στὴν ἀνίκητη δεξιά καὶ νὰ ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ κάθε πειρασμό; Γιατὶ πειρασμὸς εἶναι ὄχι τὸ νὰ πέσεις σὲ πειρασμό, ὅπως νομίζεις, ἀλλὰ τὸ νὰ ἠττηθεῖς ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινό, ἂν καὶ σὲ πολλούς φαίνεται πῶς εἶναι ἀπίστευτο, χρησιμοποιώντας λίγα χωρία ἀπὸ τὴς ἱερῆς Γραφῆς, θὰ σοῦ τὸ κάνω φανερό. Ἐκεῖνο λοιπὸν πού εἰπώθηκε ἀπὸ τὸν Παῦλο, «Κανένας δὲν στεφανώνεται, ἂν δὲν ἀγωνισθεῖ νόμιμα»⁵¹, ἐπειδὴ σὲ μερικούς φαίνεται ὅτι ὑπαινίσσεται μόνο τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, θὰ τὸ παραλείψω, καὶ θὰ ἔρθω σὲ ἄλλη ρήση. Ὁ ἀνδρειότατος Ἰωβ εἶπε· «Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ εἶναι δοκιμαστήριον»⁵². Ἐὰν λοιπὸν ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι δοκιμαστήριον, πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτὸς πού βρίσκεται μέσα στοὺς πειρασμούς νὰ μὴ πέσει σὲ πειρασμό; Γιατὶ ἐκεῖνο πού ἔχει λεχθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια, «Νὰ προσεύχεσθε γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»⁵³, σημαίνει τὸ ἐξῆς· Νὰ προσεύχεσθε γιὰ νὰ μὴ νικηθεῖτε ἀπὸ τὸν πειρασμό. Γιατὶ δὲν εἶπε, «Νὰ μὴ πέσετε», ἀλλὰ νὰ μὴ μπεῖτε, δηλαδή νὰ μὴ καταποθεῖτε ἀπὸ αὐτόν. Γιατὶ τὸ νὰ μὴ πέσει κανεὶς σὲ πειρασμό δὲν εἶναι δυνατὸν, ἐὰν πέσει ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγωνισθεῖ καὶ νὰ στεφανωθεῖ. Καὶ ἂν θέλεις θὰ σοῦ τὸ κάνω αὐτὸ σαφὲς μὲ συντομώτατο παράδειγμα. Εἶναι δυνατὸν ὅταν πέσει

53. Ματθ. 26, 41.

λέοντα διασωθῆναι ἢ ῥώμη ἢ τέχνη (καὶ τί λέγω διασωθῆναι; Τινὲς γὰρ καὶ ἐχειρώσαντο τοιούτους θήρας), τὸν δὲ καταβρωθέντα καὶ εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ θηρός γεγεννημένον, πῶς ἔνεστι διαφυγεῖν; Τοῦτο τοίνυν ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ῥηθέν, ὅτι ἀδύνατον 5 μὲν ἐστὶν μὴ περιπεσεῖν πειρασμῶ, δυνατὸν δὲ περιγενέσθαι. Καὶ ἑκατέρου τούτων καὶ ἐγγυηταὶ καὶ μάρτυρες οἱ ἅγιοι πάντες, οὓς τοσαῦται νιφάδες πειρασμῶν κατετόξευσαν, ὡς ὄλον σχεδὸν τὸν τῆδε βίον διαθλῆσαι. Οὐδεὶς οὖν αὐτῶν εἰσηκούσθη, φαίη τις ἂν. Εἰσηκούσθησαν μὲν οὖν, τὸ δὲ εἰσακουσθῆναι τοῦτο ἦν, οὐ τὸ μὴ 10 ἐμπεσεῖν εἰς πειρασμόν, ἀδύνατον γάρ, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσόντα, μὴ μόνον ἀβλαβῶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ στεφάνων ἐκ τοῦ σταδίου ἐξελθεῖν. Μὴ τοίνυν τοῦτο ζητῶμεν, τὸ μὴ πειρασμοῖς περιπίπτειν, ἀλλὰ τό, περιπεσόντες, λαμπρότεροι ἀποφανθῆναι.

ΣΚΖ'.— ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

15 "Οτι, ὅταν ἡμεῖς ἀδικώμεθα ἢ προότης χρησιμωτάτη, ὅταν δὲ τὸ Θεῖον, τῆς ἐπιεικειᾶς ὁ θυμὸς ὡραιότερος.

"Ἴσθι, ὧ βέλτιστε, ὡς κὰν τούτῳ παιόμεν, τὰ μὲν εἰς ἑαυτοὺς δρώμενα ἐκδικοῦντες, τὰ δὲ εἰς τὸν Θεὸν παρορῶντες. "Οταν γὰρ ἡμεῖς ἀδικώμεθα ἢ προότης χρησιμωτάτη, ὅταν δὲ τὸ Θεῖον, τό γε 20 τῶν παροινούντων μέρος (ουδεμία γὰρ εἰς τὴν ἀκήρατον ἐκείνην φύσιν διαβαίνει βλάβη), τῆς ἐπιεικειᾶς ὁ θυμὸς ὡραιότερος. Ἡμεῖς δὲ τὸναντίον δρῶμεν, τοῖς μὲν ἡμετέροις ἐχθροῖς ἀσύγγνωστοι, τοῖς δὲ κατὰ τοῦ Θεοῦ ὀπλίζουσι τὴν γλῶτταν ἡμεροὶ ὄντες καὶ φιλόανθρωποι. Ἠγανάκτησέ ποτε Μωϋσῆς ὁ προότατος κατὰ 25 τῶν μοσχοποιησάντων ἀγανάκτησιν πάσης προότητος κρείττονα, καὶ Ἡλίας κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ Ἰωάννης καθ' Ἡρώδου, καὶ Παῦλος κατὰ τοῦ Ἐλύμα, οὐχ ἑαυτοῦς, ἀλλὰ τὸ Θεῖον ἐκδικοῦντες (ἀρκοῦν μὲν ἑαυτῶ, τὴν δὲ τῶν φιλαρέτων μισοπονηρίαν ἀποδεχόμενον), τὰς εἰς ἑαυτοὺς ὑβρεῖς παρεῶρων. Ταύτην γὰρ 30 ἀρετὴν εἶναι ἐνόμιζον καὶ φιλοσοφίαν.

54. Κριτ. 14, 6.

55. Λουκᾶ 17, 1.

κάποιος σὲ λιοντάρι νὰ διασωθεῖ ἢ μὲ σωματικὴ δύναμη, ἢ μὲ τέχνασμα (καὶ γιατί λέγω νὰ σωθεῖ; Γιατὶ κάποιοι καὶ αἰχμαλώτισαν τέτοια θηρία⁵⁴), αὐτὸς ὅμως ποὺ φαγώθηκε καὶ πῆγε στὴν κοιλιά τοῦ θηρίου πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ διαφύγει; Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ εἰπώθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο· ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ πέσουμε σὲ πειρασμό⁵⁵, εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ τὸν νικήσουμε. Καὶ ἐγγυητὲς καὶ μάρτυρες τοῦ καθενὸς ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὅλοι οἱ ἅγιοι, τοὺς ὁποῖους τόσες πολλὲς νιφάδες πειρασμῶν τοὺς τόξευσαν, ὥστε σχεδὸν ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τους νὰ βρίσκονται σὲ διαρκῆ ἀθλησι. Κανένας λοιπὸν ἀπὸ αὐτούς, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πει, δὲν εἰσακούσθηκε; Εἰσακούσθησαν βέβαια, ἀλλὰ τὸ ὅτι εἰσακούσθησαν εἶχε αὐτὸ τὸ νόημα· ὅχι τὸ ὅτι δὲν ἔπασαν σὲ πειρασμό, γιατί ἦταν ἀδύνατον, ἀλλὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἔπασαν, βγήκαν ἀπὸ τὸ στάδιο ὅχι μόνο χωρὶς βλάβη, ἀλλὰ καὶ μὲ στεφάνια. Νὰ μὴ ζητοῦμε λοιπὸν αὐτό, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ πέφτουμε σὲ πειρασμούς, ἀλλὰ τὸ, ἀφοῦ πέσουμε, ν' ἀποδειχθοῦμε λαμπρότεροι.

227. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΘΕΩΝΑ

“Ὅτι, ὅταν ἀδικούμεστε ἐμεῖς, ἡ πραότητα εἶναι πολὺ χρήσιμη, ὅταν ὅμως τὸ Θεῖο, ὁ θυμὸς εἶναι ὠραιότερος ἀπὸ τὴν ἐπιείκεια.

Γνώριζε, φίλτατε, ὅτι ἁμαρτάνουμε ἀκόμα καὶ σ' αὐτό, ὅτι, ἐνῶ ἐκδικούμεστε ὅσα συμβαίνουν σὲ μᾶς, τὰ ὅσα γίνονται σὲ βάρος τοῦ Θεοῦ τὰ παραβλέπουμε. “Ὅταν βέβαια ἀδικούμεστε ἐμεῖς ἡ πραότητα εἶναι πάρα πολὺ χρήσιμη, ὅταν ὅμως ἀδικεῖται ὁ Θεός, ἐκ μέρους βέβαια ἐκείνων ποὺ φέρονται σὰν μεθυσμένοι (γιατὶ καμμιά βλάβη δὲν φτάνει σ' ἐκείνη τὴν ἀκηλίδωτη φύση), ὁ θυμὸς εἶναι ὠραιότερος ἀπὸ τὴν ἐπιείκεια. Ἐμεῖς ὅμως κάνουμε τὸ ἀντίθετο· τοὺς δικούς μας ἐχθροὺς δὲν τοὺς συγχωροῦμε, πρὸς ἐκείνους ὅμως ποὺ ὀπλίζουν τὴ γλῶσσα τους ἐναντίον τοῦ Θεοῦ εἴμαστε ἡρεμοὶ καὶ φιλόανθρωποι. Ὁ πραότατος Μωυσῆς κάποτε κυριεύθηκε ἀπὸ ἀγανάκτηση, ἀνώτερη ἀπὸ κάθε πραότητα⁵⁶, ἐναντίον ἐκείνων ποὺ κατασκεύασαν μοσχάρι, καὶ ὁ Ἡλίας ἐναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν⁵⁷, καὶ ὁ Ἰωάννης ἐναντίον τοῦ Ἡρώδη⁵⁸, καὶ ὁ Παῦλος ἐναντίον τοῦ Ἐλύμα⁵⁹, ζητώντας ὑπεράσπιση ὅχι γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ γιὰ τὸν Θεὸ (ὁ ὁποῖος εἶναι ἱκανὸς νὰ ὑπερασπισθεῖ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ δέχεται τὸ μισοπονηρία τῶν φιλαρέτων), τίς ὕβρεις ὅμως πρὸς τὸν ἑαυτό τους τίς παρὰβλεπαν, γιατί αὐτὴν νόμιζαν ὅτι εἶναι ἀρετὴ καὶ εὐσέβεια.

56. Ἐξ. 32, 19.
58. Ματθ. 14, 4.

57. Δ' Βασ. 1, 1 ἔ.
59. Πράξ. 13, 8 ἔ.

ΣΚΗ.- ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ

Περὶ τῆς προστασίας τῶν ἀσθενεστέρων ἐκ τῶν
ἐπιχειρούντων αὐτοὺς ἀδικεῖν.

Πρέπει τῇ σῇ ἀνδρίᾳ, τῇ τῶν νόμων ὀπλισμένη ἰσχύϊ, ἀναγκά-
5 ζειν ἀπέχεσθαι τοῦ ἀδικεῖν τοὺς ὅθεν οὐ χρὴ κερδαίνειν ἐπιχει-
ροῦντας κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων ὀπλίζοντας τὴν δεξιάν.

ΣΚΘ'.- ΙΑΚΩΒΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ

Περὶ ἀρετῆς, καὶ ὅτι, εἰ καὶ ἐπίπονος αὕτη ἐστίν, ἀλλά
γε ὁ μισθός, ὃς ἔπεται αὐτῆς, ἕτερον δῶρόν ἐστιν.

10 Ἐμοί, εἰ καὶ ἐπίπονός ἐστιν ἡ ἀρετὴ, ἀλλὰ γε καὶ αὐτὸ τὸ ἔρ-
γον αὐτῆς, ᾧ ὁ μισθός ἔπεται, ἕτερον δῶρον εἶναι δοκεῖ. Καὶ λίαν
θαυμάζω τῆς θείας μεγαλοδωρεᾶς τὴν φιλοτιμίαν, ὅτι στέφανον
στεφάνῳ χαρίζεται, τὴν ἀκίβδηλον ἀρετὴν τῇ τῶν οὐρανῶν βασι-
λεῖα κοσμοῦσα.

15

ΣΛ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῆς θείας ἀνεξικακίας.

Μὴ καταβόα τῆς θείας ἀνεξικακίας διὰ τὴν Εὐσεβίου καὶ τῶν
παρ' αὐτοῦ συγκροτούμενων εὐημερίαν, οἵτινες τὴν μὲν ἀρετὴν
ὑβρίζοντες, τὴν δὲ κακίαν στεφανοῦντες καὶ ἐναθρύνονται, ἀλλὰ
20 θαύμαζε αὐτήν, τὴν δι' ὑπερβάλλουσαν χρηστότητα εἰς μετάνοιαν
αὐτοὺς καλοῦσαν, καὶ εὐξαί γε αὐτοὺς μεταγνῶναι, ἵνα σὺ μὲν
σκανδάλου ἀπαλλαγείης, αὐτοὶ δὲ τιμωρίας, ἢ δὲ θρησκεία κωμω-
δίας. Εἰ δέ, ὃ μὴ γένοιτο, ἕως τέλους ὑπὸ τῆς κακίας ἐκβακχεν-
θῶσι καὶ οἴστρω καὶ μανίᾳ λυττήσωσι, δι' ὧν ἐκεῖσε πείσονται,
25 γνώσονται, ὅτι ἄμεινον ἦν τὸ σωφρονεῖν.

ΣΛΑ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπὴ ὅπως μὴ ἐπὶ γήρωσ οὐδῶ
νεωτερίζειν.

Εἰ καὶ οἱ νέοι ἄδηλον ἔχουσι τὸ πέρας, ἀλλὰ γε οἱ γεγηρακό-
30 τες πρόδηλον. Οἱ μὲν γάρ, εἰ καὶ οὐδένα αἰδεῖται ὁ θάνατος (κατὰ
πάσης γὰρ καὶ ἡλικίας καὶ ἀξίας χωρεῖ), ἀλλ' οὖν γε ἐλπίδα τινᾶ

228. ΣΤΟΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΗ ΑΥΣΟΝΙΟ.

Γιὰ τὴν προαστασία τῶν ἀσθενεστέρων ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ τοὺς ἀδικοῦν.

Ἡ γενναιότητά σου, ἣ ὁποία εἶναι ὀπλισμένη μὲ τὴ δύναμη τῶν νόμων, πρέπει νὰ ἀναγκάζει νὰ μὴ ἀδικοῦν ἐκείνους ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ κερδίσουν χρήματα ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν πρέπει, ὀπλίζοντας τὸ χέρι τους ἐναντίον τῶν πιὸ ἀδυνάτων.

229. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΙΑΚΩΒΟ

Γιὰ τὴν ἀρετὴ, καὶ ὅτι, ἂν καὶ αὐτὴ εἶναι ἐπίπονη, ἀλλ' ὁ μισθὸς ποὺ ἀκολουθεῖ αὐτὴν εἶναι ἄλλο δῶρο.

Σὲ μένα ἡ ἀρετὴ, ἂν καὶ εἶναι κοπιαστική, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἔργο αὐτῆς, τὸ ὁποῖο ἀκολουθεῖ ἢ ἀνταμοιβή, φαίνεται πὼς εἶναι ἓνα ἄλλο δῶρο. Καὶ θαυμάζω πολὺ τὴ γενναιοδωρία τῆς μεγάλης δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, γιατί χαρίζει τὸ ἓνα στεφάνι μετὰ τὸ ἄλλο, στολίζοντας τὴ γνήσια ἀρετὴ μὲ τὴν οὐράνια βασιλεία.

230. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴ θεία ἀνεξικακία.

Νὰ μὴ διαμαρτύρεσαι γιὰ τὴν ἀνεξικακία τοῦ Θεοῦ, ἐξαιτίας τῆς εὐημερίας τοῦ Εὐσεβίου καὶ ἐκείνων ποὺ εἶναι γύρω ἀπὸ αὐτόν, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀρετὴ τὴν βρίζουν, ἐνῶ τὴν κακία τὴν στεφανώνουν καὶ καμαρώνουν, ἀλλὰ νὰ θαυμάζεις αὐτὴν, ποὺ λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ἀγαθότητάς της τοὺς καλεῖ σὲ μετάνοια, καὶ νὰ εὐχῆσαι νὰ μετανοήσουν, ὥστε, ἐσὺ νὰ ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τὸν σκανδαλισμὸ, αὐτοὶ ἀπὸ τὴν τιμωρία, καὶ ἡ θρησκεία ἀπὸ τὴ διακωμώδηση. Ἐὰν ὅμως, πράγμα ποὺ εὐχομαι νὰ μὴ συμβεῖ, μέχρι τέλους παραμείνουν κυριευμένοι ἀπὸ τὸν βακχικὸ ἐνθουσιασμὸ τῆς κακίας, λυσσασμένοι ἀπὸ τὸν οἶστρο καὶ τὴ μανία, μὲ αὐτὰ ποὺ θὰ πάθουν ἐκεῖ, θὰ μάθουν, ὅτι ἡ σωφροσύνη ἦταν καλύτερη.

231. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ ὥστε νὰ μὴ συμπεριφέρεται, βρισκόμενος στὸ κατώφλι τῶν γηρατειῶν, ὡς νέος.

Ἄν καὶ τὸ τέλος τῶν νέων εἶναι ἄγνωστο, ὅμως αὐτῶν ποὺ ἔχουν γεράσει εἶναι ὀλοφάνερο. Γιατὶ οἱ νέοι, ἂν καὶ ὁ θάνατος δὲν σέβεται κανένα (γιατὶ ἐκδηλώνεται σὲ κάθε ἡλικία καὶ ἀξίωμα), ὅπωςδήποτε ὅμως

ἔχουσιν εἰς γῆρας ἤξειν, οἱ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸ γῆ γενέσθαι (κατὰ τὸ σῶμα γάρ φημι) προσδοκῶσι. Τὸ γὰρ γῆρας εἴρηται παρὰ τὸ γῆς ἐραῖν. Διὸ καὶ οἱ γεγηρακότες τρόπον τινὰ κυρτοῦνται καὶ κυρτοβατοῦσι, τὸ εἰς γῆν ἐπείγεσθαι διαμαρτυρόμενοι. Εἰ τοίνυν
5 ταῦτα οὕτως ἔχει, δι' ἣν αἰτίαν ἐπὶ γήρως οὐδῶ νεωτερίζεις τοῖς ἀδικήμασιν;

ΣΛΒ'.- ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

“Οτι οὐ χρῆ ἐκβαίνειν τῶν ἀδικημάτων τὸ μέτρον καὶ μείζους τῶν πταισθέντων ἀπαιτεῖν τὰς δίκας.

10 Τὸ μὲν ἀδικηθέντα μὴ ἀμύνασθαι θεῖον ἠγοῦμαι, τὸ δὲ ἀμύνασθαι μετρίως, νόμιμον καὶ ἀνθρώπινον, τὸ δὲ ἀμέτρως παράνομον καὶ ἀλιτήριον, μᾶλλον δὲ διαβολικόν. Πολλοὺς γὰρ ἄρξαι χειρῶν ἀδίκων μὴ πείσας, τῶ δήλην εἶναι τὴν ἁμαρτίαν διὰ τοῦ ἀμέτρως ἐπεξιέναι εἰς τὸ τῶν καταρξάντων ἔγκλημα περιέστησεν. Ὁ γὰρ
15 ἐκβαίνων τῶν ἀδικημάτων τὸ μέτρον καὶ μείζους τῶν πταισθέντων ἀπαιτῶν τὰς δίκας, εἰ καὶ δοκεῖ δικαίως πεποιηκέναι, εἰς τὸ τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀδικήσαντος (εἰ καὶ παράδοξον εἶναι δόξει τὸ λεχθησόμενον) περιίσταται ἔγκλημα· δεύτερος γὰρ ἄρχει πάλιν.

ΣΛΓ'.- ΘΕΟΠΕΜΠΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

20 “Οτι ὁ λόγος, ὅταν ἔργου χηρεύῃ, οὐ μόνον οὐκ ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖν εἴωθε τοὺς ἀκούοντας.

“Οταν μὲν λόγος ἔργου χηρεύῃ, οὐ μόνον οὐκ ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖν εἴωθε τοὺς ἀκούοντας, ὅταν δὲ ἔργον λόγου ἔρημον εἴῃ, δυσωπεῖν πέφυκε τοὺς θεωμένους. Εἰ δὲ καὶ ἄμφω συμβαίῃ,
25 καὶ ὁ λόγος ὑπὸ τῆς πράξεως κοσμηθείῃ, τὸ τῆνικαῦτα πολλὴ ἐπίδοσις ἔσται τοῖς φοιτηταῖς, εἰ εὐγνώμονες εἶεν.

ΣΛΔ'.- ΑΛΥΠΙΩ

“Οτι ἡ φιλαυτία, τὴν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων κρίσιν λυμαινομένη, οὐ συγχωρεῖ τοῖς αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ ἡμέτερα
30 καὶ τὰ τῶν πέλας θεάσασθαι.

Λίαν θαυμάζω, πῶς τῶν μὲν ἑτέροις πεπλημμελημένων καὶ

ἔχουν κάποια ἐλπίδα, ὅτι θὰ φτάσουν στὰ γερατειά, ἐνῶ οἱ γέροντες δὲν περιμένουν τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ γίνουν χῶμα (ἐννοῶ τὸ σῶμα βέβαια). Γιατὶ τὸ γῆρας προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐρῶ (ἐπιθυμῶ) τῆ γῆ. Γι' αὐτὸ ἐξάλλου οἱ γέροντες καμπουριάζουν καὶ βαδίζουν σκυφτοί, ἐπιβεβαιώνοντας ὅτι ἐπείγονται νὰ ἐπιστρέψουν στὴ γῆ. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ ἔτσι εἶναι, γιὰ ποιὸ λόγο, ἐνῶ βρίσκεσαι στὸ κατῶφλι τῶν γηρατειῶν⁶⁰, συμπεριφέρεσαι μὲ τὶς ἀδικίες ποὺ κάνεις σὰν νέος;

232. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ξεπερνοῦμε τὸ μέτρο τῶν ἀδικημάτων καὶ νὰ ζητᾶμε τιμωρίες μεγαλύτερες ἀπὸ τὰ πταίσματα.

Τὸ νὰ μὴ ἀντιδρᾶ κανεὶς ὅταν ἀδικεῖται τὸ θεωρῶ θεϊκό, τὸ νὰ ἀντιδρᾶ μὲ μετριοπάθεια τὸ θεωρῶ νόμιμο καὶ ἀνθρώπινο, τὸ νὰ ἀντιδρᾶ ὅμως πέρα ἀπὸ τὸ μέτρο τὸ θεωρῶ παράνομο καὶ ἐκδικητικό, ἢ καλύτερα διαβολικό. Γιατὶ πολλοὺς ποὺ δὲν τοὺς ἔπεισε νὰ χειροδικήσουν, ἐπειδὴ ἡ ἁμαρτία ἦταν φανερή, λόγω τοῦ ὅτι ἀντέδρασαν πέρα ἀπὸ τὸ μέτρο βίαια τοὺς ὀδήγησε αὐτὸ στὸ ἔγκλημα ἐκείνων ποὺ ἔκαναν τὴν ἀρχή. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ ξεπερνᾷ τὸ μέτρο τῶν ἀδικημάτων καὶ ἀπαιτεῖ μεγαλύτερες τὶς τιμωρίες ἀπὸ αὐτὲς ποὺ διαπράχθηκαν, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι ἐνήργησε δίκαια (ἂν καὶ αὐτὸ ποὺ θὰ λεχθεῖ φαίνεται παράξενο), πέφτει στὸ ἴδιο ἔγκλημα μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀδίκησε πρῶτος. Γιατὶ ἀρχίζει καὶ ὁ δεύτερος νὰ κάνει τὸ ἴδιο.

233. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΠΕΜΠΤΟ

“Ὅτι, ὅταν ὁ λόγος δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἔργο, ὄχι μόνο δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖ συνήθως ἐκείνους ποὺ τὸν ἀκοῦνε.

“Ὅταν ὁ λόγος δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἔργο, ὄχι μόνο δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖ συνήθως ἐκείνους ποὺ τὸν ἀκοῦνε, ἐνῶ ὅταν ἓνα ἔργο δὲν συνοδεύεται ἀπὸ λόγο, ἀπὸ μόνο του ἐπηρεάζει εὐμενῶς ἐκείνους ποὺ τὸ βλέπουν. Ἐὰν μάλιστα συμβαίνουν καὶ τὰ δύο, καὶ ὁ λόγος στολιστεῖ καὶ μὲ τὴν πράξη, τότε θὰ βρεῖ μεγάλη ἀπήχηση στοὺς μαθητές, ἐὰν εἶναι εὐγνώμονες.

234. ΣΤΟΝ ΑΛΥΠΙΟ

“Ὅτι ἡ φιλαυτία, καταστρέφοντας τὴν ὀρθὴ κρίση τῶν πραγμάτων, δὲν ἀφήνει νὰ δοῦμε μὲ τὰ ἴδια μάτια τὰ δικά μας πταίσματα καὶ τὰ τῶν πλησίων.

Ἄπορῶ πολὺ πῶς, ἐνῶ γινόμεστε αὐστηροὶ κριτὲς τῶν πλημμελημά-

ἀμαρτανομένων πικροὶ καθήμεθα δικασταί, τὰ δὲ ἑαυτῶν πται-
 σματα, συγγνώμης ὄντα πολλάκις μείζονα, παρορῶμεν. Καὶ περὶ
 μὲν τὰ οἰκεῖα τυφλώττομεν, τὰ δὲ τῶν πέλας ὀξέως ὀρῶμεν· ἐπὶ δὲ
 τῶν κατορθωμάτων τὸναντίον πάσχομεν· τὰ μὲν γὰρ οἰκεῖα, κἂν
 5 μικρὰ ἢ καὶ εὐτελῆ, μεγάλα φαίνεται, τὰ δὲ τῶν πλησίον, κἂν με-
 γάλα ἢ καὶ θαυμαστά, μικρὰ καὶ φαῦλα. Οἶμαι τοίνυν, ὅτι ἡ φι-
 λαντία τούτων αἰτία καθέστηκεν, ἢ τὴν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων
 κρίσιν λυμαιομένη, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ τε ἡμέτερα καὶ
 τὰ τῶν πέλας θεάσασθαι μὴ συγχωροῦσα.

10

ΣΛΕ'·- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι, δοκοῦμεν μὲν τὸ ἡμέτερον συμφέρον ὀρᾶν, ἀλλὰ
 τυφλώττοντες πρὸς αὐτό, οὐδαμῶς τοῦτο ὀρῶμεν.

Αὐτὸς μὲν ἴσως σαυτὸν ἀπατᾶς, ὡς ὀρῶν τὸ σαυτοῦ συμφέρον,
 ἐγὼ δὲ φαίην, ὅτι δοκεῖς μὲν ὀρᾶν, ὀρᾶς δὲ οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ
 15 κομιδῇ πρὸς αὐτὸ τυφλώττεις· εἰ δὲ ἀμφίδοξόν σοι εἶναι δοκεῖ τὸ
 ἔνδοξον, μήτε ἐμοί, μήτε σαυτῶ τὴν κρίσιν ἐπιτρέψης, ἀλλὰ ἀνα-
 κοινωσάμενος τοῖς συνέσει διαφέρουσι, παρ' αὐτῶν δέχου τὴν
 ψῆφον.

ΣΛΣ'·- ΙΑΚΩΒΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ

20 “Οτι χρὴ φεύγειν τοὺς πονηροὺς, ἅτε λύμην τῇ ψυχῇ
 λανθανόντως διὰ τῆς κακοηθείας κατασκευάζουσιν.

Φεῦγε, ὦ φίλτατε, τοὺς πονηροὺς, ἅτε λυμικὴν τινα κατάστα-
 σιν τῇ ψυχῇ λανθανόντως διὰ τῆς κακοηθείας κατασκευάζοντας·
 Πολλοὶ γὰρ ἀπατήσαντες ἑαυτοὺς ὡς ἄριστοι καὶ κράτιστοι καὶ
 25 ὑπὸ τοιούτων συντυχιῶν μὴ καταβλαπτόμενοι, ἔλαθον εἰς τὰ αὐτὰ
 ἐκείνοις ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν κατενεχθέντες βάραθρα. Μέγα
 γὰρ ἡ συνήθεια καὶ δεινὸν εἰς φύσιν καταστῆναι. Δευτέραν γὰρ
 εἶναι φύσιν τὴν συνηθειάν τινες ἀπεφήνατο. “Ἄλλοι δὲ καὶ τὴν φύ-
 σιν ὑπὸ τῆς συνηθείας νικᾶσθαι ὠρίσαντο, φήσαντες, “Πέτραν
 30 κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδεδελεχοῦσα”. Καίτοι τί πέτρας σκληρότε-
 ρον, τί δὲ ὕδατος μαλακώτερον; Ἄλλ' ὅμως τῇ συνεχείᾳ τῆς πλη-
 γῆς περιεγένετο τῆς φύσεως

των καὶ ἁμαρτημάτων τῶν ἄλλων, παραβλέπουμε τὰ δικά μας πταίσματα, πὺ πολλὰς φορὰς ξεπερνοῦν τὰ ὅρια τῆς συγγνώμης. Καὶ γιὰ τὰ δικά μας βέβαια ἐνεργοῦμε σὰν τυφλοί, ἐνῶ τῶν ἄλλων τὰ βλέπουμε καλά. Ὡς πρὸς τὰ κατορθώματα ὅμως παθαίνουμε τὸ ἀντίθετο. Γιατὶ τὰ δικά μας, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μικρὰ ἢ καὶ ἀνάξια λόγου, μᾶς φαίνονται μεγάλα, ἐνῶ τὰ τῶν πλησίον, ἀκόμα καὶ ἂν εἶναι μεγάλα καὶ ἀξιοθαύμαστα, μᾶς φαίνονται μικρὰ καὶ ἀσήμαντα. Νομίζω λοιπόν, ὅτι αἰτία αὐτῶν εἶναι φιλαυτία, ἢ ὅποια διαστρέφει τὴν ὀρθὴ κρίση τῶν πραγμάτων, καὶ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ δοῦμε μὲ τὰ ἴδια μάτια καὶ τὰ δικά μας πταίσματα, καὶ τὰ τῶν πλησίον.

235. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Ὅτι νομίζουμε ὅτι βλέπουμε τὸ συμφέρον μας, ἀλλ’ ὄντας τυφλοὶ μπροστὰ σ’ αὐτὸ, δὲν τὸ βλέπουμε καθόλου.

Ἴσως σὺ ὁ ἴδιος νὰ ἀπαταῖς τὸν ἑαυτὸ σου, ἐπειδὴ βλέπεις τὸ συμφέρον σου, ἐγὼ ὅμως θὰ ἔλεγα, ὅτι νομίζεις βέβαια πὺς τὸ βλέπεις, ἀλλὰ δὲν τὸ βλέπεις καθόλου, ἀντίθετα μάλιστα εἶσαι καὶ πολὺ τυφλωμένος πρὸς αὐτό. Ἐὰν ὅμως σοῦ φαίνεται ἀμφίβολο τὸ ἐνδοξο, νὰ μὴ ἀναθέσεις τὴν κρίση οὔτε σὲ μένα οὔτε στὸν ἑαυτὸ σου, ἀλλ’ ἀφοῦ τὸ ἀνακοινώσεις σ’ αὐτοὺς πὺ ξεχωρίζουν γιὰ τὴ σύνεσή τους, δέξου τὴν κρίση ἀπὸ αὐτούς.

236. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΙΑΚΩΒΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε τοὺς κακοὺς, γιατί μὲ τὴν κακοήθειά τους προξενοῦν ἀνεπαίσθητα καταστροφή στὴν ψυχὴ.

Ἀπόφευγε, φίλτατε, τοὺς κακοὺς, ἐπειδὴ μὲ τὴ συνήθεια προκαλοῦν στὴν ψυχὴ καταστρεπτικὴ κατάσταση χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβανόμαστε. Γιατὶ πολλοί, ξεγελώντας τοὺς ἑαυτούς τους, ἐπειδὴ ἦταν ἀριστοὶ καὶ πάρα πολὺ δυνατοὶ καὶ δὲν βλάπτονταν ἀπὸ τέτοιες συναναστροφές, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν κατέβηκαν ἥρεμα καὶ σιγά-σιγά στὰ ἴδια μὲ ἐκείνους βάραθρα. Γιατὶ ἡ συνήθεια εἶναι μεγάλη καὶ φοβερὴ στὸ νὰ γίνει φύση. Μερικοὶ μάλιστα εἶπαν, ὅτι ἡ συνήθεια εἶναι δευτέρη φύση. Ἄλλοι πάλι ἀποφάνθησαν ὅτι καὶ ἡ φύση νικεῖται ἀπὸ τὴ συνήθεια, λέγοντας «Ἡ συνεχὴς πτώση σταγόνας νεροῦ βαθουλώνει καὶ πέτρα»⁶¹. Ἄν καὶ βέβαια τί εἶναι πιὸ σκληρὸ ἀπὸ τὴν πέτρα, καὶ τί πιὸ μαλακὸ ἀπὸ τὸ νερό; Ἄλλ’ ὅμως μὲ τὸ συνεχὲς χτύπημα νικᾷ τὴ φύση.

61 Πλουτάρχου, *Περὶ παιδων ἀγωγῆς*.

ΣΛΖ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῆς αὐταρκειᾶς, τῆς τὴν ὑγείαν ψυχῆς τε
καὶ σώματος ὠδινούσης.

Εἰ μὲν τῆς ὑγείας τοῦ σώματος φροντίζεις, τὴν αὐτάρκειαν
5 τίμα. Αὕτη γὰρ ἐκείνην ὠδίνει. Εἰ δὲ διὰ τῆς τρυφῆς σφριγαῖν καὶ
σκιροτᾶν αὐτὸ παρασκευάζεις, λανθάνεις μὴ μόνον ὀπλίζων αὐτὸ
κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ δυσήνιον ποιῶν, ἀλλὰ καὶ ῥίζαν καὶ πηγὴν
τῶν ἀνηκέστων νοσημάτων εἶναι παρασκευάζων.

ΣΛΗ'.- ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

10 Εἰς τό, «Ὡς ἂν διώσης, λοιδορηθῆναί σε δεῖ», καὶ ὅτι τοῦτο
ἐρρέθη οὐκ εἰς τὸ φεύγειν τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ πρὸς τὸ
τοὺς ἀσκοῦντας αὐτὴν κακιζομένους φιλοσοφεῖν.

Τό, «Ὡς ἂν διώσης, λοιδορηθῆναί σε δεῖ», ὡς γέγραφας, οὐκ
εἰς ἀποτροπὴν ἀρετῆς εἰρησθαι νομιστέον. Οὐ γὰρ ἵνα εἰς κακίαν
15 βαδίσοιεν, ὡς ἔφησ, οἱ ἀκροώμενοι, ἀλλ' ἵνα εἰς φιλοσοφίαν ἐνα-
χθεῖεν εἴρηται. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ πάντως λοιδορηθῆναι δεῖ καὶ τὸν
εὖ διοῦντα, τὴν ἡδονὴν αἰρετέον, ἀλλ' ὅτι πάντως ὑπὸ τῶν πο-
νηρῶν τοὺς ἀρίστους κακηγορεῖσθαι συμβαίνει φιλοσοφητέον.
Ἐρρέθη γὰρ οὐκ εἰς τὸ φυγεῖν τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τοὺς
20 ἀσκοῦντας αὐτὴν κακιζομένους φιλοσοφεῖν. Ὁ γὰρ φθόνος αὐ-
τοῖς ἀντιστρατευόμενος, κωμωδεῖσθαι αὐτοὺς πολλάκις παρα-
σκευάζει. Ἄμεινον οὖν, εἰ πάντως λοιδορηθῆναι δεῖ, ἀδίκως τοῦθ'
ὑπομεῖναι. Τὸ γὰρ δικαίως, τοῖς πονηροῖς πρόσσεστιν.

ΣΛΘ'.- ΠΕΤΡΩ

25 Ὅτι ἐκ τῶν δυσκαταγωνίστων παθῶν τῆς φιλαρχίας
ἢ τῆς προλήψεως ἐτέχθησαν αἱ αἰρέσεις.

Ἡ ἐκ φιλαρχίας, οἶμαι, ἢ ἐκ προλήψεως, δύο δυσκαταγωνί-
στων παθῶν, τὰς αἰρέσεις τετέχθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὑπηκόοις
μὴ ἀξιώσαντες εἶναι, οἱ δὲ μετὰ τὸ προληφθῆναι, διδαχθῆναι μὴ
30 καταδεξάμενοι, νεωτέρας διδασκαλίας σπέρματα καταβεβλήκασι,
τοῖς καθεστηκόσιν ἐμμεῖναι μὴ ἀξιώσαντες.

237. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

Γιὰ τὴν αὐτάρκεια, ἡ ὁποία γεννᾷ τὴν ὑγεία
τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Ἐὰν φροντίζεις τὴν ὑγεία τοῦ σώματος, νὰ προτιμᾷς τὴν αὐτάρκεια. Γιατὶ αὐτὴ γεννᾷ τὴν ὑγεία. Ἐὰν ὅμως νομίζεις ὅτι μὲ τὴν καλοπέραση θὰ τὸ κάνεις νὰ εἶναι γεμᾶτο σφροῖγος καὶ σκιρτήματα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβεις, ὄχι μόνο τὸ ὀπλίζεις ἐναντίον τῆς ψυχῆς καὶ τὸ κάνεις ἀπειθαρχο, ἀλλὰ τὸ κάνεις καὶ ρίζα καὶ πηγὴ τῶν ἀθεράπευτων νοσημάτων.

238. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

Στό, «Ὅσο θὰ ζεῖς, πρέπει νὰ χλευάζεσαι», καὶ ὅτι αὐτὸ λέχθηκε ὄχι πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ γιὰ νὰ δείχνουν φιλοσοφικότητα αὐτοὶ ποὺ τὴν ἀσκοῦν ὅταν κατηγοροῦνται.

Τό, «Ὅσο θὰ ζεῖς, πρέπει νὰ χλευάζεσαι», ὅπως ἔγραψες, δὲν πρέπει νὰ νομισθεῖ ὅτι εἰπώθηκε πρὸς ἀποτροπὴ τῆς ἀρετῆς. Γιατὶ δὲν εἰπώθηκε, ὅπως εἶπες, γιὰ νὰ βαδίσουν οἱ ἀκροατὲς στὴν κακία, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦν στὴ φιλοσοφικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ πράγματος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ αὐτὸς ποὺ ζεῖ σωστὰ θὰ κατηγορηθεῖ ὅπως ὅποτε, δὲν πρέπει νὰ ἀσπασθεῖ τὴν ἡδονή, ἀλλὰ, ἐπειδὴ συμβαίνει ὅπως ὅποτε νὰ κατηγορηθοῦν οἱ ἄριστοι ἀπὸ τοὺς κακοὺς, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζουν τὸ πρᾶγμα μὲ φιλοσοφικότητα. Γιατὶ δὲν εἰπώθηκε γιὰ νὰ ἀποφεύγουν τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ γιὰ νὰ δείχνουν ὑπομονὴ αὐτοὶ ποὺ τὴν ἀσκοῦν ὅταν κατηγοροῦνται. Γιατὶ ὁ φθόνος, ποὺ ἀντιστρατεύεται σ' αὐτούς, κάνει πολλές φορές νὰ διακωμωδοῦνται. Εἶναι λοιπὸν προτιμότερο, ἐὰν ὅπως ὅποτε κατηγορηθοῦν, νὰ τὸ ὑπομείνουν αὐτὸ ἀδίκαια, γιὰ τὸ νὰ τὸ ὑποστοῦν δίκαια ἀνήκει στοὺς κακοὺς.

239. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Ὅτι οἱ αἱρέσεις γεννήθηκαν ἀπὸ τὰ δυσκολονίκητα πάθη
τῆς φιλαρχίας ἢ τῆς προκατάληψης.

Νομίζω ὅτι οἱ αἱρέσεις ἔχουν γεννηθεῖ ἢ ἀπὸ φιλαρχία, ἢ ἀπὸ προκατάληψη, τὰ δύο αὐτὰ δυσκολοπολέμητα κακά. Ἄλλοι δηλαδὴ ἐπειδὴ δὲν καταδέχθηκαν νὰ παραμείνουν στὴν τάξη τῶν πιστῶν, καὶ ἄλλοι ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀποδοχὴ τους δὲν καταδέχθηκαν νὰ διδαχθοῦν, ἔσπειραν σπέρματα νεώτερης διδασκαλίας, ἀπαξιώνοντας νὰ παραμείνουν στὰ καθιερωμένα.

ΣΜ'.- ΝΕΙΛΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

“Οτι τυφλὸς ὁ τῶν ἀρετῶν χορός, ὀρθοῦ δόγματος
μὴ κατηγοουμένου.

Τυφλὸς μὲν ὁ τῶν ἀρετῶν χορός, ὀρθοῦ μὴ κατηγοουμένου
5 δόγματος. Ἄργον δὲ καὶ τὸ ὀρθὸν κατηγοούμενον δόγμα, εἰ ὁ τῶν
ἀρετῶν χορός ἀπολειφθείη. Εἰ δὲ τὸ μὲν κορυφαῖον ταξιαρχοίη, αἱ
δὲ χορεύοιεν, παντὶ τρόπῳ ὁ χορός στεφθήσεται, ὡς νομίμως τὸν
ἀγῶνα διαθείς

ΣΜΑ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

10 Εἰς τὸ «Οὐκ ἔσται πόρνος ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔσται πόρνη
ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραήλ», καὶ ὅτι τοῦτο ἐρρέθη πρὸς τὸ ἐξοστρα-
κίσαι τὰς ἀσελγείας καὶ χαλινῶσαι τὰς ἀκολάστους γνώμας

Εἰ καὶ αὐτὸς αἰτιᾶ, ἀλλ' ἐγὼ κἂν τούτῳ κομιδῇ ἄγαμαι τοῦ
νομοθέτου τὴν σοφίαν, ὅτι ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τὰς ἀσελγείας
15 ἐξοστρακίσαι καὶ τὰς ἀκολάστους γνώμας χαλινῶσαι προήρητο.
Ὁ γὰρ τὴν ἀκούσιον ἔκκρισιν μολύνειν ἀποφηνάμενος, τὴν ἐκού-
σιον προᾶξιν πολλῶ μᾶλλον ἀπηγόρευσε. Τῷ γὰρ τὴν ἀβούλητον
ῥύσιν, τὴν μῆτε ἀμάρτημα, μῆτε ὑπὸ τιμωρίαν ἄγουσαν, μολυσμὸν
εἶναι φῆσαι καὶ καθαρσίῳν ἀξιῶσαι, τὸ ἐκούσιον πλημμέλημα
20 μᾶλλον ἀνέστειλεν Ἐπειδὴ δὲ τὴν μοιχείαν μόνην ἐνόμισας αὐτὸν
ἀπηγορευκέσαι, δοκεῖς μοι ἢ μὴ ἀνεγνωκέσαι τὸ Δευτερονόμιον, ἢ
μὴ νενοηκέσαι, καίτοι σαφῶς κείμενον· «Οὐκ ἔσται», γὰρ ἔφη,
«πόρνος ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔσται πόρνη ἀπὸ θυγατέρων
Ἰσραήλ». Εἰ γὰρ καὶ χαλεπωτέρα πολλῶ ἢ μοιχεία τῆς πορνείας
25 καὶ συγγνώμης μείζων, ἀλλὰ καὶ ἡ πορνεία τιμωριῶν ἀξία, εἰ καὶ
τοῦτο τοῖς ἔξωθεν νομοθέταις οὐκ οἶδ' ὅπως παραλέλειπται. Τοῖς
γὰρ ὀρθῶς βιοῦσι καθαρευτέον ἀπὸ ταύτης. «Πορνεία», γὰρ φησι
ὁ Ἀπόστολος, «καὶ ἀκαθαρσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς
πρέπει ἀγίοις». Καὶ πάλιν φησὶ περὶ τῆς ἀγνεΐας, ὅτι μεγίστων
30 ἀγαθῶν πρόξενος γίνεται. “Εἰρήνην διώκετε καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ
χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον».

62. Δευτ. 23, 18.

63. Ἐφεσ. 5, 3.

240. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΝΕΙΛΟ

“Οτι εἶναι τυφλὸς ὁ χορὸς τῶν ἀρετῶν ὅταν δὲν καθοδηγεῖται ἀπὸ ὀρθῆ πίστη.

“Οταν ὁ χορὸς τῶν ἀρετῶν δὲν καθοδηγεῖται ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη, εἶναι τυφλός, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθὴ πίστη, ἐὰν λείπει ὁ χορὸς τῶν ἀρετῶν, εἶναι ἀνενεργός. “Οταν ὅμως ἡ ὀρθὴ πίστη ὡς κορυφαία σύρει τὸν χορὸ καὶ οἱ ἀρετὲς ἀκολουθοῦν, τότε ὅπωςδήποτε ὁ χορὸς τῶν ἀρετῶν θὰ στεφανωθεῖ, ἐπειδὴ ἀγωνίσθηκε νόμιμα.

241. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Στό, «Δὲν θὰ ὑπάρχει πόρνος μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραήλ, οὔτε καὶ πόρνη μεταξὺ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰσραήλ», καὶ ὅτι αὐτὸ λέχθηκε μὲ σκοπὸ νὰ ἐξαλείψει ἀπὸ ἀνάμεσά τους τὶς ἀσέλγειες καὶ νὰ χαλιναγωγήσει τὶς ἀκόλαστες γυνῶμες.

“Αν καὶ σὺ τὴν κατηγορεῖς, ὅμως ἐγὼ θαυμάζω πολὺ τὴ σοφία τοῦ νομοθέτη καὶ γι' αὐτό, ὅτι θέλησε μὲ κάθε προσπάθεια νὰ ἐξοστρακίσει τὶς ἀσέλγειες καὶ νὰ χαλιναγωγήσει τὶς ἀκόλαστες σκέψεις. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ ἀποφάνθηκε ὅτι ἡ ἀκούσια ἔκκριση μολύνει, πολὺ περισσότερο ἀπαγόρευσε τὴν ἀκούσια πράξη. Γιατὶ λέγοντας ὅτι ἡ ἀθέλητη ἐκσπερμάτωση, ἡ ὁποία δὲν εἶναι κἂν ἁμάρτημα οὔτε καὶ συνεπάγεται τιμωρία, ἀποτελεῖ μολυσμὸ καὶ ἀπαίτησε καθαρισμὸ, πολὺ περισσότερο ἀπαγόρευσε τὸ ἐκούσιο πλημμέλημα. Καὶ ἐπειδὴ νόμισες ὅτι αὐτὸς ἀπαγόρευσε μόνο τὴ μοιχεία, μοῦ δίνεις τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἡ δὲν ἔχει διαβάσει τὸ Δευτερονόμο, ἢ ὅτι δὲν τὸ κατανόησες, ἂν καὶ εἶναι σαφές. Γιατὶ εἶπε: «Δὲν θὰ ὑπάρχει πόρνος μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραήλ, οὔτε καὶ πόρνη μεταξὺ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰσραήλ»⁶². Μολονότι δηλαδὴ ἡ μοιχεία εἶναι πιὸ φοβερὴ ἀπὸ τὴν πορνεία, καὶ δὲν συγχωρεῖτε, ἀλλὰ καὶ ἡ πορνεία εἶναι ἄξια τιμωρίας, ἂν καὶ αὐτὸ δὲν ξέρω πῶς παραλείφθηκε ἀπὸ τοὺς ἔθνικους νομοθέτες. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ζοῦν σωστά, πρέπει νὰ εἶναι καθαροὶ καὶ ἀπὸ αὐτῆν. Καθόσον λέγει ὁ Ἀπόστολος: «Ἡ πορνεία καὶ ἡ ἀκαθαρσία οὔτε νὰ ἀναφέρονται μεταξὺ σας, ὅπως ταιριάζει στοὺς ἁγίους»⁶³. Καὶ πάλι λέγει γιὰ τὴν ἀγνότητα, ὅτι προκαλεῖ πολὺ μεγάλα ἀγαθὰ: «Νὰ ἐπιδιώκετε τὴν εἰρήνην καὶ τὸν ἁγιασμό, χωρὶς τὸν ὁποῖο κανένας δὲν θὰ δεῖ τὸν Κύριο»⁶⁴.

64. Ἐφεσ. 5, 3.

ΣΜΒ'— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι χρή, ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονοεῖν
ποιεῖν.

Μάλιστα μὲν ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονοοῦ ποιεῖν. Εἰ δ' οὕτω
5 διακειμένω καὶ φεύγοντι μὴ μόνον τὸ κατ' ἀλήθειαν αἰσχρόν,
ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τῆς δόξης ἄτοπον, ἐπιλυττώσιν τινες καὶ τὸν φθόνον
ἑαυ-τῶν κακηγορίαις θεραπεύουσι, τοῦτό σε μὴ λυπεῖτω. Εἰώθασιν
γὰρ οἱ πολλοί, οἷς οὔτε λόγος αἰσχρὸς ἄρρητος οὔτε ἔργον ἀπρε-
πὲς ἄπρακτον, διὰ τούτων τὰ καθ' ἑαυτοῦς περιστέλλειν.

10

ΣΜΓ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῶν ῥαθύμων καὶ ἀνδρείων.

Οἱ λίαν ῥάθυμοι καὶ πρὸς τὰ ῥάδια δυσκόλως ἔχουσι, οἱ δὲ
γενναῖοι καὶ ἀνδρεῖοι οὐδὲ τὰ σφόδρα δυσχερῆ φρίττουσιν, ἀλλὰ
πρὸς ταῦτα μάλιστα ὑποδύονται. Ἐπιφανεστέραν γὰρ καὶ λαμ-
15 προτέραν τὴν νίκην ἔσεσθαι προσδοκῶσι καὶ τὸ κλέος ἐνδοξότε-
ρον.

ΣΜΔ'— ΠΑΥΛΩ

“Οτι «Σκιά τὰ τῶν θνητῶν».

Σκηνῆς οὐδέν, ὃ βέλτιστε, ὁ παρῶν διενήνοχε βίος, οὐδέν βέ-
20 θαιον ἢ μόνιμον ἢ σταθερὸν ἢ πάγιον ἔχων. «Σκιά γὰρ τὰ θνη-
τῶν», λέγει ἡ κωμωδία. Οὐκ οἶδ' ὅπως ἐάλως, καίτοι τὸ κωμικὸν
θαυμάζων. Ἐνταῦθα γὰρ καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ χαλεπὰ πέρασ ἔχει,
καὶ τοῦτο τάχιστον, ἐκεῖ δὲ ἀθανάτοις παρεκτείνεται αἰῶσιν.

ΣΜΕ'— ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

25 “Οτι ψυχρόν ἐστὶν τὸ σμικρολογεῖν καὶ περὶ τοιούτων
ποιεῖσθαι τὴν ἄμιλλαν.

Ψυχρόν μὲν ἐστὶν, εἰ καὶ μὴ τοῖς λεξιθήραις δοκεῖ, τὸ σμικρο-
λογεῖν καὶ περὶ τοιούτων ποιεῖσθαι τὴν ἄμιλλαν, ἀλλ' ἐπειδὴ μέγα
φρονεῖς ἐπὶ τῷ τὰ τοιαῦτα ἀκριδῶς εἰδέναι, οὐκ ἄτοπον εἶναί μοι
30 φαίνεται σβέσαι σου τὸ ἐπὶ τούτοις φρόνημα. Ὁ γὰρ πρεσβύτατος
καὶ ὁ νεώτατος, οὐκ ἐπὶ δυοῖν ἀδελφοῖν, ὡς φῆς, ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν
λέγεται. Ἐπὶ δυοῖν γὰρ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος, ὡς ἄλλων

242. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Οτι πρέπει, αὐτὰ πού δέν πρέπει νά τὰ κάμνουμε, οὔτε νά σκεπτόμαστε νά τὰ κάνουμε.

Ἰδιαίτερα μάλιστα αὐτὰ πού δέν πρέπει νά τὰ κάνουμε, οὔτε νά σκεφθεῖς νά τὰ κάνεις. Ἐάν λοιπόν ἐνῶ ζεῖς ἔτσι καί ἀποφεύγεις, ὄχι μόνο τὰ πραγματικά αἰσχρά, ἀλλά καί αὐτό πού θεωρεῖται ἄτοπο, λυσοῦν κάποιοι ἀπό μανία καί ἱκανοποιοῦν τόν φθόνο τους μέ τίς κατηγορίες, αὐτό νά μὴ σέ στενοχωρεῖ. Γιατί συνηθίζουν οἱ περισσότεροι, πού δέν ἀφήνουν αἰσχρὸ λόγο πού νά μὴ τὸν λένε, οὔτε καί ἀπρεπές ἔργο, πού νά μὴ τὸ κάνουν, μέ αὐτὰ νά περικαλύπτουν αὐτὰ πού εἶναι εἰς βάρος τους.

243. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τοὺς ράθυμους καί ἀνδρείους.

Οἱ πολὺ ράθυμοι, ἀκόμα καί στὸ εὐκτα δυσκολεύονται, ἐνῶ οἱ γενναῖοι καί ἀνδρεῖοι οὔτε τὰ πολὺ δύσκολα τρέμουν, ἀντίθετα μάλιστα ἐπιδίδονται πρὸ πάντων σ' αὐτά. Γιατί ἐλπίζουν ὅτι θὰ εἶναι πιὸ ἐνδεξη καὶ λαμπρὴ ἢ νίκη, καί ἢ φήμη ἐνδοξότερη.

244. ΣΤΟΝ ΠΙΑΥΛΟ

“Οτι «εἶναι σκιὰ τὰ πράγματα τῶν θνητῶν».

Ἡ παροῦσα ζωὴ, φίλτατε, δέν διαφέρει καθόλου ἀπὸ θεάτρο, ἀφοῦ δέν ἔχει τίποτε τὸ βέβαιον ἢ μόνιμον ἢ σταθερὸ ἢ πάγιον. Γιατί λέγει ἡ κωμωδία, «Ὅλα τὰ τῶν θνητῶν εἶναι σκιὰ». Δέν ξέρω λοιπὸν πῶς κυριεύθηκες ἀπ' αὐτὰ, ἂν καί θαυμάζεις τὸν κωμικὸ. Γιατί καί τὰ καλὰ καί τὰ δυσάρεστα τελειώνουν ἐδῶ, καί μάλιστα πάρα πολὺ γρήγορα, ἐνῶ εἶεῖ καί τὰ δύο παρατείνονται στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

245. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Οτι εἶναι ψυχρὸ πρᾶγμα τὸ νά μικρολογεῖ κανεὶς καί νά συγκεντρώνει τὴν ἄμιλλά του σὲ τέτοια πράγματα.

Ἡ μικρολογία καί ἡ ἄμιλλα γιὰ τέτοια πράγματα, εἶναι κάτι τὸ ψυχρὸ, ἂν καί οἱ λόγιοι δέν ἔχουν τὴν ἴδια γνώμη, ἀλλ' ἐπειδὴ μεγαλοφρονεῖς γιὰ τὸ ὅτι τὰ γνωρίζεις αὐτὰ πολὺ καλὰ, δέν μοῦ φαίνεται ἄτοπο νά σοῦ σήσω τὴν ἀντίληψή σου γι' αὐτά. Γιατί ὁ μεγαλύτερος καί ὁ μικρότερος δέν λέγεται, ὅπως λές, ὅταν πρόκειται γιὰ δύο ἀδελφούς, ἀλλ' ὅταν πρόκειται γιὰ πολλούς. Γιατί ὅταν εἶναι δύο, λέμε ὁ πρεσβύτερος καί ὁ νεώτερος,

οὐκ ὄντων μέσων. Εἰ δὲ εἶεν, τοῖς ἐπιτατικοῖς ὀνόμασι τοὺς ἄκρους κλητέον.

ΣΜΣ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπή ὅπως παύση κακηγορῶν οὓς ζῶντας ἐκολάκευεν.

5 Πάντες κομιδῇ θαυμάζουσι καὶ ἐκπλήττονται, πῶς οὐκ ἐρυθριάς, οὓς ζῶντας ἐκολάκευες, τούτους τελευτῶντας κακηγορῶν.

ΣΜΖ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

᾽Οτι ἡ μὲν ἀκολασία κόλασιν ὠδίνει, ἡ δὲ ἀγνεῖα ἀγιωσύνης στέφανον.

10 Εἰ ἀκριβῶς ἐπίστασαι, ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστι, κἂν οἱ ῥάθυμοι παραγράψωνται, ὅτι ἡ μὲν ἀκολασία κόλασιν ὠδίνει, ἡ δὲ ἀγνεῖα ἀγιωσύνης στέφανον, δι' ἣν αἰτίαν διώκεις μὲν ἦν φεύγειν χροῆ, φεύγεις δὲ ἦν διώκειν θέμις.

ΣΜΗ'.- ΠΑΥΛΩ

15 Περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ θείου φόβου.

Πολλάκις κατ' ἑμαυτὸν ἐννοῶν, πῶς ὁ τῶν ἀνθρώπων φόβος τοῦ θείου ἐστὶν ἰσχυρότερος, καὶ μηδὲ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀτοπίας χωρῶν, κατεγίνωσκον τῆς ἀλέκτου ῥαθυμίας. Τοὺς μὲν γὰρ δυνατωτέρους καὶ ὑβρίζοντας φέρομεν μετὰ ἐπιεικίας πολλῆς, 20 τοῦ φόβου ἀντὶ χαλινουῦ γινομένου καὶ περαιτέρω προβῆναι μὴ ἐπιτρέποντος, πρὸς δὲ τοὺς ἀσθενεστερούς μηδὲ λελυπηκότας ἀπεχθανόμεθα, καίτοι τοῦ Χριστοῦ παρακελευσαμένου· «Μὴ ὀργίζου τῷ ἀδελφῷ σου εἰκῆ», ὅπερ πολλῶ ἐστὶν εὐκολώτερον τοῦ φέρειν ἕτερον ὑβριζόμενον εἰκῆ. Ἐκεῖ μὲν γὰρ πολλὴ τοῦ 25 πυρός ἢ ὕλη, ἐνταῦθα δὲ ὕλης μὴ ὑποκειμένης τὴν φλόγαν ἀνάπτομεν. Οὐκ ἔστι δὲ ἑτέρου πῦρ φέροντος μὴ κατακαίεσθαι, ἴσον, καὶ μηδενὸς παρενοχλοῦντος ἡσυχάζειν καὶ ἡρεμεῖν. Ὁ μὲν γὰρ ἐκείνου κρατήσας, ἀκροατῆς φιλοσοφίας δοκίμια δέδωκεν, ὁ δὲ τοῦτο ποιῶν, θαυμαστός ἐστὶν ἄμοιρος. ᾽Οταν οὖν τὸ 30 μείζον διὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων φόβον ἀνύοντες, διὰ τὸν θεῖον

ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι ἐνδιάμεσοι. Ἐὰν ὅμως ὑπάρχουν, τότε πρέπει νὰ ὀνομάζουμε τοὺς ἀκροαίους μὲ τὰ ἐπιτακτικὰ ὀνόματα.

246. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ ὥστε νὰ σταματῆσει νὰ κατηγορεῖ ἐκείνους
ποὺ ζωντανοὺς κολάκευε.

“Ολοὶ ἀποροῦν πολὺ καὶ ἐκπλήσσονται, πῶς δὲν κοκκινίζεις ἀπὸ ντροπὴ, γιὰ τὸ ὅτι ἐκείνους ποὺ ὅσο ἦταν ζωντανοὶ τοὺς κολάκευες, αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τώρα ποὺ ἔχουν πεθάνει τοὺς κατηγορεῖς.

247. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι ἡ ἀκολασία γεννᾷ κόλαση, ἐνῶ ἡ ἀγνεία
στεφάνι ἀγιωσύνης.

Ἐὰν γνωρίζεις καλά, πράγμα ποὺ καὶ εἶναι ἀληθινό, ἔστω καὶ ἂν οἱ ράθυμοι τὸ λησμονοῦν, ὅτι ἡ ἀκολασία κυφορεῖ κόλαση, ἐνῶ ἡ ἀγνεία στεφάνι ἀγιωσύνης, γιὰ ποιὸ λόγον ἐπιδιώκεις ἐκείνην ποὺ πρέπει νὰ ἀποφεύγεις, καὶ ἀποφεύγεις αὐτήν ποὺ πρέπει νὰ ἐπιδιώκεις,

248. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

Γιὰ τὸν ἀνθρώπινον καὶ τὸν θεῖον φόβον.

Πολλὲς φορές σκεπτόμενος μέσα μου, γιατί ὁ φόβος τῶν ἀνθρώπων εἶναι πιὸ δυνατὸς ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ μπορώντας οὔτε τὴ σκέψη αὐτοῦ τοῦ ἀτόπου νὰ χωνέψω, κατηγοροῦσα τὴν ἀνείπωτη ραθυμία μου. Γιατί τοὺς πιὸ δυνατοὺς καὶ ὅταν μᾶς βρίζουν τοὺς ἀνεχόμεστε μὲ μεγάλη ἐπιείκεια, ἐπειδὴ ὁ φόβος γίνεται χαλινάρι καὶ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προχωρήσουμε πιὸ πέρα, ἐνῶ τοὺς πιὸ ἀδύνατους, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν μᾶς ἔχουν προξενήσει λύπη, τοὺς ἀπεχθανόμεστε, μολονότι βέβαια ὁ Χριστὸς μᾶς παράγγειλε, «Νὰ μὴ ὀργίζεσαι ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου χωρὶς λόγον»⁶⁵, τὸ ὁποῖο εἶναι πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ὑποφέρει κανεὶς ἄλλον νὰ βρίζεται ἄδικα. Γιατί ἐκεῖ εἶναι πολλὴ ἡ καύσιμη ὕλη τῆς φωτιᾶς, ἐνῶ ἐδῶ ἀνάθουμε τὴ φωτιὰ χωρὶς νὰ ὑπάρχει καύσιμη ὕλη. Γιατί δὲν εἶναι δυνατόν ὅταν ἄλλος βάζει φωτιὰ νὰ μὴ καοῦμε, ὅπως καὶ ὅταν δὲν μᾶς ἐνοχλεῖ κανένας ἡσυχάζουμε καὶ ἡρεμοῦμε. Γιατί ἐκεῖνος ποὺ θὰ γίνῃ κύριος τοῦ φόβου, ἔχει δώσει δείγματα πολὺ ὑψηλῆς φιλοσοφικῆς διάθεσης, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ κάνει αὐτό, στερεῖται κάθε θαυμασμοῦ. “Ὅταν λοιπὸν τὸ μεγαλύτερον τὸ κατορθώνουμε ἐξαιτίας τοῦ φόβου τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ γιὰ

μηδὲ τὸ ἔλαττον βουλώμεθα ἀνύσαι, ποία ἡμῖν λελείψεται ἀπο-
λογία;

ΣΜΘ'.- ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

“Οτι οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας ἐστὶ τῆς κεφαλῆς

5 ὑπὸ μυρίων νοσημάτων πασχούσης.

“Οταν ἡ κεφαλὴ, ἡ καθάπερ ἀκρόπολις τοῦ σώματος οὖσα καὶ
τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ τιμωιότατων ἀνθρώποις αἰσθήσεων οἰκη-
τήριον, ὀφείλουσα τοὺς ἐκ τοῦ σώματος ἀναπεμπομένους ἀτμοὺς
πονηροὺς διοικῆσαι καὶ εἰς τὸ δέον καθιστᾶν, μὴ μόνον τοῦτο μὴ
10 διαπράττηται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀσθενῆς οὖσα τύχη, τὰς
νοσώδεις αἰτίας ἀποκρούσασθαι μὴ δυναμένη, ποία ἐλπίς τῷ σώ-
ματι ἢ σωτηρίας ἢ ῥώσεως; Οὐδεμία. Διὸ καὶ κατὰ τὸ Πηλούσιον,
ὡς γέγραφας, Ἐκκλησία ἡ ὑπὸ Εὐσεβίου οἰκονομουμένη, μυρίαίς
νοσημάτων καὶ παθῶν ἐμπέπλησται κακίαις, τοῦ δοκοῦντος ἡγεῖ-
15 σθαι ταύτης εἰς αὐτὴν ἐγκατασκήψαντος.

ΣΝ'.- ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

“Οτι οὐ χρὴ κατηγορεῖν τοὺς παραινοῦντας μὲν,
μὴ ἀνύοντας δὲ πείσαι.

Εἰ οἱ νομοθέται, ὧ³ σοφέ,, οἱ μυρίας τοῖς ἀμαρτάνουσι τιμω-
20 ρίας ἐπανατεινόμενοι, οὐ πάντας πεπείκασιν, οἱ λόγῳ καὶ παραι-
νέσει πείθειν κακίας ἀπέχεσθαι, πάντως πείσουσιν, ἢ μὴ πείσαντες
ἐγκληθήσονται; Καὶ πῶς οὐκ εὖηθες; Εἰ δὲ χρὴ καὶ αὐτῶν τῶν
νομοθετῶν ὑπεραπολογῆσασθαι, φαίην ἄν, ὅτι τὰ μεγέθη τῶν
τιμωριῶν τετυπώκασιν οὐχ ὡς μισάνθρωποι, ἀλλ' ὡς κηδεμόνες
25 τοῦ γένους. Αὕτη γὰρ αὐτοῖς ἡ σπουδὴ, πείσαι μὴ πονηρεύεσθαι,
τὸ δὲ τῆς τιμωρίας δευτέρον τι καὶ τοῖς οὐ πειθόμενοις ὀριζόμε-
νον. Οὐ γὰρ τοῦτ' ἐσπούδασαν, εἶναί τε πολλοὺς πονηροὺς καὶ
κολάζεσθαι, τὸ ἐναντίον δὲ, πάντας εἶναι χρηστοὺς καὶ μηδεμιᾶς
χρεῖαν εἶναι ζημίας. Ἄλλ' οἱ μὲν φοβοῦσιν, οἱ δὲ πονηροὶ κακουρ-
30 γοῦσι. Χρόνος δὲ οὐδεὶς καθαρὸς κακίας, ἀλλὰ πολλὰ καὶ παντο-
δαπὰ ἐπιπολάζει νοσήματα, δι' ὧν δεικνύουσι μὴ πείθεσθαι τοῖς
νόμοις. “Οταν γὰρ τις δίκην δῶ, ὁμοῦ τε κεκόλασται, καὶ τὸ μὴ

τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ οὔτε τὸ ἐλάχιστο δὲν θέλουμε νὰ κάνουμε, ποῖα δικαιολογία θὰ μᾶς ἀπομείνει;

249. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΕΡΜΙΝΟ

“Οτι καμμιά ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ὑπάρχει, ὅταν ἡ κεφαλὴ πάσχει ἀπὸ μύρια νοσήματα.

“Οταν τὸ κεφάλι, πού εἶναι σὰν ἀκρόπολη τοῦ σώματος καὶ κατοικία τῶν πιὸ ἀναγκαίων καὶ πολυτιμότεων αἰσθήσεων γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ ὀφείλει νὰ διοικήσει τοὺς κακοὺς ἀτμούς πού ἐκπέμπονται ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ νὰ τοὺς ρυθμίσει ἔτσι πού πρέπει, ὅχι μόνο δὲν τὸ κάνει αὐτό, ἀλλὰ ἂν τύχει νὰ εἶναι καὶ τὸ ἴδιο ἄρρωστο, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει τίς αἰτίες τῆς ἀρρώστιας του, τότε ποῖα ἐλπίδα ὑπάρχει γιὰ τὸ σῶμα σωτηρίας ἢ ἀνάρρωσης; Καμμιά. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Πη-λουσί-ου, ὅπως ἔγραψες, πού διοικεῖται ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο, εἶναι γεμάτη ἀπὸ μύριες κακίες ἀσθενειῶν καὶ παθῶν, ἐπειδὴ αὐτὸς πού θεωρεῖται ἀρχηγός της, ἔπεσε μὲ μεγάλη μανία ἐναντίον της;

250. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμε ἐκείνους πού συμβουλεύουν βέβαια, ἀλλὰ δὲν κατορθώνουν νὰ πείσουν.

Ἐὰν οἱ νομοθέτες, σοφέ, οἱ ὁποῖοι προτείνουν μύριες τιμωρίες γι' αὐτοὺς πού ἁμαρτάνουν, δὲν τοὺς ἔπεισαν ὅλους, αὐτοὶ πού μὲ λόγια καὶ συμβουλές προσπαθοῦν νὰ τοὺς πείσουν νὰ μένουν μακριὰ ἀπὸ τίς κακίες, θὰ τοὺς πείσουν ὅπωςδήποτε, ἢ ἐὰν δὲν τοὺς πείσουν θὰ κατηγορηθοῦν; Καὶ πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι μωρία; Ἐὰν ὅμως πρέπει νὰ ἀπολογηθῶ καὶ γι' τοὺς ἴδιους τοὺς νομοθέτες, θὰ ἔλεγα, ὅτι τίς μεγάλες τιμωρίες δὲν τίς νομοθέτησαν ἐπειδὴ ἦταν μισάνθρωποι, ἀλλὰ ὡς κηδεμόνες τοῦ γένους. Γιατὶ αὐτὴ ἦταν ἡ φροντίδα τους, νὰ τοὺς πείσουν νὰ μὴ διαπράττουν κακίες, ἐνῶ ἡ τιμωρία εἶναι κάπι τὸ δευτερεῦον, καὶ ὀρίζεται γι' αὐτοὺς πού δὲν πείθονται. Γιατὶ δὲν φρόντισαν γι' αὐτό, γιὰ νὰ εἶναι δηλαδή πολλοὶ κακοὶ καὶ νὰ τιμωροῦνται, ἀλλ' ἀντίθετα γιὰ νὰ εἶναι ὅλοι καλοὶ καὶ νὰ μὴ ὑπάρχει καμμιά ἀνάγκη τιμωρίας. Ἀλλ' ὅμως αὐτοὶ φοβερρίζουν, ἐνῶ οἱ κακοὶ κάνουν ἔργα κακά, καὶ δὲν ὑπάρχει κανένα χρονικὸ διάστημα καθαρὸ ἀπὸ κακία, ἀντίθετα ὑπάρχουν πολλὰ καὶ κάθε εἶδους νοσήματα, μὲ τὰ ὁποῖα δείχνουν ὅτι δὲν πειθαρχοῦν στοὺς νόμους. Γιατὶ ὅταν κάποιος δικαστεῖ καὶ ἔχει συγχρόνως τιμωρηθεῖ, δείχνει ὅτι δὲν πειθάρχησε στοὺς

πεπεισθαι τοῖς νομοθέταις δείκνυσι. Μᾶλλον δὲ αὐτοὶ οἱ νομοθέται
 ὡς οὐ πείσουσι πάντας εἶναι ἀγαθοὺς ἴσασι. Οἱ γὰρ ὀρίζοντες τὰς
 τιμωρίας, ὡς οὐ καθέξουσι τοὺς πονηροὺς, δηλοὶ εἶσιν εἰδότες Ἐρ
 οὐν ἐναντίοι εἰσίν; Οὐ δὴ πον. Ἄλλ' οὐδ' ἀπόλλυται αὐτοῖς τὸ νομο-
 5 θέτας εἶναι. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἄδονται, οἱ δὲ κακουργοῦντες κακί-
 ζονται. Ὁ αὐτὸς τοίνυν λόγος ἔστω καὶ περὶ τῶν παραινούντων, μὴ
 ἀννόντων δέ. Οὐ γὰρ εἰ Εὐσέβιός τε καὶ Μαρτινιανός, Ζώσιμος τε
 καὶ Μάρων κρείττονα θεραπείας νοσοῦσι νόσον, ἤδη τοῖς παραινέ-
 σασι μὲν, μὴ ἀνύσασι δέ, ἐγκλητέον, ἀλλὰ τούτους μὲν ἀποδεκτέον,
 10 ἐκείνους δὲ εἰς τὸ μηδὲ θεραπείαν προἰεμένους ὥστέον.

ΣΝΑ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Ἔστι γὰρ πρὸς μὲν τοὺς χρηστοὺς ταπεινὸν εἶναι,
 πρὸς δὲ τοὺς θρασεῖς ὑψηλόν.

Πρὸς μὲν χρηστοὺς ταπεινὸν εἶναι γὰρ, πρὸς δὲ θρασεῖς ὑψη-
 15 λόν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν ἀρετὴν εἶναι ἡγοῦνται τὴν ἐπιείκειαν, οἱ
 δὲ ἀνδρίαν τὴν θρασύτητα, ἐκείνοις μὲν ταπεινοφροσύνην γὰρ
 προσφέρειν, τούτοις δὲ τὴν ἀνδρίαν, σβέννουσαν αὐτῶν τὴν ἀπό-
 τῆς θρασύτητος δόξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὠφελήσῃ, τοὺς δὲ ταπεινώσῃ
 τὸ φρόνημα. Οὐ γὰρ πάντες τοῖς αὐτοῖς χαίρουσιν, οὐδὲ πάντες
 20 τοῖς αὐτοῖς θεραπεύονται βοηθήμασιν, ἀλλ' ὅσος τῶν παθῶν ὁ
 ἔσμος, τοσοῦτος καὶ ὁ τῶν θεραπειῶν.

ΣΝΒ'.- ΔΩΡΟΘΕΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἔστι γὰρ ἀθάνατός ἐστιν ἡ μνήμη τῶν τεθνεώτων φίλων.

Εἰ καὶ ἔοικε τῷ τεθνεῶτι φίλῳ παρὰ σοὶ ἡ μνήμη συντεθνηκέ-
 25 ναι, παρ' ἐμοί ἐστιν ἀθάνατος· ἐνταῦθα μὲν μὴ ἀποθνήσκουσα,
 ἐκεῖσε καὶ μᾶλλον ζωοποιηθησομένη.

ΣΝΓ'.- ΑΛΥΠΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Περὶ παρθενίας, τιμίου γάμου καὶ πορνείας.

Ἡ μὲν παρθενία θειοτάτη ἐστὶ καὶ ὑπερφυῆς, ὁ δὲ νόμιμος
 30 γάμος τίμιος, ἡ δὲ πορνεία παράνομος. Διὸ καὶ ἡ μὲν τῶν οὐ-
 ρανῶν ἐστὶν ἀξία, ὁ δὲ τῆς γῆς, ἡ δὲ τοῦ ἄδου. Τῇ μὲν γὰρ στέφα-
 νος χρεωστεῖται, τῇ δὲ σύμμετρον ἐγκώμιον, τῇ δὲ τιμωρία. Μοι-

νομοθέτες. Ἡ καλύτερα οἱ ἴδιοι οἱ νομοθέτες γνωρίζουν ὅτι δὲν θὰ τοὺς πείσουν ὅλους νὰ γίνουν καλοί. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ὀρίζουν τοὺς νόμους, εἶναι φανερὸ ὅτι γνωρίζουν πὼς δὲν θὰ τοὺς κάνουν ὅλους καλοὺς. Ἔρα λοιπὸν εἶναι ἀντίθετοι; Ὁχι βέβαια. Ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ παύουν νὰ εἶναι νομοθέτες. Ἀντίθετα ἐκεῖνοι ἐγκωμιάζονται, ἐνῶ οἱ κακοῦργοι κατηγοροῦνται. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ συμβουλεύουν, ἀλλὰ δὲν κατορθώνουν νὰ πείσουν. Γιατί, ἐὰν ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Μαρτινιανός, ὁ Ζώσιμος καὶ ὁ Μάρωνας πάσχουν ἀπὸ ἀθεράπευτη ἀσθένεια δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμε ἐκείνους ποὺ τοὺς συμβούλεψαν βέβαια, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ τοὺς θεραπεύσουν, ἀλλ' αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀποδεχόμεστε, ἐνῶ ἐκείνους ποὺ δὲν ὀδηγοῦνται σὲ θεραπεία νὰ τοὺς ἀπομακρύνουμε.

251. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει κανεὶς πρὸς τοὺς καλοὺς νὰ εἶναι ταπεινός, ἐνῶ πρὸς τοὺς θρασεῖς ἀνδρεῖος.

Πρὸς τοὺς καλοὺς πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι ταπεινός, ἐνῶ πρὸς τοὺς θρασεῖς ἀνδρεῖος. Ἐπειδὴ δηλαδή οἱ πρῶτοι πιστεύουν πὼς ἡ ἐπιείκεια εἶναι ἀρετὴ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θεωροῦν τὴν ἀνδρεία θρασύτητα, σ' ἐκείνους πρέπει νὰ προσφέρει ταπεινοφροσύνη, καὶ σ' αὐτοὺς τὴν ἀνδρεία, ἡ ὁποία σβήνει τὴ δόξα ἀπὸ τὴ θρασύτητά τους, ὥστε ἐκείνους νὰ τοὺς ὠφελήσει, ἐνῶ τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς ταπεινώσει τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα. Γιατὶ δὲν χαιρόνται ὅλοι μὲ τὰ ἴδια πράγματα, οὔτε ὅλοι θεραπεύονται μὲ τὰ ἴδια φάρμακα, ἀλλ' ὅσο εἶναι τὸ πλῆθος τῶν παθῶν, τόσο εἶναι καὶ τῶν θεραπειῶν.

252. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

“Ὅτι εἶναι ἀθάνατη ἡ μνήμη τῶν νεκρῶν φίλων.

Ἄν καὶ φαίνεται πὼς σὲ σένα μαζὶ μὲ τὸν θάνατο τοῦ φίλου σου πέθανε καὶ ἡ ἀνάμνησή του, σὲ μένα εἶναι ἀθάνατη, γιατί δὲν πεθαίνει αὐτὴ ἐδῶ, καὶ ἐκεῖ θὰ ζωοποιηθεῖ ἀκόμα περισσότερο.

253. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΑΛΥΠΙΟ

Γιὰ τὴν παρθενία, τὸν τίμιον γάμον καὶ τὴν πορνείαν.

Ἡ παρθενία εἶναι θεϊκώτατη καὶ ὑπερφυσική, ὁ νόμιμος γάμος τίμιος, ἐνῶ ἡ πορνεία παράνομη. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ πρώτη εἶναι ἄξια τῶν οὐρανῶν, ὁ δεύτερος τῆς γῆς, καὶ ἡ τρίτη τοῦ ἄδη. Στὴν πρώτη δηλαδή ὀφείλεται στεφάνι, στὸν γάμον ἀνόλογο ἐγκώμιον, καὶ στὴν τρίτη τιμωρία. Γιατὶ ἡ μοιχεία,

χεία γὰρ καὶ φόνος καὶ τὰ ἄλλα πταιίσματα, ὧν οὐδὲ μνησθῆναι
 θέμις, τοσοῦτῳ ἐστὶ καὶ τῆς πορνείας βαρύτερα, ὅσῳ τῶν κατὰ φύ-
 σιν πταισμάτων τὰ παρὰ φύσιν μιαιώτερα. Ἄλλὰ ταῦτα πάντα τὰ
 κακὰ μετάνοια εἰλικρινῆς θεραπεύειν ἐπίσταται, παρὰ τοῦ Κριτοῦ
 5 τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἐγκεχειρισμένη.

ΣΝΔ'.- ΤΙΜΟΘΕΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

“Οτι ἄμεινον τὸ ἀδίκως τι παθεῖν, ἢ δικαίως.

Ἐπειδὴ τὸ μηδὲν παθεῖν ἐν τῷ παρόντι βίῳ κρεῖττον ἢ κατὰ
 ἄνθρωπον, ἄμεινον τὸ ἀδίκως τι παθεῖν ἢ δικαίως. Τὸ μὲν γὰρ τῶν
 10 φιλοσόφων ἐστὶ, τὸ δὲ τῶν κακούργων. Τὸ μὲν τῶν εὐδοκίμων, τὸ
 δὲ τῶν ἐργολάβων. Καὶ τὸ μὲν ἐστὶ στεφάνων ὑπόθεσις, τὸ δὲ τῶν
 ἁμαρτημάτων ἀντίδοσις. Τὸ μὲν ὀφειλέτην καθίστησι τὸν Θεόν, τὸ
 δὲ ὀφλημάτων ἐστὶ διάλυσις.

ΣΝΕ'.- ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

15 Περὶ τῶν νεωτεριζόντων καὶ τὴν ποιμενικὴν φιλοστορ-
 γίαν εἰς τυραννικὴν αὐτονομίαν μεταβαλλόντων

Λίαν θαυμάζω, πῶς τινὲς μὲν τῶν ἀρχαίων τὰς τυραννίδας εἰς
 πατρικὴν κηδεμονίαν ἔτρεψαν, τινὲς δὲ τῶν νυνὶ νεωτεριζόντων
 καὶ τὴν ποιμενικὴν φιλοστοργίαν εἰς τυραννικὴν αὐτονομίαν με-
 20 τέβαλον, οὐχ ὑπεύθυνον ἀρχὴν ἐμπεπιστεύθαι, ἀλλ' αὐτοκρατο-
 ρικὴν ἐξουσίαν κεκληρωῶσθαι νομίσαντες.

ΣΝΣ'.- ΚΥΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Περὶ μίσους.

Οἱ νοῦ καὶ φρονήσεως ἀμοιροῦντες, ἐκείνους διατελοῦσι
 25 μισοῦντες, οὓς ἂν ὑποπτεύσωσι βελτίους ἑαυτῶν ὄντας, καὶ τὸ
 μῖσος τρέφουσιν οὐκ ἀφ' ὧν ἠδικήθησαν (ἦττον γὰρ ἂν ἦν ἴσως
 κακόν), ἀλλ' ἀφ' ὧν τῆς κατ' ἀρετὴν εὐκλείας ἀπολυμπάνονται.

ΣΝΖ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι οὐ χρὴ ἀπὸ τῶν νοσοῦντων λαμβάνειν τὰς περὶ τῶν
 30 πραγμάτων ψῆφους, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων.

Μὴ τὴν ἐκ τῆς οἰκείας ῥαθυμίας ψῆφον, τὴν ὑπὸ τῶν τὰ αὐτὰ

καὶ ὁ φόνος καὶ τὰ ἄλλα πταίσματα, τὰ ὅποια οὔτε νὰ τὰ θυμόμαστε ἐπιτρέπεται, εἶναι τόσο πολὺ πιὸ βαριά καὶ ἀπὸ τὴν πορνεία, ὅσο πιὸ μαρὰ ἀπὸ τὰ φυσιολογικὰ πταίσματα εἶναι τὰ παρὰ φύσιν. Ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ἢ εἰλικρινῆς μετάνοια ξέρει νὰ τὰ θεραπεύει, ἔχοντας λάβει ἀπὸ τὸν Κριτὴ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμη.

254. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΤΙΜΟΘΕΟ

“Ὅτι εἶναι προτιμότερο τὸ νὰ παθεῖ κανεὶς ἄδικα, παρὰ δίκαια.

Ἐπειδὴ τὸ νὰ μὴ πάθουμε τίποτε στὴ ζωὴ αὐτὴ εἶναι πέρα ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι καλύτερο τὸ νὰ πάθουμε κάπιν ἄδικα, παρὰ δίκαια. Γιατὶ τὸ πρῶτο εἶναι γνῶρισμα τῶν φιλοσόφων, ἐνῶ τὸ ἄλλο τῶν κακούργων. Τὸ ἓνα ἐκείνων πὺν εὐδοκίμοῦν, ἐνῶ τὸ ἄλλο τῶν κερδοσκόπων. Καὶ τὸ πρῶτο εἶναι προϋπόθεση τῶν στεφανιῶν, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀνταπόδοση τῶν ἁμαρτημάτων. Τὸ ἓνα κάνει ὀφειλέτη τὸν Θεό, ἐνῶ τὸ ἄλλο εἶναι διάλυση τῶν χρεῶν.

255. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΛΑΜΠΙΕΤΙΟ

Γιὰ ἐκείνους πὺν νεωτερίζουν καὶ μετατρέπουν τὴν ποιμενικὴ φιλοστοργία σὲ τυρρανικὴ αὐτεξουσία.

Ἀπορῶ πολὺ, πῶς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μετέτρεψαν τὴν τυρρανία σὲ πατρικὴ φροντίδα, καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τωρινούς νεωτεριστές, ἀκόμα καὶ τὴν ποιμαντικὴ ἀγάπη τὴν μετέβαλαν σὲ τυρρανικὴ αὐτεξουσία, νομίζοντας ὅτι δὲν τοὺς ἔχει ἀνατεθεῖ ὑπεύθυνη ἐξουσία, ἀλλ’ ὅτι τοὺς ἔχει κληρωθεῖ αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία.

256. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΚΥΡΟ

Γιὰ τὸ μῖσος.

Αὐτοὶ πὺν δὲν ἔχουν νοῦ καὶ φρόνηση, μισοῦν ἐκείνους πὺν ὑποπτεύονται ὅτι εἶναι καλύτεροι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους, καὶ τὸ μῖσος τους τὸ τρέφουν ὄχι ἀπὸ αὐτὰ πὺν ἀδικήθηκαν (γιατὶ τότε τὸ κακὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἴσως μικρό), ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα στὰ ὅποια εἶναι κατώτεροι ὡς πρὸς τὴ δόξα τῆς ἀρετῆς.

257. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ βγάξουμε τὶς ἀποφάσεις γιὰ τὰ πράγματα ἀπὸ αὐτοὺς πὺν νοσοῦν, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὑγιεῖς.

Νὰ μὴ νομίζεις ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς δικῆς σου ραθυμίας, πὺν ἐπιβεβαι-

σοι δρώντων κυρουμένην, τῆς ἀληθείας εἶναι νομίσης ἀξιοπιστο-
 τέραν (εἰ γὰρ καὶ ἡ χειρωσαμένη σε τῆς κακίας νόσος ταῦτά σοι
 νομοθετεῖ καὶ τοὺς τὰ αὐτά σοι νοσοῦντας ἐπαινέτας ἔχει), ἀλλ' εἴ
 γε μὴ εἰς ἀνήκεστον ἤλθες ῥαθυμίαν, οὐκ ἀπὸ τῶν νοσοῦντων
 5 δίκαιος ἂν εἴης λαβεῖν τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ψήφους (εἰ γὰρ
 τούτοις ἔψοιο, καὶ ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας καταψηφίση), ἀλλ'
 ἀπὸ τῶν ὑγιαίνοντων. Εἰ δ' οὐδεὶς σοι ὑγιαίνειν δοκεῖ, μάλιστα
 μὲν νοσεῖς, εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ταῖς θεαῖς Γραφαῖς ἐντυχῶν, εἴση καὶ
 τοῦ νοσήματος τὴν κακίαν, καὶ τῆς κακίας τὴν ἀπαλλαγὴν.

10

ΣΝΗ'.- ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ

°Οτι μικρὸν προᾶγμα ἢ εὐγλωττία πρὸς τὴν φιλοσοφίαν.

Ἴσθι, ὡς ὁ φίλος ὁ σὸς μεγαλήγορος καὶ λεξιθήρας ἤλθε μὲν
 ὡς ἀναστρέψων οἴκαδε, παρέμεινε δὲ ἀλούς τῷ τῆς φιλοσοφίας
 ἔρωτι, καὶ νῦν τὴν γλῶτταν ἐπιστομίζων, τῆς γνώμης ἐπιμελεῖται,
 15 μικρὸν προᾶγμα τὴν εὐγλωττίαν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν εἶναι παι-
 δευθεῖς

ΣΝΘ'.- ΔΙΟΓΕΝΕΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

°Οτι οὐ χρὴ τὴν τῶν θνητῶν φιλίαν προτέραν
 ἄγειν τῆς θείας.

20 Διὰ τί, ὦ βέλτιστε, τὴν θείαν συμμαχίαν δευτέραν τῆς τῶν
 ἀνθρώπων ἐπικουρίας ἠγγῆ, ἢ τοῦ χάριν τὴν τῶν θνητῶν φιλίαν
 προτέραν ἄγεις τῆς θείας; Καίτοι χρῆν δήπου τὸν λογισμὸν τὸ
 δέον σκοποῦντα, μὴ τῇ ἀσθενεῖ τῶν ἀνθρώπων δυνάμει τὴν τῆς
 νίκης ἐπιτρέπειν ψῆφον, ἀλλὰ τῆς ἀηττήτου ἔχεσθαι δεξιᾶς, ἥς ὁ
 25 ἀντεχόμενος κρείττων δήπου τῶν πειρασμῶν ἀποφανθήσεται.

ΣΞ'.- ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

Περὶ τῆς θείας μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας.

Μὴ νομίζετε, ὦ βέλτιστοι, ἀτιμωρητὶ ἁμαρτάνειν, μηδὲ ἀμέλει-
 30 ἀν τὴν θείαν μακροθυμίαν ἠγγήσεσθε, μηδὲ ῥαστώνην τὴν ἀνεξι-
 κακίαν, μηδέ, ἐπειδὴ παραχρῆμα οὐκ ἐκολάσθητε, καὶ ἐπὶ τῶν
 μετὰ ταῦτα διαφυγεῖν ὑπολάβητε, ἀλλ' ἕως ἔξεστι, μετανοήσατε.

ώνεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κάνουν τὰ ἴδια μὲ σένα, εἶναι πιὸ ἀξιόπιστη ἀπὸ τὴν ἀλήθεια (ἂν καὶ βέβαια ἡ ἀρρώστια τῆς κακίας ποὺ σέ ἔχει αἰχμαλωτίσει σοῦ νομοθετεῖ αὐτὰ καὶ ἔχει ἐπαινέτας ἐκείνους ποὺ πάσχουν ἀπὸ τὴν ἴδια μὲ σένα ἀρρώστια), ἀλλὰ, ἐὰν δὲν ἔφτασες σὲ ἀθεράπευτη ραθυμία, δὲν πρέπει νὰ βγάζεις ἀποφάσεις γιὰ τὰ πράγματα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ νοσοῦν (γιατί, ἐὰν ἀκολουθήσεις αὐτούς, θὰ καταδικάσεις καὶ τὴν ἰατρικὴ καὶ τὴ φιλοσοφία), ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι ὑγιεῖς. Ἐάν ὅμως νομίζεις ὅτι κανένας γιὰ σένα δὲν εἶναι ὑγιής, τότε εἶσαι πάρα πολὺ ἀρρωστος, καὶ ἂν δὲν πιστεύεις, διαβάζοντας τὶς ἅγιες Γραφές, θὰ γνωρίσεις καὶ τὴν κακία τῆς ἀρρώστιας σου, καὶ τὸ πῶς θὰ ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τὴν κακία.

258. ΣΤΟΝ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟ

Ἔστι μὲν μικρὸ πρᾶγμα ἡ εὐγλωττία μπροστὰ στὴ φιλοσοφία.

Γνώριζε, ὅτι ὁ φίλος σου ὁ καυχησιάρης καὶ λόγιος ἦρθε βέβαια μὲ σκοπὸ νὰ ἐπιστρέψει στὴν πατρίδα, ἀλλὰ παρέμεινε ἐδῶ, αἰχμαλωτισμένος ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, καὶ τώρα ἀποστομώνοντας τὴ γλώσσα του, φροντίζει γιὰ τὴν ἀπόφαση ποὺ ἔλαβε, ἀφοῦ ἔμαθε ὅτι ἡ εὐγλωττία εἶναι μικρὸ πρᾶγμα μπροστὰ στὴ ζωὴ τῆς ἀσκητικῆς ἡσυχίας.

259. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΔΙΟΓΕΝΗ

Ἔστι δὲν πρέπει τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς θνητοὺς νὰ τὴν τοποθετοῦμε πάνω ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν.

Γιατί, φίλτατε, τὴ συμμαχία τοῦ Θεοῦ τὴν θεωρεῖς κατώτερη ἀπὸ τὴ βοήθεια τῶν ἀνθρώπων, ἢ γιὰ ποιὸν λόγο τὴν ἀγάπη τῶν θνητῶν τὴν βάζεις πιὸ μπροστὰ ἀπὸ τὴ θεϊκή; Ἐάν καὶ βέβαια θὰ ἔπρεπε ὁ λογισμὸς, κοιτᾶζοντας αὐτὸ ποὺ πρέπει, νὰ μὴ παραχωρεῖ στὴν ἀσθενικὴ δύναμη τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀπόφαση τῆς νίκης, ἀλλὰ νὰ στηρίζεται στὴν ἀνίκητη δύναμη τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία ὅποιος στηρίζεται ἀποδεικνύεται ὅπως δὲ ποτε ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς πειρασμούς.

260. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Γιὰ τὴ θεία μακροθυμία καὶ ἀνεξικακία.

Μὴ νομίζετε, φίλοι μου, ὅτι ἁμαρτάνετε χωρὶς νὰ τιμωρεῖστε, οὔτε νὰ ἐκλαμβάνετε τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ὡς ἀδιαφορία, οὔτε τὴν ἀνεξικακία του ραθυμία, οὔτε ἐπειδὴ δὲν τιμωρηθήκατε ἀμέσως, νὰ ὑποθέσετε, ὅτι θὰ ξεφύγετε μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὶς τιμωρίες, ἀλλὰ ὅσο σᾶς εἶναι δυνατόν με-

Ἄτοπώτατον γὰρ τὴν θεϊαν ἀνεξικακίαν, τὴν εἰς μετάνοιαν καλοῦσαν, ἐφόδιον μειζόνων ποιεῖσθαι ἁμαρτημάτων. Εἰ δὲ διὰ τὸ μηδέπω δεδωκέναι δίκην οὐδὲ δοῦναι προσδοκᾶτε, εὖ ἴστε, ὡς τὸ Θεῖον, ὡς περ φιλόανθρωπόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἀψευδὲς καὶ δυνατόν.
 5 Φιλανθρωπεύεται γοῦν, καὶ τὰ πρῶτα τῶν πταισμάτων παρήσιν ἀτιμώρητα, καιρὸν ἐπανορθώσεως χαριζόμενον. Ὁμοίως δέ, ἢ καὶ μᾶλλον, τῶν πλημμελημάτων ἀκμαζόντων, τελευταῖον ἀμύνεται, καὶ ὁμοῦ πάντων, τῶν τε ἔμπροσθεν, τῶν τε ὕστερον τολμηθέντων δίκας εἰσπράττεται.

10

ΣΞΑ'— ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ

Ἵτι ὁ μεγάλα πταῖσας καὶ λαθῶν μηδένα σκανδαλίσας, ἐλάττονα δώσει δίκην τοῦ καταδεέστερα πεπλημμεληκότος, μετὰ παρησίας δὲ καὶ τοῦ πολλοὺς ὑποσκελίσας.

Εἰ καὶ θαυμαστόν καὶ παράδοξον εἶναι σοι δόξει τὸ ῥηθησόμενον, ἀλλ' ὅμως ἀληθὲς ὃν λελέξεται· ὅτι ὁ μεγάλα πταῖσας, λαθῶν δὲ καὶ μηδένα σκανδαλίσας, τοῦ καταδεέστερα μὲν πεπλημμεληκότος, μετὰ παρησίας δὲ καὶ τοῦ πολλοὺς ὑποσκελίσας, ἐλάττονα δώσει δίκην. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς καὶ ὑπερβολὴν καταγινώσκεις τοῦ λόγου, τὴν ψῆφόν σοι ταύτην οἶσω ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ
 15 τὸν νόμον τοῦτον ἐκεῖθεν ἀναγνώσομαι. Τὸν γὰρ πανάριστον Μωσέα, τὸν πᾶσαν ἐπελθόντα ἀρετὴν, οὐδὲν ἕτερον ἐκώλυσε μετὰ τὸ πέλαγος καὶ τοῦ λιμένος τυχεῖν, ἢ τὸ σκανδαλίσει τοὺς συνόντας αὐτῷ ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Εἰ γὰρ καὶ πρόην τινὰ παρηκολούθησε (καὶ γὰρ ἀντεῖπε τῷ Θεῷ καὶ ἅπαξ καὶ δῖς, πεμπόμενος εἰς Αἴγυπτον)
 25 πτον) καὶ μετὰ ταῦτα εἶπεν, «Ἐξακόσiai χιλιάδες εἰσὶ πεζῶν, καὶ σὺ εἶπας, κρέα δώσω αὐτοῖς, καὶ φάγονται μῆνα ἡμερῶν. Μὴ πρόβατα καὶ βόας σφαγήσονται, ἢ πᾶν τὸ ὄψον τῆς θαλάσσης συναχθήσεται καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς;», καὶ μετὰ ταῦτα κατωλιγώρησε καὶ τοῦ δήμου τὴν προστασίαν παρητήσατο, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον αὐτὸν
 30 ἐκώλυσε εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἧς ἔνεκεν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἦν καὶ ἡγεμὼν καὶ δημαγωγός, ἢ τὸ ἐπὶ τοῦ ὕδατος συμβάν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀκήρατος νοῦς τῆς ἁμαρτίας τὴν φύσιν ἐκπομπεύων καὶ παραδηλῶν ὅθεν γέγονεν ἀσύγγνωστος, ἔφη ὅτι,

τανοήστε. Γιατί είναι πάρα πολύ άτοπο να κάνετε την άνεξικακία του Θεού, που σας καλεῖ σε μετάνοια, άφορμή μεγαλυτέρων άμαρτημάτων. Ἐάν όμως επειδή δέν τιμωρηθήκατε άκόμη, δέν περιμένετε ότι θα τιμωρηθεῖτε, να γνωρίζετε καλά, ότι ο Θεός, όπως είναι φιάνθρωπος, έτσι είναι και άψευδής και δυνατός. Δείχνει λοιπόν φιάνθρωπία και αφήνει τὰ πρώτα άμαρτήματα άτιμώρητα, χαρίζοντας ευκαιρία επανόρθωσης. Το ίδιο όμως ή και περισσότερο και όταν τὰ άμαρτήματα πλεονάζουν, στο τέλος τὰ πολεμάει και παίρνει συγχρόνως εκδίκηση για όλα, και για τὰ προηγούμενα και για αυτά που άποτολμήθηκαν άργότερα.

261. ΣΤΟΝ ΙΣΧΥΡΙΩΝΑ

“Οτι αυτός που υπέπεσε άπαρατήρητα σε μεγάλα πταίσματα και δέν σκανδάλισε κανένα, θα τιμωρηθεῖ λιγώτερο από εκείνον που έκανε μικρότερα πλημμελήματα, αλλά φανερά και οδηγώντας πολλούς σε πτώση.

“Αν και αυτό που θα σου πω θα σου φανεί θαυμαστό και παράδοξο, άλλ' όμως θα λεχθεῖ επειδή είναι άληθινό, ότι δηλαδή αυτός που έκανε μεγάλα άμαρτήματα, αλλά τὰ έκανε κρυφά και δέν σκανδάλισε κανένα, θα τιμωρηθεῖ λιγώτερο από εκείνον που έκανε βέβαια πολύ λιγώτερα άμαρτήματα, αλλά τὰ έκανε φανερά και οδηγώντας πολλούς σε πτώση. Ἐάν όμως δέν πιστεύεις και άποδίδεις στα λόγια μου υπερβολή, θα σου παρουσιάσω τή γνώμη αυτή από τους ουρανούς, και θα διαβάσω από εκεί τον νόμο αυτόν. Και πράγματι τον πανάριστο Μωυσή, ο όποιος άσκησε κάθε άρετή, τίποτε άλλο δέν τον έμπόδισε μετά τή διάβαση του πελάγους να καταλήξει στο λιμάνι, παρά μόνο επειδή σκανδάλισε εκείνους που ήταν μαζί του κατά το έπεισόδιο που συνέβη στο νερό. Μολονότι δηλαδή και προηγουμένως είχαν προσηγηθεῖ μερικά άτοπήματα (γιατι και άντιμίλησε στον Θεό και μιá και δύο φορές, όταν στελνόταν στην Αίγυπτο), και ύστερα από αυτά είπε, «Είναι έξακόσιες χιλιάδες πεζοί, και σὺ μου είπες να τους δώσω κρέατα να φάνε επί τριάντα μέρες. Μήπως θα σφαγοῦν πρόβατα και βόδια, ή θα συγκεντρωθοῦν όλα τὰ ψάρια τής θάλασσας και θα έπαρκέσουν γι' αυτούς⁶⁷;» και μετά από αυτά έδειξε πλήρη άδιαφορία, και έγκατέλειψε τήν προστασία του πλήθους, όμως τίποτε άλλο δέν τον έμπόδισε να μπει στη γή τής επαγγελίας, για χάρη τής όποιás ήταν όλων των άλλων άρχηγός και ήγέτης, παρά το έπεισόδιο που συνέβη στο νερό. Γι' αυτό και ο άσπυλος νοῦς, διαπομπεύοντας τή φύση τής άμαρτίας και δηλώνοντας για ποιόν λόγο έγινε άσυγχώρητη, είπε «Δέν με δοξάσατε

«Οὐχ ἠγιάσατέ με ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· διὰ τοῦτο οὐκ εἰσαγάγητε τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν, ἣν δέδωκα αὐτοῖς». Τῇ μὲν γὰρ φύσει ἔλαττον ἦν ἐκείνων τοῦτο τὸ πταῖσμα, τῷ δὲ μετὰ τῆς ἐτέρων κραθῆναι βλάβης, οὐ μόνον ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ συγ-
5 γνώμης μείζον ἐγένετο. Τὰ μὲν γὰρ κατ' ἰδίαν καὶ λανθανόντως, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ δήμου παντὸς ἠμαρτάνετο.

ΣΕΒ'.— ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ

ᾠτι ἡ ἀληθῆς φιλοσοφία ἀνωτέρα τῆς εὐγλωττίας.

ᾠ φίλος ὁ σὸς ἦλθε μὲν οὐ μαθησόμενος, ὡς ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπι-
10 δειξόμενος καὶ διδάξων καὶ τὸ φρόνημα τῶν δοκούντων τι εἰδέναι σβέσων, ἀπῆλθε δὲ παθῶν, ὃ δρᾶσαι προσεδόκησεν.

ΣΕΓ'.— ΟΥΡΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ποῖα τὰ δείγματα τῶν ὀρθῶς καὶ μετ' εὐλαβείας διδασκόντων.

15 Ἡ τῶν ὀρθῶς καὶ μετὰ πόνου διδασκόντων ψυχὴ (πολλοὶ γὰρ μετ' ἐπιδείξεως καὶ καταφρονήσεως ἐξηγούμενοι ἐκλύουσι καὶ τῶν ἀκροατῶν τὴν προθυμίαν), πρῶτον μὲν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐμφαίνει τὴν εὐλάβειαν (πολλὰ γὰρ αὐτῶν πρὸς τὸν λόγον τὰ κέντρα), ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τῶν ὀφρῶν διασημαίνει τὸν νοῦν τῶν δι-
20 δαγμάτων· λόγῳ δὲ μετρίῳ χρῆται, οὔτε ὑπὸ τρυφῆς ἐξυδρίζοντι, οὔτε ὑπὸ ταπεινότητος ἐξευτελιζομένῳ. Εἰ γὰρ καὶ ἡ φράσις εἴη ἀναττίκιστος, ἀλλά γε τὰ ὑποδείγματα καὶ τὸ εἰς εὐλάβειαν βλέπειν διαναστήσει τοὺς φοιτητάς.

ΣΕΔ'.— ΗΣΑΪΑ

25 ᾠτι οὐ χρὴ ψέγειν ὡς ἀδρανεῖς τοὺς τῆς ἀπραγμοσύνης ἐρῶντας καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς ἠσυχίας ὀρμῶντας.

Μὴ τῷ δεινὸς εἶναι πράγμασι χρῆσθαι, ὡς ἀδρανεῖς ψέγε τοὺς τῆς ἀπραγμοσύνης ἐρῶντας, ἀλλὰ τῷ πολλάκις εἰς χειμῶνας χαλεποὺς ἐμπεπτωκέναι, μακάριζε τοὺς, ὡς ἐνδέχεται, εἰς τὸν λιμένα
30 τῆς ἠσυχίας ὀρμῶντας. Εἰ δὲ καὶ αὐτοῖς πολλάκις σπιλάδες κατασκήπτουσι, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἴσον τὸ μὴ μόνον τὰ πελάγη τῶν πραγμάτων διαπλεῖν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος τῶν παθῶν ἐμ-

μπροστά στους απογόνους του Ἰσραήλ, γι' αὐτὸ δὲν θὰ βάλετε τὸ πλῆθος αὐτὸ στὴ γῆ πού ὑποσχέθηκα νὰ δώσω σ' αὐτούς»^{67α}. Γιατὶ ὡς πρὸς τὴ φύση αὐτὸ τὸ πταῖσμα ἦταν μικρότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ ὅμως ἀναμίχθηκε στὴ βλάβη ἄλλων, ὄχι μόνο τὸ πταῖσμα αὐτὸ ξεπέρασε ἐκεῖνα τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ θεωρήθηκε ἀνώτερο συγγνώμης. Γιατὶ τὰ ἄλλα ἔγιναν κατ' ἰδίαν καὶ κρυφά, ἐνῶ αὐτὴ ἡ ἁμαρτία ἔγινε μπροστά σὲ ὅλο τὸ πλῆθος.

262. ΣΤΟΝ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟ

“Ὅτι ἡ ἀληθινὴ φιλοσοφία εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν εὐγλωττία.

“Ὁ φίλος σου δὲν ἤρθε γιὰ νὰ μάθει, ὅπως ἔλεγε, ἀλλὰ γιὰ νὰ κάνει ἐπίδειξη καὶ νὰ διδάξει, καὶ νὰ σθήσει τὴν πεποίθηση αὐτῶν πού νομίζουν ὅτι κάποιον ξέρουν, ἔφυγε ὅμως παθαίνοντας αὐτὸ πού ἤλπιζε νὰ κάνει.

263. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΟΥΡΑΝΙΟ

Ποιὰ εἶναι τὰ δείγματα ἐκείνων πού διδάσκουν
ὀρθὰ καὶ μὲ εὐλάβεια.

Ἡ ψυχὴ αὐτῶν πού διδάσκουν σωστά καὶ μὲ κόπο (γιατὶ πολλοὶ μιλώντας ἐπιδεικτικὰ καὶ περιφρονητικὰ, παραλύουν καὶ τὴν προθυμία τῶν ἀκροατῶν), πρῶτα-πρῶτα μὲ τὰ μάτια δείχνει τὴν εὐλάβεια (γιατὶ πολλὰ εἶναι τὰ κεντρίσματα τοὺς πρὸς τὸν λόγο), ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ φρύδια φανερῶνει τὸ νόημα αὐτῶν πού διδάσκει· χρησιμοποιεῖ λόγο μέτριο, χωρὶς ἀπὸ ἔπαρση νὰ κατηγορεῖ, οὔτε μὲ τὴν ταπεινότητα νὰ ἐξευτελίζεται. Γιατὶ, ὀκνόμα καὶ ἂν ἡ γλώσσα του δὲν ἀκολουθεῖ τὸν ἀπικὸ τρόπο ἔκφρασης, ὅμως μὲ τὸν ὑποδειγματικὸ τρόπο καὶ μὲ τὸ ὅτι ἀποβλέπει στὴν εὐλάβεια, θὰ προσ-ελκύσει τὴν προσοχὴ τῶν φοιτητῶν.

264. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμε ὡς ἀδρανεῖς ἐκείνους πού ἀγαποῦν τὴν ἀπραγμοσύνη καὶ καταφεύγουν στὸ λιμάνι τῆς ἡσυχίας.

Δὲν πρέπει, ἐπειδὴ εἶσαι πολὺ ἱκανὸς στὸ νὰ χρησιμοποιεῖς τὰ πράγματα, νὰ κατηγορεῖς αὐτούς πού ἐπιθυμοῦν τὴν ἀπραγμοσύνη, ἀλλὰ, ἐπειδὴ πολλὰ φορὲς ἔχεις πέσει σὲ δύσκολες τρικυμίες, νὰ μακαρίζεις, ὅσο εἶναι δυνατόν, αὐτούς πού καταφεύγουν στὸ λιμάνι τῆς ἡσυχίας. Ἄν καὶ βέβαια πέφτουν ἐπάνω τους πολλὰ φορὲς ἰσχυροὶ ἄνεμοι, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ νὰ μὴ διασχίζουν μόνο τὰ πελάγη τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ

67α. Δευτ. 32, 51.

βάλλειν καὶ τὸν πειρασμὸν ἐνεγκεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ῥιψοκινδύνων
 ἐστὶν ἀνδρῶν καὶ ἐμπορικὸν βίον ἀνηρημένων, τὸ δὲ δικαίων
 δοκιμαζομένων καὶ ὡσπερ χρυσὸς βασανιζομένων. Εἰ δὲ τὸ πρα-
 κτικόν σοι καὶ δραστήριον ἀρέσκει, μάνθανε, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ὃ
 5 σὺ φῆς· ἐπεὶ κατὰ μικρὸν προιῶν, καὶ τοὺς συκοφάντας τῶν φιλο-
 σόφων προτιμήσεις καὶ τοὺς παλιγκαπήλους τῶν ἐλευθερίως
 μεταχειριζομένων τὰ πράγματα, καὶ τοὺς τὰς μηχανὰς πλέκοντας
 καὶ δόλους ῥάπτοντας τῶν τὸ δίκαιον τῆς γλώττης φερόντων,
 ἀλλὰ τὸ τὰς ἀρετὰς ἀσκεῖν καὶ περὶ ταύτας πᾶσαν τὴν σπουδὴν
 10 ἐπιδείκνυσθαι.

ΣΞΕ΄.- ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

ᾠτι χρὴ τὸν ὑφηγητὴν βουλευέσθε μὴ τί εἴποι μόνον,
 ἀλλὰ τί πράξας πείσοι τοὺς φοιτητάς.

Βουλευέσθε χρὴ τὸν ὑφηγητὴν μὴ τί εἴποι μόνον, ἀλλὰ τί πρά-
 15 ξας πείσοι τοὺς φοιτητάς. Πᾶς μὲν γὰρ λόγος, ὅταν ἔργου χηρεύῃ,
 οὐ μόνον μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄνειδος περι-
 ἴσταται, μάλιστα δὲ ὃ παρὰ τῶν ἐξηγητῶν προφερόμενος. ᾠσφ
 γὰρ ἐτοιμότερα αὐτῷ χρῆσθαι σπουδάζουσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον
 ἀπιστοῦσιν ἅπαντες αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ γέλωτος ὑπόθεσιν αὐτὸν εἶναι
 20 νομίζουσιν. Οὐκοῦν μάλιστα τοῦτο πρακτέον καὶ λεκτέον, εἰ δὲ μὴ
 βούλοιντο, οὐδὲ λεκτέον.

ΣΞΖ΄.- ΘΕΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ τῶν σημείων τῶν δηλούντων τὸν χρόνον.

ᾠνα μὴ ῥέων ὁ χρόνος ἄδηλος ἦ, πολλοῖς σημείοις κατάδηλος
 25 γέγονεν, ἡμέρα καὶ νυκτί, ἑβδομάδι καὶ μηνί, ἐνιαυτῷ τε καὶ ᾠ-
 λυμπιάδι. Πρώην γὰρ ταῖς ᾠλυμπιάσι διεγινώσκετο, ᾠωμαίων δὲ
 βασιλευσάντων, ταῖς ὑπατεῖαις γνώριμος καθίσταται. Εἰ γὰρ καὶ
 οὐρανοῦ κίνησις, ὡς φησι Πλάτων, τὸν χρόνον ἐγέννησεν, ἀλλ' ἦ-
 λιος μετρεῖ καὶ ὑπατεῖα μορφοῖ (τῷ γὰρ ἐνιαυτῷ τοῦτο ὄνομα,
 30 ὡνπερ καὶ ὑπάτων ἠξίωται). Ταῦτα δὲ πάντα γέγονε τὰ σημεία,
 οὐ μόνον διὰ τὰ σώματα καὶ τὰ βιωτικά, ὡς φασί τινες, πράγματά
 τε καὶ συμβόλαια (καὶ γὰρ καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ τὰ γραμματεῖα καὶ

ρίχνουν τὸν ἑαυτὸ τους στὸ πέλαγος τῶν παθῶν καὶ νὰ ὑποφέρουν τὸν πειρασμό. Γιατὶ τὸ πρῶτο ἀνήκει στοὺς ριψοκίνδυνους ἄνδρες καὶ ποὺ ἔχουν ἐπιλέξει τὴ ζωὴ τῶν θαλασσινῶν ἐμπόρων, ἐνῶ τὸ ἄλλο εἶναι γνώρισμα τῶν δικαίων ποὺ δοκιμάζονται καὶ βασανίζονται σὰν τὸν χρυσό. Ἐὰν ὅμως σοῦ ἀρέσει ἡ πρακτικὴ καὶ δραστήρια ζωὴ, μάθε, ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ὅπως τὸ λές ἐσὺ (γιατὶ προχωρώντας σιγά-σιγά θὰ προτιμήσεις καὶ τοὺς συκοφάντες, ἀντὶ τῶν φιλοσόφων, καὶ τοὺς λιανικοὺς μεταπράτες, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ χρησιμοποιοῦν τὰ πράγματα ἐλεύθερα, καὶ αὐτοὺς ποὺ πλέκουν τεχνάσματα καὶ μηχανορραφίες, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν τὸ δίκαιο στὴ γλῶσσα τους), ἀλλὰ τὸ νὰ ἀσκεῖς τὶς ἀρετὲς καὶ νὰ δείχνεις ὅλο τὸν ζῆλο σου σ' αὐτές.

265. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

Ἔστι πρὸς τὸν ἡλία διακόνου. Ὅτι πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ σκέπτεται ὄχι μόνον τί νὰ πεῖ, ἀλλὰ τί νὰ κάνει γιὰ νὰ πείσει τοὺς μαθητὲς του.

Αὐτὸς ποὺ διδάσκει πρέπει νὰ σκέπτεται ὄχι μόνον τί θὰ πεῖ, ἀλλὰ καὶ τί πρέπει νὰ κάνει γιὰ νὰ πείσει τοὺς μαθητὲς του. Γιατὶ κάθε λόγος, ἐὰν στερεῖται τὴν ἔμπρακτὴ ἐφαρμογὴ, ὄχι μόνον φαίνεται σὰν κάτι μάταιο καὶ χωρὶς περιεχόμενο, ἀλλὰ καταλήγει σὲ κοροϊδία, ἰδιαίτερα μάλιστα ὁ λόγος ποὺ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὲς. Γιατὶ ὅσο πὶο πολὺ βιάζονται νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν, τόσο περισσότερο δὲν πιστεύουν σ' αὐτὸν ὅλοι, ἀλλὰ καὶ νομίζουν πὼς αὐτὸς γίνεται ἀφορμὴ γιὰ γέλια. Πρέπει λοιπὸν νὰ πράττουν καὶ νὰ διδάσκουν, ἂν ὅμως δὲν θέλουν, τότε δὲν πρέπει καὶ νὰ διδάσκουν.

266. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΩΝΑ

Γιὰ τὰ σημάδια ποὺ δηλώνουν τὸν χρόνον.

Γιὰ νὰ μὴ κυλάει ὁ χρόνος χωρὶς νὰ γίνεται ἀντιληπτός, ἔγινε ὀλοφάνερος μὲ πολλὰ σημάδια: μὲ τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα, μὲ τὴν ἐβδομάδα καὶ τὸν μῆνα, καθὼς καὶ μὲ τὸ ἔτος καὶ τὴν Ὀλυμπιάδα. Παλιότερα τὸν μετροῦσαν μὲ τὶς Ὀλυμπιάδες, ὅταν ὅμως βασιλεύσαν οἱ Ῥωμαῖοι, τὸν μετροῦσαν μὲ τὶς ὑπατεῖες. Μολονότι, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, τὸν χρόνον τὸν γέννησε ἡ κίνηση τοῦ οὐρανοῦ, ὅμως ὁ ἥλιος τὸν μετράει καὶ ἡ ὑπατεία τοῦ δίνει μορφή (γιατὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἔτους ἦταν αὐτὸ μὲ τὸ ὁποῖο ὀνομάζονταν καὶ οἱ ὑπατοί). Καὶ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔγιναν μόνον γιὰ τὰ σώματα καὶ τὶς βιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ τὰ συμβόλαια, ὅπως λένε μερικοὶ (γιατὶ καὶ οἱ διαθηκὲς καὶ τὰ γραμμᾶτια καὶ ὅλα, ποὺ λέγει ὁ λόγος, τὰ ἀσφαλίστικα

πάντα, ὡς ἔπος εἶπειν, τὰ τῆς ἀσφαλείας ἐνέχυρα διὰ τούτων σφραγίζεται), δῆλὰ τέ ἐστι καὶ σαφῆ, ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμεῖς μὴ ὡς ἀδήλω πελάγει πλέοντες καὶ σημείοις ἀναμετροῦντες τοῦτο, αὐτομάτως εἰς τοὺς λιμένας ἐλθόντες, κεναῖς ὀρμισθῶμεν χερσίν, ἀλλὰ 5 τῷ χρόνῳ ὀξυτάτῳ ὄντι, καὶ μῆτε ἄγχεσθαι, μῆτε παλινδρομηῆσαι, ἀλλὰ μὴδὲ στήναι ἐπισταμένῳ, συνθεούσας τὰς ἀγαθὰς πράξεις κεκτημένοι, μετὰ πολλῆς τῆς ἐμπορίας εἰς τοὺς λιμένας ἐλάσωμεν Ἐχώμεθα τοίνυν τοῦ χρόνου πλησιάζοντος. Ἐξεσσι γὰρ τότε καὶ λαδέσθαι καὶ κατασχεῖν, παραδραμόντος γὰρ μεταδιώκειν ἀνήνυ- 10 τον. Ἐπτερωμένος γὰρ ὢν καὶ ὠκύς, πόρρωθεν μὲν ἀφίησι τοὺς διώκοντας, ἀμήχανος δὲ ἐστι καὶ γενομένοις ἐγγύς ληφθῆναι.

ΣΕΖ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

᾿Οτι ἡ πονηρία ὑπὸ τιμωρίας μόνης κωλύεσθαι πέφυκεν.

Ἡ πονηρία, ὅταν ἀκαθέκτως λυττήσῃ καὶ μὴδὲ σωφρονισμόν 15 προσίηται, ὑπὸ τιμωρίας μόνης κωλύεσθαι πέφυκεν.

ΣΕΗ'.— ΚΥΡΙΑΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ ἱερωσύνης καὶ βασιλείας.

Πάλαι μὲν ἡ ἱερωσύνη πταίονσαν τὴν βασιλείαν διωρθοῦτο καὶ ἐσωφρόνιζε, νῦν δὲ ὑπ' ἐκείνην γέγονεν, οὐ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα 20 ἀπολέσασα, ἀλλὰ τοὺς ἐγχειρισθέντας οὐχ ὁμοίους τοῖς ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἔχουσα. Πρώην μὲν γὰρ εὐαγγελικὸν καὶ ἀποστολικὸν πολιτευομένων δίον τῶν τὴν ἱερωσύνην ἐστεμμένων, εἰκότως ἡ ἱερωσύνη τῇ βασιλείᾳ ἦν φοβερά, νῦν δὲ ἡ βασιλεία τῇ ἱερωσύνῃ, μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτῇ, ἀλλὰ τοῖς ἱεραῖσθαι μὲν δοκοῦσι, 25 δι' ὧν δὲ πράττουσιν αὐτὴν ὑβρίζουσι. Διό μοι δοκεῖ καὶ ἡ βασιλεία εἰκότως ποιεῖν. Οὐ γὰρ τὴν ἱερωσύνην ὑβρίσαι προσηρημένη, ἦν ἐκθειάζει, ἀλλ' ἐκδικῆσαι ὑβριζομένην, τοὺς οὐ δεόντως αὐτῇ χρωμένους σωφρονίζει.

ΣΕΘ'.— ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

30 ᾿Οτι οὐ χρὴ τοὺς πταίοντας καὶ κολαζομένους ἐνταῦθα θρηνεῖν, ἀλλὰ τοὺς ἀτιμωρητὶ πταίοντας.

Οὐ τοὺς πταίοντας, ὧ τᾶν, καὶ κολαζομένους ἐνταῦθα θρηνεῖν

ἐνέχυρα μὲ αὐτὰ σφραγίζονται), εἶναι φανερὰ καὶ σαφῆ, ἀλλὰ ἔγιναν, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ πλέουμε σὰν μέσα σὲ ἀγνωστο πέλαγος, καὶ χωρὶς νὰ τὸ μετροῦμε μὲ σημάδια, νὰ φτάνουμε ξαφνικὰ στὰ λιμάνια καὶ νὰ ἀράζουμε μὲ ἄδεια χέρια, ἀλλὰ μὲ τὸν χρόνο ποὺ εἶναι ταχύτατος, καὶ οὔτε διακατέχεται ἀπὸ ἄγχος, οὔτε παλινδρομεῖ, ἀλλ' οὔτε σταματᾷ ποτέ, ἔχοντας τὶς ἀγαθὲς πράξεις μας νὰ τρέχουν μαζί μας, νὰ φτάνουμε στὰ λιμάνια μὲ πολὺ ἐμπόρευμα." Ἄς γαντζωνόμαστε λοιπὸν ἀπὸ τὸν χρόνο ὅταν πλησιάζει. Γιατὶ ἔτσι μποροῦμε καὶ νὰ τὸν πιάσουμε καὶ νὰ τὸν κρατήσουμε, ὃν ὅμως περᾶσει, τὸ νὰ τὸν καταδιώκουμε εἶναι ἀνώφελο. Γιατί, καθὼς εἶναι φτερωτὸς καὶ τρέχει γρήγορα, ἀφήνει πίσω του μακριὰ αὐτοὺς ποὺ τὸν καταδιώκουν, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πιαστεῖ ἀκόμα καὶ ὃν τὸν πλησιάσουμε.

267. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι ἡ κακία συνήθως ἐμποδίζεται μόνο ἀπὸ τὴν τιμωρία.

“Ὅταν ἡ κακία φτᾶσει σὲ ἀσυγκράτητη λύσσα καὶ δὲν ἐπιδέχεται σωφρονισμό, μόνο μὲ τιμωρία μπορεῖ συνήθως νὰ ἐμποδισθεῖ.

268. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΚΥΡΙΛΛΟ

Γιὰ τὴν ἱερωσύνη καὶ τὴ βασιλεία.

Παλαιότερα, ὅταν ἡ βασιλεία ἔπεφτε σὲ σφάλματα, τὴν διόρθωνε καὶ τὴν σωφρονίζε ἡ ἱερωσύνη, ἐνῶ τώρα ἡ ἱερωσύνη ὑποτάχθηκε σ' ἐκείνην, ὄχι ἐπειδὴ ἔχασε τὸ ἀξίωμα της, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ἀνατέθηκε δὲν εἶναι ὅμοιοι μὲ ἐκείνους τῶν προγόνων μας. Γιατὶ παλαιότερα οἱ στεφανωμένοι μὲ τὴν ἱερωσύνη ἔκαμναν εὐαγγελικὴ καὶ ἀποστολικὴ ζωὴ, καὶ δικαιολογημένα ἡ ἱερωσύνη ἦταν φοβερὴ στὴ βασιλεία, ἐνῶ τώρα εἶναι φοβερὴ ἡ βασιλεία στὴν ἱερωσύνη, ἢ καλύτερα ὄχι σ' αὐτήν, ἀλλὰ σὲ ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι ἱερωμένοι, ἐνῶ μὲ αὐτὰ ποὺ κάνουν τὴν ἐξυβρίζουν. Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι καὶ ἡ βασιλεία ἐνεργεῖ σωστά. Γιατὶ χωρὶς νὰ ἔχει πρόθεση νὰ ταπεινώσει τὴν ἱερωσύνη, τὴν ὁποία ἐκθειάζει, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπισθεῖ ὅταν ἐξυβρίζεται, σωφρονίζει ἐκείνους ποὺ δὲν τὴν ἀσκοῦν ὅπως πρέπει.

269. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ θρηνοῦμε αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ τιμωροῦνται ἐδῶ, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ δὲν τιμωροῦνται.

Δὲν πρέπει, φίλε μου, νὰ θρηνοῦμε αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ

χρή, ἀλλὰ τοὺς ἀτιμωρητὶ πταίοντας. Ὡσπερ γὰρ οὐ τὸ νοσεῖν δεινόν, ἀλλὰ τὸ νοσοῦντα θεραπείαν μὴ προσίεσθαι, οὐδὲ τὸ ἔχειν σηπεδόνα θρήνων ἄξιον, ἀλλὰ τὸ ἔχοντα μὴ ἀπολαύειν ἰατρικῆς τέχνης (ὁ γὰρ τεμνόμενος καὶ καιόμενος πρὸς θεραπείαν ὀδεύει, 5 τὴν ἀπὸ τῆς ἀλγηδόνης θεραπείαν καρπωσάμενος), οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν διακειῖσθαι χρή. Αἶ μὲν γὰρ κολαζόμεναι ἐνταῦθα πρὸς ὑγιείαν ἔλκονται, αἶ δὲ ἀτιμωρητὶ πταίουσαι, εἰς ἀναλγησίαν ὀδεύουσιν.

ΣΟ΄.- ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

10 Ὅτι οὐ τὰ αὐτὰ πάθη τὰς αὐτὰς ῥίζας ἔχουσιν, οὐδὲ πᾶσαι αἶ κολάσεις ἐνταῦθα ἐκ πλημμελημάτων τὰς ὑποθέσεις ἔχουσιν.

Οὐ πάντως τὰ αὐτὰ πάθη τὰς αὐτὰς ῥίζας ἔχουσιν, οὐδὲ πᾶσαι αἶ κολάσεις ἐνταῦθα ἐκ πλημμελημάτων τὰς ὑποθέσεις ἔχουσιν, 15 ἀλλ' οἱ μὲν δι' ἁμαρτήματα κολάζονται, οἱ δὲ διὰ τὸ δοκιμασθῆναι πάσχουσιν, ἢν οἱ μὲν δίκας, οἱ δὲ δοκίμια τῆς ἀρετῆς δοῖεν. Καθάπερ γὰρ ἡ βασανίτις λίθος τὸν χρυσὸν δοκιμάζει, ἐξ ἧς λίθου οἶμαι καὶ τὸ βασανίζεσθαι ὠνοματοποποιῆσθαι, οὕτω καὶ οἱ πειρασμοὶ τοὺς δικαίους ἐλέγχουσιν, ὡς καὶ τῷ Ἰωβ ἐρρέθη· «Οἶε με ἄλλως 20 σοι κεχρηματικένοι, ἢ ἵνα ἀναφανείης δίκαιος;». Οἱ δὲ ἀνόητοι ἀπὸ τῶν πειρασμῶν καὶ τοὺς βίους τῶν πειραζομένων διαβάλλουσιν, ὅπερ καὶ οἱ τοῦ Ἰωβ φίλοι, καὶ ὁ Σεμεὶ καὶ οἱ βάρβαροι πεπόνθασιν. Οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον τῷ ἀοιδίμῳ στεφανίτῃ, τῷ πᾶσαν τοῦ διαδόλου συγκόψαντι τὴν δύναμιν, «Οὐκ ἄξια ὦν ἡμάρτηκας μεμαστίγω- 25 σαι;», ὁ δὲ ἀνδροφόνον ἐκάλει τὸν πρῶτατον, ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ταύτην φέρων περὶ αὐτοῦ τὴν ψῆφον· Οἱ δέ, ἐπειδὴ ἡ ἔχις τῆς χειρὸς εἶχετο τῆς ἀποστολικῆς, ἔφασκον· «Πάντως φονεύς ἐστίν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάττης ἡ δίκη ξῆν οὐκ εἶασεν».

30

ΣΟΑ΄.- ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ

Περὶ τοῦ πλούτου, τῶν ἀξιωματῶν καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ ὅτι οὐδὲν ταῦτα τοῦ Θεοῦ μὴ ἐπιψηφιζόμενου.

Οὐδέν, ὦ θαυμάσιε, ὁ πλοῦτος, κἂν πολὺς ἢ καὶ πάντοθεν

τιμωροῦνται ἐδῶ, ἀλλὰ ἐκείνους ποῦ ἁμαρτάνουν καὶ δὲν τιμωροῦνται. Ὅπως δηλαδή δὲν εἶναι φοβερὸ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἄρρωστος, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ δέχεται θεραπεία ἐνῶ εἶναι ἄρρωστος, οὔτε ἐὰν κάποιος ἔχει γάγγραινα εἶναι ἄξιος θρήνου, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ ἐνῶ ἔχει δὲν δέχεται τὴ βοήθεια τῆς ἰατρικῆς περίθαλψης (γιατὶ αὐτὸς ποῦ ἐγχειρίζεται καὶ καυτηριάζεται βαδίζει πρὸς τὴν θεραπεία, ἀφοῦ καρπώθηκε τὴν θεραπεία ἀπὸ τὸν ἀνυπόφορο πόνο), ἔτσι πρέπει νὰ φερόμαστε καὶ στὶς ψυχές. Γιατὶ αὐτὲς ποῦ τιμωροῦνται ἐδῶ, ὀδηγοῦνται πρὸς τὴν θεραπεία, ἐνῶ ἐκεῖνες ποῦ ἁμαρτάνουν καὶ δὲν τιμωροῦνται, προχωροῦν στὴν ἀναλγησία.

270. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗ ΕΡΜΙΝΟ

Ἔστι τὰ ἴδια πάθη δὲν ἔχουν τὶς ἴδιες ρίζες, οὔτε ὅλες οἱ τιμωρίες ἐδῶ ἔχουν τὶς ἀφορμὲς ἀπὸ τὰ πλημμελήματα.

Τὰ ἴδια πάθη δὲν ἔχουν ὅπωςδήποτε καὶ τὶς ἴδιες ρίζες, οὔτε ὅλες οἱ τιμωρίες ἐδῶ ὀφείλονται σὲ ἁμαρτίες, ἀλλὰ ἄλλοι τιμωροῦνται γιὰ ἁμαρτήματα ποῦ ἔκαναν, καὶ ἄλλοι ὑποφέρουν γιὰ νὰ δοκιμαστοῦν, ὥστε ἄλλοι νὰ τιμωρηθοῦν καὶ ἄλλοι νὰ δώσουν δείγματα τῆς ἀρετῆς τους. Ὅπως δηλαδή ἡ βασανίτις (λυδία) λίθος δοκιμάζει τὸν χρυσό, ἀπὸ τὴν ὁποία νομίζω ἔλαβε καὶ τὸ βασανίζομαι τὸ ὄνομα, ἔτσι καὶ οἱ πειρασμοὶ ἀποδεικνύουν τοὺς δικαίους, ὅπως λέχθηκε καὶ στὸν Ἰώβ: «Νομίζεις, ὅτι γιὰ ἄλλον λόγο ἐνήργησα ἐγὼ γιὰ σένα ἔτσι, καὶ ὄχι γιὰ νὰ ἀναδειχθεῖς δίκαιος»⁶⁸. Οἱ ἀνόητοι ὅμως ἐξαιτίας τῶν πειρασμῶν κατηγοροῦν καὶ τὴ ζωὴ αὐτῶν ποῦ δοκιμάζονται, πράγμα ποῦ ἔπαθαν καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἰώβ καὶ ὁ Σεμεεὶ⁶⁹ καὶ οἱ βάρβαροι. Γιατὶ οἱ φίλοι του ἔλεγαν στὸν ἀείμνηστο στεφανηφόρο, ὁ ὁποῖος κατέβαλε ὅλη τὴ δύναμη τοῦ διαβόλου: «Δὲν τιμωρήθηκες ὅπως ἄξιζε γιὰ τὶς ἁμαρτίες ποῦ ἔκανες»⁷⁰, ὁ ἄλλος πάλι ἀποκαλοῦσε δολοφόνον ἐκεῖνον ποῦ ἦταν πραότατος, ἐκφράζοντας αὐτὴ τὴ γνώμη του ἀπὸ τὴ συμφορὰ του ἐκείνη, ἐνῶ ἄλλοι, ἐπειδὴ ἢ ὄχι κρεμάστηκε τὸ χέρι τοῦ Παύλου, ἔλεγαν: «Ὅπωςδήποτε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι δολοφόνος, ἀφοῦ, ἐνῶ ξέφυγε ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἡ θεία δίκη δὲν τὸν ἄφησε νὰ ζήσει»⁷¹.

271. ΣΤΟΝ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟ

Γιὰ τὸν πλοῦτο, τὰ ἀξιώματα καὶ τὴ φρόνηση, καὶ ὅτι δὲν ἔχουν αὐτὰ καμμιά ἀξία ὅταν δὲν ἔχουν τὴν ἐγκριση τοῦ Θεοῦ.

Ὁ πλοῦτος, θαυμάσει, δὲν εἶναι τίποτε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πολὺς καὶ

70. Ἰώβ 15, 11.

71. Πράξ. 28, 4.

ἐπιρρέη, οὐδὲν τὸ ἀξίωμα, κἂν βασιλικὸν ἦ, οὐδὲν ἢ σύνεσις, κἂν
 εὐγλωττία κοσμηται, εἰ μὴ τῇ ἐλπίδι τῇ πρὸς τὸ Θεῖον κινῶνται.
 Πλοῦτος μὲν γὰρ σαθρός, ᾧ τὸ Θεῖον οὐκ ἐπιψηφίζεται· συνεσπά-
 σθη γὰρ πολλάκις καὶ ῥιζωθεὶς τοῖς κτησαμένοις, ὥσπερ τι φυτὸν
 5 ἄκαρπον καὶ ἀνήμερον καὶ τοῖς πλησίον λυμαινόμενον δένδροις,
 σφαλερὰ δὲ καὶ βασιλεία, παρὰ τῆς ἀηττήτου δεξιᾶς μὴ οἰακίζο-
 μένη, φρόνησις δέ, μὴ κοσμουμένη τῇ θείᾳ σοφίᾳ, ἀνόνητος, ἅτε
 δὴ μὴ ἀνθηνιοχουμένη. Ἀποστρέφει γὰρ φρονίμους εἰς τὰ ὀπίσω
 καὶ τὴν βουλήν αὐτῶν μαραίνει. Εἰ τοίνυν καὶ τὰ ἐνταῦθα σαθρὰ
 10 τοῖς πρὸς τὸ Θεῖον σαθροῖς, καὶ τὰ μέλλοντα χαλεπώτερα, ἐχώμε-
 θα τῆς ἱεραῆς ἀγκύρας

ΣΟΒ' - ΝΕΙΛΩ

Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ γεγενημένης ἐπανορθώσεως,
 τῆς κινδυνευούσης ἀμαυροῦσθαι ὑπὸ τῆς τῶν παρ'
 15 αὐτοῦ τιμηθέντων ἀνυπερβλήτου κακίας.

Τολμηρὸν μὲν ὄντως τὸ παρὰ σοῦ γραφέν, ἀληθές δέ· ὅτι ἡ
 κρείττων πάσης ἐλπίδος τε καὶ εὐχῆς τῶν πραγμάτων ἐπανόρθωσις,
 ἢ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ γεγενημένη, κινδυνεύει ἀμαυροῦσθαι ὑπὸ τῆς
 τῶν παρ' αὐτοῦ τιμηθέντων ἀνυπερβλήτου κακίας· ὥς γὰρ εἰς τοῦτο
 20 προχειρισθέντες, ἵνα τῷ τιμήσαντι πολεμήσοιεν, οὕτως ἅπαντα
 δρωσιν, ἃ ἂν εἰς τὴν ἐκείνου διαβαίνει βλασφημίαν. Τίς οὖν ἐξέλοι-
 το τούτους ἢ κατηγορίας ἢ δίκης, τοὺς τοῖς ὅπλοις τῆς ἱερωσύνης
 κατὰ τοῦ ὀπλίσαντος χρησαμένους, καὶ τὰ τῶν ἀπίστων στόματα
 ἀνοίξαντας, καὶ τὸ ὑπερφυῆς κατόρθωμα μηδὲν παρασκευάσαντας;

25 ΣΟΓ' - ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Ὅτι οὐδεὶς ἀξιοθεῖη τῆς οὐρανίου πανηγύρεως,
 μὴ γνωρίσασιν ἀρετῆς ἐμπρέπων.

Οὐδεὶς μὲν ἀξιοθεῖη τῆς οὐρανίου πανηγύρεως, μὴ γνωρίσμα-
 σιν ἀρετῆς ἐμπρέπων. Ἐπειδὴ δὲ λόγοις μὲν ταύτην σεμνύνοντές
 30 τινες, ὡς ἔφης, ἔργοις δὲ οὐ μόνον πανηγύρεως, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας
 ἄξια δρωσιν, δῆλοί εἰσιν, ἄλλα μὲν διὰ γλώττης φέροντες, ἄλλα δὲ
 διὰ γνώμης ἔχοντες, οὓς οὐ χρὴ ζηλοῦν, ἀλλὰ κομιδῇ καταθρηνεῖν.

εἰσρέει ἀπὸ παντοῦ, οὔτε τὸ ἀξίωμα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι βασιλικὸ, οὔτε ἡ σύνεση εἶναι τίποτε, ἀκόμα καὶ ἂν κοσμεῖται μὲ εὐγλωττία. Γιατὶ ὁ πλοῦτος εἶναι σαθρὸς σ' αὐτὸν ποῦ δὲν τὸν ἐγκρίνει ὁ Θεός, γιατί πολλές φορές καὶ ἐνῶ εἶχε ριζώσει ξερριζώθηκε μαζί μὲ ἐκείνους ποῦ τὸν ἀπέκτησαν, σὰν μὲ φυτὸ ἄκαρπο καὶ ἄγριο, ποῦ καταστρέφει τὰ δέντρα ποῦ βρίσκονται κοντὰ του, ἀλλὰ καὶ ἡ βασιλεία εἶναι ἀβέβαια, ὅταν δὲν κυβερνᾶται ἀπὸ τὸ ἀνίκητο χέρι τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ ἡ φρόνηση, ὅταν δὲ κοσμεῖται μὲ τὴ σοφία τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀνώφελη, ἐπειδὴ δὲν καθοδηγεῖται σωστά. Γιατὶ στρέφει τοὺς φρόνιμους πρὸς τὰ πίσω, καὶ μαραίνει τὴ θέλησή τους. Ἐφόσον λοιπὸν τὰ ἐδῶ εἶναι σαθρὰ σ' αὐτοὺς ποῦ εἶναι σαθροὶ ἀπέναντι στὸν Θεό, καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀκόμη πιὸ φοβερὰ, ἃς γαντζωνόμαστε γερὰ ἀπὸ τὴν ἱερὴ ἄγκυρα.

272. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

Γιὰ τὴν ἐπανόρθωση ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸν Χριστό, ἡ ὁποία κινδυνεύει νὰ ἀμαυρωθεῖ ἀπὸ τὴν ἀνυπέροβλητη κακία ἐκείνων ποῦ τιμήθηκαν ἀπὸ αὐτόν.

Εἶναι πράγματι τρομερὸ αὐτὸ ποῦ ἔγραψες, ὅμως ἀληθινὸ. Ὅτι δηλαδή ἡ ἐπανόρθωση τῶν πραγμάτων ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸν Χριστό καὶ ξεπερνᾶ κάθε ἐλπίδα καὶ εὐχή, κινδυνεύει νὰ ἀμαυρωθεῖ ἀπὸ τὴν ἀξεπέραστη κακία ἐκείνων ποῦ τιμήθηκαν ἀπὸ αὐτόν. Γιατί, σὰν νὰ χειροτονήθηκαν γιὰ νὰ πολεμήσουν αὐτόν ποῦ τοὺς τίμησε, ἔτσι κάνουν τὰ πάντα ὅσα ἀποτελοῦν γιὰ ἐκεῖνον βλασφημία. Ποιὸς λοιπὸν θὰ γλυτώσει ἀπὸ τὴν κατηγορία ἢ τιμωρία αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦν τὰ ὄπλα τῆς ἱερωσύνης ἐναντίον Ἐκείνου ποῦ τοὺς τὰ ἔδωσε, καὶ ἄνοιξαν τὰ στόματα τῶν ἀπίστων, καὶ κατέστησαν τὸ ὑπερφυσικὸ κατόρθωμα ἓνα τίποτε;

273. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

Ὅτι κανένας δὲν θὰ ἀξιωθεῖ νὰ παραστεῖ στὴν οὐράνια πανήγυρη, ἐὰν δὲν διαλάμπει μὲ τὰ γνωρίσματα τῆς ἀρετῆς.

Κανένας βέβαια δὲν θὰ ἀξιωθεῖ νὰ λάβει μέρος στὴν οὐράνια πανήγυρη, ἐὰν δὲν εἶναι στολισμένος μὲ τὰ χαρίσματα τῆς ἀρετῆς. Ἐπειδὴ ὅμως μερικοὶ μὲ τὰ λόγια τὴν σέβονται, ὅπως εἶπες, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα τους, ὄχι μόνο τῆς πανήγυρης ἄξιοι δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ κάνουν ἔργα ἄξια τιμωρίας, εἶναι φανερὸ ὅτι ἄλλα λένε μὲ τὴ γλώσσα, κα' ἄλλα ἔχουν στὸν νοῦ τους, τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ τοὺς ζηλεύουμε, ἀλλὰ νὰ τοὺς θρηνοῦμε πάρα πολύ.

ΣΟΔ'— ΔΙΟΣΚΟΡΩ ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΩ

Παράκλησις ὅπως ἀποδείξωσιν ὡς μὴ ἀληθευούσας
τὰς ἐναντίον αὐτῶν διαβολάς.

Οὐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι, ᾧ βέλτιστοι, ἅς καθ' ὑμῶν λογο-
5 ποιοῦσί τινες, καίτοι ἀξιόπιστοι εἶναι δοκοῦντες, κωλύσουσί με
παραinéσαι τὰ δέοντα. Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, εἰ τὴν ἡμετέραν πρὸς
ὑμᾶς εὐνοίαν αἱ παρ' ἐκείνων διαβολαὶ ἀνέλοιεν. Τί οὖν βούλομαι
φραῖσαι, συντόμως ἀκούσατε· ὅτι δίκαιοι ἂν εἴητε δεῖξαι ἐκείνους
μὴ ἀληθεύοντας. Εἰ δὲ ἀληθεύουσι, γνωσιμαχήσατε. Εἰ δὲ οὐ βού-
10 λεσθε, ἴστε τοῦ χοροῦ τῶν φίλων ἐκκριθησόμενοι.

ΣΟΕ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι γελοῖόν ἐστιν, ἐτέρων ἄρχειν ἐπιχειρεῖν,
τὸν ἑαυτοῦ ἄρξαι μὴ δυνηθέντα.

Κομιδῇ γελοῖον, ἐτέρων ἄρχειν ἐπιχειρεῖν, τὸν ἑαυτοῦ ἄρξαι
15 μὴ δυνηθέντα. Ὁ γὰρ τὰ οἰκεῖα πάθη λυττῶντα μὴ μόνον μὴ ὑπο-
τάξας, ἀλλὰ καὶ ἄδειαν αὐτοῖς τοῦ τὰ πάντα ὅσα βούλονται καὶ
δύναται ποιεῖν δεδωκώς, οὗτος καταγέλαστος ἔσται, τὰ τῶν ἄλ-
λων πειρῶμενος διορθοῦν. Ταυτὸν γὰρ ποιεῖ, ὥσπερ ἂν τις ἰατρός,
ἔλκεσι βρῶν, τὰ τῶν πέλας θεραπεύειν ἐπιχειροίη.

20

ΣΟΣ'— ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

Περὶ τῶν πιπρασκόντων καὶ ἀγοραζόντων τὴν ἱερωσύνην.

Καὶ οἱ πιπράσκοντες καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς γέγραφας, τὴν
ἱερωσύνην, μέγιστον καθ' ἑαυτῶν ἐκφέρουσι δεῖγμα, ἧς ἔχουσι
περὶ τοῦ πράγματος δόξης. Οὐ γὰρ ἂν ἐτόλμησαν οἱ μὲν πωλῆσαι,
25 οἱ δὲ ἀγοράσαι πρᾶγμα θεῖον καὶ ὁ πολιτεία ἀρίστη καὶ τρόποις
ὀρθοῖς χρεωστεῖται. Κανῶν γὰρ τοῦ πράγματος ἡ ἐπιτηδειότης
τοῦ λαμβάνοντος, εἰ μὴ παίγνιον αὐτὸ εἶναι ἠγήσαιτο. Ποία οὖν
ἀποκείσεται τιμωρία τοῖς παίζουσιν ἐν οὐ παικτοῖς, ἢ σὴ ἂν εἰδεῖη
φρόνησις. Πάλαι μὲν οὖν ἐπὶ τῶν Ἑβραίων, ἐκ γένους καταγομέ-
30 νης τῆς ἱερωσύνης, ἐμέμφοντο πολλοί, δι' ἣν αἰτίαν τῷ γένει, ἀλλ'
οὐ τῇ ἀρετῇ ἀπενεμήθη, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον μετεκοσμήθη

274. ΣΤΟΝ ΔΙΟΣΚΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟ
 Παράκληση νὰ ἀποδείξουν ὡς μὴ ἀληθινὲς τὶς ἐναντίον
 τοὺς κατηγορίες.

Δὲν εἶναι δυνατόν, φίλτατοι, οἱ αἰτίες γιὰ τὶς ὁποῖες ἀποδίδουν κάποι-
 οὶ κατηγορίες ἐναντίον σας, ἂν καὶ φαίνονται ὅτι εἶναι ἀξιόπιστες, νὰ μὲ
 ἐμποδίσουν νὰ σᾶς συμβουλεύσω αὐτὰ πού πρέπει. Γιατὶ θὰ ἦταν φοβερὸ
 ἂν οἱ διαβολὲς ἐκείνων κατέστρεφαν τὴν ἀγάπη μου γιὰ σᾶς. Τί λοιπὸν
 θέλω νὰ πῶ, θὰ τὸ ἀκούσετε μὲ συντομία. Θὰ πρέπει δηλαδὴ ν' ἀποδείξετε
 ὅτι ἐκεῖνοι δὲν λένε τὴν ἀλήθεια, καὶ ἐὰν λένε τὴν ἀλήθεια, νὰ μετανοήσετε.
 Ἐάν ὅμως δὲν θέλετε, νὰ ξέρετε καλὰ ὅτι θὰ ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ τὴν
 οἰκία τῶν φίλων.

275. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Ἐπιχειρεῖ κανεὶς νὰ κυβερνήσει ἄλλους,
 τὴ στιγμὴ πού δὲν μπορεῖ νὰ κυβερνήσει τὸν ἑαυτό του.

Εἶναι πολὺ γελοῖο νὰ ἐπιχειρεῖ κανεὶς νὰ ἐξουσιάζει ἄλλους, ἐνῶ δὲν
 μπόρεσε νὰ ἐξουσιάζει τὸν ἑαυτό του. Γιατὶ αὐτὸς πού ὄχι μόνο δὲν τὰ ὑπέ-
 ταξε τὰ λυσσασμένα πάθη του, ἀλλ' ἔδωσε καὶ ἄδεια σ' αὐτὰ νὰ κάνουν
 ὅλα ὅσα θέλουν καὶ μποροῦν, αὐτὸς θὰ γίνῃ καταγέλαστος ἐπιχειρώντας
 νὰ διορθώσει τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων. Γιατὶ κάνει τὸ ἴδιο, ὅπως ἂν κάποι-
 ος γιατρός, ἐνῶ εἶναι γεμᾶτος πληγές, ἐπιχειρεῖ νὰ θεραπεύσει τὶς πληγές
 τῶν ἄλλων.

276. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗ ΕΡΜΙΝΟ

Γιὰ ἐκείνους πού πωλοῦν καὶ ἀγοράζουν τὴν ἱερωσύνη.

Καὶ αὐτοὶ πού πωλοῦν καὶ ἐκεῖνοι πού ἀγοράζουν, ὅπως ἔγραψες, τὴν
 ἱερωσύνη, παρουσιάζουν ἓνα μεγάλο δεῖγμα ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τους γιὰ
 τὴ γνώμη πού ἔχουν γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Γιατὶ δὲν θὰ τολμοῦσαν οἱ πρῶτοι
 νὰ πουλήσουν, καὶ οἱ ἄλλοι νὰ ἀγοράσουν ἓνα πράγμα θεϊκό, τὸ ὁποῖο
 πρέπει νὰ δίνεται σὲ ἀνθρώπους μὲ ἀριστη συμπεριφορὰ καὶ σωστοὺς τρό-
 πους. Γιατὶ κανόνας τοῦ πράγματος εἶναι ἡ καταλληλότητα ἐκείνου πού τὸ
 παίρνει, ἂν δὲν θεωρεῖ ὅτι αὐτὸ εἶναι παιχνίδι. Ποιὰ τιμωρία λοιπὸν θὰ
 περιμένει αὐτοὺς πού παίζουν μὲ πράγματα πού δὲν εἶναι γιὰ παιχνίδι,
 ὅπως σὲ ποτε ἢ φρόνησή σου τὸ γνωρίζει. Παλαιότερα λοιπὸν πού ἡ ἱερω-
 σύνη στοὺς Ἑβραίους δινόταν σὰ μέλη ἑνὸς γένους, κατηγοροῦσαν πολ-
 λοὶ γιὰ ποιὸν λόγο ἀπονειμήθηκε στὸ γένος καὶ ὄχι στὴν ἀρετή, ὅταν ὅμως

καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν μετεκομίσθη, μειζόνως παροινεῖται, ἢ ὅτε καὶ ἐλάττων ἦν καὶ τῷ γένει ἀπεκεκλήρωτο. Τότε μὲν γάρ, εἰ καὶ ἦσαν τινες ἀνάξιοι, ἀλλὰ ἦσαν καὶ ἄριστοι, τὸ δὲ χρήμασιν ὠνεῖσθαι παντελῶς ἀπηγόρευτο. Νυνὶ δὲ ὅτε καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιδέδωκε 5 καὶ τῇ ἀρετῇ ἀπενεμήθη, μειζόνως κατεπατήθη. Τίς γὰρ τῶν ἀρίστων ἀξιώσει κολακεῦσαι, ὥστε ταύτης τυχεῖν; Ἡ τίς τολμήσει χρήμασιν ὠνήσασθαι χρῆμα ἀγγέλοις πρέπον; Εἰ τοίνυν οὗτοι οὔτε κολακεύειν ἀξιούσιν, οὔτε ἀγοράσαι τολμῶσιν, εἰσὶ δ', ὡς ἔφησ, οἱ κολακείαις καὶ χρήμασι τὴν ἱερωσύνην προπίνοντες (οἱ 10 μυριάων ἀξιοὶ δῆλον ὅτι τιμωριῶν), οὗτοι καὶ κολακεῦσαι καὶ ἀγοράσαι οὐκ ἂν παραιτήσονται. Λόγος τοίνυν περιφοιτᾷ κατὰ γῆν καὶ θάλατταν, ὅτι οὐδεὶς τῶν εὖ βιούντων λοιπὸν εἰς ἱερωσύνην προχειρισθήσεται, οὐκ ἐπειδὴ τοὺς ἀξιόους οὐκ ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ μόνον τῷ τῶν πολλῶν κρύπτονται πλήθει, ἀλλὰ καὶ 15 μισοῦνται καὶ ἐπιβουλεύονται καὶ ἐξοστρακίζονται, ὡς τῶν πολλῶν ἐλέγχοντες τὸν βίον.

ΣΟΖ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Ἐπαινος διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν ἣν ἐπεδείξατο.

Ἴσθι, ὃ θαυμάσιε, ὡς δόξαν μεγαλοψυχίας ἐκτήσω ἐχθροῦ φει- 20 σάμενος. Καὶ τοῦτ' αὐτὸ μὲν τοὺς σοὺς ἀκριβῶς ἐπιστάμενος τρόπους προὔλεγον, ὡς μετὰ τὸ χειρῶσασθαι δείξει μεγαλοφροσύνην καὶ ἐλέγξει τοὺς μικροψύχους. Ἦσαν δὲ οἱ ἀπιστοῦντες, οἵτινες ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ψηφίζονται, ὅμως τὸ τέλος ἔδειξεν, ὡς οὐ διήμαρτον. Ὅν γὰρ ἐλεῖν ἐσπούδασας, ἐλὼν ἀφῆ- 25 κας, ἵνα μὴ ἀσθενὴς νομισθεῖς, ἀλλὰ δυνατὸς καὶ φιλόανθρωπος.

ΣΟΗ'.- ΠΕΤΡΩ

Περὶ τῆς τιμῆς τῶν τὴν ἱερωσύνην ἐστεμμένων.

Σὺ μὲν θαυμάζεις, δι' ἣν αἰτίαν ἐπὶ μὲν τῶν προγόνων εἰλικρινῆς τιμὴ παρὰ πάντων τοῖς ἐστεμμένοις τὴν ἱερωσύνην ἀπενέ- 30 μετο, νῦν δὲ οἱ μὲν φρονήματος ἐμπλησθέντες φανερῶς αὐτοὺς κωμωδοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πρόσωπον αἰδοῦνται, λάθρα δὲ κακίζουσι. Καὶ οἱ μὲν φεύγουσιν, οἱ δὲ, καίτοι κολακεύοντες αὐτούς, διὰ

μεταρρυθμίσθηκε πρὸς τὸ καλύτερο καὶ ἀπονεμήθηκε στὴν ἀρετή, ἀτιμάζεται περισσότερο ἀπὸ τότε πού ἦταν κατώτερη καὶ ἀποτελοῦσε κληροτοῦ γένους. Γιατὶ τότε, ἂν καὶ ὑπῆρχαν μερικοὶ ἀνάξιοι, ἀλλ' ὑπῆρχαν καὶ ἀριστοὶ, καὶ ἀπαγορευόταν τελείως τὸ νὰ τὴν ἀγοράζουν μὲ χρήματα. Ἐνῶ τώρα πού βελτιώθηκαν τὰ πράγματα καὶ ἀπονεμήθηκε στὴν ἀρετή, καταπατήθηκε περισσότερο. Γιατὶ ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἀριστοὺς θὰ δεχθεῖ νὰ κολακεύσει, γιὰ νὰ λάβει τὴν ἱερωσύνη; Ἡ ποιὸς θὰ τολμήσει νὰ ἀγοράσει μὲ χρήματα ἓνα πρᾶγμα πού πρέπει μόνο στοὺς ἀγγέλους; Ἐφόσον λοιπὸν αὐτοὶ οὔτε ἐπιδιώκουν νὰ κολακεύσουν, οὔτε τολμοῦν νὰ τὴν ἀγοράσουν, καὶ ὑπάρχουν, ὅπως εἶπες, αὐτοὶ πού τὴν ἀποκτοῦν μὲ κολακεῖες καὶ χρήματα (αὐτοὶ δηλαδή πού εἶναι ἄξιοι μυρίων τιμωριῶν), αὐτοὶ δὲν θὰ σταματήσουν καὶ νὰ κολακεύουν καὶ νὰ ἀγοράζουν. Διαδίδεται λοιπὸν σέ ξηρὰ καὶ σέ θάλασσα ἢ φήμη, ὅτι κανένας ἀπὸ αὐτοὺς πού ζοῦν σωστὰ δὲν θὰ προσέλθει στὴν ἱερωσύνη, ὅχι ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν ἔχει τοὺς ἄξιους, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅχι μόνο καλύπτονται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ μισοῦνται, καὶ γίνονται θύματα ἐπιβουλῶν, καὶ ἀπομακρύνονται, ἐπειδὴ ἐλέγχουν τὴ ζωὴ τῶν πολλῶν.

277. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ἔπαινος γιὰ τὴ μεγαλοψυχία πού ἐπέδειξε.

Γνώριζε, θαυμάσιε, ὅτι ἀπέκτησες δόξα μεγαλοψυχίας δείχνοντας εὐσπλαγχνία σέ ἐχθρό. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς προέλεγα, γνωρίζοντας καλὰ τὴν συμπεριφορὰ σου, ὅτι μετὰ τὴν αἰχμαλωσία του θὰ δείξει μεγαλοψυχία καὶ θὰ ἐλέγξει τοὺς μικρόψυχους. Ὑπῆρχαν βέβαια ἐκεῖνοι πού δὲν πίστευαν, οἱ ὅποιοι κρίνοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους διατύπωναν τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅμως τὸ τέλος ἔδειξε, ὅτι δὲν ἔκανα λάθος. Γιατὶ αὐτὸν πού ἐπιδίωξες νὰ συλλάβεις, ἀφοῦ τὸν συνέλαβες, τὸν ἄφησες ἐλεύθερο, γιὰ νὰ μὴ θεωρηθεῖς ἀδύνατος, ἀλλὰ δυνατὸς καὶ φιλόανθρωπος.

278. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Γιὰ τὴν τιμὴ ἐκείνων πού εἶναι στεφανωμένοι μὲ τὴν ἱερωσύνη.

Σὺ βέβαια ἀπορεῖς γιὰ ποιὸν λόγο κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν προγόνων μας ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς ἀπονεμόταν τιμὴ στὴν ἱερωσύνη, ἐνῶ τώρα κυριευμένοι αὐτοὶ ἀπὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα τοὺς διακωμωδοῦν, ἐνῶ οἱ ἱερωμένοι φανερὰ τοὺς σέβονται, ἀλλὰ κρυφὰ τοὺς κατηγοροῦν. Καὶ ἄλλοι βέβαια τοὺς ἀποφεύγουν, ἄλλοι πάλι, ἂν καὶ τοὺς κολακεύουν, ἐπειδὴ

τὸ καὶ ἐπιβουλεύειν δύνασθαι, διασύρουσιν. Ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο
 θαυμάζω. Οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις πράττοντες τῶν αὐτῶν οὐ τυγ-
 χάνουσιν, ἀλλὰ, τάναντία ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντες, τῶν ἐναντίων
 πειρῶνται. Τούναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστόν, εἰ, μηδὲν ποιοῦντες
 5 τῶν προγόνων ἴσον, καὶ τῆς αὐτῆς τιμῆς ἐκείνοις ἐτύγχανον. Ἐπὶ
 μὲν γὰρ ἐκείνων καὶ βασιλεῖς πταίοντες ἐσωφρονίζοντο, ἐπὶ δὲ
 τούτων οὐδὲ ἰδιῶται πλούσιοι, κἂν σωφρονίσει δέ τινα πένητα
 ἐπιχειρήσωσιν, ὀνειδίζονται, ὡς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀλόντες πολλάκις,
 ἐφ' οἷς ἐκείνους σωφρονίσει τετολμήκασι. Διόπερ πρόην μὲν ἦν ὁ
 10 ἱερεὺς τῷ λαῷ φοβερός, νῦν δὲ ὁ λαὸς τῷ ἱερεῖ.

ΣΟΘ'.— ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

ἽΟτι χρῆ κολάζειν μὲν τὴν ἀτιμίαν, συγγνώμην δὲ νέμειν.

Μέγα ὄντως τὸ πταῖσμα, ἀλλ' οὐ συγγνώμης μεῖζον. Διὸ χρῆ
 κολάσαι μὲν τὴν ἀτιμίαν, συγγνώμην δὲ νεῖμαι. Τάχα πως ἐπὶ θε-
 15 ραπείαν ὀδεύσει τὸ πάθος· ἐπεὶ καὶ οἱ τῶν ἱατρῶν ἄριστοι, ὅταν
 τις πολλὰ περικέηται τραύματα, οὐ τοσαύτην ἐπάγουσι θεραπεί-
 αν, ὅσην ἀπαιτεῖ τῆς τέχνης ἢ ἀκρίβεια, ἀλλ' ὅσην φέρει τοῦ κά-
 μνοντος ἢ δύναμις, ἵνα μὴ, τὰ τραύματα θεραπεύσαντες, τὸν κά-
 μνοντα διαφθείρωσιν.

20

ΣΠ'.— ΠΕΤΡΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀνταπόδοσιν εὐεργεσίας εἰς τὴν
 ἔχθραν τοῦ διαδίκου αὐτοῦ.

Εἰ καὶ πᾶσι δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἄνοιαν ὀφλισκάνων καὶ ὑπὸ τῆς
 ἔχθρας μεθύων ὁ σὸς διάδικος, ὅμως ἐκλαλεῖ ταῦτα, ἃ δυνηθεῖς
 25 πράξει. Ἀλλὰ σὲ τοῦτο μὴ ταραττέτω, μηδὲ εἰς τὸ ἀδιάλλακτον
 χειραγωγείτω, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εὖ ποιεῖν αὐτὸν προτρεπέσθω. Εἰ
 γὰρ θηρίον εἶη καὶ παντὸς λίθου ἀναισθητότερος, ἀλλ' ὅμως αἰδε-
 σθεῖς τὴν εὐεργεσίαν, κατάθοιτο τὴν ἔχθραν.

ΣΠΑ'.— ΠΕΤΡΩ (ΠΡΙΜΩ) ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

30 Περὶ τῆς θείας καὶ ἔξωθεν σοφίας, καὶ ὅτι δύναται ἡ εὐ-
 γλωττία ὄργανον εἶναι τῆς ὑπερκοσμίου σοφίας.

Τῆς θείας σοφίας ἡ μὲν λέξις πεζή, ἡ ἔννοια δὲ οὐρανομήκης,

μποροῦν καὶ νὰ τοὺς ἐπιβουλεύονται, τοὺς διασύρουν. Ἐγὼ ὅμως δὲν θαυμάζω αὐτό. Γιατὶ ὄχι ὅτι κάνουν τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους, καὶ δὲν δέχονται τὰ ἴδια, ἀλλὰ κάνοντας τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ἐκείνους, δέχονται τὰ ἀντίθετα. Ἄξιο βέβαια ἀπορίας θὰ ἦταν τὸ ἀντίθετο, εἴν, μὴ κάνοντας τίποτε ἴσο μὲ τοὺς προγόνους τους, ἀξιῶνόνταν τῆς ἴδιας τιμῆς μὲ ἐκείνους. Γιατὶ τὴν ἐποχὴ τῶν προγόνων καὶ οἱ βασιλεῖς ὅταν διέπρατταν πταίσματα σωφρονίζονταν, ἐνῶ στὶς ἡμέρες αὐτῶν οὔτε οἱ πλούσιοι ἰδιῶτες, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιχειρήσουν νὰ τιμωρήσουν κάποιον φτωχό, χλευάζονται, ἐπειδὴ πολλές φορές ἔχουν συλληφθεῖ νὰ κάνουν τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους ποὺ τόλμησαν νὰ τιμωρήσουν. Γι' αὐτὸ ἄλλοτε ὁ ἱερέας ἦταν φοβερός στὸν λαό, ἐνῶ τώρα ὁ λαὸς στὸν ἱερέα.

279. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ

Ἔστι πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἡρακλεῖδην ἡ ἐπιστολή. Ὅτι πρέπει νὰ τιμωροῦμε τὴν ἀτιμία, ἀλλὰ νὰ δίνουμε συγχώρηση.

Εἶναι μεγάλο πρᾶγμα τὸ πταῖσμα, ἀλλ' ὄχι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ νὰ μὴ συγχωρηθεῖ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τιμωρήσεις βέβαια τὴν ἀτιμία, ἀλλὰ νὰ δώσεις συγχώρηση, μήπως καὶ θεραπευθεῖ τὸ πάθος. Γιατὶ καὶ οἱ ἄριστοι γιατροί, ὅταν κάποιος ἔχει πολλὰ τραύματα, δὲν ἐπιβάλλουν τόσο μεγάλη θεραπεία, ὅσην ἀπαιτεῖ ἡ ἀκρίβεια τῆς τέχνης τους, ἀλλ' ὅσην ἀντέχει ἡ δύναμη τοῦ ἀσθενοῦς, ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ, θεραπεύοντας τὰ τραύματά του, νὰ βλάψουν τὸν ἀσθενῆ.

280. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀνταπόδοση εὐεργεσίας στὴν ἔχθρα τοῦ ἀντιδίκου του.

Ἄν καὶ εἶναι σὲ ὅλους γνωστό, ὅτι ὁ διάδικός σου εἶναι ἀνόητος καὶ μεθυμένος ἀπὸ τὴν ἔχθρα του, ὅμως διαλαλεῖ αὐτὰ ποὺ ἂν μπορέσει θὰ σοῦ κάνει. Αὐτὸ ὅμως νὰ μὴ σὲ ταράζει, οὔτε νὰ σὲ ὀδηγεῖ σὲ ἀδιαλλαξία, ἀλλὰ καὶ νὰ σὲ προτρέπει σὲ εὐεργεσία αὐτοῦ. Γιατί, κ' ἂν ἀκόμα εἶναι θηρίο καὶ πρὸ ἀναίσθητος ἀπὸ πέτρα, ἀλλ' ὅμως, σεβόμενος τὴν εὐεργεσία, μπορεῖ νὰ σταματήσει τὴν ἔχθρα.

281. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΠΕΤΡΟ (ΠΡΙΜΟ)

Γιὰ τὴ θεία καὶ τὴν κοσμικὴ σοφία, καὶ ὅτι μπορεῖ ἡ εὐγλωττία νὰ εἶναι ὄργανο τῆς ὑπερκόσμιας σοφίας.

Τῆς θείας βέβαια σοφίας τὸ λεξιλόγιο εἶναι πεζό, ἀλλὰ τὰ νοήματά της

τῆς δὲ ἔξωθεν λαμπρὰ μὲν ἢ φράσις, χαμαιπετῆς δὲ ἢ προᾶξις. Εἰ δέ τις δυνηθείη τῆς μὲν ἔχειν τὴν ἔννοιαν, τῆς δὲ τὴν φράσιν, σοφώτατος ἂν δικαίως κριθείη. Δύναται γὰρ ὄργανον εἶναι τῆς ὑπερκοσμίου σοφίας ἢ εὐγλωττία, εἰ καθάπερ σῶμα ψυχῇ ὑποκέοιτο, ἢ
5 ὡσπερ λύρα λυρωδῶ, μηδὲν μὲν οἴκοθεν καινοτομοῦσα νεώτερον, ἐρμηνεύουσα δὲ τὰ οὐρανομήκη ἐκείνης νοήματα. Εἰ δ' ἀντιστρέφοι τὴν τάξιν καί, δουλεύειν ὀφείλουσα, ἠγεῖσθαι, μᾶλλον δὲ τυραννεῖν οἷά τε εἶναι νομίζοι, ἐξοστρακισθῆναι ἂν εἶη δικαία.

ΣΠΒ'— ΒΟΗΘΩ ΜΟΝΑΧΩ

10

᾽Οτι οὐ χρὴ θορυβεῖν ἡμᾶς ὅτι οἱ φιλάρετοι
πάσχουσι μύρια δεινά.

Μὴ θορυβεῖτω σε τὸ πολλοὺς τῶν φιλαρέτων μυρία ἐνταῦθα
πάσχειν δεινά, ἀλλ' εἰς ἔννοιαν ἀγέτω, ὅτι καὶ οἱ τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων φίλοι, οὗτοι μάλιστα παρακινδυνεύουσιν ἐν πολέμοις καὶ
15 τραύματα ἔχουσι, δι' ὧν τὰ τρόπαια ἔστησαν, ἀποδημίας τε μακρᾶς στέλλονται. Εἰ δὲ οὐ καταδέχη, ἐννόει ὅτι εἰσὶ τινες καὶ τῶν δικαίων κἀνταῦθα εὐήμεροῦντες. Ὡστε, εἰ σκανδαλίζουσί σε, ἅτε ἀσθενέστερον ὄντα, οἱ ἐν πειρασμοῖς, οἰκοδομήτωσάν σε οἱ ἐν ἀνέσει. Καὶ εἰ σκανδαλίζουσί σε οἱ ἐν ἀνέσει τῶν πονηρῶν, ὀρθούτω
20 σάν σε οἱ ἐν κολάσει καὶ τιμωρίαις.

ΣΠΓ'— ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

᾽Οτι χρὴ μὴ ταῖς τῶν διεφθαρμένων γνώμαις ἔπεσθαι,
ἀλλὰ τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ.

Λίαν θαυμάζω τῶν καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ ὀνόματα συγχεόντων.
25 Εἰς τοσοῦτον γὰρ σοφίας ἠκουσιν, ὡς τὴν μὲν παρρησίαν ἀναισχυντίαν καλεῖν, τὴν δὲ ἀναισχυντίαν παρρησίαν, κατ' ἄμφω ἁμαρτάνοντες. Τοῦτο γὰρ δρῶσιν ἢ ἵνα τὴν παρρησίαν ἐπιστομίσωσιν, ἢ ἵνα τὴν ἀναισχυντίαν εἰς μείζονα κακίαν παιδοτριθήσωσιν, οὐκ εἰδότες, ἢ εἰδότες μὲν, παραλογιζόμενοι δὲ ἑαυτούς, ὅτι
30 ἀναισχυντία μὲν ἐστὶν ἢ ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις πάθεσιν ἀναιδῆς φλυαρία, παρρησία δὲ ἢ ἐπὶ τοῖς καλλίστοις εὐτολμος ἀπολογία. Χρὴ οὖν μὴ ταῖς τῶν διεφθαρμένων γνώμαις ἔπεσθαι, ἀλλὰ τῇ τῶν

οὐρανομήκη, ἐνῶ τῆς κοσμικῆς σοφίας ἡ γλῶσσα εἶναι λαμπρή, ἀλλὰ ἡ πράξι χαμερπής. Ἐὰν λοιπὸν κάποιος μπορέσει τῆς πρώτης νὰ ἔχει τὰ νοήματα, καὶ τῆς ἄλλῃ τῇ γλῶσσα, δίκαια θὰ χαρακτηριθεῖ σοφώτατος. Γιατὶ ἡ εὐγλωττία μπορεῖ νὰ γίνῃ ὄργανο τῆς ὑπερκόσμιας σοφίας, ἐὰν μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὅπως τὸ σῶμα στὴν ψυχὴ, ἢ ὅπως ἡ λύρα στὸν λυρωδὸ, χωρὶς νὰ ἐπιφέρει ἀπὸ μόνῃ τῆς καμμιά καινοτομία, καὶ νὰ ἐρμηνεύει τὰ οὐρανομήκη νοήματα ἐκείνης. Ἐὰν ὅμως ἀντιστρέφει τὴν τάξιν, καὶ ἐνῶ ὀφείλει νὰ ὑπηρετεῖ, νομίζει ὅτι μπορεῖ νὰ ἡγεῖται, ἢ μᾶλλον νὰ τυραννεῖ, πρέπει νὰ ἐξοστρακίζεται.

282. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΒΟΗΘΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀνησυχεῖ τὸ ὅτι οἱ φιλάρετοι
πάσχουν μύρια κακά.

Νὰ μὴ σὲ ἀνησυχεῖ τὸ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς ὑφίστανται ἐδῶ μύρια κακά, ἀλλὰ νὰ σὲ ὀδηγεῖ στὴ σκέψιν, ὅτι καὶ οἱ φίλοι τῶν βασιλέων τῆς γῆς, αὐτοὶ κινδυνεύουν περισσότερο στοὺς πολέμους καὶ φέρουν τραῦματα μὲ τὰ ὁποῖα ἔστησαν τρόπαια, καὶ στέλλονται σὲ μακρὰς ἀποδημίαις. Ἐὰν ὅμως δὲν τὸ ἀποδέχεσαι, σκέψου ὅτι ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς δικαίους ποὺ εὐημεροῦν καὶ ἐδῶ. “Ὡστε, ἐὰν σὲ σκανδαλίζουν, ἐπειδὴ εἶσαι πνευματικῶς ἀσθενέστερος, αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται σὲ δοκιμασίαι, ἅς σὲ στηρίζουν αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μὲ ἄνεση. “Ἄν πάλι σὲ σκανδαλίζουν αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς κακοὺς ποὺ ζοῦν μὲ ἄνεση, ἅς σὲ στηρίζουν αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται σὲ κόλαση καὶ τιμωρίες.

283. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἀκολουθοῦμε τίς γνώμες τῶν διεφθαρμένων,
ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων.

Ἄπορῶ πολὺ γι’ αὐτοὺς ποὺ συγχέουν τὰ πράγματα καὶ τὰ ὀνόματα. Γιατὶ φτάνουν σὲ τέτοιο σημεῖο σοφίας, ὥστε τὴν παρηρησία νὰ τὴν ἀποκαλοῦν ἀδιαντροπία, καὶ τὴν ἀδιαντροπία παρηρησία, κάνοντας καὶ στίς δύο περιπτώσεις λάθος. Γιατὶ αὐτὸ τὸ κάνουν, ἢ γιὰ νὰ ἀποστομώσουν τὴν παρηρησία, ἢ γιὰ νὰ ἀναδείξουν τὴν ἀδιαντροπία σὲ μεγαλύτερη κακία, μὴ γνωρίζοντας, ἢ καλύπτοντας, ἢ ἀναδεικνύοντας βέβαια, ἀλλ’ ἐξαπατώντας τοὺς ἑαυτούς τους, ὅτι ἀδιαντροπία εἶναι ἡ ἀναιδὴς φλυαρία γιὰ τὰ αἰσχρότατα πάθη, καὶ παρηρησία ἡ θαρραλέα ὁμολογία γιὰ αὐτὰ ποὺ εἶναι κάλλιστα. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ ἀκολουθοῦμε τίς γνώμες τῶν διεφθαρμέ-

πραγμάτων ἀληθεία. Οὐδέ γὰρ κατὰ ἀνθρώπων μόνον ὀπλίζουσι οἱ τοιοῦτοι τὰς γλώττας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς θείας δυνάμεως. Τὴν γὰρ μακροθυμίαν αὐτῆς ἀμέλειαν προσαγορεύοντες οὐκ ἐρυθριῶσιν. Οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ ὀνόματα ἀμείβουσιν οἱ πάντολ-
5 μοι, ὅποτε καὶ εἰς οὐρανὸν τὰ βέλη πέμπουσι.

ΣΠΑ'.- ΠΡΙΜΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Περὶ ἀρετῆς καὶ στεφάνου τῆς ἀρετῆς.

Ὁ στέφανον ἐπαγγελλόμενος τὴν ἀρετὴν ἀσκοῦντι, δύο χαρίζεται δωρεάς· μίαν μὲν τὴν προᾶξιν, ἑτέραν δὲ τὴν ἀμοιβήν. Ἐμοὶ
10 γὰρ καὶ ὁ ἄθλος αὐτός, εἰ καὶ ἐπίπονός ἐστι, τοῦ ἐπάθλου οὐχ ἦττον δωρεὰ εἶναι δοκεῖ, εἴ γε ἡ μὲν ἀρετὴ ὑπόθεσις ἐστὶ τοῦ στεφάνου, ὁ δὲ στέφανος οὐ δίδεται ἄνευ ἀρετῆς

ΣΠΕ'.- ΩΡΙΩΝΙ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Ὅτι πολὺ ἀσφαλέστερόν ἐστὶ τὸ μὴ πεπολεμεῖσθαι,
15 τοῦ συμμαχεῖσθαι.

Πολὺ ἀσφαλέστερόν ἐστὶ τὸ μὴ πεπολεμεῖσθαι, τοῦ συμμαχεῖσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἡσυχίαν ἀπράγμονα ἔχει, τὸ δὲ ἀναγκάζει συμπολεμεῖν τοῖς βοηθήσασιν, καὶ εἰ ἀδίκως πολεμοῖεν. Πολλάκις γὰρ ἀδικούμενοί τινες συμμαχίαν ἐπεκαλέσαντο, ἧς καὶ τυχόντες,
20 τοῖς συμμαχήσασιν δικαίως πολεμουμένοις, οὐ δικαίως ἀμύνουσι, χάριν ἄδικον ἀντὶ δικαίας ἐκτιννύντες

ΣΠΣ'.- ΖΗΝΩΝΙ

Ὅτι χρὴ νουθετεῖν τοὺς νέους, οὐ θέλγειν.

Νουθετεῖν, ὧ σοφώτατε, χρὴ τοὺς νέους, οὐ θέλγειν. Τὸ μὲν
25 γὰρ εἴρηται παρὰ τὴν τοῦ νοῦ θέσιν, τὸ δὲ παρὰ τὸ εἰς ὃ θέλει ἄγειν, ἢ παρὰ τὸ θέλοντα ἄγεσθαι. Τοῦ οὖν θελήματος ἀπακτέον καὶ εἰς τὸ πρόπον ἀκτέον, καὶ διδακτέον τῆς μὲν ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τῆς δὲ κακίας ἀπέχεσθαι. Ἡ μὲν γὰρ στεφάνους, ἡ δὲ κολάσεις ὠδίνει.

νων, ἀλλὰ τὴν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Γιατὶ οἱ τύποι αὐτοὶ δὲν ὀπλίζουν τὴ γλώσσα τους μόνον ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῆς θείας δυνάμεως. Γιατὶ, ὀνομάζοντας τὴ μακροθυμία τῆς ἀμέλεια, δὲν κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπῆ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄξιο ἀπορίας, ἔάν αὐτοὶ ποὺ τολμοῦν τὰ πάντα, ἀλλάζουν τὰ ὀνόματα, τὴ στιγμή ποὺ ρίχνουν τὰ βέλη τους καὶ στὸν οὐρανό.

284. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΠΡΙΜΟ

Γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ τὸ στεφάνι τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὸς ποὺ ὑπόσχεται στεφάνι σ' ὅποιον ἀσκεῖ τὴν ἀρετῆ, κάνει δύο δωρεές· μία τὴν προᾶξη, καὶ ἄλλη τὴν ἀμοιβή. Γιατὶ γιὰ μένα καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἄθλημα, παρόλο ποὺ εἶναι ἐπίπονο, μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι κατώτερη δωρεὰ ἀπὸ τὸ ἔπαθλο, ἐφόσον ἡ ἀρετῆ εἶναι προϋπόθεση τοῦ στεφανιοῦ, καὶ τὸ στεφάνι δὲν δίνεται χωρὶς ἀρετῆ.

285. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΩΡΙΩΝΑ

“Ὅτι πολὺ πιὸ ἀσφαλέστερο εἶναι τὸ νὰ μὴ πολεμᾶται κανεὶς, ἀπὸ τὸ νὰ συμπολεμᾶ.

Πολὺ πιὸ ἀσφαλὲς εἶναι τὸ νὰ μὴ πολεμᾶται κανεὶς, ἀπὸ τὸ νὰ συμπολεμᾶ. Γιατὶ τὸ ἓνα ἔχει πλήρη ἡσυχία, ἐνῶ τὸ ἄλλο τὸν ἀναγκάζει νὰ πολεμᾶ μαζὶ μὲ ἐκείνους ποὺ τὸν βοήθησαν, ἔστω καὶ ἂν πολεμοῦν ἄδικα. Γιατὶ πολλές φορές κάποιοι ποὺ ἀδικοῦνταν, ζήτησαν συμμαχία, τὴν ὁποία καὶ ἐπέτυχαν. “Ὅταν ὅμως οἱ σύμμαχοί τους πολεμοῦνταν δίκαια, δὲν τοὺς βοήθοῦσαν δίκαια, ἀνταποδίδοντάς τους χάρη ἀδικη, ἀντὶ δίκαιας.

286. ΣΤΟΝ ΖΗΝΩΝΑ

“Ὅτι πρέπει νὰ νουθετοῦμε τοὺς νέους, ὄχι νὰ τοὺς θέλγουμε.

Πρέπει, σοφώτατε, τοὺς νέους νὰ τοὺς νουθετοῦμε καὶ ὄχι νὰ τοὺς θέλγουμε. Γιατὶ τὸ ἓνα ἔχει λεχθεῖ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ νοῦ, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ ὅτι ὀδηγεῖ σ' αὐτὸ ποὺ θέλει, ἢ ἀπὸ τὸ ὅτι θέλει νὰ ὀδηγεῖται. Πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς ἀπομακρύνουμε ἀπὸ αὐτὸ ποὺ θέλουν καὶ νὰ τοὺς ὀδηγοῦμε σ' αὐτὸ ποὺ πρέπει, καὶ νὰ τοὺς διδάσκουμε νὰ προσηλώνονται στὴν ἀρετῆ, καὶ νὰ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν κακία. Γιατὶ ἡ πρώτη γεννᾶ στεφάνια, ἐνῶ ἡ δευτέρη κολάσεις.

ΣΠΖ'. - ΝΕΙΛΩ

“Οτι ασύγγνωστός ἐστὶν ὁ τὴν ψυχὴν βιαίως χωρίζων ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἀγχόνῃ ἑαυτὸν ἢ σφαγῇ παραδιδούς

Εἰ ἐπ’ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς δυοῖν ὄντοιιν λέλεκται, «Ἄ ὁ Θεὸς
5 συνέξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω», ὁ τὴν ψυχὴν βιαίως χωρίζων ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ ἢ ἀγχόνῃ ἑαυτὸν παραδιδούς, ἢ σφαγῇ, πῶς συγγνωσθήσεται; Τοὺς τοιούτους γοῦν καὶ ἐπαράτους καὶ ἀτίμους καὶ μετὰ θάνατον οἱ παλαιοὶ ἠγοῦντο, καὶ τὴν χεῖρα ἀποκόψαντες τοῦ ἑαυτὸν χειρωσαμένου, ἔξω που τοῦ ἄλλου σώματος
10 καὶ μακρὰν ἔθαπτον, οὐχ ὅσιον εἶναι νομίζοντες, τὴν διακονησμένην τῷ φόνῳ τῷ λοιπῷ σώματι συνοσιοῦν. Εἰ δὲ ἡ χεὶρ παρὰ ἀνθρώποις δίκην καὶ μετὰ θάνατον ἀπητήθη, ἢ ψυχὴ, ἢ καὶ τὴν χεῖρα παρορμήσασα, ποίας τεύξεται συγγνώμης;

ΣΠΗ'. - ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

15 Περὶ τῶν τὸ δέον ποιούντων ἀμοιβῆς ἔνεκεν,
ἢ πόθῳ ἢ φόβῳ.

Οἱ ἀμοιβῆς ἔνεκεν τὸ δέον εἰσπράττοντες, καταδεέστεροι μὲν εἰσι τῶν πόθῳ τῷ πρὸς τὸ καλὸν εὐδοκμοούντων, ἀμείνους δὲ τῶν φόβῳ καὶ οὐ πόθῳ τοῦτο ποιούντων, πλέον ἢ ὅσον αὐτοὶ ἠττῶνται
20 τῶν πόθῳ τὴν ἀρετὴν ἀσκούντων.

ΣΠΘ'. - ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ τὴν ἀπάτην φωραθῆναι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ.

Εἰ καὶ τινες δεινοὶ εἰσι παραλογιζόμενοι μὲν λαθεῖν, ἀλόντες δὲ παρακρούσασθαι, ἀλλ’ ὁ σοφός, κρείττων τούτων ὢν, φωράσει μὲν
25 τὴν ἀπάτην, διελέγξει δὲ τὴν δεινότητα.

ΣΨ'. - ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι οὐ χρὴ τὸν παραινέτην τύπτειν ἢ λοιδορεῖν,
ἀλλ’ ἐλέγχειν μόνον μετὰ παρρησίας.

Οἶμαι, ὅτι οὐ τύπτειν, οὐ λοιδορεῖν, ἢ ὁμόσε χωρεῖν, ἀλλ’ ἐλέγχειν μόνον μετὰ παρρησίας, μήτε αἰδούμενον, μήτε φοβούμενον
30 χρὴ τὸν παραινέτην. Εἰ δ’ ἀμφιβάλλεις, τοὺς θεοὺς σοι ἀναγνώ-

287. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

“Οτι εἶναι ἀσυγχώρητος ἐκεῖνος πού χωρίζει βίαια τήν ψυχή ἀπό τὸ σῶμα καὶ παραδίδει τὸν ἑαυτό του στήν ἀγχόνη ἢ τὴ σφαγή.

Ἐὰν γιὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα πού εἶναι δύο, ἔχει λεχθεῖ: «Αὐτὰ πού ὁ Θεὸς τὰ ἔνωσε, ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ τὰ χωρίζει»⁷², αὐτὸς πού χωρίζει βίαια τήν ψυχή ἀπό τὸ σῶμα, καὶ παραδίνει τὸν ἑαυτό του στήν ἀγχόνη ἢ στὴ σφαγή, πῶς θὰ συγχωρηθεῖ; Αὐτοὺς λοιπὸν οἱ παλιοὶ τοὺς θεωροῦσαν καταραμένους καὶ ἄτιμους καὶ μετὰ τὸν θάνατό τους, καὶ κόβοντας τὸ χέρι ἐκείνου πού φόνεψε τὸν ἑαυτό του, τὸ ἔθαβαν κάπου ἔξω, μακριὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο σῶμα, πιστεύοντας ὅτι δὲν εἶναι δίκαιο αὐτὸ πού ὑπηρέτησε τὸν φόνου, νὰ τὸ ἐξιλεώνουν μαζὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπο σῶμα. Ἐὰν λοιπὸν τὸ χέρι μετὰ θάνατο τιμωρήθηκε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ψυχή πού καὶ παρακί- νησε τὸ χέρι ποιά συγγνώμη θὰ ἔχει;

288. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ ἐκείνους πού πράττουν τὸ πρέπον λόγῳ ἀμοιβῆς,
ἢ ἀπὸ πόθο ἢ φόβο.

Ἐκεῖνοι πού κάνουν αὐτὸ πού πρέπει γιὰ ἀμοιβή, εἶναι κατώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς πού εὐδοκίμοῦν στὸ καλὸ ἀπὸ πόθο, καὶ ἀνώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς πού τὸ κάνουν ἀπὸ φόβο καὶ ὄχι ἀπὸ πόθο, περισσότερο ἀπὸ ὅσο αὐτοὶ εἶναι κατώτεροι ἀπὸ ἐκείνους πού ἀσκοῦν τὴν ἀρετὴ ἀπὸ πόθο.

289. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ γίνεῖ ἀντιληπτὴ ἢ ἀπάτη ἀπὸ τὸν σοφόν.

Ἄν καὶ μερικοὶ εἶναι φοβεροὶ ὅταν ἔξαπατοῦν νὰ μὴ γίνουν ἀντιλη- πτοί, καὶ ὅταν συλληφθοῦ νὰ ἀποκρούσουν τὴν κατηγορία, ὁ σοφὸς ὅμως, πού εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτοὺς, θὰ ἀντιληφθεῖ τὴν ἀπάτη καὶ θὰ ἀποδεί- ξει τὴν κατεργαριὰ τους.

290. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ

“Οτι δὲν πρέπει αὐτὸς πού συμβουλεῖ νὰ χτυπᾷ ἢ νὰ κατηγορεῖ,
ἀλλὰ νὰ ἐλέγχει μόνο μὲ παρηυσία.

Νομίζω πὼς αὐτὸς πού συμβουλεύει δὲν πρέπει οὔτε νὰ χτυπᾷ, οὔτε νὰ κακολογεῖ, ἢ νὰ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση, ἀλλὰ μόνο νὰ ἐλέγχει μὲ θάρρος, χωρὶς νὰ ντρέπεται, οὔτε νὰ φοβᾶται. Ἐὰν ὅμως ἀμφιβάλλεις, θὰ σοῦ δια-

72. Μαθ. 19, 6.

σομαι χρησμούς. Τί γάρ ἔφη ὁ Θεός τῷ Ἰεζεκιήλ; Καὶ σὺ εἶπες
 διαστείλη τῷ ἀνόμῳ, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ ὁ
 ἄνομος, ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, σὺ δὲ τὴν ψυχὴν σου
 ῥύσῃ». Σιωπῶν μὲν γὰρ καὶ παρρησιαζόμενος, κοινωνεῖς ἐκείνῳ,
 5 φησί, τῆς τιμωρίας. Προεῖρηκα γάρ· «Ἐὰν μὴ διαστείλῃ, τὸ αἷμα
 αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω». Τὰ περὶ σου δὲ εἰσφέρων
 ἀπαλάττη τῆς καταδίκης. Τῷ μὲν γὰρ καὶ ἀργαλεωτέρα γενήσεται
 ἡ κόλασις, μηδὲ τὴν σὴν παραδεξαμένῳ παραίνεσιν, σὺ δὲ τὸ
 κελευσθὲν διαπραξάμενος ἀνεύθυνος ἔσῃ. Οὐδὲν γὰρ τοῦ διδα-
 10 σκάλου ἐστίν, ἢ ἄληπτον παρέχοντα τὸν θίον παιδεύειν, μηδαμῶς
 αἰδούμενον τῷ ἁμαρτανόντων τὴν ἀξιοπιστίαν. Τὸ δὲ πρῶτον ἢ
 μή, τῆς τῶν μαθητευομένων ἥρτηται γνώμης, παντί τε καὶ παντα-
 χού τοῦ αὐτεξουσίου φυλαττομένου.

Ἐἰ δὲ φαίης, Πῶς οὖν ὁ Παῦλος τὸν πεπορνευκότα ἀπεῖξε;
 15 μείζον ἢ ἐγὼ θούλομαι λέγεις. Οὐ γὰρ ἐτύπτησεν ἢ ὕβρισεν, ἀλλ'
 ἐχώρισε τῆς ἀγέλης, ἵνα μὴ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρόβατα τὸ λοιμῶδες
 διαδοθῆ νόσημα. Εἰ δὲ πάλιν φαίης, Πῶς οὖν Ἡλεὶ, νοθετήσας
 καὶ μὴ ἀνύσας, δέδωκε δίκην; φήσαιμι, ὅτι παντὶ μὲν σθένει ἐπὶ
 παίδων καὶ ἱερέων χρῆ καὶ ἐπεξιέναι καὶ κωλύειν τῆς ἀγιστείας,
 20 καὶ ἐξ ὄψεως ποιεῖν καὶ ἀποχειροτονεῖν, καὶ μάλιστα ὅταν εἰς τὸ
 Θεῖον ἢ ὕβρις διαδαίνη. Διὸ καὶ προσέκρουσεν. Ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν
 μὴ πέρα τοῦ δέοντος εἶναι φιλόπαιδα, ἀλλὰ τοῖς θείοις νόμοις
 ἐπαμῦναι ὑβριζομένοις. Ποτὲ δέ τις, ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ
 βουληθεὶς, ἔφη, ὅτι φαίνεται οὐκ ἂν αὐτὸς δίκην δούς τοσοῦτον,
 25 ὅσον οἱ παῖδες. Ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ὀργῆς ἐπιπολασάσης θείας,
 αἰσχροῶς καὶ ἐλεεινῶς ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανον, οὗτος δὲ μετὰ
 γῆρας θάθῃ ἐν τῇ πόλει. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀπόφασις, εἰ τὰς θείας τις
 συλλαβὰς περιεργάσοιτο, φαίνεται οὐ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τοῦ
 οἴκου ὀρισθεῖσα· «ᾠμοσα», γὰρ φησι, «τῷ οἴκῳ Ἡλεὶ, εἰ ἐξιλάσε-
 30 ται ἁμαρτία οἴκον Ἡλεὶ, ἢ ἐν θυμιάμασιν, ἢ ἐν θυσίαις ἕως αἰῶ-
 νος». Οὐκ εἶπε, φησὶν, «ᾠμοσα τῷ Ἡλεὶ», οὐδ' ὅτι «Οὐκ ἐξιλάσε-
 ται ἁμαρτία Ἡλεὶ (ἤρκεσε γὰρ αὐτῷ ἴσως πρὸς σωφρονισμόν ταύ-

73. Ἰεζ. 3, 19.

74. Ἰεζ. 3, 18.

βάσω τις θεῖες ἐντολές· Τί δηλαδή εἶπε ὁ Θεὸς στὸν Ἰζεκιήλ; «Ἐὰν μιλήσεις αὐστηρὰ στὸν παρὰ νόμο, καὶ ἐκεῖνος δὲν μετανοήσῃ γιὰ τὴν παρανομία του, θὰ πεθάνῃ ἐξαιτίας τῆς παρανομίας του, σὺ ὅμως θὰ σώσεις τὴν ψυχὴ σου»⁷⁵. Γιατὶ σιωπώντας καὶ μὴ μιλώντας μὲ θάρρος γίνεσαι, λέγει, μέτοχος τῆς τιμωρίας ἐκείνου. Γιατὶ εἶπα πρὸ μπροστὰ: «Ἐὰν δὲν μιλήσεις μὲ θάρρος, θὰ ζητήσω τὸ αἷμα του ἀπὸ τὸ χέρι σου»⁷⁶. Ἀντίθετα προσφέροντας ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα, ἀπαλάσσειται ἀπὸ τὴν καταδίκη. Γιὰ ἐκεῖνον βέβαια ἡ τιμωρία θὰ γίνῃ πρὸ φοβερῆ, ἐφόσον δὲν ἀποδεχθεῖ τὴν παραινεσί σου, σὺ ὅμως, πού ἔκανες αὐτὸ πού διατάχθηκες, θὰ εἶσαι ἀνεύθυνος. Γιατὶ γιὰ τὸν δάσκαλο δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο νὰ παιδαγωγῆσῃ ἔχοντας τὴ ζωὴ του ἀνεπίληπτη, χωρὶς νὰ φοβᾶται τὴν ἀξιοπιστία αὐτῶν πού ἁμαρτάνουν, ἐνῶ τὸ ἀν πράττουν ἢ ὄχι τὰ προσταζόμενα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ διάθεση τῶν μαθητῶν, φυλασσόμενη στὸν καθένα καὶ παντοῦ ἢ ἐλευθερία τῆς θελήσεώς του.

Ἐὰν ὅμως πεῖς, Πῶς ὅμως ὁ Παῦλος ἀπομάκρυνε ἐκεῖνον πού εἶχε πορνεύσει⁷⁵; λές τότε κάπὶ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτὸ πού θέλω ἐγώ. Γιατὶ δὲν τὸν χτύπησε, οὔτε τὸν ἔβρισε, ἀλλὰ τὸν χώρισε ἀπὸ τὴν ἀγέλη, γιὰ νὰ μὴ μεταδοθεῖ καὶ στὰ ἄλλα πρόβατα ἢ λοιμώδης ἀσθένεια. Ἐὰν ὅμως πάλι πεῖς, Πῶς λοιπὸν ὁ Ἡλεὶ, πού νουθέτησε τὰ παιδιά του, ἀλλὰ δὲν πέτυχε ἢ νουθεσία του, τιμωρήθηκε; θὰ ἔλεγα, ὅτι πρέπει στὴν περίπτωση τῶν παιδιῶν τῶν ἱερέων, καὶ τιμωρία νὰ ἐπιβάλλουμε καὶ νὰ τὰ ἐμποδίζουμε ἀπὸ τις ἱεροτελεστίες, καὶ νὰ τὸ κάνουμε φανερά, καὶ νὰ τοὺς ἀποσηματίζουμε, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ὕβρη ἀπευθύνεται στὸν Θεό. Γι' αὐτὸ καὶ δέχθηκε τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ μὴ ἀγαπᾶ τὰ παιδιά του περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ πού πρέπει, ἀλλὰ νὰ ὑπερασπισθεῖ τοὺς θεῖους νόμους πού περιφρονοῦνταν. Κάποτε ἕνας θέλοντας νὰ ἀπολογηθεῖ γιὰ ἐκεῖνον, εἶπε, ὅτι φαίνεται πῶς ὁ ἴδιος δὲν τιμωρήθηκε τόσο πολὺ, ὅσο τὰ παιδιά. Γιατὶ ἐκεῖνα, ὅταν ἐκδηλώθηκε ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, πέθαναν στὸν πόλεμο μὲ τρόπο αἰσχρὸ καὶ ἐλεεινό, ἐνῶ αὐτὸς πέθανε στὴν πόλη σὲ βαθειὰ γεράματα. Καὶ αὐτὴ ὅμως ἡ ἀπόφαση, ἐὰν κανεὶς ἐξετάσει προσεκτικὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, φαίνεται ὅτι εἶχε ὀριστεῖ ὄχι ἐναντίον αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ σπιτιοῦ του· γιὰτὶ λέγει· «Ὁρκίστηκα ἐναντίον τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἡλεὶ, ὅτι δὲν θὰ συγχωρηθεῖ ἡ ἁμαρτία τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἡλεὶ οὔτε μὲ θυμιάματα, οὔτε μὲ θυσίαις στοὺς αἰῶνες»⁷⁶. Δὲν εἶπε, λέγει, Ὁρκίστηκα ἐναντίον τοῦ Ἡλεὶ, οὔτε ὅτι δὲν θὰ συγχωρηθεῖ ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἡλεὶ (ἦταν δηλαδή

75. Α' Κορ. 5, 11.

76. Α' Βασ. 3, 14.

της μόνης τῆς ἀμελείας. Τὰ γὰρ ἄλλα ἦν θαυμαστός· τὰ τῆδε αὐτῶ
 συμβεβηκότα ἀνιαρά), ἀλλ' «Οἶκω Ἡλεί», ἀντὶ τοῦ, πάντως τοὺς
 ἡμαρτηκότας ἀπολέσθαι χρή. Εἰ δέ, ἐπειδὴ μετέστησεν εἰς ἕτεραν
 συγγένειαν τὴν ἱερωσύνην, λέγοι τις, Εἶπεν ὁ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἀπο-
 5 λογίαν ἀναδεξάμενος, ὅτι εἰκότως. Τοὺς γὰρ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ
 τῶν ἡμαρτηκότων, καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ γεννήτορος καταπεφρο-
 νηκότων τεχθέντας, οὐκ ἔτι ἐχρῆν ἱεραῖσθαι.

ΣΨΑ'.- ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῆς ἀκολάστου ὄψεως κάλλους ἀλλοτρίου.

10 Τὴν ἀκόλαστον ὄψιν, τὴν τοῖς ἀλλοτρίοις κάλλεσιν ἐστιῶσαν
 ἑαυτήν, κολάσειν εἰκότως ἠπέιλησεν ὁ Σωτὴρ, πραγμάτων ἡμᾶς
 ἀπαλλάττων καὶ ἀμηχανίας πολλῆς, ἵνα μὴ τὸ κάλλος, διὰ τῶν
 ὀφθαλμῶν εἰσρῦέν, τὸν νοῦν καταδουλώσῃται, καὶ τὰ καίρια τῆς
 ψυχῆς προκαταλαβόν, τὸν λογισμὸν πείσῃ τῷ πάθει παραχω-
 15 ρῆσαι, οὗ κρατηθέντος, δυσίατον, ἵνα μὴ λέγω ἀνίατον, γίνεται τὸ
 κακόν. Φυλάττου τοίνυν, ὅπως μὴ τὸ τυραννικὸν πάθος τῆς ἡδο-
 νῆς χειρωσάμενον τὴν ψυχὴν, ἀδύνατον μὲν οὐδαμῶς, δύσκολον
 δὲ αὐτῆς κατασκευάσῃ τὴν θεραπείαν.

ΣΨΒ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

20 Ὅτι χρὴ οὐ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον μόνον ζητεῖν,
 ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ἡμᾶς διαφερομένων.

Εἰ δὲ πάντες εἰώθασιν ἐν ταῖς ἀσπόνδοις συμφοραῖς προτιμότε-
 ρον ἄγειν τὸ τυχεῖν ὧν αὐτοὶ θοῦλονται, ἢ τὸ τοὺς πολεμίους ὧν
 ὀρέγονται διαμαρτεῖν, ἀλλ' ἡμεῖς, οἱ τοῦ Χριστοῦ σεμνυνόμενοι
 25 εἶναι μαθηταί, μὴ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς
 ἡμᾶς διαφερομένων ζητῶμεν. Ἐν γὰρ τῷ συμφέροντι τῶν πέλας (εἰ
 καὶ παράδοξον τὸ λεχθησόμενον) καὶ τὸ ἡμέτερον συμπεριέχεται.

ΣΨΓ'.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῆς προστασίας ὑπὸ τῆς ἀληθείας τῶν ἱερῶν
 30 λογίων ἀπὸ πάσης κακουργίας.

Εἰ καὶ πολλά, ὡς ἔφης, ῥήματα τῶν ἱερῶν λογίων, πρὸς ὅπερ

ἴσως ἀρκετὸ σ' αὐτὸν πρὸς σωφρονισμὸ γι' αὐτὴ μόνο τὴν ἀμέλειά του, γιατί στὰ ἄλλα ἦταν ἔξοχος· αὐτὰ πού εἶχαν συμβεῖ τότε ἦταν δυσάρεστα), ἀλλ' εἶπε· «Στὴν οἰκογένεια τοῦ Ἡλεί», ἀντὶ νὰ πεῖ· ὅτι πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ πεθάνουν ὅλοι ὅσοι ἀμάρτησαν. Ἐὰν ὅμως, ἐπειδὴ μεταβίβασε σὲ ἄλλη οἰκογένεια τὴν ἱερωσύνη φτᾶσει νὰ πεῖ κανεῖς, Ἐκεῖνος πὺ ἀνέλαβε τὴν ἀπολογία γιὰ λογαριασμὸ ἐκείνου, εἶπε· ὅτι ἦταν δικαιολογημένη (ἡ τιμωρία ἐπιβλήθηκε σ' ὅλη τὴν οἰκογένεια τοῦ Ἡλεί), καθόσον ἐκεῖνοι πὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς του, πὺ ἀμάρτησαν καὶ περιφρόνησαν καὶ τὸν Θεὸ καὶ αὐτὸν πὺ τοὺς γέννησε, δὲν ἔπρεπε στὸ ἔξῃς νὰ ἱερατεύουν.

291. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

Γιὰ τὴν ἀκόλαστη θεὰ ξένου κάλλους.

Τὸ ἀκόλαστο κοίταγμα, πὺ τρώει τὰ ξένα κάλλη⁷⁷, δικαιολογημένα ὁ Σωτήρας τὸ ἀπείλησε, ἀπαλλάσσοντάς μας ἀπὸ πολλὰ προβλήματα καὶ ἀμηχανίες, γιὰ νὰ μὴ εἰσχωρήσει ἡ ὁμορφιά μέσα ἀπὸ τὰ μάτια στὸν νοῦ καὶ τὸν ὑποδουλώσει, καὶ κυριεύοντας τὰ καίρια σημεῖα τῆς ψυχῆς, πείσει τὸν λογισμὸ νὰ ὑποχωρήσει στὸ πάθος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὅταν κυριευθεῖ, τὸ κακὸ γίνεται δυσκολοθεράπευτο, γιὰ νὰ μὴ πῶ ἀθεράπευτο. Νὰ φυλάγεται λοιπὸν, ὥστε τὸ τυραννικὸ αὐτὸ πάθος τῆς ἡδονῆς νὰ μὴ κυριεύσει τὴν ψυχὴ σου, καὶ κάνει, ὄχι βέβαια ἀδύνατη, ἀλλὰ δύσκολη τὴ θεραπεία της.

292. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ μὴ ζητᾶμε μόνο τὸ δικό μας συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων πὺ ἔχουν διαφορὲς μαζί μας.

Ἐὰν ὅλοι συνηθίζουν σὶς ἀδιάλλακτες συμφορὲς νὰ θεωροῦν προτιμότερο τὸ νὰ ἐπιτύχουν ἐκεῖνα πὺ αὐτοὶ θέλουν, παρὰ οἱ ἐχθροὶ νὰ ἀποτύχουν σ' αὐτὰ πὺ ἐπιθυμοῦν, ἐμεῖς ὅμως, πὺ ὑπερηφανευόμαστε ὅτι εἴμαστε μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, νὰ ζητοῦμε ὄχι μόνο τὸ δικό μας συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων πὺ ἔχουν διαφορὲς μὲ μᾶς. Γιατὶ μέσα στὸ συμφέρον τῶν πλησίων (ὅν καὶ αὐτὸ πὺ θὰ εἰπωθεῖ εἶναι παράδοξο), περιέχεται συγχρόνως καὶ τὸ δικό μας συμφέρον.

293. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὴν προστασία ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῶν ἱερῶν λογίων ἀπὸ κάθε κακουργία.

Ἄν καὶ πολλά, ὅπως εἶπες, ἀπὸ τὰ ἱερὰ κείμενα εἶναι εὐκόλο παρα-

ἂν τις θέλῃ παρακρουόμενος, ἔλκειν καὶ διάζεσθαι ῥάδιόν ἐστιν, ἄλλ' ἢ ἀλήθεια πάντων τῶν κακούργως αὐτὰ ἢ παραποιῆσαι ἢ παρερμηνεῦσαι τολμησάντων καὶ περιγέγονε καὶ περιγίνεται καὶ περιέσται.

5 ΣΖΔ'.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἄμεινον ἀρετὴν μετιόντας κακηγορεῖσθαι, ἢ κακίαν ἀσπαζομένους κροτεῖσθαι.

Ἄγνοεῖς, ὡς ἔοικεν, ὅτι ταῖς ὑπεροχαῖς τῶν πράξεων ἐπισυμβαίνειν εἴωθεν ὁ φθόνος, καὶ τοῦτον οὐκ ἔστιν ἐκφυγεῖν τοὺς λαμ-
10 πρῶς ἀνακηρυττομένους, καὶ διὰ τοῦτο ἔοικας τεθορυβῆσθαι. Τοῦτο οὖν μαθὼν, ἀπαλλάγηθι τοῦ θορύβου. Ἄμεινον γὰρ ἀρετὴν μετιόντας κακηγορεῖσθαι παρὰ τῶν μηδένα εἶναι βουλομένων εὐδόκιμον, ἢ κακίαν ἀσπαζομένους κροτεῖσθαι παρὰ τῶν ὀρθῆν τῶν πραγμάτων κρίσιν μὴ κεκτημένων.

15 ΣΖΕ'.— ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ

“Οτι πολλοὶ τὰς παραινέσεις ἄδοντες, ἐν μέσῳ ἐκθειάζοντες, πᾶν τὸνναντίον λάθρα τολμῶσιν.

Εἰ μὲν πάντες οἱ ταῖς Γραφαῖς ὠμίληκότες πρὸς τὴν ἐκείνων εἰσῆγησιν κατεστήσαντο τὸν θίον, εἶχέ σοὺ τινα λόγον ὁ λόγος, εἰ
20 δὲ πολλοὶ οὓς οἶδα ἐγώ, ἴσως δὲ καὶ αὐτός, τὰς παραινέσεις ἄδοντες, ἐν μέσῳ ἐκθειάζοντες, πᾶν τὸνναντίον λάθρα τολμῶσιν, οὐ διὰ τοῦτο τὰς Γραφὰς γραψόμεθα. Ἐφησαν μὴ ἀδικεῖν, καὶ πολλοὶ ἀδικοῦσι. Τί τοῦτο πρὸς αὐτάς; Ἐγραψα ἐγὼ Ζωσίμῳ ἀποστῆναι τῆς ἀσελγείας, αὐτὸς δὲ πλέον ἐγκαλινδεῖται τῷ βορβόρῳ. Τί
25 τοῦτο πρὸς ἐμέ; Οὐδέν, πλὴν εἰ μὴ τὴν ἀθυμίαν εἶποι τις ἄν.

ΣΖς'.— ΑΛΦΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

“Οτι οὐ τοῖς αὐτοῖς πράγμασι χαίρουσι πάντες ἄνθρωποι.

Λίαν θαυμάζω, ὅπως οὐ τοῖς αὐτοῖς χαίρουσι πάντες ἄνθρωποι, ἄλλ' οἱ μὲν συγγινωσκόμενοι ἐφ' οἷς πταίουσιν εἰς ἀρετὴν, οἱ
30 δὲ εἰς κακίαν παιδοτριβοῦνται. Καὶ τοῖς μὲν ἢ χρηστότης σωτήριον εὐρίσκεται βοήθημα, τοῖς δὲ ὀλέθριον δηλητήριον. Τοὺς μὲν

πλανώμενος κανείς νὰ τὰ ἀποσπάσει καὶ νὰ τὰ προσαρμόσει ἐκεῖ ὅπου θέλει, ὅμως ἡ ἀλήθεια καὶ νικοῦσε καὶ νικᾷ καὶ θὰ νικᾷ ὅλους αὐτοὺς πού τόλμησαν μὲ τρόπο κακοῦργο ἢ νὰ τὰ παραποιήσουν ἢ νὰ τὰ παρερμηνεύσουν.

294. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Οτι εἶναι προτιμότερο νὰ κατηγορούμαστε ἀσκώντας τὴν ἀρετὴ, παρὰ νὰ χειροκροτούμαστε ἀποδεχόμενοι τὴν κακία.

Ἄγνοεῖς, ὅπως φαίνεται, ὅτι ὁ φθόνος συνήθως συμβαίνει μὲ τὶς ὑπεροχὲς τῶν πράξεων, καὶ αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ξεφύγουν ἐκεῖνοι πού ἀνακηρύσσονται μὲ τρόπο λαμπρό, καὶ γι’ αὐτὸ φαίνεται ἔχεις ἀνησυχήσει. Μαθαίνοντάς το λοιπὸν αὐτό, ἀπαλλάξου ἀπὸ τὴν ἀνησυχία. Γιατὶ εἶναι προτιμότερο ἀσκώντας τὴν ἀρετὴ νὰ κατηγορούμαστε ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν θέλουν νὰ ὑπάρχει κανένας εὐδόκιμος, παρὰ ἀσπαζόμενοι τὴν κακία νὰ χειροκροτούμαστε ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν ἔχουν ὀρθὴ κρίση τῶν πραγμάτων.

295. ΣΤΟΝ ΙΣΧΥΡΙΩΝΑ

“Οτι πολλοί, ἐνῶ ἐπαινοῦν τὶς παραινέσεις καὶ τὶς ἐκθεάζουν δημόσια, κρυφὰ ἐπιχειροῦν κάθε τι τὸ ἀντίθετο.

Ἐὰν ὅλοι, ὅσοι μελέτησαν τὶς Γραφές, προσάρμοζαν τὴ ζωὴ τους σύμφωνα μὲ τὴν εἰσήγησιν ἐκείνων, θὰ εἶχε κάποια δικαιολογία ὁ λόγος σου, ἐφόσον ὅμως πολλοί, τοὺς ὁποίους ἐγὼ γνωρίζω, ἴσως μάλιστα καὶ σύ, ἐνῶ ἐπαινοῦν τὶς συμβουλές, ἐκθειάζοντάς τὶς δημοσίως, κρυφὰ κάνουν κάθε τι τὸ ἀντίθετο, δὲν θὰ κατηγορήσουμε γι’ αὐτὸ τὶς Γραφές. Εἶπαν νὰ μὴ ἀδικοῦμε, καὶ πολλοὶ ἀδικοῦν. Τί φταῖνε οἱ Γραφές; Ἐγὼ ἔγραψα στὸν Ζώσιμο νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀσέλγεια. Αὐτὸς ὅμως κυλιέται περισσότερο στὸ βουρκο. Σὲ τί φταίω ἐγὼ; Σὲ τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λύπη πού νοιώθω, θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κάποιος.

296. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΛΦΙΟ

“Οτι δὲν χαίρονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ἴδια πράγματα.

Ἄπορῶ πολὺ γιατί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν χαίρονται γιὰ τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ ἄλλοι ὅταν συγχωροῦνται γιὰ τὰ πταίσματα πού κάνουν ἐπιδίδονται στὴν ἀρετὴ, καὶ ἄλλοι στὴν κακία. Σὲ ἄλλους ἐπίσης ἡ καλωσύνη ἀποτελεῖ σωτήριο φάρμακο, ἐνῶ σὲ ἄλλους καταστρεπτικὸ δηλητήριο.

γὰρ ῥώννυσι, τοὺς δὲ ἐκλύει τοὺς μὲν δυσωπεῖ, τῶν δὲ καὶ τὸ ἐρυθριᾶν προσαφαιρεῖται. Ἄλλ' οὐδὲ τῷ παραπόδας ἀπαιτεῖσθαι δίκας, πάντες ὁμοίως ὠφελοῦνται. Οἱ μὲν γὰρ ὡς ἀπάνθρωπον τοῦτο αἰτιῶνται, οἱ δὲ φόβῳ μὲν, οὐ πόθῳ δέ, τῶν κακῶν ἀπέχονται. Καὶ οἱ μὲν φιλονεικοῦντες τῇ δίκῃ, ἀδικεῖν πειρῶνται, οἱ δὲ παθεῖν φεύγοντες, οὐ δρῶσιν ἂν δρᾶν ἐθέλωσιν. Ἀμείνους μὲν ὄντες τῶν μηδὲ φόβῳ σωφρονιζομένων, καταδεέστεροι δὲ τῶν πόθῳ εὐδοκιμούντων, πλεον ἢ ὅσον αὐτοὶ ἀμείνους εἰσὶ τῶν μηδὲ τὴν δίκην δεδοικότες. Οἱ μὲν γὰρ τὴν τιμωρίαν, οἱ δὲ τὴν σωτη-
10 ρίαν φεύγουσι, καὶ οἱ μὲν τὸ μὴ δοῦναι δίκην, οἱ δὲ τὸ δοῦναι διώκουσιν.

Ἐπεὶ τοίνυν τί ποιητέον ἔφησεν ἐν τῷ τῷ συγγράμῳ, ἀκριβῶς μὲν οὐκ ἔχω λέγειν. Ὁ γὰρ τὰς καρδίας ἐμβατεύων οἶδε. Πλήν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, χρὴ μὲν τοῖς μικροῖς ἀμαρτήμασι, εἰ μὲν λανθάνον-
15 τες βελτιοῦνται, μηδὲ εἰδέναι προσποιεῖσθαι, εἰ δὲ εἰς τὸ χεῖρον τρέπονται, μετὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν μετρίαν ἐπιτίμησιν συγγνώμην νέμειν, ἐπὶ δὲ τοῖς μεγάλοις ταύτην ταμιεύεσθαι, καὶ σωφρονίζειν τοὺς πταίοντας καὶ χωρισμῶ καὶ ἐπιτιμῖα, ἕως ἂν μετανοήσωσι, καὶ τότε προσίεσθαι.

20

ΣΖΖ'.— ΙΩΣΗΦ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγαλοφροσύνης.

Εἰ μὲν τὸ τῶν ἄλλων, οὐκ οἶδ' ὅπως, προκεκρίσθαι καὶ εἰς ἱερωσύνην κατατετάχθαι, ἐφύσησέ σε καὶ μέγα φρονεῖν παρεσκεύασεν, ὡς μηδὲ τοὺς ἐν τοῖς ὑπηκόοις τελούντας μὲν, εὐδοκιμούν-
25 τας δὲ ζηλοῦν, ἐλεῶ σε τῆς ἀνοίας. Εἰ δὲ οὐκ ἀξιοῖς πρὸς ἐλάττους ὄρᾶν, καὶ τοῦτο αὐτὸ δεινότατον. Εἰ τῶν τοσούτων, ὡς οἶει, λειπομένων τῇ ἀξίᾳ χείρων ἐν τοῖς ἔργοις φανείης, καὶ ὧν κρατεῖν, οὐδὲν ἡγῆ θαυμαστόν, τούτων ἠττᾶσθαι δόξεις. Καὶ μήν, εἰ κάκεινων ῥαθυμίας ἔπνει ὁ θίος, σὲ οὐκ ἔδει τὴν περὶ τὴν ἀρετὴν ἐπιμέ-
30 λειαν προέσθαι. Τὸ γὰρ μέσον πρὸς ἐκείνους σοι οὐκ ὀλίγον ὑπάρχον ἀφηρεῖτο τὴν συγγνώμην. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι μὲν λαμπρότεροι

” Ἄλλους τοὺς δυναμώνει, καὶ ἄλλους τοὺς ἔξαχρειώνει. ” Ἄλλους τοὺς κάνει νὰ ντρέπονται, καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀφαιρεῖ ἀκόμα καὶ τὸ κοκκίνισμα ἀπὸ τὴ ντροπὴ. Ἄλλ’ οὔτε καὶ τιμωρούμενοι ἀμέσως μετὰ τὸ πταῖσμα ὠφελοῦνται ὅλοι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Γιατὶ ἄλλοι αὐτὸ τὸ κατηγοροῦν ὡς ἀπάνθρωπο, καὶ ἄλλοι ἀποφεύγουν τὰ κακὰ ἀπὸ φόβο, καὶ ὄχι ἀπὸ πόθο. Καὶ αὐτοὶ ποὺ φιλονεικοῦν στὴ δίκη, προσπαθοῦν νὰ ἀδικήσουν, ἐνῶ ἄλλοι ἀποφεύγοντας τὴν τιμωρία δὲν κάνουν αὐτὰ ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ κάνουν. ” Ἄν καὶ εἶναι καλύτεροι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν διορθώνονται οὔτε ἀπὸ φόβο, εἶναι κατώτεροι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εὐδοκιμοῦν ἕξαιτίας τοῦ πόθου τους, περισσότερο ἀπὸ ὅσο αὐτοὶ εἶναι καλύτεροι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν φοβοῦνται οὔτε τὴ δίκη. Γιατὶ ἐκεῖνοι ἀποφεύγουν τὴν τιμωρία, ἐνῶ αὐτοὶ τὴ σωτηρία. Καὶ ἐκεῖνοι βέβαια ἐπιδιώκουν νὰ μὴ τιμωρηθοῦν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι νὰ τιμωρηθοῦν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ρώτησες, τί πρέπει νὰ κάνουμε μέσα σὲ τόση σύγχυση, ἀκριβῶς βέβαια δὲν μπορῶ νὰ σοῦ πῶ. Γιατὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζει ἐκεῖνος ποὺ μπαίνει στὶς καρδιές. Ὡστόσο, ὅπως ἐγὼ νομίζω, πρέπει στὰ μικρὰ ἁμαρτήματα, ἐὰν βελτιώνονται χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, οὔτε νὰ προσποιούμαστε ὅτι τὰ γνωρίζουμε, ἐὰν ὅμως πηγαίνουν πρὸς τὸ χειρότερο, μετὰ τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν μέτρια ἐπιτίμηση, νὰ τοὺς δίνουμε συγχώρηση. Στὰ μεγάλα ὅμως ἁμαρτήματα νὰ ἀποταμιεύουμε τὴ συγχώρηση καὶ νὰ τιμωροῦμε αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ μὲ ἀπομάκρυνση καὶ μὲ ἐπιτίμια, μέχρι νὰ μετανοήσουν, καὶ τότε νὰ γίνονται δεκτοί.

297. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΙΩΣΗΦ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς μεγαλοφροσύνης.

Ἐὰν τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἄλλοι, δὲν ξέρω πῶς, προκρίθηκαν καὶ προωθήθηκαν στὴν ἱερωσύνη, σοῦ φούσκωσε τὰ μυαλὰ καὶ σὲ ἔκανε νὰ μεγαλοφρονεῖς, ὥστε νὰ μὴ θαυμάζεις οὔτε ἐκείνους ποὺ βρίσκονται βέβαια στὴν τάξη τῶν πιστῶν, ἀλλὰ εὐδοκιμοῦν, σὲ λυπᾶμαι γιὰ τὴν ἀνοησία σου. Ἐὰν λοιπὸν δὲν καταδέχεσαι νὰ βλέπεις πρὸς τοὺς κατωτέρους, καὶ αὐτὸ μόνο εἶναι πολὺ φοβερό. Ἐὰν ἀπὸ αὐτοὺς πού, ὅπως νομίζεις, ὑπολείπονται τόσο πολὺ στὴν ἀξία ἀπὸ σένα, φανεῖς ὅτι στὰ ἔργα εἶσαι χειρότερος, καὶ δὲν θεωρεῖς τίποτε τὸ ἀξιο θαυμασμοῦ σ’ αὐτοὺς ποὺ εἶσαι ἡγέτης τους, θὰ φανεῖς ὅτι εἶσαι κατώτερος ἀπὸ αὐτούς. Καὶ βέβαια ἂν καὶ ἐκείνων ἡ ζωὴ ἦταν γεμάτη ραθυμία, σὺ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψεις τὴ φρονίδα γιὰ τὴν ἀρετὴ. Γιατί, ἐπειδὴ ἡ διαφορὰ σου ἀπὸ ἐκείνους δὲν εἶναι

καὶ εὐδοκιμώτεροί εἰσιν, καίτοι τὸν ἡγησόμενον οὐκ ἔχοντες, σὺ δὲ (ἀλλ' οὐδὲν βούλομαι δυσχερὲς εἰπεῖν), θέα οἱ τελευταῖα τὸ κακόν.

ΣΖΗ'.- ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

5 Ὅτι ἄμεινον ἀσκοῦντας τὴν ἀρετὴν γενναίως φέρειν τὰς τῶν δασκάνων κακοηθείας, ἢ τὸ φθονεῖσθαι παραιτουμένους ἀρετῆς ἀφίστασθαι.

Μὴ νόμιζε τῷ ἀσκεῖν ἀρετὴν, τὰς διαβολὰς διακρούεσθαι. Μάλιστα γὰρ οἱ τοιοῦτοι ἐπιβουλεύονται παρὰ τῶν τιμῆν μὲν οὐκ
10 ἔχόντων, διὰ τὸ μὴ ἀσκεῖν ἀρετὴν, τοῖς δὲ ἀπ' ἀρετῆς τιμωμένοις φθονοῦντων. Ἄμεινον τοίνυν ἀσκοῦντας γενναίως φέρειν τὰς τῶν δασκάνων κακοηθείας, ἢ τὸ φθονεῖσθαι παραιτουμένους ἀρετῆς ἀφίστασθαι.

ΣΖΘ'.- ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

15 Περί τῶν θαυμαζόντων μὲν τὸν Παῦλον, μὴ μιμουμένων δὲ ἐκείνων δι' ὧν οὗτος θαυμαστός ἐγένετο.

Θαυμάζω, πῶς τὸν Παῦλον θαυμάζοντές τινες τῶν νῦν τὸν διδασκαλικὸν θρόνον ἐπανηρημένων, δι' ὧν θαυμαστός ἐγένετο ἐκεῖνος οὐκ ἐξετάζουσιν. Ἐκεῖνος γὰρ (ἵνα τὰ σημεῖα παρῶ, καὶ
20 τὰς νηστείας καὶ τὰς ἀγρυπνίας καὶ τὰς φροντίδας καὶ τὸν πεπυρωμένον ζῆλον, ὅτι τε τοῖς ἀσθενέσι συνησθένει, καὶ ἄλλων σκανδαλιζομένων αὐτὸς ἐπυροῦτο), ἀφ' ἧς πεποίηται δημηγορίας πρὸς τοὺς φοιτητάς, λαμπρὸς εἰκότως καὶ περίβλεπτος ἀπεφάνθη. Ἐφη γάρ· «Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ὑμῶν ἐπέ-
25 θύμησα. Αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖραι αὐταί». Οὗτοι δὲ (ἀλλ' οὐδὲν βούλομαι δυσχερὲς εἰπεῖν), οὐκ ἐρυθριῶσιν ἑαυτοὺς τοιούτῳ παραβάλλοντες ἀνδρὶ καὶ φάσκοντες ἐκείνου εἶναι διάδοχοι. Ἄλλ' οὐ λανθάνουσι. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνον θαυμάζοντες, οὐχ ἵνα μιμήσωνται, ἀλλ'
30 ἵνα, θείου ἀνδρὸς διάδοχοι νομισθέντες, τιμηθῶσιν, οὐκ ἀφ' ὧν αὐτοὶ πράττουσιν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἐκεῖνος πράξας θαυμάζεται.

μικρή, θὰ σοῦ ἀφαιροῦσε τὴ συγγνώμη. Ἐὰν ὅμως ἐκεῖνοι εἶναι λαμπρότεροι καὶ εὐδοκιμότεροι, ἂν καὶ δὲν ἔχουν αὐτὸν ποὺ θὰ τοὺς καθοδηγήσει, σὺ (ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ πῶ κάτι δυσάρεστο) κοίταξε ποὺ τελειώνει τὸ κακό.

298. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Ὅτι εἶναι προτιμότερο ἀσκώντας τὴν ἀρετὴ νὰ ὑποφέρουμε μὲ γενναιότητα τὶς κακοήθειες τῶν φθονερῶν, παρά, ἀποφεύγοντας τὸ νὰ φθονοῦμαστε, νὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴν ἀρετὴ.

Νὰ μὴ νομίζεις, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἀσκεῖς τὴν ἀρετὴ, θὰ ἀποφύγεις τὶς συκοφαντίες. Γιατὶ αὐτοὶ κυρίως συκοφαντοῦνται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν βέβαια τιμὴ, ἐπειδὴ δὲν ἀσκοῦν τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ φθονοῦν ἐκείνους ποὺ τιμῶνται γιὰ τὴν ἀρετὴ τους. Εἶναι λοιπὸν προτιμότερο νὰ τὴν ἀσκοῦμε καὶ νὰ ὑπομένουμε γενναῖα τὶς κακοήθειες τῶν φθονερῶν, παρά προκειμένου νὰ ἀποφύγουμε τὸν φθόνον, νὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴν ἀρετὴ.

299. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΕΡΜΙΝΟ

Γιὰ ἐκείνους ποὺ θαυμάζουν βέβαια τὸν Παῦλο, ἀλλὰ δὲν μιμοῦνται ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔγινε θαυμαστός.

Ἐπορῶ πῶς κάποιοι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ διάλεξαν τὸν διδασκαλικὸ θρόνον, ἐνῶ θαυμάζουν τὸν Παῦλο, δὲν ἐξετάζουν ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ἔγινε ἀξιοθαύμαστος. Γιατὶ ἐκεῖνος (γιὰ νὰ παραλείψω τὰ θαύματα καὶ τὶς νηστεῖες καὶ τὶς ἀγρυπνίες καὶ τὶς φροντίδες καὶ τὸν ὀλόθερμον ζῆλον του, καὶ τὸ ὅτι ἀσθενοῦσε μαζί μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ ὅταν ἄλλοι σκανδαλίζονταν αὐτὸς ὑπέφερε φοβερά)⁷⁸, μὲ τὴν δημηγορίαν του ποὺ ἀπευθύνει πρὸς τοὺς ἀκροατὲς του δικαιολογημένα ἀποδείχθηκε λαμπρὸς καὶ ξακουστός. Γιατὶ εἶπε: «Δὲν ἐπιθύμησα κανενὸς ἀπὸ σᾶς τὰ χρήματα ἢ τὸ χρυσάφι ἢ τὰ ἐνδύματα. Σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε, ὅτι τὶς ἀνάγκες τὶς δικές μου καὶ τῶν συντρόφων μου τὶς ἐξυπηρέτησαν τὰ ἴδια μου τὰ χέρια»⁷⁹. Αὐτοὶ ὅμως (ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ πῶ τίποτε βαρὺ), δὲν κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπὴ συγκρίνοντας τὸν ἑαυτὸ τους μὲ τέτοιον ἄνδρα καὶ λέγοντας ὅτι εἶναι διάδοχοι ἐκείνου. Ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ κρυφθοῦν. Γιατὶ γι’ αὐτὸ τὸν θαυμάζουν, ὄχι γιὰ νὰ τὸν μιμηθοῦν, ἀλλὰ γιὰ νὰ τιμηθοῦν, θεωρούμενοι ὡς διάδοχοι θεοῦ ἄνδρα, ὄχι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κάνουν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔκανε ἐκεῖνος καὶ θαυμάζεται.

79. Πράξ. 20, 33 ἐ.

Τ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Σύγκρισις ἱερέων πρὸς Σαμουήλ.

Εἰ τῷ Παύλῳ παραχωροῦσι, διὰ τὸ εἰρηκέναι τὸν Σωτῆρα,
 «Σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος», τί φαῖεν καὶ περὶ τοῦ Σαμουήλ,
 5 τοῦ ἐν χρόνοις πολιτευσαμένου, μηδὲ τελείαν ἀπαιτοῦσιν ἀρετήν;
 Καὶ γὰρ κακεῖνος τοῖς ὑπηκόοις τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον ἐπιτρέ-
 ψας, καὶ προκαλεσάμενος τὸν βουλόμενον ἐλέγξει, εἰ, ἐπεθυμήσας
 τινὸς ὡς ἄρχων, ἠδίκησε τοὺς ἀρχομένους, ὑπ' οὐδενὸς ἐνεκλήθη,
 οὔτε ἐάλω, ἐφ' οἷσπερ συνεχῶς οὔτοι ἀλίσκονται.

10

ΤΑ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Περὶ τοῦ Εὐσεβίου, τοῦ τὰ τῶν πενήτων σφετεριζομένου.

Εἰ οἰκονόμος εἴρηται παρὰ τὸ ἐκάστῳ τὸ οἰκεῖον νέμειν, ἢ
 παρὰ τὸ ἐκάστῳ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τὸ πρὸς ἀξίαν νέμειν, εἰκότως
 θαυμάξεις, πῶς Εὐσέβιος, μηδὲν τοιοῦτο διαπραττόμενος, ἀλλὰ
 15 καὶ δημοβόρος ὢν, ἔτι καὶ δημηγορεῖν τολμᾷ, τὰ μὲν τῶν πενήτων
 σφετεριζόμενος, στόμα δὲ ἀνοῖξαι ἐπιχειρῶν ὑπὸ τῶν Γραφῶν
 κεκλεισμένον.

ΤΒ'.- ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἰσότητος.

20 Ὡσπερ ἡ ἀνωμαλία ἢ ἐν τῷδε τῷ βίῳ χορεύουσα τῆς ἰσότητος
 εἶναι δοκεῖ διαφορὰ, οὕτω καὶ ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀνισότης.
 Οὐ γὰρ πάντες τῶν αὐτῶν ἀπολαύσονται. Οὐδὲ γὰρ δίκαιον τοῖς
 μὴ τὸ ἴσον πεποιηκόσι τὸ ἴσον ἀπονεμηθῆναι. Ἰσότητός ἐστι καὶ
 δικαιοσύνης ἀπόδειξις. Ἀλλ' ἢ μὲν ἐνταῦθα ἀνωμαλία μελέτης καὶ
 25 γυμνασίας ἔνεκα συγκεχώρηται, ἢ δὲ ἐκεῖθεν δικαιοσύνης ἔνεκεν
 καὶ εὐδοκίμησεως γενήσεται.

ΤΓ'.- ΠΑΥΛΩ

Περὶ τῆς πρὸς τὸ Θεῖον συνεισφορᾶς ἐν ταῖς εὐχαριστίαις.

Ἐν ταῖς πρὸς τὸ Θεῖον εὐχαριστίαις χρὴ πάντα συνεισε-
 30 νεγκεῖν ὃ ἔχομεν, ἐπειδὴ οὐκ ἔχομεν ὃ χρεωστούμεν. Τί γὰρ καὶ
 προσενέγκοιμεν ἄξιον τῷ πάσης ἀμοιβῆς κρείττονι;

300. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Σύγκριση ιερέων πρὸς τὸν Σαμουήλ.

Ἐὰν παραμερίζουν μπροστά στὸν Παῦλο, ἐπειδὴ ὁ Σωτῆρας εἶπε, «Αὐτὸς εἶναι ὄργανο τῆς ἐκλογῆς μου»⁸⁰, τί θὰ μπορούσαν νὰ ποῦν καὶ γιὰ τὸν Σαμουήλ, ὁ ὁποῖος διοίκησε ἐπὶ χρόνια, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν ἀπαιτοῦν τέλεια ἀρετή; Γιατὶ καὶ ἐκεῖνος, ἀφήνοντας στοὺς ὑπηκόους τὴν ἀπόφαση γι' αὐτὸν καὶ προτρέποντας ὅποιον ἤθελε νὰ τὸν κατηγορήσει, ἐὰν, ἐπιθυμώντας κάτι σὰν ἄρχοντας, ἀδίκησε τοὺς ἀρχομένους, δὲν κατηγορήθηκε ἀπὸ κανένα, οὔτε συνελήφθη γι' αὐτὰ πού αὐτοὶ συλλαμβάνονται συνεχῶς⁸¹.

301. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΙΕΡΑΚΑ

Γιὰ τὸν Εὐσέβιο, πού σφετεριζόταν τὰ τῶν φτωχῶν.

Ἐὰν ἡ λέξη οἰκονόμος προέρχεται ἀπὸ τὸ ὅτι μοιράζει στὸν καθένα αὐτὸ πού τοῦ ἀνήκει, ἢ πού μοιράζει στὸ καθένα ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ οἴκου αὐτὸ πού τοῦ ἀξίζει, δικαιολογημένα ἀπορεῖς, πῶς ὁ Εὐσέβιος, πού δὲν κάνει τίποτε τέτοιο, ἀλλὰ καὶ σπαταλᾷ αὐτὰ πού ἀνήκουν στὸν λαὸ, τολμᾷ ἀκόμα καὶ νὰ ἀγορεύει, ἀπὸ τὴ μιὰ οἰκειοποιούμενος αὐτὰ πού ἀνήκουν στοὺς φτωχοὺς, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τολμᾷ νὰ ἀνοίγει τὸ στόμα του, πού ἀπὸ τίς Γραφές εἶναι κλεισμένο.

302. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

Γιὰ τὴν ἰσότητα στὴ μέλλουσα ζωή.

Ὅπως ἡ ἀνωμαλία, ἢ ὁποία θριαμβεῦει σ' αὐτὴ τὴ ζωή, θεωρεῖται ὅτι εἶναι διαφορὰ τῆς ἰσότητας, ἔτσι καὶ ἡ ἀνισότητα τοῦ μελλοντικοῦ αἵωνα. Καθόσον δὲν θὰ ἀπολαύσουν ὅλοι τὰ ἴδια. Γιατὶ δὲν εἶναι δίκαιο σ' αὐτοὺς πού δὲν ἔκαναν ἴσα ἔργα, νὰ ἀπονεμηθεῖ τὸ ἴσο. Εἶναι ἀπόδειξη ἰσότητας καὶ δικαιοσύνης. Ἡ ἐδῶ βέβαια ἀνωμαλία ἐπετράπη πρὸς μελέτη καὶ ἄσκηση, ἐνῶ ἡ ἐκεῖ ἀνισότητα θὰ γίνεῖ γιὰ λόγους δικαιοσύνης καὶ εὐδοκίμησης.

303. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

Γιὰ τὴ συνεισφορά πρὸς τὸν Θεὸ κατὰ τίς εὐχαριστίες.

Στίς εὐχαριστίες πρὸς τὸν Θεὸ πρέπει νὰ συνεισφέρουμε ὅλοι αὐτὸ πού ἔχουμε, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε αὐτὸ πού ὀφείλουμε. Γιατὶ τί ἄξιο θὰ μπορούσαμε νὰ προσφέρουμε σ' αὐτὸν πού εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἀμοιβή;

ΤΔ' - ΠΕΤΡΩ

Περὶ τῆς ἔξωθεν δόξης, τῆς τὴν ἔνδον ἀδοξίαν νευρούσης.

Τὸ ἄδοξα πράττοντα, ἔνδοξον δοκεῖν εἶναι, πολλοῖς μὲν εὐκταῖον, σοφοῖς δὲ οὐκ ἐράσιμον. Ἡ γὰρ ἔξωθεν δόξα τὴν ἔνδον
5 ἀδοξίαν νευροῖ, καὶ τὸ δοκεῖν ὑγιαίνειν τοῦ ὄντως ὑγιαίνειν φαντασίαν ἐμποιοῦν, οὐδὲ θεραπείαν προσίεσθαι συγχωρεῖ.

ΤΕ' - ΤΩ ΑΥΤΩ

Ὅτι χρὴ ἐναβρύνεσθαι ἐπὶ τῷ πράττειν ἃ χρὴ,
καὶ λυπεῖσθαι, ἐπὶ τὸ δικαίως ἀδοξεῖν.

10 Ὡσπερ, εἴ γε χρὴ ὅλως ἐναβρύνεσθαι, οὐκ ἐπὶ τῷ πράττειν ἀπλῶς ἃ μὴ δεῖ χρὴ σεμνύνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πράττειν ἃ χρὴ (ἔστι γὰρ ἀπραξία πράξεως αἰρετωτέρα), οὕτω καὶ ἐπὶ τὸ ἀδοξεῖν ἀπλῶς οὐ χρὴ λυπεῖσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δικαίως ἀδοξεῖν. Ἔστι γὰρ ἀδοξία δόξης ἀσφαλεστέρα.

15 ΤΣ' - ΘΕΟΔΟΣΙΩ

Περὶ τῆς τρυφῆς, τῆς μητρὸς καὶ τροφοῦ πάσης
ἀκολασίας, τῆς αὐταρκείας καὶ τῆς ἀθυμίας.

Ἡ τρυφή, ἡ πάσης ἀκολασίας καὶ μήτηρ καὶ τροφός, ὅταν
τραπέξῃ πληθούση καὶ παντοίοις ὄψοις καὶ ἠδύσμασι κομώση,
20 τὴν μὲν γεῦσιν τῶν ὀρώντων πρὸς ἐπιθυμίαν κινήσῃ, τὸν δὲ νοῦν τῶν χρωμένων ἐπιβρίθουσα χρήσασθαι τινα ἀναπείσῃ, τὸ τῆνικαῦτα ναυάγιον αὐτῷ προξενεῖ, εἰς τὸν θυθὸν τῶν παθῶν καταποντίσασα. Φυλάττου τοίνυν ταύτην, καὶ τὴν αὐτάρκειαν τίμα, εὖ εἰδώς, ὅτι οὔτε τὸ αἰσχρὸν οἶόν τε ἀγαθὸν γενέσθαι τῇ τῶν πραττόντων
25 συμφωνία κοσμούμενον, κἂν πάντες ῥήτορες καὶ σοφισταὶ συναγωνίζονται, οὔτε τὸ καλὸν μεταπεσεῖται εἰς τοῦναντίον, κἂν εἷς μόνος, μᾶλλον δὲ μηδ' εἷς φαίνεται τούτου ἐραστής. Παρεῖς τοίνυν τὴν τῶν πολλῶν ψῆφον, αὐτῆς ἔχου τῆς ἀρετῆς, καὶ πάντα μὲν ποίει καὶ μυρίοις ὀφθαλμοῖς τὰ κατὰ σαντὸν περισκόπει, ὅπως μη-
30 δεμία παρὰ σοῦ τοῖς πέλας ἐπιφύηται βλάβη, τῷ πᾶσαν σκανδάλου ῥίζαν ἐκτέμνειν. Εἰ δὲ οὕτω σου διακεμένου, τινὲς τῶν μηδὲ ἀγαθὸν πραττόντων, τοῖς δὲ πράττουσι φθονούντων, κατηγοροῦσι, μὴ

304. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ δόξα, ἡ ὁποία αὐξάνει τὴν ἐσωτερικὴ ἀδοξία.

Τὸ νὰ κάμνει κανεὶς πράγματα ἄδοξα καὶ νὰ θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἔνδοξος, στοὺς πολλοὺς βέβαια εἶναι κάτι ποὺ τὸ εὐχονται, στοὺς σοφοὺς ὅμως δὲν εἶναι ἀγαπητό. Γιατὶ ἡ ἐξωτερικὴ δόξα αὐξάνει τὴν ἐσωτερικὴ ἀδοξία, καὶ μὲ τὸ νὰ φαίνεται κανεὶς ὅτι εἶναι ὑγιῆς, προκαλεῖ ψευδαίσθησι τῆς πραγματικῆς ὑγείας, καὶ δὲν ἐπιτρέπει οὔτε θεραπεία νὰ τοῦ προσφερθεῖ.

305. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ καμαρώνουμε πράττοντας αὐτὰ ποὺ πρέπει, καὶ νὰ λυπούμαστε ὅταν στερούμαστε τὴ δίκαια δόξα.

“Ὅπως ἐὰν πρέπει γενικὰ νὰ καμαρώνουμε, πρέπει νὰ καμαρώνουμε ὄχι κάνοντας ἀπλῶς αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ καμαρώνουμε, ἀλλὰ κάνοντας αὐτὰ ποὺ πρέπει (γιατὶ ὑπάρχει ἀπραξία προτιμότερη ἀπὸ πράξη), ἔτσι καὶ ὅταν στερούμαστε ἀπλῶς τὴ δόξα, δὲν πρέπει νὰ λυπούμαστε, ἀλλὰ νὰ λυπούμαστε ὅταν στερούμαστε τὴ δόξα δίκαια. Γιατὶ ὑπάρχει ἀδοξία πιὸ ἀσφαλῆς ἀπὸ τὴ δόξα.

306. ΣΤΟΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

Γιὰ τὴν τρυφή, τὴ μητέρα καὶ τροφὸ κάθε ἀκολασίας,
καθὼς καὶ γιὰ τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴν ἀθυμία.

Ἡ τρυφή, ἡ μητέρα καὶ τροφὸς κάθε ἀκολασίας, ὅταν μὲ τραπέζι γεμᾶτο καὶ φροντισμένο μὲ κάθε εἶδος φαγητῶν καὶ ποτῶν, κινήσει τὴ γεύση αὐτῶν ποὺ τὰ βλέπουν πρὸς ἐπιθυμία αὐτῶν, καί, γεμίζοντας τὸν νοῦ αὐτῶν ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν, πείσει κάποιον νὰ τὰ δοκιμάσει, τότε προκαλεῖ σ’ αὐτὸν ναυάγιο βυθίζοντάς τον στὸν βυθὸ τῶν παθῶν. Νὰ φυλάγεσαι λοιπὸν ἀπὸ αὐτήν, καὶ νὰ τιμᾷς τὴν αὐτάρκεια, γνωρίζοντας καλά, ὅτι οὔτε τὸ αἰσχρὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀγαθόν, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ τὴ συμφωνία ἐκείνων ποὺ τὸ κάνουν, ἀκόμα καὶ ἂν ὅλοι οἱ ῥήτορες καὶ σοφιστὲς συνηγοροῦν γι’ αὐτό, οὔτε τὸ καλὸ θὰ μεταπέσει στὸ ἀντίθετο, ἔστω καὶ ἂν μόνο ἓνας, ἢ καὶ κανένας δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἐραστής του. Ἀφήνοντας λοιπὸν τὴ γνώμη τῶν πολλῶν, νὰ προσηλώνεσαι μόνο στὴν ἀρετὴ, καὶ νὰ κάνεις τὰ πάντα καὶ νὰ προσέχεις μὲ μύρια μάτια τὸν ἑαυτό σου, ὥστε νὰ μὴ προξενεῖται καμμιά βλάβη στοὺς πλησίον σου ἀπὸ σένα, μὲ τὸ νὰ κόβεις κάθε ρίζα σκανδάλου. Καὶ ἂν, ἐνῶ ἐνεργεῖς μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν κάνουν κανένα καλόν, φθονώντας

δίδου σαντὸν ἔκδοτον τῇ ἀθυμῖα, ἀλλὰ καὶ ταύτην γενναίως ἔνεγκον τοῦ ἐχθροῦ τὴν προσβολήν, ἐννοῶν, ὅτι οὐκ ἂν ταύτῃ χρῆσαιτο τῇ μηχανῇ πρὸς τὸ καταβαλεῖν σου τὴν πεπτυρωμένην πολιτείαν, εἰ μὴ ἄκρως αὐτοῦ καθάψαιτο τῆς σῆς εὐδοκμηήσεως τὸ κλέος.

5

ΤΖ'.- ΕΥΑΓΓΕΛΩ

Περὶ τῆς θείας φιλανθρωπίας.

Εἰ καὶ οὐ ῥάδιον περιοφθέντα καιρὸν ἀνακαλέσασθαι (ὄξυτάτη τῇ φορᾷ χρώμενος, οὐκ ἐὰν ἀναδραμεῖν τοὺς πταίσαντας ἐπὶ τὴν τῶν ἀμαρτηθέντων ἐπανόρθωσιν), ἀλλὰ γε ἡ θεία φιλανθρωπία, 10 καὶ λόγων καὶ νόμων κρείττων τυγχάνουσα, τοὺς μεταγινώσκοντας προσίεται, καὶ τῇ ἐκείνων προθυμῖα τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα ἐγκαταμίξασα καὶ τῷ βραχὺ χρόνῳ τὸ εὐτονον τῆς μετανοίας κεράσασα, θεραπείαν ὀρέγει τοῖς πταίσασιν.

ΤΗ'.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

15 Περὶ τῶν παραποιούντων καὶ παρερμηνεύοντων τοὺς θείους χρησμούς.

Οἱ τοὺς θείους ἢ παραποιῆσαι ἢ παρερμηνεῦσαι χρησμούς τολμήσαντες, πάσης ἀπολογίας καὶ συγγνώμης ἔπταισαν μείζονα. Τῷ γὰρ νομίζεῖν σοφώτερόν τι ἐπινενοηκέναι καὶ ἑαυτοὺς καὶ 20 τοὺς πεισθέντας εἰς τὸ τῆς ἀμαθίας ἔρριψαν πέλαγος. Πολλὰς γὰρ ῥήσεις τῶν ἱερῶν λογίων παρακρουόμενοι, τοὺς ἀκούοντας ἐλκύσαντες πρὸς ὅπερ ἠθέλησαν, καὶ διασάμενοι, τοῦ βουλήματος τοῦ νομοθέτου διήμαρτον, οὐ τὰ ἐκείνῳ δόξαντα φράσαντες, ἀλλὰ τὰς ἑαυτῶν βουλήσεις κυρώσαντες

25

ΤΘ'.- ΑΡΑΒΙΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Ἐποῖον χρῆ εἶναι τὸν παραινεντικὸν λόγον.

Χρῆ τὸν παραινέσιν γράφοντα, ἅτε λαμπρᾶς ἀπτόμενον ὑποθέσεως (οὐδὲν γὰρ λαμπρότερον τοῦ ψυχὴν πεπλανημένην ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδόν), πλεονάζειν μὲν τῷ λόγῳ, 30 ὅπου διατριβεῖν συμφέρει, παραδηλοῦν δὲ μόνον ἔνθα τούτου εἶη καιρός, καὶ μεθοδεύειν μὲν ὅπου μεταχειρήσεως χρεία, διαρρηδην

αὐτοὺς ποὺ τὸ κάνουν, τοὺς κατηγοροῦν, μὴν παραδίνεις τὸν ἑαυτό σου στὴ λιποψυχία, ἀλλὰ ἀντιμετώπισε γενναῖα καὶ αὐτὴ τὴν ἐπίθεση τοῦ διαβόλου, γνωρίζοντας ὅτι δὲν θὰ χρησιμοποιοῦσε αὐτὸ τὸ τέχνασμα γιὰ νὰ γκρεμίσει αὐτὴ τὴν ὀχυρωμένη μὲ πύργους πολιτεία σου, ἂν δὲν τὸν ἐνοχλοῦσε ἀπόλυτα ἡ δόξα τῆς εὐδοκίμησής σου στὴν ἀρετή.

307. ΣΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟ

Γιὰ τὴ θεία φιλανθρωπία.

Ἄν καὶ δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ γυρίσεις πίσω τὸν χρόνο ποὺ πέρασε (γιατί, κυλώντας μὲ μεγάλη ταχύτητα, δὲν ἐπιτρέπει νὰ γυρίσουν πίσω αὐτοὶ ποὺ ἔφταιξαν, γιὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὰ σφάλματά τους), ὅμως ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς χρόνους, δέχεται αὐτοὺς ποὺ μετανοοῦν, καὶ ἀναμιγνύοντας μὲ τὴ δική τους προθυμία καὶ τὴ δική του ἀγαθότητα, καὶ ἀνακατεύοντας μὲ τὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα καὶ τὴ δυνατὴ μετάνοια, προσφέρει θεραπεία σὲ ἐκείνους ποὺ διέπραξαν πταίσματα.

308. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ ἐκείνους ποὺ παραποιοῦν καὶ παρερμηνεύουν
τὶς θεῖες ἐντολές.

Αὐτοὶ ποὺ τόλμησαν νὰ παραποιήσουν ἢ νὰ παρερμηνεύσουν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἔπεσαν σὲ ἁμάρτημα μεγαλύτερο ἀπὸ κάθε δικαιολογία καὶ συγγνώμη. Γιατί, μὲ τὸ νὰ νομίζουν ὅτι ἐπινόησαν κάτι σοφώτερο, ἔρριξαν τοὺς ἑαυτούς τους καὶ ἐκείνους ποὺ τοὺς πίστεψαν στὸ πέλταγος τῆς ἀμάθειας. Παρερμηνεύοντας δηλαδή πολλὰ χωρία τῶν ἱερῶν λόγων καὶ παραδιάζοντάς τα, ὀδήγησαν τοὺς ἀκροατές τους ἐκεῖ ποὺ ἤθελαν, ξεφεύγοντας ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ νομοθέτη, λέγοντας ὅχι ἐκεῖνα ποὺ δίδαξε ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐπικυρώνοντας τὰ δικά τους θελήματα.

309. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΡΑΒΙΑΝΟ

Γιὰ τὸ ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ παραινετικὸς λόγος.

Αὐτὸς ποὺ γράφει κάποια παραινέση, ἐπειδὴ καταπιάνεται μὲ μεγάλη ὑπόθεση (γιατί δὲν ὑπάρχει λαμπρότερο πρᾶγμα ἀπὸ τὸ νὰ ἐπαναφέρει κανεὶς μιὰ ψυχὴ παραπλανημένη στὸν δρόμο τῆς ἀλήθειας) πρέπει νὰ ἐπιμένει περισσότερο στὸν λόγο, ἐκεῖ ὅπου συμφέρει νὰ ἐπιμείνει, νὰ κατηγορεῖ μόνο ὅταν εἶναι κατάλληλη ἡ στιγμή, νὰ χρησιμοποιοῦν ἐπίσης τεχνά-

δὲ λέγειν ὅσα σαφῶς ῥηθῆναι πρεπωδέστατον. Μόλις γὰρ ταύταις ταῖς ἀρεταῖς τοῦ λόγου χρώμενος δυνηθεῖ ψυχὴν ὑπὸ τῶν παθῶν βεβαπτισμένην ἀνμιῆσασθαι.

ΤΓ'— ΣΥΜΜΑΧΙΩ

5 Ὅτι χρὴ καταφρονεῖν τὰ ἐπίγεια, ἀντέχεσθαι δὲ τὰ οὐράνια.

Ὡς φήσ, εἰ τῶν μὲν καθ' ἡμᾶς ἡ μεταβολὴ κυρία, τὰ δὲ οὐράνια μεταβολῆς τυγχάνει κρείττονα, δι' ἣν αἰτίαν, ὧ σοφώτατε, μὴ τῶν μὲν καταφρονεῖς, τῶν δὲ ἐκθύμως περιέχῃ, καὶ βεβαιοῖς τοῖς ἔργοις τοὺς λόγους;

10 **ΤΙΑ'— ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ**
Προτροπὴ, ὅπως ἀποτρίψωνται τὴν περὶ ἑαυτῶν ἀδοξίαν.

Ἴσθε, ὡς ἄνθρωπος ἀλήθειαν μὲν αἰεὶ πρεσβεύων, κακηγορίαν δὲ ἀποστρεφόμενος, ὃν οὐδὲ παραγράψασθαί τις δυνηθεῖ, τὴν ὑμετέραν πρώην ἐξεκωμῶδει φανυλότητα, λέγων, ὅτι ἐκείνους κακία
15 μὲν ὤδινε, πονηροὶ δὲ καὶ ἀτίθασοι ἐτίθηνήσαντο δαίμονες. Πᾶσι γὰρ ἀγαθοῖς ἀπεχθάνονται, καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασι, λυπηρὸν δὲ ἅπαν νομίζουσιν, ὅποσον ἀρετῆς δόξαν ἠνέγκατο. Κατὰ μὲν γὰρ τῶν εὐσεβῶν νεανιεύονται, κατὰ δὲ τῶν σπουδαίων κωμᾶζουσιν, ὑβρισταὶ ὄντες καὶ ἀτάσθαλοι καὶ κόρον τῶν κακῶν οὐκ εἰδότες
20 Ἐγὼ δὲ ἀκούων, οὔτε ἐπιστομίσαι αὐτοὺς ἠδυνάμην (πάντες γὰρ οἱ παρόντες ὡς ἀληθῆ αὐτὸν ἐκρότουν), οὔτε παντελεῖ σιωπὴν ἤσκησα, ἀλλ' εἰπὼν αὐτῶ, Πιστεύω καὶ παλινοφθίας ἄσειν (οὐ γὰρ οὕτως εἰσὶν ἀνάλητοι, ὡς ἐλέσθαι τοσοῦτοις ἐμπαρῆναι μέχρι τέλους κακοῖς), ἐπὶ τὸ χαράξαι τὰ γράμματα ταῦτα παρῆλθον Ἵμεῖς οὖν
25 ἂν εἴητε δίκαιοι ἤδη σκέψασθαι περὶ ἑαυτῶν ὅπως, εἰ καὶ τῆς κρίσεως ὑμῖν λόγος οὐδεὶς, τὴν τοιαύτην ἀδοξίαν ἀποτρίψησθε.

ΤΙΒ'— ΕΡΜΗΣΑΝΔΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ τῶν ὑποκρινομένων συναλγεῖν ταῖς συμφοραῖς.

Ὁ συναλγεῖν μὲν δοκῶν ταῖς συμφοραῖς, δυνάμενος δὲ ἐπα-
30 νορθοῦν, καὶ παραιτούμενος, σημεῖον μέγιστον καθ' ἑαυτοῦ ἐκφέρει τοῦ μὴ συναλγεῖν, ἀλλὰ χρηστότητα ὑποκρίνεσθαι τῷ μὴ βε-

σηματα ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη, καὶ νὰ λέγει καθαρὰ ὅσα πρέπει νὰ λεχθοῦν. Γιατὶ χρησιμοποιοῦντας αὐτὲς τὶς ἀρετὲς τοῦ λόγου, μόλις θὰ μπορέσει νὰ ἀνασύρει τὴν ψυχὴ πού εἶναι βουλιαγμένη στὰ πάθη.

310. ΣΤΟΝ ΣΥΜΜΑΧΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ περιφρονοῦμε τὰ ἐπίγεια καὶ νὰ ποθοῦμε τὰ οὐράνια.

Ἐάν, ὅπως λές, ἡ ἀλλαγὴ τῶν σχετικῶν μὲ μᾶς εἶναι κύρια, καὶ τὰ οὐράνια εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ κάθε μεταβολή, τότε γιὰ ποιὸν λόγο, σοφώτατε, δὲν περιφρονεῖς τὰ πρῶτα, καὶ δὲν ἀφοσιώνεσαι ὀλόψυχα στὰ δεύτερα, ἐπιβεβαιώνοντας ἔτσι ἔμπρακτα τὰ λόγια σου;

311. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπή, ὥστε νὰ ἀπαλείψουν τὴν ἀδοξία γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

Γνωρίζετε, ὅτι κάποιος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος πρεσβεύει πάντοτε τὴν ἀλήθεια καὶ ἀποστρέφεται τὴν κατηγορία, τὸν ὁποῖο κανένας δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸν κατηγορήσει, πρόσφατα διακωμωδοῦσε τὴν κακότητά σας λέγοντας; ὅτι ἐκείνους τοὺς γέννησε ἡ κακία καὶ τοὺς θήλασαν οἱ κακοὶ καὶ ἀπειθαρχοὶ δαίμονες. Γιατὶ ἀπεχθάνονται ὅλα τὰ καλά, καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα, καὶ θεωροῦν θλιβερὸ κάθε τι καὶ τόσο πολύ, ὅση εἶναι καὶ ἡ δόξα πού ἀπέκτησε. Πράγματι πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς συμπεριφέρονται μὲ θρασύτητα, τοὺς σπουδαίους τοὺς διακωμωδοῦν, ὄντας ὑβριστὲς καὶ ἀλαζονικοὶ καὶ μὴ γνωρίζοντας χορτασμὸ τῶν κακῶν. Ἐγὼ ἀκούοντάς τον, οὔτε νὰ τὸν ἀποστομώσω μποροῦσα (γιατὶ ὅλοι οἱ παρόντες τὸν χειροκροτοῦσαν πιστεύοντας ὅτι ἔλεγε τὴν ἀλήθεια), οὔτε σιώπησα ἐντελῶς, ἀλλὰ ἀφοῦ τοῦ εἶπα, Πιστεύω, ὅτι καὶ θὰ μετανοήσουν γιὰ ὅλα αὐτὰ, γιατί δὲν εἶναι τόσο ἀνάλγητοι, ὥστε νὰ προτιμήσουν νὰ ὑπομείνουν μέχρι τέλους τόσο μεγάλα κακά, ἔφυγα, γιὰ νὰ σᾶς γράψω αὐτὰ τὰ λόγια. Σεῖς λοιπὸν πρέπει νὰ σκεφθεῖτε τώρα γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας, ἂν καὶ ἐσᾶς δὲν σᾶς νοιάζει καθόλου ἢ κρίση, ὥστε νὰ ἀπαλείψετε αὐτὴ τὴν κακὴ φήμη.

312. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΕΡΜΗΣΑΝΔΡΟ

Γιὰ ἐκείνους πού ὑποκρίνονται ὅτι συνυποφέρουν στὶς συμφορές.

Αὐτὸς πού νομίζει ὅτι συμπάσχει κατὰ τὶς συμφορές, καὶ ἐνῶ μπορεῖ νὰ τὶς ἐπανορθώσει, παραιτεῖται, παρουσιάζει πολὺ μεγάλη ἀπόδειξη ἐναντίον του, ὅτι δὲν συμπάσχει, ἀλλὰ ὑποκρίνεται ἀγαθότητα, γιὰ τὸ ὅτι δὲν

βοηθηκέναι. Εἰ γάρ, φέρε εἰπεῖν, κύριος ὢν τοῦ λύσαι τὸν τοῦ πένητος λιμόν, δέον λύσαι καὶ ἀπαλλάξαι κάκεινον τῆς συμφορᾶς, καὶ ἑαυτὸν τῆς λύπης, συναλγεῖν προσποιεῖται, οὐ φιλάνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ φιλανθρωπίαν ὑποκρίνεται.

5 ΤΙΓ'— ΙΕΡΑΚΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Περὶ τῶν προσόντων τοῦ ἀληθοῦς δικαστοῦ.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ διὰ βραδύτητα γνώμης ἀνιχνεύσαι τὸ δίκαιον οὐχ οἷοί τε εἶσιν, ἢ ἀνιχνεύσαντες προδιδόασιν ἢ γὰρ ἀνάδρωσ φοβηθέντες, ἢ διὰ καπηλείαν πεπρακότες, ἢ διὰ φιλίαν
10 αἰδεσθέντες, ἢ ὑπ' ἔχθρας ἐρεθισθέντες, τὴν ὀρθὴν οὐ φέρουσι ψῆ-
φον. Χρὴ οὖν τὸν μέλλοντα δικάσαι, πρῶτον μὲν συνέσει κομᾶν,
ἵνα μὴ διαλάθῃ τὸ θήραμα, ἔπειτα δὲ καὶ ἀνδρεία καὶ καθαρότητι
καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀμνησικακία κεκοσμηῆσθαι, ἵνα μὴ τὸ θηρευ-
θὲν προδοθεῖ.

15 ΤΙΔ'— ΘΕΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Περὶ πειρασμῶν, καὶ πῶς δύναται τις τούτων περιγενέσθαι.

Δυνατόν, ὡς βέλτιστε, κρείττονα γενέσθαι πειρασμοῦ τὸν φι-
λάρετον, γίνεται δὲ ὑψηλότερος πειρασμοῦ καὶ λύει αὐτὸν οὐκ ἐν
τῷ κωλύειν παντελῶς ἰέναι (πολλάκις γὰρ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ δο-
20 κίμασθῆναι), ἀλλὰ ἐν τῷ ἀνδρείως φέρειν τὰ συμπίπτοντα. Χρὴ
γὰρ λύειν τὸν πειρασμόν, εἰ καὶ ἄλυτος εἶναι δοκοίη, διὰ σοφίας
καὶ ἀρετῆς, οὐ δι' ἀπογνώσεως. Λύει δὲ δι' ἀρετῆς καὶ σοφίας οὐ
τῷ παντὶ κωλύειν, ἀλλὰ τῷ συνεθίζειν γενναίως φέρειν τὰ συμπί-
πτοντα. Εἰ γὰρ καὶ βαρὺ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἰᾶται τὴν βαρύτητα διὰ
25 τῆς φρονήσεως, μετρίως φέρειν δυνάμενος τὰ λυπηρὰ. Ἰασις γὰρ
τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἢ ἐν ἡμῖν φιλοσοφία, καὶ λύσις τῶν ἀναγκαίων,
εἰ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἄλυτά τισιν ἔδοξε εἶναι, ἢ ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς
ἀνδρεία, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς (καὶ γὰρ ταῦτα δοκιμασίας ἕνεκεν πολ-
λάκις δίδονται) μεγαλοψυχία.

30 ΤΙΕ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῆς θείας συμμαχίας, καὶ πῶς δεῖ ταύτην αἰτεῖσθαι.

Τὸν μέλλοντα ἀπολαύειν τῆς ἀηττήτου συμμαχίας, τοιαῦτα

βοήθησε. Ἐάν, γιὰ παράδειγμα, ἐνῶ μπορούσε νὰ σταματήσει τὴν πείνα τοῦ φτωχοῦ καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν σταματήσει ὥστε νὰ ἀπολλάξει καὶ ἐκεῖνον ἀπὸ τὶς συμφορὰς, καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἀπὸ τὴ λύπη, προσποιεῖται ὅτι συμπάσχει μαζί του, δὲν εἶναι φιλόανθρωπος, ἀλλὰ ὑποκρίνεται φιλανθρωπία.

313. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΙΕΡΑΚΑ

Γιὰ τὰ προσόντα τοῦ ἀληθινοῦ δικαστῆ.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ λόγῳ βραδύνοιας δὲν μποροῦν νὰ ἀνιχνεύσουν τὸ δίκαιο, ἢ ἀνιχνεύοντάς το τὸ προδίδουν. Ἡ δηλαδὴ φοβήθηκαν ἀπὸ ἀνανδρία, ἢ τὸ πούλησαν γιὰ χρηματισμό, ἢ ντράπηκαν λόγῳ φιλίας, ἢ ἐρεθίσθηκαν ἀπὸ ἔχθρα καὶ δὲν ἐκδίδουν σωστὴ ἀπόφαση. Πρέπει λοιπὸν αὐτὸς πὺν πρόκειται νὰ δικάσει, πρῶτον νὰ διακρίνεται γιὰ τὴ σύνεσή του, γιὰ νὰ μὴ τοῦ ξεφύγει ἡ ἀλήθεια, ἔπειτα νὰ κοσμεῖται μὲ ἀνδρία, καθαρότητα, δικαιοσύνη καὶ ἀμνησικακία, γιὰ νὰ μὴ προδοθεῖ ἢ ἀλήθεια.

314. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΩΝΑ

Γιὰ τοὺς πειρασμοὺς, καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς νικήσει.

Εἶναι δυνατόν, φίλτατε, ὁ φιλάρετος νὰ νικήσει τὸν πειρασμό., καὶ νικᾷ τὸν πειρασμό καὶ τὸν καταργεῖ, ὅχι μὲ τὸ νὰ τὸν ἐμποδίσει τελείως νὰ ἔρθει (γιατὶ πολλὰς φορὰς ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ δοκιμασθεῖ), ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ὑπομείνει μὲ ἀνδρία αὐτὰ πὺν συμβαίνουν. Γιατὶ πρέπει νὰ νικᾷ τὸν πειρασμό, ὃν καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνίκητος, μὲ τὴ σοφία καὶ τὴν ἀρετὴ, καὶ ὅχι μὲ τὴν ἀπογοήτευση. Καὶ τὸν νικᾷ μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σοφία, ὅχι μὲ τὸ νὰ τὸν ἐμποδίζει τελείως, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ συνηθίζει νὰ ὑπομένει μὲ γενναιότητα αὐτὰ πὺν συμβαίνουν. Γιατὶ, ὃν καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι βαρὺ, ὅμως θεραπεύει τὴ βαρύτητα μὲ τὴ φρόνηση, ὑπομένοντας μέτρια τὶς θλίψεις. Γιατὶ θεραπεία αὐτῶν πὺν δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς εἶναι ἡ ἀντιμετώπισή τους μὲ φιλοσοφικότητα, καὶ λύση τῶν ἀναγκαίων, ὃν καὶ καθ'ἑαυτὰ φαίνεται ὅτι εἶναι ἄλυτα, στὴν περίπτωσι τῶν δεινῶν εἶναι ἡ ἀνδρία, ἐνῶ στὴν περίπτωσι πὺν ὅλα πάνε καλὰ (γιατὶ καὶ τὰ καλὰ πολλὰς φορὰς δίνονται γιὰ δοκιμασία) εἶναι ἡ μεγαλοψυχία.

315. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴ θεία συμμαχία, καὶ πῶς πρέπει νὰ ζητοῦμε αὐτήν.

Αὐτὸς πὺν πρόκειται νὰ ἀπολαύσει τὴν ἀνίκητη συμμαχία πρέπει νὰ

αἰτεῖν χρή, ἃ καὶ τὸν τοῦ δικαίου λόγον ἔχει, ἵνα τῇ φύσει τῆς αἰτήσεως τὴν ῥοπὴν ἐπισπάσῃται. Τοῖς γὰρ ἐξ εἰρωνείας καὶ διὰ πλεονεξίας καλοῦσιν, οὐκ ἐπιφοιτᾷ ἢ αὐτοκλήτως τοῖς ἀδικουμένοις ἐπιφοιτῶσα.

5

ΤΙΣ'·- ΠΡΙΜΩ

ᾠτι ὁ ἐν τῷ καιρῷ τῶν παλαισμάτων ἄνεσιν ἐπιζητῶν,
ἀστεφάνωτος μένει.

Αὐτὸ τοῦτο, ὃ φῆς αἴτιον εἶναι ζητήσεως, λύσεώς ἐστι, παρ' ἔμοι κριτῇ, αἴτιον. Εἰ γάρ, ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ, θλίψει περιε-
10 πάρης καὶ πειρασμοῖς, μὴ θαυμάσης. Ὁ γὰρ Χριστὸς εἶπεν·
«Θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Πῶς τοίνυν ζητεῖς ἄνεσιν, τοῦ ἀγνωσθέντος τοῦτο εἰπόντος; Τότε γὰρ εἰκὸς ἦν σκανδαλίζεσθαι, εἰ τάναντία ὧν εἶπεν ἐγίνετο. Εἰ δὲ κατὰ ἀκολουθίαν πάντα προβαίνει, τίνος ἔνεκεν σκανδαλίξῃ; Ὁ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῶν παλαισμά-
15 των ἄνεσιν ἐπιζητῶν, καὶ ἀστεφάνωτος μένει, καὶ συγχέει τοὺς καιρούς.

ΤΙΣ'·- ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

ᾠτι χρή τοῖς φοιτῶσι παισὶ συνεχῶς τὰ περὶ ἀρετῆς
καὶ σωφροσύνης παραινεῖν.

20 Συνεχῶς, ὧ ἐλλογιμώτατε, τοῖς φοιτῶσι παισὶ τὰ περὶ ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης παραίνει καὶ ἀναγίνωσκε συγγράμματα, λέγων·
ᾠ παῖδες, ἔστω ὑμῖν μὴ πόνος μόνος ὁ περὶ λόγους, ἀλλὰ καὶ κόσμος ὁ περὶ τρόπους τὸ σπούδασμα. Ψυχὴ γὰρ καθαρὰ κακίας, παιδείαν εἰλικρινῆ προσίεται, καὶ παρ' οἷς ἂν ἡ σωφροσύνη
25 λάμπη, τὸ τῶν ἀρετῶν τιμιώτατον. Εἰ γὰρ καὶ σωφροσύνη πᾶν τὸ ἀναμάρτητον, ἀλλὰ νέμουσιν αὐτῆς τὴν προσηγορίαν, εὖ ποιοῦν-
τές τινες, τῷ τῆς ἀγνείας πράγματι, κοσμιωτάτῳ ὄντι καὶ ἐξοχω-
τάτῳ τῶν ἄλλων. Τούτοις καὶ ἡ σοφία συνοικήσει. Ἄν γὰρ ἡγεμό-
νι χρῆσθαι πρὸς ἅπαντα ταύτῃ τῇ ἀρετῇ θελήσητε, ὑμεῖς μὲν γενή-
30 σεσθε ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ μακάριοι, ἐγὼ δὲ ἐφ' ὑμῖν οὐ μεῖον, ἢ οἷπερ ἐγέννησαν, ἀμείνω δόξαν καρπῶσομαι.

ζητεῖ τέτοια, πού νά ἔχουν καί τήν αἰτιολογία τοῦ δικαίου, ὥστε μέ τή φύση τοῦ αἰτήματος νά ἀποσπάσει τή συγκατάθεση. Γιατί δέν ἔρχεται σ' αὐτούς πού μέ εἰρωνεῖα καί ἀπό πλεονεξία τήν ἐπικαλοῦνται, αὐτή πού καί ἀπό μόνη της ἔρχεται σ' αὐτούς πού ἀδικοῦνται.

316. ΣΤΟΝ ΠΡΙΜΟ

“Οτι, ἐκεῖνος πού ἐπιζητεῖ ἄνεση κατά τόν καιρὸ τῶν ἀγώνων, μένει ἀστεφάνωτος.

Αὐτὸ τὸ ἴδιο, τὸ ὁποῖο λές ὅτι εἶναι αἶτιο ζήτησης, κατὰ τὴ γνῶμη μου εἶναι αἶτιο ἀπαλλαγῆς. Ἐφόσον δηλαδή ἀπαρνήθηκες τὸν κόσμον καὶ δέχθηκες τὰ σουβλίσματα τῶν θλίψεων καὶ τῶν πειρασμῶν, μὴν ἀπορεῖς γιατί ὁ Χριστὸς εἶπε: «Στὸν κόσμον αὐτὸν θὰ ἔχετε θλίψη»⁸². Πῶς λοιπὸν ζητᾶς ἀνάπαυση ἀφοῦ ὁ ἀγωνοθέτης εἶπε αὐτό; Γιατί τότε θὰ ἦταν δικαιολογημένο νά σκανδαλίζεσαι, ἂν γίνονταν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ πού εἶπε. Ἐφόσον ὁμως προχωροῦν ἀκολουθώντας αὐτὸν τὸν λόγο, γιατί σκανδαλίζεσαι; Γιατί αὐτὸς πού στὸν καιρὸ τῶν ἀγώνων ἐπιδιώκει ἄνεση, καὶ ἀστεφάνωτος μένει, καὶ συγχέει τοὺς καιρούς.

317. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Οτι πρέπει στοὺς μαθητὲς νά συμβουλευόμε διαρκῶς τὰ σχετικὰ μέ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σωφροσύνη.

Στὰ παιδιά πού φοιτοῦν, ἐλλογιμώτατε, νά συμβουλευεῖς συνεχῶς τὰ σχετικὰ μέ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σωφροσύνη, καὶ νά τοὺς διαβάξεις τὰ συγγράμματα, λέγοντας Παιδιά μου, νά μὴ εἶναι μόνον κόπος τὸ σπούδαγμα τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ κόσμημα τῆς συμπεριφορᾶς σας. Γιατί ἡ ψυχὴ πού εἶναι καθαρὴ ἀπὸ κακία, δέχεται τὴν εἰλικρινῆ παιδεία, καὶ ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους λάμπει ἡ σωφροσύνη, ὑπάρχει τὸ πολυτιμότερο ἀπὸ τίς ἀρετές. Γιατί, ἂν καὶ ἡ σωφροσύνη εἶναι κάθε τι τὸ ἀναμάρτητο, ὁμως μερικοί, κάνοντας καλά, τῆς ἀποδίδουν τὸ ὄνομα τῆς ἀγνότητος, πού εἶναι τὸ πιὸ κόσμιο καὶ τὸ πιὸ ἔξοχο ἀπὸ τὰ ἄλλα. Σ' αὐτούς θὰ συγκατοικήσει καὶ ἡ σοφία. Γιατί, ἂν θελήσετε νά κάνετε αὐτὴ τὴν ἀρετὴ ὁδηγὸ σας σὲ ὅλα, τότε ἐσεῖς βέβαια θὰ γίνετε ἄνδρες καλοὶ καὶ μακάριοι, καὶ ἐγὼ δέν θὰ δοξασθῶ ἕξαιτίας σας λιγώτερο ἀπὸ ὅσο ἐκεῖνοι πού σᾶς γέννησαν, ἀλλὰ περισσότερο.

82. Ἰω. 16, 33.

ΤΙΗ.— ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

“Οτι σοφὸν τάληθές, δεινὸν δὲ τὸ ψεῦδος,
κἂν δεινότητι καὶ καλλιπερία δοκῆ κεκοσμηθῆσαι.

Ἐαυτοῖς, ὧ σοφέ, ἀδοξίαν προστροίβονται καὶ τὸ ἐξεστηκέναι
5 τῶν ὀρθῶν λογισμῶν ὑποφαίνουσιν, οἱ καὶ τὸ τοῖς ὀρθῶς λεγομέ-
νοις ἀντιλέγειν σοφίαν εἶναι οἰόμενοι. Σοφὸν γὰρ ταληθές, μάλι-
στα ὅταν ἀπλοῦν ἦ καὶ σύντομον, δεινὸν δὲ τὸ ψεῦδος, κἂν δεινό-
τητι καὶ καλλιπερία δοκῆ κεκοσμηθῆσαι.

ΤΙΘ.— ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

10 “Οτι οὐκ ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ἐπιχει-
ρημάτων τὰ πράγματα ὡς τὰ πολλὰ κρίνεται.

Ἴσθω σου τοῦτο ἡ φρόνησις, εἰ ἀγέρωχος γυνὴ καλλωπιζομέ-
νη καλοίῃ πρὸς ἑαυτὴν τοὺς ὀρῶντας, κἂν μὴ ἔλη τὸν ἀπαντῶντα,
δίκην δίδωσιν ἡ ἔλοῦσα. Τὸ γὰρ κώνειον κατεσκεύασε, καὶ τὸν
15 κυκεῶνα ἐκέρασε, καὶ τὴν κύλικα προσήγαγεν, εἰ καὶ μὴ εὐρέθη ὁ
πίνων. Οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ἐπιχειρημά-
των τὰ πράγματα ὡς τὰ πολλὰ κρίνεται.

ΤΚ.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

20 “Οτι οὐ χρὴ τὴν θεῖαν φιланθρωπίαν ὑπόθεσιν τῶν οἰκείων
πταισμάτων ὀρίζειν, ἀλλ’ ἔργοις λαμπρύνειν τὸν βίον.

Οἶδα ὅτι κρείττωνων ἢ καθ’ ἑαυτοὺς τετυχήκασιν ἀξιωμαίων,
διὰ τοῦτο πλημμελεῖν ἀδεῶς οἰόμενοι, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν θεῖαν
φιλανθρωπίαν, τὴν παντός ἐπαίνου κρείττονα, ὑπόθεσιν τῶν οἰκεί-
ων πταισμάτων ὀρίζονται, ὅπερ οὐδὲ εἰπεῖν θέμις ἄλλ’ οὐ τοὺς
25 εὐφρονοῦντας οὕτω διακεῖσθαι χρὴ, οὐδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις
ἐλαύνειν μανίαν, ἀλλὰ τότε μάλιστα σπουδάζειν τῇ τιμῇ συμβαίνον-
τα παρέχεσθαι τὸν βίον, καὶ ὡς ἐνδέχεται λαμπρύνεσθαι τοῖς ἔρ-
γοις, ἵνα, καὶ γλῶτταν εὐφημιον καὶ διάνοιαν εὐγνώμονα ἔχοντες
τοὺς κατὰ τῆς θείας μακροθυμίας ὀπλίζοντας τὰς γλώττας ἐπιστο-
30 μίζωμεν.

318. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

“Οτι σοφὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ, ἐνῶ τὸ ψέμα εἶναι φοβερό, ἔστω καὶ νομίζεται ὅτι στολίζεται ἀπὸ γλαφυρότητα.

Αὐτοὶ ποὺ θεωροῦν σοφία τὸ νὰ ἀντιλέγουν καὶ σ’ αὐτὰ ποὺ λέγονται σωστά, σοφέ, καὶ στοὺς ἑαυτοὺς τους προσάπτουν ἀτιμία, καὶ φανερώνουν ὅτι θγῆκαν ἔξω ἀπὸ τοὺς σωστοὺς λογισμοὺς. Γιατὶ σοφὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀληθινὸ, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν εἶναι ἀπλὸ καὶ σύντομο, ἐνῶ τὸ ψέμα εἶναι φοβερό, ἀκόμα κι’ ἂν στολίζεται μὲ ἰκανότητα στὸ λόγο καὶ γλαφυρότητα.

319. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

“Οτι τὰ πράγματα κρίνονται κατὰ τὸ πλεῖστον ὄχι ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα.

Νὰ γνωρίζει τὸ ἐξῆς ἡ φρόνησή σου· ἐὰν μιὰ γυναίκα ὑπερήφανη καλλωπισθεῖ καὶ προκαλέσει ἐπάνω της τὰ βλέμματα ἐκείνων ποὺ τὴ βλέπουν, καὶ ἂν ἀκόμα δὲν αἰχμαλωτίσει ἐκείνον ποὺ συναντᾶ, τιμωρεῖται αὐτὴ ποὺ συλλαμβάνεται νὰ τὸ κάνει αὐτό. Καθόσον κατασκεύασε τὸ δηλητήριο καὶ ἀνάμειξε τὸ μαγικὸ ποτὸ καὶ πρόσφερε τὸ ποτήρι, ἔστω καὶ ἂν δὲν βρέθηκε ἐκείνος ποὺ θὰ τὸ ἔπινε. Γιατὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ πράγματα δὲν κρίνονται ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα.

320. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε τῆ θεία φιλανθρωπία ἀφορμὴ τῶν δικῶν μας πταισμάτων, ἀλλὰ νὰ λαμπρύνουμε τὴ ζωὴ μας μὲ ἔργα.

Γνωρίζω ὅτι ἔλαβαν ἀξιώματα ἀνώτερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ τοὺς ἔπρεπαν, γι’ αὐτό, νομίζοντας ὅτι μποροῦν νὰ ἁμαρτάνουν ἀφοβὰ, δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ θεωροῦν τὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ κάθε ἔπαινο, ὡς ἀφορμὴ τῶν πταισμάτων τους, πράγμα ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ τὸ ποῦμε. Ἀλλὰ δὲν πρέπει αὐτοὶ ποὺ σκέπτονται σωστὰ νὰ φέρονται ἔτσι, οὔτε νὰ φτάνουν στὴν ἴδια μὲ ἐκείνους μανία, ἀλλὰ τότε προπάντων νὰ φροντίζουν νὰ παρουσιάσουν τὴ ζωὴ τους νὰ συμβαδίζει μὲ τὴν τιμὴ, καὶ νὰ λαμπρύνονται ὅσο εἶναι δυνατὸν μὲ τὰ ἔργα, ὥστε, ἔχοντας καὶ γλώσσα εὐφημη καὶ νοῦ εὐγνώμονα, νὰ ἀποστομώνουμε αὐτοὺς ποὺ ὀπλίζουν τὴν γλώσσα τους ἐναντίον τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ.

ΤΚΑ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος γίνεταί μείζονος
τιμωρίας ἐφόδιον.

Οὐκ ἴσην, ὦ μακάριε, πρὸ τοῦ ἱερωσύνης ἠξιῶσθαι, καὶ μετὰ
5 τὸ ἀξιωθῆναι, εἰ πταιίσωμεν, δίκην δώσομεν, ἀλλὰ πολλῶ πικροτέ-
ραν. Οἱ γὰρ μηδὲ τῶ τῆς τιμῆς τοιαύτης ἠξιῶσθαι βελτιωθέντες,
ἀργαλεώτερον δίκαιοι ἂν εἶεν κολάζεσθαι. Γίνεται γὰρ εἰκότως
τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος μείζονος τιμωρίας ἐφόδιον.

ΤΚΒ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

10 “Οτι τὰ τῶν ὑπηκόων πταιίσματα εἰς αὐτοὺς κυρίους
φέρει τὴν βλάβην, τὰ δὲ τῶν ἱερωμένων εἰς πάντας.

“Ὡσπερ ἐν νηϊ ὅταν μὲν ναύτης σφαλείῃ, βραχεῖαν τὴν βλάβην
τοῖς συμπελοῦσι φέρει, ὅταν δὲ ὁ κυβερνήτης κοινὸν ὄλεθρον πα-
ρασκευάζει, οὕτω τὰ μὲν τῶν ὑπηκόων πταιίσματα οὐκ εἰς τὸ κοι-
15 νὸν τοσοῦτον, ὅσον εἰς αὐτοὺς φέρει τὴν βλάβην, τὰ δὲ τῶν ἱερω-
μένων εἰς πάντας ἀφικνεῖται.

ΤΚΓ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι χρὴ τοὺς ἱερωμένους μάλιστα φροντίζειν τὸν ἑαυτὸν βίον, ὡς
καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων λόγον ἀποδώσοντας.

20 Εἰ μόλις, ὦ ἀγαθέ, κατορθοῦντες οἱ τὴν τῆς ἱερωσύνης ἐστεμ-
μένοι λειτουργίαν ὠφελῆσαι δυνηθεῖεν (οἱ γὰρ ἀρχόμενοι τὰ μὲν
κατορθώματα, κἂν μεγάλα ἦ, βραδέως, τὰ δὲ πταιίσματα, κἂν μι-
κρὰ ἦ, ὀξέως ὀρῶσιν) οἱ ῥαθύμως ζῶντες καὶ μηδεμίαν τῶν ὑπη-
κόων ποιούμενοι πρόνοιαν ποίαν οὐκ ἐνστάξουσι κακίαν τοῖς
25 ὡσπερ ἀπολογίαν ἔχειν οἰομένοις τῶν οἰκείων πταιισμάτων τὰ
τῶν ἠγεμόνων ἀμαρτήματα καὶ ἀδεῶς ἐπὶ πᾶσαν παρανομίαν χω-
ροῦσι; Μάλιστα τοίνυν τοὺς ἱερωμένους φροντίζειν χρὴ, ὡς καὶ
ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων λόγον ἀποδώσοντας

ΤΚΔ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

30 “Οτι οἱ ἄνθρωποι εἰώθασιν κρίνειν τὰ τῶν ὕδρεων καὶ
τῶν κολάσεων μεγέθη τῶ πλήθει τῶν συνειδότην.

Κρίνειν τὰ τε τῶν ὕδρεων τὰ τε τῶν κολάσεων μεγέθη οἱ ἄν-

321. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς γίνεται αἰτία
μεγαλύτερης τιμωρίας.

Ἐάν, μακάριε, διαπράξουμε πταίσματα προτοῦ νὰ λάβουμε τὴν ἱερωσύνη, καὶ μετὰ τὴν χειροτονία μας, δὲν θὰ τιμωρηθοῦμε μὲ ἴση ποινή, ἀλλὰ πολὺ πιὸ ἀυστηρῆ. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν βελτιώθηκαν οὔτε μὲ τὸ ὅτι ἔγιναν ἄξιοι τέτοιας τιμῆς, εἶναι δίκαιο νὰ τιμωρηθοῦν ἀυστηρότερα. Γιατὶ δικαιολογημένα τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς γίνεται αἰτία μεγαλύτερης τιμωρίας.

322. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι τὰ πταίσματα τῶν ὑπηκόων προξενοῦν τὴ βλάβη κυρίως
στοὺς ἴδιους, ἐνῶ τῶν ἱερωμένων σὲ ὅλους.

“Ὅπως στὸ πλοῖο, ὅταν κάνει λάθος ἓνας ναύτης, προκαλεῖ μικρὴ ζημιὰ σ’ αὐτοὺς ποὺ ταξιδεύουν μαζί του, ἐνῶ ὅταν κάνει λάθος ὁ κυβερνήτης προκαλεῖ τὴν καταστροφὴ ὅλων, ἔτσι καὶ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πιστῶν δὲν βλάπτουν τόσο τὸ κοινό, ὅσο τοὺς ἴδους, ἐνῶ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἱερωμένων προξενοῦν βλάβη σὲ ὅλους.

323. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι πρέπει οἱ ἱερωμένοι νὰ φροντίζουν κυρίως τὸν βίον τους, γιατί θ’ ἀποδώσουν λόγο καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ γιὰ τοὺς ὑπηκόους τους.

Ἐάν, φίλε μου, αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τιμηθεῖ μὲ τὸ λειτούργημα τῆς ἱερωσύνης μόλις κατορθώνουν νὰ μπορέσουν νὰ ὠφελῆσουν (γιατὶ οἱ ἀρχόμενοι τὰ κατορθώματα, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι μεγάλα, τὰ βλέπουν ἀργά, ἐνῶ τὰ πταίσματα, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι μικρά, τὰ βλέπουν γρήγορα), αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μὲ ραθυμία καὶ δὲν δείχνουν καμμιά φροντίδα γιὰ τοὺς πιστοὺς, ποιά κακία δὲν σταλάζουν σ’ ἐκείνους ποὺ ὡς δικαιολογία τῶν δικῶν τους πταισμάτων νομίζουν πὼς ἔχουν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἡγεμόνων καὶ προβαίνουν χωρὶς φόβο σὲ κάθε παρανομία; Πρέπει λοιπὸν οἱ ἱερωμένοι νὰ φροντίζουν πολὺ περισσότερο, γιατί θὰ δώσουν λόγο καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό τους, καὶ γιὰ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν κάτω ἀπὸ τὴ φροντίδα τους.

324. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι οἱ ἄνθρωποι συνήθως κρίνουν τὰ μεγέθη τῶν ὕδρευων καὶ τῶν τιμωριῶν ἀπὸ τὸ πλῆθος ἐκείνων ποὺ γνωρίζουν αὐτά.

Οἱ ἄνθρωποι συνηθίζουν νὰ κρίνουν τὰ μεγέθη καὶ τῶν ὕδρευων καὶ

θρωποι τῷ πλήθει τῶν συνειδότην εἰώθασι. Τὰς γὰρ αὐτὰς ὕδρεις καὶ τὰς αὐτὰς κολάσεις μὴ ἐπὶ πολλῶν γινομένας, οὐχ ὁμοίως βαρυτάτας ἡγοῦνται. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, σκόπει πῶς δια-
 κεισόμεθα ἐπὶ πάσης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ τῶν ἀγγέλων
 5 δῆμου μέλλοντες εὐθύνας ὑφέξειν, ὅταν μάλιστα καὶ πᾶσα ἀναι-
 σχυντία χώραν οὐχ ἔξει, τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῖν ὥσπερ σκιῶν ἀκολουθούντων

ΤΚΕ'.— ΠΑΥΛΩ

ᾠΟτι ἐπὶ τῆς θείας δίκης ἢ τε ἄμυνα καὶ ἢ ἀμοιβὴ
 εἰς ἔργον ἐκδήσονται.

10

Ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων ἢ ἀμυνομένων ἢ ἀμειβομένων οὐ πάντως ἢ δύναμις τῇ βουλήσει ἔπεται, ἐπὶ δὲ τῆς θείας δίκης τῆς ἀμύνε-
 σθαι μὲν ἀναγκαζομένης, ἀμείβεσθαι δὲ βουλομένης, ἐπειδήπερ ἢ
 δύναμις τῆς βουλήσεως οὐκ ἔστιν ἀσθενέστερα, πάντως ἀμφοτέρω
 15 εἰς ἔργον ἐκδήσεται. Τοὺς μὲν γὰρ ἀμυνεῖται, τοὺς δ' ἀμείψεται.

ΤΚΣ'.— ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ

ᾠΟτι οὔτε ὁ χρηστός διαβάλλει, οὔτε ὁ πονηρός διαβάλλεται.

Εἰ καὶ παράδοξον εἶναι ὑμῖν δόξει τὸ ῥηθησόμενον, ἀλλ' ὅμως
 20 λελέξεται. Φημὶ τοίνυν ὅτι οὐδεὶς οὔτε διαβάλλει χρηστός, οὔτε
 διαβάλλεται πονηρός. Εἰ δὲ αἰνίγμα δοκεῖ τὸ ῥηθέν, σαφέστερον
 εἰρήσεται. Ὁ ἀγαθός, κἂν εἰπεῖν τι ἢ ὑπὸ μισοπονηρίας ἢ πρὸς
 διόρθωσιν προαχθείη, οὐ διαβάλλει (οὐ γὰρ τὰ ψεύδη πλάττει,
 ἀλλὰ τὰληθῆ φράζει), ὁ δὲ πονηρός οὐ διαβάλλεται· καὶ γὰρ, εἰ
 25 καὶ ἡ διαβολὴ πλάσμα ἐστὶ ψευδές, ἀλλὰ τὰληθῆ ἀκούει.

ΤΚΖ'.— ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ

ᾠΟτι ἡ θεία ῥοπή οὐ πᾶσιν ἐπιφοιτᾷ, ἀλλὰ τοῖς πράττειν
 ἃ χρὴ προσηρημένοις τὴν οἰκείαν νέμει συμμαχίαν.

Πάντες ἀνθρωποι τούτοις καὶ συμπράττειν καὶ συμπονεῖν ἐθέ-
 30 λουσιν, οἷς ἂν ὀρῶσι τὴν προθυμίαν τοῦ πράττειν ἃ χρὴ ἀκμάζου-
 σαν. Τοὺς γὰρ καθεύδειν καὶ ῥαθυμεῖν προσηρημένους καὶ τὴν
 οἰκείαν σωτηρίαν προδιδόντας οὐδὲ λόγου εἰκότως ἀξιούσιν. Εἰ

τῶν τιμωριῶν ἀνάλογα μὲ τὸ πλῆθος αὐτῶν ποὺ τὰ γνωρίζουν. Γιατὶ τὶς ἴδιες ὕβρεις καὶ τὶς ἴδιες τιμωρίες ποὺ δὲν ἔγιναν μπροστὰ σὲ πολλοὺς δὲν τὶς θεωροῦν ἐξίσου πολὺ βαριές. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι, σκέψου σὲ ποιὰ κατὰστασι θὰ βρεθοῦμε, ὅταν θὰ δώσουμε λόγο γιὰ τὶς πράξει μας μπροστὰ σὲ ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, ὅταν μάλιστα καὶ κάθε ἀδιαντροπιὰ δὲν θὰ ἔχει θέση, ἀφοῦ τὰ ἁμαρτήματά μας θὰ μᾶς ἀκολουθοῦν σὰν σκιές.

325. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Ὅτι κατὰ τὴ θεία δίκη καὶ ἡ τιμωρία καὶ ἡ ἀμοιβὴ
θὰ γίνουν πράξι.

Στὴν περίπτωσι τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἡ τιμωροῦνται ἢ ἀμείβονται, ἡ δύναμι δὲν ἀκολουθεῖ ὅπωςδήποτε τὴ θέλησι, στὴν περίπτωσι ὅμως τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἡ τιμωρία εἶναι ἀναγκαστική, ἐνῶ ἡ ἀμοιβὴ θεληματική, γιατί ἡ δύναμι δὲν εἶναι πιὸ ἀδύναμι ἀπὸ τὴ βούλησι, καὶ ὅπως-δήποτε θὰ πραγματοποιηθοῦν καὶ τὰ δύο· τοὺς κακοὺς θὰ τοὺς τιμωρήσει, ἐνῶ τοὺς καλοὺς θὰ τοὺς ἀμείψει.

326. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΑΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ ΚΑΙ ΜΑΡΩΝΑ

“Ὅτι οὔτε ὁ καλὸς κατηγορεῖ, οὔτε ὁ κακὸς κατηγορεῖται.

“Ἄν καὶ θὰ φανεῖ ὅτι εἶναι παράδοξο αὐτὸ ποὺ θὰ πῶ, ἀλλὰ θὰ τὸ πῶ. Λέγω λοιπὸν, ὅτι κανένας καλὸς δὲν κατηγορεῖ, οὔτε κακὸς κατηγορεῖται. Ἐὰν ὅμως νομισθεῖ ὅτι αὐτὸ ποὺ εἰπώθηκε εἶναι αἴνιγμα, θὰ τὸ πῶ πιὸ καθαρά. Ὁ καλὸς ἀκόμα καὶ ἂν πεῖ κάτι, κινούμενος ἀπὸ μῖσος πρὸς τὴν κακία ἢ πρὸς διόρθωσι, δὲν κατηγορεῖ (γιατὶ δὲν πλάθει ψέματα, ἀλλὰ λέγει αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀληθινὰ), ὁ κακὸς πάλι δὲν κατηγορεῖται, γιατί, καὶ ἂν ἀκόμα ἡ κατηγορία εἶναι κατασκευάσιμα ψεύτικο, ὅμως ἀκούει αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀληθινὰ.

327. ΣΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ

“Ὅτι ἡ θεία δύναμι δὲν ἔρχεται σὲ ὅλους, ἀλλὰ σὲ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ κάμνουν αὐτὰ ποὺ πρέπει παρέχει τῇ δικῇ τῆς βοήθεια.

“Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι θέλουν καὶ νὰ βοηθοῦν καὶ νὰ συμπονοῦν ἐκείνους τοὺς ὁποίους βλέπουν νὰ ἔχουν μεγάλη προθυμία νὰ κάμνουν αὐτὰ ποὺ πρέπει. Γιατὶ ἐκείνους ποὺ προτιμοῦν νὰ κοιμοῦνται καὶ νὰ δείχνουν ραθυμία καὶ προδίδουν τὴ σωτηρία τους, ἀποφεύγουν ἀκόμα καὶ νὰ τοὺς μιλή-

τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, εἰκότως καὶ ἡ θεία ῥοπή οὐ πᾶσιν ἐπιφοιτᾷ, ἀλλ' ἐκείνους ἀφείσα τοὺς τὴν ἐαυτῶν σωτηρίαν διὰ ῥαθυμίαν προπίνοντας, τοῖς πράττειν ἅ χρῆ προσηρημένοις τὴν οἰκείαν νέμει συμμαχίαν.

5

ΤΚΗ.— ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι χρῆ τὸν φιλάρετον μέτριον εἶναι καὶ λόγῳ καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ βλέμματι καὶ βαδίσματι.

Τὸν φιλάρετον πάντα τὰ περιττὰ χρῆ περικόπτειν. Οὐ γὰρ ἐν τροφῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀμφιάσει καὶ ἐν οἰκῆσει καὶ ἐν ἐπίπλοις
10 καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὴν χρεῖαν χρῆ τιμᾶν καὶ τὴν αὐτάρκειαν μὴ ὑβρίζειν. Τί γὰρ εἰ νηστεύεις μὲν, χρηματίζη δέ; ἢ μὴ χρηματίζη μὲν, οἴκησιν δὲ ζητοίης τῆς χρεῖας κρείττονα; Τί δὲ εἰ μετρία μὲν οἰκῆσει χρῶ, ἀμφιάσει δὲ περιέργῳ καλλωπίζοιο; Μέτριον γὰρ εἶναι χρῆ καὶ λόγῳ καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ βλέμματι καὶ βαδί-
15 σματι. Πολλοὶ γὰρ καὶ πλούτου ὄντες ἔρημοι καὶ οἰκημάτων καὶ ἐνδύσεως λαμπρᾶς ἐνδεεῖς, τοσαύτην διὰ τοῦ βαδίσματος ἐμφαίνουσι τὴν βλακείαν, ὡς γέλωτα ὀφλισκάνειν.

ΤΚΘ.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι χρῆ τὰ μὲν πρωτεῖα τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ δευτερεῖα τῷ σώματι νέμειν.

20

Πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν ὁ κόσμος ἐπείγεται· οὐ γὰρ δὴ ψεύσεται ἡ Ἀλήθεια, συντέλειαν ἔσσεσθαι προμηνύσασα. Εἰ δὲ κάκεινη πόρρω τισὶν εἶναι δόξειεν, ἀλλ' ὅ γε ἐκάστω χρόνος καθ' ἡμέραν δαπανᾶται καὶ τὴν τελευταίην ὠδίνει καὶ πρὸς τὸ πέρας ὄρα. Τῶν
25 μὲν γὰρ πρεσβυτέρων δήλη ἐστὶν ἡ τελευταίη, τῶν δὲ ἀκμαζόντων ἄδηλος ἡ ζωὴ. Προθεσμίαν γὰρ μίαν μὴ ἔχοντος τοῦ βίου, ἀλλὰ πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ θανάτου ἐπινεμομένου, πάντας γρηγορεῖν χρῆ καὶ προσδοκᾶν τὸ πάντως ἐσόμενον. Ἀλλ' ἡμεῖς πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο προσδοκῶμεν. Τὰ μὲν γὰρ ἀδόκητα καὶ ἀνέλπιστα καθ' ἐκά-
30 στην ὥραν ὄνειροπολοῦμεν καὶ ἐλπίζομεν, τὸ δὲ πάντῃ τε καὶ πάντως ἐσόμενον, καὶ αὐτίκα δὴ μάλα πολλάκις ἐπιστησόμενον, οὐδὲ ἐννοεῖν ἀξιουῦμεν, ἀλλὰ θνητοὶ ὄντες κατὰ τὸ σῶμα καὶ ἐπίκηροι,

σουν. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι, δικαιολογημένα καὶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ δὲν πηγαίνει σὲ ὅλους, ἀλλὰ, ἀφήνοντας ἐκείνους ποὺ ἐξαιτίας τῆς ραθυμίας τους προδίδουν τὴ σωτηρία τους, προσφέρει τὴ συμμαχία τῆς σ' αὐτοὺς ποὺ προτιμοῦν νὰ κάνουν αὐτὰ ποὺ πρέπει.

328. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΙΝΟ

“Οτι πρέπει ὁ φιλάρετος νὰ εἶναι μέτριος καὶ στὸ λόγο καὶ στὴν ἐμφάνιση καὶ στὴ φωνή καὶ στὸ βλέμμα καὶ στὸ βᾶδισμα.

“Ο φιλάρετος πρέπει νὰ περικόπτει ὅλα τὰ περιττά.” Οχι δηλαδή μόνο στὴν τροφή, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀμφίεση καὶ στὴν κατοικία καὶ στὰ ἔπιπλα, καὶ σὲ ὅλα τὰ ἄλλα νὰ τιμᾷ τὴν ἀνάγκη, καὶ νὰ μὴ περιφρονεῖ τὴν αὐτάρκεια. Γιατί, τί ὠφελεῖ νὰ νηστεύεις βέβαια, ἀλλὰ καὶ νὰ συγκεντρώνεις χρήματα; Ἡ, νὰ μὴ χρηματίζεσαι βέβαια, ἀλλὰ νὰ ζητᾷς κατοικία ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη σου; Καὶ τί ὠφελεῖ νὰ κατοικεῖς σὲ μέτρια κατοικία, ἀλλὰ νὰ καλλωπίζεσαι μὲ περίεργα ἐνδύματα; Πρέπει ἐπομένως νὰ εἶσαι μετρημένος καὶ στὸν λόγο καὶ στὴν ἐμφάνιση καὶ στὴ φωνή καὶ στὸ βλέμμα καὶ στὸ βᾶδισμα. Γιατί πολλοὶ ποὺ καὶ πλούσιοι δὲν εἶναι, καὶ δὲν ἔχουν σπίτια καὶ ροῦχα πολυτελῆ, δείχνουν τόση νωθρότητα μὲ τὸ βᾶδισμὰ τους, ὥστε νὰ γίνονται καταγέλαστοι.

329. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι πρέπει νὰ ἀποδίδουμε στὴν ψυχὴ τὰ πρωτεῖα, καὶ στὸ σῶμα τὰ δευτερεῖα.

“Ο κόσμος λοιπὸν πηγαίνει ὀλοταχῶς πρὸς τὸ τέλος, γιατί ἡ ἀλήθεια δὲν ψεύδεται, ὅταν προαναγγέλλει, ὅτι θὰ γίνῃ συντέλεια. Ἐὰν ὅμως καὶ ἡ συντέλεια φαίνεται ἐνδεχομένως σὲ κάποιους ὅτι εἶναι μακριά, ὅμως ὁ χρόνος τοῦ καθενὸς ξοδεύεται κάθε μέρα καὶ κοιλοπονεῖ τὸν θάνατο καὶ προσβλέπει στὸ τέλος. Γιατί τῶν ἡλικιωμένων ὁ θάνατος εἶναι φανερός, ἐνῶ αὐτῶν ποὺ βρίσκονται στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας τους ἡ ζωὴ τους εἶναι ἄγνωστη. Ἐπειδὴ δηλαδή ἡ ζωὴ δὲν ἔχει μὴ προθεσμία συγκεκριμένη, ἀλλὰ ὁ θάνατος μοιράζεται σὲ κάθε ἡλικία, πρέπει ὅλοι νὰ εἶμαστε ἄγρυπνοι, καὶ νὰ περιμένουμε αὐτὸ ποὺ θὰ συμβεῖ ὅπωςδὴποτε. Ἐμεῖς ὅμως περισσότερο τὰ ἄλλα περιμένουμε, παρὰ αὐτό. Τὰ ἀπροσδόκητα δηλαδή καὶ ἀνέλπιστα τὰ ὀνειρευόμαστε καὶ τὰ ἐλπίζουμε κάθε ὥρα, ἐνῶ αὐτὸ ποὺ θὰ συμβεῖ μὲ κάθε τρόπο καὶ ὅπωςδὴποτε, καὶ πολλὰ φορὲς μάλιστα ἔρχεται ἀπροσδόκητα, δὲν καταδεχόμαστε οὔτε νὰ τὸ σκεφθοῦμε, ἀλλὰ ἐνῶ εἶμαστε θνη-

ὡς ἀθάνατοι διανοούμεθα. Καὶ τῆς μὲν ἀθανάτου ψυχῆς ἀμε-
 λοῦμεν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἔχειν ψυχὴν νομίζομεν, τὸ δὲ θνητὸν σῶμα
 ἀθάνατον εἶναι ἠγούμενοι, περὶ αὐτὸ πᾶσαν τὴν σπουδὴν ἀναλί-
 σκομεν. Ποίας οὖν ἀπολαύσομεν συγγνώμης τῆς μὲν ἀθανάτου
 5 θάνατον καταψηφιζόμενοι, τὸ δὲ θνητὸν πάσης τιμῆς ἀξιοῦν-τες;
 Κἀκείνην παραβλάπτοντες, ἵνα τοῦτο κοσμήσωμεν, κἀκείνην λιμῶ
 τήκοντες, ἵνα τοῦτο σκιρτᾶν καὶ τρυφᾶν ἔχοι; Χρὴ γὰρ τὰ μὲν
 πρωτεῖα τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ δευτερεῖα τῷ σώματι νέμειν. Οὐ γὰρ ἐναν-
 τίον αὐτῆς ἐστίν, ἀλλ' ὄργανον καὶ κιθάρα. Ἐπιμελείας γὰρ
 10 δεῖται, οὐκ ἀπολαύσεως ἀνωφελοῦς, τροφῆς οὐ τρυφῆς, αὐταρκεί-
 ας οὐ πλησμονῆς, εἴ γε μέλλοι μὴ πολέμιον, ἀλλὰ σύμμαχον τῇ ψυ-
 χῇ εἶναι.

ΤΛ'.- ΜΑΡΚΙΑΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ

Περὶ τὸ πῶς χρὴ ἀναμοχλεύειν δόξαν παλαιὰν
 15 καὶ πεπηγυῖαν.

Τὸν μέλλοντα διασαλεύειν καὶ ἀναμοχλεύειν δόξαν παλαιὰν
 καὶ πεπηγυῖαν, καὶ καλὴν εἶναι τῷ κακῶς προληφθέντι νομιζομέ-
 νην, ἐπειδὴ τὸ κομιδῇ παράδοξον, οὐκ ἂν εἴη προοιμίῳ ἀνευ
 εὐπαράδεκτον, οὐκ εὐθὺς τᾶναντία φράζειν χρὴ. Ἐπεὶ καταγέλα-
 20 στος ἔσται καὶ κωμωδηθήσεται ὑπὸ τῶν προκαταληφθέντων τῇ
 ἐναντία ψήφῳ, ἀλλὰ πρότερον ὑπορύξαντα καλῶς δι' ἑτέρων πολ-
 λῶν, τότε εἰς τοῦναντίον περιτρέπειν. Οὕτω γὰρ εὐπαράδεκτος
 ἔσται καὶ τὴν πειθῶ δημιουργήσει.

ΤΛΑ'.- ΑΛΕΞΑΝΔΡῶ ΠΟΙΗΤῆ

25 Ὅτι δεῖ τὰς χάριτας δίδοσθαι ἀμιγεῖς παντὸς κέρδους.

Λίαν θαυμάζω, πῶς τινες τῶν ἀνθρώπων (ὧν εἷς καὶ αὐτὸς
 κινδυνεύεις εἶναι), ἐνὸν πολλάκις διὰ τῶν γραφῶν ἢ διὰ τῶν
 ἀγαλμάτων ὠφελεῖσθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐννοοῦσιν, εἰς ὕβριν δὲ
 βλέπουσιν. Εἰ γὰρ σωφρονέστατος καὶ σοφώτατος ἦν ὁ Σωκράτης
 30 (Πλάτων γὰρ καὶ Αἰσχίνης καὶ Ξενοφῶν καὶ Εὐριπίδης τοῦτο
 δισχυρίσαντο, Ἀριστοφάνει γὰρ οὐ προσεκτέον, ὡς οὐδὲν οὕτω
 καλῶς εἰδότε, ὡς τὸ κακῶς εἰπεῖν καὶ κωμωδήσαντι τὸν διδάσκα-

τοὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ φθαροί, σκεφτόμαστε σὰν νὰ εἴμαστε ἀθάνατοι. Καὶ τὴν ἀθάνατη βέβαια ψυχὴ μας τὴν παραμελοῦμε, ἢ καλύτερα νομίζουμε ὅτι οὔτε κὰν ἔχουμε ψυχὴ, ἐνῶ τὸ θνητὸ σῶμα πιστεύοντας ὅτι εἶναι ἀθάνατο, ξοδεύουμε ὅλη τὴ φροντίδα μας σ' αὐτό. Ποιὰ συγγνώμη θὰ ἔχουμε λοιπόν, ὅταν τὴν ἀθάνατη τὴν καταδικάζουμε σὲ θάνατο, ἐνῶ τὸ θνητὸ σῶμα τὸ θεωροῦμε ἄξιο κάθε τιμῆς; Καὶ ἐκείνη τὴ βλάπτουμε γιὰ νὰ στολίσουμε αὐτό, καὶ ἐκείνη τὴν κάνουμε νὰ λειώνει ἀπὸ πείνα, γιὰ νὰ μπορεῖ αὐτὸ νὰ ἐπιδίδεται σὲ σκιρτήματα καὶ ἀπολαῦσεις; Γιατὶ πρέπει τὰ πρωτεῖα νὰ τὰ δίνουμε στὴν ψυχὴ, καὶ τὴ δεύτερη θέση στὸ σῶμα. Γιατὶ δὲν εἶναι ἐναντίον της, ἀλλὰ ὄργανο καὶ κιθάρα, καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ φροντίδα, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνώφελη ἀπόλαυση. Ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τροφή καὶ ὄχι τρυφή, ἀπὸ αὐτάρκεια καὶ ὄχι ἀπὸ κορεσμό, ἐφόσον φυσικὰ προορίζεται νὰ εἶναι ὄχι ἐχθρὸς, ἀλλὰ σύμμαχος τῆς ψυχῆς.

330. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΜΑΡΚΙΑΝΟ

Γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ ἀνατρέπει κανεὶς ἀντίληψη
παλαιὰ καὶ ἐδραιωμένη.

Αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ ἀναταράξει καὶ νὰ φέρει στὴν ἐπιφάνεια παλιὰ καὶ ἐδραιωμένη ἀντίληψη, ποὺ νομιζόταν ὅτι ἦταν καλὴ, ἀπὸ αὐτὸν ποὺ κακῶς εἶχε προσελκυσθεῖ ἀπὸ αὐτήν, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πολὺ παράδοξο δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτο χωρὶς προπαρασκευή, δὲν πρέπει νὰ λέγει εὐθύς ἀμέσως τὰ ἀντίθετα. Γιατὶ θὰ γίνῃ καταγέλαστος καὶ θὰ διακωμωδηθεῖ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κυριεύθηκαν ἀπὸ ἀντίθετη ἀπόφαση. Ἄλλὰ ἀφοῦ προηγουμένως ἐρευνήσῃ καλὰ καὶ μὲ ἄλλους πολλοὺς τὸ θέμα, τότε νὰ στρέψῃ τὴ γνώμη πρὸς τὸ ἀντίθετο. Γιατὶ ἔτσι θὰ γίνῃ εὐκολὰ ἀποδεκτὸς καὶ θὰ μπορέσῃ νὰ πείσῃ.

331. ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ

“Ὅτι πρέπει οἱ χάριτες νὰ παριστάνονται καθαρὲς ἀπὸ κάθε κέρδος.

Ἄπορῶ πολὺ, πῶς μερικοὶ ἄνθρωποι (ἓνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους κινδυνεύεις νὰ εἶσαι καὶ σύ), ἐνῶ εἶναι δυνατὸν πολλὰς φορὰς μέσω τῶν γραφῶν ἢ τῶν ἀγαλμάτων νὰ ὠφεληθοῦν, αὐτὸ βέβαια δὲν τὸ καταλαβαίνουν, ἀντίθετα ἀποβλέπουν σὲ ὕβρη. Ἐφόσον δηλαδὴ ὁ Σωκράτης ἦταν σωφρονέστατος καὶ σοφώτατος (γιατὶ αὐτὸ ἰσχυρίσθηκαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Ξενοφὼν καὶ ὁ Εὐριπίδης, ἐνῶ στὸν Ἀριστοφάνη δὲν πρέπει νὰ δίνουμε προσοχή, ἐπειδὴ δὲν γνώριζε τίποτε τόσο καλὰ, ὅσο τὸ νὰ

λον, ἴσως περὶ φιλοσοφίας αὐτὸν παραινέσαντι), αὐτοῦ δέ ἐστιν ἔργον τὸ τὰς χάριτας γυμνάς, ὡς φατε, καὶ παρθένους γλύψαι, οὐκ εἰς ἀσέλγειαν τοὺς νέους παρακαλῶν, ὡς ἠγγῆ, τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτῶν (δεινὸς γὰρ ἦν καὶ περὶ ταῦτα) διὰ τῶν
 5 ἀγαλμάτων ἐξηγούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ ἢ κέρδους ἢ ἀμοιβῆς ἢ φιλίας ἢ δόξης ἢ ἄλλου τινὸς ἔνεκεν τὰς χάριτας διδῶσι, τοῦτο αὐτὸ παιδεῦσαι τοὺς ὀρῶντας (ὡς γε ἑμαυτὸν πείθω) ἠθέλησεν, ὅτι δεῖ τὰς χάριτας δίδοσθαι παρθένους μὲν καὶ ἀμιγεῖς παντὸς κέρδους, παντὸς δὲ ἐπικαλύμματος ἐλευθέρας, ἵνα, πρὸς
 10 μηδὲν ἄλλο τις βλέπων, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ καλόν, εὐεργετῆ τοὺς δεομένους, καὶ μὴ, λήμματος ἐφιέμενος ἢ δόξης, ἐκτραγωδῆ τῶν λαμβανόντων τὰς συμφορὰς.

ΤΑΒ'— ΚΥΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Περὶ ἀπληστίας καὶ δουλοπρεπείας.

15 Λίαν θαυμάζω τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν δουλοπρέπειαν τῶν ἀεὶ μὲν χάριν αἰτούντων, μὴ παρεχόντων δέ, καὶ τεκμήριον εἶναι τοῦθ' ἠγοῦμαι ἀνελευθέρου καὶ ἀκορέστου ψυχῆς. Ἡ μὲν γὰρ χάρις τοὺς λαμβάνοντας εἰς ὑπόχρεω καθίστησι ταπεινότητα, τοὺς δὲ παρέχοντας εἰς ἐλευθεροπρέπειαν αὖξιν πέφυκεν. Ἐλευθέριον
 20 γὰρ τὸ κατάρχειν εἰς ἕτερον χάριτος, οἰκετικὸν δὲ τὸ λαμβάνοντα χάριν, ὑπεύθυνον ἀεὶ διὰ ταύτην διατελεῖν. Ἀναγκαίως γὰρ ὁ χάριτι δουλωθεὶς, καθάπερ ἄχθος ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς, οὐ πρότερον ὀρθοῦται τὴν ψυχὴν, οὐδὲ ἐξίσσης πρὸς τὸν εὐεργετήσαντα βλέπει, πρὶν ἂν διαλύσῃται τὸ χρέος. Ταῦτα δὲ φημι, οὐ τοὺς ὄντως δεομέ-
 25 νους μὴ αἰτεῖν χάριν νομοθετῶν, οὐδὲ συμβουλευόντων τοῖς χεμμαζομένοις μὴ καταφεύγειν εἰς λιμένα, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἔργῳ μὴ δυναμένους ἀμείψασθαι αἰτιώμενος, ἅπαγε, οὐδὲ μὴν τοὺς ἔργῳ μὴ δυναμένους, κἂν λόγῳ τῆς χάριτος ὁμολογεῖν ἀναγκάζων. Εἰ γὰρ καὶ χρῆ τὸν μὲν εὐεργετήσαντα ἐπιλανθάνεσθαι, τὸν δὲ εὐεργετηθέντα
 30 μεμνηῆσθαι τῆς χάριτος, ἀλλ' οὐ τοῦτο νυνὶ φραῖσαι βούλομαι, ἀλλ' ἐκείνους αἰτιῶμαι, τοὺς μηδενὸς μὲν δεομένους, διὰ δὲ φιλοχρηματίαν ἀεὶ μὲν λαμβάνειν σπουδάζοντας, παρέχειν δὲ οὐ βουλομέ-

κακολογεῖ, καὶ διακωμώδησε τὸν δάσκαλο, ἴσως ἐπειδὴ τὸν συμβούλευσε γιὰ τὴ φιλοσοφία), καὶ αὐτοῦ (τοῦ Σωκράτη) ἔργο εἶναι τὸ ὅτι κατασκεύασε τὶς χάριτες καὶ τὶς παρθένους γυμνές, ὅπως λέτε, πράγμα πού δέν τὸ ἔκανε γιὰ νὰ προτρέψει τοὺς νέους σὲ ἀσέλγεια, ὅπως νομίζεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐκφράσει μὲ τὰ ἀγάλματα τὴ φύση τους (γιατὶ ἦταν ἰκανότατος καὶ σ' αὐτά). Ἐπειδὴ δηλαδὴ πολλοὶ τὶς χάριτες τὶς ἔκαναν μὲ σκοπὸ τὸ κέρδος ἢ τὴν ἀμοιβὴ ἢ τὴν φιλία ἢ τὴν δόξα ἢ γιὰ κάτι ἄλλο, ὁ Σωκράτης ἤθελε αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ διδάξει ἐκείνους πού τὶς ἔβλεπαν (ὅπως τοῦλάχιστον πιστεύω ἐγώ), ὅτι πρέπει οἱ χάριτες νὰ παριστάνονται παρθένες καὶ καθαρὲς ἀπὸ κάθε κέρδος, καὶ ἐλεύθερες ἀπὸ κάθε ἐπικάλυμμα, ὥστε χωρὶς νὰ ἀποβλέπει σὲ τίποτε ἄλλο ὁ θεατῆς, ἀλλὰ μόνο σ' αὐτὸ τὸ ὠραῖο, νὰ εὐεργετῆ αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, καὶ ὄχι, ἐπιθυμώντας νὰ λάβει χρήματα ἢ ν' ἀποκομίσει δόξα, νὰ διεκτραγωδεῖ τὶς συμφορὲς αὐτῶν πού λαμβάνουν.

332. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΚΥΡΟ

Γιὰ τὴν ἀπληστία καὶ τὴ δουλοπρέπεια.

Ἀπορῶ πολὺ μὲ τὴν ἀπληστία καὶ τὴ δουλοπρέπεια ἐκείνων πού πάποτε βέβαια ζητοῦν χάρη, ἀλλὰ δέν δίνουν, καὶ νομίζω ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη δουλικῆς καὶ ἀκόρεστης ψυχῆς. Γιατὶ ἡ χάρη ἐκείνους πού τὴν δέχονται τοὺς ὀδηγεῖ σὲ ὑποχρεωτικὴ ταπείνωση, καὶ αὐτοὺς πού τὴν προσφέρουν τοὺς αὐξάνει συνήθως τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας. Γιατὶ γνώρισμα τοῦ ἐλευθέρου εἶναι τὸ νὰ παρέχει χάρη σὲ ἄλλον, ἐνῶ γνώρισμα τοῦ δούλου εἶναι νὰ λαμβάνει χάρη, πράγμα πού τὸν κάνει νὰ αἰσθάνεται ὑποχρεωμένος ἕξαιτίας τῆς. Ἀναγκαστικὰ λοιπὸν αὐτὸς πού ὑποχρεώθηκε μὲ χάρη, ἔχοντάς τὴν σὰν ἓνα βάρος πάνω στὸ κεφάλι του, δέν μπορεῖ προσηρμένως νὰ ὑψώσει τὴν ψυχὴ του, οὔτε καὶ νὰ βλέπει τὸν εὐεργέτη του σότιμα, προτοῦ ἔξοφλήσει τὸ χρέος. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι νομοθετώντας αὐτοὶ πού ἔχουν πραγματικὰ ἀνάγκη νὰ μὴ ζητοῦν χάρη, οὔτε συμβουλεύοντας αὐτοὺς πού κινδυνεύουν ἀπὸ τρικυμία νὰ μὴ καταφεύγουν σὲ λιμάνι, ἀλλ' οὔτε καὶ κατηγορώντας ἐκείνους πού πραγματικὰ δέν μποροῦν νὰ ἔξοφλήσουν τὴν ὀφειλὴ τους, μακριὰ μὰ τέτοια σκέψη, οὔτε φυσικὰ ἀναγκάζοντας ἐκείνους πού δέν μποροῦν ἔμπρακτα νὰ τὴν ἔξοφλήσουν νὰ ἀναγνωρίζουν μὲ λόγια τὴ χάρη. Γιατὶ, ἂν καὶ εἶναι ἀνάγκη ὁ εὐεργέτης νὰ λησμονεῖ τὴ χάρη, καὶ αὐτὸς πού εὐεργετήθηκε νὰ τὴ θυμᾶται, ὅμως δέν θέλω τώρα νὰ πῶ αὐτό, ἀλλὰ κατηγορῶ ἐκείνους πού, ἐνῶ δέν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε, ὅμως ἕξαιτίας τῆς φιλοχρηματίας τους ἐπιδιώκουν

λον, ἴσως περὶ φιλοσοφίας αὐτὸν παραινέσαντι), αὐτοῦ δέ ἐστιν ἔργον τὸ τὰς χάριτας γυμνάς, ὡς φατε, καὶ παρθένους γλύψαι, οὐκ εἰς ἀσέλγειαν τοὺς νέους παρακαλῶν, ὡς ἠγγῆ, τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτῶν (δεινὸς γὰρ ἦν καὶ περὶ ταῦτα) διὰ τῶν
 5 ἀγαλμάτων ἐξηγούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ ἢ κέρδους ἢ ἀμοιβῆς ἢ φιλίας ἢ δόξης ἢ ἄλλου τινὸς ἔνεκεν τὰς χάριτας δίδόασιν, τοῦτο αὐτὸ παιδεῦσαι τοὺς ὀρῶντας (ὡς γε ἔμαντὸν πείθω) ἠθέλησεν, ὅτι δεῖ τὰς χάριτας δίδοσθαι παρθένους μὲν καὶ ἀμιγεῖς παντὸς κέρδους, παντὸς δὲ ἐπικαλύμματος ἐλευθέρας, ἵνα, πρὸς
 10 μηδὲν ἄλλο τις βλέπων, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ καλόν, εὐεργετῇ τοὺς δεομένους, καὶ μὴ, λήμματος ἐφιέμενος ἢ δόξης, ἐκτραγωδῇ τῶν λαμβανόντων τὰς συμφορὰς.

ΤΛΒ'—ΚΥΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Περὶ ἀπληστίας καὶ δουλοπρεπείας.

15 Λίαν θαυμάζω τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν δουλοπρέπειαν τῶν ἀεὶ μὲν χάριν αἰτούντων, μὴ παρεχόντων δέ, καὶ τεκμήριον εἶναι τοῦθ' ἠγοῦμαι ἀνελευθέρου καὶ ἀκορέστου ψυχῆς. Ἡ μὲν γὰρ χάρις τοὺς λαμβάνοντας εἰς ὑπόχρεω καθίστησι ταπεινότητα, τοὺς δὲ παρέχοντας εἰς ἐλευθεροπρέπειαν αὖξιν πέφυκεν. Ἐλευθέριον
 20 γὰρ τὸ κατάρχειν εἰς ἕτερον χάριτος, οἰκετικὸν δὲ τὸ λαμβάνοντα χάριν, ὑπεύθυνον ἀεὶ διὰ ταύτην διατελεῖν. Ἀναγκαίως γὰρ ὁ χάριτι δουλωθεὶς, καθάπερ ἄχθος ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς, οὐ πρότερον ὀρθοῦται τὴν ψυχὴν, οὐδὲ ἐξίσσης πρὸς τὸν εὐεργετήσαντα βλέπει, πρὶν ἂν διαλύσῃται τὸ χρέος. Ταῦτα δὲ φημι, οὐ τοὺς ὄντως δεομέ-
 25 νους μὴ αἰτεῖν χάριν νομοθετῶν, οὐδὲ συμβουλεύων τοῖς χειμαζομένοις μὴ καταφεύγειν εἰς λιμένα, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἔργω μὴ δυναμένους ἀμείψασθαι αἰτιώμενος, ἅπαγε, οὐδὲ μὴν τοὺς ἔργω μὴ δυναμένους, κἂν λόγῳ τῆς χάριτος ὁμολογεῖν ἀναγκάζων. Εἰ γὰρ καὶ χρῆ τὸν μὲν εὐεργετήσαντα ἐπιλανθάνεσθαι, τὸν δὲ εὐεργετηθέντα
 30 μεμνηῆσθαι τῆς χάριτος, ἀλλ' οὐ τοῦτο νυνὶ φραῖσαι βούλομαι, ἀλλ' ἐκείνους αἰτιῶμαι, τοὺς μηδενὸς μὲν δεομένους, διὰ δὲ φιλοχρηματίαν ἀεὶ μὲν λαμβάνειν σπουδάζοντας, παρέχειν δὲ οὐ βουλομέ-

κακολογεῖ, καὶ διακωμώδησε τὸν δάσκαλο, ἴσως ἐπειδὴ τὸν συμβούλευσε γιὰ τὴ φιλοσοφία), καὶ αὐτοῦ (τοῦ Σωκράτη) ἔργο εἶναι τὸ ὅτι κατασκεύασε τὶς χάριτες καὶ τὶς παρθένους γυμνές, ὅπως λέετε, πρῶγμα πού δὲν τὸ ἔκανε γιὰ νὰ προτρέψει τοὺς νέους σὲ ἀσέλγεια, ὅπως νομίζεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐκφράσει μὲ τὰ ἀγάλματα τὴ φύση τους (γιατὶ ἦταν ἱκανότατος καὶ σ' αὐτὰ). Ἐπειδὴ δηλαδή πολλοὶ τὶς χάριτες τὶς ἔκαναν μὲ σκοπὸ τὸ κέρδος ἢ τὴν ἀμοιβή ἢ τὴν φιλία ἢ τὴν δόξα ἢ γιὰ κάτι ἄλλο, ὁ Σωκράτης ἤθελε αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ διδάξει ἐκείνους πού τὶς ἔβλεπαν (ὅπως τοῦλάχιστον πιστεύω ἐγώ), ὅτι πρέπει οἱ χάριτες νὰ παριστάνονται παρθένες καὶ καθαρές ἀπὸ κάθε κέρδος, καὶ ἐλεύθερες ἀπὸ κάθε ἐπικάλυμμα, ὥστε χωρὶς νὰ ἀποβλέπει σὲ τίποτε ἄλλο ὁ θεατῆς, ἀλλὰ μόνο σ' αὐτὸ τὸ ὠραῖο, νὰ εὐεργετῆ αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, καὶ ὄχι, ἐπιθυμώντας νὰ λάβει χρήματα ἢ ν' ἀποκομίσει δόξα, νὰ διεκτραγωδεῖ τὶς συμφορὲς αὐτῶν πού λαμβάνουν.

332. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΚΥΡΟ

Γιὰ τὴν ἀπληστία καὶ τὴ δουλοπρέπεια.

Ἄπορῶ πολὺ μὲ τὴν ἀπληστία καὶ τὴ δουλοπρέπεια ἐκείνων πού πάντοτε βέβαια ζητοῦν χάρη, ἀλλὰ δὲν δίνουν, καὶ νομίζω ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη δουλικῆς καὶ ἀκόρεστης ψυχῆς. Γιατὶ ἡ χάρη ἐκείνους πού τὴν δέχονται τοὺς ὀδηγεῖ σὲ ὑποχρεωτικὴ ταπείνωση, καὶ αὐτοὺς πού τὴν προσφέρουν τοὺς αὐξάνει συνήθως τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας. Γιατὶ γνώρισμα τοῦ ἐλευθέρου εἶναι τὸ νὰ παρέχει χάρη σὲ ἄλλον, ἐνῶ γνώρισμα τοῦ δούλου εἶναι νὰ λαμβάνει χάρη, πρῶγμα πού τὸν κάνει νὰ αἰσθάνεται ὑποχρεωμένος ἕξαιτίας τῆς. Ἀναγκαστικὰ λοιπὸν αὐτὸς πού ὑποχρεώθηκε μὲ χάρη, ἔχοντάς τὴν σὰν ἓνα βᾶρος πάνω στὸ κεφάλι του, δὲν μπορεῖ προηγουμένως νὰ ὑψώσει τὴν ψυχὴ του, οὔτε καὶ νὰ βλέπει τὸν εὐεργέτη του ἰσότιμα, προτοῦ ἐξοφλήσει τὸ χρέος. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι νομοθετώντας αὐτοὶ πού ἔχουν πραγματικὰ ἀνάγκη νὰ μὴ ζητοῦν χάρη, οὔτε συμβουλευόντας αὐτοὺς πού κινδυνεύουν ἀπὸ τρικυμία νὰ μὴ καταφεύγουν σὲ λιμάνι, ἀλλ' οὔτε καὶ κατηγορώντας ἐκείνους πού πραγματικὰ δὲν μποροῦν νὰ ἐξοφλήσουν τὴν ὀφειλή τους, μακριὰ μὰ τέτοια σκέψη, οὔτε φυσικὰ ἀναγκάζοντας ἐκείνους πού δὲν μποροῦν ἔμπρακτα νὰ τὴν ἐξοφλήσουν νὰ ἀναγνωρίζουν μὲ λόγια τὴ χάρη. Γιατί, ἂν καὶ εἶναι ἀνάγκη ὁ εὐεργέτης νὰ λησμονεῖ τὴ χάρη, καὶ αὐτὸς πού εὐεργετήθηκε νὰ τὴ θυμᾶται, ὅμως δὲν θέλω τώρα νὰ πῶ αὐτό, ἀλλὰ κατηγορῶ ἐκείνους πού, ἐνῶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε, ὅμως ἕξαιτίας τῆς φιλοχρηματίας τους ἐπιδιώκουν

νοὺς. Τοὺς μὲν γὰρ ἐν χρεῖα τυγχάνοντας οὐκ ἄτοπον χάριν αἰτεῖν, τοὺς τε παρέχειν δυναμένους αἰτεῖν, ἀτοπώτατον. Δίς γὰρ ἁμαρτάνουσι μέγιστα, ἐν μὲν αὐτοὶ διὰ πόθον ἀκόρεστον αἰτοῦντες, ἕτερον δὲ καὶ τοῖς ὄντως δεομένοις ἀποκλείοντες τοὺς τῆς φιλαν-
5 θρωπίας λιμένας. Ἀναλίσκουσι γὰρ κακῶς τὰ καλῶς δοθῆναι ὀφείλοντα.

ΤΛΓ΄.- ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῶν εὐεργετῶν, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς προαιρέσεως,
ἀλλ’ οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως χρὴ τὰ πράγματα κρίνειν.

10 Τοὺς εὐεργέτας οὐ μόνον ἀφ’ ὧν ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀφ’ ὧν ἠβουλήθησαν μὲν, οὐκ ἠδυνήθησαν δέ, ἀνυμνεῖσθαι χρὴ, καὶ εἰδέναι μὲν αὐτοῖς χάριν ἀφ’ ὧν ἠθέλησαν, τὸ μὴ δεδυνῆσθαι δὲ μὴ αἰτιᾶσθαι. Ὁ γὰρ μὴ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ἐκβά-
σεως τὰ πράγματα κρίνων, ἀπαιδευτός ἐστι καὶ τῶν πραγμάτων
15 οὐ γινώσκει τὴν φύσιν, τὴν οὐ πάντως τῇ βουλήσει ἐπομένην, ἀλλ’ ἔσθ’ ὅτε καὶ ἐναντιουμένην.

ΤΛΔ΄.- ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

Περὶ τῆς παιδεύσεως.

Ἡ παιδεύσις τὸν μὲν ὀξὺν ἄκρον ποιεῖ, τὸν δὲ βραδὺ ἀμείνονά
20 πῶς ἑαυτοῦ καθίστησιν. Ὡσπερ γὰρ οὐ πάντες οἱ ἐν παιδοτριβί-
οις γυμνασθέντες ἀθληταὶ ἀποτελοῦνται, οὕτως οὐδὲ πάντες οἱ ἐν
μουσείοις φοιτήσαντες ῥήτορες. Ταῖς γὰρ εὐφυΐαις καὶ ταῖς δυνά-
μεσιν αἱ μελέται προσομιλοῦσαι, ἄκρους ἀποτελοῦσιν. Εἰ δὲ μήτε
ἀλκὴν μήτε εὐφυΐαν εὗρωσιν, ἀσκοῦσι μὲν τῶν μὲν τὰς ψυχάς, τῶν
25 δὲ τὰ σώματα, οὐ μὴν ἀοιδίμους αὐτοὺς δημιουργοῦσιν.

ΤΛΕ΄.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ μιμήσεως κατὰ δύναμιν τῆς Δεσποτικῆς ἀρετῆς.

Ἐπειδὴ εἰκότως, νομίζων τὴν θεῖαν ἀρετὴν ἀνέφικτον καὶ
ἀμίμητον, γέγραφας θαυμάζων, πῶς ὁ Σωτὴρ καὶ τὸν Πατέρα καὶ
30 ἑαυτὸν μιμεῖσθαι ἡμᾶς παρακελεύεται, φημί, ὅτι εἰκότως τὰ πράγ-
ματα ἀπὸ τῶν μειζόνων λαμβάνει τὰ παραδείγματα, ἵνα κἂν τοῦ

πάντοτε νὰ παίρνουν, χωρὶς ὅμως νὰ θέλουν νὰ δίνουν. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται σὲ ἀνάγκη δὲν εἶναι κακὸ νὰ ζητοῦν χάρη, νὰ ζητοῦν ὅμως ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦν νὰ προσφέρουν εἶναι ἀπαράδεκτο. Γιατὶ διαπράττουν μεγάλο διπλὸ ἁμάρτημα. Τὸ ἓνα γιατί ζητοῦν ἀπὸ ἀκόρεστο πόθο, καὶ τὸ δεύτερο, γιατί ἀποκλείουν καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πραγματικὴ ἀνάγκη τὰ λιμάνια τῆς φιλανθρωπίας. Γιατὶ ξοδεύουν κατὰ τρόπο κακὸ αὐτὰ ποὺ ὀφείλουν νὰ δώσουν καλῶς.

333. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Γιὰ τοὺς εὐεργέτες, καὶ ὅτι πρέπει νὰ κρίνουμε τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν προαίρεση, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐκβάσή τους.

Οἱ εὐεργέτες πρέπει νὰ ἐπαινοῦνται ὄχι μόνο γι' αὐτὰ ποὺ μπόρεσαν, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὰ ποὺ θέλησαν βέβαια, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ κάνουν, καὶ νὰ τοὺς χρεωστοῦμε φυσικὰ χάρη γι' αὐτὰ ποὺ θέλησαν, νὰ μὴ τοὺς κατηγοροῦμε ὅμως γιὰ τὸ ὅτι δὲν μπόρεσαν νὰ τὰ κάνουν. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ κρίνει τὰ πράγματα ὄχι ἀπὸ τὴ διάθεση, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα, εἶναι ἀπαίδευτος καὶ δὲν γνωρίζει τὴ φύση τῶν πραγμάτων, ἢ ὅποια δὲν ἀκολουθεῖ ὅπωςδήποτε τὴ θέληση, ἀλλὰ ὑπάρχουν περιπτώσεις ποὺ καὶ ἐναντιώνεται.

334. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΑ

Γιὰ τὴν παιδεία.

Ἡ ἐκπαίδευση τὸν ὀξύνουν τὸν κάνει ἄριστον, ἐνῶ τὸν βραδύνουν κάπως καλύτερο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ὅπως δηλαδή ὅλοι αὐτοὶ ποὺ γυμνάστηκαν στὰ γυμναστήρια δὲν γίνονται ἀθλητές, ἔτσι οὔτε ὅλοι ὅσοι φοίτησαν στὰ σχολεῖα γίνονται ρήτορες. Γιατὶ οἱ μελέτες συνδυαζόμενες μὲ τὶς εὐφυῖες καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ καθενὸς κάνουν τοὺς ἄριστους. Ἐὰν ὅμως δὲν βροῦν οὔτε δύναμη οὔτε εὐφυῖα, ἀσκοῦν βέβαια ἄλλων τὶς ψυχὰς καὶ ἄλλων τὰ σώματα, ἀλλὰ δὲν τοὺς κάνουν διάσημους.

335. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν μίμηση τῆς Δεσποτικῆς ἀρετῆς.

Ἐπειδὴ δικαιολογημένα, νομίζοντας ὅτι ἡ θεία ἀρετὴ εἶναι ἀπλησίαστη καὶ ἀμίμητη, μοῦ ἔγραψες ἀπορώνοντας, πῶς ὁ Σωτῆρας μᾶς προστάζει νὰ μιμούμαστε καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν ἑαυτό του, λέγω, ὅτι δικαιολογημένα τὰ πράγματά παίρνουν τὰ παραδείγματα ἀπὸ τὰ ἀνώτερα, ὥστε νὰ

ἐλάττωνος ἐφικοίμεθα. Εἰ γὰρ καὶ ἀμίμητος ἡ Δεσποτικὴ ἀρετὴ, ἀλλ' οὖν γε, ὅταν κατὰ δύναμιν μιμεῖσθαι αὐτὴν σπουδάζωμεν, τῆς μιμήσεως οὐκ ἀπολειφθησόμεθα. Ὡσπερ γὰρ οἱ γραμματισταὶ λαμβάνοντες τὴν γραφίδα τοῖς παισὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ κάλλους τὰ στοιχεῖα γράφουσιν, ἵνα κἂν πρὸς τὸ καταδεέστερον ἔλθωσι τῆς μιμήσεως, οὕτω καὶ ἡ θεία χάρις ὑποδείγματα ὑμῖν ἀρετῆς προὔθηκεν, ἵν' ὡς ἐφικτὸν μιμησώμεθα. Μὴ τοίνυν τὸ μὴ ἄκρως δύνασθαι μιμεῖσθαι, τοῦ ἐνδεχομένου ἡμᾶς ἀποσοβείτω, ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα μέγα ἡμῖν φαινέσθω, τὸ ἠξιῶσθαι μερικῶς 10 μιμήσεως θείας εἰκόνοσ ἐντὸς γενέσθαι.

ΤΑΣ'— ΓΕΝΝΑΔΙΩ

“Οτι ἡ κενοδοξία ἀπὸ ψυχῆς ταπεινῆς τίκτεται, ἡ δ' ὑπεροψία καὶ καταφρόνησις τῶν ἐπαίνων ἀπὸ ὑπερφουῶσ.

Εἰ καὶ παράδοξόν σοι εἶναι δόξει τὸ λεχθησόμενον, ἀλλ' ὅμως 15 εἰρήσεται. Φημὶ γάρ, ὅτι ἡ κενοδοξία ἀπὸ ψυχῆς ταπεινῆς καὶ εὐτελοῦσ τίκτεται, ἡ δὲ ὑπεροψία τῶν ἐπαίνων καὶ ἡ καταφρόνησις ἀπὸ μεγαλοφουῶσ, μᾶλλον δὲ ὑπερφουῶσ. Ἡ μὲν γὰρ θαυμάζει τὸν χόρτου δίκην μαραινόμενον τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον, ἡ δὲ ἀποστρέφεται. Ἡ μὲν μεγίστην ἠγεῖται τὴν πεπλανημένην καὶ ἐσφαλμένην τῶν πολλῶν ψῆφον, ἡ δὲ εὐτελεστάτην. “Οτι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἔρεσθαί σε βούλομαι. Τί νομίζεις τοὺς πολλοὺς, οἷς οὐδεὶς περὶ ἀρετῆς λόγος; Εὐδηλον ὅτι ῥαθύμους καὶ οὐδενὸς ἀξιόσ λόγου. “Οπερ καὶ αὐτοὶ περὶ τῆς ἀρετῆς ψηφίζονται, τοῦτο τοὺς σοφοὺς δίκαιον ἂν εἶη περὶ αὐτῶν ψηφίσεσθαι. “Ελοιο τοίνυν κατ' 25 ἐκείνοσ γενέσθαι οὐκ ἂν μοι δοκεῖσ Πῶσ οὖν οὐ κομιδῆ σκέτλιον, μᾶλλον δὲ γελοῖον, τὴν τούτων θηρᾶσθαι δόξαν, ὧν οὐκ ἂν ἔλοιο γενέσθαι παραπλήσιος; Εἰ δὲ φαίης, ὅτι οἱ πολλοὶ κατὰ ταυτὸν συνεστηκότεσ ἀξιόπιστον ἔχουσι τὴν ψῆφον, αὐτὸ τοῦτο λέξεις, δι' ὃ καταφρονεῖσθαι ὀφείλουσιν. Οἱ γὰρ καθ' ἑαυτοὺσ ὄντεσ εὐκατα- 30 φρόνητοι, πολλῶ μᾶλλον συγκροτηθέντεσ τοῦτο πείσονται. Ἡ γὰρ ἐκάστου ἄνοια ὁμοῦ συναχθεῖσα, μείζων ὑπὸ τοῦ πλήθουσ αὐξηθεῖσα γίνεται. Διὸ καὶ καθ' ἓνα μὲν ἂν τισ αὐτῶν καὶ διορθώσειεν εἰ λάβοι ποτέ, ὁμοῦ δὲ ὑπάρχοντασ οὐκ ἂν δυνηθείη, διὰ τὸ τὴν

φτάσουμε ἔστω καὶ στὸ κατώτερο. Μολονότι δηλαδὴ τὴν ἀρετὴ τοῦ Δεσπότη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴ μιμηθοῦμε, ὅμως ὅταν προσπαθήσουμε νὰ τὴν μιμηθοῦμε ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή μας δὲν θὰ ἀποτύχουμε ἐντελῶς ὡς πρὸς τὴ μίμησὴ της. Ὅπως δηλαδὴ οἱ γραμματοδιδάσκαλοι, παίρνοντας τὴ γραφίδα γράφουν μὲ πολλὴ κομψότητα τὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ παιδιά, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ φτάσουν ἔστω καὶ στὸ πιὸ κατώτερο μέτρο μίμησης, ἔτσι καὶ ἡ θεία χάρις μᾶς προέβαλε ὑποδείγματα ἀρετῆς, γιὰ νὰ τὰ μιμηθοῦμε ὅσο εἶναι δυνατόν. Μὴ λοιπὸν, ἐπειδὴ δὲν μποροῦμε νὰ τὰ μιμηθοῦμε στὸ ἔπακρο, νὰ μᾶς ἀποτρέπει αὐτὸ ἀπὸ αὐτὸ πού μποροῦμε, ἀλλὰ αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ μᾶς φαίνεται μεγάλο, τὸ ὅτι κατορθώσαμε νὰ βρεθοῦμε, ἔστω καὶ λίγο, μέσα στὴ δυνατότητα μίμησης τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ.

336. ΣΤΟΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟ

“Ὅτι ἡ κενοδοξία γιεννιέται ἀπὸ ταπεινὴ ψυχὴ, ἐνῶ ἡ ὑπεροψία καὶ ἡ περιφρόνηση τῶν ἐπαίνων ἀπὸ ὑπερφυσική.

“Ἄν καὶ αὐτὸ πού θὰ σοῦ πῶ θὰ σοῦ φανεῖ παράδοξο, ἀλλ’ ὅμως θὰ τὸ πῶ. Λέγω λοιπὸν ὅτι ἡ ματαιοδοξία γιεννιέται ἀπὸ ψυχὴ ταπεινὴ καὶ εὐτελεῖ, ἐνῶ ἡ ὑπεροψία καὶ περιφρόνηση τῶν ἐπαίνων ἀπὸ μεγαλοφυῆ, ἢ καλύτερα ἀπὸ ὑπερφυσική. Γιατὶ ἡ πρώτη θαυμάζει τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων, πού μαραίνεται σὰν τὸ χορτάρει, ἐνῶ ἡ ἄλλη τὸν ἀποστρέφεται. Ἡ πρώτη θεωρεῖ πολὺ μεγάλη τὴν πλανημένη καὶ λανθασμένη γνώμη τῶν πολλῶν, ἐνῶ ἡ ἄλλη τὴν θεωρεῖ τελείως ἀσήμαντη. Καὶ ὅτι αὐτὰ ἔτσι εἶναι, θέλω νὰ σὲ ἐρωτήσω· Τί νομίζεις ὅτι εἶναι οἱ πιὸ πολλοί, στοὺς ὁποίους δὲν γίνεται κανένας λόγος γιὰ τὴν ἀρετὴ; Εἶναι ὀλοφάνερο, ὅτι εἶναι ράθυμοι καὶ τελείως ἀνάξιοι λόγου. Γιατὶ ἐκεῖνο πού ἀποφασίζουν γιὰ τὴν ἀρετὴ, τὴν ἴδια γνώμη σωστὸ εἶναι νὰ ἔχουν καὶ οἱ σοφοὶ γι’ αὐτούς. Νὰ προτιμήσεις λοιπὸν νὰ γίνεις σὰν αὐτούς δὲν τὸ νομίζω. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι πολὺ ἀξιοθρήνητο, ἢ μᾶλλον γελοῖο, νὰ ἐπιδιώξεις τὴ δόξα αὐτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἤθελες νὰ γίνεις ὅμοιος; Ἄν πάλι πεῖς ὅτι οἱ περισσότεροι, συμφωνώντας μὲ αὐτό, ἔχουν ἀξιόπιστη γνώμη, εἶναι σὰν νὰ λές, ὅτι γι’ αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ περιφρονοῦνται. Γιατὶ ἐκεῖνοι πού ξεχωριστὰ ὁ καθένας εἶναι εὐκαταφρόνητοι, πολὺ περισσότερο θὰ τὸ πάθουν αὐτὸ ὅταν ἐνωθοῦν. Γιατὶ ἡ ἀνοησία τοῦ καθενός, ὅταν ἐνωθεῖ μαζὶ μὲ τὸν ἄλλων, γίνεται μεγαλύτερη, ἐπειδὴ αὐξήθηκε ἀπὸ τὸ πλῆθος. Γι’ αὐτὸ καὶ ἂν κανεὶς πάρει κάποτε τὸν καθένα χωριστὰ, ἴσως νὰ μποροῦσε νὰ τὸν διορθώσει, ὅσο ὅμως εἶναι μαζὶ, δὲν θὰ μπορέ-

ἄνοιαν ἐπὶ τὸ μείζον αἴρεσθαι καὶ ταῖς παρ' ἀλλήλων δόξαις συγκροτεῖσθαι.

ΤΛΖ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῆς διαφορᾶς φιλοδόξου καὶ κενოდόξου.

5 Οὐκ ἔστιν ὁ φιλόδοξος κενόδοξος. Ὁ μὲν γὰρ ἀρετὴν ἀσκῶν, ὁ δὲ μὴ ἀσκῶν δόξαν θηραῖται. Καὶ ὁ μὲν τῆς προσηκούσης, ὁ δὲ τῆς μηδαμόθεν αὐτῷ προσηκούσης ὑπολήψεως ἐφίεται. Ὁ μὲν οἰκείῳ κάλλει σεμνύνεται, ὁ δὲ ἀλλοτριῷ καλλωπίζεσθαι βούλεται. Ὁ μὲν τοῖς οἰκείοις θησαυροῖς μέγα φρονεῖ, ὁ δὲ τοῖς μηδαμῶς
10 αὐτῷ προσήκουσιν. Ὁ μὲν δικαίως, ὁ δὲ ἀδίκως τιμᾶσθαι βούλεται. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος, εἰ καὶ μὴ τέλειός ἐστι (χρὴ γὰρ καὶ ἀρετὴν ἀσκεῖν καὶ δόξης μὴ ὀρέγεσθαι), ἀλλ' οὖν γε τοῦ δευτέρου κρείττων ἐστί, καὶ τοσοῦτον αὐτοῦ πλεόν ἀπέχει, ἢ ὅσον τοῦ τελείου αὐτὸς ἀπολείπεται. Μᾶλλον δέ, εἰ χρὴ τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, οὐδὲ
15 παραβάλλεσθαι πρὸς ἐκεῖνον ἂν εἶη δίκαιος, τὸν μηδὲν μὲν πράξαντα χρηστόν, τῆς δὲ ἐπὶ τῷ πεπραχέναι ἀντιποιησάμενον δόξης, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον καὶ τὸν πεπραχότα καὶ τῆς ἐπὶ τῷ πεπραχέναι καταφρονήσαντα δόξης.

ΤΛΗ.- ΤΩ ΑΥΤΩ

20 Ὅτι οὐ ταῦτόν μεγαλοψυχία καὶ φιλοτιμία.

Οὐκ ἔστι μεγαλοψυχία ἢ φιλοτιμία, ὡς ἔφησ. Ἡ μὲν γὰρ πάντα μὲν τὰ δυσχερῆ γενναίως, πάντα δὲ τὰ τοὺς ἄλλους φυσῶντα μετριῶς φέρει, ἢ δὲ πρὸς δόξαν μόνον ὄρᾳ. Καὶ ἢ μὲν ἀρκεῖται ἑαυτῇ καὶ μηδενὸς ἐπαινοῦντος, ἢ δέ, εἰ μὴ ἔχη τοὺς ἐγκωμιάζοντας, οὐδὲ καλόν τι δορᾷ. Ἡ μὲν εἶναι, ἢ δὲ δοκεῖν ἀρίστη βούλεται
25 Ἡ μὲν δι' αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ἢ δὲ διὰ τιμὴν ἀσπάζεται. Ἡ μὲν εὐεργετεῖ, μέγιστον εἶναι χρῆμα τὴν εὐποιίαν ἡγουμένη, ἢ δὲ διὰ δόξαν ἔλεει. Ὅσα οὖν κρείττων ὁ αὐτὸς τὸ ἀγαθὸν δι' αὐτὸ δορῶν, τοῦ δορῶντος μὲν, ἐπὶ μισθῷ δὲ τοῦτο ποιοῦντος, τοσοῦτον καὶ ἢ μεγαλοψυχία τῆς φιλοτιμίας, εἰ καὶ δοκεῖ τὰ αὐτὰ δορᾷ, διενήνοχεν.
30

ΤΛΘ'.- ΣΕΡΗΝΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ

Περὶ ταπεινοφροσύνης.

Εἰ πάντα τὰ ὀνόματα, τὰ τῇ θεῖα καὶ ἀκηράτῳ περιαιπτόμενα

σει, ἐπειδὴ ἡ ἀνοησία αὐξάνεται περισσότερο καὶ ἐνισχύεται ἀπὸ τὶς μεταξὺ τους ἀντιλήψεις.

337. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴ διαφορὰ μεταξὺ φιλοδόξου καὶ ματαιοδόξου.

Ὁ φιλόδοξος δὲν εἶναι ματαιόδοξος. Γιατὶ ὁ ἓνας ἐπιδιώκει τὴ δόξα ἀσκώντας τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ ὁ ἄλλος χωρὶς νὰ τὴν ἀσκεῖ. Ὁ πρῶτος ἐπιθυμεῖ τὴν ἐκτίμηση πού του πρέπει, ἐνῶ ὁ δεύτερος τὴν ἐκτίμηση πού ἀπὸ πουθενὰ δὲν του πρέπει. Ὁ ἓνας καμαρώνει γιὰ τὸ δικό του κάλλος, ἐνῶ ὁ ἄλλος θέλει νὰ καλλωπισθεῖ μὲ τὸ κάλλος τῶν ἄλλων. Ὁ ἓνας εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τοὺς δικούς του θησαυρούς, ἐνῶ ὁ ἄλλος γιὰ ἐκείνους πού δὲν του ἀνήκουν. Ὁ ἓνας θέλει νὰ τιμᾶται δίκαια, ὁ ἄλλος ἔστω καὶ ἄδικα. Ὁ πρῶτος λοιπὸν, ἂν καὶ δὲν εἶναι τέλειος (γιατὶ πρέπει καὶ νὰ ἀσκεῖ τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ μὴν ἐπιθυμεῖ τὴ δόξα), ἀλλὰ φυσικὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν δεύτερον, καὶ ὑπερέχει τόσο περισσότερο ἀπὸ αὐτόν, ὅσο αὐτὸς ὑπολείπεται ἀπὸ τὸν τέλειο. Ἡ καλύτερα, ἐὰν πρέπει νὰ ἀκριβολογήσω, δὲν πρέπει οὔτε νὰ συγκρίνεται μὲ ἐκεῖνον πού δὲν ἔκανε κανένα καλὸ καὶ ἐπιδιώκει τὴ δόξα πού ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐκεῖνον πού ἔχει κάνει, ἀλλὰ νὰ συγκρίνεται μὲ ἐκεῖνον πού καὶ ἔκανε, καὶ περιφρόνησε τὴ δόξα γιὰ τὶς πράξεις του.

338. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μεγαλοψυχία καὶ φιλοτιμία.

Ἡ φιλοτιμία δὲν εἶναι μεγαλοψυχία, ὅπως εἶπες. Γιατὶ ἡ μία ὑπομένει μὲ γενναιότητα ὅλα τὰ δύσκολα, καὶ ὅλα ἐκεῖνα πού κάνουν τοὺς ἄλλους νὰ φουσκώσουν ἀπὸ ἔπαρση τὰ ὑπομένει μέτρια, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀποβλέπει μόνο στὴ δόξα. Καὶ ἡ μία ἀρκεῖται στὸν ἑαυτό της καὶ χωρὶς νὰ τὴν ἐπαινεῖ κανένας, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἂν δὲν ἔχει ἐγκωμιαστὲς, δὲν κάνει κανένα καλὸ. Ἡ μία εἶναι, ἐνῶ ἡ ἄλλη θέλει νὰ φαίνεται ὅτι εἶναι. Ἡ μία ἀσπάζεται τὸ καλὸ ἐπειδὴ εἶναι καλὸ, ἐνῶ ἡ ἄλλη γιὰ τὴν τιμὴν. Ἡ μία εὐεργετεῖ, θεωρώντας τὴν εὐεργεσία πολὺ μεγάλο πρᾶγμα, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἔλεεῖ γιὰ τὴ δόξα. Ὅσο λοιπὸν ἀνώτερος εἶναι αὐτὸς πού κάνει τὸ καλὸ ἐπειδὴ εἶναι καλὸ, ἀπὸ ἐκεῖνον πού τὸ κάνει γιὰ τὴν ἀνταμοιβήν, τόσο πολὺ διαφέρει καὶ ἡ μεγαλοψυχία ἀπὸ τὴ φιλοτιμία, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι κάνει τὰ ἴδια.

339. ΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟ ΣΕΡΗΝΟ

Γιὰ τὴν ταπεινοφροσύνην.

Ἐὰν ὅλα τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται στὴ θεία καὶ ἀμόλυντη

φύσει, ὑπερβαίνει τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἡμῖν καὶ δυνατῷ τὸ θεῖον μιμεῖσθαι προεπωδέστατον. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἡ ταπεινοφροσύνη. Τί γὰρ ἔχομεν τοιοῦτο, ὃ καὶ ἐπάροι ἡμᾶς εἰς ἀλαξονεῖαν δεινὸν ὑπάρχει; Κατὰ μὲν τὸν πατριάρχην,
 5 «Γῆ ἔσμεν καὶ σποδός», κατὰ δὲ τὸν νομοθέτην, «χοῦς», καὶ κατὰ μὲν τὸν Μελωδόν, ποτὲ μὲν «σκώληξ», ποτὲ δὲ «χόρτος», κατὰ δὲ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς «ταλαιπωρία». Οἷς γὰρ ἑαυτὸν οἰκτιρίζεται, πάσης τῆς ἀνθρωπότητος καταψηφίζεται. Διατί μὴ, ἐν ᾧ ἡ τῆς φύσεως ἡμᾶς ἀνάγκη κατείργει, ἐν τούτῳ, «Τὸν ἐν μορφῇ Θεοῦ
 10 ὑπάρχοντα καὶ ἑαυτὸν ταπεινώσαντα» μιμησώμεθα; Πᾶσαν τοίνυν παρὰ φύσιν ἡμῖν ὑπάρχουσαν φλεγμονὴν καταστεύλαντες, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν τῇ φύσει καὶ συνυπάρχουσαν καὶ σύντροφον, ἀσκήσωμεν.

TM' - ΜΑΡΚΙΑΝΩ

15 Ὅποῖος χρὴ εἶναι ὁ παραινῶν.

Δύσκολον εἶναί μοι δοκεῖ, τὸν παραινοῦντα τῷ ἅ μὴ θέμις δρῶντι, μὴ εἰς ἀπρεπεῖς ἐμπεσεῖν λόγους Ἐ γὰρ μὴ πράττειν θέμις, οὐδὲ λέγειν θέμις. Τί οὖν ποιητέον; Ἐν μὲν γὰρ σεμνῶς εἵτης, οὐ δυνήσῃ καθάψασθαι τοῦ ἐνόχου τοῖς λεγομένοις ὄντος,
 20 ἂν δὲ θουληθείης καθικέσθαι σφοδρῶς, ἀνάγκην ἔχεις ἀπαμφιάσαι καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνελεῖν. Διὸ καὶ ἐπαινεῖται ὁ εἰρηκῶς, «Φοβοῦμαι μὴ, τὰ προσήκοντα περὶ σοῦ λέγων, εἰς οὐ προσήκοντα ἑμαντῶ λόγους ἐμπέσω». Οὐκοῦν μέσην τινὰ χώραν βαδιστέον, δι' ἧς μήτε ἑαυτὸν τις αἰσχύνῃ λέγων ἅ μὴ δεῖ, μήτε ἐκείνον
 25 ἀνωφελῆ καταλείψῃ.

TMA' - ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

Περὶ τῶν ἐκ φθόνου κατηγορούντων τοὺς ἐναρέτους.

Εἰώθασι πολλοὶ τῷ ἐκ τῆς ἄγαν ἀρετῆς λαμπρυνομένῳ φθονεῖν, ἐπαχθῆ γὰρ καὶ φορτικὸν ἠγούμενοι τὸν μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς αὐ-
 30 τοῖς δρῶντα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν καλλίστων προνομίων ἐναβρυνόμενον, ἅτε τὸν σφῶν βίον ἐλέγχοντα, ταῖς κακηγορίαις καὶ ταῖς ἐπιβουλαῖς βάλλουσι, ὃν καὶ ζηλοῦν καὶ στεφανοῦν ὄφειλον.

φύση, ξεπερνούν τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπότητας, ἕνα εἶναι πιὸ ταιριαστὸ καὶ δυνατὸ στὴ φύση μας νὰ μιμηθοῦμε τὸν Θεό. Ποιὸ εἶναι αὐτό; Ἡ ταπεινοφροσύνη. Πραγματικὰ τί ἄλλο τέτοιο ἔχουμε, πού νὰ εἶναι ἱκανὸ νὰ μᾶς ὀδηγήσει σὲ ἀλαζονεία; Σύμφωνα μὲ τὸν πατριάρχη Ἀβραὰμ «εἶμαστε χῶμα καὶ στὰχτη»⁸³, καὶ σύμφωνα μὲ τὸν νομοθέτη «χῶμα»⁸⁴, καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Ψαλμωδὸ ἄλλοτε «σκουλήκι»⁸⁵ καὶ ἄλλοτε «χορτάρη»⁸⁶, καὶ τέλος σύμφωνα μὲ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς «ταλαιπωρία»⁸⁷. Γιατὶ μὲ αὐτὰ πού ἔλεινολογεῖ τὸν ἑαυτὸ του, κατηγορεῖ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Γιατὶ σ' αὐτὸ πού ἡ ἀνάγκη τῆς φύσεως μᾶς ἐμποδίζει, νὰ μὴ μιμηθοῦμε «Ἐκεῖνον πού ἐνῶ εἶχε θεία ὑπαρξή, ταπεινώσε τὸν ἑαυτὸ του»⁸⁸; Ὑποτάσσοντας λοιπὸν κάθε παρὰ φύση πάθος πού ὑπάρχει μέσα μας, ἅς ἀσκήσουμε τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν ταπεινοφροσύνη πού καὶ συνυπάρχει στὴ φύση μας, καὶ εἶναι σύντροφός της.

340. ΣΤΟΝ ΜΑΡΚΙΑΝΟ

Γιὰ τὸ ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς πού συμβουλεύει.

Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι δύσκολο αὐτὸς πού συμβουλεύει ἐκεῖνον πού κάνει αὐτὰ πού δὲν πρέπει, νὰ μὴ πέσει σὲ λόγια ἀπρεπῆ. Γιατὶ αὐτὰ πού δὲν πρέπει νὰ κάνουμε, δὲν πρέπει καὶ νὰ τὰ λέμε. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνουμε; Ἄν μιλῆσεις σεμνὰ δὲν θὰ μπορέσεις νὰ ψέξεις μὲ τὰ λεγόμενά σου ἐκεῖνον πού εἶναι ἔνοχος, ἂν πάλι θελήσεις νὰ τὸν ψέξεις μὲ σφοδρότητα, εἶσαι ἀναγκασμένος νὰ τὸν ξεγυμνώσεις, καὶ νὰ θγάλεις τὸ παραπέτασμα. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπαινεῖται ἐκεῖνος πού εἶπε· «Φοβᾶμαι μήπως, λέγοντας αὐτὰ πού πρέπει σὲ σένα, πέσω σὲ λόγια πού δὲν ταιριάζουν σὲ μένα»⁸⁹. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀκολουθεῖ μὰ μέση ὁδὸ, μὲ τὴν ὁποία οὔτε τὸν ἑαυτὸ του θὰ ντροπιάσει κανεὶς λέγοντας αὐτὰ πού δὲν πρέπει, οὔτε θ' ἀφήσει ἐκεῖνον χωρὶς ὄφελος.

341. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗ ΕΡΜΙΝΟ

Γιὰ ἐκείνους πού ἀπὸ φθόνον κατηγοροῦν τοὺς ἐναρέτους.

Πολλοὶ συνηθίζουν νὰ φθονοῦν ἐκεῖνον πού τιμᾶται γιὰ τὴν μεγάλη ἀρετὴ του, γιατί θεωροῦν ἐνοχλητικὸν καὶ ἀνυπόφορον αὐτὸν πού δὲν κάνει τὰ ἴδια μὲ αὐτούς, καὶ ἀπολαμβάνει τὰ καλύτερα προνόμια, ἐπειδὴ ἐλέγχει τὴ ζωὴ τους, καὶ ἐπιτίθενται μὲ κατηγορίες καὶ συκοφαντίες σ' αὐτὸν τὸν ὁποῖο ὄφειλαν νὰ μιμοῦνται καὶ νὰ ἐπαινοῦν.

87. Ρωμ. 7, 24.

88. Φιλ. 2, 6.

89. Κικέρων, Βιβλίον 9, Ἐπιστολὴ 22.

ΤΜΒ'.— ΑΝΔΡΟΜΑΧΩ ΚΟΜΗΤΙ

“Οτι χρὴ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν κρίνειν τὴν θεϊαν θρησκείαν,
καὶ μὴ ὑπὸ τῆς ἐνίων πονηρίας αὐτὴν κακίζειν.

Λίαν τῆς σῆς καταψηφίζομαι ἀβελτηρίας, ὅτι οὐκ αὐτὴν καθ'
5 ἑαυτὴν κρίνει τὴν θεϊαν θρησκείαν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐνίων πονηρίας
αὐτὴν κακίζει. Τί γὰρ ἐκείνην ἠδίκησεν, εἰ Ζώσιμος καὶ Μάρων,
ὡς φῆς, καὶ Εὐστάθιος, ἀτόλμητα τολμῶντες, σεμννόμενοί τε ἐφ'
οἷς ἐπαισχύνεσθαι δίκαιον, πάντας τε ἀποκρούσαντες τοὺς ἐπὶ
κακία θεδοημένους, καὶ μηδὲ ἐν τοῖς λαϊκοῖς εἶναι ὀφείλοντες, εἰς
10 κληῖρον δοκοῦσι τε; Διὰ τί δὲ μὴ ἀπὸ τῶν κατορθούντων αὐτὴν
ἀνακηρύττεις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παιόντων διασύρεις, καὶ δοκεῖς εὐ-
πρόσωπον ῥαθυμίαν τεθηρευκέσαι, τοῦ μὴ δύνασθαι δι' αὐτοὺς τῆ
θειοτάτη προσελθεῖν φιλοσοφία; Εἰ δὲ οὐ θούλει ἀπὸ τῶν διαλαμ-
πόντων τὴν ψῆφον ἐνεργεῖν, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ βασάνι-
15 σον, καὶ ὄψει αὐτὸ τοσοῦτων ἐπαίνων ἄξιον, ὡς καὶ τοὺς λίαν
ῥητορικωτάτους ἀπαγορεῦσαι, εἰ δεήσειεν αὐτοῦ ἐγκώμιον ὑψῆ-
ναι. Μείζον γὰρ ἐστίν, ἢ ὡς ἂν λόγῳ τις εἴποι. Εἰ δὲ μήτε αὐτὸ ἐξε-
τάσειας, μήτε ἐκ τῶν εὐδοκίμων αὐτῷ ψηφίσαιο, ἀλλ' ἐκ τῶν παι-
όντων κακίσαι τολμήσειας, οὔτε δίκαια ποιήσειας οὔτε εἰκότα. Εἰ
20 δὲ ἐκείνο ἀποδεχόμενος ἀγανακτοίης κατὰ τῶν οὐ δεόντως αὐτῷ
χρωμένων, εὐγνώμονος καὶ φρονίμου ἀνδρὸς ἀποίσεις δόξαν, τῷ
μὴ τὰ τῶν παιόντων πλημμελήματα εἰς πρᾶγμα τρέπειν θεῖον καὶ
δίκαιον, καὶ ἐκδικήσεως τυχεῖν διὰ τὴν τῶν παρανόμως αὐτὸ
μετιόντων παράνοϊαν.

25 ΤΜΓ'.— ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

“Οτι οὐ χρὴ ταλανίζεσθαι τοὺς φιλαρέτους ὅταν τι πάθωσι
δεινόν, ἀλλὰ μακαρίζεσθαι καὶ ἀνακηρύττεσθαι.

Αἰ μὲν τῶν περιπιπτόντων ταῖς συμφοραῖς ἀρεταὶ τὰ πάθη
διπλασιάζειν εἰώθασι. Τῷ γὰρ ἀνάξια ὧν κατώρθωσαν πεπονθέ-
30 ναι τοὺς ἀκροωμένους παρασκευάζουσι μεγίστης ἐμπλησθῆναι
λύπης. Διὸ καὶ αἰ τραγωδίαὶ τὸν οἶκτον διεγείρουσιν, ὅταν ἀνήκε-
στα πεπονθότας τοὺς ἀρίστους εἰσάγουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ'
ἐκείνοις θρυλείσθω, τοῖς ἕως τῶν τῆδε νομίζουσιν εἶναι τὰ ἀνθρώ-
πινα πράγματα. Λελήθασι γὰρ ἐφ' οἷς ἠδεσθαι προσῆκον ἦν, ἐπὶ

342. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΑΝΔΡΟΜΑΧΟ

“Οτι πρέπει αὐτὴν καθ’ ἑαυτὴν νὰ κρίνουμε τὴ θεία θρησκεία, καὶ νὰ μὴ τὴν κατηγοροῦμε ἕξαιτίας τῆς κακίας κάποιων.

Ἐπομένως τελείως τὴν ἀνόητη κρίση σου, ἐπειδὴ δὲν κρίνει αὐτὴν καθ’ ἑαυτὴν τὴν ἅγια θρησκεία, ἀλλὰ τὴν κατηγορεῖ ἀπὸ τὴν κακία μερικῶν. Σὲ τί δηλαδὴ ἔβλαψε ἐκείνη, ἐὰν ὁ Ζώσιμος καὶ ὁ Μάρωνας, ὅπως λές, καὶ ὁ Εὐστάθιος, τόλμησαν αὐτὰ ποὺ δὲν τολμᾷ νὰ κάνει κανένας, καὶ καμαρώνουν γι’ αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ ντρέπονται, καὶ ξεπέρασαν ὅλους ἐκείνους ποὺ εἶναι πασίγνωστοι γιὰ τὴν κακία τους, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ μὴ βρίσκονται οὔτε μεταξὺ τῶν λαϊκῶν, νομίζουν ὅτι ἀνήκουν στὸν κλῆρο; Καὶ γιατί δὲν τὴν ἐκτιμᾷς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀνυψώνουν, ἀλλὰ τὴν διασύρεις ἀπὸ ἐκείνους ποὺ διαπράττουν πταίσματα, καὶ νομίζεις ὅτι βρῆκες εὐσχημη ραθυμία, ἐπειδὴ δὲν μπορεῖς ἕξαιτίας αὐτῶν νὰ προσέλθεις στὴ θεϊκότετη φιλοσοφία; Ἐὰν ὅμως δὲν θέλεις νὰ βγάλεις τὴν ἀπόφασή σου ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ διαλάμπουν, ἔξετασε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ’ αὐτό, καὶ θὰ τὸ δεῖς ἄξιο τόσων ἐπαίνων, ὥστε νὰ ἀποκλείσεις καὶ αὐτοὺς ποὺ εἶναι μεγάλοι ρήτορες, ἐὰν χρειαστεῖ νὰ πλέξεις ἐγκώμιο αὐτοῦ. Γιατὶ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ὅσα θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς μὲ λόγια. Ἐὰν ὅμως οὔτε αὐτὸ θελήσεις νὰ τὸ ἔξετάσεις, οὔτε τὸ ἐγκρίνεις ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εὐδοκιοῦν, ἀλλὰ τολμήσεις νὰ τὸ κατηγορήσεις ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ διαπράττουν πταίσματα, δὲν θὰ ἐνεργήσεις οὔτε δίκαια οὔτε σωστά. Ἐὰν ὅμως ἀποδεχόμενος αὐτό, ἀγανακτεῖς ἐναντίον ἐκείνων ποὺ δὲν τὸ χρησιμοποιοῦν ὅπως πρέπει, θὰ ἀποκτήσεις δόξα ἀνθρώπου εὐγνώμονος καὶ συνετοῦ, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀποδίδεις τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων σὲ πράξη θεία καὶ δίκαια, καὶ θὰ ἐπιτύχεις ἐκδίκηση ἕξαιτίας τῆς παραφροσύνης ἐκείνων ποὺ τὸ ἀσκοῦν παράνομα.

343. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

“Οτι δὲν πρέπει οἱ φίλοι τῆς ἀρετῆς νὰ ταλανίζονται ὅταν πάθουν κάτι φοβερό, ἀλλὰ νὰ μακαρίζονται καὶ νὰ ἀνακηρύσσονται.

Οἱ ἀρετὲς ἐκείνων ποὺ πέφτουν σὲ συμφορὲς συνήθως διπλασιάζουν τὰ πάθη. Τὸ νὰ ἔχουν πάθει δηλαδὴ τέτοια ποὺ δὲν ἦταν ἀντάξια ἐκείνων ποὺ ἔχουν κάνει, τοὺς γεμίζουν μὲ πολὺ μεγάλη λύπη. Γι’ αὐτὸ καὶ οἱ τραγωδίες προκαλοῦν τὸν οἶκτο, ὅταν παρουσιάζουν τοὺς ἀριστοὺς νὰ ἔχουν πάθει ἀνυπόφορα πράγματα. Ἄλλ’ αὐτὰ βέβαια θρυλοῦνται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πιστεύουν ὅτι τὰ ἀνθρώπινα τελειώνουν στὴ ζωὴ αὐτή. Γιατὶ τοὺς δια-

τούτοις ἀχθόμενοι. Ἡμεῖς δέ, οἱ πρὸς ἄλλην βίου κατάστασιν τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς τείνοντες, ἴσμεν ἀκριβῶς, ὅτι οὐ τοῦ ταλανίζεσθαι οἱ φιλάρετοι ἄξιοι, ὅταν τι πάθωσι δεινόν, ἀλλὰ τοῦ μακαρίζεσθαι καὶ ἀνακηρύττεσθαι. Λαμπρότεροι γὰρ αὐτοῖς διὰ τούτων κατα-
5 σκευάζονται οἱ τῆς εὐδοκμήσεως στέφανοι.

ΤΜΔ'.— ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ

Ὅτι δόξαν κολακείας ἔχει τὸ ἐπαινεῖν
τοὺς μεγάλα δυναμένους.

Ἀνεγνώσθη σου ὁ λόγος, ὃν μοι ἀπέστειλας, καὶ θαυμασθεῖς
10 τῆς δεινότητος, οὐκ ἔλαθες κλέψας τὸ κολακευτικὸν τῷ δοκεῖν
συμβουλῆς προσχήματι συγγεγραφέναι. Ἐπειδὴ γὰρ δόξαν κολα-
κείας ἔχει τὸ ἐπαινεῖν τοὺς μεγάλα δυναμένους, ἄλλην ὑπόθεσιν
πεποίηκας, καὶ ἄλλην εἰργάσω. Ὡς γὰρ δεῖξαι βουλόμενος τὴν
αἰτίαν, δι' ἣν ἐπιτήδειός ἐστιν ἠγεῖσθαι, οὕτω τὸ ἐγκώμιον ἐπλή-
15 ρωσας. Τὴν γνώμην οὖν οὐκ ἀποδεξάμενοι, τὴν τέχνην ἐθαυμάσα-
μεν.

ΤΜΕ'.— ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ τοῦ τί ἐστὶ βασιλεία Θεοῦ καὶ βασιλεία οὐρανῶν.

Ἐπειδὴ ἐζήτησας μαθεῖν, τί ἐστὶ βασιλεία Θεοῦ καὶ βασιλεία
20 οὐρανῶν, ἀντεπιστέλλω, ὅτι τινὲς μὲν οἴονται τὴν τοῦ Θεοῦ μείζο-
να εἶναι καὶ θειοτέραν, τὴν δὲ τῶν οὐρανῶν ἐλάττονα καὶ καταδε-
εστέραν. Τινὲς δὲ φασὶ μίαν αὐτὴν οὕσαν καθ' ὑπαρξιν, διαφόρως
ἐκπεφωνῆσθαι, ποτὲ μὲν ἀπὸ τοῦ βασιλεύοντος Θεοῦ, ποτὲ δὲ ἀπὸ
τῶν βασιλευομένων ἀγγέλων τε καὶ ἀγίων κληθεῖσαν.

25

ΤΜΖ'.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Παραίνεσις πρὸς ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς κακίας.

Εἰ καὶ τὰ ἐφ' οἷσπερ ἄλους πρῶην ἐκολάσθης, νοσῶν ἀγριώτε-
ρον αὐθις ἐφωράθης, ἀλλὰ γε, εἰ παύσοιο τῆςμανίας, θεραπείας
τεύξῃ, εἰ δὲ δυσχερές σοι δοκεῖ τὸ ἀποφοιτῆσαι τῆς κακίας, χαλε-
30 πώτερον εἶναι δοξάτω τὸ τῆς κολάσεως μέγεθος. Εἰ δ' οὐκ οἶει κο-
λάζεσθαι, ἐννόει τοὺς ἐκεῖ τιμωρηθησομένους. Εἰ δ' ἀπιστεῖς τοῖς

φεύγει, ὅτι γι' αὐτὰ πού ἔπρεπε νὰ χαίρονται, γι' αὐτὰ αὐτοὶ στενοχωροῦνται. Ἐμεῖς ὅμως πού ἔχουμε στραμμένο τὸ μάτι τῆς ψυχῆς σὲ ἄλλη κατάσταση ζωῆς, γνωρίζουμε μὲ ἀκριβεία, ὅτι οἱ φίλοι τῆς ἀρετῆς δὲν πρέπει νὰ ταλανίζονται ὅταν πάθουν κάτι φοβερό, ἀλλὰ νὰ μακαρίζονται καὶ νὰ ἀνακηρύσσονται. Γιατὶ μὲ τὰ κακὰ πού ὑπομένουν γίνονται πιὸ λαμπρὰ τὰ στεφάνια τῆς εὐδοκίμησής τους.

344. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΣΚΛΗΠΙΟ

Ἔστι δίνει ἐντύπωση κολακείας τὸ νὰ ἐπαινοῦμε αὐτοὺς πού κατορθώνουν μεγάλα πράγματα.

Ὁ λόγος σου πού μοῦ ἔστειλες διαβάστηκε, καὶ ἀφοῦ θαυμάστηκε γιὰ τὴ δεινότητά του, δὲν διέφυγε ἡ προσπάθειά σου νὰ ὑποκλέψεις τὴν κολακεία μὲ τὸ νὰ φαίνεται ὅτι τὸν ἔχεις γράψει μὲ τὸ πρόσχημα τῆς συμβουλῆς. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ ἔπαινος αὐτῶν πού κατορθώνουν τὰ μεγάλα δίνει τὴν ἐντύπωση κολακείας, μὲ ἄλλη ὑπόθεση ἄρχισες τὸν λόγο, καὶ μὲ ἄλλη τὸν τελείωσες. Γιατὶ, θέλοντας νὰ δείξεις τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία εἶναι κατάλληλος νὰ εἶναι ἡγέτης, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔπλεξες τὸ ἐγκώμιο. Μὴ ἀποδεχόμενος λοιπὸν τὴ γνώμη σου, θαύμασα τὴν τέχνη σου.

345. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΑΝΙΗΛ

Γιὰ τὸ τί εἶναι βασιλεία Θεοῦ καὶ βασιλεία οὐρανῶν.

Ἐπειδὴ ζήτησες νὰ μάθεις, τί εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τί ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, σοῦ ἀπαντῶ, ὅτι μερικοὶ νομίζουν ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγαλύτερη καὶ πιὸ θεϊκὴ, ἐνῶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κατώτερη καὶ ὑποδεέστερη. Μερικοὶ βέβαια λένε, ὅτι ἐνῶ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξή της, ἀπλῶς διαφέρει ὡς πρὸς τὴν ὀνομασία, ἡ ὁποία ἄλλοτε προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ πού βασιλεύει, καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἁγίους πού βασιλεύονται.

346. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Συμβουλὴ πρὸς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν κακία.

Ἄν καὶ γιὰ ἐκεῖνα στὰ ὁποῖα ὑπέπεσες προηγουμένως τιμωρήθηκες, συνελήφθης καὶ πάλι νὰ νοσεῖς φοβερότερα. Ἀλλά, ἂν παύσεις τὴ μακροθυμία σου, θὰ βρεῖς θεραπεία, ἂν ὅμως σοῦ φαίνεται δύσκολο νὰ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ τὴν κακία, νὰ ξέρεις ὅτι τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας θὰ εἶναι φοβερότερο. Ἐὰν ὅμως νομίζεις ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθεῖς, νὰ σκέφτεσαι αὐτοὺς πού θὰ

ἐκεῖσε, θέα τοὺς κἀνταῦθα κολασθέντας καὶ κολαζομένους, καὶ ἀνένεγκον ἐκ τοῦ θυθοῦ τῆς ἀσελγείας.

ΤΜΖ'.— ΑΛΥΠΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ ἀπονοίας καὶ νουθεσίας.

5 Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπόνοια τῆς συμμετρίας καὶ τοῦ δέοντος ἐκπεσοῦσα καὶ ἄπο, τουτέστι πόρρω, τοῦ νοῦ γινομένη, δι' ὃ καὶ ἀπόνοια λέγεται, ἀλαζονείαν ἐργάζεται, τὴν νουθεσίαν παραληπτέον, ἥπερ εἴρηται παρὰ τὴν τοῦ νοῦ θέσιν. Τάχα πως ἀκούσαντες οἱ τοιοῦτοι, ἔνθεσθε καρδίαν, εἰς ταπεινοφροσύνην ἀσμένως
10 βαδίσωσιν.

ΤΜΗ'.— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

“Οτι οὐκ ὁ λόγος τοσοῦτον εἰς ἀρετὴν ἐνάγει, ὅσον ὁ βίος.

Τοῖς δυσηνίοις μαθηταῖς, ᾧ σοφιστά, τὸν χαλινὸν τοῦ φόβου ὥσπερ πώλοις ἔμβαλλε, καὶ ἐπιστόμιζε αὐτοὺς, ἐπειδὴν ἀγέρωχόν
15 τι καὶ παρὰ τὴν ἡνίαν πράττειεν, ἵνα καὶ οἱ εὐήνιοι πλέον ἐπιδοῖεν πρὸς ἀρετὴν. Τὸ γὰρ τῶν αὐτῶν ἀξιούσθαι τοὺς μὴ τὰ αὐτὰ πράττοντας, ἀτοπώτατόν ἐστὶ καὶ τῇ ἀρετῇ ἐμπόδιον. Εἰς ἀθυμίαν γὰρ ἐμβάλλων τοὺς ἀρίστους, ναρκᾶν παρασκευάζει. Τρόπων οὖν μᾶλλον, ἢ λόγων ἡγούμενος εἶναι σαντὸν παιδευτήν, δείκνυε
20 τοῖς ἀρχέτυπόν τινα χαρακτῆρα τὸν σαντοῦ βίον. Οὐ γὰρ ὁ λόγος τοσοῦτον, ὅσον ὁ βίος εἰς ἀρετὴν ἐνάγει.

ΤΜΘ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπαίνων.

“Οτι πρὸς τοὺς ἐπαίνους ἐρυθριᾶν πέφυκα, μάλα ἀκριβῶς
25 οἶδέ σου ἡ παιδείσις. Ἦνίκα γὰρ μετὰ τῶν σῶν φοιτητῶν ἐντυχεῖν ἡμῖν κατηξίωσας καὶ ἐρωτῆσαί τι τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἠβουλήθης, ἐγὼ δὲ εἶπον ὡς οἶόν τε ἦν, τὸ τηνικαῦτα παρ' ὑμῶν μὲν κρότος ἐξεφοίτησε καὶ ἐπαίνου ῥόθιον, ἐγὼ δὲ οὕτω κατεπλάγην καὶ ἠρυθρίασα, ὡς ἐπὶ πολὺ ἀχανῆς μεῖναι. Τί δήποτε τοίνυν ἐπαίνους συν-
30 θεῖς, πολλῶ τὴν ἡμετέραν ὑπερβαίνοντα ἀξίαν ἐπέστειλας;

τιμωρηθούν ἐκεῖ. Καὶ ἐὰν δὲν πιστεύσεις γιὰ τὰ ἐκεῖ, κοίταξε αὐτοὺς πού τιμωροῦνται ἐδῶ, καὶ θγές μέσα ἀπὸ τὸν θυθὸ τῆς ἀκολασίας.

347. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΛΥΠΙΟ

Γιὰ τὴν ἀπόνοια καὶ τὴ νουθεσία.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπόνοια (ἀπόγνωση), ὅταν ξεπέσει ἀπὸ τὴ συμμετρία καὶ ἀπὸ τὸ πρέπον καὶ καταστεῖ «ἀπο», δηλαδή βρεθεῖ μακριὰ ἀπὸ τὸν νοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται ἀπόνοια, καλλιεργεῖ τὴν ἀλαζονεία, πρέπει νὰ δεχόμαστε τὴ νουθεσία, ἡ ὁποία ἔχει ὀνομασθεῖ ἔτσι ἀπὸ τὴ θέση τοῦ νοῦ. Ἴσως ἀκούοντας αὐτοὶ πού εἶναι τέτοιοι, “βάλετε τὴν καρδιὰ στὴ θέση πού τῆς πρέπει”, νὰ βαδίσουν εὐχαρίστως στὴν ταπεινοφροσύνη.

348. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

“Ὅτι δὲν ὀδηγεῖ στὴν ἀρετὴ τόσο πολὺ ὁ λόγος, ὅσο ὁ τρόπος ζωῆς.

Στοὺς ἀπείθαρχους μαθητές, σοφιστὴ μου, νὰ βάλεις τὸ χαλινάρι τοῦ φόβου, ὅπως στὰ πουλάρια, καὶ νὰ τοὺς ἀποστομώνεις ὅταν κάνουν κάτι τὸ ὑπεροπτικὸ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ χαλινάρι, ὥστε καὶ οἱ πειθαρχικοὶ νὰ ἐπιδίδονται περισσότερο στὴν ἀρετὴ. Γιατὶ τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ λάβουν τὰ ἴδια αὐτοὶ πού δὲν κάνουν τὰ ἴδια, εἶναι τελείως παράλογο καὶ ἐμπόδιο στὴν ἀρετὴ. Γιατὶ, βάζοντας τοὺς ἄριστους σὲ δυσφορία, τοὺς κάνει νὰ ἀποναρκώνονται. Πιστεύοντας λοιπὸν ὅτι εἶσαι παιδαγωγὸς τρόπων μᾶλλον καὶ ὄχι λόγων, νὰ παρουσιάζεις σ' αὐτοὺς τὴ ζωὴ σου σὰν πρότυπο χαρακτήρα. Γιατὶ στὴν ἀρετὴ δὲν ὀδηγεῖ τόσο πολὺ ὁ λόγος, ὅσο ὁ τρόπος ζωῆς.

349. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῶν ἐπαίνων ὑπὲρ αὐτοῦ.

“Ὅτι ἀπὸ τὴ φύση μου κοκκινίζω ὅταν ἐπαινοῦμαι, τὸ γνωρίζει πολὺ καλὰ ἡ λογιστικὴ σου. Γιατὶ ὅταν κάποτε μὲ θεώρησες ἄξιο νὰ μιλήσω μὲ τοὺς φοιτητές σου καὶ θέλησες νὰ ρωτήσεις κάτι ἀπὸ τὶς ἅγιες Γραφές, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅσα μπορούσα, τότε ἀπὸ σᾶς βέβαια προκλήθηκαν χειροκροτήματα καὶ κύματα ἐπαίνων, ἐγὼ ὅμως δοκίμασα τόσο μεγάλη ἐκπληξη καὶ κοκκίνισα ἀπὸ ντροπὴ, ὥστε νὰ μείνω γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα ἄφωτος. Γιατὶ λοιπὸν συνέθεσες καὶ μοῦ ἔστειλες ἐπαίνους πού ξεπερνοῦν πολὺ τὴν δικὴ μου ἀξία;

ΤΝ'.- ΕΥΤΟΝΙΩ

Προτροπή πρὸς ἄσκησιν τοῦ ψυχικοῦ κάλλους.

“Ὡσπερ τὸ σωματικὸν κάλλος οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐκπλήξεων ἀλλοιοῦται, σώζει δὲ αὐτὸ κἂν ἐν δακρύοις ὑπάρχη, οὕτω καὶ τὸ ψυχι-
5 κὸν τὸ ὑπὸ τῆς συμμετρίας τῶν ἀρετῶν συγκροτούμενον σώζει
ἑαυτό, κἂν ἐν συμφοραῖς τυγχάνη. Τοῦτο τοίνυν ἀσκῶμεν, καὶ οὐ-
δεῖς πειρασμὸς τῆς ἀηττήτου προηγουμένως βοηθούσης δεξιᾶς
ἡμᾶς καταγωνιεῖται.

ΤΝΑ'.- ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ

10 “Ὅτι τῶν ἰσαμίλλων ἐν ἀρετῇ κρείττων ἐστὶν
ὁ τῇ ταπεινοφροσύνῃ πλεονεκτῶν.

Δυοῖν ποτε ἀδελφοῖν πιστοῖν καὶ φίλοιν ἀρίστοιν καὶ εἰς ἀρε-
τὴν ἀμιλλωμένοι, κριτὴν μὲν ἐλομένοιν καὶ ὄρκω στέρξουσιν τὰ κρι-
θησόμενα ἰσχυρισασμένοι, ἐκεῖνον ἐψηφισάμην κρείττονα εἶναι,
15 ὃς ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰσάμιλλος ὢν, ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ πλε-
ονεκτεῖ.

ΤΝΒ'.- ΗΡΩΝΙ

Προτροπή πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν ἀρετὴν.

Αἰδέσθητι τὸν σαυτοῦ πατέρα, τὸν ἐν οἷς ἔξεστιν ἐπιτάττειν
20 παρακαλοῦντα, καὶ ἐπάνελθε πρὸς ἀρετὴν, ἵνα μὴ ἀναγκάσης αὐ-
τὸν χρήσασθαι τοῖς οἰκείοις ὄπλοις. Δύσμαχος γὰρ ἐστὶ φύσει τε
καὶ νόμοις δορυφορούμενος, καὶ εἰ μὴ πεισθείῃ τῇ φιланθρωπία,
χρήσεται τῇ ἐξουσίᾳ.

ΤΝΓ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

25 Συμβουλευτική.

Εἰ οὐκ αἰδῆ τὴν φύσιν, φοβήθητι τοὺς νόμους, ἵνα μὴ καὶ τῶν
θεῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων διαμάρτης.

ΤΝΔ'.- ΑΥΣΟΝΙΩ

“Ὅτι ἀπὸ τῆς γνώμης τὰ πράγματα κρίνεται.

30 “Ὡσπερ ὁ ἀμύνεσθαι ἐπιθυμῶν μὲν, ἀδυνατῶν δέ, τό γε εἰς
αὐτὸν ἦκον ἠμύνατο, οὕτω καὶ ὁ ἀμείψασθαι βουλόμενος, μὴ
δυνάμενος δέ, ἠμείψατο. Τὸ γὰρ αὐτοῦ πᾶν καὶ οὗτος ἐποίησε.

350. ΣΤΟΝ ΕΥΤΟΝΙΟ

Προτροπή πρὸς ἄσκησιν τοῦ ψυχικοῦ κάλλους.

“Ὅπως ἡ σωματικὴ ὁμορφιά δὲν ἀλλοιώνεται οὔτε ἀπὸ ἀπροσδόκητα γεγονότα, ἀλλὰ διατηρεῖται, ἔστω καὶ ἂν συνοδεύεται ἀπὸ δάκρυα, ἔτσι καὶ ἡ ψυχικὴ ὁμορφιά, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν συμμετρίαν τῶν ἀρετῶν, διασώζει τὸν ἑαυτό της καὶ ὅταν ἀκόμα βρίσκεται σὲ συμφορές. Ἄς ἀσχοῦμε λοιπὸν αὐτὴ τὴν ὁμορφιά, καὶ κανένας πειρασμὸς δὲν θὰ μᾶς νικήσει, γιὰτὶ μᾶς βοηθᾷ ἐκ τῶν προτέρων ἡ ἀκατανίκητη δεξιὰ τοῦ Θεοῦ.

351. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

“Ὅτι ἀπὸ τοὺς ἐφάμιλλους στὴν ἀρετὴ ἀνώτερος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑπερέχει ὡς πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνη.

“Ὅταν κάποτε δύο ἀδελφοὶ πιστοὶ καὶ φίλοι ἄριστοι, ποὺ ἀγωνίζονταν νὰ ξεπεράσει ὁ ἓνας τὸν ἄλλο σὲ ἀρετὴ, μὲ ἐξέλεξαν κριτὴ, καὶ ἰσχυρίσθηκαν μὲ ὄρκον ὅτι θὰ δεχθοῦν τίς κρίσεις μου, ἐγὼ ἔκρινα ἄξιον ἐκεῖνον ποὺ, ἐνῶ σὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἦταν ἐφάμιλλος, ὑπερεῖχε ὡς πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνη.

352. ΣΤΟΝ ΗΡΩΝΑ

Προτροπή πρὸς ἐπάνοδο στὴν ἀρετὴ.

Σεβᾶσου τὸν πατέρα σου ποὺ σὲ παρακαλεῖ ὡς πρὸς αὐτὰ ποὺ μπορεῖ νὰ σὲ διατάξει, καὶ ξαναγύρισε στὴν ἀρετὴ, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀναγκάσεις νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὰ ὄπλα του. Γιὰτὶ εἶναι ἀκαταμάχητος καὶ ἀπὸ τὴ φύση καὶ προστατεύεται καὶ ἀπὸ τοὺς νόμους, καὶ ἂν δὲν πεισθεῖς μὲ τὴν φιλανθρωπία, θὰ χρησιμοποιοῦσιν τὴν ἐξουσία.

353. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Συμβουλευτικὴ.

Ἐὰν δὲν φοβᾶσαι τὴ φύση, φοβήσου τοὺς νόμους, γιὰ νὰ μὴ ἀστοχήσεις καὶ στὰ θεῖα καὶ στὰ ἀνθρώπινα.

354. ΣΤΟΝ ΑΥΣΟΝΙΟ

“Ὅτι τὰ πράγματα κρίνονται ἀπὸ τὴν προαίρεση.

“Ὅπως αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ ἀμυνθεῖ, ἀλλὰ ἀδυνατεῖ, ἀμύνθηκε ὅσο τοῦ ἦταν δυνατόν, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ προσφέρει ἀνταμοιβή, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ, εἶναι σὰν νὰ τὴν πρόσφερε. Γιὰτὶ ἔκανε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτό

Ἐπειδὴ γὰρ οὐ πάντως τῇ βουλήσει ἡ δύναμις ἔπεται, ἀπὸ τῆς γνώμης τὰ πράγματα κρίνεται.

ΤΝΕ'— ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Περὶ τῆς μελλούσης δόξης τῶν εὐκλεῶς μὲν ζώντων,

5 ἀκλεῶς δὲ τελευτώντων.

Εἰ καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ πολλὰ τοῖς παλαιοῖς οἱ νῦν παραπλήσια ἢ καὶ θαυμασιώτερα δρῶντες, οὐ παραπλησίας δόξης τυγχάνουσιν (παρὰ γὰρ τὴν τῶν ὑμνησάντων ἀσθένειαν ἢ φθόνον ἢ σπάνιν, ἔλαττον ἔχειν δοκοῦσιν), ἀλλὰ γε ἐν τῷ μέλλοντι τοσαύτην τεύξον-
10 ται, ὅσης ἂν τυχεῖν δίκαιον τοὺς εὐκλεῶς μὲν ζήσαντας, ἀκλεῶς δὲ τελευτήσαντας.

ΤΝΣΤ'— ΕΡΜΙΝΩ, ΔΩΡΟΘΕΩ, ΙΕΡΑΚΙ,

ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΙΣ

Περὶ τῆς θείας μακροθυμίας.

15 Μὴ καταβοᾶτε, ὧ βέλτιστοι, τῆς θείας προνοίας, ὅτι Ζώσιμον, εἰ καὶ μὴ κεκέλευκεν, ἀλλὰ γε οὐκ ἐκώλυσεν ἱεραῖσθαι, ἀλλὰ θαυμάζετε αὐτῆς τὴν μακροθυμίαν, τὴν μικρὸν ὕστερον, εἰ μὴ γνωσιμαχήσειε, τοιαύτας αὐτὸν εἰσπραξομένην δίκας, ὡς τοὺς νῦν καταβοῶντας τὴν ἀδέκαστον αὐτῆς ἀνακηρῦξαι ψῆφον.

20 ΤΝΖ'— ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ

ἽΟτι οὐ ταυτὸν χειροτονεῖν καὶ συγχωρεῖν.

Οὐκ ἔστι ταυτὸν κελεύειν καὶ μὴ κωλύειν, οὐδὲ χειροτονεῖν καὶ συγχωρεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ὡς δέον γίνεσθαι προστάττεται, τὸ δὲ διὰ τὴν τοῦ αὐτεξουσίου προαίρεσιν, ἢ τὸ ἀνθρώπινον κεκόσμη-
25 ται γένος, συγχωρεῖται. Μὴ τοίνυν, τῶν ἀγοραζόντων τὴν ἱερωσύνην ἀφέμενοι, τὸν συγχωροῦντα αἰτιᾶσθε. Εἰ μὲν γὰρ ἀνεύθυνος ἦν ἡ ἀρχή, εἰκότως ἐδυσχεραίνετε, εἰ δὲ τοσαύτην ἀπαιτεῖται τὴν δίκην ὁ ταύτην διέπων, ὅσον καὶ τὴν τιμὴν ἔσχε, καταθρηνεῖσθαι ἂν εἴη δίκαιος, ὅτι τῇ θείᾳ μακροθυμίᾳ εἰς κακίας ἐφόδιον ἐπεχρή-
30 σατο.

του τὸ πᾶν. Ἐπειδὴ δηλαδή ἡ δύναμη δὲν ἀκολουθεῖ ὅπωςδήποτε τὴ θέληση, τὰ πράγματα κρίνονται ἀπὸ τὴ πρόθεση.

355. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΟ

Γιὰ τὴ μέλλουσα δόξα ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἔνδοξη βέβαια ζωὴ,
ἀλλὰ ἄδοξο θάνατο.

Ἄν καὶ στὴ ζωὴ αὐτῆ οἱ σύγχρονοι κάνουν πολλὰ ὅμοια μὲ τοὺς παλαιοὺς ἢ καὶ ἀκόμα πιὸ ἀξιοθαύμαστα, δὲν ἀπολαμβάνουν παραπλήσια δόξα (γιατὶ ἀπὸ τὴν ἀδυναμία αὐτῶν ποὺ τοὺς ἐξύμνησαν, ἢ ἀπὸ φθόνου ἢ ἀπὸ κάποια ἔλλειψη, νομίζουν ὅτι εἶναι κατώτεροι), ὅμως στὴ μέλλουσα ζωὴ θὰ ἀπολαύσουν τόση δόξα, ὅση εἶναι δίκαιο νὰ ἀπολαύσουν αὐτοὶ ποὺ ἔζησαν βέβαια ἔνδοξα, ἀλλὰ πέθαναν ἄδοξα.

356. ΣΤΟΥΣ ΕΚΛΑΡΑΜΠΡΟΤΑΤΟΥΣ ΕΡΜΙΝΟ, ΔΩΡΟΘΕΟ ΚΑΙ ΙΕΡΑΚΑ.

Γιὰ τὴ θεία μακροθυμία.

Μὴ κατηγορεῖτε, φίλτατοι, τὴ θεία πρόνοια, ἐπειδὴ τὸν Ζώσιμο, ἂν καὶ δὲν τὸν κάλεσε, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ἱερωθεῖ, ἀντίθετα νὰ θαυμάζετε τὴν μακροθυμία της, ἡ ὁποία ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἐὰν δὲν μετανοήσει, θὰ τοῦ ἐπιβάλει τόσες τιμωρίες, ὥστε αὐτοὶ ποὺ τώρα τὴν κατηγοροῦν θὰ δικακηρύξουν τὴν ἀμερόληπτη κρίση της.

357. ΣΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ

Ἄν δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ νὰ χειροτονεῖ κανεὶς καὶ νὰ συγχωρεῖ.

Δὲν εἶναι ἴδιο τὸ νὰ διατάζει κανεὶς καὶ νὰ μὴ ἐμποδίζει, οὔτε τὸ νὰ χειροτονεῖ καὶ νὰ συγχωρεῖ. Γιατὶ τὸν πρῶτο διατάσσεται ἐπειδὴ πρέπει νὰ γίνῃ, ἐνῶ τὸ δεύτερο, ἕξαιτίας τῆς προαίρεσης τοῦ αὐτεξουσίου, μὲ τὴν ὁποία προικίσθηκε τὸ ἀνθρώπινο γένος, ἐπιτρέπεται. Μὴ λοιπόν, ἀφήνοντας αὐτοὺς ποὺ ἀγοράζουν τὴν ἱερωσύνη, νὰ κατηγοροῦμε ἐκείνον ποὺ τὸ ἐπιτρέπει. Γιατὶ, ἐὰν ἡ ἐξουσία ἦταν ἀνεύθυνη, θὰ δυσανασχετούσατε δικαιολογημένα, ἐφόσον ὅμως αὐτὸς ποὺ τὴν κατέχει τιμωρεῖται τόσο πολύ, ὅση εἶναι καὶ ἡ τιμὴ τὴν ὁποία ἔλαβε, θὰ πρέπει νὰ θρηνολογεῖται, γιατί τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ τὴ χρησιμοποίησε ὡς μέσο κακίας.

ΤΝΗ.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπή πρὸς κατάπανσιν τῆς κακίας καὶ μὴ ἐπαιτι-
 ᾶσθαι τοὺς τὴν αὐτοῦ καταθρηνοῦντας μανίαν.

Εἰ καὶ πέρα τοῦ δέοντος πρόην σοι ὄφθη φορτικός καὶ ἐπα-
 5 χθῆς ὁ παντὸς ἐπαίνου κρείττων Ἑρμογένης ὁ ἐπίσκοπος, πλη-
 κτικωτέρῳ χρησάμενος λόγῳ καὶ μακρὰν κατὰ τῆς σῆς ῥαθυμίας
 ἀποτείνας τὴν κατηγορίαν, μὴ δυσχεράνης. Εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο,
 λυπησαί σε προελόμενος μόνον, τὰ σὰ γεγωνότερον ἐξετραγώδησε
 κακά, εἰκότως ἐδυσχέραινες, εἰ δὲ πρὸς τὸ συμφέρον σοι μόνον βλέ-
 10 πων, τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἄωρον καὶ ἐπιβλαβῆ χάριν παρεῖδεν, ἵνα τὰ
 πράγματα διορθώσεως τύχη, εἰ καὶ μὴ ἀποδέξασθαι βούλει τῆς
 εὐνοίας αὐτόν, ἀλλὰ συγγνώμῃ τῆς τοσαύτης φιλοστοργίας δίκαι-
 ος ἂν εἴης. Καὶ γὰρ σφόδρα δέδοικεν, μὴ παρὰ τῆς θείας προνοίας,
 οὕτω διὰ τὴν σὴν ῥαθυμίαν καὶ κακίαν δυσφημουμένης, δίκας
 15 αὐτὸς ἀπαιτηθεῖ, ὡς μηδὲ φωνὴν ῥῆξαι τοιούτων δρα-
 ματουρογυμένων τραγωδιῶν. Ἡ οὖν παῦσαι τοιαῦτα δρῶν, ἢ μὴ
 ἐπαιτιῶ τοὺς τὴν σὴν καταθρηνοῦντας μανίαν.

ΤΝΘ.- ΙΑΚΩΒΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ

20 Ὅτι ἀναλλοίωτος ἡ τοῦ Ὑψίστου δεξιὰ, ἀλλοιοῦσα καὶ
 μεταβάλλουσα καὶ βελτιοῦσα τοὺς ταύτης δεομένους.

Ἡ θεία καὶ ἀκήρατος καὶ ἀήττητος δεξιὰ ἀναλλοίωτός ἐστὶ καὶ
 αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει, οὔτε προκοπὴν ἐπιδεχομένη
 τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον (ἀκροτάτη γὰρ ἐστὶν ἀρετή), οὔτε μεταβολὴν
 τὴν ἐπὶ τὰ χείρω (οὐ γὰρ οἶόν τε), μεταβάλλει δὲ καὶ ἀλλιοῖ τὰ βελ-
 25 τιώσεως δεόμενα. Διὸ καὶ Ψαλμὸς ἐπιγέγραπται, «Τῶν ἀλλοιω-
 θησομένων», τουτέστι τῶν βελτίωσιν ἐπιδεξομένων καὶ εἰς τὸ κρεῖτ-
 τον καὶ ἄμεινον ἀναχθησομένων. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, οὐκ
 ἔστι περισκελὲς ὅπερ ἠθέλησας μαθεῖν, «Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς
 δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου» οὐχ ἦν ἀλλοιοῦται (ἀναλλοίωτος γὰρ ἐστὶ
 30 καὶ πάσης μεταβολῆς κρείττων «Ἴδετε», γὰρ φησιν, «ἴδετε, ὅτι ἐγὼ
 εἰμι καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι»), ἀλλὰ ἦν ἀλλιοῖ καὶ μεταβάλλει καὶ βελ-
 τιοῖ καὶ εἰς ἀμείνονα κατάστασιν ἄγει τοὺς ταύτης δεομένους.

358. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπή πρὸς κατάπαυση τῆς κακίας του καὶ νὰ μὴ κατηγορεῖ ἐκείνους ποὺ καταθρονοῦν τῇ μανίᾳ του.

Ἐὰν καὶ τελευταῖα σοῦ φάνηκε πέρα ἀπὸ αὐτὸ ποὺ πρέπει φορτικὸς καὶ ἐνοχλητικὸς ὁ ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἔπαινο ἐπίσκοπος Ἑρμογένης, ἐπειδὴ χρησιμοποίησε αὐστηρότερα λόγια καὶ ἀπηύθυνε μεγάλη κατηγορία ἐναντίον τῆς ραθυμίας σου, νὰ μὴ δυσανασχετεῖς. Γιατί, ἂν διεκτραγωῶδησε φοβερώτερα τὰ κακὰ σου, μὲ πρόθεση μόνο νὰ σὲ λυπήσει, νὰ δυσανασχετεῖς δικαιολογημένα, ἐὰν ὅμως, ἀποβλέποντας μόνο στὸ συμφέρον σου, παρέβλεψε τὴν ἄκαιρη καὶ ἐπιβλαβῆ χάρη στὰ λόγια του, γιὰ νὰ διορθωθοῦν τὰ πράγματα, ἂν καὶ δὲν θέλεις νὰ ἀποδεχθεῖ αὐτὸν γιὰ τὴν εὐνοιά του, ὅμως πρέπει νὰ συγχωρήσεις τὴν τόσο μεγάλη φιλοστοργία του. Γιατὶ φοβᾶται πάρα πολὺ, μήπως τιμωρηθεῖ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴ θεία πρόνοια, ἢ ὁποία δυσφημίζεται τόσο πολὺ ἀπὸ τὴ δική σου ραθυμία καὶ κακία, ἐπειδὴ δὲν τόλμησε οὔτε λόγο νὰ ἐκστομίσει, ἐνῶ διαδραματίζονται τέτοιου εἴδους τραγωδίες. Ἡ λοιπὸν πᾶψε νὰ κάνεις τέτοια, ἢ νὰ μὴ κατηγορεῖς αὐτοὺς ποὺ θρονοῦν τῇ δικῇ σου μανίᾳ.

359. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΙΑΚΩΒΟ

Ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀναλλοίωτη ἢ δύναμη τοῦ Ὑψίστου, ἢ ὁποία ἀλλοιώνει καὶ μεταβάλλει καὶ βελτιώνει ἐκείνους ποὺ χρειάζονται βελτίωση.

Ἡ θεία καὶ ἀμόλυνη καὶ ἀήττητη δεξιὰ εἶναι ἀναλλοίωτη, καὶ πάντοτε εἶναι ἴδια καὶ ἀπαράλλακτη, χωρὶς νὰ ἐπιδέχεται πρόοδο πρὸς τὸ καλύτερο (γιατὶ εἶναι ὑψηλότερη ἀρετή), οὔτε καὶ μεταβολὴ πρὸς τὰ χειρότερα (γιατὶ δὲν εἶναι δυνατόν), ἀντίθετα μεταβάλλει καὶ ἀλλοιώνει αὐτὰ ποὺ ἔχουν ἀνάγκη βελτίωσης. Γι' αὐτὸ καὶ κάποιος ψαλμὸς ἐπιγράφεται: «Σ' αὐτοὺς ποὺ θὰ ἀλλοιωθοῦν»⁹⁰, δηλαδή αὐτοὺς ποὺ θὰ δεχθοῦν βελτίωση, καὶ θὰ ὑψωθοῦν στὸ καλύτερο καὶ ἀνώτερο. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι, δὲν εἶναι ὑπερβολικὸ αὐτὸ ποὺ θέλησες νὰ μάθεις: «Αὕτῃ ἢ ἀλλοίωση εἶναι ἔργο τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου»⁹¹. Δὲν μεταβάλλεται, γιατί εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε μεταβολή. Γιατὶ λέγει: «Προσέξατε, προσέξατε, γιατί ἐγὼ εἶμαι καὶ δὲν μεταβάλλομαι»⁹². Ὅμως ἀλλοιώνει καὶ μεταβάλλει, καὶ βελτιώνει καὶ ὁδηγεῖ σὲ καλύτερη κατάσταση αὐτοὺς ποὺ χρειάζονται μεταβολή.

92. Μαλαχ. 3, 6.

ΤΕ.- ΕΥΛΟΓΙΩ

Περὶ τῆς συμμετρίας ἐν τῷ λέγειν τε καὶ γράφειν.

Εἰ τὸ πλεόν τῶν ἀναγκαίων λέγειν οὐκ ἔστιν ἀνδρός, τὸ πλεόν τῶν ἀναγκαίων γράφειν εἴη γυναικός. Οὐκοῦν καὶ λέγοντες καὶ
5 γράφοντες τὴν συμμετρίαν τιμῶμεν.

ΤΕΑ.- ΣΕΡΑΠΙΩΝΙ

Ἀπειλή πρὸς ἐξοστράκισιν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν φίλων.

Ὡς οὐκ ἀνεξομένου μου εἴ τι ἄτοπον δρᾶσεως, ἀλλὰ πάντως τὸ ἔμαυτοῦ ποιήσοντος καὶ ἐξοστρακίσοντός σε τοῦ χοροῦ τῶν φί-
10 λων οὕτω διανοοῦ

ΤΕΒ.- ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι χρῆ ὁ διὰ κακίαν κολαζόμενος αἰσχύνεσθαι, ὁ δὲ δι' ἀρετὴν ἐναβρύνεσθαι.

Ὁ μὲν διὰ κακίαν κολαζόμενος αἰσχύνεσθαι, ὁ δὲ δι' ἀρετὴν
15 ἐναβρύνεσθαι δίκαιος ἂν εἴη. Οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ φρονεῖν αὐτοὺς χρῆ, τῆς ὑποθέσεως, ἀφ' ἧς γίνεται, πλεῖστον διαλαττούσης. Οὐδὲ γὰρ εἰ ληστής καὶ μάρτυς τὰ αὐτὰ πείσσονται ὁμοίως διακεῖσονται. Τῷ μὲν γὰρ ἔστι τιμωρία τὰ γινόμενα, τῷ δὲ στεφάνων ὑπόθεσις διὸ ὁ μὲν ταλανίζειν ἑαυτὸν ὀφείλει, ὁ δὲ μακαρίζειν.

20

ΤΕΓ.- ΤΩ ΑΥΤΩ

Ὅτι οὐ χρῆ ὁμοίως διακεῖσθαι ὁ δικαίως καὶ ἀδίκως πάσχων τι ἐνταῦθα λυπηρόν.

Οὐχ ὁ δικαίως καὶ ἀδίκως πάσχων τι ἐνταῦθα λυπηρόν, ὁμοίως διακεῖσθαι ὀφείλουσι. Τῷ μὲν γὰρ κατ' ἀξίαν συμβαίνει, τῷ δὲ
25 δι' εὐδοκίμησιν. Διὸ καὶ ὁ μὲν λέγειν δίκαιος ἂν εἴη, «Οὐκ ἄξια ὧν ἡμαρτον μεμαστίγωμαι», ὁ δὲ, «Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν». Οὕτω γὰρ ὁ μὲν εὐγνωμόνως ὑπομείνας ἀποτρίψεται τὰ πταίσματα, ὁ δὲ, εἰ γενναίως οἴσει, στεφάνους ἕξει τιμαλφεστέρους.

93. Α' Πέτρο. 4, 15.

94. Ἰουδιθ 8, 27.

95. Ρωμ. 8, 18.

360. ΣΤΟΝ ΕΥΛΟΓΙΟ

Γιά τή συμμετρία καί ὅταν ὁμιλοῦμε καί ὅταν γράφουμε.

Ἐάν τό νά λέμε περισσότερα ἀπό ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα δέν εἶναι γνώρισμα τοῦ ἀνδρα, τότε τό νά γράφουμε περισσότερα ἀπό αὐτά πού χρειάζονται εἶναι γνώρισμα τῶν γυναικῶν. Ἐπομένως καί ὅταν μιλοῦμε καί ὅταν γράφουμε νά τηροῦμε τή συμμετρία.

361. ΣΤΟΝ ΣΕΡΑΠΙΩΝΑ

Ἀπειλή πρὸς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν φίλων.

Νά ἔχεις στό νοῦ σου, ὅτι δέν θά ἀνεχθῶ, ἐάν κάνεις κάτι τὸ ἄτοπο, ἀλλὰ κάνοντας ὅπωςδήποτε αὐτὸ πού μπορῶ, θά σέ ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν φίλων.

362. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΠΙΦΑΝΙΟ

Ὅτι πρέπει νά ντρέπεται ἐκεῖνος πού τιμωρεῖται γιὰ κακία, καί νά καμαρώνει αὐτὸς πού τιμωρεῖται ἐξαιτίας τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὸς πού τιμωρεῖται ἐξαιτίας τῆς κακίας του πρέπει νά ντρέπεται, ἐνῶ ἐκεῖνος πού τιμωρεῖται λόγῳ τῆς ἀρετῆς του πρέπει νά καμαρώνει, γιατί δέν πρέπει αὐτοὶ νά φρονοῦν τὰ ἴδια, ἀφοῦ ἡ ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν ὁποία γίνονται αὐτὰ διαφέρει πάρα πολύ. Γιατὶ οὔτε ἂν ἓνας ληστής καὶ ἓνας μάρτυρας πάθουν τὰ ἴδια, θά βρισκονται στὴν ἴδια κατάσταση. Καθόσον γιὰ τὸν ἓνα αὐτὰ πού γίνονται εἶναι τιμωρία, ἐνῶ γιὰ τὸν ἄλλο προϋπόθεση στεφανιῶν⁹³. Γι' αὐτὸ ὁ ἓνας πρέπει νά ἐλεεινολογεῖ τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ ὁ ἄλλος νά τὸν μακαρίζει.

363. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ὅτι δέν πρέπει νά βρισκονται στὴν ἴδια κατάσταση αὐτὸς πού πάσχει κάτι λυπηρὸ δίκαια καὶ ἐκεῖνος πού τὸ πάσχει ἀδίκαια.

Δέν πρέπει αὐτὸς πού πάσχει ἐδῶ κάτι λυπηρὸ δίκαια νά βρῆσεται στὴν ἴδια κατάσταση μὲ ἐκεῖνον πού τὸ πάσχει ἀδίκαια. Γιατὶ στὸν ἓνα τοῦ συμβαίνει ὅπως τοῦ ἀξίζει, ἐνῶ στὸν ἄλλο λόγῳ τῆς εὐδοκίμησής του. Γι' αὐτὸ καί θά πρέπει ὁ πρῶτος νά λέγει, «Δέν τιμωροῦμαι ἀνάλογα μὲ τίς ἁμαρτίες πού ἔκανα»⁹⁴, καὶ ὁ ἄλλος «Τὰ παθήματα τοῦ παρόντος καιροῦ δέν ἔχουν ἀξία συγκρινόμενα πρὸς τὴ μελλοντικὴ δόξα»⁹⁵. Γιατὶ ἔτσι αὐτὸς πού τὰ ὑπέμεινε μὲ εὐγνωμοσύνη θά καθαρισθεῖ ἀπὸ τὰ πταίσματά του, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ἐάν τὰ ὑπομείνει γενναῖα, θά ἔχει στεφάνια πολυτιμότερα.

ΤΕΔ'— ΠΕΤΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Ἐπαινος διὰ τὴν λαμπρὰν ἀρχὴν τῶν ἀγώνων,
καὶ προτροπὴ διὰ λαμπροτέραν τελευτήν αὐτῶν.

Λαμπρὰν μὲν ἔσχες τῶν ἀγώνων τὴν ἀρχὴν· διὰ τοῦτο καὶ
5 σκιροτῶμεν καὶ χαίρομεν καὶ πανηγύρεως ὑπόθεσιν τὴν σὴν εὐδο-
κίμησιν ποιούμεθα. Δίκαιος δ' ἂν εἴης ἀγρυπνεῖν καὶ φροντίζειν,
ὅπως λαμπροτέραν ἔξεις τὴν τελευτήν. Ἐξεις δέ, εἰ «τῶν μὲν ὀπι-
σθεν ἐπιλάθοιο, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνοιο», καὶ μὴ νομίσας
ἤδη ἔστεφανῶσθαι τῶν πόνων παύσοιο. Πολλοὶ γὰρ λαμπρῶς
10 προοιμασάμενοι καὶ ὑπτιωθέντες, τελευτῶντες αἰσχρῶς κατέστρε-
ψαν, ὅπερ ἀπειή τῆς ἱερᾶς σου κεφαλῆς

ΤΞΕ'— ΛΑΜΠΡΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ἵτι οὐ τὴν αὐτὴν δώσουσι δίκην οἱ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι
περιπεσόντες, ἀλλ' ἀναλόγως τῶν αἰτίων καθ' ἃ ἐτελέσθησαν.

15 Πολλὴ μὲν τοῦ θείου δικαστοῦ ἡ ἀκριβεία, καὶ ῥήματα καὶ
πράγματα καὶ ἐνθυμήματα βασανίζουσα, καὶ ἕως τῶν ἀδύτων
χωροῦσα καὶ διὰ πάντων ἄγουσα τὴν ἔρευναν, πολλὴ δὲ καὶ ἡμῶν
ἡ ἀμέλεια, καὶ ταῦτα εἰδόντων, ὅτι πάντως δίκην ὑφέξομεν, εἰ καὶ
μὴ τὴν αὐτὴν, ἅπαντες. Οὐ γὰρ οἱ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπε-
20 σόντες, πάντως τὴν αὐτὴν δώσουσι δίκην, τῷ καὶ αἰτίας ἐξετάζε-
σθαι, καὶ καιροῦς καὶ τόπους. Οἷόν τι λέγω· Ἐναγῆς ὁ φόνος. Τίς
γὰρ οὐ φήσει; Ἀλλ' ὅταν καὶ ἐν ἀγίαις ἡμέραις γένηται, ἐναγέστε-
ρος γίνεται· εἰ δὲ καὶ ἐν ἱερῷ τόπῳ, ἐναγέστατος, τοῦ κακοῦ καὶ
ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου αὐξανομένου καὶ προσθήκην
25 εἰς τιμωρίαν λαμβάνοντος. Καὶ ἡ πορνεία, μία εἶναι δοκοῦσα, καὶ
ἀπὸ καιροῦ καὶ ἀπὸ τόπου βαρύτερα γίνεται. Ἐν τοίνυν σκοπῶ-
μεν, ὅπως τὰ καθ' ἑαυτοῦς εὖ διαθῶμεν, τῷ δὲ κριτῇ ἐπιτετρόφθῳ
ἡ ἀκριβοῦς θάσανος. Οὐ γὰρ, εἰ ἡμεῖς νῦν ὀριοῦμεν, αὐτὸς ἐπιψη-
φιεῖται, ἀλλὰ ἀνάγκη ἡμᾶς τὴν ἀδέκαστον ἀναμένειν ψῆφον.

30

ΤΞΖ'— ΥΠΑΤΙΩ

Περὶ τῆς εὐφροσύνης τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι διὰ πόνων
καὶ ἀγρυπνιῶν καὶ ἀσκήσεων αὕτη κατορθοῦται.

Ἔχει μὲν ἡ ἀρετὴ εὐφροσύνην εἰλικρινῆ καὶ ἔνδοξον καὶ ἀτε-

364. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΠΕΤΡΟ

Ἐπαινος γιὰ τὴ λαμπρὴ ἀρχὴ τῶν ἀγώνων, καὶ προτροπὴ γιὰ λαμπρότερο τέλος αὐτῶν.

Ἐκανες βέβαια πολὺ καλὴ ἀρχὴ τῶν ἀγώνων, γι' αὐτὸ καὶ ἀναπηδῶμε καὶ χαιρόμαστε καὶ κάνουμε ὑπόθεση πανηγυρισμοῦ τὴν προκοπὴ σου. Πρέπει ὅμως νὰ ἀγρυπνεῖς καὶ νὰ φροντίζεις, ὥστε νὰ ἔχεις λαμπρότερο τέλος. Καὶ θὰ ἔχεις, ἐὰν «Τὰ προηγούμενα τὰ λησιμονήσεις, καὶ προχωρήσεις πρὸς ἐκεῖνα ποὺ εἶναι μπροστά»*, καὶ ὄχι, νομίζοντας ὅτι ἤδη ἔχεις στεφανωθεῖ, σταματήσεις τοὺς κόπους. Γιατί πολλοὶ ποὺ ἔκαναν πάρα πολὺ καλὴ ἀρχὴ καὶ ἔδειξαν ἀδράνεια στὴ συνέχεια, τὴν κατάστρεψαν στὸ τέλος τὴν καλὴ ἀρχή, πράγμα ποὺ εὐχομαί νὰ μὴ συμβεῖ στὴν ἱερὴ κεφαλὴ σου.

365. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΛΑΜΠΡΕΤΙΟ

Ἵτι δὲν θὰ τιμωρηθοῦν τὸ ἴδιο αὐτοὶ ποὺ ὑπέπεσαν στὰ ἴδια ἁμαρτήματα, ἀλλ' ἀνάλογα μὲ τὰ αἷτια ποὺ τελέσθησαν αὐτά.

Ἡ ἀκρίβεια βέβαια τοῦ θεοῦ δικαστῆ εἶναι μεγάλη, ἢ ὅποια ἐξετάζει καὶ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα καὶ τίς σκέψεις, καὶ προχωρεῖ μέχρι τὰ ἄδυτα, κάμνοντας τὴν ἔρευνα μὲ τὴν ἐξέταση τῶν πάντων, μεγάλη ἔμωξ εἶναι καὶ ἡ δικὴ μας ἀμέλεια, καὶ ὅλα αὐτά, ἐνῶ γνωρίζουμε, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ τιμωρηθοῦμε, ἂν καὶ ὄχι ὅλοι ἐξίσου. Γιατί αὐτοὶ ποὺ ὑπέπεσαν στὰ ἴδια ἁμαρτήματα δὲν θὰ τιμωρηθοῦν ἐξίσου, γιατί ἐξετάζονται καὶ εἰ αἰτίες καὶ οἱ περιστάσεις καὶ οἱ τόποι. Ἐνεκῶ τὸ ἐξῆς μ' αὐτὸ ποὺ λέγω. Ὁ φόνος εἶναι καταραμένος. Πράγματι ποιὸς δὲν θὰ συμφωνήσῃ; Ὅταν ὅμως γίνῃ σὲ ἅγιες μέρες γίνετα πιὸ καταραμένος. Ἄν μάλιστα γίνῃ σὲ τόπο ἱερό, γίνετα ἀκόμα πιὸ πολὺ καταραμένος, γιατί τὸ κακὸ αὐξάνετα καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ καὶ ἀπὸ τὸν τόπο, καὶ ἐπισύρει πρόσθετη τιμωρία. Καὶ ἡ πορνεία φαίνεται ὅτι εἶναι μία, ἀλλὰ ἀνάλογα μὲ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον ποὺ διαπράττετα, γίνετα βαρύτερη. Ἄς προσέχουμε λοιπὸν ἓνα πράγμα: πῶς θὰ ρυθμίσουμε καλὰ τὰ δικὰ μας, καὶ ἅς ἀφήσουμε στὸν κριτὴ τὴν λεπτομερῆ ἐξέταση. Γιατί, ἐὰν ἐμεῖς τὴν ὀρίσουμε τώρα, ἐκεῖνος δὲν θὰ τὴν ἐγκρίνει, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμένουμε τὴν ἀμερόληπτη κρίση.

366. ΣΤΟΝ ΥΠΑΤΙΟ

Γιὰ τὴν εὐφροσύνη τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι αὐτὴ κατορθώνετα μὲ κόπους καὶ ἀγρυπνίες καὶ ἀσκήσεις.

Ἡ ἀρετὴ ἔχει βέβαια εἰλικρινῆ καὶ ἐνδοξη καὶ χωρὶς τέλος εὐφροσύνη,

λεύτητον, ὑπὸ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ συνειδότος τικτομένην, ὑπὸ δὲ τῶν
 ὑπερκοσμίων στεφάνων τιθηνουμένην καὶ ὑπὸ τῆς τῶν μελλόντων
 ἐλπίδος τρεφομένην, ἔχει δὲ καὶ πόνους καὶ ἀγρυπνίας καὶ ἀσκή-
 σεις δι' ὧν κατορθοῦται. Οὐ γὰρ ὁ ῥαθυμῶν καὶ καθεύδων τρόπαι-
 5 ον στήσει, ἀλλ' ὁ λαμπρῶς πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀγωνισάμενος. Εἰ
 δὲ φαίης πάλιν, ὡσπερ οὖν καὶ ἔφησ, οἷόν τε εἶναι τὸν τὰ διωτικὰ
 πράγματα μεταχειριζόμενον στεφθῆναι, πάντα τὰ εἶδη τῆς ἀρετῆς
 κατορθώσαντα, καὶ σπουδάζων, ἀλλὰ μὴ παίζων, ἀκριβῶς ταῦτα
 φῆς, μὴ φθονήσης διδάξαι με τὸ παράδοξον τοῦτο καὶ νεώτερον
 10 μάθημα. Οὐδὲ γάρ, ῥαδίας καὶ πλατείας καὶ ἱππηλάτου οὔσης τῆς
 τοιαύτης ὁδοῦ, πράγματα θούλομαι αὐτός τε ἔχειν καὶ τοῖς ἄλλοις
 παρέχειν, λέγων τὸ ἀποστολικόν, ὅτι, «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ
 ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Ὁ γὰρ Δεσπότης
 Χριστὸς ἀπεφήνατο «στενὴν εἶναι τὴν πύλην καὶ τεθλιμμένην τὴν
 15 ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγους εἶναι τοὺς εὐρί-
 σκοντας αὐτήν». Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο οὐ δύναμαι μαθεῖν· οὐ γὰρ ἔα
 σὺ καὶ δι' ὧν λέγεις καὶ δι' ὧν πράττεις ἀντιφθεγγόμενος, ταύτη τε
 τῇ ψήφῳ καὶ τοῖς θείοις χρησιμοῖς, καὶ τὰναντία παιδεύων.

ΤΕΖ'. – ΘΕΟΓΝΩΣΤῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ

20 Ὅτι οὐκ ἀνέξεται ὁ Σωτὴρ ἀμαυρωθῆναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ
 διαδόλου πηχθὲν τρόπαιον, οὐδὲ ἀτιμωρήτους ἀφήσει τοὺς
 τὸ θεῖον αὐτοῦ ὄνομα βλασφημοῦντας.

Πέπτωκεν ὁ διάβολος, εἰ καὶ ἀπερισκέπτως θρασύνεται, θρα-
 σύνεται δὲ τὴν ἡμετέραν ῥαθυμίαν ἐφόδιον τῆς οἰκείας ἀπονοίας
 25 ποιούμενος. Τὸ γὰρ μέγιστον καὶ θεῖον τρόπαιον, ὅπερ ὁ Σωτὴρ
 δεῦρο ἐπιφοιτήσας κατ' αὐτοῦ ἔστησε, κινδυνεύει ἐκ τῆς ἡμετέρας
 κακίας ἀμαυρωθῆναι, οὐ τὴν οἰκείαν ἀπολέσαν δύναμιν, ἀλλ' ὑπὸ
 τῆς ἀτονίας καὶ κακίας τῶν περιφερόντων αὐτὸ καθυβριζόμενον.
 Οἱ γὰρ τοῦ καλλινίκου βασιλέως ἀνχοῦντες εἶναι στρατιῶται καὶ
 30 τὸ θεῖον αὐτοῦ ὄνομα ὡσπερ ἀξίωμα μέγα, ὡσπερ οὖν καὶ ἔστι,
 περιφέροντες, τρυφῇ καὶ χρηματισμοῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες καὶ δι'
 ἑαυτοὺς ἠττηθῆναι δίκαιοι ὄντες, διὰ τὴν τοῦ βασιλέως δόξαν πε-
 ριγίνονται. Μονονουχὶ γὰρ καὶ νῦν αὐτοῖς ἐπιφωνεῖ· “Οὐ δι' ἡμᾶς
 ἐγὼ ποιῶ, ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομά μου, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ”. Εἰ μὴ γὰρ

ἢ ὅποια γεννιέται ἀπὸ τὴν καθαρὴ συνείδηση καὶ γαλουχεῖται ἀπὸ τὰ ὑπερκόσμια στεφάνια καὶ τρέφεται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, ἔχει ὅμως καὶ κόπους καὶ ἀγρυπνίες καὶ ἀσκήσεις, μὲ τίς ὅποιες κατορθώνεται. Γιατὶ δὲν θὰ στήσει τρόπαιο αὐτὸς ποὺ εἶναι ραθυμὸς καὶ κοιμᾶται, ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀγωνισθεῖ ἥρωικὰ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἐὰν ὅμως πείς πάλι, πρᾶγμα ἄλλωστε ποὺ εἶπες, ὅτι εἶναι δυνατὸν αὐτὸς ποὺ διαχειρίζεται τὰ βιωτικὰ πράγματα νὰ στεφανωθεῖ, ἀφοῦ κατόρθωσε ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸ λές πολὺ σοβαρὰ καὶ ὄχι ἀστειευόμενος, μὴ ἀρνηθεῖς νὰ μοῦ διδάξεις αὐτὸ τὸ παράδοξο καὶ νεώτερο μάθημα. Γιατί, ἐπειδὴ ὁ δρόμος αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι εὐκόλος καὶ πλατὺς καὶ κατάλληλος σὲ ἵπποδρομίες, δὲν θέλω καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἔχω δυσκολίες, καὶ σὲ ἄλλους νὰ προκαλέσω, λέγοντας τὸ ἀποστολικό, ὅτι: «Πρέπει νὰ περᾶσουμε μέσα ἀπὸ πολλὰς θλίψεις, γιὰ νὰ μποῦμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁹⁷. Γιατὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἶπε, ὅτι «εἶναι στενὴ ἡ πύλη καὶ στενόχωρος ὁ δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ στὴ ζωὴ, καὶ εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ τὴ βρίσκουν»⁹⁸. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ τὸ καταλάβω, γιατί δὲν μὲ ἀφήνεις ἐσὺ μὲ αὐτὰ ποὺ λές καὶ μὲ αὐτὰ ποὺ κάνεις, διαφωνώντας μὲ αὐτὴ τὴ γνώμη καὶ μὲ τοὺς θεῖους νόμους, καὶ διδάσκοντας τὰ ἀντίθετα.

367. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟ

“Ὅτι δὲν θὰ ἀνεχθεῖ ὁ Σωτήρας νὰ ἀμαυρωθεῖ τὸ τρόπαιο ποὺ στήθηκε ἀπὸ αὐτὸν ἐναντίον τοῦ διαδόλου, οὔτε θ' ἀφήσει ἀτιμώρητους ἐκείνους ποὺ βλασφημοῦν τὸ ἅγιο ὄνομά του.

Ἐὸ διάβολος ἔχει πέσει, ἂν καὶ ἀποθρασύνεται ἀπερίσκεπτα, καὶ ἀποθρασύνεται, καθιστώντας ἐφόδιο τῆς παράφορης ἐνέργειάς του τὴ δική μας ραθυμία. Γιατὶ τὸ μέγιστο καὶ θεῖο τρόπαιο ποὺ ἔστησε ἐδῶ ὁ Σωτήρας ἐναντίον του μὲ τὴν ἔλευσή του, κινδυνεύει νὰ ἀμαυρωθεῖ ἐξαιτίας τῆς δικῆς μας κακίας, ὄχι ἐπειδὴ ἔχασε τὴ δική του δύναμη, ἀλλ' ἐπειδὴ βρίζεται ἀπὸ τὴ χαλαρότητα καὶ κακία αὐτῶν ποὺ τὸ περιφέρουν. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ καυχῶνται ὅτι εἶναι στρατιῶτες τοῦ δοξασμένου βασιλιᾶ καὶ περιφέρουν τὸ θεῖο ὄνομά του ὡς μεγάλο ἀξίωμα, ὅπως καὶ εἶναι, παραδίνοντας τοὺς ἑαυτοὺς τους σὲ ἀπόλαυση καὶ χρηματισμούς, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε ἐξαιτίας αὐτοῦ ποὺ εἶναι οἱ ἴδιοι νὰ νικηθοῦν, ὅμως ἐξαιτίας τῆς δόξας τοῦ βασιλέως ὑπερισχύουν. Γιατὶ καὶ τώρα φωνάζει κατὰ κάποιον τρόπο πρὸς αὐτούς «Δὲν τὸ κάνω αὐτὸ ἐγὼ γιὰ σᾶς, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ βεβηλωθεῖ τὸ ὄνομά μου»^{99α}. Γιατί, ἂν δὲν ἦταν αὐτὸς ποὺ τώρα συγκροτεῖ τὴ θρησκεία του

αὐτὸς ἦν ὁ νυνὶ συγκροτῶν τὴν οἰκείαν θρησκείαν καὶ πάντα αὐτῇ
 ὑποχείρια παρασκευάζων, πάλαι ἂν διὰ τὴν τῶν μεταχειριζομένων
 αὐτὴν οὐ δεόντως ῥαθυμίαν ὠλιγορήθη, ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς οἰκείας
 ἀντιποιεῖται δόξης, τὸν μὲν εἰς ὕψος αἶρει, τοὺς δὲ δίκας πικροτά-
 5 τας μικρὸν ὕστερον εἰσπράττει. Οὐδὲ γὰρ ἀνέξεται ταῦτα τολμᾶ-
 σθαι ἀτιμωρητί, οὐδὲ τοὺς τὸ θεῖον αὐτοῦ ὄνομα, τόγε εἰς αὐτοὺς
 ἦκον, βλασφημηθῆναι παρασκευάσαντας, ἀτιμωρήτους ἀφήσει,
 ἀλλὰ καὶ ἀργαλεωτέρας ἀπαιτήσῃ δίκας τοὺς καὶ ἐν τῷ πλημμελεῖν
 προστασίας τοσαύτης ἀπολαύσαντας καὶ μηδὲ οὕτω σωφρονισθέν-
 10 τας, ἀλλ' ἐφόδιον τῆς οἰκείας ῥαθυμίας τὴν θεῖαν μακροθυμίαν ποι-
 ησαμένους, καὶ δι' ὧν γνωσιμαχεῖν ἐχρῆν, διὰ τούτων ἐπὶ τὸ χεῖρον
 ἐλάσαντας.

ΤΕΗ.— ΗΣΑΪΑ

15 Ὅτι χρὴ ἀντέχεσθαι μὲν ἀρετῆς, ἀπέχεσθαι δὲ κακίας.

Μέγας καὶ ὀξύδερκῆς καὶ ἀκοίμητος ὁ τῆς θείας δίκης ἐστὶν
 ὀφθαλμός, καὶ οὐ μόνον τὰ ἐν φανερωῶ δρώμενα ἐφορᾷ, ἀλλὰ καὶ
 τὰ ἐν παραδύστῳ τολμώμενα ἀνιχνεύει καὶ τὰ τῆς καρδίας κινή-
 ματα καταλαμβάνει. Τοιοῦτον τοιγαροῦν ἔχοντες κριτὴν, ἀντεχώ-
 20 μεθα μὲν ἀρετῆς, ἀπεχώμεθα δὲ κακίας. Τὴν μὲν γὰρ ἀμείψεται,
 τὴν δὲ ἀμυνεῖται.

ΤΕΘ'.— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι οὐ μέλλειν, ἀλλὰ πράττειν χρὴ τὰ βέλτιστα.

25 Οὐ μέλλειν, ὡ σοφέ, ἀλλὰ πράττειν χρὴ τὰ βέλτιστα. Οὔτε γὰρ
 τὸν τῆς τελευτῆς ἴσμεν καιρὸν, οὔτε τὴν τοῦ διαδόλου κακουρ-
 γίαν, ἣν καθ' ἡμῶν μηχανᾶται, ἐκκρούων μὲν αἰεὶ τοῦ παρόντος, τὸ
 δὲ μέλλον ὀνειροπολεῖν παρασκευάζων. Ἐπειδὴ γὰρ οἶδεν ὅτι κα-
 τὰ μικρὸν ζῶμεν οἱ ἄνθρωποι, τὸ δὲ μέλλον ἀμφίβολον, καταστρα-
 τηγεῖ, καὶ τὸ μὲν παρὸν ἀπατῶν, τὸ δὲ μέλλον ὑποτιθέμενος, ἐκ-
 30 τραηλίζει τοὺς πειθομένους, τὸ σήμερον αἰεὶ παρὸν λογιζομένους.
 Διὸ καὶ τὸν τοῦ πράττειν καιρὸν εἰς τὸ μηδὲν παρασκευάζεσθαι
 ἀναλίσκοντες, διαμαρτάνουσι τῆς εὐκαιρίας. Ὁ γὰρ χρόνος τὸ
 βράδος οὐ περιμένει, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὕλας ἀπα-
 τῶμεν ἑαυτοὺς παρασκευάζειν, οὐδὲν οἶόν τε ποιεῖν ἐξελέγχονται.

καὶ ὑποτάσσει τὰ πάντα σ' αὐτήν, θὰ εἶχε ἀπὸ παλιὰ παραμεληθεῖ ἕξαιτίας τῆς ραθυμίας αὐτῶν ποὺ τὴν χρησιμοποιοῦν ὄχι ὅπως πρέπει, ἐπειδὴ ὅμως φροντίζει γιὰ τὴ δική του δόξα, ἄλλον τὸν ἀνεβάζει ψηλά, ἄλλοι ὅμως θὰ τιμωρηθοῦν βαρύτερα ἕστερα ἀπὸ λίγο. Γιατὶ δὲν θὰ τοὺς ἀνεχθεῖ νὰ τολμοῦν νὰ τὰ κάνουν αὐτὰ χωρὶς νὰ τιμωρηθοῦν, οὔτε καὶ θὰ ἀφήσει ἀτιμώρητους ἐκείνους ποὺ συντελοῦν στὸ νὰ βλασφημεῖται τὸ θεῖο ὄνομά του, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ θὰ τιμωρήσει καὶ μὲ φοβερότερες τιμωρίες αὐτούς ποὺ, καὶ ἐνῶ ἁμαρτάνουν, ἀπόλαυσαν τόσο μεγάλη προστασία, καὶ δὲν ἔβαλαν οὔτε ἔτσι μυαλό, ἀλλ' ἔκαναν τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ἀφορμὴ τῆς δικῆς τους ραθυμίας, καὶ αὐτὰ μὲ τὰ ὅποια θὰ ἔπρεπε νὰ ὀδηγηθοῦν σὲ μετάνοια, μὲ αὐτὰ ἔφτασαν στὸ χειρότερο.

368. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

“Ὅτι πρέπει νὰ ἀφοσιωνόμαστε στὴν ἀρετὴ καὶ νὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴν κακία.

Τὸ μάτι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλο, μὲ ὀξεῖα ὄραση καὶ ἀκοίμητο, καὶ δὲν βλέπει μόνο αὐτὰ ποὺ γίνονται φανερά, ἀλλὰ ἀνιχνεύει καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἀποτολμῶνται στὰ κρυφά, καὶ ἀντιλαμβάνεται καὶ τίς κινήσεις τῆς καρδιάς. Ἐχοντας λοιπὸν τέτοιον κριτὴ, ὅς ἀφοσιωνόμαστε στὴν ἀρετὴ, καὶ ὅς ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴν κακία. Γιατὶ τὴν πρώτη θὰ τὴν ἀνταμείψει, ἐνῶ τὴν ἄλλη θὰ τὴν τιμωρήσει.

369. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναβάλλουμε, ἀλλὰ νὰ κάμνουμε τὰ ἀριστα.

Δὲν πρέπει, σοφέ, νὰ ἀναβάλλουμε, ἀλλὰ νὰ κάνουμε αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀριστα. Γιατὶ οὔτε τὸν χρόνο τοῦ τέλους μας τὸν γνωρίζουμε, οὔτε καὶ τοῦ διαβόλου τὴν πανουργία, τὴν ὅποια μηχανεύεται ἐναντίον μας, ἀποδοκιμάζοντας διαρκῶς τὸ παρόν, καὶ κάνοντάς μας νὰ ὄνειροπολοῦμε τὸ μέλλον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ γνωρίζει ὅτι οἱ ἄνθρωποι ζοῦμε στὸ παρόν, καὶ τὸ μέλλον εἶναι ἀμφίβολο, μᾶς παραπλανᾷ μὲ τεχνάσματα, καὶ ἐξαπατώντας μας μὲ τὸ παρόν καὶ μεταθέτοντας τὸ μέλλον, κάνει αὐτούς ποὺ πείθονται νὰ ἐκτρέπωνται, νομίζοντας ὅτι τὸ σήμερον θὰ εἶναι πάντοτε παρόν. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν καιρὸ τῆς πράξεως καταναλώνοντάς τον στὸ νὰ μὴ προετοιμάζονται, χάνουν τὴν εὐκαιρία. Γιατὶ ὁ χρόνος δὲν περιμένει ἀργοπορία, ἀλλὰ καὶ οἱ πράξεις τίς ὅποιες κάνουμε ἐξαπατώντας τοὺς ἑαυτούς μας, ἀποδεικνύονται ὅτι δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτε.

ΤΟ΄.- ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

“Οτι τοῖς οὐκ ἀμοιροῦσι φρονήσεως, νίκη ἀληθῆς
τὸ ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας μὴ ἐκπεπτωκέναι.

Εἰ καὶ δειναὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβαίνουσαι ἀπορίαι τὸ εἰκὸς
5 ἀνελεῖν καὶ τοῦ πρέποντος ἀναγκάζουσι τὸ παρεμπίπτον ἐλέσθαι,
ἀλλ’ οὖν οἱ φρονήσεως οὐκ ἀμοιροῦντες καὶ τῇ θεῖᾳ δεξιᾷ τὰ καθ’
ἑαυτοὺς ἐπιτρέποντες, τὸ πρέπον μᾶλλον τοῦ παραντίκα δοκοῦν-
τος αἰρούμενοι, οὐ τῷ δόξαι ἠττηῆσθαι δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ τῷ
ὄντως νενικηκέναι ἀγάλλονται. Νίκη γὰρ ἀληθῶς οὐ τὸ δοκεῖν
10 παραχρῆμα νενικηκέναι, ἀλλὰ τὸ ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας μὴ ἐκπε-
πτωκέναι.

ΤΟΑ΄.- ΕΡΜΙΝΩ ΚΑΙ ΙΕΡΑΚΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Περὶ τῆς θείας δυνάμεως τῆς μόνης ἐθελούσης καὶ
δυναμένης κατ’ ἀξίαν ἡμᾶς τιμᾶν.

15 Ἡ ἀκήρατος καὶ θεία δύναμις μόνη μὲν ἐθέλει κατ’ ἀξίαν
τιμᾶν, μόνη δὲ καὶ ἔχει δι’ ὧν τιμήσει, τῇ βουλήσει τῆς δυνάμεως
ἀμιλλωμένης. Οὐκοῦν ἀγαπήσωμεν αὐτὴν τὴν μόνην ἐθέλουσαν
ἡμᾶς τιμῆσαι καὶ ἔχουσαν, δι’ ὧν οὐ μόνον κατ’ ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ
ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τιμήσει. «Οὐκ ἄξια», γὰρ φησι, «τὰ παθήματα τοῦ
20 νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι».

ΤΟΒ΄.- ΘΕΟΔΩΡΩ ΕΠΑΡΧΩ

Περὶ τοῦ ἀρίστου δημαγωγοῦ καὶ ἡγεμόνος.

Ἄριστον δημαγωγὸν καὶ ἡγεμόνα ἐκεῖνον ἂν ἔγωγε ὀρισαί-
μην, οὐ τὸν μισθοδοσίαις στάσεις κινουῦντα καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἴσων
25 (οὐ γὰρ ἂν εἴπομι χειρόνων), ὥσπερ δεσποτῶν τὰς φωνὰς ἐξω-
νούμενον, ἀλλὰ τὸν δι’ ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας τοὺς δήμους ἐξαρτώ-
μενον, καὶ οὐκ ἐν ταῖς φωναῖς μόνον ἀνακηρυττόμενον, ἀλλὰ καὶ
ἐν ταῖς γνώμαις στεφανούμενον.

ΤΟΓ΄.- ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

30 Προτροπὴ πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἑαυτῶν κακίας.

Ἐλλόγμοι καὶ ἀληθεῖς ἄνδρες ἐκτόπως ὑμᾶς τῆς κακίας εἶναι

370. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ

“Οτι γι’ αὐτοὺς ποὺ δὲν στεροῦνται φρόνηση, ἀληθινὴ νίκη εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔχουν ἐκπέσει ἀπὸ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν εὐσέβεια.

”Αν καὶ προβάλλονται στὰ πράγματα φοβερὲς ἀπορίες, ποὺ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ἀπορρίψουμε τὸ εὐλόγο καὶ νὰ προτιμήσουμε αὐτὸ ποὺ παρεμβάλλει λαθραῖα, ἀντὶ αὐτοῦ ποὺ πρέπει, ὅμως αὐτοὶ ποὺ δὲν στεροῦνται φρόνηση καὶ ἀναθέτουν στὴ θεία δεξιὰ τὰ προβλήματα τους, προτιμώντας μᾶλλον αὐτὸ ποὺ πρέπει ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἶναι πρόσκαιρο, δὲν στενοχωροῦνται ἀπὸ τὴ φαινομενικὴ ἧττα τους, ἀλλὰ αἰσθάνονται ἀγαλλίαση, ἐπειδὴ πραγματικὰ νίκησαν. Γιατὶ πραγματικὴ νίκη δὲν εἶναι τὸ νὰ νομίζουμε πρὸς στιγμὴν ὅτι νικήσαμε, ἀλλὰ τὸ ὅτι δὲν ἔχουμε πέσει ἀπὸ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν πίστη.

371. ΣΤΟΥΣ ΕΚΚΛΗΡΑΜΠΡΟΤΑΤΟΥΣ ΕΡΜΙΝΟ ΚΑΙ ΙΕΡΕΚΑ

Γιὰ τὴ θεία δύναμη, τὴ μόνη ποὺ θέλει καὶ μπορεῖ
νὰ τιμᾷ ἐπάξια.

Ἡ ὀλοκάθαρση καὶ θεία δύναμη εἶναι ἡ μόνη ποὺ θέλει νὰ τιμᾷ σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία τοῦ καθενός, ἀλλὰ καὶ μόνη αὐτὴ ἔχει αὐτὰ μὲ τὰ ὅποια μπορεῖ νὰ τιμήσει, ἐπειδὴ ἡ δύναμὴ της συναγωνίζεται νὰ ξεπεράσει τὴ θέλησή της. Ἐπομένως ἂς ἀγαπήσουμε αὐτὴν τὴν μόνη ποὺ θέλει νὰ μᾶς τιμήσει καὶ ἔχει τὰ μέσα νὰ μᾶς τιμήσει ὄχι μόνο σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία μας, ἀλλὰ καὶ πάνω ἀπὸ τὴν ἀξία μας. Γιατὶ λέγει: «Τὰ παθήματα τοῦ παρόντος καιροῦ δὲν εἶναι ἀντάξια πρὸς τὴ δόξα ποὺ πρόκειται νὰ ἀποκαλυφθεῖ σὲ μᾶς»⁹⁹.

372. ΣΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

Γιὰ τὸν ἀριστο δημαγωγὸ καὶ ἡγεμόνα.

”Αριστο δημαγωγὸ καὶ ἡγέτη ἐκείνον ἐγὼ τοῦλάχιστον θὰ ὀνόμαζα, ὄχι αὐτὸν ποὺ μὲ χρηματισμοὺς προκαλεῖ στάσεις καὶ ἐξαγοράζει τὶς φωνὲς ἐκείνων ποὺ εἶναι ἴδιοι μὲ αὐτὸν (γιατὶ δὲν θὰ μπορούσα νὰ πῶ χειρότεροι), σὰν νὰ εἶναι αὐτοὶ δεσπότες, ἀλλὰ ἐκείνον ποὺ μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν εὐσέβεια ἀποσπᾷ μὲ τὸ μέρος του τὰ πλήθη, καὶ δὲν ἀνακηρύσσεται μόνο μὲ τὶς φωνές, ἀλλὰ στεφανώνεται καὶ μὲ τὶς γνώμες τους.

373. ΣΤΟΥΣ ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπὴ πρὸς κατάπαυση τῆς κακίας τους.

Λόγιοι καὶ γνήσιοι ἄνδρες διαβεβαιώνουν, ὅτι εἴσαστε ἰδιότροποι

ἐραστάς καὶ τὰ κατ' εἶδος πλημμελήματα ὑμῶν ἐκκωμωδοῦντες, πολλὴν καταχέουσι τοῖς μὴ ἀναληγίοις τὴν ὀδύνην. Ἐγὼ δὲ αὐτὰ οὐ φράσω, δυοῖν ἕνεκεν. Οὔτε γὰρ βούλομαι μολῦναι τὴν γλῶτταν, οὔτε, εἰ βουλοίμην, δυναίμην οὕτως ἅπαντα λόγον ὑπερβαίνει. Ὑμῶν οὖν ἐστὶ σκοπεῖν, ὅπως παύσησθε τῶν τοιούτων δραμάτων, ἃ καὶ τοὺς λέγοντας ἐρυθριᾶν παρασκευάζει.

ΤΟΔ'. - ΠΑΥΛΩ

“Οτι ἀθάνατον χρῆμα ἢ ἀρετή.

Τὰς ἀρετὰς τίμα, μὴ τὰς εὐημερίας θεράπευε. Αἱ μὲν γὰρ ἀθά-
10 νατόν εἰσι χρῆμα, αἱ δὲ ῥαδίως σβέννυνται.

ΤΟΕ'. - ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι χρῆ προσηνεῖα καὶ πραότητι καὶ ἐρωτήσει ἐμφατικωτέραν τὴν ἀπόδειξιν κατασκευάζειν.

Ὁ μὴ ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ἐρωτῶν καὶ τῇ κρίσει τῶν ἀκρο-
15 ατῶν τὴν ψῆφον ἐπιτρέπων, ἐμφατικωτέραν καὶ δραστηρικωτέραν τῇ ἐρωτήσει τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖται. Τοὺς μὲν γὰρ ἀποφαινομένους ἀνθαδείας οἱ πολλοὶ γράφονται, τοὺς δὲ ἐρωτῶντας καὶ προπετείας κρείττονας εἶναι ἠγοῦνται καὶ ἀσμένως στεφανοῦσι, τῶ τὰ λεγόμενα καταδέχεσθαι καὶ ἐγκρίνειν αἰεὶ. Ἀπαξ γὰρ ψηφισάμε-
20 νοι, ἀνατρέψαι τὰ κεκομμένα αἰσχύνονται. Τοιοῦτό τι καὶ ὁ Χριστός, ἢ ἄρρητος σοφία, πολλαχοῦ μὲν πεποίηκε, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν ἀμπελουργῶν. Ἐρωτήσας γὰρ, «Τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκεῖνοις;», εἶτα ἐκείνων φησάντων, «Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἑτέροις γεωργοῖς», αὐτὸς τὴν
25 ἀπόφασιν ἐκείνων ἐκύρωσε. Δυνάμενος γὰρ ἀποφῆνασθαι, ἠνάγκασεν ἐκείνους διὰ τῆς ἐρωτήσεως τὴν ψῆφον ἐξενεγκεῖν, καὶ οὕτως αὐτὸς ἐβεβαίωσεν. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος, ὁ τῆς σοφίας φοιτητής, ἐποίησε. Δυνάμενος γὰρ εἰπεῖν, “Οὔτε πρέπει γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι”, διὰ τῆς ἐρωτήσεως ζητη-
30 τικωτέραν τὴν ἀπόδειξιν κατεσκευάσεν, εἰπὼν, «Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι;». Καὶ αὐτὸς τοίνυν μὴ διατείνου καὶ διαβεβαιοῦ καὶ διαπλη-

1. Ματθ. 21, 40-41.

2. Α' Κορ. 11, 13.

ἐραστές τῆς κακίας, καὶ διακωμωδώντας τὰ ἐπὶ μέρους πλημμελήματά σας, προκαλοῦν μεγάλη ὀδύνη σ' αὐτοὺς πού δὲν εἶναι ἀναίσθητοι. Ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ πῶ αὐτὰ, γιὰ δύο λόγους Ἐπειδὴ δὲν θέλω νὰ μολύνω τὴ γλώσσα μου, ἀλλ' οὔτε, καὶ ἂν ἤθελα, θὰ μποροῦσα. Τόσο πολὺ ξεπερνοῦν κάθε λόγο. Ἀπὸ σᾶς λοιπὸν ἐξαρτᾶται νὰ ἐξετάσετε, πῶς θὰ σταματήσετε αὐτὰ τὰ ἔργα, πού καὶ αὐτοὺς πού τὰ λένε τοὺς κάνουν νὰ κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπὴ.

374. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Οτι εἶναι ἀθάνατο πρᾶγμα ἡ ἀρετή.

Νὰ τιμᾶς τις ἀρετές, καὶ νὰ μὴ ὑπηρετεῖς τις εὐημερίες. Γιατὶ οἱ πρῶτες εἶναι πρᾶγμα ἀθάνατο, ἐνῶ οἱ δεύτερες σβήνουν εὐκολα.

375. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι πρέπει μὲ καλωσύνη καὶ πραότητα καὶ ἐρώτηση νὰ κάνουμε σαφέστερη τὴν ἀπόδειξη.

Αὐτὸς πού δὲν ἐκφράζει τὴ γνώμη του, ἀλλ' ἐρωτᾶ καὶ ἀνφῆνει στὴν κρίση τῶν ἀκροατῶν του νὰ βγάλει τὴν ἀπόφαση, κάνει μὲ τὴν ἐρώτηση πιὸ σαφέστερη καὶ ἀποτελεσματικὴ τὴν ἀπόδειξη. Γιατὶ ἐκείνους πού ἐκφράζουν τὴ γνώμη τους οἱ περισσότεροι τοὺς κατηγοροῦν γιὰ αὐθάδεια, ἐνῶ αὐτοὺς πού ἐρωτοῦν καὶ ἀνωτέρους ἀλαζονείας τοὺς θεωροῦν καὶ τοὺς ἐπιδοκιμάζουν μὲ εὐχαρίστηση, μὲ τὸ νὰ ἀποδέχονται πάντοτε αὐτὰ πού λένε καὶ νὰ τὰ ἐγκρίνουν. Γιατί, ἔχοντας ἐγκρίνει τὰ λεγόμενα, ντρέπονται νὰ ἀνατρέψουν αὐτὰ πού ἐγκρίθηκαν. Κάτι τέτοιο ἔκανε καὶ ὁ Χριστός, ἡ ἀπερίγραπτη σοφία, σὲ πολλὰ σημεία, καὶ ἰδιαίτερα στὴν περίπωση τῶν ἀμπελουργῶν. Ἀφοῦ δηλαδὴ ρώτησε, «Τί θὰ τοὺς κάνει τοὺς γεωργοὺς ἐκείνους;», καὶ ἐκεῖνοι εἶπαν, «Θὰ τοὺς ἐξολοθρεύσει μὲ τὸν χειρότερο τρόπο, καὶ τὸ ἀμπέλι θὰ τὸ παραδώσει σὲ ἄλλους γεωργοὺς»¹, αὐτὸς ἐπικύρωσε τὴν ἀπόφαση ἐκείνων. Γιατί, ἐνῶ μποροῦσε νὰ ἐκφράσει τὴ γνώμη του, μὲ τὴν ἐρώτησή του ἀνάγκασε ἐκείνους νὰ βγάλουν τὴν ἀπόφαση, καὶ στὴ συνέχεια αὐτὸς τὴν ἐπιβεβαίωσε. Ἔτσι ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος, ὁ μαθητὴς τῆς σοφίας. Γιατί, ἐνῶ μποροῦσε νὰ πεῖ, «Δὲν πρέπει γυναίκα μὲ ἀκάλυπτο πρόσωπο νὰ προσεύχεται στὸν Θεό», μὲ τὴν ἐρώτησή του ἔκανε τὴν ἀπόδειξη πιὸ διερευνητικὴ, λέγοντας: «Κρίνετε μόνοι σας. Εἶναι ὠραῖο πρᾶγμα νὰ προσεύχεται στὸν Θεὸ γυναίκα χωρὶς κάλυμμα;»². Καὶ σὺ λοιπὸν νὰ μὴ ἰσχυρίζεσαι καὶ διαβεβαιώνεις καὶ διαπληκτίζε-

κτίζου, εἴ ποτέ τι ἀποδείξαι βουληθείης. Πολλοὶ γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις, καὶ εἰ καλῶς φράζοιεν, ἀντιλέγουσιν, ἀλλὰ προσηνεῖα καὶ προότητι καὶ ἐρωτήσῃ ἐμφατικωτέραν τὴν ἀπόδειξιν κατασκεύαζε. Οὕτω γὰρ κερδανεῖς μετὰ τοῦ νικῆσαι καὶ τὴν τοῦ
5 πρῶτος εἶναι δόξαν.

ΤΟΣ'.- ΜΗΝΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ἐποῖαι χρῆ εἶναι αἱ ἐπὶ τῶν ἐρωτῶντων ἀποκρίσεις.

Μὴ λοξὰς καὶ πλαγίας καὶ βεβιασμένας τοῖς ἐρωτῶσι τὰς ἀποκρίσεις ποιῶμεθα, ἀλλ' ὀρθὰς καὶ ἀδιάστους. Οἱ μὲν γὰρ ἱεροὶ
10 χρησιμοὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτήμασι τὰ ἰάματα σαφῆ προσάγουσιν. Ὡσπερ δὲ ἰατροὶ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου φάρμακον προσάγοντες τοῖς κάμνουσιν, οὐκ ἂν ὠφελήσαιεν, ἀλλὰ καὶ λυμανοῦνται, οὕτω καὶ οἱ μὴ τὰς καιρίας θεραπείας ἐκάστῳ πταιίσματι προσφέρειν εἰδότες, καὶ ἰατρικῆς εἰσὶν ἄπειροι τέχνης καὶ τὰ πάθη ἐπιτρέβουσι.
15 Σοφώτεροι γὰρ εἶναι βουλόμενοι τῶν λογίων καὶ τὰ δοκοῦντα ἑαυτοῖς δογματίζοντες, οὐ μόνον ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸς αὐτοὺς ὥσπερ εἰς λυμένας καταφεύγοντας σφάλλουσι τῆς ἐλπίδος, εἰς πέλαγος αὐτοὺς ζητημάτων ἐξακοντίζοντες.

ΤΟΖ'.- ΠΑΥΛΩ

20 Περὶ τοῦ ἀληθοῦς δικαίου καὶ σώφρονος.

Οὐχ ὁ πάσης ἀφορμῆς πρὸς ἀδικίαν ἔρημος ὢν δίκαιον κεκλήσθαι δίκαιος, ἀλλ' ὅστις τὴν ἐξουσίαν τοῦ πράγματος ἔχων ἀδικίας οὐχ ἄπτεται. Οὐ μὴν οὐδὲ ὁ ἀνάγκη σωφρονῶν σώφρων εἰκότως κεκλήσεται, ἀλλ' ὅστις, τὴν ἐξουσίαν τῶν ἡδονῶν ἔχων,
25 ἐκούσιον σωφροσύνην ἀσπάζεται. Οἱ μὲν γὰρ τῷ μὴ δύνασθαι δραῖν ἃ βούλονται, ἐπιείκειαν πολλάκις πλάττονται, ἐν ἐξουσίᾳ δὲ γενόμενοι ἐλέγχονται, οἱ δὲ ἄριστοι τότε μάλιστα καρτεροῦσι καὶ τοῦ δικαίου ἔχονται, ὅτε ἡ ἐξουσία τὴν ἀδικίαν τίκτει.

ΤΟΗ'.- ΜΑΡΚΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

30 Περὶ τῶν γνησίων καὶ νόθων κληρικῶν.

Ἐκ τῆς τῶν ἔργων λαμπρυνόμενος ἀρετῆς, οὗτος γνήσιος ἱερωσύνης τυγχάνει κόσμος. Ὅστις δὲ ἔνδον τῆς ἀξίας οὐ φορῶν τὰ γνωρίσματα, ἀλλοτριᾶν σχηματιζόμενος εὐπρέπειαν, τῇ τιμῇ

σαι, ἂν ποτὲ θελήσεις νὰ ἀποδείξεις κάτι (γιατὶ πολλοὶ σ' αὐτοὺς ποὺ φέρονται ἔτσι, καὶ ἂν ἀκόμα μιλοῦν σωστὰ, φέρνουν ἀντιρρήσεις), ἀλλὰ νὰ κἀνεις τὴν ἀπόδειξη πιὸ ἐκφραστικὴ μὲ καλωσύνη καὶ πραϊότητα καὶ ἐρώτηση. Γιατὶ ἔτσι μαζὶ μὲ τὴ νίκη, θὰ κερδίσεις τὴν γνώμη ὅτι εἶσαι καὶ πρᾶος.

376. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΜΗΝΑ

Ποιὲς πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἀπαντήσεις σὲ ἐκείνους ποὺ ἐρωτοῦν.

Νὰ μὴ κάνουμε τίς ἀπαντήσεις σ' αὐτοὺς ποὺ ρωτοῦν λοξὲς καὶ πλάγιες καὶ δεβιασμένες, ἀλλὰ ὀρθὲς καὶ ἀβίαστες. Γιατὶ οἱ ἱερὲς ἐντολὲς προσφέρουν γιὰ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα σαφεῖς θεραπείες. Καὶ ὅπως οἱ γιατροί, ποὺ προσφέρουν στοὺς ἀσθενεῖς ἄλλο φάρμακο ἀντὶ ἄλλου, δὲν μποροῦν νὰ τοὺς ὠφελήσουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς βλάπτουν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν γνωρίζουν νὰ προσφέρουν σὲ κάθε πταῖσμα τίς κατάλληλες θεραπείες, καὶ ἄπειροι εἶναι τῆς ἰατρικῆς τέχνης, καὶ τὰ πάθη ἐρεθίζουν. Γιατὶ, θέλοντας νὰ φανοῦν πιὸ σοφοὶ ἀπὸ τοὺς λογίους καὶ διδάσκοντας αὐτὰ ποὺ θεωροῦν αὐτοὶ σωστὰ, ὄχι μόνο τοὺς ἐαυτοὺς τους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ καταφεύγουν σ' αὐτοὺς σὰν σὲ λιμάνια, διαψεύδοντας τίς ἐλπίδες τους, τοὺς ἐξακοντίζουν σὲ πέλαγος προβλημάτων.

377. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

Γιὰ τὸν πραγματικὸ δίκαιο καὶ σώφρονα.

Δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται δίκαιος αὐτὸς ποὺ δὲν εἶχε καμμιά ἀφορμὴ γιὰ ἀδικία, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ, ἐνῶ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀδικήσῃ, δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ ἀδικήσῃ. Ἐπίσης καὶ αὐτὸς ποὺ ἀπὸ ἀνάγκη σωφρονεῖ, δὲν θὰ ὀνομασθεῖ δικαιολογημένα σώφρων, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ, ἐνῶ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἐπιδοθεῖ σὲς ἡδονές, μὲ τὴ θέλησή του προσιμᾷ τὴ σωφροσύνη. Γιατὶ ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ δὲν μποροῦν νὰ κάνουν αὐτὰ ποὺ θέλουν, προσποιοῦνται πολλὰς φορὲς ἐπιείκεια, ὅταν ὅμως βρεθοῦν στὴν ἐξουσία, ἀποδεικνύονται ποιοὶ πραγματικὰ εἶναι Ἐνῶ οἱ ἄριστοι τότε κυρίως δείχνουν ὑπομονὴ καὶ ἐμμένουν στὸ δίκαιο, ὅταν ἡ ἐξουσία γεννᾷ τὴν ἀδικία.

378. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΜΑΡΚΙΩΝΑ

Γιὰ τοὺς γνήσιους καὶ νόθους κληρικούς.

Αὐτὸς ποὺ λαμπρύνεται ἀπὸ τὴν ἀρετὴ τῶν ἔργων του, αὐτὸς εἶναι γνήσιο κόσμημα τῆς ἱερωσύνης, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ χωρὶς νὰ φέρει μέσα του τὰ γνωρίσματα τῆς ἀξίας, ὑποκρινόμενος εὐπρέπεια ξένη, καμαρώνει

μόνη ἐναδρύνεται, οὗτος ὑπὸ τῆς ἀληθείας εἰς τοὺς νόθους ἀπέρ-
 ριπται. Ἐπεὶ οὖν ὁ μὲν θεοφιλῆς Ἑρμογένης ὁμολογοῦσαν τῇ
 ἀρετῇ καὶ τὴν ἀξίαν ἔσχε (πρὸς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἐκάτερον ἔσπευσεν,
 ὁ μὲν τῆς ἀγιοτείας κόσμος τὸν ἀξιὸν ἐπιζητήσας, τὸ δὲ τῆς ἀρε-
 5 τῆς ἀρχικὸν τὴν παρὰ τῆς θείας χάριτος ὀφειλομένην προσθή-
 κην), ὁ δὲ θεομισῆς, ὡς γέγραφας, Εὐσέβιος, ἀρετῆς χηρεύων, τῇ
 ἱερωσύνῃ μόνῃ σεμνύνεται, ὁ μὲν γὰρ παρὰ πάντων ἄδεται, ὡς
 ὁμολογοῦσαν τῇ ἀξίᾳ καὶ τὴν προαίρεσιν εἰσενεγκάμενος, ὁ δὲ κα-
 κίζεται ὡς νόθος, καὶ εἰς μηδαμόθεν αὐτῷ προσήκουσαν κληρονο-
 10 μίαν εἰσθιασάμενος.

ΤΟΘ'.— ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΕΡΩ

ἽΟτι οὐ χρὴ χαρακτηρίζειν τὴν ἱερωσύνην ἀπὸ τῶν
 ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπιπηδησάντων αὐτῇ.

Μὴ τοὺς μόλις καὶ διὰ μυρίων ἀγώνων ἀρετὴν κατορθώσαν-
 15 τας καὶ εἰς τὴν εὐαγεστάτην ἱερωσύνην τελέσαντας ἀπὸ τῶν ἐξ
 ἐπιδρομῆς ἐπιπηδησάντων αὐτῇ χαρακτηρίζε, ἀλλ' ἐκείνους μὲν
 ἀνακήρυττε, τούτους δὲ ἀποκήρυττε. Τοῖς γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν αὐτῶν
 ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἤκουσιν, οὐχ ὁμοίως προσενεκτέον, ἀλλὰ τοὺς μὲν
 ἀρετῆς ἄθλον τὴν ἱερωσύνην ἐσχηκότας ἐγκωμιαστέον καὶ μακα-
 20 ριστέον, τοὺς δὲ ἐπιπηδηῆσαι αὐτῇ τολμήσαντας, τόδ' ὅπως φρά-
 σω, αἰτιατέον καὶ ἐλεητέον, ὅτι τὴν φέρουσαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν θείαν
 λειτουργίαν παριδόντες καὶ τὴν ὀσιωτάτην καὶ εὐαγεστάτην ἐν
 πολλῷ χρόνῳ τῶν φιλαρέτων πόνων ὑπομονὴν ἀτιμάσαντες, θε-
 σμούς τε καὶ τὰς ἄλλας ἀγιοτείας τὰς ὑπὸ τῆς ὀρθῆς πολιτείας
 25 παρῴσαντες, ἀποχρῶσαν ἐνόμισαν ἑαυτοῖς τὴν χειροτονίαν, δι'
 ἣν καὶ μόνῃ ἐναδρυνόμενοι, κατὰ τῶν ὀρθῶς διούντων ἐπιφύον-
 ται.

ΤΠ'.— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

ἽΟτι χρὴ τὸν σχολάζοντα τέχνη τινὶ ἄριστα
 ταύτην εἰδέναί.

30

Ἐνάγκη τὸν μιᾷ σχολάζοντα τέχνη, ἄριστα αὐτὴν διηκρι-
 βῶσθαι. Οἱ γὰρ πολλοῖς ἑαυτοὺς παρέχοντες, εἰ καὶ δόξειαν πολ-
 λὰς εἰδέναί, ἀλλ' οὐ πασῶν εἰς τὸ ἀκρότατον ἀφίξονται, ἀλλ', εἰ

μόνο μὲ τὴν τιμὴν, αὐτὸς ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια ἔχει πεταχθεῖ στοὺς νόθους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ θεοφιλὴς Ἑρμογένης εἶχε ἐπιβεβαιωμένη τὴν ἀξία του καὶ μὲ τὴν ἀρετὴν (γιατὶ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο ἔσπευσε πρὸς τὸ συγγενικὸ του, ὁ κόσμος τῆς ἱερωσύνης δηλαδὴ ἀναζήτησε τὸν ἄξιον, καὶ ἡ διάκριση στὴν ἀρετὴν τὴν ἀπαραίτητη ἀπὸ τῆς θείας χάριτος ὁλοκλήρωση), ὁ θεομίσητος ὅμως, ὅπως ἔχεις γράψει, Εὐσέβιος στερούμενος τὴν ἀρετὴν, καμαρώνει μὲ μόνον τὴν ἱερωσύνην, ὁ Ἑρμογένης ἐγκωμιάζεται ἀπὸ ὅλους ἐπειδὴ προσφέρει καὶ τὴν προαίρεσιν πού ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀξία του, ἐνῶ ὁ Εὐσέβιος κατηγορεῖται ὡς νόθος καὶ ὅτι εἰσχώρησε μὲ τὴν βία σὲν κληρονομίᾳ πού ἀπὸ πουθενὰ δὲν τοῦ ταίριαζε.

379. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρίζομε τὴν ἱερωσύνην ἀπὸ ἐκείνους πού εἰσπήδησαν σ' αὐτὴν ὡς ἐπιδρομεῖς.

Μὴ χαρακτηρίζεις αὐτοὺς πού μόλις μετὰ δυσκολίας καὶ μὲ μύριους ἀγῶνες κατόρθωσαν τὴν ἀρετὴν καὶ μυήθηκαν στὴν ἀμειπτη ἱερωσύνην, κρίνοντάς τους ἀπὸ ἐκείνους πού εἰσπήδησαν σ' αὐτὴν μὲ ἐπιδρομὴν, ἀλλ' ἐκείνους βέβαια νὰ τοὺς ἀνακηρύττεις, ἐνῶ αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀποκηρύττεις. Γιατὶ σ' αὐτοὺς πού δὲν πηγαίνουν μὲ τίς ἴδιες προϋποθέσεις στὰ ἴδια δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀποδίδουμε τὰ ἴδια, ἀλλὰ αὐτοὺς πού ἔλαβαν τὴν ἱερωσύνην ὡς ἔπαθλο τῆς ἀρετῆς τοὺς πρέπει νὰ τοὺς ἐγκωμιάζουμε καὶ νὰ τοὺς μακαρίζουμε, ἐνῶ ἐκείνους πού τόλμησαν νὰ ὀρμήσουν σ' αὐτὴν, αὐτὸ πῶς νὰ τὸ πῶ, πρέπει νὰ τοὺς κατηγοροῦμε καὶ νὰ τοὺς ἐλεοῦμε, γιατί, παραβλέποντας τὸν δρόμον πού ὀδηγεῖ στὸ θεῖο λειτουργημα καὶ ἀφοῦ περιφρόνησαν τὴν ὀσιώτατην καὶ περίλαμπρην ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὑπομονὴ τῶν ἐνάρετων κόπων τῆς ἀρετῆς καὶ παρέβλεψαν καὶ τοὺς ἄλλους θεσμούς καὶ τίς ἄλλες ἱεροτελεστίες πού ἐπιβάλλονται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πολιτείαν, θεώρησαν ἐπαρκῆ γιὰ τὸν ἑαυτό τους τὴν χειροτονίαν, γιὰ τὴν ὁποία καὶ μόνον καμαρώνουν καὶ ἐπιτίθενται ἐναντίον ἐκείνων πού ζοῦν σωστά.

380. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ὅτι πρέπει αὐτὸς πού ἀσχολεῖται μὲ κάποια τέχνη νὰ τὴν γνωρίζει ἄριστα.

Εἶναι ἀπαραίτητο αὐτὸς πού ἀσχολεῖται μὲ μιὰ τέχνη νὰ τὴν γνωρίζει ἄριστα. Γιατὶ ἐκεῖνοι πού ἐπιδίδονται σὲ πολλές, καὶ ἂν ἀκόμα φαίνονται ὅτι γνωρίζουν πολλές τέχνες, ὅμως δὲν θὰ φτάσουν ποτὲ στὸ ὑψηλότερον σημεῖον γνώσεών τους, ἀλλά, ἂν πρέπει νὰ πῶ τὴν ἀλήθειαν, ὅλες θὰ τίς ἀπο-

χρῆ τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, ὅλας ἡμιτελεῖς καὶ ἄώρους κεκτήσονται. Εἰ δὲ καὶ δοκοῖεν πλεονεκτεῖν τῷ πολλάς εἰδέναι, ἀλλ' ἀντιπλεονεκτοῦνται τῷ λείπεσθαι τοῖς εἰς τὴν ἐκάστην τέχνην ἀκριοῖς.

ΤΠΑ' - ΚΑΣΣΙΑΝῶ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝῶ

5 Ὅτι οὐδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, ὅταν τις μὴ κακουργῇ.

Παραπλήσιόν τι πέπονθεν ὁ σὸς ἀδελφὸς τοῖς ὑπηρέταις, τοῖς πεμφθεῖσι μὲν ἀγαγεῖν τὸν Χριστόν, ἐπανελθοῦσι δὲ μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνοι ἐχειρώθησαν ἀπὸ τῆς δημηγορίας καὶ πεμφθέντες δῆσαι, ἐπανῆλθον δεθέντες τῷ θαύματι, οὕτω
10 καὶ αὐτός, ὡς ἔφη, ἀλοῦς τῷ κάλλει τῶν εἰρημένων, οὐ μόνον τοῦ ἐναντιοῦσθαι τῇ θειοτάτῃ θρησκείᾳ ἀπέστη, ἀλλὰ καὶ κήρυξ αὐτῆς καὶ συνήγορος κατέστη. Οὐδὲν γὰρ τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲ ἀπλούστερον, ὅταν τις μὴ κακουργῇ, ὥσπερ οὖν ἐὰν κακουργῇ, οὐδὲν δοκεῖ δυσκολώτερον. Συγχαίρων τοίνυν ἡμῖν, εὐχου
15 ὅπως οἱ ἐντυγχάνοντες μὴ μόνον μὴ βλάπτωνται, ἀλλὰ καὶ φωτίζονται τὴν διάνοιαν.

ΤΠΒ' - ΕΥΛΟΓΙῶ

Ὅτι τεκμήριον ἀνδρίας τὸ μήτε ἐξυβρίζειν τινὰ ἐν ταῖς εὐημερίαις, μήτε ταπεινοῦσθαι ἐν ταῖς δυσημερίαις

20 Οὐ μικρὸν ἔγωγε ἠγοῦμαι τὸ μεταβολὴν πραγμάτων ἀνδρείως ἐνεγκεῖν. Πολλοὶ μὲν οὖν δυσκολώτερον εἶναι ἠγοῦνται τὸ ἀπὸ εὐημερίας εἰς δυσπραγίαν ἐμπεπτωκότα τινὰ φυλάξαι ἀταπεινῶτον τὸ φρόνημα, ἐγὼ δὲ δυσκολώτατον ἠγοῦμαι τὸ ἀπὸ δυσπραγίας εἰς εὐημερίαν ἀναδραμόντα, φυλάξαι μέτριον τὸ φρόνημα.
25 Καὶ τοῦτο γὰρ κάκεινο ἐμοὶ ἀνδρίας τεκμήριον, μήτε ἐξυβρίζειν ἐν ταῖς εὐημερίαις, μήτε ταπεινοῦσθαι ἐν ταῖς δυσημερίαις, ἀλλ' ὁμαλὸν τὸ φρόνημα ἔχειν.

ΤΠΓ' - ΠΕΤΡῶ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ

Ὅτι ὁ ἄρχειν λαχών, ὑπὸ τῶν νόμων δίκαιος ἂν εἴη ἄρχεσθαι.

30 Ὁ ἄρχειν λαχών, ὑπὸ τῶν νόμων δίκαιος ἂν εἴη ἄρχεσθαι. Εἰ

κπήσουν ἡμιτελεῖς καὶ ὄχι ὀλοκληρωμένες. Μολονότι βέβαια φαίνονται ὅτι βρίσκονται σὲ πλεονεκτική θέση μὲ τὸ νὰ γνωρίζουν πολλές τέχνες, ἀλλ' ὅμως μειονεκτοῦν κατὰ τὸ ὅτι ὑπολείπονται ὡς πρὸς τὴν ὑψηλὴ γνῶση τῆς κάθε μᾶς τέχνης.

381. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΚΑΣΣΙΑΝΟ

“Ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε σαφέστερο ἀπὸ τὴν ἀλήθεια,
ὅταν κανεῖς δὲν κακουργεῖ.

Ἐὶς ἀδελφός σου ἔπαθε κάτι παραπλήσιο μὲ τοὺς ὑπηρέτες, οἱ ὁποῖοι στάλθηκαν βέβαια νὰ φέρουν τὸν Χριστό, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι μὲ πολὺν θαυμασμό³. Γιατί, ὅπως ἐκεῖνοι αἰχμαλωτίσθηκαν ἀπὸ τὴν ὀμλία, καὶ ἐνῶ στάλθηκαν νὰ τὸν δέσουν, ἐπέστρεψαν δεμένοι μὲ τὸ θαῦμα, ἔτσι καὶ αὐτός, ὅπως εἶπε, αἰχμαλωτισμένος ἀπὸ τὴν ὀμορφιὰ αὐτῶν ποὺ εἶχαν εἰπωθεῖ, ὄχι μόνον ἀπέφυγε νὰ ἐναντιωθεῖ στὴ θεϊκότερη θρησκεία, ἀλλ' ἔγινε καὶ κήρυκας καὶ συνήγορος τῆς. Γιατὶ τίποτε δὲν εἶναι πιὸ καθαρὸ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια οὔτε καὶ πιὸ ἀπλό, ὅταν κάποιος δὲν ἐνεργεῖ μὲ κακουργία, ὅπως βέβαια ὅταν κακουργεῖ, δὲν φαίνεται τίποτε δυσκολώτερο. Δοκιμάζοντας λοιπὸν χαρὰ μαζὶ μας, νὰ εὔχεσαι, ὥστε αὐτοὶ ποὺ μᾶς συναναστρέφονται νὰ μὴ βλάπτονται, ἀλλὰ νὰ φωτίζονται διανοητικά.

382. ΣΤΟΝ ΕΥΛΟΓΙΟ

“Ὅτι ἀπόδειξη ἀνδρίας εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀποθρασύνεται κανεῖς κατὰ τὶς εὐημερίες, οὔτε νὰ ταπεινώνεται σὶς δύστυχες ἡμέρες.

Δὲν θεωρῶ, ἐγὼ τοῦλάχιστον, μικρό, τὸ ὅτι ὑπέμεινες μὲ ἀνδρία τὴ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων. Πολλοὶ βέβαια νομίζουν ὅτι εἶναι δυσκολώτερο, ὅταν κανεῖς πέσει ἀπὸ τὴν εὐημερία σὲ δυσπραγία, νὰ φυλάξει τὸ φρόνημά του ἀταπείνωτο, ἐγὼ ὅμως θεωρῶ πολὺ πιὸ δύσκολο κάποιος ποὺ ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν δυστυχία στὴν εὐημερία νὰ διατηρήσει τὸ φρόνημά του μέτριο. Γιατὶ καὶ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο γιὰ μένα εἶναι ἀπόδειξη ἀνδρίας, δηλαδή τὸ νὰ μὴ ἀποθρασύνεται κατὰ τὶς εὐημερίες, οὔτε νὰ ταπεινώνεται σὶς δύστυχες ἡμέρες, ἀλλὰ νὰ διατηρεῖ τὸ φρόνημα ὀμαλό.

383. ΣΤΟΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΗ ΠΕΤΡΟ

“Ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ὀρίσθηκε νὰ ἐξουσιάζει, πρέπει νὰ ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς νόμους.

Αὐτὸς ποὺ ὀρίσθηκε νὰ ἐξουσιάζει, πρέπει νὰ ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς

δὲ αὐτὸς ἀκυροῖ τούτους, πῶς ἂν νόμιμος εἶη ἄρχων, αὐτὸς ὑπὸ
 τῆς κακίας ἀρχόμενος; Δικαίως τοιγαροῦν καὶ νομίμως ἄρχε,
 αὐτὸς μὲν σαυτοῦ τὴν μεγίστην ἀρχήν, τῶν δὲ ἀρχομένων δεόν-
 τως. Εἰ δ' ἄγνοιαν τοῦ δικαίου σκήπτῃ, ἀνακοίνου τοῖς σοφοῖς καὶ
 5 συνετοῖς, καὶ τὸ δίκαιον μὲν τιμῶσιν, αἰσχροῦν δὲ λημμάτων κα-
 ταφρονοῦσιν. Εἰ δὲ καὶ ἔλαθέ τι, ἐπανόρθου. Εἰ δὲ οἶει τοῦτο κα-
 τάγνωσιν φέρειν, ἴσθι ὅτι ἔπαινον μέγιστον τίκτει. Καὶ τοῦτο οὐκ
 ἀπ' ἐμαυτοῦ τοσοῦτον λέγω, ὅσον ἀρχαίαις ἱστορίαις ἐντυχῶν. Βα-
 σιλεὺς γάρ τις, λίαν τοῦ δικαίου φροντίζων, ἔγραφε ταῖς πόλεσιν
 10 “Ἄν τι γράψω παρὰ τοὺς νόμους παρατάττων γίνεσθαι, μὴ προ-
 σέχειν ὡς ἠγνοηκότι”. Εἰ δὲ ἐκεῖνος, βασιλεὺς ὢν καὶ εὐθύνας πα-
 ρὰ ἀνθρώπων μὴ μέλλων ἀπαιτεῖσθαι (τῇ γὰρ θεία δίκη μόνος ὁ
 τοιοῦτος ὑπεύθυνος Διὸ καὶ ὁ Μελφδὸς ἔλεγε· «Σοὶ μόνῳ ἡμαρ-
 τον»), οὕτω τοῦ δικαίου ἐφρόντιζε, σὲ τὸν καὶ βασιλεῦσι καὶ ἄρ-
 15 χουσι μείζοσιν ὑποκείμενον, δίκαιον ἂν εἶη τοῦ δικαίου ἔχεσθαι,
 καὶ μηδαμῶς τοῦτο παραβαίνειν, ἐννοοῦντα, ὅτι, εἰ καὶ τὴν ἐνταῦ-
 θα διαφύγοις δίκην, τὴν θείαν οὐ διαφεύξῃ.

ΤΠΔ'— ΜΑΡΩΝΙ

20 Ὅτι ἢ παρὰ φύσιν παρατροπή τῆς ἡγεμονίας,
 τῆς κατὰ φύσιν ἀνατροπή ἐστίν.

Ὁ ὑπὸ τῶν ἀνελευθέρων τῆς σαρκὸς παθῶν ἐξανδραποδι-
 σθεῖς (ἵνα καὶ παχυτέρῳ χρήσωμαι παραδείγματι), ἔοικεν ἡνιόχῳ,
 ἐκπεπτωκότι μὲν τοῦ ἄρματος, συρόμενον δὲ ὑπὸ τῶν ἡνιῶν, τῶν
 μὴ ἀπολυσσῶν αὐτόν, ἀλλὰ συμπλεκομένων αὐτῷ, δίκην τῆς ῥα-
 25 θυμίας ἀπαιτουμένῳ. Ἐνθα δὴ τῶν κατὰ φύσιν τὰναντία ἐκβαί-
 νει. Δέον γὰρ τὸ ἄρμα ὑπὸ τῆς τέχνης τοῦ ἡνιόχου ἄγεσθαι καλῶς,
 ὁ ἡνιόχος ὑπὸ τῶν ἵππων σύρεται κακῶς. Τῆς γὰρ κατὰ φύσιν
 ἡγεμονίας ἀνατροπή, ἢ παρὰ φύσιν παρατροπή, διὸ καὶ χρὴ τὸν
 νοῦν κυβερνᾶν τὸ σῶμα.

30 ΤΠΕ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ ἀνδρίας καὶ θρασύτητος.

Τὸ μὲν λελογισμένον καὶ γενναῖον, καὶ ἀνδρεῖον ἔγωγε κα-

νόμους. Γιατί, ἂν ὁ ἴδιος τοὺς ἀκυρώνει αὐτούς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐξουσιάζει νόμιμα, ὅταν αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴν κακία; Νὰ ἐξουσιάζεις λοιπὸν δίκαια καὶ νόμιμα, ὁ ἴδιος ὑποτάσσοντας τὸν ἑαυτὸ σου στὴν μεγαλύτερη ἐξουσία, καὶ τοὺς ἀρχόμενους ἐξουσιάζοντάς τους ὅπως πρέπει. Ἐὰν ὅμως προκύπτει ἄγνοια τοῦ δικαίου, νὰ τὸ ἀνακοινῶνεις στοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸ δίκαιο τὸ τιμοῦν καὶ τὶς αἰσχρὲς δωροδοκίαις περιφρονοῦν. Καὶ ἐὰν ἔγινε κάποιον λάθος, νὰ τὸ ἐπανορθῶνεις. Ἐὰν ὅμως νομίζεις ὅτι αὐτὸ θὰ σοῦ φέρει ἀποδοκιμασία, νὰ ξέρεις καλὰ ὅτι γεννᾶ πολὺ μέγαλον ἔπαινον. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγω τόσο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου, ὅσο ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες ἱστορίες πού διάβασα. Κάποιος δηλαδὴ βασιλιάς πού φρόντιζε πολὺ τὸ δίκαιο, ἔγραφε στὶς πόλεις: “Ἄν γράψω διατάσσοντας νὰ γίνῃ κάτι ἀντίθετα πρὸς τοὺς νόμους, νὰ μὴ τοῦ δώσετε σημασία, γιατί τὸ ἔγραψα ἀπὸ ἄγνοια”. Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνος, ἐνῶ ἦταν βασιλιάς καὶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ δώσει λόγο στοὺς ὑπηκόους του (γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὑπόλογος μόνο στὴ θεία δικαιοσύνη· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ψαλμωδὸς ἔλεγε: «Μόνο σέ σένα ἁμάρτησα»⁴), φρόντιζε τόσο πολὺ γιὰ τὸ δίκαιο, σὺ πού ὑπόκεισαι καὶ στοὺς βασιλεῖς καὶ στοὺς ἀνώτερους ἄρχοντες πρέπει νὰ ἐφαρμόζεις τὸ δίκαιο, καὶ νὰ μὴ τὸ παραβαίνεις μὲ κανένα τρόπο, σκεπτόμενος, ὅτι ἀκόμα καὶ ἂν ἀποφύγεις τὴν ἐδῶ τιμωρία, δὲν θὰ ξεφύγεις τὴ θεία.

384. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

“Ὅτι ἀνατροπὴ τῆς φυσικῆς ἡγεμονίας,
εἶναι ἢ παρὰ φύσιν ἐκτροπή.

Αὐτὸς πού ἔχει αἰχμαλωτισθεῖ ἀπὸ τὰ δουρικὰ πάθη τῆς σάρκας (γιὰ νὰ χρησιμοποιῆσω καὶ πῶ χειροπιαστὸ παράδειγμα), μοιάζει μὲ ἡνίοχο, ὁ ὁποῖος ἔπεσε βέβαια ἀπὸ τὸ ἄρμα, ἀλλὰ σύρεται ἀπὸ τὰ χαλινάρια, τὰ ὁποῖα δὲν τὸν ἀφήνουν ἐλεύθερο, ἀλλὰ συμπλέκονται μαζί του, τιμωρούμενος ἔτσι γιὰ τὴν ῥαθυμία του. Ἐκεῖ δηλαδὴ συμβαίνουν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ φυσικά. Γιατί, ἐνῶ ἔπρεπε τὸ ἄρμα νὰ ὀδηγεῖται καλὰ ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ ἡνιόχου, σύρεται μὲ κακὸ τρόπο ὁ ἡνίοχος ἀπὸ τοὺς ἵππους. Γιατὶ ἀνατροπὴ τῆς φυσικῆς ἡγεμονίας, εἶναι ἢ παρὰ φύσιν ἐκτροπή, γι' αὐτὸ καὶ πρέπει τὸ σῶμα νὰ τὸ κυβερνᾷ ὁ νοῦς.

385. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴν ἀνδρεία καὶ τὴ θρασύτητα.

Τὸ καλομελετημένο καὶ γενναῖο ἐγὼ τὸ ὀνομάζω ἀνδρεῖο, ἐνῶ τὸ

λῶ, τὸ δὲ ἄλογον καὶ τὴν ἄνευ νοῦ ἀλκήν, θρασύτητα προσαγορεύω.

ΤΠΣ.- ΑΛΦΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

“Οτι χρὴ ἀντιμετρεῖν τοῖς πλημμελήμασι τὰς τιμωρίας.

5 Τῆς μὲν τῶν ἀλλοτριῶν ἔνεκα κτήσεως μόνης, ἢ μάλιστα, οἱ πόλεμοι ἀναρριπίζονται. Οὐ πάντας δὲ τοὺς πολεμοῦντας αἰτιατέον, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄρξαντας ἢ χειρῶν ἀδίκων ἢ ἀρπαγῆς, ὡς ἀλιτηρίους δαίμονας νομιστέον, τοὺς δὲ ἀμυνομένους μετρίως, οὔτε μεμπτέον ὡς ἀδίκους. Νόμιμον γὰρ πρᾶγμα ποιοῦσιν, οὔτε μὴν
10 θαυμαστέον ὡς φιλοσόφους καὶ ἀνακηρυκτέον, ἅτε οὐρανῶ πρόπουσαν πολιτείαν πολιτευομένους, οὐκ ἐν τῷ ἀντιδρᾶν ἃ πεπόνθασιν, ἀλλ’ ἐν τῷ γενναίως ἐνεγκεῖν τὴν ἀνανδρίαν κρίναντας. Τοὺς δὲ δικαίως μὲν ἀμυνομένους, ὑπερβαίνοντας δὲ τῆς ἀμύνης τὸ μέτρον, ὡς ἀδικοῦντας γραπτέον. Οἱ γὰρ ἀμέτρως ἀμυνόμενοι, δεύ-
15 τεροι πάλιν κατάρχουσιν Ἀντιμετρεῖν γὰρ χρὴ τοῖς πλημμελήμασι τὰς τιμωρίας, οὐχ ὑπερβαίνειν, ἵνα μὴ, τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον ὑπερβάντες καὶ τὴν ἐπὶ τῷ δικαίως ἐπεξεληλυθέναι δόξαν λυμηνάμενοι, εἰς τοὺς ἀλάστορας ἐγγραφῶσιν.

ΤΠΖ.- ΟΛΥΜΠΙΩ

20 “Οτι τὸ εἰδέναι οἶεσθαι, τοῦ μὴ εἰδέναι αἴτιον καθέστηκεν.

“Οτι τὸ εἰδέναι οἶεσθαι, τοῦ μὴ εἰδέναι αἴτιον καθέστηκεν, εἰ καὶ αἴνιγμα δοκεῖ σοι εἶναι τὸ εἰρημένον, μαρτυρεῖ Πλάτων, ὃν αἰεὶ ἐπὶ στόματος φέρεις, λέγων πρὸς Ἀλκιβιάδην

Σωκράτης· “Πότερον σαντὸν λέληθας, ὅτι οὐκ ἐπίστασαι
25 τοῦτο;” Ἡ ἐμὲ ἔλαθες μανθάνων καὶ φοιτῶν εἰς διδασκάλου, ὅς σε ἐδίδασκε διαγινώσκειν τὸ δικαιότερόν τε καὶ ἀδικώτερον;”

Ἀλκιβιάδης· “Τί δὲ εἰ μὴ ἔχω; Οὐκ ἂν οἶε με ἄλλως εἰδέναι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων;

Σωκράτης· “Ναί, εἴ γε εὖροις”.

30 Ἀλκιβιάδης· “Ἀλλ’ οὐκ ἂν με εὖρεῖν ἠγῆ;”

Σωκράτης· “Καὶ μάλα γε, εἰ ζητησεῖας”.

Ἀλκιβιάδης· “Εἴτα ζητῆσαι οὐκ ἂν οἶε με;”

ἀπερίσκεπτο καὶ τὴν χωρὶς μυαλὸ σωματικὴ δύναμη τὴν ἀποκαλῶ θρασυτήτα.

386. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΑΛΦΙΟ

“Ὅτι πρέπει οἱ τιμωρίες νὰ ἐπιβάλλονται ἀνάλογα μὲ τὰ πλημμελήματα.

Οἱ πόλεμοι ἀνάβουν γιὰ τὴν κατάρκτηση τῶν ξένων καὶ μόνο, ἢ κυρίως γι’ αὐτό, καὶ δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμε ὅλους ὅσους πολεμοῦν, ἀλλ’ ἐκείνους ποὺ ἔκαναν ἀρχὴ τῶν ἀδικιῶν ἢ τῆς ἀρπαγῆς πρέπει νὰ τοὺς θεωροῦμε ἐκδικητικούς δαίμονες, ἐνῶ αὐτοὺς ποὺ ἀμύνονται μέτρια, οὔτε νὰ τοὺς κατηγοροῦμε ὡς ἀδικούς, γιατί κάνουν κάτι νόμιμο, οὔτε βέβαια νὰ τοὺς θαυμάζουμε ὡς φιλοσόφους καὶ νὰ τοὺς ἀνακηρύττουμε, γιατί, ἐνῶ κάνουν ζωὴ ποὺ ταιριάζει στοὺς οὐρανοὺς, ὄχι μὲ τὸ νὰ ἀντιδροῦν σ’ αὐτὰ ποὺ ἔπαθαν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀποφάσισαν νὰ ὑπομείνουν γενναῖα τὴν ἀνανδρία. Ἐκείνους ὅμως ποὺ ἀμύνονται δίκαια, ἀλλὰ ὑπερβαίνουν τὸ μέτρο τῆς ἀμυνας, πρέπει νὰ τοὺς κατηγοροῦμε ὡς ἀδικοῦντες. Γιατί αὐτοὶ ποὺ ἀμύνονται χωρὶς μέτρο, εἶναι σὰν νὰ ἀρχίζουν δεύτεροι τὸν πόλεμο. Πρέπει δηλαδή νὰ ἐπιβάλλονται οἱ τιμωρίες ἀνάλογα μὲ τὰ πλημμελήματα, καὶ ὄχι νὰ τὰ ξεπερνοῦν, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, ξεπερνώντας τὸ δίκαιο καὶ τὸ νόμιμο καὶ μεταβάλλοντας τὴν ἀντίληψη, ὅτι δίκαια ἔχουν ἐπιτεθεῖ, νὰ καταγραφοῦν στοὺς ἐκδικητές.

387. ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟ

“Ὅτι, τὸ νὰ νομίζει κανεὶς ὅτι γνωρίζει, γίνεται αἰτία τὸ νὰ μὴ γνωρίζει.

“Ὅτι τὸ νὰ νομίζουμε πῶς γνωρίζουμε ἔγινε αἰτία τοῦ νὰ μὴ γνωρίζουμε, ἂν καὶ σοῦ φαίνεται πῶς αὐτὸ ποὺ εἰπώθηκε εἶναι αἴνιγμα, τὸ ἐπιβεβαιώνει ὁ Πλάτων, τὸν ὁποῖον συχνὰ φέρνεις στὸ στόμα σου, λέγοντας στὸν Ἀλκιβιάδη·

Σωκράτης· “Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο· σοῦ διέφυγε ὅτι δὲν τὸ γνωρίζεις αὐτό, ἢ διέφυγες τὴ δική μου προσοχή, ἐνῶ μάθαινες καὶ φοιτοῦσες στὸ σχολεῖο κάποιου δασκάλου, ὁ ὁποῖος σοῦ δίδασκε νὰ διακρίνεις τὸ δικαιότερο καὶ τὸ ἀδικώτερο;”

Ἀλκιβιάδης “Καὶ τί πειράζει ἂν δὲν ἔχω δάσκαλο; Δὲν πιστεύεις ὅτι μὲ ἄλλον τρόπο θὰ μπορούσα νὰ γνωρίζω γιὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀδίκαια;”

Σωκράτης “Ναί, ἐὰν βέβαια εὕρισκες”.

Ἀλκιβιάδης “Καὶ νομίζεις ὅτι δὲν θὰ μπορούσα νὰ βρῶ;”

Σωκράτης «Τὸ νομίζω, καὶ πολὺ μάλιστα, ἐὰν ζητοῦσες νὰ βρεῖς».

Ἀλκιβιάδης “Καὶ νομίζεις ὅτι δὲν θὰ μπορούσα νὰ ζητήσω;”

Σωκράτης· “Ἐγωγε, εἰ οἴηθείης μὴ εἰδέναι”.
 Εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει, τότε εἰσόμεθα, ὅταν, μὴ εἰδέναι οἰόμενοι, τοὺς
 διδάσκοντας ἐπιζητήσωμεν.

ΤΠΗ.— ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ

5

Ἐγκωμιαστική.

“Ὅτι ὁ μὲν μακάριος Τιμόθεος μιμητικώτατος ἐγένετο καὶ θαυμασιώτατος ἅπασαν ἐμάξασθαι παραδείγματος ἀρετὴν ἴστε, καὶ μὴ γράφω. Ὅτι δὲ πάντων μάλιστα ἡμῖν προσανέκειτο καὶ ἐξ ἡμῶν ἠγεῖτο (εἰ καὶ μὴ οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα) τὴν ἀρχὴν αὐτῷ
 10 γεγενῆσθαι τῆς ἐπὶ τὸ ἄμεινον προκοπῆς, πολλὰ ἔχων εἰπεῖν, παραλείψω, φυλαττόμενος τὸ λυπησαί τινος ἐφ’ οἷς σεμνύνομαι. Ἐν δὲ φράσω, οὐ πάντες καὶ φίλοι καὶ ἐχθροὶ τυγχάνουσι μάρτυρες, ὅτι τοσοῦτον ἠττητο καὶ τοσαύτην περὶ ἡμᾶς εἶχεν αἰδῶ, ὡς εἰ αἴρεσις αὐτῷ προετέθη, ποῖ θούλεται, ἐν τοῖς βασιλείοις διατρίψαι, ἢ παρ’ ἐμοί, τοῦτο ἂν ἀσυγκρίτως ἐλέσθαι. Δυοῖν τοίνυν ἐνεκεν θαρέως ἐνεγκῶν τὴν τούτου τελευτήν, ἐνός μὲν διὰ τὴν ἀνυπέροβλητον ἀρετὴν, ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἀσύγκριτον φιλίαν, ὑπὸ δυοῖν ἐθεραπεύθη, τοῦ τε εὐκλεῶς ἐντεῦθεν ἀποπεφοιτηκέναι, τοῦ τε παρὰ Θεοῦ ἐστεφανῶσθαι.

20

ΤΠΘ.— ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗ

Περὶ τῆςμανιώδους ἀσελγείας τῶν Εὐσταθίου,
 Ζωσίμου τε καὶ Μάρωνος.

Ἄρκει τοῦτο τὸ μαρτυρῆσαί μοι τὴν σὴν ἀγιωσύνην, ὅτι οὐκ ἦν
 δυσκολία τρόπων ἐπὶ μικροῖς ποιουμένη τὴν ὀργήν, ἀλλ’ ἐμπειρία
 25 πραγμάτων διεφθαρμένων καὶ ἐπὶ γε τὸ χεῖρον ἡξόντων, εἰ μὴ τις ἀνάγκη κωλύσειεν. Ἐδειξε γάρ, ὡς ἔφησ, τὸ πρᾶγμα, πῶς Εὐσταθίῳ καὶ Ζωσίμῳ καὶ Μάρωνι ἐπευξήθησαν αἱ περὶ τὴν τροφήν καὶ τὴν ἀσέλγειανμανίαι. Οἰστρωῶντες γὰρ καὶ λυττώντες, μικροῦ τοὺς κενταύρους ἀπέκρουσαν. Λείπεται οὖν οὐδέν, ἢ τὸ καταθρηνεῖν αὐ-
 30 τοὺς. Εἰ δὲ καὶ χαρίσαιο αὐτοῖς τὰςσαντοῦ εὐχάς, εὐγε ποιήσεως.

ΤΨ.— ΠΑΥΛΩ

“Ὅτι χρὴ κρείττονας κερδῶν εἶναι.

Οἶδά τινος, ἴσως δὲ καὶ αὐτός, τὰ διδόμενα γέρα μὴ προσιεμέ-

Σωκράτης: “Εγὼ τὸ νομίζω, ἐὰν πίστευες ὅτι δὲν γνωρίζεις”^{4α}.
 Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ ἔτσι εἶναι, τότε θὰ μάθουμε, ὅταν, πιστεύοντας ὅτι δὲν
 ξέρουμε, ἀναζητήσουμε νὰ βροῦμε αὐτοὺς ποὺ διδάσκουν.

388. ΣΤΟΥΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟ

Ἐγκωμιαστική.

“Ὅτι ὁ μακάριος Τιμόθεος ἦταν πάρα πολὺ ἱκανὸς στὸ νὰ μιμεῖται καὶ
 ἀξιοθαύμαστος στὸ νὰ ἀποτυπώσει ὅλη τὴν ἀρετὴ τοῦ παραδείγματος, τὸ
 γνωρίζετε κι’ ἂν ἀκόμα δὲν τὸ γράψω. Ὅτι ἐπίσης περισσότερο ἀπὸ ὅλους
 στηριζόταν σὲ μένα καὶ πίστευε, ὅτι ἀπὸ μένα (ἂν καὶ δὲν ἦταν τὸ πρᾶγμα
 ἔτσι) ἔγινε σ’ αὐτὸν ἡ ἀρχὴ τῆς προκοπῆς του πρὸς τὸ καλύτερο, ἂν καὶ
 ἔχω πολλὰ νὰ πῶ, θὰ τὰ παραλείψω, φοβούμενος μήπως λυπήσω κάποι-
 οὺς μὲ αὐτὰ ποὺ περιφανεύομαι. Θὰ πῶ ὅμως μόνο ἓνα, τοῦ ὁποῖου μάρτυ-
 ρες εἶναι ὅλοι καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ ἐχθροί: ὅτι τόσο πολὺ κατώτερος αἰσθανό-
 ταν καὶ ἔτρεφε τόσο μεγάλο σεβασμό, ὥστε, ἐὰν τοῦ ζητοῦσαν νὰ διαλέξει
 ποῦ θέλει νὰ μείνει, στὰ ἀνάκτορα ἢ κοντὰ μου, θὰ προτιμοῦσε χωρὶς ἄλλο
 τὸ δεύτερο. Ὑποφέροντας λοιπὸν τὸν θάνατό του πολὺ βαριά γιὰ δύο
 λόγους, ἓνα γιὰ τὴν ἀξεπέραστη ἀρετὴ του, καὶ δεύτερο, γιὰ τὴν ἀσύγκρι-
 τη φιλία του, παρηγορήθηκα ἀπὸ ἄλλα δύο: ἀπὸ τὸ ὅτι ἔφυγε ἐνδοξα ἀπὸ
 ἐδῶ, καὶ ὅτι δοξάσθηκε κοντὰ στὸν Θεό.

389. ΣΤΟΝ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

Γιὰ τὴ μανιώδη ἀσέλγεια τοῦ Εὐσταθίου,
 τοῦ Ζωσίμου καὶ τοῦ Μάρωνα.

Ἄρκει αὐτὸ τὸ νὰ μοῦ ἐπιβεβαιώσει τὴν ἀγιωσύνη σου, ὅτι δὲν ἦταν ἡ
 δυσκολία τῶν τρόπων γιὰ μικρὰ πράγματα ποὺ προκάλεσε τὴν ὀργή,
 ἀλλὰ ἡ γνώση πραγμάτων διεφθαρμένων, ποὺ θὰ πήγαιναν πρὸς τὸ χειρό-
 τερο, ἐὰν δὲν τὰ ἐμπόδιζε κάποια ἀνάγκη. Γιατὶ ἔδειξε, ὅπως εἶπες, τὸ
 πρᾶγμα πῶς αὐξήθηκαν οἱ μανίες τοῦ Εὐσταθίου καὶ τοῦ Ζωσίμου καὶ
 τοῦ Μάρωνα γύρω ἀπὸ τὴν ἀπόλαυση καὶ τὴν ἀσέλγεια. Γιατί, κυριευμέ-
 νοι ἀπὸ οἶστρο καὶ λύσσα, λίγο ἀκόμα καὶ θὰ ξεπερνοῦσαν καὶ τοὺς κε-
 νταύρους. Δὲν ὑπολείπεται λοιπὸν τίποτε, παρὰ μόνο νὰ τοὺς καταθρη-
 νοῦμε. Ἐὰν ὅμως τοὺς χαρίσεις τίς προσευχῆς σου, θὰ κάνεις πολὺ καλά.

390. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ εἶμαστε ἀνώτεροι κερδῶν.

Γνωρίζω μερικούς, ἴσως μάλιστα νὰ τοὺς γνωρίζεις καὶ σύ, οἱ ὁποῖοι

νοὺς, οὐ τῷ κρείττους εἶναι κερδῶν (πάσης γὰρ ἦσαν ἀναρρήσεως ἄξιοι), ἀλλὰ τῷ μειζόνων ἐφίεσθαι, οἵτινες καὶ δόξαν σκαιότητος κερδαίνουσι, τῆς ὄντως εὐκλείας γυμνούμενοι. Χρὴ τοίνυν μάλιστα μὲν κρείττονας εἶναι κερδῶν, εἰ δὲ μή, ἀγαπᾶν τὸ μέτριον, ἵνα μή, τὸ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ζητοῦντες, καὶ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκπέσωμεν, καὶ σκαιότητος δόξαν σχοίημεν, οὐκ ἐπὶ τῷ λαβεῖν τι ἀγαθὸν ἐγκωμιαζόμενοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προλαβεῖν τι κακὸν κωμωδούμενοι.

ΤΖΑ'. - ΝΕΙΛΩ

10 Ὅτι ἡ τοῦ προσώπου ὄψις ἐμφαίνει τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν.

Οἱ μὲν μετρίως λυπούμενοι καὶ δακρῦειν ἰσχύουσιν, οἱ δὲ καταπληττόμενοι ἐπὶ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς οὐδὲ δακρῦσαι δύνανται, τῇ τοῦ πάθους ὑπερβολῇ ἐαλωκότες καὶ πᾶν ὅσον εἶχον ὑγρὸν τῇ τοῦ πυρὸς ἀκμῇ δαπανήσαντες. Ἀχανεῖς γοῦν καὶ κατηφεῖς εἰσι, μήτε λόγον μήτε δάκρυα προιέμενοι, τῇ δὲ τοῦ προσώπου στυγνότητι ἐμφαίνοντες τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν. Τοῦτο δὲ αὐτοῖς τίκει τὸ ἀδόκητον. Τὸ γὰρ μὴ πάλαι μελετηθὲν τῷ λογισμῷ, τῷ ἀθρόως συμβαίνειν ἐξίστησιν.

ΤΖΒ'. - ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

20 Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας.

Εἰ καὶ πολλὴ καὶ πολύπλοκος τῆς κακίας ἢ σκαιωρία, ἀλλὰ σὺ τῇ ἀρετῇ ταύτην καταγωνίζου. Ἐπειδὴ γὰρ ἀρετῆς μὲν λαμπρότερον οὐδέν, κακίας δὲ οὐδὲν ζοφωδέστερον, πολλοὶ πολλάκις τῶν μήτε εἰπεῖν μήτε προᾶξαι τι λαμπρὸν βουλομένων, ὁρῶντες ἑαυτῶν τὴν αἰσχρότητα, τῶν δὲ φιλαρέτων τὴν λαμπρότητα, ἐκλεξάμενοί τινα τῶν μηδὲν ἀγαθὸν μήτε εἰπεῖν μήτε προᾶξαι προηρημένων, ἐπαίρουσιν καὶ θαυμάζουσιν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, οἱ μὲν ἀμαθία, οἱ δὲ βασκανία τοῦτο δρῶντες, ἵνα τὴν δόξαν καθέλωσι τῶν φιλοπόνων, οὐχ ἵνα δείξωσι θαυμαστὸν ὄντα τὸν μὴ ὄντα τοιοῦτον. Ἀλλὰ τὸν σπουδαῖον μάλιστα μὲν καὶ ἐπαίνων εἶναι κρείττονα χρὴ, εἰ δὲ καὶ διψῶη τούτων, συνορᾶν τὸν δόλον, ὅτι ἐκεῖνοι ἢ ἐκκόψαι αὐτῷ

δὲν δέχονται τὰ βραβεῖα πού τοὺς δίνουν, ὄχι ἐπειδὴ εἶναι ἀνώτεροι κερδῶν (γιατὶ τότε θὰ ἦταν ἄξιοι κάθε ἀνακηρύξεως), ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν μεγαλύτερα, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι κερδίζουν καὶ τὴ δόξα τῆς βανουσιότητος ὄντας γυμνοὶ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ δόξα. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἴμαστε ὅπως δὴποτε ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ κέρδη, ἂν ὄχι αὐτό, τουλάχιστο νὰ ἀγαπᾶμε τὸ μέτριο, ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ, ζητώντας αὐτὸ πού εἶναι πάνω ἀπὸ τὴν ἀξία μας, νὰ χάσουμε καὶ αὐτὸ πού μᾶς ἀξίζει, καὶ ν' ἀποκτήσουμε τὴ δόξα τῆς βανουσιότητος, ἐγκωμιαζόμενοι ὄχι γιὰ τὸ ὅτι ἐλάβαμε κάτι καλὸ, ἀλλὰ διακωμωδούμενοι ἐπειδὴ ἐλάβαμε κάτι κακὸ.

391. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

Ἔστι ἡ ὄψη τοῦ προσώπου φανερώσει τὴν κατάστασι τῆς ψυχῆς.

Αὐτοὶ πού λυποῦνται συγκρατημένα μποροῦν καὶ νὰ δακρῦζουσιν, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού κυριεύονται ἀπὸ κατάπληξι σὶς πολὺ μεγάλες συμφορές, δὲν μποροῦν οὔτε νὰ δακρῦσουν, κυριευμένοι ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸ πάθημα, καὶ ἐπειδὴ ὅσο ὑγρὸ εἶχαν τὸ καταδαπάνησαν κατὰ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς φωπᾶς. Γι' αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἄφωνοι καὶ σκυθρωποί, χωρὶς νὰ βγάζουσιν λόγια οὔτε δάκρυα νὰ χύνουσιν, ἀλλὰ δείχνοντας μὲ τὴ σκυθρωπότητα τοῦ προσώπου τους τὴν κατάστασι τῆς ψυχῆς τους. Αὐτὸ βέβαια τὸ προκαλεῖ σ' αὐτοὺς τὸ ἀπροσδόκητο, γιὰ αὐτὸ πού δὲν μελετήθηκε προηγουμένως μὲ τὸ μυαλό, ἐπειδὴ συμβαίνει ἀπτότομα, προξενεῖ κατάπληξι.

392. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

Γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν κακία.

Ἄν καὶ ἡ σκευωρία τῆς κακίας εἶναι μεγάλη καὶ πολύπλοκη, ἐσὺ ὅμως νὰ τὴν καταπολεμᾶς μὲ τὴν ἀρετὴ. Γιατί, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ λαμπρὸ ἀπὸ τὴν ἀρετὴ, ἐνῶ ἀπὸ τὴν κακία δὲν εἶναι τίποτε πιὸ σκοτεινὸ, πολλοὶ πολλὰς φορὰς ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν θέλουν οὔτε νὰ ποῦν οὔτε νὰ κάνουν κάτι ὠραῖο, βλέποντας τὴ δικὴ τους αἰσχροτητα καὶ τῶν ἐνάρετων τὴν λαμπρότητα, διαλέγουν κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς πού δὲν προτίμησαν οὔτε νὰ ποῦν οὔτε νὰ κάνουν κανένα καλὸ, τὸν ἐξυψώνουν καὶ τὸν θαυμάζουν περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀξία του, κάνοντάς το ἄλλοι ἀπὸ ἀμάθεια, καὶ ἄλλοι ἀπὸ φθόνον, γιὰ νὰ ἐξαλείψουν τὴ δόξα τῶν φίλων τῆς ἀρετῆς, καὶ ὄχι γιὰ νὰ δείξουν ὅτι εἶναι θαυμαστός, αὐτὸς πού δὲν εἶναι τέτοιος. Ἀλλὰ ὁ σπουδαῖος πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτερος καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, ἐὰν ὅμως διψᾷ γιὰ αὐτοὺς, νὰ βλέπει τὸν δόλο, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνοι ἐπήνεσαν αὐτὸν

τὸν εἰς τὴν ἀρετὴν δρόμον βουλόμενοι, ἢ λυπηῆσαι, ἐπήνεσαν τὸν κακηγορίας ἄξιον. Καὶ τοὺς μὲν δι' ἀμαθίαν τοῦτο ποιοῦντας συγγνώμης ἀξιοῦν, τοὺς δὲ διὰ φθόνον θρηνεῖν, ὅτι τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ προᾶξαι τι καλόν, ὅτι οὐδὲ πρὸς τὸν ἐνάρετον σπένδονται.

5

ΤΖΓ'— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἐπιτιμητική.

Δῆλος μὲν ἦς ἔκπαλαι τὴν ἱερωσύνην οὐκ εὐαγῶς κτώμενος· οὐ γὰρ διὰ πολιτείας ἀρίστης κτήσασθαι ἐδικαίους, ἀλλὰ χρήμασιν ὠνήσασθαι ὠνειροπόλεις. Δῆλος δὲ εἶ καὶ νῦν τὴν ἐπιθυμίαν
10 εἰς ἔργον ἀγαγών, καίτοι εἰς δυσμᾶς ὢν λοιπὸν τοῦ βίου. Τίς οὖν σοι συγγνώμην λελείψεται, τῇ κακίᾳ συναποθανεῖν προηρημένω;

ΤΖΔ'— ΙΣΙΔΩΡΩ

Τίς ὁ ὄντως συνετώτατος καὶ ἀνδρειότατος.

15 Εἰ θεασοίμην, ὦ ὁμώνυμε, ἄνδρα δεινὸν μὲν ἐκ τῶν φαινομένων τὸ εἶκός συμβαλεῖν, δεινότερον δὲ ἐκ τῶν ἀφανῶν τὸ δέον συνιδεῖν, ἔν τε τοῖς πειρασμοῖς καὶ τοῖς κινδύνοις τὸ δῆγμα τῶν συνόντων λόγοις τε παρακλητικοῖς καὶ τῷ καθ' ἑαυτὸν ἀδεεῖ δυνάμενον ἐκβαλεῖν, τοῦτον καὶ συνετώτατον καὶ ἀνδρειότατον ὀρι-
20 σαίμην.

ΤΖΕ'— ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Περὶ τοῦ ἀληθοῦς βασιλέως καὶ ἡγεμόνος.

Ἐκεῖνον μόνον ἔγωγε βασιλέα καὶ ἡγεμόνα εἶναι ἡγοῦμαι, ὅς, ἄρξας ἑαυτοῦ, τὸ ὑπήκοον ἐπιεικεία καὶ φιλανθρωπία ἀνηροτήσα-
25 το, τοὺς δὲ ἄλλους τυράννους κλητέον, τοὺς τοῖς ἐτέρων πόνοις ἑαυτοῖς ἡδονὰς ἀθεμίτους πορίζοντας.

ΤΖς'— ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῶν ἀξίων μετὰ θάνατον θρήνων καὶ ἀνακηρύξεων.

Εἰ πᾶς ἄνθρωπος θανάτου ὄφλημα τυγχάνει καὶ ἀδύνατον
30 τοῦτο μὴ ἀποδοθῆναι τὸ χρέος, ὃ μήτε βασιλεῖς, μήτε τύραννοι,

πού ἦταν ἄξιος κατηγορίας, ἐπειδὴ ἤθελαν ἢ νὰ τοῦ κόψουν τὸν δρόμο πρὸς τὴν ἀρετή, ἢ νὰ τὸν στενοχωρήσουν. Καὶ αὐτοὺς πού τὸ κάνουν ἀπὸ ἄγνοια νὰ τοὺς συγχωροῦμε, ἐνῶ ἐκείνους πού τὸ κάνουν ἀπὸ φθόνον νὰ τοὺς θρηνοῦμε, ἐπειδὴ ἀπέχουν τόσο πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ κάνουν κάτι καλὸ, ὥστε οὔτε νὰ συνθηκολογοῦν μὲ τὸν ἐνάρετο.

393. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Ἐπιτιμητική.

Εἶναι φανερὸ ἀπὸ παλιά, ὅτι τὴν ἱερωσύνη δὲν τὴν ἀπέκτησες μὲ τρόπο ἄμεμπτον ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἀποκτήσεις μὲ ἄριστη ζωὴ, ὄνειροπολοῦσες νὰ τὴν ἀγοράσεις μὲ χρήματα. Καὶ εἶναι φανερό, ὅτι καὶ τώρα ἔχεις κάνει ἔργο τὴν ἐπιθυμία σου, ἃν καὶ βρῖσκεσαι πιά στὴ δύση τῆς ζωῆς σου. Ποιὰ λοιπὸν συγγνώμη θὰ σοῦ ἀπομείνει, προτιμώντας νὰ πεθάνεις μαζί μὲ τὴν κακία;

394. ΣΤΟΝ ΙΣΙΔΩΡΟ

Ποιὸς εἶναι ὁ πραγματικὰ συνετώτατος καὶ ἀνδρειότατος.

Ἐὰν ἔβλεπα, συνονόματέ μου, ἕναν ἄνδρα ἱκανὸν ἀπὸ τὰ φαινόμενα νὰ συντελεῖ σ' αὐτὸ πού εἶναι σωστό, καὶ ἀκόμα πιὸ ἱκανὸ νὰ ἀντιλαμβάνεται ἀπὸ τὰ ἀφανῆ αὐτὸ πού πρέπει, καὶ νὰ μπορεῖ αὐτοὺς πού βρίσκονται σὲ πειρασμοὺς καὶ μπροστὰ στοὺς κινδύνους, μὲ λόγια παρηγορητικὰ καὶ μὲ τὸ δικό σου θάρρος νὰ τοὺς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸν ψυχικὸ πόνον, αὐτὸν θὰ τὸν χαρακτηρίζω καὶ πάρα πολὺ συνετὸν καὶ πάρα πολὺ ἀνδρεῖον.

395. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ

Γιὰ τὸν πραγματικὸ βασιλέα καὶ ἡγεμόνα.

Μόνον ἐκεῖνον, ἐγὼ τοῦλάχιστον, θεωρῶ βασιλέα καὶ ἡγεμόνα, ἐκεῖνον πού, ἀφοῦ ἔξουσίασε τὸν ἑαυτό του, ὑπέταξε τοὺς ὑπηκόους του μὲ ἐπίεικεια καὶ φιλανθρωπία, ἐνῶ τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ τοὺς ὀνομάζουμε τυράννους, ἀφοῦ μὲ τοὺς κόπους τῶν ἄλλων ἐξασφαλίζουν στὸν ἑαυτό τους παράνομες ἡδονές.

396. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

Γιὰ τοὺς ἀξιους μετὰ θάνατον θρήνους καὶ ἀνακηρύξεις.

Ἐφόσον κάθε ἄνθρωπος ἀποτελεῖ χρέος τοῦ θανάτου, καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ καταβληθεῖ τὸ χρέος αὐτό, τὸ ὁποῖο δὲν μπόρεσαν νὰ ἀκυρώ-

μήτε σατράπαι, μήτε σοφοί, μήτε δίκαιοι ἀκνρῶσαι ἠδυνήθησαν (θεία γάρ ἐστιν ἀπόφασις ἢ τοῦτ' ἀπαιτοῦσα), τοὺς μὲν ἄλλους ἐλε-
 ητέον καὶ θρηνητέον, οἷς ἢ τελευτὴ ἀρχὴ γίνεται τιμωριῶν, ἐκεί-
 νους δὲ εὐφημητέον καὶ ἀνακηρυκτέον, ὧν ἢ τελευτὴ τῶν ἀγῶνων
 5 εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν στεφάνων περιέστη. Τῆς γὰρ ἄκρας μακαριότη-
 τος εὐρηκότες τὸν ὄρον, τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀμελήσαντες, μόνην
 τὴν ψυχὴν ἐκόσμησαν, ἧς καὶ τὸ σῶμα ἀνάκτορον ἀγνεΐας ἀπέφη-
 ναν, ὃ καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετακοσμηθέν, τῇ ψυχῇ
 τὴν ἀθάνατον συζήσει ζωὴν

10 ΤΖΖ'.— ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ
 Ὅτι χρὴ φεύγειν τοὺς πονηροὺς καὶ διώκειν
 τοὺς ἀγαθοὺς.

Φεύγειν χρὴ, ὧ βέλτιστε, τοὺς πονηροὺς καὶ διώκοντας, εἰ μὴ
 θούλοιντο γνωσимаχεῖν, καὶ διώκειν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ φεύγοντας,
 15 εἰ καὶ μὴ θούλοιντο, ἡρεμεῖν.

ΤΖΗ'.— ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ
 Ὅτι δυνατὸν μὲν φέρειν τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι,
 δυσκολώτατον δὲ τὸ χάριν εἰδέναί τοις ἀδικοῦσιν.

Ὅτι μὲν τὸ τὰς ὑβρεῖς καὶ τὰς ἀδικίας φέρειν, κἀνταῦθα μὲν
 20 φέρει δόξαν, κἀκεῖσε δὲ τὸ κλέος οἷσει μέγιστον, μάλα ἀκριβῶς
 οἶδα, ὅτι δὲ τὸ εἰδέναί χάριν τῷ ἀδικοῦντι καὶ ὑβρίζοντι, ὡς εἰς
 μείζονα φιλοσοφίαν συναυνοῦντι, καὶ μάλιστα ὅταν πολλάκις
 τοῦτο ποιῶν καὶ ἐναθρύνοιτο (ἵνα μὴ λέγω ὅτι τοὺς ἡμετέρους
 στεφάνους θούλομαι ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν ὑφαίνεσθαι συμφορῶν),
 25 μέγιστόν ἐστι καὶ τῆς ἐμῆς δυνάμεως μείζον, τῆς φέρειν μὲν τὸ
 ὑβρίζεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι δυναμένης, μηδέπω δὲ κατορθωσάσης
 τὸ χάριν εἰδέναί τοις ἀδικοῦσι καὶ ὑπερεύχεσθαι καθαρῶς τῶν διὰ
 παντὸς ἐπηρεαζόντων, καὶ μάλιστα ὅταν μηδὲν μεταγινώσκειν
 ἐθέλωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν εὐχομένους γελῶσι, τοῦτο
 30 παρ' ἐμοῦ μάνθανε. Εἰ δὲ αὐτὸς καὶ τοῦτο κατώρθωσας, λίαν σε
 ἐπαινώ καὶ κροτῶ τῆς μεγαλοψυχίας Ἐγὼ γὰρ (οὐ γὰρ ἀποκρυ-
 ψαίμην ἐμαυτοῦ τὸ ἐλάττωμα) πολλάκις καθαρῶς εὐξάμενος ὑπὲρ
 τῶν κατὰ περιστάσιν τινα γεγονότων ἐχθρῶν, θελήσας δὲ εὐξα-

σουν οὔτε βασιλεῖς οὔτε τύραννοι οὔτε σατράπες οὔτε σοφοὶ οὔτε δίκαιοι (γιατὶ εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ ἐκείνη πού τὸ ἀπαιτεῖ), τοὺς ἄλλους βέβαια πρέπει νὰ τοὺς ἐλεοῦμε καὶ νὰ τοὺς θρηνοῦμε, ἀφοῦ ὁ θάνατός τους ἀποτελεῖ ἀρχὴ τιμωριῶν, ἐνῶ ἐκείνους πού ὁ θάνατός τους ἀποτελεῖ τὸ τέλος τῶν ἀγώνων τους καὶ τὴν ἀρχὴ τῶν στεφανιῶν πρέπει νὰ τοὺς ἐπευφημοῦμε καὶ νὰ τοὺς ἀνακηρύττουμε. Γιατί, ἔχοντας φτάσει τὸ ὄριο τῆς ἀπόλυτης μακαριότητος, περιφρονώντας ὅλα τὰ ἄλλα, στόλισαν μόνο τὴν ψυχὴ τους, τῆς ὁποίας τὸ σῶμα τὸ κατέστησαν ναὸ τῆς ἀγνότητος, καὶ τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν ἀνάσταση, ἀφοῦ μετακομισθεῖ στὴν ἀνώτερη κοινωνία, θὰ ζήσει τὴν ἀθάνατη ζωὴ μαζί μὲ τὴν ψυχὴ.

397. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΙΣΧΥΡΙΩΝΑ

“Ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε τοὺς κακοὺς καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε τὴ συναναστροφή μὲ τοὺς καλοὺς.

Πρέπει, φίλτατε, νὰ ἀποφεύγεις τοὺς κακοὺς καὶ διῶκτες, ἐὰν δὲν θέλουν νὰ μετανοήσουν, καὶ νὰ ἐπιδιώξεις, κι’ ἂν ἀκόμα δὲν θέλουν, τὴ συναναστροφή μὲ τοὺς καλοὺς καὶ πού φεύγουν γιὰ νὰ ἡσυχάσουν.

398. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

“Ὅτι εἶναι δυνατόν βέβαια νὰ ὑπομένουμε τὶς ὕβρεις καὶ τὶς ἀδικίες, εἶναι δυσκολώτατο ὅμως νὰ συγχωροῦμε ἐκείνους πού μᾶς ἀδικοῦν.

“Ὅτι τὸ νὰ ὑπομένουμε τὶς ὕβρεις καὶ τὶς ἀδικίες, καὶ ἐδῶ βέβαια φέρνει δόξα, καὶ ἐκεῖ θὰ φέρει δόξα πολὺ μεγαλύτερη, τὸ γνωρίζω πολὺ καλά, ὅτι ὅμως τὸ νὰ συγχωροῦμε αὐτὸν πού μᾶς ἀδικεῖ καὶ μᾶς βρίζει, ἐπειδὴ μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ἀνώτερη φιλοσοφικὴ ἀντιμετώπιση τῆς ζωῆς, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸ τὸ κάνει πολλές φορές καὶ καμαρώνει (γιὰ νὰ μὴ πῶ, ὅτι τὰ δικά μας στεφάνια θέλω νὰ πλέκονται ἀπὸ τὶς συμφορὲς τῶν ἄλλων), εἶναι πάρα πολὺ μεγάλο καὶ ἀνώτερο ἀπὸ τὴ δύναμή μου, ἢ ὁποία μπορεῖ βέβαια νὰ ὑπομείνει τὸ νὰ βρίζεται καὶ νὰ ἀδικεῖται, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε ποτὲ νὰ συγχωρεῖ αὐτοὺς πού τὴν ἀδικοῦν, καὶ νὰ προσεύχεται εἰλικρινὰ γι’ αὐτοὺς πού διαρκῶς τὴν βλάπτουν, καὶ μάλιστα ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν θέλουν οὔτε νὰ μετανοήσουν, ἀλλὰ καὶ κοροϊδεύουν ἐκείνους πού προσεύχονται γι’ αὐτούς, αὐτὸ μάθε το ἀπὸ μένα. Ἐὰν ὅμως σὺ τὸ κατόρθωσες καὶ αὐτό, σὲ ἐπαινῶ πολὺ καὶ ἐπικροτῶ τὴ μεγαλοψυχία σου. Γιατὶ ἐγὼ δὲν θὰ μπορούσα βέβαια νὰ κρύψω τὸ ἐλάττωμά μου) πολλές φορές, ἐνῶ προσευχήθηκα εἰλικρινὰ γι’ αὐτοὺς πού σὲ κάποια περίπτωση ἔγιναν

σθαι καὶ ὑπὲρ τῶν κατὰ μελέτην καὶ σπουδὴν, διὰ τοῦ στόματος
μόνου τοῦτο πεποιηκῶς ἐάλων. Οὐ μὴν ἀπιστῶ τοῖς εἰς τοσοῦτον
ἀρετῆς ἀναβεθηκόσιν, ἀλλὰ καὶ χαίρω καὶ συγχαίρω καὶ εὐξαίμην
εἰς τοῦτο φθάσαι τὸ μέτρον. Οὐ γὰρ πάθομι τὸ πολλῶν πάθος, οἷ,
5 ὅταν τινὸς μὴ δυνηθῶσιν ἐπιλαβέσθαι ἀρετῆς, ἄτοπόν τι δρωῶσιν.
Ἦ γὰρ ἀπιστοῦσι τοῖς κατωρθωκόσιν, ἐξ ὧν πράττουσι καὶ περὶ
τῶν ἄλλων ψηφίζόμενοι (πεφύκασι γὰρ σχεδὸν ἅπαντες ἐκ τῶν
καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὰς περὶ τῶν πέλας φέρειν ψήφους), ἢ αἰσχυρό-
μενοι τὸ ἐπὶ μικροψυχία ἀλῶναι, ἐναδρύνονται ὡς κατορθώσαν-
10 τες, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ ἀδήλου πράγματος ὁ λόγος ἦ, ἢ εἰς
θεωρίας καταφείγουσι, τὸ πράγμα ἀποδιδράσκοντες, ἵνα δόξοιεν
μὴ ἐκ ῥαθυμίας, ἀλλ' ἀπὸ κρίσεως ὑγιοῦς μὴ κατωρθωκέναι, ὅπερ
τινὰς οἶδα παθόντας ἐγὼ τῶν μὴ δυνηθέντων κατορθῶσαι μηδὲ
δύο χιτῶνας Ἐχρῆν γὰρ μὴ εἰπεῖν, ὅτι θεωρηθῆναι χρή, ἀλλὰ
15 θαυμάσαι μὲν τοὺς κατορθώσαντας, ὁμολογῆσαι δὲ τούτου τοῦ
ἄθλου ἀπολελεῖσθαι. Ἐγὼ γὰρ ἐκείνους μάλιστα ἀνακηρύττω,
τοὺς ἀνύσαντας ἅπερ τέως ἀνύσαι οὐκ ἠδυνήθην.

ΤΖΘ'.- ΜΑΡΤΥΡΙΩ

Περὶ τοῦ, "χρόνου φείδεσθαι".

20 Ἄριστόν ἐστιν, ὃ φίλτατε, τὸ "χρόνου φείδεσθαι" (οὐκ ἀνέχε-
ται γὰρ αὐθις ἐπιφοιτᾶν, οὔτε μάτην ἀναλωθεῖς τὴν αὐτὴν ὑπο-
στρέφειν ὁδόν), νόμῳ δὲ φύσεως ἀλύτῳ πειθόμενος (ὠκύτατος γὰρ
ἐστὶ καὶ ταχύτατος), θέει μὲν ἀκίχητον δρόμον, λαβέσθαι δὲ τοῖς
βουλομένοις οὐ δίδωσιν. Οὐκοῦν χρή ἔχεσθαι αὐτοῦ πλησιά-
25 ζοντος· οἷόν τε γὰρ τότε ἐλεῖν καὶ κατασχεῖν. Παριππεύσαντος
γὰρ, καὶ τὸ μεταδιώκειν ἀνήνυτον καὶ τὸ καταλαμβάνειν ἀμήχα-
νον.

Υ'.- ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

Περὶ τῶν ποιμένων τῶν μὴ φυλαττόντων τὰ πρόβατα,

30 ἀλλ' ὡσπερ λύκων κατεσθιόντων αὐτά.

Μὴ θαύμαζε εἰ, τοσοῦτων ποιμένων λεγομένων, τὰ πρόβατα

ἐχθροί μου, ὅταν θέλησα νὰ προσευχηθῶ καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ ὕστερα ἀπὸ μελέτη καὶ μὲ ζῆλο μὲ ἐχθρεύονται, συνέλαβα τὸν ἑαυτό μου νὰ τὸ κάνει μόνο μὲ τὸ στόμα. Δὲν ἀπιστῶ βέβαια σ' αὐτοὺς ποὺ ἔφτασαν σὲ τέτοιο ὕψος ἀρετῆς, ἀντίθετα καὶ χαίρομαι καὶ τοὺς συγχαίρω καὶ εὐχομαι νὰ φτάσω σ' αὐτὸ τὸ μέτρο. Γιατὶ εὐχομαι νὰ μὴ πάθω αὐτὸ ποὺ παθαίνουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι, ὅταν δὲν μποροῦν νὰ φτάσουν τὴν ἀρετὴ κάποιον, κάνουν κάτι τὸ ἄτοπο. "Ἡ δηλαδὴ δὲν πιστεύουν σ' αὐτοὺς ποὺ τὸ κατόρθωσαν, κρίνοντας ἀπὸ αὐτὰ ποὺ οἱ ἴδιοι κάνουν καὶ τοὺς ἄλλους (γιατὶ ἀπὸ τὴ φύση τους σχεδὸν ὅλοι, ἀπὸ τὰ δικά τους ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ τοὺς πλησίον τους), ἢ ἐπειδὴ ντρέπονται νὰ συλληφθοῦν γιὰ μικροψυχία, καυχῶνται ὅτι τὸ κατόρθωσαν, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ κάτι ποὺ δὲν εἶναι φανερό, ἢ καταφεύγουν σὲ θεωρίες, ἀποφεύγοντας τὸ γεγονός, γιὰ νὰ δείξουν ὅτι δὲν τὸ κατόρθωσαν, ὄχι ἀπὸ ραθυμία, ἀλλὰ ἀπὸ σωστὴ κρίση, πράγμα ποὺ γνωρίζω ἐγὼ ὅτι τὸ ἔπαθαν κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ ἐφαρμόσουν οὔτε τὸ νὰ μὴ ἔχουν δύο χιτῶνες." Ἐπρεπε δηλαδὴ νὰ μὴ ποῦν ὅτι πρέπει νὰ δοῦν γιὰ νὰ πιστέψουν, ἀλλὰ νὰ θαυμάσουν βέβαια αὐτοὺς ποὺ τὸ κατόρθωσαν, νὰ ὁμολόγησαν ὅμως ὅτι ὑστέρησαν στὸν ἄθλο αὐτό. Γιατὶ ἐγὼ ἐκείνους κυρίως ἀνακηρύττω, ἐκείνους ποὺ ἔκαναν αὐτὰ ποὺ ἐγὼ μέχρι τώρα δὲν μπόρεσα νὰ κάνω.

399. ΣΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΟ

Γιὰ τὴν "καλὴ χρῆση τοῦ χρόνου".

Εἶναι ἄριστο, φίλτατε, τὸ νὰ κάνουμε καλὴ χρῆση τοῦ χρόνου (γιατὶ δὲν ἀνέχεται νὰ ἔρχεται καὶ πάλι, οὔτε ὅταν ξοδευτεῖ ἄσκοπα, νὰ ξανακάνει τὸν ἴδιο δρόμο), καὶ πειθαρχώντας σὲ ἀκατάλυτο φυσικὸ νόμο (γιατὶ εἶναι εὐκίνητος καὶ ταχύτατος) τρέχει βέβαια ἀμετάβλητο καὶ δύσκολο δρόμο, δὲν ἐπιτρέπει ὅμως σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ τὸν πιάσουν. Ἐπομένως πρέπει νὰ τὸν κρατᾶμε ὅταν μᾶς πλησιάζει, γιατὶ τότε εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν πιάσουμε καὶ νὰ τὸν κρατήσουμε. "Ὅταν ὅμως φύγει καλπάζοντας, καὶ τὸ νὰ τὸν καταδιώκουμε εἶναι ἀκατόρθωτο, καὶ τὸ νὰ τὸν φτάσουμε καὶ νὰ τὸν πιάσουμε ἀδύνατον.

400. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΕΡΜΙΝΟ

Γιὰ τοὺς ποιμένες ποὺ δὲν φυλάγουν τὰ πρόβατα,
ἀλλὰ σὰν λύκοι κατατρώγουν αὐτά.

Μὴν ἀπορεῖς, ἄν, ἐνῶ τόσοι πολλοὶ λέγονται ποιμένες, τὰ πρόβατα

λυκοῦται. Τοσοῦτον γὰρ ἀπέχουσί τινες ἐξ αὐτῶν (οὐ γὰρ πάντα αἰτιατέον) τοῦ φυλάττειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι οὐδὲν κυνῶν μιμοῦνται τρόπον φυλαττόντων, ἀλλὰ τὰ λύκων δρωῖσι, τὰ πρόβατα κατεσθίοντες. Οὐ γὰρ ἤρκεσεν αὐτοῖς τὰ ἔρια καὶ τὸ γάλα, ἀλλὰ
5 καὶ αὐτῶν ἤψαντο, οὐχὶ τῶν σωμάτων (ἤττον γὰρ ἂν ἦν), ἀλλὰ τῶν ψυχῶν. Πᾶν μὲν λιπαρὸν κατασφάζοντες, πᾶν δὲ ἀσθενὲς παρορῶντες, πᾶν δὲ τετραυματισμένον οὐ θεραπεύοντες, τὸ δὲ ἰσχυρὸν καὶ μὴ εἶκον τῇ ἀσωτίᾳ αὐτῶν, δόλοις καὶ ἐπιβουλαῖς κατεργαζόμενοι.

10 ΥΑ΄.- ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

᾽Οτι χρὴ αἰρεῖσθαι ἠττᾶσθαι τὴν ἀλήθειαν τιμῶντες,
ἢ ψευδόμενοι νικᾶν.

Ἐδέως ἂν καὶ ἀσμένως τὴν ἀλήθειαν τιμῶν ἠττησθαι δοκῶ, ἢ
ψευδόμενος νικῶ. Ἀληθεύων μὲν γὰρ, κἂν ἠττηθῆναι δόξω, νενί-
15 κηκα, ἀπάτη δὲ κρατήσας, κἂν νενικηκέναι δόξω, ἠττημαι.

ΥΒ΄.- ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

Προτροπή πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ἀκολασίας.

Ἐπειδὴ ἀγνοεῖν προσποιεῖσθε, ὅτι ἡ κακία πάσης τιμωρίας
ἐστὶ χαλεπωτέρα, ἐδικαίωσα αὐτὸ τοῦτο μηνῦσαι. Εἰ δὲ ἑαυτοῦς
20 παραλογίζεσθε ὑπὸ τῶν ἡδονῶν κολακευόμενοι, ἐννοήσατε τὰς
κολάσεις τὰς τῇ ἀκολασίᾳ χρεωστουμένας καὶ πάντως ἀποδοθη-
σομένας, καὶ ἀπόστητε ταύτης.

ΥΓ΄.- ΣΕΡΗΝΩ

᾽Οτι ἡ ἄμετρος λύπη πλέον τὴν ψυχὴν ἀδικεῖ.

25 Ἔστιν ὅτε χαρὰ ἄμετρος λύπης πλέον τὴν ψυχὴν ἀδικεῖ. Ἡ
μὲν γὰρ ἀναπτεροῖ καὶ παράφρονα αὐτὴν ἐργάζεται καὶ τῆς φύσε-
ως λήθην ἐμποιεῖ, ἡ δὲ τὸ φρόνημα αὐτῆς ταπεινοῖ καὶ τὸ φύσημα
κενοῖ καὶ τῆς φύσεως ὑπομιμνήσκει καὶ εἰς ἀρετὴν συναυώνει.
Χρὴ οὖν καὶ χαρᾶς καὶ λύπης ὑψηλότερον εἶναι, καὶ μετρίως καὶ
30 ἐπιστημόνως τὴν ἑκατέρας φέρειν ἔφοδον.

κατασπαράσσονται. Γιατί μερικοί ἀπὸ αὐτοὺς (γιατὶ δὲν πρέπει νὰ τοὺς κατηγοροῦμε ὅλους) τόσο πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὸ νὰ τὰ φυλάγουν καὶ νὰ τὰ φροντίζουν, ὥστε δὲν μμοῦνται οὔτε τὸ παράδειγμα τῶν σκύλων ποὺ τὰ φυλάγουν, ἀλλὰ κάνουν ὅ,τι κάνουν καὶ οἱ λύκοι, κατατρώγονας τὰ πρόβατα. Δὲν τοὺς ἔφτασαν δηλαδὴ τὰ μαλλιά καὶ τὸ γάλα, ἀλλὰ τοὺς ἔφαγαν, ὄχι τὰ σώματα (γιατὶ θὰ ἦταν μικρότερο τὸ κακό), ἀλλὰ καὶ τὶς ψυχές, σφάζοντας τὸ καθένα ποὺ εἶναι παχύ, παραβλέποντας τὸ κάθε ἀδύνατο, μὴ θεραπεύοντας αὐτὸ ποὺ εἶναι τραυματισμένο, ἐνῶ τὸ δυνατὸ καὶ ποὺ δὲν ὑπακούει στὴν ἀσωτία τους, τὸ κακοποιοῦν μὲ δόλους καὶ σκευωρίες.

401. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

“Οτι πρέπει νὰ προτιμᾶμε νὰ νικηθοῦμε τιμώντας τὴν ἀλήθεια, παρὰ νὰ νικᾶμε λέγοντας ψέματα.

Μὲ εὐχαρίστηση καὶ χαρὰ τιμώντας τὴν ἀλήθεια θὰ προτιμοῦσα νὰ νικηθῶ, παρὰ νὰ νικήσω λέγοντας ψέματα. Γιατὶ λέγοντας τὴν ἀλήθεια, κ’ ἂν δώσω τὴν ἐντύπωση ὅτι νικήθηκα, ἔχω νικήσει, ἐνῶ ἂν ἐπικρατήσω μὲ ἀπάτη, καὶ ἂν φανῶ ὅτι νίκησα, ἔχω νικηθεῖ.

402. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἀκολασία.

Ἐπειδὴ προσποιεῖστε πὺς ἀγνοεῖτε, ὅτι ἡ κακία εἶναι πιὸ φοβερὴ ἀπὸ τὴν τιμωρία, ἔκρινα σωστὸ ἀκριδῶς αὐτὸ νὰ σᾶς καταστήσω γνωστό. Ἐὰν ὅμως ἐξαπατᾶτε τοὺς ἑαυτοὺς σας καλοκευόμενοι ἀπὸ τὶς ἡδονές, σκεφθεῖτε καὶ τὶς τιμωρίες ποὺ ἐπιφυλάσσονται γιὰ τὴν ἀκολασία, καὶ ποὺ θὰ ἀποδοθοῦν ὅπωςδὴποτε, καὶ ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ αὐτήν.

403. ΣΤΟΝ ΣΕΡΗΝΟ

“Οτι ἡ ὑπέρομετρη λύπη βλάπτει περισσότερο τὴν ψυχὴ.

Ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ἡ ὑπερβολικὴ χαρὰ βλάπτει τὴν ψυχὴ περισσότερο ἀπὸ τὴ λύπη. Γιατὶ ἡ μία ἀναπτερώνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν κάνει παράφρονα καὶ νὰ λησμονεῖ τὴ φύση της, ἐνῶ ἡ ἄλλη ταπεινώνει τὸ ὑπερήφανο φρόνημα, ἀφαιρεῖ τὸ φούσκωμα ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμό, ὑπενθυμίζει τὴ φύση, καὶ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴ. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἶσαι ἀνώτερος καὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, καὶ νὰ ἀντιμετωπίζεις μὲ σωστὸ τρόπο καὶ μὲ ἀκριδῆ γνώση τὴν ἐπίθεση καὶ τῶν δύο.

ΥΔ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ἔστι ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν νοσημάτων πλέον τοῦ ἱατροῦ
καὶ τῶν βοηθημάτων ἢ τοῦ νοσοῦντος προαίρεσις δύναται.

Καὶ τοῦ ἱατροῦ, κἂν ἄριστος εἴη καὶ τῶν βοηθημάτων κἂν
5 πολλὰ εἴη καὶ πολυτελῆ, καὶ τοῦ νοσήματος, κἂν εὐΐατον εἴη, μᾶλ-
λον δύναται ἢ τοῦ νοσοῦντος προαίρεσις, εἰ πείσειεν ἑαυτὸν ὅτι
νοσεῖ καὶ εἰς θεραπείαν ὀδεῦσαι σπουδάσειεν. Εἰ γὰρ καὶ ἐκεῖνα
πάντα συνδράμοι καὶ μηδὲν παραληφθείη τῶν φερόντων εἰς ὑγεί-
αν, οὐδὲν τοσοῦτον δυνήσονται τῆς προαιρέσεως τοῦ κάμνοντος
10 ἀντιπραττούσης καὶ τούτοις ἅπασι πολεμούσης. Εἰ τοίνυν καὶ αὐ-
τὸς οἶδας ὅτι νοσεῖς (οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο· πολλοὶ γὰρ νοσοῦν-
τες οὐδὲ ὅτι νοσοῦσιν ἴσασι), σπούδασον καὶ ἰατρείας τυχεῖν. Τύ-
χοις δέ, εἰ σαυτὸν συντείνεις καὶ τὴν θεῖαν καλέσειας ἐπὶ σαυτὸν
ἐπιστήμην, τὴν καὶ φύσεως καὶ νοσημάτων καὶ πάσης περιγυνομέ-
15 νην κακίας.

ΥΕ'.- ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμόν.

Εἰ καὶ ὁ λοιδορηθεὶς παρὰ σοῦ δῆλός ἐστιν ἐξωργισμένος, ὑπο-
φαίνων τε ὡς οὐκ εἰς μακρὰν δίκας ἀπαιτήσῃ τοῦ τολμήματος, ἅτε
20 ὑβριστὴν ὄντα καὶ ἀτάσθαλον, ἀλλὰ πιστεύω ὡς εἴξει τῇ παραινέ-
σει καὶ οὐκ ἀμυνεῖται. Εἰ τοίνυν διαφύγοις νυνὶ τὴν παρὰ ἀνθρώ-
ποις δίκην (διαφεύξῃ δὲ ὡς οἶμαι), σαυτὸν σωφρόνισον καὶ τὴν
δίκην ἀπαίτησον, τῇ μὲν μετаноία σαυτὸν μαστίζων, τῇ δὲ ἀπολο-
γία τὸν ὑβρισθέντα θεραπεύων, καὶ τῷ μηκέτι τὰ αὐτὰ δρᾶν τὴν
25 ἀσφάλειαν ποριζόμενος. Εἰ γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοις, εἰ καὶ τὴν
παρὰ ἀνθρώποις λάθοις δίκην, τὴν θεῖαν οὐ λήσεις.

ΥΖ'.- ΣΕΡΗΝΩ

Προτροπὴ πρὸς ἐγκολπισμὸν τῆς ἀρετῆς
καὶ ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς κακίας.

30 Εἰ τοῖς ἀρετὴν ἀσκοῦσι μετὰ παρρησίας νῦν ἔξεστι διῶσαι καὶ
μετὰ τὸν ἐνταῦθα βίον παραστῆναι τῷ θεῷ δικαστηρίῳ, τοῖς δὲ
κακίαν ἀσπαζομένοις αἰσχύνῃ νῦν τε ἔπεται, κάκεισε ἔψεται, διατί
μὴ ἐκείνην μὲν περιπτυσσόμεθα, ταύτην δὲ προτροπάδην φεύγομεν;

404. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

“Οτι γιὰ τὴ θεραπεία τῶν νοσημάτων περισσότερο ἀπὸ τὸν γιατρὸ συντελεῖ ἢ προαίρεση τοῦ ἀσθενοῦς.

Καὶ ἀπὸ τὸν γιατρό, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἄριστος, καὶ ἀπὸ τὰ φάρμακα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πολλὰ καὶ πανάκριβα, καὶ ἀπὸ τὸ νόσημα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι εὐκολοθεράπευτο, περισσότερο συντελεῖ ἢ διάθεση τοῦ ἀρρώστου, ἐὰν πείσει τὸν ἑαυτό του ὅτι εἶναι ἀρρωστος καὶ σπεύσει νὰ πάει γιὰ θεραπεία. Γιατὶ ἀκόμα καὶ ἂν συντρέξουν ὅλα ἐκεῖνα καὶ δὲν παραλειφθεῖ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού ὀδηγοῦν στὴν ὑγεία, δὲν θὰ κατορθώσουν τίποτε τὸ τόσο σπουδαῖο ἐὰν ἀντιδρᾷ ἢ διάθεση τοῦ ἀρρώστου καὶ πολεμᾷ ὅλα αὐτά. Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ γνωρίζεις ὅτι εἶσαι ἀρρωστος (καὶ δὲν εἶναι μικρὸ αὐτό, γιατί πολλοὶ ἀρρωστοὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι εἶναι ἀρρωστοὶ), φρόντισε καὶ νὰ θεραπευθεῖς. Καὶ θὰ θεραπευθεῖς, ἐὰν βοηθήσεις τὸν ἑαυτό σου καὶ ἐπικαλεσθεῖς ἐπάνω σου τὴ θεία γνώση, ἢ ὁποῖα νικᾷ καὶ τὴ φύση καὶ τὶς ἀρρώστιες καὶ κάθε κακία.

405. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμό.

Ἄν καὶ αὐτὸς πού χλευάσθηκε ἀπὸ σένα εἶναι φανερὰ ἐξοργισμένος, ἀφήνοντας νὰ διαφανεῖ ὅτι πολὺ σύντομα θὰ ζητήσῃ νὰ τιμωρηθεῖς γιὰ τὸ τόλμημά σου, γιατί εἶναι ὑβριστὴς καὶ θρασύς, ὅμως πιστεύω, ὅτι θὰ συμμορφωθεῖ μὲ τὴν παραίνεση καὶ δὲν θὰ σὲ πολεμήσῃ. Ἐὰν λοιπὸν ξεφύγῃς τώρα τὴν τιμωρία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους (καὶ θὰ τὴν ξεφύγῃς, ὡς πιστεύω) συνέτισε τὸν ἑαυτό σου καὶ ἀπαίτησε τὴν τιμωρία, μὲ τὴ μετάνοια μασπιγώνοντας τὸν ἑαυτό σου, μὲ τὴ ἀπολογία σου ἱκανοποιώντας αὐτὸν πού ἔβρισες, καὶ κερδίζοντας τὴν ἀσφάλειά σου μὲ τὸ ὅτι δὲν θὰ ξανακάνῃς τὰ ἴδια. Γιατί, ἂν ἐπιμείνῃς στὰ ἴδια, καὶ ἂν ἀκόμα διαφύγῃς τὴν τιμωρία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τὴ θεία δὲν θὰ τὴν ξεφύγῃς.

406. ΣΤΟΝ ΣΕΡΗΝΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀγκάλιασμα τῆς ἀρετῆς
καὶ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν κακία.

Ἐὰν σ' ἐκείνους πού ἀσκοῦν τὴν ἀρετὴ μποροῦν νὰ ζήσουν τώρα μὲ θάρρος, καὶ μετὰ τὴν ἐδῶ ζωὴ νὰ παραστοῦν στὸ θεῖο δικαστήριον, ἐνῶ σ' ἐκείνους πού ἀσπάζονται τὴν κακία θὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τώρα ντροπὴ πού θὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ καὶ ἐκεῖ, γιατί νὰ μὴ ἐγκολπονόμαστε ἐκείνην καὶ νὰ φεύγουμε τρέχοντας ἀπὸ αὐτήν;

ΥΖ'.- ΗΡΩΝΙ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

Περὶ ἀρετῆς.

Ἡ ἀρετὴ χρῆμά ἐστι καὶ ἀναγκαῖον καὶ συμφέρον καὶ καλὸν καὶ πρέπον καὶ λυσιτελές καὶ χρήσιμον. Ἀναγκαῖον μὲν ὅτι τοῦ
5 πολιτεύεσθαι ὀρθῶς οὐδὲν ἀναγκαιότερον, συμφέρον δὲ ὅτι πρὸς μακαριότητα ἄγει, καλὸν δὲ ὅτι σεμνύνει τοὺς ἔχοντας, πρέπον δὲ ὅτι κοσμεῖ τοὺς κεκτημένους, λυσιτελές δὲ ὅτι λύει τὸ τέλος αὐτῆς τοὺς πόρους, χρήσιμον δὲ ὅτι οὐδὲν αὐτῆς χρησιμώτερον. Τίς τοιγαροῦν μὴ λίαν ἐξεστηκῶς οὐ λίαν αὐτῆς ἀνθέξεται;

10

ΥΗ'.- ΗΣΑΪΑ

Περὶ μεγαλοψυχίας καὶ μικροψυχίας.

Ἵτι μὲν τῇ μὲν μεγαλοψυχία καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια ἔπεται, τῇ δὲ μικροψυχία ἡ μικροπρέπεια, μάλα ἀκριβῶς οἶμαί σε εἰδέναι.
Ἵτι δὲ δικαίως τῇ μὲν πρόπει τὸ κλέος, τῇ δὲ τὸ δέος, καὶ τοῦτο οἶ-
15 μαι εἰδέναι. Ἡ μὲν γὰρ καὶ τὴν εὐημερίαν μετρίως καὶ τὴν δυσημερίαν ἀνδρείως φέρει, ἡ δὲ πῆ μὲν ἄγαν ὑψηλή, πῆ δὲ λίαν ταπεινὴ γίνεται, τοῖς πράγμασι συµμεταβαλλομένη καὶ εὐρίπου οὐδὲν διαφέρουσα.

ΥΘ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

20

Περὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ ἀδίκου πλούτου.

Εἰ περιρρέοντα τὸν ἀδικὸν πλοῦτον ὄρων, πλούσιον σαυτὸν ἡγῆ καὶ τοὺς φιλοσοφοῦντας ταλανίζεις, ὡς χαλεπῶ θηρίῳ τῇ πενία μαχομένους, ἴσθι ὅτι, ὅπερ ἐκείνους ἡγῆ, τοῦτ' αὐτὸς πρὸς ἐκείνους ἐξεταζόμενος πάσχεις· εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνῃ θαυμαστὸν οὐ-
25 δέν. Ἐπεὶ καὶ οἱ μανία λυττῶντες, δρῶντες ἂ δρῶσιν, ἑαυτοὺς μὲν μακαρίζουσι, τῶν δὲ ὄντως ὑγιαινόντων καταγελῶσιν.

ΥΙ'.- ΑΙΜΙΛΙΑΝΩ

Περὶ τῆς φιλοδοξίας.

Διὰ τοῦτο δύσκολόν ἐστιν, ὡς ἔοικε, διαφυγεῖν τὸν τῆς φιλο-
30 δοξίας λογισμὸν, ἐπειδὴ περ ὁ ποιεῖ τις εἰς καθαίρεσιν αὐτοῦ, τοῦ-

407. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΗΡΩΝΑ

Γιὰ τὴν ἀρετὴν.

Ἡ ἀρετὴ εἶναι ἓνα πράγμα καὶ ἀναγκαῖο καὶ συμφέρον καὶ καλὸ καὶ πρέπον καὶ ὠφέλιμο καὶ χρήσιμο. Ἀναγκαῖο εἶναι γιατίι τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἀναγκαῖο ἀπὸ τὸ νὰ ζοῦμε σωστά, συμφέρον εἶναι ἐπειδὴ ὁδηγεῖ στὴν μακαριότητα, καλὸ εἶναι ἐπειδὴ κάνει σεβαστοὺς αὐτοὺς ποὺ τὴν ἔχουν, πρέπον εἶναι γιατίι κοσμεῖ αὐτοὺς ποὺ τὴν κατέχουν, ὠφέλιμο εἶναι γιατίι τὸ τέλος τῆς παύει τοὺς κόπους, καὶ χρήσιμο εἶναι ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶναι πιὸ χρήσιμο ἀπὸ αὐτήν. Ποιὸς λοιπὸν ποὺ δὲν εἶναι τελείως παράφρων δὲν θὰ ἀφοσιωθεῖ τελείως σ' αὐτήν;

408. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

Γιὰ τὴ μεγαλοψυχία καὶ τὴ μικροψυχία.

Ὅτι τὴ μεγαλοψυχία ἀκολουθεῖ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, καὶ τὴ μικροψυχία ἡ μικροπρέπεια, νομίζω πὼς τὸ γνωρίζεις καλά. Ὅτι ὅμως δίκαια στὴ μία ταιριάζει ἡ δόξα, καὶ στὴν ἄλλη ὁ φόβος, καὶ αὐτὸ νομίζω ὅτι τὸ γνωρίζεις. Γιατίι ἡ πρώτη καὶ τὴν εὐημερία τὴν ὑποφέρει μὲ τρόπο σωστό, καὶ τὴ δυστυχία μὲ ἀνδρία, ἐνῶ ἡ δεύτερη ἄλλοτε γίνεται πολὺ ὑψηλὴ, καὶ ἄλλοτε πολὺ ταπεινὴ, μεταβαλλόμενῃ ἀνάλογα μὲ τὶς καταστάσεις, καὶ δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὸν Εὐριπο.

409. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὶς συνέπειες τοῦ ἄδικου πλούτου.

Ἐὰν βλέποντας τὸν ἄδικο πλοῦτο ποὺ σὲ περιβάλλει θεωρεῖς τὸν ἑαυτὸ σου πλούσιο καὶ ἐλεεινολογεῖς αὐτοὺς ποὺ φιλοσοφοῦν, ποὺ μάχονται, σὸν μὲ φοβερὸ θηρίο, μὲ τὴ φτώχεια, γνώριζε, ὅτι αὐτὸ ποὺ νομίζεις πὼς εἶναι ἐκεῖνοι, αὐτὸ ἀκριβῶς παθαίνει καὶ σὺ ἐξεταζόμενος ὡς πρὸς ἐκείνους. Καὶ ἂν δὲν τὸ αἰσθάνεσαι, δὲν εἶναι καθόλου παράξενο. Γιατίι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι λυσσασμένοι ἀπὸ μανία, κάνουντας αὐτὰ ποὺ κάνουν, τοὺς ἑαυτοὺς τους τοὺς θεωροῦν εὐτυχεῖς, ἐνῶ ἐκείνους ποὺ εἶναι πραγματικά ὑγιεῖς τοὺς περιγελοῦν.

410. ΣΤΟΝ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟ

Γιὰ τὴ φιλοδοξία.

Γι' αὐτὸ εἶναι δύσκολο, ὅπως φαίνεται, νὰ ξεφύγεις τὸν λογισμό τῆς φιλοδοξίας, ἐπειδὴ αὐτὸ ποὺ κάνει κάποιος γιὰ τὴν κατάργησή του, αὐτὸ

το ἀρχὴ ἐτέρας φιλοδοξίας εὐρίσκεται. Τοὺς μὲν οὖν ἐρήμους ὄντας ἀγαθῶν πράξεων, δοξάζεσθαι δὲ ποθοῦντας, ὡς δυσιάτους μεταδιδασκτέον, λέγοντας ὅτι, Ἀσκήσατε ἀρετὴν, καὶ τότε ζητεῖτε δόξαν, τοὺς δὲ πράξεσι σεμννομένους, δόξης δὲ μὴ καταφρο-
 5 νοῦντας, ὡς εὐιάτους θεραπευτέον, λέγοντας ὅτι, Μείζους ἔσονται καὶ λαμπρότεραι αἱ πράξεις, ὅταν καὶ τῆς δόξης καταφρονήσητε, τῆς καὶ πεσεῖν αἰσχυνομένης καὶ στήναι μὴ δυναμένης, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ ὄν χωρῆσαι ῥαδίως ἐπισταμένης. Τὸ εἶκός μὲν γὰρ ζητεῖτε, ἀλλ' οὐδέπω τούτῳ καιρός. Ἦξει χρόνος ὅτε λάμψετε ὡς ἥλιος. Τοὺς
 10 δὲ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑψηλοτέρους δόξης ὡς φιλοσόφους ἀναρροητέον.

ΥΙΑ'.- Τῶ ΑΥΤῶ

Περὶ φιλοδόξου καὶ κενოდόξου.

Θειότερον μὲν τὸ πράττοντά τι χρηστὸν μὴ ζητεῖν τὴν ἐξ ἀν-
 15 θρώπων δόξαν, εἰ δὲ πράττων τις ζητοίῃ, φιλόδοξος ὁ τοιοῦτός ἐστιν, οὐ κενόδοξος. Ὁ γὰρ κενός ὢν πράξεων ἀγαθῶν, δόξαν δὲ ζητῶν μὴ προσήκουσαν, κενόδοξός ἐστιν, ἐφ' οἷς μὴ πράττη σεμννόμενος καὶ ἀλλοτριῶ προσώπῳ ἐναθρυνόμενος. Οὐ γὰρ τὴν δόξαν κενὴν μόνον χρὴ νομίζειν (εἰ γὰρ τοῦτο δοθείη καὶ ὁ φιλόδοξος κε-
 20 νόδοξος ἂν κληθείη), ἀλλ' εἰ κυριολεκτοῖτο τοῦνομα, ὁ κενός ὢν ἔργων χρηστῶν, ἀντιποιοῦμενος δὲ δόξης, κενόδοξος ἂν δικαίως καλοῖτο.

ΥΙΒ'.- ΠΡΟΣΕΧΙῶ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῶ ΙΑΤΡῶ

Περὶ τῶν αἰτίων τῶν λυμαινομένων τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

25 Οὐχ ὥσπερ ἐν πελάγει, ὃ σοφέ, παρὰ τὴν τῶν ἀγρίων ἀνέμων ἐμβολὴν γίνεται, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ, ἀλλὰ παρὰ τὴν αὐτῆς ῥαθυμίαν. Ἄν γὰρ μὴ αὐτὴ ἀνάψῃ τὴν φλόγα, ἂν μὴ τροφήν δῶ τῷ πυρί, ἂν μὴ τὰς εὐμόρφους ὄψεις πολυπραγμονῇ, ἂν μὴ τὰ ἀλλότρια κάλλη περιεργάζεται, ἂν μὴ εἰς θέατρα ἔνθα τῶν ἡδονῶν αἱ
 30 νιφάδες ἀναβαίνῃ, ἂν μὴ παιαίνῃ τροφῇ τὴν σάρκα, ἂν μὴ καταποντίξῃ οἴνω τὸν ἡνιοχοῦντα λογισμὸν, οὐκ αἴρεται ἡ φλόξ, οὐκ ἀνάπτεται ἡ πυρά, οὐ γίνεται ἀργαλεώτερον τὸ θηρίον, οὐ δικικό-

γίνεται ἀρχὴ ἄλλης φιλοδοξίας. Αὐτοὺς λοιπὸν ποὺ δὲν ἔχουν ἀγαθὲς πράξεις καὶ ποθοῦν νὰ δοξασθοῦν, πρέπει νὰ τοὺς διδάσκεις σὰν δυσκολοθεράπευτους, λέγοντάς τους ᾽Ασκήσατε τὴν ἀρετὴν, καὶ τότε νὰ ζητεῖτε δόξα. Ἐκείνους πάλι ποὺ καμαρώνουν γιὰ τὶς πράξεις τους καὶ δὲν περιφρονοῦν τὴν δόξα, πρέπει νὰ τοὺς θεραπεύεις ὡς εὐκόλα θεραπευόμενους, λέγοντάς τους, ὅτι θὰ γίνουν μεγαλύτερες καὶ πιὸ λαμπρὲς οἱ πράξεις σας, ὅταν περιφρονήσετε καὶ τὴν δόξα, ἢ ὁποῖα καὶ ὅταν πέφτει περιβάλλεται ἀπὸ ντροπὴν, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ, ἀλλὰ γνωρίζει νὰ προχωρεῖ εὐκόλα στὴν ἀνυπαρξία. Νὰ ζητᾶτε βέβαια αὐτὸ ποὺ εἶναι εὐλόγο, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμα καιρὸς γι' αὐτὸ. Θὰ ἔρθει καιρὸς ποὺ θὰ λάμπετε σὰν τὸν ἥλιο. Ἐκείνους πάλι ποὺ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων, θὰ πρέπει νὰ τοὺς ἀνακηρύττεις ὡς φιλοσόφους.

411. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὸν φιλόδοξο καὶ τὸν ματαιόδοξο.

Εἶναι πιὸ θεϊκὸ αὐτὸς ποὺ κάνει κάποιον καλὸ νὰ μὴ ζητᾶ τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ὅμως κάποιος κάνοντας ζητᾶ, αὐτὸς εἶναι φιλόδοξος, ὄχι κενόδοξος. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι ἄδειος ἀπὸ καλὰς πράξεις καὶ ζητᾶ δόξα ποὺ δὲν τοῦ πρέπει, εἶναι κενόδοξος, ἐπειδὴ καμαρώνει γι' αὐτὰ ποὺ δὲν κάνει, καὶ καυχίεται μὲ ξένο πρόσωπο. Δὲν πρέπει δηλαδὴ νὰ θεωρεῖ τὴν δόξα μόνον κενὴ (γιατὶ ἂν αὐτὸ θεωρηθεῖ δεδομένο, καὶ ὁ φιλόδοξος θὰ μποροῦσε δικαιολογημένα νὰ ὀνομασθεῖ κενόδοξος), ἀλλὰ ἐὰν ἦταν δυνατὸν νὰ κυριολεκτηθεῖ τὸ ὄνομα, αὐτὸς ποὺ εἶναι κενὸς ἀπὸ καλὰ ἔργα καὶ ἐπιδιώκει τὴν δόξα ποὺ δὲν τοῦ ἀνήκει, αὐτὸς θὰ μποροῦσε δίκαια νὰ ὀνομασθεῖ κενόδοξος.

412. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΓΙΑΤΡΟ ΠΡΟΣΕΧΙΟ

Γιὰ τὰ αἷτια ποὺ καταστρέφουν τὴν καθαρότητα
τῆς ψυχῆς.

Ἡ εἰσβολὴ στὴν ψυχὴν, σοφέ, δὲν προκαλεῖται ὅπως στὸ πέλαγος ἀπὸ τοὺς ἄγριους ἀνέμους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ραθυμία της. Γιατὶ ἂν δὲν ἀνάψει ἢ ἴδια τὴν φλόγα, ἂν δὲν προσφέρει τροφὴν στὴν φωτιά, ἂν δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὰ ὠραῖα πρόσωπα, ἂν δὲν περιεργάζεται τὴν ξενὴ ὁμορφιά, ἂν δὲν πηγαίνει στὰ θεάτρα, ὅπου πέφτουν οἱ νιφάδες τῶν ἡδονῶν, ἂν δὲν παχαίνει τὴν σάρκα μὲ τὴν καλοπέραση, ἂν δὲν βουλιάζει στὸ κρασὶ τὸν λογισμὸ ποὺ κρατᾶ τὰ χαλινάρια, δὲν ἀνεβαίνει ἢ φλόγα, δὲν ἀνάβει ἢ φωτιά, δὲν

πτεται, καθάπερ ὑπὸ πνευμάτων ῥαγδαίων, τῆς διανοίας ἢ καθα-
ρότης

ΥΙΓ'.— ΖΩΣΙΜΩ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ, ΜΑΡΩΝΙ

Περὶ τῆς μὲ μέτρον χρήσεως τοῦ οἴνου.

5 Ἄμπελος ἡμερὶς λέγεται, παρὰ τὸ ἡμεροῦν ἡμᾶς τὸν οἶνον,
καιριῶς καὶ μετριῶς προσφερόμενον. Πίστιν τε γὰρ ἀνθρώποις
καὶ φιλίαν ὀμηρεῦει, εὐφροσύνης τε αἴτιος, πένθους ἀλεξιφάρμα-
κον καὶ ῥαθυμίας ἀναιρετικὸν τυγχάνει. Καὶ νοσοῦσι μὲν βοήθη-
μα ἀπλοῦν ποικιλῶν τε παθῶν παιώνιον, ὑγιάινοσι δὲ ἔρρισμα
10 καὶ τῆς ὑγείας τηρητικόν. Εἰ δέ τις τὸ «μηδὲν ἄγαν» καὶ τὸ «μέ-
τρον ἄριστον» ἀτιμάσας παροινήσειεν εἰς αὐτόν, ἀμυνεῖται τὴν
ὑδριν, καὶ κεφαλὴν μὲν καὶ κροτάφους σφακελίσει, τὴν δὲ ῥώμην
ἀπελάσει καὶ πᾶν τὸ σῶμα ἐκλύσει, χεῖρας δὲ καὶ πόδας δήσας (τὰ
γὰρ ἄλλα τὰ τούτων ἀτοπώτερα οὐδὲ λέγειν καλόν), παραδώσει
15 καὶ φίλοις καὶ ἐχθροῖς εἰς γέλωτα.

ΥΙΔ'.— ΛΕΟΝΤΙΩ

Περὶ ἀρετῆς τῆς μὴ ἐλεγχομένης ὑπὸ μεταβολῶν.

Ἡ ἀρετὴ τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ ἀπὸ τῶν μεταβολῶν ἐλέγχεσθαι,
ὅτι καὶ αὐταῖς τὰς προεπούσας ἐπιβάλλουσα ἡνίας εὐθύνει πρὸς τὸ
20 δέον. Τῷ μὲν γὰρ πλούτῳ τὸ οἰκονομικὸν συγκιρονᾷ, τῇ δὲ δόξῃ
τὴν μετριότητα. Καὶ τῇ μὲν ἀρχῇ τὴν ἀτυφίαν, τῇ δὲ πενίᾳ τὴν ἀν-
δρείαν. Εἰ τοίνυν καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς νεωτερισμοὺς νικᾷ καὶ
ἀοίδιμον κἀνταῦθα ἔχει κἀκεῖσε ἔξει τὸ κλέος, διὰ τί μὴ ταύτην
ἀσπαζόμεθα;

25

ΥΙΕ'.— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

Ἵτι χρή κοσμίως ἐνταφιάζειν τοῦ νεκροῦς.

Τὰ μὲν ἐπὶ ταῖς ταφαῖς τοῖς ἀφιλοσόφοις καὶ ἀπειροκάλοις
εἰωθότα πληροῦσθαι, ἄλλοις ἐατέον, σὺ δὲ ταῖς ἐντελεστέραις εὐ-
φημίαις περίστελλε τὸν μεταστάντα καὶ τοῖς ἀσύλοις καὶ προεπωδε-
30 στάτοις ἐνταφίους κόσμει, τὴν τοῦ λόγου δωρούμενος χάριν, ἵνα
κἀκεῖνον τιμῆσης, καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς εἰς ζῆλον ἀγάγῃς.

6. Γνωμικὸ τοῦ Χείλωνος (6ος αἰ. π.Χ) ἀναγραμμένο στὴν προμετωπίδα τοῦ
ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα.

7. Γνωμικὸ τοῦ Κλεοβούλου (6ος αἰ. π.Χ).

γίνεται φοβερώτερο τὸ θηρίο, δὲν διακόπτεται, σὺν ἅπλῳ δυνατοῦς ἀνέ-
μους, ἢ καθαρότητα τῆς διάνοιας.

413. ΣΤΟΥΣ ΖΩΣΙΜΟ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΑ ΚΑΙ ΜΑΡΩΝΑ

Γιὰ τὴ μὲ μέτρο χρήση τοῦ κρασιοῦ.

Ἄμπέλι ἡμερο λέγεται, ἐπειδὴ τὸ κρασι μᾶς ἡμερώνει, ὅταν προσφέρε-
ται στὴν κατάλληλη ὥρα καὶ μὲ μέτρο. Γιατὶ ἐγγυᾶται τὴν πίστη καὶ τὴ
φιλία στοὺς ἀνθρώπους, εἶναι αἴτιο εὐφροσύνης, φάρμακο ποὺ ἀπομακρύν-
νει τὸ πένθος καὶ καταργεῖ τὴ ραθυμία. Ἄλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι
ἄρρωστοι εἶναι ἅπλῳ φάρμακο, θεραπευτήριον διαφόρων παθῶν, στήριγμα
τῶν ὑγιῶν, καὶ μέσο διατήρησης τῆς ὑγείας. Ἐὰν ὅμως κάποιος περιφρο-
νώντας τὸ «τίποτε τὸ ὑπερβολικό»⁶, καὶ τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον»⁷, μεθύσει
μὲ αὐτό, θὰ ἀντιμετωπίσει τὴν προσβολή, θὰ προκαλέσει γάγγραινα στὸ
κεφάλι καὶ τοὺς κροτάφους, θὰ χάσει τὴ σωματικὴ δύναμη καὶ θὰ παρα-
λύσει τὸ σῶμα, καὶ δένοντας τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του (γιατὶ τὰ ἄλλα ποὺ
εἶναι πιὸ ἀπρεπῆ, δὲν εἶναι καλὸ οὔτε νὰ τὰ πῶ), θὰ τὸν παραδώσει στοὺς
φίλους καὶ ἐχθροὺς του γιὰ νὰ γελάσουν.

414. ΣΤΟΝ ΛΕΟΝΤΙΟ

Γιὰ τὴν ἀρετὴ ποὺ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ μεταβολές.

Ἡ ἀρετὴ ἀπέχει τόσο πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς μεταβο-
λές, ὥστε ἀκόμα καὶ σ' αὐτὲς βάζοντας τὰ χαλινάρια ποὺ ταιριάζουν, τὶς
κατευθύνει σ' αὐτὸ ποὺ πρέπει. Γιατὶ συνδυάζει τὴν οἰκονομία μὲ τὸν
πλοῦτον, τὴ μετριότητα μὲ τὴ δόξα, καθὼς καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη μὲ τὴν
ἐξουσία, καὶ τὴν ἀνδρεία μὲ τὴ φτώχεια. Ἐφόσον λοιπὸν νικᾷ καὶ τοὺς
νεωτερισμοὺς τῶν πραγμάτων, καὶ θὰ ἔχει καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ αἰώνια δόξα,
γιατὶ νὰ μὴ ἀσπαζόμαστε αὐτήν;

415. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ἔστιν πρέπει μὲ κοσμιότητα νὰ ἐνταφιάζουμε τοὺς νεκρούς.

Αὐτὰ ποὺ συνήθως γίνονται κατὰ τὶς ταφές γιὰ τοὺς ἀφιλόσοφους
καὶ τοὺς ἀγροίκους, ἅς τὰ ἀφήσουμε στοὺς ἄλλους, σὺ ὅμως κήδεψε αὐτὸν
ποὺ μετατέθηκε ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ στὴν ἐκεῖ μὲ τὶς πρέπουσες τιμές, καὶ
στόλισέ τον μὲ τὰ ἀσύλητα καὶ πρέποντα ἐντάφια, δωρίζοντάς του τὴ χάρη
τοῦ λόγου, ὥστε καὶ ἐκεῖνον νὰ τιμήσεις, καὶ τοὺς μετὰ ἀπὸ μᾶς νὰ τοὺς
ὀδηγήσεις σὲ ζῆλο.

ΥΙΣ'.- ΓΕΣΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ
 Συμβουλή πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιδικίας.

Εἰ καὶ νενικημένος ὑφ' ὧν πέπονθας οὕτω νικῆσαι σαυτὸν ἰσχυσας εἰς τὸ μὴ ἀμύνασθαι, ἀλλὰ δίκας ἀπαιτῆσαι τὸν ὑβρίσαν-
 5 τα ὄνειροπολεῖς. Μάλιστα μὲν ἀλλότριον τοῦτο Χριστιανοῦ, εἰ δὲ τῷ νόμῳ ἐπερείδη, τέως ἔνδος· ἢ γὰρ ὁ χρόνος σε θεραπεύσει, ἢ ἐκεῖνος ἀπολογήσεται, εἴπερ τοσαύτη ἐστὶν ἡ ὀργή, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὸν ἀμύνασθαι δυνήσῃ, οὐδὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου εἰς τὸ μὴ
 10 δοῦναι δίκην ἐκεῖνον παραβλαπτόμενος. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Εἰπέ δὲ τῷ σαυτοῦ φίλῳ· Ἐλθέ ὡς ἡμᾶς ἢ μεταδώσων ὧν ἔχεις, ἢ μεθέξων ὧν οὐκ ἔχεις. Σὺ μὲν γὰρ σοφίαν ἔχειν φῆς μεγαληγορεῖν οὐ παραιτουμένην, ἡμεῖς δὲ φαμεν ἀλήθειαν, ἀπλότη-
 τι καὶ αἰδοῖ κεκοσμημένην. Ἡ γὰρ κρείττοσιν εὖρεθεῖσι κατακο-
 λουθήσεις ἄσμενος, ἢ ἐπανήξεις οἴκαδε μηδὲν ζημιωθείς.

15 ΥΙΖ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ
 Προτροπή πρὸς ἀποτριβὴν τῆς ἀδοξίας.

Εἰ μὲν μόνος σοι ὁ τῆς φιλοχρηματίας ἔρως ἐπῆλθε καὶ εἶλεν, οὐκ ἂν τοσαύτην παρὰ πάντων ὑπέμενες γραφήν, ἐπειδὴ δὲ πάν-
 τες ἐν σοί, ὡς φασιν, ἀχορεύτως χορεύσαντες εἶλον, μείζονά σε
 20 πάσης τιμωρίας ἀμαρτάνειν ἠγούμενοι, ὡς ποικίλον καὶ πολύμορφον θηρίον ἐκτρέπονται. Εἰ τοίνυν βούλει τὴν τοιαύτην ἀπο-
 τρίψασθαι ἀδοξίαν, τὰ ἀνθρώποις φιλαρέτοις πρέποντα καὶ λέγε καὶ πράττε.

ΥΙΗ'.- ΛΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ

25 Ἐπαινετική.

Ἄγαμαί σου τὸ σοφὸν φρόνημα, ὅτι φόβον πραότητι μίξας οὐδένας ἔχεις, οὔτε τοὺς διὰ τὸν φόβον μισοῦντας, οὔτε τοὺς διὰ τὴν πραότητα πταίοντας, ἀλλὰ σοὶ τὴν ἀκόλουθον κρᾶσιν ἀντιδι-
 δόασιν οἱ ἀρχόμενοι, σωφροσύνην φιλίαν συνάψαντες. Ἐπειδὴ γὰρ
 30 τὰ πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων διεστῶτα ἐκέρασας, καὶ αὐτοὶ τὴν ἴσῃν σοι ἀποδιδόασιν ἀμοιβήν, παρὰ σοῦ παιδευθέντες συνάπτειν τὰ κεχωρισμένα.

416. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΓΕΣΙΟ

Συμβουλή πρὸς ἀποφυγὴ τῆς ἀντιδικίας.

Ἄν καὶ νικημένος ἀπὸ αὐτὰ πού ἔπαθες, δὲν μπόρεσες νὰ νικήσεις τὸν ἑαυτό σου ὥστε νὰ μὴ ἐπιδιώξει νὰ ἀμυνθεῖ, ἀλλὰ ὄνειρεύεσαι νὰ τιμωρήσεις αὐτὸν πού σέ ἐξύβρισε, πράγμα βέβαια πού εἶναι ξένο γιὰ τὸν Χριστιανό, ἀλλὰ κι' ἂν ἀκόμα στηρίζεσαι στὸν νόμο, κατ' ἀρχὴν σὺ ὑποχώρησε. Γιατὶ ἢ ὁ χρόνος θὰ σέ θεραπεύσει, ἢ ἐκεῖνος θὰ ἀπολογηθεῖ, ἐφόσον εἶναι τόσο μεγάλη ἡ ὀργή, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ θὰ μπορέσεις νὰ ὑπερασπίσεις τὸν ἑαυτό σου, χωρὶς νὰ βλάπτεσαι καθόλου ἀπὸ τὸν χρόνο, στὸ νὰ μὴ τιμωρηθεῖ ἐκεῖνος. Καὶ αὐτὰ βέβαια τόσο μόνο. Πῆς ὅμως στὸν φίλο σου: Ἔλα σὲ μᾶς ἢ γιὰ νὰ μᾶς δώσεις αὐτὰ πού ἔχεις, ἢ νὰ συμμετάσχεις σ' αὐτὰ πού δὲν ἔχεις. Γιατὶ σὺ ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἔχεις σοφία, ἢ ὅποια δὲν ἀταματᾶ νὰ καυχιέται, ἐμεῖς ὅμως λέμε τὴν ἀλήθεια στολισμένη μὲ ἀπλότητα καὶ μὲ σεβασμό. Ἡ λοιπὸν ἂν βρεθοῦμε ἀνώτεροι θὰ μᾶς ἀκολουθήσεις χαρούμενος, ἢ θὰ ἐπιστρέψεις στὸν τόπο σου, χωρὶς νὰ ζημιωθεῖς καθόλου.

417. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ πρὸς ἐξάλειψη τῆς κακῆς φήμης.

Ἐὰν βέβαια μόνο ὁ ἔρωτας τῆς φιλοχρηματίας ἐρχόταν καὶ σέ κυρίευε, δὲν θὰ δεχόσουν τόσο μεγάλη κατηγορία ἀπὸ ὅλους, ἐπειδὴ ὅμως, ὅπως λένε, ὅλοι οἱ ἔρωτες χορεύοντας μέσα σου κατὰ τρόπο θλιβερό σέ κυρίευσαν, νομίζοντας ὅτι ἁμαρτάνεις περισσότερο ἀπὸ κάθε τιμωρία, σέ ἀποφεύγουν σὰν νὰ εἶσαι πολυμήχανο καὶ πολύμορφο θηρίο. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ ἀποβάλεις ἀπὸ πάνω σου αὐτὴν τὴν κακὴ φήμη, νὰ λὲς καὶ νὰ κάνεις αὐτὰ πού ταιριάζουν στοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς.

418. ΣΤΟΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΗ ΑΥΣΟΝΙΟ

Ἐπαινετικὴ.

Θαυμάζω τὸ σοφὸ σου φρόνημα, γιατί, ἔχοντας ἀναμίξει τὸν φόβο μὲ τὴν πραότητα, δὲν ἔχεις κανένα, οὔτε ἐκείνους πού νὰ σέ μισοῦν ἐξαιτίας τοῦ φόβου, οὔτε τοὺς ἄλλους πού ἐξαιτίας τῆς πραότητάς σου νὰ ὑποπίπτουν σὲ πταίσματα, ἀλλὰ οἱ ἀρχόμενοι σοῦ ἀνταποδίδουν τὸν ἀντίστοιχο συγκερασμό, συνάπτοντας τὴν φιλία μὲ τὴ σωφροσύνη. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔνωσες αὐτὰ πού ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι μεταξύ τους χωρισμένα, σοῦ ἀνταπέδωσαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀντίστοιχη ἀμοιβή, διδαγμένοι ἀπὸ σένα νὰ συνενώνουν αὐτὰ πού εἶναι χωρισμένα.

ΥΙΘ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

Ἐγκωμιαστική.

Τὰ μὲν σὰ κατορθώματα, ὧ πρότατον τοῖς ἀδικουμένοις ὄμμα, εἰ καὶ τοῖς ἀδικουσίῃ ἐστι φοβερώτατον, μείζονά ἐστι τῆς τῶν
5 ἐγκωμιαζόντων αὐτὰ γλώττης, εὐχονται δὲ πλέον ἠττάσθαι τῆς
σῆς ἐπὶ τὸ μείζον προκοπούσης ἀρετῆς

ΥΚ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῶν τεκμηρίων τῆς ἀρετῆς.

Ὁ τοῖς μὲν τὰ ἦθη μετρίοις ἀτύφως προσφερόμενος, τοὺς δὲ
10 ταῖς γνώμαις ἐξωγκωμένους καὶ πρὸς ἀλαζονείαν βλέποντας μὴ
καταπληττόμενος, οὗτος ἀρετῆς μέγιστον ἐκφέρει τεκμήριον.

ΥΚΑ'— ΛΟΥΚΑ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

Περὶ παρησίας καὶ ἀναισχυντίας.

Οὔτε τὴν παρησίαν ἀναισχυντίαν κλητέον, οὔτε τὴν ἀναι-
15 σχυντίαν παρησίαν, ἀλλὰ τὴν μὲν τοὺς παιίοντας κοσμίως ἐλέγ-
χουσαν, παρησίαν, τὴν δὲ τοὺς κατορθοῦντας ὑβρίζουσαν, ἀναι-
σχυντίαν. Ἡ μὲν γὰρ ἰατρικῇ ἔοικεν, ἡ δὲ λοιμικῇ καταστάσει, τῷ
τὴν μὲν τοὺς ἀρρωστοῦντας ἰᾶσθαι, τὴν δὲ τοὺς ὑγιαίνοντας τα-
ράττειν.

20

ΥΚΒ'— ΚΥΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ ἱερωσύνης.

Εἰ καὶ πάσης ἐστὶ βασιλείας ὑψηλοτέρα καὶ ἀξιοτέρα ἢ ἱερω-
σύνη, ἀλλὰ τοὺς ταύτην λαχόντας οὐ χρὴ κατὰ τῶν ἄλλων διὰ ταύ-
την ἐπαίρεσθαι, ἀλλὰ πρεπωδέστατον καὶ ἀρμοδιώτατον ταύτης
25 κόσμον ἠγεῖσθαι τὴν μετὰ συνέσεως προότητα, ἐννοοῦντας, ὅτι
κρείττων μὲν ἐστὶ πάσης ἀνθρωπίνης τιμῆς τε καὶ ἀξίας, διὰ δὲ
τὴν θεῖαν χάριν τε καὶ διάταξιν ταύτην εἰλήφασιν τῆς τῶν ἄλλων
ὠφελείας ἔνεκεν, ἣν οὐκ ἂν εἶεν δίκαιοι τῇ τυραννίδι καθυβρίζειν.

ΥΚΓ'— ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ

30 Ἐνθαρρυντική διὰ τὴν ἀνάληψιν ἔργου δυσχεροῦς.

Ἦσθην ποτὲ δύο ὁμογενεσίῳ ἀδελφῷ διενεχθέντε πρὸς ἑαυτῷ

419. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ἐγκωμιαστική.

Τὰ δικά σου κατορθώματα, πραότατο πράγματι μάτι τῶν ἀδικουμένων, ἂν καὶ γιὰ αὐτοὺς ποὺ ἀδικοῦν εἶναι φοβερώτατο, εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴ γλῶσσα ἐκείνων ποὺ τὰ ἐγκωμιάζουν, καὶ εὐχονται νὰ νικῶνται ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὴ δική σου ἀρετὴ ἢ ὅποια ὄλο καὶ προσκόβει πρὸς τὸ καλύτερο.

420. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὶς ἀποδείξεις τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὸς ποὺ φέρεται χωρὶς ἀλαζονεία πρὸς ἐκείνους ποὺ στα ἤθη εἶναι μέτριοι, καὶ δὲν καταπλήσσεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κομπάζουν μὲ τὶς ἀντιλήψεις τους καὶ εἶναι ὄλο ἀλαζονεία, αὐτὸς παρουσιάζει μέγιστη ἀπόδειξη ἀρετῆς.

421. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΛΟΥΚΑ

Γιὰ τὴν παρησία καὶ τὴν ἀδιαντροπιά.

Οὔτε τὴν παρησία νὰ τὴν ἀποκαλοῦμε ἀδιαντροπιά, οὔτε τὴν ἀδιαντροπιά παρησία, ἀλλὰ παρησία νὰ ἀποκαλοῦμε ἐκείνην ποὺ ἐλέγχει μὲ τρόπο κόσμιο αὐτοὺς ποὺ φταῖνε, καὶ ἀδιαντροπιά ἐκείνην ποὺ βρίζει αὐτοὺς ποὺ κάνουν κατορθώματα. Γιατὶ ἡ παρησία μοιάζει μὲ τὴν ἰατρική, ἐνῶ ἡ ἀδιαντροπιά μὲ λιμώδη κατάσταση, ἐπειδὴ ἡ πρώτη θεραπεύει τοὺς ἀρρώστους, ἐνῶ ἡ ἄλλη προξενεῖ ταραχὴ σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι ὑγιεῖς.

422. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΚΥΡΟ

Γιὰ τὴν ἱερωσύνη.

Ἄν καὶ ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἀνώτερη καὶ πρὸ μεγάλης ἀξίας ἀπὸ κάθε βασιλεία, ὅμως ἐκεῖνοι ποὺ τὴν ἔχουν λάβει δὲν πρέπει νὰ φέρονται μὲ ἔπαρση ἀπέναντι στοὺς ἄλλους, ἀλλὰ νὰ θεωροῦν πρὸ ταιριαστὸ καὶ καταλληλότερο στολίδι τῆς τὴν πραότητα ποὺ συνοδεύεται μὲ σύνεση, σκεπτόμενοι ὅτι εἶναι βέβαια ἀνώτερη ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη τιμὴ καὶ ἀξία, ἀλλὰ τὴν ἔχουν πάρει μὲ τὴ θεία χάρη καὶ διάθεση γιὰ τὴν ὠφέλεια τῶν ἄλλων, τὴν ὅποια δὲν πρέπει νὰ ἀτιμάζουν μὲ τὴν τυραννικὴ συμπεριφορὰ.

423. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΡΠΟΚΡΑ

Ἐνθάρυνση γιὰ τὴν ἀνάληψη δυσκόλου ἔργου.

Ἐπληροχὰν κάποτε δύο γνήσια ἀδελφία, τὰ ὅποια διεφώνησαν μεταξύ

τοσοῦτον, ὡς καὶ τοὺς συμβατηρίους λόγους τολμῶντας ἐλθεῖν ἐχθροὺς ἠγεῖσθαι. Ἐγὼ δὲ (δεῖ γὰρ ταληθῆ λέγειν) τὴν ἀποτυχίαν δεδιώς, ἄκνον ἀὐτῷ παρὰ τὴν πρῶτην διαλεχθῆναι, ὕστερον δὲ ἀγεννὲς εἶναι τοῦτο νομίσας καὶ παρακελευσάμενος ἐμαντῷ τοῦτο
5 πάντως χρῆναι γενέσθαι, κἂν διαμάρτομι τοῦ σκοποῦ, ἦκον ἐπὶ τοῦργον, νομίσας μὲν αὐτὸ ἐργῶδες εἶναι, ὅμως δὲ καὶ τοῖς ἀδοκήτοις ἐγχειρῶν. Τοσοῦτῳ δ' εὖρον ῥάδιον τοῦτο, ὡς μηδὲ ἀκροβολισμῶν δεηθῆναι. Ἦρκεσε γὰρ ἐκείνῳ τὸ ἐμὲ τῶν λόγων ἄψασθαι. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς μὴ τῇ τοῦ πράγματος δυσκολία πρόσεχε, ἀλλ'
10 ἄψαι τῶν ἄθλων ἴσως γὰρ οὐδὲ πόνων δεήση.

ΥΚΔ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

Ἔστι αἰτία τῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἡμῶν ἥττης ἐστὶ τὸ μὴ ποιεῖν ἡμᾶς ὧν προσήκει ποιεῖν.

Ἢταν φάλαγξ σωφροσύνης καὶ πειθοῦς καὶ τάξεως καὶ στρα-
15 τηγικῆς ἀρετῆς μετέχη, τότε τοῖς ἐναντίοις δεινὴ καταφαίνεται καὶ πρὸ τῆς εὐτολμίας τὰ τρόπαια πολλάκις ἴσθησι, τῶν ἐχθρῶν πρὸς ἰκεσίαν χωροῦντων καὶ πρεσβευομένων. Ἐπεὶ τοίνυν ταῦτα παρ' ἡμῶν ὀφείλοντα γενέσθαι κατὰ τῶν δαιμόνων οὐ γίνεται (οὐ γὰρ μετ' ἀλλήλων κατ' ἐκείνων, ἀλλὰ κατ' ἀλλήλων μετ' ἐκεί-
20 νων στρατευόμεθα), οὐ θαυμαστὸν εἰ ἠττώμεθα, ἀλλὰ μάλλον ἐκείνο, εἰ, μηδὲν ποιοῦντες ὧν τοῖς νοικῶσι προσήκε, νικᾶν ἀξιούμεν.

ΥΚΕ'.— ΤΟΙΣ ΑΡΧΟΝΤΙΟΥ ΠΑΙΣΙΝ

Προτροπὴ ὅπως δεχθῶσιν ἄσμενοι τὸν πρὸς εἰρήνευσιν
25 πρὸς αὐτοὺς ἀποσταλλέντα Εὐτόνιον.

Ἐπεμψα τὸν πανάριστον Εὐτόνιον λόγων συμβατηρίων ὑμῖν καθηγησόμενον. Αἰδέσθητε τοίνυν πρῶτον μὲν τὸ πρόπον, δεύτερον δὲ ἑαυτούς, τρίτον ἐμέ, τὸν ἐν οἷς ἔξεστιν ἐπιτάττειν συμβουλεύοντα, τέταρτον τὸν καταδεξάμενον τοσοῦτον ὑπομεῖναι διὰ τὴν
30 ὑμετέραν εἰρήνην κάματος, καὶ πᾶσαν ἀπέχθειαν ἐξορίσαντες, ἄσμενοι τὴν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν ἀσπάσασθε.

τους τόσο πολύ, ὥστε καὶ αὐτοὺς ποὺ τολμοῦσαν νὰ τοὺς μιλῆσουν νὰ συμβιβαστοῦν νὰ τοὺς θεωροῦν ἐχθρούς. Ἐγὼ ὅμως (γιατὶ πρέπει νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια), φοβοῦμενος τὴν ἀποτυχία, δίσταζα νὰ μιλῆσω σ' αὐτὸν μετὰ τὴν πρώτη συζήτηση, ἔπειτα ὅμως, θεωρώντας ὅτι αὐτὸ εἶναι ἄνανδρο καὶ ἐνθαρρύνοντας τὸν ἑαυτὸ μου, ὅτι αὐτὸ πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ γίνει, ἔστω καὶ ἂν ἀποτύχω στὸν σκοπὸ μου, προχώρησα στὴν πράξη, νομίζοντας βέβαια ὅτι αὐτὸ εἶναι δύσκολο, ἀλλὰ καὶ ἐπιχειρώντας τὰ ἀπροσδόκητα. Ὅμως τὸ βρήκα τόσο πολὺ εὐκόλο αὐτό, ὥστε νὰ μὴ χρειαστῶ οὔτε ὑπαινιγμούς. Γιατὶ ἦταν ἀρκετὸ σ' ἐκεῖνον καὶ μόνο ποὺ ἐγὼ ἄρχισα τὴ συζήτηση. Καὶ σὺ λοιπὸν μὴ δίνεις σημασία στὴ δυσκολία τοῦ πράγματος, ἀλλὰ ξεκίνησε τοὺς ἄθλους γιατί ἴσως νὰ μὴ χρειασθεῖς οὔτε κόπους.

424. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι αἰτία τῆς ἥττας μας ἀπὸ τοὺς δαίμονες εἶναι τὸ ὅτι δὲν κάνουμε αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ κάνουμε.

“Ὅταν μὰ φάλαγγα τῆς σωφροσύνης καὶ πειθοῦς καὶ τάξεως συνοδεύεται καὶ ἀπὸ στρατηγικὴ ἀρετὴ, τότε φαίνεται στοὺς ἀντιπάλους φοβερή, καὶ πολλές φορές πρὶν ἀκόμα τολμήσει στήνει τὰ τρόπαια, ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ προχωροῦν σὲ ἱκεσία καὶ διαπραγματεύση εἰρήνης. Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ γίνονται ἐναντίον τῶν δαιμόνων δὲν γίνονται (γιατὶ δὲν στρατευόμαστε μετὰξὺ μας ἐναντίον ἐκείνων, ἀλλὰ ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου μαζί μὲ ἐκείνους), γι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἄξιό θαυμασμοῦ τὸ ὅτι νικώμαστε, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο εἶναι ἄξιό θαυμασμοῦ, ἐνῶ δηλαδὴ δὲν κάνουμε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ταιριάζουν σ' αὐτοὺς ποὺ νικοῦν, ἔχουμε τὴν ἀξίωση νὰ νικήσουμε.

425. ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΟΥ

Προτροπὴ ὥστε νὰ δεχθοῦν μὲ χαρὰ τὸν Εὐτόνιο ποὺ στάλθηκε σ' αὐτὰ πρὸς συμφιλίωση.

Ἔστειλα τὸν πανάριστο Εὐτόνιο νὰ ἀρχίσει συμβιβαστικὰς συζητήσεις μαζί σας. Σεβασθεῖτε λοιπὸν πρῶτα αὐτὸ ποὺ πρέπει, δεύτερον τοὺς ἑαυτοὺς σας, τρίτον ἐμένα, ποὺ σᾶς συμβουλεύει μὲ τὸ δικαίωμα ποὺ ἔχει νὰ προστάξει, τέταρτον αὐτὸν ποὺ δέχθηκε νὰ ὑπομείνει τόσον κόπο γιὰ τὴ δική σας συμφιλίωση, καὶ διώχνοντας ἀπὸ μέσα σας κάθε ἐχθρότητα, δεχθεῖτε μὲ εὐχαρίστηση τὴν μετὰξὺ σας φιλία.

ΥΚΣ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἐπόμνησις ὅτι ἀδυσώπητος ἔσται ἐκεῖσε ἢ ὑπὸ τῆς
θείας δίκης τιμωρία αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Εὐσεβίου.

Εἰ καὶ ἐνταῦθα, ὧ πάντα μικρὰ πρὸς τὴν σὴν ἀναληθισίαν
5 φθέγγασθαι, χωρὸς εἰσδέχεται τοὺς οὐκ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἤκοντας,
ἀλλ' ἐκεῖσε διάκρισις ἔσται ἀκριδῆς. Πρῶην μὲν οὖν, ἠνίκα οἱ τῆς
Ἐκκλησίας παιδεύεται καὶ δι' ἀρίστην πολιτείαν τῷ θεῷ ἐλαμπρύ-
νοντο Πνεύματι, κἀνταῦθα ἐχωρίζοντο οἱ πταίοντες, καὶ γνωσιμα-
χοῦντες πάλιν κατηριθμοῦντο εἰς τὸν ἱερόν τῆς Ἐκκλησίας σύλλο-
10 γον, νῦν δὲ (ἀλλ' οὐδὲν βούλομαι δυσχερὲς εἰπεῖν) πάντα ἀναίδη
τολμᾶται καὶ οὐδεὶς ὁ ἐπεξιῶν, ἀλλὰ τοῖς μὲν φιλαρέτοις εἰσὶ βα-
ρεῖς, τοῖς δὲ φιλαμαρτήμοσι προσηνεῖς. Τοὺς μὲν γὰρ ἀποναρ-
κῆσαι παρασκευάζουσι, τοὺς δὲ εἰς κακίαν μείζονα παιδοτρι-
βοῦσι, μάλιστα ὅταν καὶ πλοῦτος αὐτοῖς περιορῆ. Μὴ τοίνυν,
15 ἐπειδὴ καὶ Εὐσέβιος (ὁ οὐκ οἶδ' ὅπως σε χειροτονήσας, τῇ ἀρετῇ
πολέμιος τυγχάνων) σὲ εἰς ἐσχάτην κακίαν ἐλάσαντα οὐκ ἀπελεύ-
νει τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἥδη νόμιζε κάκεῖσε μηδὲν
πείσεσθαι δεινόν. Τοσοῦτον γὰρ κάκεῖνον καὶ σὲ μετελεύσεται ἡ
δίκη, ὅσον ἐνταῦθα μακροθυμήσασα οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ
20 βλασφημηθῆναι δι' ὑμᾶς κατεδέξατο.

ΥΚΖ'.- ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ἐπιόμινη ὅτι οἱ ἀγευστοὶ πόνων οὐ δίκαιον λέγειν ἀναπαύλης δεῖσθαι.

Τὸν ὡσπερ σὺ ἀγευστον τῶν πόνων οὐ δίκαιον λέγειν ἀνα-
παύλης δεῖσθαι. Δευτέρα γὰρ τῶν πόνων ἡ ἀνάπαυλα, χωρὶς δὲ
25 ἐκείνων τρυφή δικαίως ἂν καλοῖτο. Τοὺς μὲν γὰρ πόνων λήγοντας
ἀναπαύεσθαι χρή, τοὺς δ' ὅλως ἀφεστηκότας τοῦ πονεῖν ἀσώτους
κλητέον καὶ ἀργούς. Ὡστε, ἕως ἂν σὺ μὴ παραδέξαιο τοὺς ἰδρω-
τας, ἀφεκτέον καὶ τοῦ τῆς ἀναπαύσεως ὀνόματος.

ΥΚΗ'.- ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ

30 Προτροπὴ πρὸς τὸ συγγνώμην νεῖμαι τῷ αὐτῷ πταίσαντι.

Οἱ μὲν νόμοι τὸν εἰς σὲ παροινήσαντα συλλαβόντες παρέπεμ-
ψαν ὑπὸ τὰς σὰς χεῖρας δίκην ὑφέξοντα, σὺ δὲ (κρείττων γὰρ εἶ

426. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Ἐπενθύμιση ὅτι θὰ εἶναι ἐκεῖ σκληρὴ ἢ τιμωρία ἀπὸ τῆς θείας δίκης αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐσεβίου.

Ἄν καὶ ἐδῶ, εἶναι πράγματι μικρὰ ὅσα θὰ πῶ μπροστὰ στὴν ἀναληθία σου, ὁ χῶρος δέχεται ἐκείνους πού δὲν ἔρχονται ἀπὸ τὰ ἴδια, ἐκεῖ ὅμως θὰ γίνῃ ἀκριβὴς διαχωρισμός. Παλαιότερα βέβαια, ὅταν οἱ δάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ λόγῳ τῆς ἄρισης πολιτείας τους φωτίζονταν ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἐδῶ χωρίζονταν ἐκεῖνοι πού ἔπεφταν σὲ πταίσματα, καὶ ὅταν μετανοοῦσαν, συγκαταλέγονταν καὶ πάλι στὸν ἱερὸν σύλλογον τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ τώρα (ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ πῶ τίποτε βαρὺ) ὅλα γίνονται μὲ ἀδιαντροπία, καὶ κανένας δὲν τὰ τιμωρεῖ αὐτά, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φιλάρετους εἶναι αὐστηροί, ἐνῶ πρὸς τοὺς φίλους τῆς ἁμαρτίας ἐπιεικεῖς. Γιατὶ τοὺς πρώτους τοὺς ὀδηγοῦν σὲ ἀπραξία, ἐνῶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀσκοῦν σὲ μεγαλύτερη κακία, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχουν πλοῦτο. Μὴ νομίζεις λοιπόν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Εὐσέβιος (αὐτὸς πού δὲν ξέρω πῶς σὲ χειροτόνησε, ἐνῶ ἦταν ἐχθρὸς τῆς ἀρετῆς), πού σὲ ὀδήγησε στὴν ἔσχατη κακία, δὲν σὲ διώχνει ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι καὶ ἐκεῖ δὲν θὰ πάθεις κανένα κακό. Γιατὶ ἡ θεία δίκη καὶ ἐκεῖνον καὶ ἐσένα θὰ σᾶς τιμωρήσῃ τόσο πολὺ, ὅσο ἐδῶ δὲν σᾶς ὠφέλησε ἢ μακροθυμία της, ἀλλὰ καταδέχθηκε ἕξαιτίας σας καὶ νὰ βλασφημηθεῖ.

427. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Ὅτι ἐκεῖνοι πού εἶναι ἄγευστοι κόπων δὲν εἶναι σωστὸ νὰ λένε ὅτι χρειάζονται ἀνάπαυση.

Αὐτὸς πού, ὅπως καὶ σύ, εἶναι ἄγευστος ἀπὸ κόπους, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ λέγει, ὅτι χρειάζεται ἀνάπαυση. Γιατὶ ἡ ἀνάπαυση εἶναι δευτέρη μετὰ τοὺς κόπους, καὶ χωρὶς ἐκείνους δίκαια θὰ μπορούσε νὰ ὀνομασθεῖ τρυφή. Γιατὶ ὅταν οἱ κόποι τελειώνουν, πρέπει νὰ ἀναπαυόμαστε, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού ἀποφεύγουν τελείως νὰ κοπιᾶζουν, πρέπει νὰ τοὺς ὀνομάζουμε ἄσωτους καὶ ἀργούς. Ὡστε, ὅσο ἐσὺ δὲν θὰ ἀποδέχεσαι τοὺς ἰδρωῖτες, νὰ ἀποφεύγεις καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀνάπαυσης.

428. ΣΤΟΝ ΦΡΟΝΗΜΑΤΙΣΤΗ ΑΥΣΟΝΙΟ

Προτροπὴ νὰ συγχωρήσῃ ἐκεῖνον πού ἔφταιξε σὲ βάρος του.

Οἱ νόμοι βέβαια συνέλαβαν αὐτὸν πού σὲ ἐξύβρισε καὶ τὸν ἔστειλαν στὰ χέρια σου γιὰ νὰ τιμωρηθεῖ, σὺ ὅμως (γιατὶ εἶσαι ἀνώτερος καὶ ἀπὸ

καὶ ὕδρευς καὶ λοιδορίας, διὸ καὶ φιλοσοφίαν τῇ νομίμῳ ἀρχῇ ἐκέρασας) μικρὰ νουθετήσας τοῦτον, τῷ συγγνώμης ἀξιῶσαι βελτίῳ κατάστησον. Τὸ μὲν γὰρ κολάσαι προχείρως καὶ τῶν τυχόντων ἐστὶ, τὸ δὲ συγγνώμην νεῖμαι, τῶν οἷος αὐτὸς τυγχάνεις.

5 **ΥΚΘ' - ΗΣΑΪΑ**
 Προτροπὴ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ μὴ μείζονα
 συγγνώμης ἁμαρτάνειν.

Ἔοικας ἐκ τοῦ συνεχῶς συγγνώμης ἐφ' οἷς πταίοις τυγχάνειν καὶ εἰς τὸ συγγνώμης μείζονα ἁμαρτάνειν παιδοτριβῆσθαι. Τῷ
 10 χαλινῷ τοίνυν τῆς ἐγκρατείας χρησάμενος, ἀνείργειν σαυτὸν πειρῶ τοῦ κατὰ κρημνῶν φέρεσθαι, καὶ τὸ τῆς συγγνώμης φάρμακον μὴ ἀχρεῖον κατασκεύαζε, ἵνα μὴ ὡς ἀγνώμονά σε καὶ ἀνάλητον ἡθεῖα λοιπὸν μετέλθοι δίκη.

ΥΛ' - ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ
 15 Ὅτι ἀρετὴ συγγραφῆς καὶ διδασκαλίας, αἰτιολογία
 καὶ ἀπόδειξις ἐστίν.

Μεγίστη ἐστὶ συγγραφῆς καὶ διδασκαλίας ἀρετὴ, αἰτιολογία καὶ ἀπόδειξις. Οὐ γὰρ προσήκει μόνον δισχυρίζεσθαι, ὅτι τόδε ὄν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐστίν, εἰ οἷόν τε, ἀποδεικνύναι. Τοῦτο γὰρ
 20 ἐστίν ἀληθῶς εἰδέναι, τὸ μετὰ αἰτίας εἰδέναι.

ΥΛΑ' - ΣΕΡΗΝΩ
 Προτροπὴ πρὸς εὐπραγίαν ἐν ταῖς εὐημερίαις.

Μὴ πέρα τῆς φύσεως, μηδ' ἔξω τοῦ μετρίου ἐμφορεῖσθαι τῆς εὐημερίας ἀξίου, ἀλλὰ πανταχοῦ τὸ ἀνθρώπινον σκόπει καὶ πρὸς
 25 τὰς μεταβολὰς ὄρα, τὰς ἐν μιᾷ πολλάκις ἡμέρᾳ πρὸς τὰναντία τὰ πράγματα μεταστοιχειῶσαι δυναμένας. Οὕτω γὰρ καὶ ἀσπαστὸς ἔση καὶ τὴν εὐπραγίαν βεβαίαν ἔξεις. Εἰ δὲ καὶ συμβαίῃ μεταβολή, οὐδὲν ἀργαλέον πείση, ἅτε προαποθέμενος σαυτῷ τῆς φιλανθρωπίας τοὺς θησαυρούς.

30 **ΥΛΒ' - ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ**
 Ὅτι ἡ θεῖα δίκη ἀποδώσει πάντως τὴν δικαίαν τιμωρίαν.
 Τοῖς ἀδίκοις ἡ δίκη χρεωστεῖ τὴν δικαίαν τιμωρίαν, καὶ πάν-

τὴν ὑβριολογία καὶ ἀπὸ τὴν κακολογία, γι' αὐτὸ καὶ συνδύασες μὲ τὴ νόμιμη ἐξουσία τῆ φιλοσοφία) ἀφοῦ τὸν νουθετήσεις λίγο, κάνε τον καλύτερο μὲ τὸ νὰ τὸν θεωρήσεις ἄξιο συγγνώμης. Γιατὶ τὸ νὰ τιμωρήσει κανεὶς ἀμελέτητα μποροῦν νὰ τὸ κάνουν καὶ οἱ τυχόντες, τὸ νὰ συγχωρήσει ὅμως μποροῦν νὰ τὸ κάνουν μόνο αὐτοὶ ποὺ εἶναι σὰν ἐσένα.

429. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

Προτροπή γιὰ ἐγκράτεια καὶ νὰ μὴ διαπράττει ἁμαρτήματα μεγαλύτερα συγγνώμης.

Μὲ τὸ νὰ ζητᾶς συνεχῶς συγγνώμη γιὰ τὰ πταίσματα ποὺ διαπράττεις, μοιάζεις νὰ ἀσκεῖσαι στὸ νὰ κάνεις ἁμαρτήματα ποὺ ξεπερνοῦν τὴ συγγνώμη. Χρησιμοποιώντας λοιπὸν τὸ χαλινάρι τῆς ἐγκράτειας, νὰ προσπαθεῖς νὰ ἐμποδίζεις τὸν ἑαυτὸ σου νὰ φέρεται πρὸς τὸν γκρεμὸ, καὶ μὴ καθιστᾶς ἀχρηστο τὸ φάρμακο τῆς συγγνώμης, γιὰ νὰ μὴ σὲ τιμωρήσει ἀργότερα ἢ θεία δίκη ὡς ἀγνώμονα καὶ ἀναίσθητον.

430. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Ὅτι μέγιστη ἀρετὴ τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ αἰτιολογία καὶ ἡ ἀπόδειξη.

Μέγιστη ἀρετὴ τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ αἰτιολογία καὶ ἡ ἀπόδειξη. Γιατὶ δὲν ἀρκεῖ μόνο νὰ ἰσχυρίζεσαι ὅτι αὐτὸ ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδεικνύεις καὶ γιατί ὑπάρχει. Καθόσον αὐτὸ εἶναι πραγματικὴ γνώση, τὸ νὰ εἶναι ἡ γνώση μας αἰτιολογημένη.

431. ΣΤΟΝ ΣΕΡΗΝΟ

Προτροπή πρὸς καλὴ χρῆση τῶν ἀγαθῶν κατὰ τις εὐημερίες.

Μὴ ζητᾶς νὰ ἔχεις εὐημερία πέρα ἀπὸ τὴ φύση, οὔτε ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ μετρίου, ἀλλὰ παντοῦ νὰ ἐξετάζεις τὸ ἀνθρώπινο, καὶ νὰ προσέχεις τις μεταβολές, οἱ ὁποῖες πολλὰς φορὲς μποροῦν μέσα σὲ μιὰ μέρα νὰ μεταβάλουν τὰ πράγματα πρὸς τὰ ἀντίθετα. Γιατὶ ἔτσι καὶ ἀποδεκτὸς θὰ εἶσαι καὶ θὰ ἔχεις σίγουρη τὴν εὐτυχία. Ἀλλὰ καὶ ἂν συμβεῖ μεταβολή, δὲν θὰ πάθεις τίποτε τὸ φοβερό, γιὰτὶ θὰ ἔχεις προηγουμένως ἀποταμιεύσει γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου τοὺς θησαυροὺς τῆς φιλανθρωπίας.

432. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΗΝΟ

“Ὅτι ἡ θεία δίκη θὰ ἀποδώσει στὸν καθένα τὴ δίκαια τιμωρία.

Στοὺς ἀδικούς ἡ θεία δίκη ὀφείλει τὴν δίκαια τιμωρία, καὶ θὰ τὴν

τως ἀποδώσει, εἴπερ μὴ μέλλοι ἄδικος εἶναι ἢ δίκη, ἢ πάντα δικαίως διέπouσα καὶ τῆς δικαιοσύνης πολλὴν ποιουμένη πρόνοιαν.

ΥΛΓ΄.- ΔΙΔΥΜΩ ΚΑΙ ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ

ᾠΟτι οἱ πονηροὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκπεπολεμῶνται.

5 Οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ οἱ πονηροὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκπεπολεμῶνται. Τοῦναντίον γὰρ ἦν θαυμαστόν, εἰ μὴ οὕτως εἶχον. Εἰ γὰρ καὶ λίαν ἄτοπον δοκεῖ, καὶ οὔτε λόγῳ ῥητὸν οὔτε ἔργῳ φορητὸν ἐστὶ τοῦτο, ἀλλ' ὁμως κατὰ λόγον γίνεται. Ἐναντιοῦται γὰρ τὸ σκότος τῷ φωτὶ καὶ λησταὶ τοὺς λύχνους σβεννύντες ἐπὶ τὸ ληστεύειν τρέ-
10 πονται. Ἐλεγχον γὰρ ἡγούμενοι τοῦ σφῶν βίου τὸν ἐκείνων τρόπον, ἐκποδὼν αὐτὸν ποιῆσαι πραγματεύονται.

ΥΛΔ΄.- ΘΕΩΝΙ

Τί «παράδοξόν» ἐστίν.

15 Παράδοξόν ἐστίν, ὧ βέλτιστε, τὸ τῆς κρατούσης δόξης κρείττον καὶ τῆς συνηθείας ἀλλότριον.

ΥΛΕ΄.- ΛΕΟΝΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

ᾠΟτι ἀσθενὲς αἰεὶ τὸ παρ' ἀξίαν καὶ ταχεῖαν τὴν μεταβολὴν ἔχει, εἰ μὴ σὺν ἀρετῇ γίγνοιτο.

Μηδέν, ὧ ἄριστε, ἐπὶ τῆς σῆς ἀρετῆς ἄχαρι μηδ' ἀπηχές, τό γε
20 ἐπὶ σαυτῷ, συγχωρήσης γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς νεώτερά τινα εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικoὺς θεσμοὺς βουλευούσι, λέγε ὡς οἰμῶξονται κἀνταῦθα κἀκεῖσε, εἰ μὴ τοῦ νεωτερισμοῦ λήξειαν. Ὡσπερ γὰρ σὺν ἀλογίᾳ ἤρθησαν, τόλμῃ ἀκρίτῳ μᾶλλον ἐπαρθέντες εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, ἢ ἀξιώσεως δικαία κρίσει, οὕτω, κατὰ τὸ εἶκόσ, καὶ
25 καθαιρεθήσονται πάλιν. Ἀσθενὲς γὰρ αἰεὶ τὸ παρ' ἀξίαν, καὶ τῶν κατὰ τόλμαν ἀλόγιστον ἐπαιρομένων οὐδὲν βέβαιον, ταχεῖαν δὲ ἔχει τὴν μεταβολὴν, εἰ μὴ σὺν ἀρετῇ γίγνοιτο.

ΥΛΣ΄.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ἐπιτιμητική.

30 Δεινὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ τρυφῇ καὶ λαγνεῖᾳ ἐαλωκέναι ἄνθρωπον εἰς ἱερωσύνην ὅπως δήποτε δοκοῦντα τελεῖν, τὸ δὲ πάντων

ἀποδώσει ὅπωςδήποτε, ἐὰν βέβαια δὲν πρόκειται νὰ εἶναι ἄδικη ἢ δίκη, ἢ ὅποια ὅλα τὰ ρυθμίζει δίκαια, καὶ φροντίζει πολὺ γιὰ τὴ δικαιοσύνη.

433. ΣΤΟΥΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ ΔΙΔΥΜΟ ΚΑΙ ΗΡΩΝΑ

“Ὅτι οἱ κακοὶ πολεμοῦν τοὺς καλοὺς.

Δὲν πρέπει νὰ ἀπορεῖτε, ἐὰν οἱ κακοὶ πολεμοῦν τοὺς καλοὺς. Γιατὶ τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν ἄξιον ἀπορίας, ἂν δὲν γινόταν ἔτσι. Μολονότι βέβαια φαίνεται πολὺ παράλογο, καὶ οὔτε μὲ λόγια λέγεται, οὔτε καὶ στὴν πράξη εἶναι αὐτὸ ἀνεκτό, ὅμως γίνεται δικαιολογημένα. Γιατὶ τὸ σκοτάδι ἐναντιώνεται στὸ φῶς, καὶ οἱ ληστές ὁρμοῦν στὴ ληστεία ἀφοῦ σβήσουν τὰ λυχνάρια. Γιατί, θεωρώντας τὸν τρόπο ζωῆς ἐκείνων ἔλεγχο τοῦ δικοῦ τους τρόπου ζωῆς, φροντίζουν νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴ μέση.

434. ΣΤΟΝ ΘΕΩΝΑ

Τί εἶναι παράδοξο.

Παράδοξο, φίλτατε, εἶναι αὐτὸ πού εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν γνώμη πού επικρατεῖ καὶ ξένο πρὸς τὸ συνηθισμένο.

435. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΛΕΟΝΤΙΟ

“Ὅτι εἶναι ἀδύναμο αὐτὸ πού γίνεται χωρὶς ἀξία καὶ ἔχει τάχιση τῆ μεταβολῆ ἐὰν δὲν γίνεται μὲ ἀρετῆ.

Στὴ δική σου ἀρετῆ, ἀριστε, τίποτε ἄχαρο οὔτε ἀταίριαστο, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα, δὲν θὰ ἐπιτρέψεις νὰ γίνει, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς πού σκέφτονται μερικοὺς νεωτερισμοὺς στοὺς ἐκκλησιαστικoὺς θεσμοὺς, νὰ λές, ὅτι θὰ θρηνησοῦν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἂν δὲν σταματήσουν τὸν νεωτερισμό τους. Γιατί, ὅπως ἀπὸ ἀπερισκεψία ἔφτασαν στὸ ἐγγείρημα κυριευμένοι ἀπὸ ἀλαζονεία ἀπὸ ἀκριτὴ τόλμη, ἢ μὲ τὴν ἀξίωση δίκαιας κρίσης, ἔτσι, ὅπως εἶναι εὐλόγο, καὶ θὰ καθαιρεθοῦν πάλι. Γιατὶ εἶναι ἀδύναμο πάντοτε αὐτὸ πού εἶναι χωρὶς ἀξία, καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού γίνονται σύμφωνα μὲ τὸ ἀσυλλόγιστο θράσος τῶν ἐπηρμένων δὲν εἶναι σταθερό, ἀλλὰ μεταβάλλεται γρήγορα, ἂν δὲν γίνεται μὲ ἀρετῆ.

436. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Ἐπιτιμητικῆ.

Εἶναι βέβαια φοβερό τὸ νὰ κυριευθεῖ ἀπὸ τὴν καλοπέραση καὶ λαγνεία ἓνας ἄνθρωπος πού νομίζει ὅτι ὅπωςδήποτε ἀνήκει στὴν ἱερωσύνη, τὸ πιὸ ἀποτρόπαιο ἀπὸ ὅλα ὅμως εἶναι ἐκεῖνο, ὅτι ἐνῶ κάνεις αὐτὰ πού

σχετλιώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι τὰ τῶν ἀνιέρων καὶ ἐναγῶν πράτ-
τεις, τῆς δὲ ἀπὸ τοῦ δοκεῖν ἱερωσύνην κεκτηῖσθαι ἀντιποῖη δόξης.

ΥΛΖ'.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Προτροπὴ ὅπως διὰ τῶν εὐαγῶν αὐτοῦ προσευχῶν

5

παράσχη θεραπείαν τῷ Ζωσίμῳ.

Σὺ μὲν εἰκότως θαυμάζεις, ὅπως ὁ ἄθλιος Ζώσιμος ἐκθύμως
τῆς κακίας ἔχεται καὶ δεσμὸς οὗτός ἐστιν ἀρραγής, ὃν οὐκ ἂν δια-
κόψας οἴχεται φερόμενος ἐπὶ τὰς ἀτόπους πράξεις, ἕτεροι δὲ οὐ
θαυμάζουσιν, ἀλλὰ καὶ εἰκότως τῇ ἐξ ἀρχῆς ἀναστροφῇ τὴν κα-
10 κίαν ηὔξησθαι νομίζουσι. Τὸ μὲν γὰρ ἐκ δούλου πατρὸς πεφυ-
τεῦσθαι παραλιμπάνουσιν εἰκότως (πολλοὶ γὰρ οἰκέται ἐλευθέρων
εἶναι δοκούντων ἀμείνους εἰσὶ κατὰ τοὺς τρόπους), τὴν δὲ ἐξ ἐφή-
βου ἀγωγὴν κακίζουσιν, ὡς πάσης κακίας οὖσαν μεστήν, διὸ καὶ
συνηνδρώθη αὐτῷ τῶν κακῶν ἢ διάθεσις καὶ εἰς ἕξιν προὔθη ἢ
15 πονηρία. Ἀφέμενος τοίνυν τοῦ θαυμάζειν, τὴν διὰ τῶν εὐαγῶν
σαντοῦ προσευχῶν αὐτῷ χάρισαι θεραπείαν τάχα πῶς μεταγνοίη.

ΥΛΗ'.— ΝΕΙΛΩ

Περὶ μετρίας χρήσεως τῶν ἐπαίνων.

Εἰ καὶ οἱ φιλότιμοι δι' ἐπαίνων μάλιστα παραθήγονται (δι-
20 ψῶσι γὰρ ἐπαίνων μᾶλλον, ἢ ποτῶν), ἀλλὰ μετρίως χρῆ τούτους
ποιεῖσθαι καὶ μὴ ἄγαν ὑφαίνειν. Πολλοὶ γὰρ ἐκ τῆς ὑπερβολῆς
τῶν ἐγκωμίων ἐκλυθέντες, ἐκλύουσι τὴν εἰς τοὺς πόνους παρα-
σκευήν.

ΥΛΘ'.— ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ, ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙΣ

25 Ὅτι χρῆ τὰ συγγράμματα ἐκ σπουδῆς καὶ ψυχαγωγίας κεκραῖσθαι.

Ἐπειδὴ αἱ μονοειδεῖς μελέται τε καὶ παραινέσεις κόπτουσι τρό-
πον τινὰ τῆς τῶν ἀμελεστέρων ψυχῆς τὰ νεῦρα (δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς
πᾶσα μεταβολὴ σχήματος ἡδύ), χρῆ τὰ συγγράμματα ἐκ σπουδῆς
καὶ ψυχαγωγίας κεκραῖσθαι. Ἐκ μὲν γὰρ τῆς ψυχαγωγίας οἱ ἐμ-
30 μελεῖς οὐδὲν παραβλαβήσονται, ὑπὸ δὲ τῆς σπουδῆς τῆς τῇ ψυχα-
γωγία κεκραμένης οἱ μὴ λίαν ῥάθυμοι ὠφελήθησονται.

κάνουν οί βέβηλοι καὶ καταραμένοι, μὲ τὸ νὰ φαίνεσαι ὅτι ἔχεις ἱερωσύνη, σφετερίζεσαι τὴ δόξα αὐτῆς.

437. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

Προτροπὴ ὥστε μὲ τὶς καθαρὲς προσευχὲς τοῦ νὰ προσφέρει
θεραπεία στὸν Ζώσιμο.

Σὺ βέβαια δικαιολογημένα ἀπορεῖς, πῶς ὁ ἄθλιος Ζώσιμος εἶναι δεμένος ὀλόψυχα μὲ τὴν κακία, καὶ ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτὸς εἶναι ἀδιάσπαστος, καὶ μὴ μπορῶντας νὰ τὸν διακόψει αὐτὸν προβαίνει σὲ πράξεις ἀπαράδεκτες, ἐνῶ ἄλλοι δὲν ἀποροῦν ἀλλὰ καὶ δικαιολογημένα πιστεύουν, ὅτι ἡ κακία τοῦ αὐξήθηκε ἐξαιτίας τῆς ἐξαρχῆς συναναστροφῆς του. Τὸ ὅτι βέβαια κατὰγεται ἀπὸ δοῦλο πατέρα τὸ παραλείπουν, ὅπως εἶναι φυσικὸ (γιατὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους εἶναι ἀνώτεροι, ὡς πρὸς τοὺς τρόπους τους, ἀπὸ τοὺς ἐλεύθερους), κατηγοροῦν ὅμως τὴ διαγωγή του κατὰ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία, ἐπειδὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ κάθε κακία, γι' αὐτὸ καὶ ἀνδρώθηκε μαζί μὲ αὐτὸν καὶ ἡ προδιάθεσή του στὰ κακά, καὶ ἡ κακία τοῦ ἔγινε συνήθεια. Ἀφήνοντας λοιπὸν τὴν ἀπορία, χάρισέ του τὴ θεραπεία μὲ τὶς καθαρὲς προσευχὲς σου, μήπως καὶ μετανοήσει.

438. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

Γιὰ μέτρια χρῆση τῶν ἐπαίνων.

Ἄν καὶ οἱ φιλότιμοι μὲ τοὺς ἐπαίνους ἐνθαρρύνονται περισσότερο (γιατὶ διψοῦν ἀπὸ ἐπαίνους μᾶλλον, παρὰ ἀπὸ ποτᾶ), ὅμως πρέπει αὐτοὺς νὰ τοὺς κάνουμε μὲ μέτρο, καὶ νὰ μὴ τοὺς πλέκουμε τόσο πολὺ. Γιατὶ πολλοὶ ἀπονώνοντας ἀπὸ τὰ ὑπερβολικὰ ἐγκώμα, χαλαρώνουν καὶ τὴν προετοιμασία γιὰ τοὺς κόπους.

439. ΣΤΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥΣ ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΑ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΟ

ἽΟτι πρέπει τὰ συγγράμματα νὰ εἶναι ἀναμιγμένα
ἀπὸ γνώση καὶ ψυχαγωγία.

Ἐπειδὴ οἱ μονότονες μελέτες καὶ συμβουλὲς κόβουν κατὰ κάποιον τρόπο τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς τῶν ἀμελῶν (γιατὶ σ' αὐτοὺς κάθε ἀλλαγὴ σχήματος φαίνεται εὐχάριστη), πρέπει τὰ βιβλία νὰ εἶναι συνδυασμὸς μάθησης καὶ ψυχαγωγίας. Γιατὶ οἱ ἐπιμελεῖς δὲν θὰ ζημωθοῦν καθόλου ἀπὸ τὴν ψυχαγωγία, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ δὲν εἶναι πολὺ ὀκνηροὶ θὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὸν συνδυασμὸ τῆς μάθησης μὲ τὴν ψυχαγωγία.

ΥΜ'.- ΘΕΟΔΟΣΙΩ

Προτροπή ὅπως μεταβάλῃ τὰς κατὰ τοῦ Ζωσίμου κατηγορίας εἰς θρήνους καὶ προσευχὰς ὑπὲρ αὐτοῦ.

Οἶδα μὲν, ἐξ ὧν ἀκούω, ὡς οὐχ ὑπὲρ λίαν ἀρχαίων πραγμάτων
5 λέγων, ἀδεῶς πράττεις τὴν κατὰ τοῦ ἀθλίου Ζωσίμου κατηγο-
ρίαν, συναγωνιστὴν οὐκ ἔχων εἰς ψευδολογίαν τὸν χρόνον, αὐτὰ
γὰρ ἔχεις μαρτυροῦντα τὰ πράγματα, ἀλλὰ χρὴ μὴ τοσοῦτον τὴν
γλῶτταν ὀπλίξειν εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὅσον εἰς τοὺς εἰς
αὐτὸν θρήνους καὶ τὰς προσευχὰς Κατηγορούμενος γὰρ πλέον
10 εἰς κακίαν, ὡς ἔοικεν, ἐρεθίζεται, θρηνούμενος δέ, ἴσως ἀνενέγκοι.

ΥΜΑ'.- ΖΩΣΙΜΩ

Προτροπή πρὸς ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς.

Πολλοὶ μὲν, ὧ βέλτιστε, παρ' Ἑλλησι τὴν ἠθικὴν κατορθώσαν-
τες ἀρετὴν ἄδονται, εἰ δὲ καὶ τὸ ῥαθυμεῖν ἐκείνοις πάτριον καὶ
15 σύνηθες ἦν, οὐδ' οὕτως ἡμᾶς προσῆκεν τὴν περὶ τὴν ἀρετὴν ἐπιμέ-
λειαν προέσθαι. Τὸ μὲν γὰρ μέσον ἡμῖν πρὸς ἐκείνους οὐκ ὀλίγον
ὑπάρχον ἀφαιρεῖται τὴν συγγνώμην.

ΥΜΒ'.- ΜΑΚΑΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Ὅτι τὸ πεισθῆναι καὶ μὴ τῶν ἀκουόντων ἐστίν.

20 Εἰ τοιούτοις χρησάμενος λόγοις ὁ λόγος, οἱ καὶ τὴν ἄψυχον
φύσιν εἰκότως ἂν ἔκαμψαν, οὐκ ἔπεισε τὸ ἀμείλικτον ἐκεῖνο θη-
ρίον τὸ κατ' αὐτοῦ ἐπιλυττήσαν, ἔδειξε λαμπρῶς, ὅτι τὸ πεισθῆναι
καὶ μὴ τῶν ἀκουόντων ἐστί, διὰ τὸν τῆς αὐτεξουσιότητος ὄρον, δι'
ὃν τῆς κρίσεως ἀξιόλογός ἐστὶ λόγος.

25

ΥΜΓ'.- ΜΑΡΤΥΡΙΩ

Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης
τοῖς θεδαίοις καὶ ἀθεδαίοις.

Τοὺς μὲν εὐριπίστους καὶ ἀθεδαίους καὶ χαρὰ καὶ λύπη τῆς
πρεπούσης καταστάσεως ἐξακοντίζουσιν, ἡ μὲν πτεροῦσα καὶ
30 παροινεῖν ἀναπείθουσα, ἡ δὲ ταπεινοῦσα καὶ ψοφοδεεῖς παρα-
σκευάζουσα, τοὺς δὲ θεδαίους καὶ ἐρηρειαμένους καὶ κρηπῖδα
φρονήσεως ἔχοντας, οὐδ' ὀποτέρω τούτων τοῦ προσήκοντος ἐξί-
στησι. Τῆς μὲν γὰρ καταστέλλουσι τὰ σκιρτήματα, καθάπερ χα-

440. ΣΤΟΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

Προτροπή ὥστε νὰ μεταβάλει τὶς κατηγορίες ἐναντίον τοῦ Ζωσίμου σὲ θρήνους καὶ προσευχὲς ὑπὲρ αὐτοῦ.

Γνωρίζω βέβαια, ἀπὸ ὅσα ἀκούω, ὅτι χωρὶς νὰ λὲς πολὺ παλιὰ πράγματα, ἔξαπολύεις χωρὶς φόβο τὴν κατηγορία ἐναντίον τοῦ ἀθλίου Ζωσίμου, χωρὶς νὰ ἔχει τὸν χρόνο συναγωνιστὴ νὰ σὲ διαψεύσει, γιατί ἔχεις τὰ ἴδια τὰ γεγονότα ὡς μάρτυρες, ἀλλὰ πρέπει νὰ μὴ ὀπλίζεις τόσο πολὺ τὴ γλῶσσα σου στὴν ἐναντίον του κατηγορία, ὅσο στοὺς θρήνους καὶ τὶς προσευχὲς γι' αὐτόν. Γιατὶ ὅταν κατηγορεῖται, ὅπως φαίνεται, ἐρεθίζεται περισσότερο στὴν κακία, ἐνῶ ἐὰν θρηνηθεῖ, ἴσως νὰ συνέλθει.

441. ΣΤΟΝ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπή πρὸς ἐπιμέλεια τῆς ἀρετῆς.

Πολλοὶ βέβαια, φίλτατε, ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας δοξάζονται ἐπειδὴ κατόρθωσαν τὴν ἠθικὴ ἀρετὴ, καὶ μολονότι ἡ ὀκνηρία σ' ἐκείνους ἦταν κληρονομικὴ καὶ συνηθισμένη, οὔτε ἔτσι ταιριάζει σὲ μᾶς νὰ ἀπορρίψουμε τὴ φροντίδα γιὰ τὴν ἀρετὴ. Γιατὶ ἡ ἀπόσταση μας ἀπὸ ἐκείνους, πού δὲν εἶναι μικρὴ, μᾶς ἀφαιρεῖ τὴ συγγνώμη.

442. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΜΑΚΑΡΙΟ

Ὅτι τὸ νὰ πειθοῦν ἢ ὄχι ἀνήκει σ' αὐτοὺς πού ἀκοῦνε.

Τὸ ὅτι ὁ Λόγος, ἂν καὶ χρησιμοποίησε τέτοια λόγια, πού εὐλόγα καὶ τὴν ἄψυχη φύση θὰ τὴν ἐπειθαν, δὲν ἐπεισε τὸ ἀδυσώπητο ἐκεῖνο θηρίο πού εἶχε λυσσάξει ἐναντίον του, ἔδειξε ὀλοφάνερα, ὅτι τὸ νὰ πειθοῦν ἢ ὄχι ἐναπόκειται σ' αὐτοὺς πού τὸν ἀκοῦνε, ἔξαιτίας τῆς ἐλευθερίας τῆς βούλησής τους, γιὰ τὴν ὁποία καὶ εἶναι δικαιολογημένος ὁ λόγος τῆς κρίσεως.

443. ΣΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΟ

Γιὰ τὴν ἐπίδραση τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης στοὺς σταθεροὺς καὶ ἀσταθεῖς.

Τοὺς ἀσταθεῖς καὶ ἀδέβαιους καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη τοὺς ἔξακοντίζουν μακριὰ ἀπὸ τὴν πρέπουσα κατάσταση, ἡ χαρὰ ἀναπτερόνοντας καὶ πείθοντάς τους νὰ ἀσχημονοῦν, ἐνῶ ἡ λύπη τοὺς κάνει ταπεινοὺς καὶ δειλοὺς. Ἀντίθετα τοὺς σταθεροὺς καὶ στηριγμένους καὶ πού ἔχουν θεμέλιο φρόνησης, καμμιά ἀπὸ αὐτὲς δὲν τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ αὐτὸ πού πρέπει. Γιατὶ τῆς χαρᾶς τὰ σκιρτήματα τὰ συγκρατοῦν χρησιμοποιώντας τὸν λογι-

λινῶ τινι τῷ λογισμῶ ἀνασειράζοντες, τῆς δὲ κρείττονες εὐρίσκονται, τὴν ἀμετρίαν αὐτῆς κολάζοντες.

ΥΜΔ'.- ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ

5 Ὅτι ὁ θίος τοῦ λόγου περιγίνεται καὶ ἡ γνώμη τῆς γλώττης, καὶ χρῆ πρῶτον τὴν γνώμην, εἶτα τὴν γλῶτταν κοσμητέον.

Καινότερόν τι τεθέαμαι, ὃ οὐκ ἂν τις ῥαδίως καταδέξειτο, μὴ ἀκριδῶς τὸ πρᾶγμα πυθόμενος. Τριῶν γὰρ ὁμοῦ φίλων περὶ ἑνὸς παρακαλούντων πράγματος, ὁ μὲν δεινότατος προσπαρώξυνεν, ὁ δὲ ἥττον δεινὸς ἐπράυνεν, ὁ δὲ ἡμεληκῶς τοῦ λέγειν ἔπεισε. Καὶ 10 ἠδυνήθη μὲν ὁ ἀμαθὴς τοσοῦτον, ὅσον ἐχρῆν τὸν δεινότατον, ἔπαθε δὲ ὁ ῥητορικώτατος, ὅπερ ἐχρῆν τὸν ἀμαθέστατον. Ὡς δὲ ἠρωτᾶτο ἐκεῖνος, ᾧ τὴν πρεσβείαν προσέφερον, ἔφη· Τῷ τρόπῳ τῶν παρακαλούντων προεσχηκέναί, οὐ τῷ λόγῳ, τῇ πολιτεία πεπεισθαι, οὐ τῇ εὐγλωττία. Εἰ τοίνυν ὁ θίος τοῦ λόγου περιγίνεται 15 καὶ ἡ γνώμη τῆς γλώττης, πρῶτον τὴν γνώμην, εἶτα τὴν γλῶτταν κοσμητέον. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς ταῦτα γεγενῆσθαι, εἰς τὴν ὀμηρικὴν πρεσβείαν, ἣν αἰεὶ ἐπὶ γλώττης ἔχεις, τὸν νοῦν παράπεμψον, ἔνθα ὁ μὲν Ἰθακήσιος, δεινότατος ὢν, πλέον παρώξυνε τὸν Πηλέως, ὁ δὲ ἥττον δεινός, ὁ παιδαγωγός φημι, κατεπράυνεν, ὁ δὲ Τελαμώνιος, 20 ὁ λίαν ἡμεληκῶς τοῦ λέγειν, ἔπεισε. Καὶ δεδύνηται μὲν ὁ Τελαμώνιος τοσοῦτον, ὅσον ἐχρῆν τὸν Λαέρτου, ἔπαθε δὲ οὗτος, ὅπερ ἐχρῆν ἐκεῖνον.

ΥΜΕ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ὅτι τῇ μὲν ἀρετῇ στέφανος, τῇ δὲ κακίᾳ τιμωρία ἀπόκειται.

25 Τὴν ἑαυτοῦ γνώμην σαφῶς εἰπεῖν βούλομαι. Εἰ δέ τις ὑπερβολικῶς εἰρηῆσθαι δόξει, δοκεῖτω. Οἱ γὰρ τῆς ἀρετῆς ἐρασταὶ μαρτυρήσουσι τῷ ῥηθησομένῳ. Φημὶ τοίνυν, εἰ μὲν τῇ ἀρετῇ τιμωρία, τῇ δὲ κακίᾳ στέφανος ἀπέκειτο, ἥδιστ' ἂν δίκην δέδωκα φιλάρετος ὢν, ἢ ἐστέφθην κακίας ὢν ἐραστής. Οὕτως ἢ μὲν κακία, κἂν 30 στέφανον προξενοίῃ, πάσης μοι τιμωρίας δοκεῖ χαλεπωτέρα εἶναι, ἢ δὲ ἀρετῇ τιμαλφεστέρα, κἂν τιμωρίας μὴ ἀμοιροίῃ. Ἡ μὲν οὖν

σιμὸ ὡς χαλινό, ἐνῶ τῆς λύπης γίνονται ἀνώτεροι, κολάζοντας τὴν ὑπερβολή της.

444. ΣΤΟΝ ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΑ

“Οτι ὁ ὀρθὸς τρόπος ζωῆς νικᾷ τὸν λόγο καὶ ἡ γνώμη τὴ γλῶσσα, καὶ πρέπει πρῶτα τὴ γνώμη νὰ στολίζουμε καὶ μετὰ τὴ γλῶσσα.

“Ἐχω δεῖ κάτι πρωτόκουστο, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ κανεὶς εὐκόλα νὰ τὸ ἀποδεχθεῖ, ἂν δὲν μάθει ἀκριδῶς τὸ πρᾶγμα. Ἐνῶ τρεῖς φίλοι παρακαλοῦσαν κάποιον γιὰ ἓνα πρᾶγμα, ὁ πιὸ ἱκανὸς στὸν λόγο τὸν ἐρέθιζε περισσότερο, ὁ λιγώτερο ἱκανὸς τὸν κατεπράϊνε, ἐνῶ ὁ ἀγροῖκος στὸ νὰ ὀμλεῖ τὸν ἔπεισε. Ἔτσι ὁ ἀμαθὴς κατόρθωσε αὐτὸ πού ἔπρεπε νὰ κάνει ὁ πιὸ ἱκανὸς στὸ λόγο, καὶ ὁ λαλίστατος ἔπαθε αὐτὸ πού ἔπρεπε νὰ πάθει ὁ ἀμαθέστατος. Ὅταν λοιπὸν ρωτήθηκε ἐκεῖνος, μὲ ποιὸ τρόπο πρόσφερε τὴ μεσολάβησή του, ἀπάντησε: Γνωρίζοντας ἀπὸ πρὶν τὸν τρόπο αὐτῶν πού παρακαλοῦν, καὶ ὄχι τὸν λόγο, ὅτι πείθονται οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴ συμπεριφορὰ, καὶ ὄχι μὲ τὴν εὐγλωττία. Ἐφόσον λοιπὸν ὁ ὀρθὸς τρόπος ζωῆς νικᾷ τὸν λόγο, καὶ ἡ γνώμη τὴ γλῶσσα, πρέπει νὰ στολίζουμε πρῶτα τὴ γνώμη καὶ ὕστερα τὴ γλῶσσα. Ἄν ὅμως δὲν πιστεύεις ὅτι αὐτὰ ἔχουν γίνει, φέρε στὸν νοῦ σου τὴν ὀμηρικὴ πρεσβεία, τὴν ὁποία ἔχεις διαρκῶς στὴ γλῶσσα σου, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἰθακήσιος, πού ἦταν πιὸ ἱκανὸς στὸ λόγο, ἐξόργισε περισσότερο τὸν γιὸ τοῦ Πηλέα, ὁ λιγώτερο ἱκανός, δηλαδή ὁ παιδαγωγός, τὸν καταπράϊνε, ἐνῶ ὁ Τελαμώνιος, πού εἶχε παραμελήσει τὸν τρόπο νὰ μιλᾷ, τὸν ἔπεισε. Καὶ κατόρθωσε βέβαια ὁ Τελαμώνιος τόσο πολὺ νὰ τὸν πείσει, ὅσο ἔπρεπε ὁ γιὸς τοῦ Λαέρτη, ἐνῶ αὐτὸς ἔπαθε αὐτὸ πού ἔπρεπε νὰ πάθει ἐκεῖνος.

445. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι γιὰ τὴν ἀρετὴ ἐπιφυλάσσεται στεφάνι, ἐνῶ γιὰ τὴν κακία τιμωρία.

Θέλω νὰ πῶ καθαρὰ τὴ γνώμη μου, καὶ ἂν κάποιος νομίσει ὅτι εἶναι ὑπερβολικὰ αὐτὰ πού θὰ πῶ, ἅς νομίζει. Γιατὶ οἱ ἐραστὲς τῆς ἀρετῆς θὰ ἐπιβεβαιώσουν αὐτὸ πού θὰ πῶ. Λέγω λοιπὸν ἐὰν τὴν ἀρετὴ τὴν περιμένει τιμωρία, καὶ τὴν κακία στεφάνι, εὐχαρίστως θὰ δεχόμενοι τὴν τιμωρία ὄντας φιλάρετος, παρὰ τὸ στεφάνωμα, ὄντας ἐραστής τῆς κακίας. Ἔτσι ἡ κακία, καὶ ἂν ἀκόμη προξενεῖ στεφάνι, μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι πιὸ φοβερὴ ἀπὸ κάθε τιμωρία, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ εἶναι πολυτιμότερη, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τιμωρία. Αὕτῃ λοιπὸν ἡ ὑπερβολὴ πού εἶπα, ὅπως θὰ

εἰρημένη μοι ἦδε ὑπερβολή, ὡς φαῖέν τινες, ὧδε ἔχει καὶ ἄλλοις ἔχέτω. Εἰ δὲ καὶ πάντως τῇ μὲν ἀρετῇ στέφανος, τῇ δὲ κακίᾳ τιμωρία ἀπόκειται, τί ἐστὶ τὸ πείσαν σε εἰς τὸν πυθμένα τῆς κακίας καταποντῶσαι σαυτόν; ἡδέως ἂν σου πυθοίμην ἐγώ.

5 ΥΜΣ'.— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ
Συμβουλευτική.

Ἀνθρώπιον φαῦλον καὶ βδελυρὸν καὶ κίβδηλον καὶ τί γὰρ οὐ τῶν αἰσχυρῶν καλέσας ἐν τοῖς αὐτοῖς γράμμασι Ζώσιμον, ἀληθῆ μὲν λέγεις, δέδοικα δὲ μὴ καὶ αὐτὸς μικρὸν ὕστερον τοιοῦτος εὐρε-
10 θείης Ἐκεῖνα γάρ, ὡς φασί τινες, ἤρξω πράττειν, ἃ ἐκεῖνος πράττων εἰς ἀνήκεστον ἀναληγσίαν τετελεύτηκε.

ΥΜΖ'.— ΜΩΣΕΩ ΔΙΑΚΟΝΩ
Περὶ πλούτου.

Ἐν μόνον καλὸν ἔχειν μοι δοκεῖ ὁ πλοῦτος, ὅτι τοῖς μάλιστα
15 φιλοῦσιν αὐτὸν κινδύνους ἐξαισίους ἀποτίκτει.

ΥΜΗ'.— ΖΗΝΩΝΙ
Ἐγκωμιαστική.

Ὁ βούλομαι συντόμως φραῖσαι περὶ τοῦ πάντα ἀρίστου Ἐρ-
μογένους τοῦ ὄντως ἐπισκόπου, τοῦτό ἐστίν· ὅτι τοσοῦτον ἀρετῇ
20 τοὺς ἄγαν εὐδοκίμους παριών, ὅσον ἐκεῖνοι τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὡς μηδὲν μέγα διαπραπτόμενος, οὕτω διάκειται, οὕτως ᾤθη δεινὴ τὴν ταπεινοφροσύνην, ὥσπερ φρούριον ἢ φυλακτήριον τῶν ἄλλων κατορθωμάτων ἔχειν.

ΥΜΘ'.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ
25 Ὅτι μήτε οἱ ἄριστοι διαβαλλόμενοι δυσχεραινέτωσαν,
μηθ' οἱ κάκιστοι ἐγκωμιαζόμενοι ἀγαλλέσθωσαν.

Ὡσπερ ἔνια τῶν ἐγκλημάτων εἶωθεν ἄπιστα ποιεῖν ὁ τῶν κρι-
νομένων θίος, εὐδόκιμος ὢν καὶ λαμπρός, οὕτως ἔνια τῶν ἐγκω-
μίων πέφυκεν ἄπιστα ποιεῖν ὁ τῶν ἐγκωμιαζομένων τρόπος, σκαι-
30 ὅς ὢν καὶ φαῦλος. Εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν μηδὲν λόγου ἄξιον ποιεῖν ἐθελόντων, χαίρουσι μὲν ταῖς διαβολαῖς, δυσ-

ἔλεγον μερικοί, ἔτσι ἔχει, καὶ εἶναι ἀρκετή. Ἐὰν ὅμως ὀπωσδήποτε τὴν ἀρετὴ τὴν περιμένει στεφάνι, καὶ τὴν κακία τιμωρία, μὲ εὐχαρίστηση ἐγὼ θὰ σὲ ἐρωτοῦσα, τί εἶναι ἐκεῖνο πού σὲ ἔπεισε νὰ καταποντίσεις τὸν ἑαυτό σου στὸν πυθμένα τῆς κακίας;

446. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Συμβουλευτική.

Ἀνθρωπάριο φαῦλο καὶ βδελυρὸ καὶ κίβδηλο καὶ τί ἄλλο ἀπὸ τὰ αἰσχροῦ δὲν ὀνόμασες στὰ γράμματά σου τὸν Ζώσιμο, λέγοντας βέβαια τὴν ἀλήθεια, φοβᾶμε ὅμως μήπως καὶ σὺ λίγο ἀργότερα βρεθεῖς νὰ εἶσαι τέτοιος. Γιατί, ὅπως λένε μερικοί, ἄρχισες νὰ κάνεις αὐτὰ πού, κάνοντάς τα ἐκεῖνος, κατέληξε σὲ ἀνεπανόρθωτη ἀναισθησία.

447. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΜΩΥΣΗ

Γιὰ τὸν πλοῦτο.

Ἐνα καλὸ νομίζω πὼς ἔχει γιὰ μένα ὁ πλοῦτος, ὅτι σ' αὐτοὺς πού τὸν ἀγαποῦν πάρα πολὺ γεννᾶ τεράστιους κινδύνους.

448. ΣΤΟΝ ΖΗΝΩΝΑ

Ἐγκωμιστική.

Αὐτὸ πού θέλω νὰ πῶ μὲ συντομία γιὰ τὸν ἄριστο σὲ ὅλα Ἑρμογένη, τὸν πραγματικὸ ἐπίσκοπο, εἶναι τὸ ἔξις ὅτι, ἂν καὶ ξεπερνᾶ τόσο πολὺ στὴν ἀρετὴ τοὺς πολὺ εὐδόκιμους, ὅσο ἐκεῖνοι ξεπερνοῦν ὅλους τοὺς ἄλλους, συμπεριφέρεται ἔτσι σὰν νὰ μὴ ἔχει κάνει τίποτε τὸ μεγάλο, πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ ἔχει τὴν ταπεινοφροσύνη, σὰν φρούριο ἢ φυλακτῆριο τῶν ἄλλων κατορθωμάτων του.

449. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

Ὅτι οὔτε οἱ ἄριστοι κατηγοροῦμενοι πρέπει νὰ δυσανασχετοῦν, οὔτε οἱ κακοὶ νὰ χαίρονται ὅταν ἐγκωμιάζονται.

Ὅπως μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα ὁ βίος αὐτῶν πού κρίνονται συνήθως τὰ θεωρεῖ ἀπίστευτα, ἐνῶ εἶναι λαμπρὸς καὶ δοκιμασμένος, ἔτσι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐγκώμια ἀπὸ τὴ φύση τους τὰ κάνει ἀπίστευτα ὁ τρόπος αὐτῶν πού ἐγκωμιάζονται, ὁ ὁποῖος εἶναι βάνανσος καὶ αἰσχροῦς. Μολονότι βέβαια πολλοὶ ἄνθρωποι, πού δὲν θέλουν νὰ κάνουν τίποτε τὸ ἀξιόλογο, χαίρονται μὲ τίς συκοφαντίες καὶ δυσανασχετοῦν γιὰ τὰ ἐγκώμια

χεραίνουσι δὲ ἐπὶ τοῖς ἐγκωμίοις (τὰς μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτῶν
 ἠγοῦνται λέγεσθαι, τῶν δὲ οὐδέποτε ἀπολαῦσαι προσδοκῶσιν),
 ἀλλ' οὖν γε οἱ τὴν ἀρετὴν ἐστεμμένοι, τοὺς μὲν ἀρίστους ἐφ' οἷς οὐ
 συνίασι διαβαλλομένους, καὶ πρὸ διαγνώσεως ἀπαλλάττουσι τῶν
 5 ἐγλημάτων, τοὺς δὲ φαύλους, εἰ πρὸς χάριν ἐγκωμιασθεῖεν, ἀναξί-
 οὺς εἶναι τῶν ἐπαίνων νομίζουσιν, οὐκ ἀπὸ τῶν λεγομένων, ἀλλ'
 ἀπὸ τῶν πραττομένων τὰς ψήφους φέροντες. Οὐκοῦν μήτε οἱ ἀρι-
 στοὶ διαβαλλόμενοι δυσχεραίνέτωσαν (οὐδὲν γὰρ πρὸς τὰ λεγόμε-
 να), μηθ' οἱ κάκιστοι ἐγκωμιαζόμενοι ἀγαλλέσθωσαν. Ἀλλότρια
 10 γὰρ αὐτῶν ἐστὶ τὰ ἐγκώμια.

ΥΝ.— ΗΡΑΚΛΕΙΩ

Περὶ πλούτου, καὶ ὅτι πλοῦτος μέγιστός ἐστιν
 οὐ πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλούτου.

Πόσοι, τοῦ πλείονος ἐπιθυμήσαντες, τοῦ παντός ἐξέπεσον, καὶ
 15 τὰ περιττὰ συναγαγόντες, καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπώλεσαν, καὶ ὑπερ-
 βάντες τοὺς νενομισμένους ὄρους, καὶ τῶν μετρίων ἐγυμνώθησαν;
 Χρὴ οὖν περικόπτειν τὰ περιττὰ, ἵν' ἐν τοῖς ἀναγκαίοις πλουτῶ-
 μεν. Οὐ γὰρ πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλούτου, πλοῦτός
 ἐστὶ μέγιστος.

20

ΥΝΑ'.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι οὐ ταυτὸν τὸ ὑποπτευθῆναι
 τῷ ἀλῶναι.

Οὐ ταυτόν, ὃ θαυμάσιε, τὸ ὑποπτευθῆναι τῷ ἀλῶναι. Τὸ μὲν
 γὰρ καὶ κατὰ τοῦ μὴ δράσαντος λέγεται, τὸ δὲ κατὰ τοῦ φωραθέν-
 25 τος. Εἰ δὲ Εὐσέβιος, ὡς φῆς, τοὺς μὲν μάτην ὑπονοουμένους καὶ
 διαβαλλομένους ἐξοστρακίζει, τοὺς δὲ ἀλόντας μείζονος ἀξιοῖ
 βαθμοῦ, πῆ μὲν κολακείαις πειθόμενος, πῆ δὲ χρημάτων ὀρεγόμε-
 νος, μὴ θαυμάσης. Εἰ μὲν γὰρ τ' ἄλλα πάντα κατὰ λόγον αὐτῷ
 ἐπράττετο, ἴσως κὰν τοῦτο διορθώσεως ἠξίωσεν, εἰ δὲ πάντα δρᾶν
 30 ἂ δρᾶν οὐ θέμις, καὶ τοῦτο ἄξιον ὄν τῶν αὐτοῦ τρόπων, μηδένα
 ξενίζέτω.

(γιατι νομιζουν οτι οι συκοφαντιες λεγονται και εναντιον αυτων, ενω τους επαίνους δεν περιμένουν να τους απολαύσουν ποτέ), ἀλλ' ὅμως αὐτοὶ ποὺ εἶναι στεφανωμένοι μετὰ τὴν ἀρετὴν, τοὺς ἀριστοὺς, γι' αὐτὰ ποὺ δὲν τὰ γνωρίζουν, καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξακριβωσὴν ἀκόμα τοὺς ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τῆς κατηγορίας, ἐνῶ τοὺς διεφθαρμένους, καὶ ἂν ἀκόμα ἐγκωμιαστοὺν χαριστικά, τοὺς θεωροῦν ὅτι εἶναι ἀνάξιοι τῶν ἐπαινῶν, διατυπώνοντας τῆς γνώμης τους ὅχι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέγονται, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ γίνονται. Ἐπομένως οὔτε οἱ ἀριστοὶ, ὅταν συκοφαντοῦνται νὰ δυσανασχετοῦν (γιατι δὲν ἀφοροῦν αὐτοὺς τὰ λεγόμενα), οὔτε οἱ κἀκιστοὶ ὅταν ἐγκωμιάζονται νὰ χαίρονται, γιατι τὰ ἐγκώμιά τους εἶναι ξένα πρὸς αὐτοὺς.

450. ΣΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Γιὰ τὸν πλοῦτο, καὶ ὅτι πλοῦτος μέγιστος εἶναι ὅχι τὸ νὰ ἔχει κανεὶς πλοῦτο, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ χρειάζεται πλοῦτο.

Πόσοι, ἐπειδὴ ἐπιθύμησαν τὰ πολλὰ, ἐξέπεσαν ἀπὸ ὅλα καὶ ἐνῶ συγκέντρωσαν τὰ περιττά, ἔχασαν καὶ τὰ ἀπαραίτητα, καὶ ξεπερνώντας τὰ νόμμου ὅρια, ἀπογυμνώθηκαν καὶ ἀπὸ τὰ μέτρια; Πρέπει λοιπὸν νὰ περικόπτουμε τὰ περιττά, γιὰ νὰ πλουτίζουμε στὰ ἀπαραίτητα. Γιατι μέγιστος πλοῦτος εἶναι ὅχι τὸ νὰ ἔχουμε πλοῦτο, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ πλοῦτο.

451. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

Ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ νὰ μᾶς ὑποπτευθοῦν γιὰ κάτι καὶ τὸ νὰ συλληφθοῦμε νὰ κάνουμε κάτι.

Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο, θαυμάσιε, τὸ νὰ μᾶς ὑποπτευθοῦν γιὰ κάτι, καὶ τὸ νὰ συλληφθοῦμε νὰ κάνουμε κάτι. Γιατι τὸ πρῶτο λέγεται καὶ ἐναντιὸν ἐκείνου ποὺ δὲν ἔκανε αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο κατηγορεῖται, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἐναντιὸν αὐτοῦ ποὺ συνελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ἐὰν λοιπὸν, ὅπως λές, ὁ Εὐσέβιος ἐκείνους ποὺ ἄδικα κρίνονται ὑποπτοὶ καὶ διαβάλλονται τοὺς ἀπομακρύνει, ἐνῶ αὐτοὺς ποὺ συλλαμβάνονται ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς κρίνει ἄξιους μεγαλυτέρου βαθμοῦ, ἄλλοτε πειθόμενος μετὰ κολακείας καὶ ἄλλοτε παίρνοντας χρήματα, μὴν ἀπορήσεις. Γιατι, ἐὰν ὅλα τὰ ἄλλα γίνονταν ἀπὸ αὐτὸν λογικά, ἴσως καὶ αὐτὸ νὰ τὸ θεωροῦσε ἄξιο διορθώσεως, ἐφόσον ὅμως κάνει ὅλα ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ κάνει, καὶ αὐτὸ ποὺ εἶναι ἄξιο τῶν τρόπων του νὰ μὴ ξενίζει κανένα.

ΥΝΒ'.- ΠΑΥΛΩ

“Οτι οὐ χρὴ πάντα εἶδέναι.

Οὐ πάντως ὁ πολλὰς ἐπιστήμας ἢ τέχνας μεμαθηκώς, οὐδ' ἂν πάντων ἀνθρώπων εὐφύεστατος ἢ ἑκάστην αὐτῶν εἰς ἄκρον τὴν
5 ἄσκησιν καὶ τὴν μελέτην τῆς πρώτης τέχνης ἀναλωθῆναι, εἰς ἄλ-
λης τέχνης ἀνάληψιν δαπανωμένου, ἀλλὰ πλεονεκτεῖ μὲν τῷ πολ-
λὰς εἶδέναι, ἀντιπλεονεκτεῖται δὲ παρ' ἑκάστου τῶν μίαν τέχνην
εἰς ἄκρον ἠσκηκότων. Μὴ τοίνυν μηδ' αὐτὸς πάντα εἶδέναι θέλε,
ἐκ γὰρ τούτου τὸ μηδὲν ἀκριδῶς εἶδέναι περὶ ἕκαστον γίνεται,
10 ἀλλὰ πρὸς ἓνα βλέπων σκοπόν, ἐκεῖ τεῖνον τὸ ὄμμα τῆς διανοίας.
Οὕτω γὰρ περιέση τοῦ πράγματος.

ΥΝΓ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι χρὴ εὐφημον ἔχειν καὶ σεμνὴν τὴν γλῶτταν.

Εὐφημον μὲν ἔχειν χρὴ καὶ σεμνὴν τὴν γλῶτταν, ἐπειδὴ δὲ
15 τοὺς εἰς αὐτὸν τῆς κακίας τὸν πυθμένα νεναυαγηκότας ἀνιμᾶσθαι
χρὴ, ἀτοπώτατον δὲ δοκεῖ τὸν ἄλλους ἀναστῆσαι βουλόμενον, αὐ-
τὸν καταπίπτειν. Ὡς ἂν οἷός τε τυγχάνει, δίκαιος ἂν εἴη περιστέλ-
λειν τὴν τῶν πραγμάτων αἰσχρότητα τῇ τῶν λέξεων σεμνότητι, ἵνα
μὴ, ἐπιστύψαι ἐκείνους βουλόμενος, τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν καταρ-
20 ρυπαῖνοι, μηδέ, ἀπαλλάξαι μολυσμοῦ ἐθέλων, αὐτὸς μολύνοιτο. Εἰ
δὲ φαίης, ὅτι οὐ δυνατόν ἐστίν καὶ σεμνὸν εἰπεῖν καὶ καθάψασθαι
τοῦ ἀκούοντος, φαίην, ὅτι ὁ τοῦ μετρίου ἐλέγχου καταφρονῶν,
οὗτος καὶ τοῦ ἀμέτρου καὶ γυμνοῦ πλέον ὀλιγωρήσειεν. Εἰ γὰρ ἡ
προότης τοῦ λέγοντος καὶ ἡ τῆς λέξεως σεμνότης οὐκ ὠφελεῖ, σχο-
25 λῆ γε γυμνὴ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ ἢ προφορὰ ὠφελήσει.

ΥΝΔ'.- ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

“Οτι, ὁ ἐπινοεῖ τις πολλάκις εἰς ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ,
τοῦτο εὐρίσκεται χαλεπωτάτων αἴτιον συμφορῶν.

Πολλάκις ὁ ἐπινοεῖ τις εἰς ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ, τοῦτο εὐρίσκε-
30 ται χαλεπωτάτων αἴτιον συμφορῶν. Καὶ ἵνα τὰ ἄλλα παρῶ, ἔν, δι'
οὗ τὰ πάντα μηνύσω, λέξω. Μιθριδάτης, ὡς φασιν, ὁ Παρθυέων
καὶ ἄλλων πολλῶν ἐθνῶν βασιλεύσας, ἐπὶ μέγα δυνάμειος προελ-

452. ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ θέλουμε νὰ τὰ γνωρίζουμε ὅλα.

Αὐτὸς ποὺ ἔχει μάθει πολλές ἐπιστῆμες ἢ τέχνες, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐξυπνότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δὲν γνωρίζει ὅπωςδήποτε τὴν κάθε μὰ ἀπὸ αὐτὲς σὲ ὑψιστο βαθμό, ἐπειδὴ ὁ χρόνος ποὺ ἔπρεπε νὰ διατεθεῖ στὴν ἀσκησι καὶ στὴ μελέτη τῆς πρώτης τέχνης διατέθηκε στὴν ἐκμάθησι τῆς ἄλλης τέχνης, ἀλλ’ ὅμως πλεονεκτεῖ στὸ ὅτι γνωρίζει πολλές, καὶ μειονεκτεῖ ἀπὸ τὸν καθένα ποὺ ἔχει ἀσκηθεῖ σὲ μὰ μόνο τέχνη σὲ ὑψιστο βαθμό. Νὰ μὴ θέλεις λοιπὸν οὔτε σὺ νὰ τὰ γνωρίζεις ὅλα, γιὰτι ἀπὸ αὐτὸ προέρχεται τὸ ὅτι δὲν γνωρίζουμε ἀκριβῶς τίποτε γιὰ τὸ καθένα, ἀλλὰ ἀποβλέποντας σὲ ἓνα σκοπὸ, στρέψε ἐκεῖ τὸ μάτι τοῦ νοῦ σου. Γιὰτι ἔτσι θὰ γίνεις κάτοχος τοῦ ἀντικειμένου.

453. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ ἔχουμε γλυκόφωνα καὶ σεμνὴ τὴ γλώσσα.

Πρέπει βέβαια νὰ ἔχεις γλυκόφωνα καὶ σεμνὴ τὴ γλώσσα, ἐπειδὴ ὅμως πρέπει νὰ ἀνασύρεις αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ναυαγήσει μέσα στὸν ἴδιο τὸν πυθμένα τῆς κακίας, φαίνεται ἄτοπο, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ σηκώσει τοὺς ἄλλους, νὰ πέσει ὁ ἴδιος. “Ὅποιος λοιπὸν εἶναι τέτοιος, πρέπει νὰ περικόψει τὴν αἰσχρότητα τῶν πραγμάτων μὲ τὴ σεμνότητα τῶν λόγων, ὥστε, θέλοντας νὰ ψέξει ἐκείνους, νὰ μὴ καταρρυπᾶνει τὴ δική του γλώσσα, οὔτε, θέλοντας νὰ ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸν μολυσμὸ, νὰ μολυνθεῖ ὁ ἴδιος. “Ἄν ὅμως πεῖς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ σεμνὰ νὰ μιλῆσει κανεὶς, καὶ νὰ ψέξει αὐτὸν ποὺ τὸν ἀκούει, θὰ ἔλεγα, ὅτι αὐτὸς ποὺ περιφρονεῖ τὸν μέτριο ἔλεγχο, αὐτὸς θὰ ἀδιαφορήσει περισσότερο καὶ γιὰ τὸν ἄμετρο καὶ τὸν ἀπερίφραστο. Γιὰτι ἐὰν ἡ πραότητα τοῦ ὁμιλητῆ καὶ ἡ σεμνότητα τοῦ ὕφους δὲν ὠφελεῖ, εἶναι ζήτημα ἂν θὰ τὸν ὠφελήσει καὶ ἡ χωρὶς περιστροφῆς ὁμιλία ποὺ ἔγιναν ἀπὸ αὐτόν.

454. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΑ

“Οτι, αὐτὸ ποὺ πολλές φορὲς ἐπινοεῖ κάποιος πρὸς ἀσφάλειά του, αὐτὸ τοῦ γίνεται αἰτία φοβερῶτατων συμφορῶν.

Πολλὲς φορὲς αὐτὸ ποὺ ἐπινοεῖ κάποιος γιὰ τὴν ἀσφάλειά του, αὐτὸ γίνεται αἴτιο φοβερῶτατων συμφορῶν. Καὶ γιὰ νὰ παραλείψω τὰ ἄλλα, θὰ πῶ ἓνα, μὲ τὸ ὅποιο θὰ τὰ ἐξηγήσω ὅλα. Ὁ Μυθριδάτης, ὅπως λένε, ποὺ ἦταν βασιλιάς τῶν Πάρθων καὶ πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ ἀπέκτησε μεγά-

θῶν καὶ πλούτῳ κομῶν καὶ συμμαχία καὶ εἰς αὐτὸν ἐλάσας τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας τὸν ὄρον, φοβηθεῖς μὴ δηλητηρίῳ ἀναιρεθείῃ, ἀλεξιφάρμακον ἑαυτῷ κατεσκευάσεν. Μεταβαλοῦσης οὖν αὐτῷ τῆς εὐημερίας, εἰς τοσαύτην ἤλθεν ἀνάγκην, ὡς εἰς φαρμα-
 5 κοποιίαν τραπῆναι. Ὡς δὲ οὐδὲν ἦννευ (ἔτυχε γάρ, ὡς ἔφην, πρόπομα πρὸς πᾶν φάρμακον ἀνδροφόνον ἀλεξιφάρμακον προπιῶν, ὥστε μὴ τὰ δηλητήρια αὐτὸν βλάβαι, οὐ προκατειληφυῖα ἢ δύναμις, τὸν ἐκ τοῦ δηλητηρίου ἰὸν οὐκ εἶασε κρατῆσαι), τί οὖν τουντεῦθεν; Τινὰ τῶν δορυφόρων ἑαυτοῦ καὶ σκηπτούχων
 10 ἐφελκυσάμενος, κελεύει πατάξαι καιρίαν εἰς τὸ στέρον τῷ ἀκινάκῃ, ὃς δὲ πατάξας ἀνεῖλεν. Οὕτως οὐδὲν ἐκείνον ὠφέλησεν ἢ δόξασα αὐτῷ ἀσφάλεια. Παρ' ἐχθρῶν γὰρ τοῦτο πείσεσθαι προσδοκήσας καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀλεξιφαρμάκῳ χρησάμενος, οὐδὲ βουλόμενος ἀποθανεῖν ἠδυνήθη, ἕως ἂν τὸ ξίφος κατὰ τοῦ στέρου
 15 νου διηλάθῃ. Χρὴ οὖν μηδὲν τοιοῦτον ἐννοεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἀπλότητι μᾶλλον προσκείμενον καὶ τῇ θεῖα προνοίᾳ ἐπιτρέποντα τὰ καθ' ἑαυτόν.

ΥΝΕ'.- ΑΜΠΕΛΙΩ ΚΟΜΗΤΙ

20 Ὅτι τὸ νομίμως ἄρχειν ποιεῖ τὸ νομίμως ἤρχθαι.

Οὐδὲν οὕτως ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὡς τὸ νομίμως ἤρχθαι. Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἐν ἡγεμόσιν, οἱ δ' ἐν τῷ ἰδιωτεύειν καὶ πρωτοστατεῖν πρόχειροι, καὶ πρὸς τὸ ἄρχεσθαι ἀνεπιτηδεῖοι, οὗτοι καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνεπιτηδειότατοι.

25 ΥΝΣ'.- ΔΗΜΩ ΠΗΛΟΥΣΙΩ

Ἀνακοίνωσις τῆς ὑπὲρ αὐτῶν μεσολαβήσεως πρὸς τὸν ἄρχοντα.

Ἀσμένως ἐδέξατο τὴν πρεσβείαν ὁ τὴν ἀρχὴν ὑμῶν λαχών. Καὶ πάλαι γὰρ ὠρμημένος ἦκειν καὶ τὰ καθ' ὑμᾶς ἐν ἀμείνονι ὄψει καταστήσαι, τὴν ἡμετέραν ἀνέμενε γνώμην, ἧς λαβόμενος,
 30 ὡς αὐτόκλητος μᾶλλον, ἢ ὡς κεκλημένος ἀφίξεται.

λη δύναμη, καὶ ὑπερηφανευόταν γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὴ συμμαχία, καὶ εἶχε φτάσει στὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς ἀνθρώπινης εὐημερίας, ἐπειδὴ φοβήθηκε μήπως σκοτωθεῖ μὲ δηλητήριο, κατασκεύασε ἓνα ἀντίδοτο γιὰ τὸν ἑαυτό του. "Ὅταν λοιπὸν ἄλλαξε γι' αὐτὸν ἡ κατάστασις τῆς εὐημερίας, ἔφτασε σὲ τόσο μεγάλη ἀνάγκη, ὥστε νὰ προσφύγει στὴ χρῆσις φαρμάκων. Ἐπειδὴ ὅμως τίποτε δὲν πετύχαινε μὲ αὐτὰ (ἀφοῦ, ὅπως εἶπα, εἶχε προηγουμένως πιεῖ ἓνα ἀντίδοτο γιὰ κάθε φάρμακο θανατηφόρο, γιὰ νὰ μὴ τὸν βλάψουν τὰ δηλητήρια, καὶ εἶχε προενεργήσει ἡ δύναμις τοῦ ἀντιδότου, ποὺ δὲν ἄφησε τὸ δηλητήριο νὰ ἐνεργήσῃ), τί ἔκανε λοιπὸν στὴ συνέχεια; Ἄφοῦ κάλεσε κοντὰ του ἓναν ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακούς του καὶ ἀξιωματοῦχο, τὸν διέταξε νὰ τὸν χτυπήσῃ στὸ πιὸ εὐαίσθητο σημεῖο τοῦ στέρνου του μὲ τὸν ἀκινάκη⁸, καὶ χτυπώντας τον ἐκεῖνος τὸν σκότωσε. Ἔτσι δὲν τὸν ὠφέλησε καθόλου ἐκεῖνον αὐτὸ ποὺ θεώρησε ὡς ἀσφάλειά του. Γιατί, ἐνῶ περίμενε νὰ τὸ πάθει αὐτὸ ἀπὸ ἐχθρούς, καὶ γι' αὐτὸ εἶχε πάρει καὶ τὸ ἀντίδοτο, οὔτε ὅταν θέλησε νὰ πεθάνει μπόρεσε, μέχρι ποὺ τὸ ξίφος διαπέρασε τὸ στέρνο του. Πρέπει λοιπὸν τίποτε παρόμοιο νὰ μὴ σκέπτεσαι, ἀλλὰ νὰ ζεῖς ἀφοσιωμένος μᾶλλον στὴν ἀπλότητα καὶ ἀναθέτοντας στὴ θεία πρόνοια ὅλα ὅσα σὲ ἀφοροῦν.

455. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΑΜΠΕΛΙΟ

Τὸ νὰ κυβερνᾷ κανεὶς νόμιμα πετυχαίνεται μὲ τὸ νὰ ἔχει κυβερνηθεῖ αὐτὸς νόμιμα.

Τίποτε δὲν συντελεῖ τόσο πολὺ σὲ κάποιον νὰ κυβερνᾷ νόμιμα, ὅσο τὸ νὰ ἔχει κυβερνηθεῖ νόμιμα. Γιατί αὐτὸς ποὺ εἶναι καλὸς στοὺς ὑπηκόους, θὰ εἶναι καλὸς καὶ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ καὶ ὡς ἰδιῶτες καὶ πρωτοστάτες ἦταν ἀπροετοιμαστοὶ καὶ ἀπροσάρμοστοι στὸ νὰ ἄρχονται, αὐτοὶ καὶ στὴν ἐξουσία εἶναι οἱ πλέον ἀκατάλληλοι.

456. ΣΤΟΝ ΛΑΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ

Ἀνακοίνωσις τῆς μεσολάβησής του στὸν ἄρχοντα ὑπὲρ αὐτῶν.

Μὲ μεγάλη χαρὰ δέχθηκε τὴ μεσολάβησή μου αὐτὸς ποὺ ἔλαχε νὰ σᾶς ἐξουσιάζει. Ἄλλωστε καὶ παλαιότερα εἶχε τὴν πρόθεσις νὰ ἔρθῃ καὶ νὰ δεῖ τὰ προβλήματα σας νὰ μεταβάλλονται πρὸς τὸ καλύτερο, ἀλλὰ περίμενε τὴ δική μου γνώμη, τὴν ὁποία ἔλαβε, καὶ θὰ ἔρθῃ ὡς ἀπροσκάλεστος μᾶλλον, παρὰ ὡς καλεσμένος.

8. Κοντὸ καὶ πλατὺ περσικὸ ξίφος.

ΥΝΖ'.- ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Συστατική μετὰ παρακλήσεως, ὅπως ὁ κομίζων τὴν ἐπιστολὴν ἀσκητῆς τύχη τῆς δεούσης παρ' αὐτοῦ φροντίδος.

5 Ὁ τῆ σῆ θεοσεβεία προσφέρων τουτὶ τὸ γράμμα, αὐταρκῶς οἴκαδε καὶ καθ' ἑαυτὸν ὡς παρὰ παιδοτρίβου ἀσκηθεὶς, καὶ ῥώμην καὶ τέχνην ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ἀγῶσιν οὐ μικρὰν συλλεξάμενος, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν ἔρημον, τοῖς κηρύγμασιν ἑαυτὸν ὑποθήσων τοῖς Ὀλυμπιακοῖς καὶ τὰ περὶ ψυχῆς Ὀλύμπια ἀγωνισόμενος
10 Δείκνυε τοίνυν αὐτῷ δι' ὧν πράττεις τοὺς τῶν παλαισμάτων νόμους, ἵνα μήτε ἐξαγώνιος γενόμενος διαμάρτοι τοῦ σκοποῦ, μήτε εἰς τοὺς ἀγῶνας καταστάς ἡττηθείη, ἀλλ' εὐδόκιμος ἀποφανθείς, στεφάνων καὶ ἀναρρήσεων ἀξιωθείη.

15 ΥΝΗ'.- ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤΗ

Ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ σοφιστοῦ Ἀρποκραῖ μετ' ἐγκωμίων πλεκομένη.

Ἀρποκραῖς, ὁ τρόπων μᾶλλον ἢ λόγων παιδευτής, ὁ τῆ θρησκεία διαφερόντως ἀνακειόμενος (ᾧ ὄνομα μὲν ἦν σοφιστής, ὁ δὲ
20 βίος ἐκ φιλοσοφίας ἀκιδόδηλος), ὁ μὴ πλῆθος νέων περιῶν καὶ θηρεύων, ἀλλ' οὓς ἐώρα δεικνύντας ἀρετῆς σύμβολα ἐγκαταλέγων τῷ χορῷ, ὁ μὴ ἀφ' ὧν μισθοὺς λήψοιτο τούτους ἀγαπῶν, ἀλλ' οὓς ἦδει σπουδαίους ἐσομένους, τούτων ἐπιμελούμενος, τὸν βίον κατέστρεψε. Ἐπεὶ τοίνυν παιδευτοῦ χρῆζει ἡ πόλις, μήνυσόν τινα,
25 ἀλύουσα οὐκ ἂν διαμάρτοι.

ΥΝΘ'.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Ὅτι ὁ ἐφέμενος τῆς ἀρετῆς, χρὴ ἀκολουθεῖν τὴν εἰς αὐτὴν φέρουσαν ὁδόν.

30 Ὁ μὲν ἀρετὴν ἀσκῶν δίκαιος ἂν εἴη καὶ τὴν θεῖαν εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι ῥοπὴν, ὁ δὲ μηδ' ὀλως φροντίζων ἀρετῆς, οὐδ' ἂν καλοίη, ἐπήκοον ἤξει τὸ Θεῖον· τῷ γὰρ πάντα τὰ παρ' ἑαυτοῦ πληροῦντι εὐμενῶς ἐπινεύει. Ἴνα δὲ καὶ διὰ παραδειγμάτων βαδί-

457. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΔΟΣΙΟ

Συστατική μαζί με παράκληση ὁ ἀσκητῆς πού μεταφέρει τήν ἐπιστολή νά τύχει τῆς πρέπουσας φροντίδας αὐτοῦ.

Αὐτός πού φέρνει αὐτό ἐδῶ τὸ γράμμα στή θεοσέβειά σου, ἀφοῦ ἀσκήθηκε ἀρκετὰ σὸ σπίτι καὶ ἀπὸ μόνος του, σὰν ἀπὸ γυμναστῆ, καὶ συνέλεξε ὄχι λίγη σωματική δύναμη καὶ τέχνη στοὺς ἀγῶνες τῆς ἀρετῆς, ξεκίνησε γιὰ τὴν ἔρημο, γιὰ νὰ παρακολουθήσει τὰ ὀλυμπιακὰ κηρύγματα, καὶ νὰ πάρει μέρος στοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ψυχὴ. Δεῖχνε του λοιπὸν μὲ αὐτὰ πού κάνεις τοὺς νόμους τῶν ἀγωνισμάτων, ὥστε οὔτε νὰ βγεῖ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες καὶ νὰ παραστρατήσῃ ἀπὸ τὸν σκοπὸ του, οὔτε ὅταν πάρει μέρος στοὺς ἀγῶνες νὰ ἡττηθεῖ, ἀλλὰ, ἀφοῦ καταστῆ εὐδόκιμος, νὰ γίνῃ ἀξιὸς στεφανιῶν καὶ ἀνακηρύξεων.

458. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΣΚΛΗΠΙΟ

Ἐναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ σοφιστῆ Ἐρποκρᾶ πλεκόμενη ἀπὸ ἐγκώμια.

Ὁ Ἐρποκρᾶς, ὁ παιδαγωγὸς τῶν τρόπων ζωῆς μᾶλλον καὶ ὄχι τῶν λόγων, αὐτὸς πού ἦταν μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ἀφοσιωμένος στή θεία θρησκεία (τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα βέβαια ἦταν σοφιστῆς, ἀλλὰ ἡ ζωὴ του διακατεχόταν ἀπὸ γνήσια φιλοσοφία), καὶ πού δὲν περιερχόταν τὰ πλήθη τῶν νέων προσπαθώντας νὰ τοὺς θηρεύσῃ, ἀλλὰ διαλέγοντας αὐτοὺς πού ἔβλεπε νὰ παρουσιάζουν δείγματα ἀρετῆς, τοὺς συγκατέλεγε στὸν ὄμιλό του, αὐτὸς πού δὲν ἀγαποῦσε ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ ἔπαιρνε χρήματα, ἀλλὰ φρόντιζε ἐκείνους πού γνώριζε ὅτι θὰ γίνουν σπουδαῖοι, αὐτὸς τελείωσε τὴ ζωὴ του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πόλη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ παιδαγωγό, ὑπόδειξε κάποιον, τὸν ὁποῖο προσλαμβάνοντάς τον δὲν θὰ ἀποτύχει.

459. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Ὅτι αὐτὸς πού ποθεῖ τὴν ἀρετὴ, πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸ πού ὁδηγεῖ σ' αὐτήν.

Αὐτὸς πού ἀσκεῖ τὴν ἀρετὴ, πρέπει νὰ ἐπικαλεῖται καὶ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ σὲ βοήθεια, ἐνῶ ἐκεῖνος πού δὲν φροντίζει καθόλου γιὰ τὴν ἀρετὴ, οὔτε καὶ ἂν τὸν ἐπικαλεσθεῖ, θὰ τὸν ἀκούσει ὁ Θεός. Γιατὶ ὁ Θεὸς συναινῆ σ' αὐτὸν πού κάνει ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἴδιο. Ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ ὁ λόγος πὸ σαφὲς μὲ παραδείγματα, παραλείποντας νὰ πῶ τό, Ἐὰν μία πόρνη θέλει νὰ σωθεῖ, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ τὴν σωφρονήσῃ, πῶς θὰ

σας ὁ λόγος σαφέστερον τοῦτο ποιήσῃ, παρὲς τὸ φάναι, Εἰ ἢ πόρ-
νη βούλεται μὲν σωθῆναι, οὐ βούλεται δὲ σωφρονῆσαι, πῶς σωθή-
σεται; ἐκεῖνο φράσω. Ἔστω τις γράμματα μὲν ἐπιθυμῶν μαθεῖν,
εἰς διδασκάλου δὲ μὴ φοιτῶν, εἴτα τῷ γραμματιστῇ ἀγοράζοντι
5 ἐντυχῶν λέξοι, Ποίησόν με μαθεῖν γράμματα, ἅρ' οὐχ ἡγῆ ἐκεῖνον
λαμπρῶς ἀποκρίνεσθαι λέγοντα, Ἐμβρόντητε, καὶ πῶς ἂν δύναιο
μαθεῖν, μήτε εἰς διδασκάλου φοιτῶν, μήτε γραφίδα καὶ δέλτον
κεκτημένος, μήτε πονεῖν βουλόμενος; Τῇ μὲν γὰρ ἐπιθυμία τῇ σῆ εἰ
ὁ πόνος συναφθεῖη καὶ ἡ ἐμὴ σπουδὴ, ἔσται τι πλεόν, εἰ δὲ λέγοις
10 μὲν ἐπιθυμεῖν, μηδὲ ποιοῖς ὧν οἱ ἐπιθυμοῦντες ποιοῦσι, πῶς μα-
θεῖν δυνήσῃ; Τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ ἀρετῆς λέγοντες μὲν ἐπιθυμεῖν,
τὴν δὲ εἰς αὐτὴν φέρουσαν ὁδὸν ἀποδιδράσκοντες.

ΥΕ.- ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

15 Ὅτι εἰς ἀρετὴν φέρει τὸ τοῖς φιλαρέτοις ἀκολουθεῖν
καὶ ὁμιλεῖν τοῖς σωφρονεστάτοις.

Μηδὲν τίμιον εἶναι νόμιζε, ὃ μὴ πρὸς ἀρετὴν φέρῃ, μηδὲ ποιῆ
ἀμείνους τοὺς περὶ αὐτὸ σπουδάζοντας. Φέρει δὲ εἰς ἀρετὴν τὸ
τοῖς φιλαρέτοις ἀκολουθεῖν καὶ ὁμιλεῖν τοῖς σωφρονεστάτοις,
ἀλλὰ μὴ τοῖς ἀσελγεστάτοις, τοῖς εἰρηνικωτάτοις καὶ οἷς συνδια-
20 τρίβειν λυσιτελές, ἀλλὰ μὴ τοῖς μαχιμωτάτοις. Εὖ γὰρ εἰδέναι χρῆ,
ὅτι κακίας τις ῥᾶον μεταλαμβάνει ἢ ἀρετῆς. Εἰ γὰρ ἦν ῥᾶον τὸ
ἀρετῆς μετασχεῖν, ἐχρῆν καὶ τοῖς κακίοις συνεῖναι τοὺς δυναμέ-
νους ταύτην χαρίσασθαι. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δύσκολον, ἀμεινον ἐν
ἀσφαλείᾳ εἶναι καὶ φεύγειν τοὺς πνηροὺς. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ
25 ὠφελοῦνται, δι' ἣν αἰτίαν αὐτὸς ζημιοῦσαι;

ΥΕΑ.- ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ὅτι ῥᾶόν τις, εἰ θούλη, τὴν ψυχὴν εἰς αὐτὴν
τοῦ κάλλους ἀναγαγεῖν τὴν κορυφὴν.

Ἡ φύσις ἀνάγκη καὶ ὄροις δέδεται, ἡ δὲ προαίρεσις ἐλευθερία
30 καὶ ἐξουσία τετίμηται. Τί τοιγαροῦν τὸ σῶμα καλλωπίζων, τῆς
ψυχῆς ἀμελεῖς; Μυρία μὲν ἐὰν μηχανήσῃ, τὸ εἰδεχθὲς σῶμα εὖμορ-
φον οὐ ποιήσεις. Ῥᾶον δὲ τὴν ψυχὴν εἰς αὐτὴν τοῦ κάλλους ἀνα-

σωθεῖ; θὰ πῶ ἐκεῖνο· "Ἐστω ὅτι κάποιος ἐπιθυμεῖ νὰ μάθει γράμματα, ἀλλὰ δὲν πηγαίνει σὲ δάσκαλο., καὶ ἔπειτα ἐὰν συναντήσῃ ἓνα γραμματοδιδάσκαλο στὴν ἀγορὰ καὶ τοῦ πεῖ, Κάνε με νὰ μάθω γράμματα, δὲν νομίζεις ὅτι ἐκεῖνος θὰ τοῦ ἀποκριθεῖ δυνατὰ· Ἀνόητε, πῶς μπορεῖς νὰ μάθεις ἀφοῦ οὔτε σὲ δάσκαλο πηγαίνεις, οὔτε ἔχεις μολύβι καὶ χαρτί, οὔτε θέλεις νὰ κοπιᾶσεις; Γιατί, ἐὰν στὴ δική σου ἐπιθυμία, συνδυασθεῖ ὁ κόπος καὶ ἡ δική μου διδασκαλία, θὰ γίνῃ κάτι περισσότερο, ἐὰν ὅμως λὲς βέβαια ὅτι ἐπιθυμεῖς νὰ μάθεις, ἀλλὰ δὲν κάνεις τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού κάνουν ὅσοι ἐπιθυμοῦν, πῶς θὰ μπορέσεις νὰ μάθεις; Τέτοιοι εἶναι καὶ αὐτοὶ πού λένε ὅτι ἐπιθυμοῦν τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ ἀποφεύγουν τὸν δρόμο πού ὁδηγεῖ σ' αὐτήν.

460. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΗΡΩΝΑ

"Οτι στὴν ἀρετὴ ὁδηγεῖ τὸ νὰ ἀκολουθεῖ κανεὶς τοὺς φιλάρετους καὶ νὰ συναναστρέφεται τῶς σωφρονέστατους,

Νὰ μὴ θεωρεῖς τίποτε πολῦτιμο, ἂν ἐν ὁδηγεῖ στὴν ἀρετὴ, οὔτε νὰ θεωρεῖς ἀνώτερους ἐκείνους πού δὲν ἀσχολοῦνται μὲ αὐτήν. Στὴν ἀρετὴ ὁδηγεῖ τὸ νὰ ἀκολουθεῖ κανεὶς αὐτοὺς πού εἶναι φίλοι τῆς ἀρετῆς, καὶ νὰ συναναστρέφεται τοὺς σωφρονέστατους, καὶ ὄχι τοὺς ἀσελγέστατους, τοὺς εἰρηνικώτατους καὶ ἐκείνους πού εἶναι ὠφέλιμο νὰ τοὺς συναναστρέφεται, καὶ ὄχι τοὺς ἐρισπικότατους. Καὶ πρέπει νὰ γνωρίζουμε καλά, ὅτι τὴν κακία κανεὶς τὴν μιμεῖται εὐκόλα, παρὰ τὴν ἀρετὴ. Γιατί, ἂν ἦταν εὐκολώτερο τὸ νὰ μετέχουμε στὴν ἀρετὴ, θὰ ἔπρεπε νὰ συνυπάρχουν μὲ τοὺς πολὺ κακοὺς καὶ αὐτοὶ πού μποροῦν νὰ τὴν χαρίσουν. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ εἶναι δύσκολο, εἶναι προσιμότερο νὰ εἴμαστε ἀσφαλεῖς, καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τοὺς κακοὺς. Γιὰ ποιὸ λόγο δηλαδὴ ἐσὺ ζημιώνεσαι, ἀφοῦ ἐκεῖνοι δὲν ὠφελοῦνται;

461. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΙΕΡΑΚΑ

"Οτι πολὺ εὐκόλα κανεὶς, ἐὰν θέλει, μπορεῖ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ψυχὴ του σ' αὐτήν τὴν ἴδια τὴν κορυφὴ τοῦ κάλλους.

Ἡ φύση δεσμεύεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκη καὶ ὄρους, ἐνῶ ἡ προαίρεση ἔχει τιμηθεῖ μὲ ἐλευθερία καὶ ἐξουσία. Γιατί λοιπόν, ἐνῶ καλλωπίζεις τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴ τὴν παραμελεῖς; Ἀκόμα καὶ ἂν ἐπινοήσῃς μύρια τεχνάσματα, τὸ ἀποκρουστικὸ σῶμα δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ τὸ κάνεις ὁμορφο, ἐνῶ τὴν ψυχὴ πολὺ εὐκόλα μπορεῖς νὰ τὴν ἀνεβάσῃς, ἂν θέλεις, στὴν κορυφὴ τῆς

γάγοις, εἰ βούλοιο, τὴν κορυφήν. Καὶ τὸ μὲν, εἰ καὶ δυνατὸν ἦν, ἀνωφελές ἦν καὶ ἐπίφθονον, τὸ δὲ καὶ ὠφέλιμον καὶ φθόνου κρείττον καὶ βασκανίας ἀνώτερον. Εἰ δὲ νομίζεις δύσκολον εἶναι τὸ ἀναβῆναι ἐπὶ τὴν κορυφήν τῆς ἀρετῆς, μάλιστα μὲν εἰσὶν οἱ καὶ
 5 τοῦτο ἀνύσαντες καὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς κακίας πρὸς ἄκρον ἀναβε-
 θηκότες ἀρετῆς, εἰ δὲ σοι δύσκολον εἶναι τοῦτο δοκεῖ, καὶ ἀπό-
 στηθι τῆς κακίας, καὶ ἄψαι τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φερούσης ὁδοῦ. Τὸ γὰρ ἔτι μικρὸν ἑαυτοῦ διαφέρειν, οὐ δεῖ μικρὸν ἠγεῖσθαι. Τοῦ-
 το δὲ ἔσται, εἰ τοῖς μὲν πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι μήτε αὐτὸς χρῆ-
 10 σθαι βουληθείης, μήτε τοῖς χρωμένοις χρῆσθαι, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς
 καὶ πράγμασι καὶ ἀνδράσι συνάψειας σαυτόν. Τοὺς μὲν γὰρ ἀγα-
 θοὺς οὐδὲ μισούμενον φεύγειν χρή, τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ φιλού-
 μενον.

ΥΕΒ'— ΘΕΟΔΩΡΩ ΑΥΓΟΥΣΤΑΛΙΩ

15 Ὅτι οὐκ ἀπὸ φρονήματος, ἀλλ' ἀπὸ φρονήσεως τῶν ἠγε-
 μόνων τὰ τῶν ὑπηκόων κατορθοῦται πράγματα.

Οὐ τὸ ἀλαξονικὸν καὶ ὑπέρογκον δεῖγμα ἀρχοντικοῦ ἐστίν, ὡς ἠγῆ, φρονήματος, ἀλλὰ τὸ ἡμερον καὶ εὐπρόσιτον καὶ τὸ πᾶσιν μετ' ἐπιεικείας προσφέρεσθαι. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ θηριοπρεπές καὶ
 20 ὀφιῶδες, τοῦτο δὲ ἀρχικὸν καὶ τοῖς ὑπηκόοις λυσιτελέστατον. Οὐ γὰρ ἀπὸ φρονήματος, ἀλλ' ἀπὸ φρονήσεως τῶν ἠγεμόνων τὰ τῶν ὑπηκόων κατορθοῦται πράγματα. Τὸ μὲν γὰρ καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἀρχομένοις σφαλερόν, ἢ δὲ ἑκατέροις ἀσφαλές. Τοῖς μὲν εἰ τὸ ἀρχικὸν ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον νεύειν ἀναπείθοιεν, τοῖς δὲ εἰ τὴν ἐπι-
 25 εἰκειαν τὴν ἠγεμονικὴν εἰς ἀγάπην μείζονα τοῦ φόβου τυγχάνου-
 σαν τρέψοιεν.

ΥΕΓ'— ΑΛΥΠΙΩ

Ὅτι ὁ θεατρομανῆς ἐρωτομανῆς γίνεται.

Ὁ θεατρομανῆς, ὃ βέλτιστε, ἐρωτομανῆς γίνεται. Φεῦγε τοί-
 30 νυν ἐκεῖνο, ἵνα μὴ τοῦτο τεχθείη. Ἄμεινον γὰρ τὸ μὴ ῥιζωθῆναι τὴν νόσον, ἢ ῥιζωθεῖσαν ἀνασπασθῆναι, ὅπερ τισὶ μὲν δύσκολον, τισὶ δὲ ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ.

ὁμορφιάς. Καὶ τὸ πρῶτο, ἀκόμα κι' ἂν ἦταν δυνατὸ, θὰ ἦταν ἀνώφελο καὶ φθονερό. Ἐνῶ τὸ δεύτερο καὶ ὠφέλιμο εἶναι, καὶ καλύτερο ἀπὸ τὸν φθόνον, καὶ ἀπὸ τὴ βασκανία ἀνώτερο. Ἐὰν ὅμως νομίζεις, ὅτι εἶναι δύσκολο νὰ ἀνεβῆς στὴν κορυφὴ τῆς ἀρετῆς, ὡστόσο ὑπάρχουν κάποιοι ποὺ καὶ αὐτὸ τὸ κατόρθωσαν, καὶ ἀπὸ τὸν θυθὸ τῆς κακίας ἔχουν ἀνεβῆ στὴν κορυφὴ τῆς ἀρετῆς. Ἐὰν ὅμως αὐτὸ σοῦ φαίνεται πῶς εἶναι δύσκολο, καὶ ἀπομακρύνσου ἀπὸ τὴν κακία, καὶ ἀκολούθησε τὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀρετή. Γιατὶ τὸ νὰ διαφέρεις ἀκόμα καὶ λίγο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου δὲν πρέπει νὰ τὸ θεωρεῖς λίγο. Καὶ αὐτὸ θὰ συμβεῖ, ἐὰν τὰ κακὰ πράγματα δὲν θὰ θέλεις οὔτε σὺ νὰ τὰ χρησιμοποιοῖς, οὔτε καὶ αὐτοὺς ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν νὰ τοὺς συναναστρέφεις, καὶ νὰ συνδέσεις τὸν ἑαυτὸ σου μὲ πράγματα καὶ ἀνθρώπους καλοῦς. Γιατὶ τοὺς καλοῦς οὔτε καὶ ἂν σὲ μισοῦν πρέπει νὰ τοὺς ἀποφεύγεις, ἐνῶ τοὺς κακοῦς νὰ τοὺς ἀποφεύγεις ἀκόμα καὶ ὅταν σὲ ἀγαποῦν.

462. ΣΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΑΛΙΟ⁹ ΘΕΟΔΩΡΟ

“Ὅτι τὰ προβλήματα τῶν ἀρχομένων ρυθμίζονται ὄχι μὲ τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα, ἀλλὰ μὲ τὴ φρόνηση τῶν ἀρχόντων.

Ἡ ἀλαζονική καὶ γεμάτη ἔπαρση ἐμφάνιση δὲν εἶναι, ὅπως νομίζεις, ἀπόδειξη ἀρχοντικοῦ φρονήματος, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἡμέρος καὶ εὐκολοπλησίαστος καὶ νὰ φέρεται πρὸς ὅλους μὲ καλωσύνη. Γιατὶ τὸ πρῶτο ταιριάζει σὲ θηρία καὶ φίδια, ἐνῶ τὸ δεύτερο εἶναι ἀρχοντικὸ καὶ πάρα πολὺ ὠφέλιμο στοὺς ὑπηκόους. Γιατὶ τὰ προβλήματα τῶν ἀρχομένων ρυθμίζονται ὄχι μὲ τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα, ἀλλὰ μὲ τὴν φρόνηση τῶν ἀρχόντων, καθόσον τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους καὶ γιὰ τοὺς ὑπηκόους, ἐνῶ ἡ φρόνηση εἶναι ἀσφαλὴς καὶ γιὰ τοὺς δύο. Στους ὑπηκόους, ἐὰν ἡ ἐξουσία πεισθεῖ νὰ γίνῃ δημοφιλέστερη, ἐνῶ στους ἀρχοντες, ἐὰν μετατρέψουν τὴν ἡγεμονικὴ ἐπιείκεια σὲ ἀγάπη, ποὺ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸν φόβον.

463. ΣΤΟΝ ΑΛΥΠΙΟ

“Ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔχει μανία γιὰ τὰ θεάτρα γίνεται ἐρωτομανής.

Ὁ θεατρομανής, φίλτατε, γίνεται ἐρωτομανής. Ἀπόφευγε λοιπὸν τὸ πρῶτο, γιὰ νὰ μὴ γεννηθεῖ τὸ δεύτερο. Γιατὶ εἶναι προσιμότερο νὰ μὴ ριζώσει ἢ ἀρρώστια, παρὰ ὅταν ριζώσει νὰ ξερριζωθεῖ, πράγμα ποὺ ἀπὸ ἄλλους θεωρεῖται δύσκολο, καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀδύνατον.

9. Τίτλος ποὺ ἀπνεμόταν ἀπὸ τὸν Τιθέριο σὲ 25 ἱερεῖς πρὸς τιμὴ τοῦ Αὐγούστου.

ΥΞΔ'.- ΔΙΟΓΕΝΕΙ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι ἡ γνησία καὶ εἰλικρινῆς φιλία τὸ ἀδεὲς ἐγγυᾶται.

Τῆς γνησίας καὶ εἰλικρινουῶς φιλίας τὸ ἀδεὲς ἐγγνωμένης, δι’ ἣν αἰτίαν αὐτοὺς ἐμπιστευθέντας σοι παρὰ τῶν φίλων εἰς προὔ-
5 πτον ἔρριψας κίνδυνον; Ἄλλ’ ἴσως φιλίας εἰλικρινουῶς ἄγευστος ὢν καὶ ἀτέλεστος τοῦτο διεπράξω.

ΥΞΕ'.- ΑΣΚΛΗΠΙΩ

“Οτι ἀνδρία ἐστὶν ἡ κατὰ τῶν δυσχερῶν ὑπεροψία
καὶ τὸ γενναίως φέρειν τὰ συμβαίνοντα.

10 Ἐπειδὴ δεῖξαι ἴσως βουλόμενος τῆς σοφίας τῆς κοσμητικῆς κρείττονα τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀνδρίαν, ἀπετείχισας ἡμῖν τὸν ῥήτορα φάσκοντα, “Ὅσω τὸ φανερῶς τοῦ λάθρα κρείττον, καὶ τὸ νικῶντας ἢ παρακρουσαμένους πράττειν ὀτιοῦν ἐντιμότερον, το-
σοῦτῳ κάλλιον Κόνωνα τὰ τεῖχη στήσαι Θεμιστοκλέους (ὁ μὲν
15 γὰρ λαθῶν, ὁ δὲ νικήσας τοὺς κωλύσαντας, ταῦτα ἐποίησεν), ἐκεῖνό φημι, ὅτι μάλιστα μὲν οὔτε ταύτην οὔτε ἐκείνην ἀποδεχόμεθα, ἀλλὰ τὴν μὲν, εἰ μὴ κοσμηθεῖη τῇ θείᾳ παιδεύσει, οὐδὲν εἶναι ἡγούμεθα, τὴν δὲ κακίζομεν. Ἀδικεῖσθαι γάρ, οὐκ ἀδικεῖν μεμαθήκαμεν. Ἀνδρίαν δὲ ἡγούμεθα τὴν κατὰ τῶν δυσχερῶν ὑπερο-
20 ψίαν καὶ τὸ γενναίως φέρειν τὰ συμβαίνοντα. Εἰ δὲ χρὴ τι καὶ πρὸς τὸν ῥήτορα εἰπεῖν, εἶπομι’ ἄν. Ἄλλ’ ὁ σοφία περιγενόμενος, ὃ ῥητόρων ἄριστε, δῆλος ἦν ὅτι καὶ νικήσας, εἰ συνέβη πολεμῶν, περιεγένετ’ ἄν μειζόνως. Ὁ δὲ ἀνδρία κρατήσας, ἄδηλος ἦν, εἰ σοφία περιεγένετο, τοῖς ὅπλοις ἠττηθείς.

25

ΥΞΖ'.- ΖΗΝΩΝΙ

Ἐγκώμιον τοῦ ἐπισκόπου Ἐρμογένους καὶ προτροπὴ πρὸς μετριοφροσύνην.

Ἐρμογένης ὁ ἐπίσκοπος ἀγαθός, εἰ καὶ τις ἄλλος γέγονεν, ἀνὴρ. Τραφεῖς γὰρ ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ νόμοις, παιδευθεῖς δὲ ἐν
30 τοῖς ἀποστολικοῖς παραδείγμασιν, ἐπισκοπῆς δὲ ἄξια καὶ φρονήσας καὶ πράξας, συνηδῶσαν τῷ χρόνῳ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν κέκτηται. Ὁ γὰρ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὴν ἀρετὴν ἀσκοῦσιν ἀντοφθαλ-

464. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΔΙΟΓΕΝΗ

“Οτι ἡ γνήσια καὶ εἰλικρινὴς φιλία ἐγγυᾶται τὴν ἀσφάλεια.

Ἐφοῦ ἡ γνήσια καὶ εἰλικρινὴς φιλία ἐγγυᾶται τὴν ἀσφάλεια, γιατί σὺ αὐτοὺς ποὺ σοῦ ἐμπιστεύθηκαν οἱ φίλοι τοὺς ἔρριξες ὀλοφάνερα σὲ κίνδυνο; Ἄλλ’ ἴσως αὐτὸ τὸ ἔκανες ἐπειδὴ εἶσαι ἄγευστος ἀπὸ εἰλικρινῆ φιλία καὶ ἀμύητος σ’ αὐτήν.

465. ΣΤΟΝ ΑΣΚΛΗΠΙΟ

“Οτι ἀνδρία εἶναι ἡ περιφρόνηση τῶν δυσκολιῶν καὶ τὸ νὰ ὑπομένει κανεὶς γενναῖα τὰ ὅσα συμβαίνουν.

Ἐπειδὴ προφανῶς ἤθελες νὰ δείξεις ὅτι ἡ ἀνδρία στοὺς πολέμους εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν κοσμικὴ σοφία, ἔθεσες ἀνάμεσά μας τὸν ρήτορα ποὺ ἔλεγε: “Ὅσο τὸ νὰ ἐνεργοῦμε φανερὰ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργοῦμε κρυφά, καὶ ἐντιμότερο τὸ νὰ κάνουμε ὅ,τιδήποτε νικώντας παρὰ ἀπὸ παραλογισμό, τόσο πιὸ καλὸ εἶναι τὸ ὅτι ὁ Κόνωνας ἔκτισε τὰ τείχη τοῦ Θεμιστοκλέους (γιατὶ αὐτὸς τὰ ἔκτισε κρυφά, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἀφοῦ πρῶτα νίκησε ἐκείνους ποὺ τὸν ἐμπόδισαν). Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς ὅτι δὲν δεχόμαστε οὔτε τὴ μία, οὔτε τὴν ἄλλη, ἀλλὰ τὴν μία, ἐὰν δὲν τιμηθεῖ μὲ τὴν παιδεία τοῦ Θεοῦ, τὴν θεωροῦμε ὅτι δὲν εἶναι τίποτε, ἐνῶ τὴν ἄλλη τὴν κατηγοροῦμε. Γιατὶ ἔχουμε διδαχθεῖ νὰ ἀδικούμε καὶ ὄχι νὰ ἀδικοῦμε. Καὶ ἀνδρία θεωροῦμε τὴν περιφρόνηση τῶν δυσκολιῶν καὶ τὸ νὰ ὑπομένουμε μὲ γενναιότητα ὅσα συμβαίνουν. Ἐὰν ὅμως πρέπει νὰ πῶ κάτι καὶ στὸν ρήτορα, θὰ ἔλεγα: Ἄλλ’ αὐτὸς ποὺ ὑπερίσχυσε μὲ τὴν σοφία, ἄριστε τῶν ρητόρων, ἦταν φανερό, ὅτι, καὶ ἀφοῦ νίκησε μὲ αὐτήν, ἐὰν συνέβαινε καὶ νὰ πολεμήσει, θὰ πετύχαινε μεγαλύτερη νίκη. Ἐνῶ αὐτὸς ποὺ νίκησε μὲ τὴν ἀνδρία, ἦταν ἄγνωστο ἐὰν θὰ νικούσε μὲ τὴ σοφία, ἀφοῦ νικήθηκε μὲ τὰ ὅπλα.

466. ΣΤΟΝ ΖΗΝΩΝΑ

Ἐγκώμιο τοῦ ἐπισκόπου Ἑρμογένους καὶ προτροπὴ πρὸς μετριοφροσύνη.

Ἐπίσκοπος Ἑρμογένης ὑπῆρξε ἀνδρας ἀγαθὸς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἀνατράφηκε μὲ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ καὶ παιδαγωγήθηκε μὲ τὰ ἀποστολικά παραδείγματα, σκεπτόμενος καὶ ἐνεργώντας ὅπως ἄξιζε στὴν ἐπισκοπὴ, ἀπέκτησε τὴ δόξα καὶ τὴν τιμὴν ποὺ αὐξανόταν μὲ τὸν χρόνον. Γιατὶ ὁ φθόνος, ὁ ὁποῖος τοὺς ἄλλους ποὺ ἀσκοῦ-

μεῖν μεμελετηκῶς φθόνος, τούτῳ διὰ τὸ μέγεθος τῆς πραότητος καὶ τῆς μετριοφροσύνης οὐδ' ἀντιβλέψαι ἐτόλμησεν. Ἡ γὰρ πρὸς τὰ ἐνδοξότατα τῶν ἔργων σύντροφος ἀγρυπνία κοσμηθεῖσα τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ τὸν τῶν καλλίστων λυμεῶνα φθόνον κατε-
5 δουλώσατο. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς κατ' ἴχνος ἐκείνου βαδίσαι προ-
ῆρησαι, καθάπερ εἰς ἀρχέτυπὸν τινα εἰκόνα ὁρῶν, σφράγιζε τὴν ἀρετὴν τῇ μετριοφροσύνῃ. Καλὴν γὰρ ἀσφάλειαν καὶ μέγιστον σήμαντρον τῷ ταμείῳ τῶν κατορθωμάτων ἐπιθήσεις.

ΥΕΖ'.— ΗΛΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

10 Περὶ τοῦ δοκοῦντος εἰδέναί καὶ ἐπιχειροῦντος διδάσκειν.

Ὁ διδάσκειν μὲν μὴ δυνάμενος, μαθεῖν δὲ βουλόμενος, ἀποδοχῆς ἐστὶν ἄξιος, ὁ δὲ πρὸς τὸ μὴ εἰδέναί καὶ διδάσκειν ἐπαγγελ-
λόμενος, ἐσχάτην ἀπαιδευσίαν νοσῶν, οὐδὲ μαθεῖν δυνήσεται, τοῦ
δοκεῖν εἰδέναί χάραν μὴ παρέχοντος.

15 **ΥΕΗ'.— ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ**

Ὅτι χρὴ καθαίρειν τὸ φρόνημα τῶν σφαλλομένων μὲν, μὴ οἰομέ-
νων δὲ ἐσφάλθαι, γνωσιμαχοῦσι δὲ συγγνώμην νέμειν.

Εἰ ὧν ἠμφισθήτησας μὴ τυχόν, ἀλλὰ λαμπρῶς ἠττηθεῖς, νῦν
χάριν δοκεῖς αἰτεῖν, δῆλος εἶ τῷ τῆς χάριτος ὀνόματι λῦσαι τὰ κρι-
20 θέντα πειρώμενος. Εἰ δὲ λέγοις καὶ παρὰ τοῦ δικάσαντος ἠδι-
κῆσθαι, τὸ μὲν ὡς δικαίως ἠττηθεῖς ἐάσω λέγειν, τὸ δὲ ὡς κέκριται
λέξω, οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδ' οὕτω κεκριμένον ἦν, τοῦ δικάσαντος ἀδε-
κάστου τυγχάνοντος, εἰ μὴ τὸ δικαίως προσῆν. Πλὴν ἀλλὰ καὶ
μετὰ τὸ νικῆσαι τὴν χάριν δίδωμι, ὅς γε οὐδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς ἠγωνι-
25 σάμην, εἴ γε καταγνοὺς σαυτοῦ συγγνώμην ἦτησας. Χρὴ γὰρ τὸ
φρόνημα τῶν σφαλλομένων μὲν, μὴ οἰομένων δὲ ἐσφάλθαι, καθαί-
ρειν, γνωσιμαχοῦσι δὲ συγγνώμην νέμειν.

ΥΕΘ'.— ΗΡΩΝΙ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

Ὅτι χρὴ μέγιστον ἠγεῖσθαι κόσμον τὸ τοῖς ἀγίοις
30 συναγελάζεσθαι.

Μὴ ὥσπερ ταῦρος καὶ ἀγέρωχος καὶ ἀτιμαγέλας τὰς ἱεράς

σαν τὴν ἀρετὴ τοὺς ἔβλεπε μὲ μισὸ μάτι, σ' αὐτὸν ἔξαιτίας τῆς μεγάλης πραότητος καὶ τῆς μετριοφροσύνης του δὲν τόλμησε οὔτε κἂν νὰ τὸν κοιτάξει κατὰ πρόσωπο. Γιατὶ ἡ σύντροφος πρὸς τὰ ἐνδοξότατα ἔργα του ἀγρυπνία, στολισμένη μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη, ὑποδούλωσε καὶ τὸν καταστροφικὸ φθόνου τῶν ἀρίστων. Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ ἔχεις προτιμήσει νὰ βαδίσεις στὰ ἴχνη ἐκείνου, ἀποβλέποντας σ' αὐτὸν σὰν σὲ κάποια πρότυπη εἰκόνα, νὰ ἐπισφραγίζεις τὴν ἀρετὴ μὲ τὴν μετριοφροσύνη. Γιατὶ ἔτσι θὰ βάλεις καλὴ ἀσφάλεια καὶ πολὺ μεγάλη σφραγίδα στὸ θησαυροφυλάκιο τῶν ἀρετῶν.

467. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΗΛΙΑ

Γιὰ ἐκεῖνον ποὺ νομίζει ὅτι γνωρίζει καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ διδάσκει.

Ἐκεῖνος ποὺ δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ διδάξει, ἀλλὰ θέλει νὰ μάθει, εἶναι ἄξιος ἀποδοχῆς, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ μαζί μὲ τὸ ὅτι δὲν γνωρίζει διακηρύττει ὅτι καὶ διδάσκει, πάσχοντας ἀπὸ τῆ χειρότερη μορφή ἀγραμματισμοσύνης, δὲν θὰ μπορέσει οὔτε νὰ μάθει, γιατί τὸ νὰ νομίζει ὅτι γνωρίζει, δὲν τοῦ δίνει τὴ δυνατότητα νὰ μάθει.

468. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΗΝΟ

Ὅτι πρέπει νὰ ἔξαλείψουμε τὴν ἀλαζονεία ἐκείνων ποὺ σφάλλουν, ἀλλὰ νομίζουν ὅτι δὲν ἔσφαλαν, καὶ ὅταν μετανοοῦν νὰ τοὺς συγχωροῦμε.

Ἐὰν ἀμφισβήτησες ἐκεῖνα ποὺ δὲν πέτυχες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠττήθηκες πανηγυρικὰ τώρα δείχνεις ὅτι ζητᾷς χάρη, εἶναι φανερό, ὅτι μὲ τὸ ὄνομα τῆς χάρης προσπαθεῖς νὰ ἀκυρώσεις αὐτὰ ποὺ ἀποφασίσθησαν. Ἐὰν ὅμως ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἀδικήθηκες ἀπὸ τὸν δικαστὴ, τὸ ὅτι δίκαια νικήθηκες, δὲν θὰ τὸ πῶ, θὰ πῶ ὅμως πῶς ἔγινε ἡ κρίση. Γιατὶ δὲν θὰ κρινόταν μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ἀφοῦ ὁ δικαστὴς ἦταν ἀμερόληπτος, ἂν δὲν συνυπῆρχε τὸ δικαίως. Ὡστόσο καὶ μετὰ τὴν νίκη σοῦ δίνω χάρη, ἐγὼ ποὺ οὔτε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ τὸ ἀρνιόμουν, ἐφόσον καταδικάζοντας τὸν ἑαυτὸ σου ζητοῦσες συγχώρηση. Γιατὶ πρέπει νὰ ἔξαλείψουμε τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα ἐκείνων ποὺ σφάλλουν βέβαια, ἀλλὰ δὲν πιστεύουν ὅτι ἔκαναν σφάλμα, ὅταν ὅμως μετανοοῦν νὰ τοὺς δίνουμε συγχώρηση.

469. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΗΡΩΝΑ

Ὅτι πρέπει νὰ θεωροῦμε μέγιστη τιμὴ τὸ νὰ συναναστρεφόμαστε τοὺς ἁγίους.

Νὰ μὴ περιφρονεῖς τις ἱερὲς συναθροίσεις σὰν ταῦρος ὑπερήφανος

συνόδους ἀτίμαξε, ἀλλὰ μέγιστον ἡγοῦ κόσμον τὸ τοῖς ἀγίοις συναγελάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον κόσμον, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλειάν σοι προξενήσει, πρὸς τὸ μὴ θηριάλωτον γενέσθαι.

ΥΟ.— ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ

5 Διεκτραγώδησις τῶν ἐπὶ ἐπισκόπου Εὐσεβίου ἀτασθαλιῶν.

Εἰ δεινὴ, ὡς γέγραφας, καὶ ἀσέληνος νύξ τὰ πράγματα ἐπὶ Εὐσεβίου κατέχει (ἔπονται γὰρ ταῖς διαβολαῖς αἱ τιμωρίαι, οὐδεμίαν ἀνακωχὴν εἰς τὸ διαγνωσθῆναι τὴν ἀλήθειαν παρέχουσαι, καὶ ἀγνοουμένων ἔτι τῶν ἐγκλημάτων ἢ ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν συκοφαντουμέ-
10 νων ψῆφος ἐκφέρεται, αἱ δὲ πεπλασμένα κατηγορίαι ἐλέγχων χηρεύουσαι ἀναρπάζουσι τοὺς ἀνευθύνους, τῶν θεσμῶν εἰς ἀκοσμίαν νεωτερισθέντων. Οἱ γὰρ περὶ αὐτὸν ὄντες πρὸς τοὺς αὐτοῦ βλέποντες τρόπους καὶ τὸν ἑαυτῶν ῥυθμίζοντες βίον, ἐκ τῶν ὑπευθύνων τὰς διαβολὰς εἰς τοὺς ἀνεγκλήτους μεταφέρειν οὐ παραιτοῦνται.
15 Τοὺς μὲν ὄντως πονηροὺς μισθοδοσίαις ἀφιέντες, τοὺς δὲ μὴ πριαμένους τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τῆς μηνύσεως ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις καταγγέλοντες Διὰ γὰρ τὸ συκοφαντεῖν ἐξεῖναι, οἱ μὲν τοῖς ἀργαλεωτάτοις ὑπεύθυνοι χρυσῶ τῆς κολάσεως κρατοῦσιν, οἱ δὲ μὴ μόνον καθαρεύοντες, ἀλλὰ καὶ πλεονεκτήμασι κομῶνες ὡς πονηροὶ
20 ἀλίσκονται, χρήμασι τὴν ἄδικον ἐπιβουλήν ἢ μὴ δυνηθέντες, ἢ μὴ ἀξιῶσαντες καταπραῦναι. Ἐπὶ δὲ τὴν ἱερωσύνην οὐχ ὁ τῆς ἀρετῆς ἀνάπλεως ἔλκεται, ἀλλ' ὅστις πλούτῳ κομῶν, χρυσῶ τὴν ἀξίαν ἀγοράσαι προήρηται, κὰν τῆς ἀνωτάτης ἢ πονηρίας ἔμπλεως). Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα καὶ τούτων πλείονά τε καὶ μείζονα δρῶν, οὐδέπω δί-
25 κην δέδωκε, μὴ καταψηφίζου ἀμέλειαν τῆς θείας προνοίας, ἀλλὰ τὴν μὲν μακροθυμίαν αὐτῆς θαύμαξε, τὴν εἰς μετάνοιαν τοὺς πταίοντας καλοῦσαν, τῶν δὲ μὴ μετανοούντων καταθρήνει τὴν ἀναληγ-
σίαν, τὴν εἰς πικροτάτας αὐτοὺς βασάνους προάγουσαν.

ΥΟΑ.— ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

30 Προτροπὴ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπιβουλῆς με ἀνδρίαν.

Ἐπειδὴ ἦκει καιρός, ἀρετῆς μὲν ἐπίδειξιν ἀπαιτῶν, δεικνὺς δὲ ὅσον ἀνδρία τῶν πολλῶν διενήνοχας, δέξαι ἀντ' ἄλλου τινὸς ἔρμαίου τὴν δραματουργηθεῖσαν κατὰ σοῦ ἐπιβουλήν, καὶ κα-

πού ἀποφεύγει τὶς ἀγέλες, ἀλλὰ νὰ θεωρεῖς πολὺ μεγάλη τιμὴ τὸ νὰ συναναστρέφῃσαι μὲ τοὺς ἀγίους. Γιατὶ αὐτὸ δὲν θὰ σοῦ προσδώσει μόνο τιμὴ, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλεια, γιὰ νὰ μὴ συλληφθεῖς ἀπὸ ἄγρια θηρία.

470. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΕΡΜΙΝΟ

Διεκτραγώδηση τῶν ἀτασθαλιῶν τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου.

Ἐὰν τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔγραψες, τὰ διακατέχει ἐπὶ Εὐσεβίου φοβερὴ καὶ ἀσέλγη νύχτα (γιατὶ σὶς συκοφαντίες ἀκολουθοῦν οἱ τιμωρίες, χωρὶς νὰ κάνουν ἀνακωχὴ γιὰ νὰ ἐξακριβωθεῖ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἐνῶ ἀκόμα τὰ καταγγελλόμενα μένουν ἄγνωστα, ἐκδίδεται ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸν ἀφανισμό αὐτῶν πού συκοφαντοῦνται, καὶ οἱ πλαστὲς κατηγορίες ἀναρπάζουν τοὺς ἀνεύθυνους, προκαλώντας οἱ θεσμοὶ πρωτόγνωρη ἀκαταστασία. Γιατὶ ἐκεῖνοι πού εἶναι γύρω ἀπὸ αὐτόν, ἀποβλέποντας στὴ δική του συμπεριφορὰ καὶ ρυθμίζοντας τὴ ζωὴ τους ἀνάλογα, δὲν παύουν νὰ μεταφέρουν τὶς συκοφαντίες ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους στοὺς ἀθώους, ἀφήνοντας ἐλεύθερους τοὺς κακοὺς μὲ δωροδοκίες, ἐνῶ ἐκείνους πού δὲν δωροδοκοῦν αὐτόν πού ἔχει τὴν ἐξουσία τῆς μηνύσεως τοὺς κατηγοροῦν γιὰ τὰ πὶο αἰσχρά. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶναι δυνατὴ ἡ συκοφαντία, ἐκεῖνοι πού κατηγοροῦνται γιὰ τὰ πὶο φοβερὰ ἀπαλλάσσονται μὲ χρυσὸ ἀπὸ τὴν τιμωρία, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού ὄχι μόνο εἶναι καθαροί, ἀλλ' εἶναι καὶ γεμᾶτοι πλεονεκτήματα, συλλαμβάνονται ὡς κακοί, ἐπειδὴ μὲ χρήματα ἢ δὲν μπόρεσαν, ἢ δὲν καταδέχθηκαν νὰ κατευνάσουν τὴν ἄδικη κατηγορία. Τέλος στὴν ἱερωσύνη δὲν προσελκύεται αὐτὸς πού εἶναι γεμᾶτος ἀρετῆ, ἀλλὰ ἐκεῖνος πού ἔχοντας πλοῦτο, προτίμησε νὰ ἀγοράσει τὸ ἀξίωμα μὲ χρυσό, ἔστω καὶ ἂν εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ τὴν πὶο μεγάλη κακία). Ἐὰν λοιπὸν κάνοντας αὐτὰ καὶ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ, δὲν τιμωρήθηκε ποτέ, νὰ μὴ καταλογίζεις ἀμέλεια στὴ θεία πρόνοια, ἀλλὰ νὰ θαυμάζεις τὴν μακροθυμία τῆς, ἢ ὅποια καλεῖ σέ μετάνοια αὐτοῦς πού ὑποπίπτουν σὲ πταίσματα. Ἐκείνους ὅμως πού δὲν μετανοοῦν νὰ τοὺς καταθρηνεῖς γιὰ τὴν ἀναληγία τους, ἢ ὅποια τοὺς ὀδηγεῖ σὲ βαρύτερα βασανιστήρια.

471. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΕΥΔΑΙΜΟΝΑ

Προτροπὴ πρὸς ἀντιμετώπιση τῆς σκευωρίας μὲ ἀνδρία.

Ἐπειδὴ ἦρθε καιρὸς πού ἀπαιτεῖ ἐπίδειξη ἀρετῆς, καὶ δείχνει πόσο πολὺ διαφέρεις ἀπὸ τοὺς πολλοὺς σὲ ἀνδρία, δέξου ἀντὶ κάποιου ἄλλου κέρδους τὴν ἐπιβουλή πού κατασκευάστηκε δραματικὰ ἐναντίον σου, καὶ

λοῦντι τῷ καιρῷ πρὸς ἀρετὴν, ἄκουσον, μηδὲν ἀγεννὲς μηδὲ ἄνανδρον ἐπιδεικνύμενος, ἀλλὰ κρείττων τοῦ πειρασμοῦ ἀναφανῆναι πειρώμενος.

ΥΟΒ'— ΠΟΣΕΙΔΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ

5 Ὅτι χρὴ τοὺς ἱερωμένους παντὸς τυραννικοῦ καὶ αἰσχροῦ πάθους ἀδάτους ἑαυτοὺς διατηρεῖν.

Τὸ προσκροῦσαι τῷ τετιμηκότι Θεῷ πάσης συμφορᾶς καὶ τιμωρίας ἡγεῖσθαι χρὴ ἀργαλεώτερον. Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἔγωγε νομίζω ἔσεσθαι τὸν ἀπὸ τῆς κολάσεως πόνον, ὅσον τὴν αἰσχύνην
10 τὴν ἀπὸ τοῦ τῷ δοξάσαντι προσκροῦσαι συμβησομένην. Τὸ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ὄπλα, δι' ὧν ἐτιμῆθησαν, κατ' αὐτοῦ κινουῦντας ἀλῶναι, καὶ τιμὴν κατὰ τοῦ τιμήσαντος κεχρημένους φωραθῆναι, πᾶσαν ὑπερβάλλει μανίαν. Τὸ μὲν γὰρ ἀνυπέροβλητον ἄνοιαν, τὸ δὲ ἀνήκεστον μανίαν ἔχει. Χρὴ τοιγαροῦν τοὺς ἱερωμένους, ὥσπερ ἀνά-
15 κτορα, παντὸς τυραννικοῦ καὶ αἰσχροῦ πάθους ἀδάτους ἑαυτοὺς διατηρεῖν.

ΥΟΓ'— ΜΑΡΩΝΙ

Προτροπὴ πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀτόπων πράξεων.

Ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς τὰ πολλὰ αἰ φῆμαι φύονται, αἰ μὲν οὖν
20 ἀληθεῖς οὐ ῥαδίως, τάχα δὲ οὐδ' ὅλως σβέννυνται, αἰ δὲ ψευδεῖς καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν φθόνου ἔνεκεν πραττόμεναι, ὡς τὰ ἀράχνεια ὑφάσματα, θάπτον διαλύονται. Πέπαυσο τοίνυν τῶν ἀτόπων πράξεων, εἰ δὲ μή, μὴ ἀγανάκτει κατὰ τῆς φήμης, ὡς πανταχόσε κωμωδούσης. Οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ῥίζης κλάδους μὴ ἀναφύναι.

25 ΥΟΔ'— ΙΣΙΔΩΡῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ

Ἰχὸ πάσχων οὕτω, ὅσον ὁ δρῶν ἀδικεῖται.

Πιστεύω σοι, εἰ γνοίῃ παρὰ τῆς σῆς δσιότητος ὁ τῇ ἑαυτοῦ ἐπιτρέπων δυνάμει, ὅτι, σὺν Θεῷ φάναι, τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς ἄνωθεν βοηθείας ὠχυρωμένης, καὶ τῶν νόμων ἐρρωμένων, οὐδεὶς
30 παρὰ τὸ δίκαιον ἐκδιάσασθαι τὸν πένητα ἐφ' ὕβρει τῆς Ἐκκλησίας τῆς ὀρεγούσης τοῖς ἀδικουμένοις τὴν χεῖρα δυνήσεται, ἀπο-

ἐπειδὴ ὁ καιρὸς προσκαλεῖ στήν ἀρετή, ὑπάκουσε, χωρὶς νὰ δείχνεις τίποτε τὸ ταπεινό, οὔτε τὸ ἄνανδρο, ἀλλὰ προσπαθώντας νὰ φανεῖς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πειρασμό.

472. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ

“Οτι πρέπει οἱ ἱερωμένοι νὰ διατηροῦν τὸν ἑαυτό τους ἀδιάβατο ἀπὸ κάθε τυραννικὸ καὶ αἰσχρὸ πάθος.

Τὸ νὰ προσκρούσει κανεὶς ἐπάνω στὸν Θεὸ ὁ ὁποῖος τὸν ἔχει τιμήσει, πρέπει νὰ τὸ θεωρεῖ φοβερώτερο ἀπὸ κάθε συμφορὰ καὶ τιμωρία. Γιατὶ ἐγὼ δὲν νομίζω ὅτι ὁ πόνος τῆς τιμωρίας θὰ εἶναι τόσο μεγάλος, ὅση θὰ εἶναι ἡ ντροπὴ πού θὰ συμβεῖ μὲ τὸ νὰ προσκρούσει στὸν Θεὸ πού τὸν δόξασε, τὸ νὰ συλληφθοῦν ὅμως νὰ στρέφουν ἐναντίον του ἀκόμα καὶ τὰ ἴδια τὰ ὄπλα μὲ τὰ ὁποῖα τιμήθηκαν καὶ νὰ συλληφθοῦν ἐπ' αὐτοφώρῳ νὰ χρησιμοποιοῦν τιμὴ ἐναντίον ἐκείνου πού τοὺς τίμησε, ξεπερνᾷ κάθε μανία. Γιατὶ τὸ ἀξελέραστο δείχνει μωρία, ἐνῶ τὸ ἀθεράπευτο ἀποτελεῖ παραφροσύνη. Πρέπει λοιπὸν οἱ ἱερωμένοι, σὰν ναοὶ πού εἶναι, νὰ διατηροῦν τοὺς ἑαυτοὺς ἀδιάβατους ἀπὸ κάθε τυραννικὸ καὶ αἰσχρὸ πάθος.

473. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

Προτροπὴ ὥστε νὰ σταματῆσει τὶς ἀπρεπεῖς πράξεις.

Οἱ φῆμες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυτρώνουν ἀπὸ τὰ γεγονότα., καὶ ἐκεῖνες πού εἶναι ἀληθινές δὲν σβήνουν εὐκόλα, ἴσως μάλιστα δὲν σβήνουν καὶ καθόλου, ἐνῶ οἱ ψεύτικες καὶ πού κατασκευάζονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ φθόνον διαλύονται γρήγορα σὰν τοὺς ἴστους τῆς ἀράχνης. Σταμάτησε λοιπὸν τὶς ἀπρεπεῖς πράξεις, ἀλλιῶς μὴ ἀγανακτεῖς ἐναντίον τῆς φήμης, ὅτι τάχα σὲ διακωμωδεῖ παντοῦ. Γιατὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἀπὸ τῆ ρίζα νὰ μὴ φυτρώσουν κλαδιά.

474. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

“Οτι δὲν ἀδικεῖται τόσο πολὺ αὐτὸς πού ὑφίσταται ἀδικία, ὅσο ἐκεῖνος πού κάνει τὴν ἀδικία.

Πιστεύω ὅτι, ἐὰν μάθει ἀπὸ τὴν ὁσιότητά σου, αὐτὸς πού τὰ ἐμπιστεύεται αὐτὰ στὴ δική του δύναμη, ὅτι, θὰ μιλήσω σὺν Θεῷ, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι κατοχυρωμένη ἀπὸ τὴν οὐράνια βοήθεια καὶ οἱ νόμοι ἐνισχύονται ἀπὸ ἐκεῖ, κανένας δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἐκδιᾶσει ἄδικα τὸν φτωχὸ νὰ προσβάλει τὴν Ἐκκλησία, ἢ ὁποῖα ἀπλώνει χεῖρι βοήθειας σ' αὐτοὺς

στήσεται τῆς κατὰ τοῦ πένητος ἀδικίας, μᾶλλον δὲ τῆς καθ' ἑαυτοῦ. Οὐ γὰρ τοσοῦτον ὁ πάσχων (τέως γὰρ οὕτως εἰρήσθω), ὅσον ὁ δρωὶν ἀδικεῖται.

ΥΟΕ'.- ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

5 Ὅτι οὐχ, ὁ τέχνη τάληθοῦς περιγεγόμενος, ἐπαίνων ἄξιος, ἀλλ' ὁ τάληθὲς ἀτέχνως φράζων.

Πρώην μὲν ἐτέρων ἤκουον, νῦν δὲ ἔγνω δεινότατον ὄντα σε ῥητορεύειν, ὃς ἐπὶ πράξεσιν οὕτω παρανόμοις καὶ πονηραῖς λόγων εὐπρέπειαν ἐχόντων οὐκ ἠπόρησας Ἄλλ' οὐχ, ὁ τέχνη τάλη-
10 θοῦς περιγεγόμενος, ἐπαίνων ἄξιος, ἀλλ' ὁ τάληθὲς ἀτέχνως φράζων Ἀφέμενος τοίνυν τῆς δεινότητος, ἔχον τῆς ἀληθείας, καὶ τὸν θίον τὸν σαυτοῦ πρὸς ταύτην βλέπων ῥύθμιζε. Εἰ γὰρ καὶ ἀνθρώπους παραλογίσασθαι δυναθείης, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δὲ παρ' αὐτοῖς ἐφωράθης, ἀλλὰ τὸν ἀπαραλόγιστον οὐ φενακίσεις κριτήν.

15 ΥΟΣ'.- ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ,
ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ

Προτροπὴ ὅπως παύσωσιν ἀσυγγνώστως πταίοντες.

Ἐνέτυχον ἀγίῳ ἀνδρί, ᾧ ἔργον ἐστὶ τὸ ὑπὲρ τῶν πταιόντων ἰκετεύειν τὸ Θεῖον (ἴστε δὲ ὃν λέγω), καὶ εἶδον ὑπόθεσιν αὐτῷ
20 δακρύων ἀενάων τὸν ὑμέτερον γεγενῆσθαι θίον. Αἰσχνυόμενος γὰρ ἐπὶ τοῖς παρὰ πάντων περὶ ὑμῶν κωμωδουμένοις, ἔλεγε τοῖς παρακαλεῖν πειρωμένοις· “Ἀφετε πικρῶς κλαύσομαι, μὴ κατισχύετε παρακαλεῖν με”. Εἶτα, ὡς ἀνένευσεν ὀλίγον ἐκ τῶν θρήνων, οὐκ οἶδ' ὅτι ἐννοήσας (οὐ γὰρ ἀσφαλὲς τῶν ἀδήλων κατα-
25 τολμᾶν), ὥσπερ ἔνθους γενόμενος καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψας, ὡς αὐτὸν ὁρῶν τὸν πάντων Δεσπότην, ἐδόησεν· “Δόξα σοι, βασιλεῦ, δόξα σοι. Πόσης μακροθυμίας πέλαγος παρὰ σοί! πόσης ἀνεξικακίας θησαυρός! Οἱ διὰ τὸ ὄνομα τὸ σὸν ἐξ ἀφανῶν καὶ ἀτίμων λαμπροὶ καὶ περίδλιπτοι γεγονότες, τῇ τιμῇ κατὰ σοῦ τοῦ τετιμη-
30 κότητος κέχρηται, καὶ τολμῶσιν ἀτόλμητα καὶ ἐνυβρίζουσιν εἰς τὰ ἅγια, συγγνώμης ἁμαρτάνοντες μείζονα”. Εἰ τοίνυν καὶ ὁ ὑπὲρ τῶν ἄλλων πρεσβεύων διὰ τὰ ὑμέτερα πταίσματα τὴν θείαν ἐξε-

πού ἀδικοῦνται, θὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἀδικία σὲ βάρος τοῦ φτωχοῦ, ἢ μᾶλλον ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του. Γιατί δὲν ἀδικεῖται τόσο πολὺ αὐτὸς πού ὑφίσταται τὴν ἀδικία (γιὰ νὰ τὸ πῶ τώρα ἔτσι), ὅσο αὐτὸς πού τὴν κάνει.

475. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

“Ὅτι ἄξιος ἐπαίνων δὲν εἶναι ἐκεῖνος πού νικᾷ τὴν ἀλήθεια μὲ τέχνασμα, ἀλλ’ αὐτὸς πού λέγει τὴν ἀλήθεια ἀνεπιτήδευτα.

Μέχρι τώρα ἄκουα ἀπὸ ἄλλους, τώρα ὅμως γνώρισα ὅτι εἶσαι δεινότατος στὸ νὰ ρητορεύεις, ἀφοῦ σὲ πράξεις τόσο πολὺ παράνομες καὶ κακὲς δὲν δυσκολεύθηκες νὰ βρεῖς λόγια στολισμένα μὲ εὐπρέπεια. “Ὅμως δὲν εἶναι ἄξιος ἐπαίνου αὐτὸς πού μὲ τέχνασμα νικᾷ τὸ ἀληθινὸ, ἀλλ’ ἐκεῖνος πού ἐκφράζει τὸ ἀληθινὸ μὲ τρόπο ἀνεπιτήδευτο. Ἀφήνοντας λοιπὸν τὴν ἱκανότητα στὸ λόγο, ἀφοσιώσου στὴν ἀλήθεια, καὶ ρύθμιζε τὴ ζωὴ σου προσβλέποντας σ’ αὐτήν. Γιατί, καὶ ἂν ἀκόμα μπορέσεις νὰ ἐξαπατήσεις τοὺς ἀνθρώπους, ἂν καὶ βέβαια ἀπὸ αὐτοὺς ἔγινες ἀντιληπτός, ἀλλ’ ὅμως δὲν θὰ μπορέσεις νὰ ἐξαπατήσεις τὸν κριτὴ πού δὲν ἐξαπατᾶται.

476. ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟ, ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΟ

Προτροπὴ ὥστε νὰ σταματήσουν νὰ κάνουν πταίσματα ἀσυγχώρητα.

Συνάντησα τυχαῖα κάποιον ἅγιο ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ἔργο εἶναι τὸ νὰ ἱκετεύει τὸν Θεὸ γι’ αὐτοὺς πού πέφτουν σὲ παραπτώματα (γνωρίζετε γιὰ ποιὸν κάνω λόγο), καὶ εἶδα ὅτι ἡ ζωὴ σας εἶχε γίνει γι’ αὐτὸν ἀφορμὴ ἀδιάκοπων δακρύων. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ντρεπόταν γι’ αὐτὰ πού λέγονται ἀπὸ ὅλους γιὰ σᾶς, σ’ αὐτοὺς πού προσπαθοῦσαν νὰ τὸν παρηγορήσουν ἔλεγε: “Ἀφήστε με νὰ κλάψω πικρά, μὴ προσπαθεῖτε νὰ μὲ παρηγορήσετε”. Ἐπειτα μόλις συνῆλθε λίγο ἀπὸ τὸν θρήνο, δὲν ξέρω τί τοῦ ἦρθε στὸν νοῦ (γιατὶ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ριψοκινδυνεύουμε νὰ ποῦμε αὐτὰ πού εἶναι ἀγνωστα), σὰν νὰ τοῦ ἦρθε θεία ἐμπνευση, στρέφοντας τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν οὐρανὸ, σὰν νὰ ἔβλεπε τὸν ἴδιο τὸν Δεσπότη τῶν ὅλων, φώναξε: “Δόξα σὲ σένα, Βασιλεῦ, δόξα σὲ σένα. Πόσο πέλαγος μακροθυμίας ὑπάρχει σὲ σένα! Πόσος θησαυρὸς ἀνεξικακίας! Αὐτοὶ πού ἐξαιτίας τοῦ ὀνόματός σου, ἀπὸ ἀφανεῖς καὶ ἄτιμοι πού ἦταν, ἔγιναν λαμπροὶ καὶ ἔνδοξοι, χρησιμοποιοῦν τὴν τιμὴ ἐναντίον σου πού τοὺς τίμησες, καὶ τολμοῦν νὰ κάνουν ἀτόλμητα πράγματα, ἐξευτελίζουν τὰ ἅγια, διαπράττοντας ἁμαρτήματα μεγαλύτερα συγγνώμης”. Ἐφόσον λοιπὸν καὶ αὐτὸς πού μεσίτευε γιὰ τοὺς ἄλλους δοκίμασε ἐκπληξῆ ἀπὸ τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὰ

πλάγη μακροθυμίαν, τίς ὑπὲρ ὑμῶν ἰκετεύσει; τίς σε πρεσβεύσει; τίς παραστήσεται; Ἐννοοῦντες οὖν, οἳ τῶν κακῶν ἔστε, παύσασθε ἀσύγνωστα πταίοντες

ΥΟΖ'.- ΟΛΥΜΠΙΩ, ΙΣΙΔΩΡΩ

5 Ὅτι ἡ πονηρία, τὴν τοῦ λέγειν ἐμπειρίαν προσλαβοῦσα, πολλῶ ἀργαλεώτερα τῆς ἀμαθίας ἐργάζεται κακά.

Σοφὸν ἔγωγε ἠγοῦμαι οὐ τὸν τὰς τῶν ποιητῶν ῥαψωδίας καὶ τὰς τῶν ῥητόρων δεινότητος καὶ τὰς τῶν σοφῶν τερθρείας, ὡς νομίζεις, ἐπὶ γλώττης ἔχοντα, ἀλλὰ τὸν ἦθος ἐξασκήσαντα καὶ τὸν
10 τρόπον ῥυθμίσαντα. Τὸν γὰρ τοιοῦτον οὐδ' ὑπ' ἐκείνων ἐκτραχηλί-
ζεσθαι οἶμαι. Πονηρία γὰρ τὴν τοῦ λέγειν ἐμπειρίαν προσλα-
βοῦσα, πολλῶ ἀργαλεώτερα τῆς ἀμαθίας ἐργάζεται κακά. Εἰ δὲ
θαυμάζεις τὸ εἰρημένον, ἐγγυήσεται Θουκυδίδης λέγων, “Αμα-
θία μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον, ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας”.
15 Εἰ τοίνυν οὐδὲ τὴν εὐφυΐαν ἐκεῖνος ἀπεδέξατο (πρὸς κακοῦ γὰρ
γίνεται τοῖς μὴ καλῶς αὐτὴν γεωροῦσι), σχολῆ γε περὶ τῆς ἔξωθεν
παιδεύσεως ἀποφανούμεθα ὡς ἀξίας λόγου, ὅταν ὁ τρόπος ἀκόλα-
στος εἴη. Εἰ μὲν οὖν ἄμφω συνέβαινε, φρόνησίς τε καὶ παιδείεις,
τουτέστι τρόπος καὶ λόγος, εὖ ἂν ἔχοι. Εἰ δὲ θάτερον λείπηται,
20 ἄμεινον ἐλέσθαι τὸ κρεῖττον. Ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἐγγυήσεται
καὶ Πλάτων, ὃν αὐτὸς καὶ μόνον ὀνομάζων ἐναβρύνῃ. Φησὶ γάρ·
“Φημὶ τὰς ψυχὰς τὰς εὐφνεστάτας κακῆς παιδαγωγίας τυχοῦσας,
διαφερόντως κακὰς γίνεσθαι· καὶ τὰ μεγάλα ἀδικήματα καὶ τὴν
ἄκρατον πονηρίαν ἐκ φαύλης, ἀλλ' οὐκ ἐκ νεανικῆς φύσεως, τροφῆ
25 διολλυμένης γίγνεσθαι, ἀσθενῆ δὲ φύσιν μεγάλων οὔτε κακῶν οὔτε
ἀγαθῶν αἰτίαν ποτὲ ἔσεσθαι”. Εἰ τοίνυν καὶ ὁ τῶν ἱστοριογράφων
ἄκρος, καὶ ὁ τῶν φιλοσόφων κορυφαῖος τὸ ἦθος τοῦ λόγου καὶ τὸν
τρόπον τῆς πολυμαθίας προκρίνοντες ὤφθησαν, τί ἄτοπὸν φημι,
τὸν καρπὸν λέγων ἀναγκαιότερον τῶν φύλλων ἠγεῖσθαι; Καρπὸν
30 μὲν γὰρ ὀρίζομαι εἶναι τὴν ἀρετὴν, φύλλα δὲ τὴν εὐγλωττίαν. Ποι-
εῖ μὲν οὖν τινα κόσμον τῷ δένδρῳ τὰ φύλλα περισειόμενα, ἀλλ' ὁ
καρπὸς ἐστὶν ὁ ζητούμενος, δι' ὃν καὶ τὰ φύλλα γεγένηται. Καὶ
ἴσως οὕτω κέκληται παρὰ τὸ φυλάττειν αὐτόν.

δικά σας πταίσματα, ποιός θά ίκετεύσει τόν Θεό για σās; Ποιός θά μειτεύσει για σās; Ποιός θά σās συμπαρασταθεί; Κατανοώντας σέ ποιό σημεῖο τῶν κακῶν βρῖσκεσθε, σταματήστε νά ἀμαρτάνετε ἀσυγχώρητα.

477. ΣΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΟ ΚΑΙ ΙΣΙΔΩΡΟ

“Οτι ἡ κακία, προσλαμβάνοντας τήν ἐμπειρία στό λόγο, προξενεῖ πολὺ πιὸ χειρότερα κακὰ ἀπὸ τήν ἀμάθεια.

Σοφὸν ἐγὼ θεωρῶ ὄχι ἐκεῖνον ποὺ ἔχει στή γλῶσσα του τίς ραψωδίες τῶν ποιητῶν, καὶ τήν ἱκανότητα τῶν ρητόρων στό λόγο, καὶ τῶν σοφῶν τίς σοφιστικὲς φλυαρίες, ὅπως νομίζεις, ἀλλ' αὐτὸν ποὺ ἔχει ἀσκήσει τὸ ἦθος καὶ ρύθμισε τὴ συμπεριφορά του. Γιατὶ αὐτὸς νομίζω ὅτι δὲν ἐκτρέπεται ἀπὸ ἐκείνους. Γιατὶ ἡ κακία, ὅταν προσλάβει καὶ τήν ἐμπειρία στό λόγο, κάνει φοβερώτερα κακὰ ἀπὸ τήν ἀμάθεια. Ἐὰν ὅμως ἀπορεῖς γι' αὐτὸ ποὺ εἰπώθηκε, θά σοῦ ἐπιβεβαιώσει ὁ Θουκυδίδης, ὁ ὁποῖος λέγει: “Ἡ ἀμάθεια μαζί με τὴ σωφροσύνη εἶναι πολὺ πιὸ ὠφέλιμη ἀπὸ τὴν ἱκανότητα στό λόγο ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ ἀκολασία”. Ἐφόσον λοιπὸν οὔτε τὴν εὐφυΐα ἐκεῖνος δέχθηκε (γιατὶ ἀποδοῖνει σέ κακὸ γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν τὴν χρησιμοποιοῦν σωστά), πόσο ἄξια λόγο θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι ἡ μὴ χριστιανικὴ παιδεία, ὅταν ὁ τρόπος ζωῆς εἶναι ἀκόλαστος. Ἐὰν βέβαια συνέπιπταν καὶ τὰ δύο, ἡ φρόνηση καὶ ἡ παιδεία, δηλαδή ὁ τρόπος ζωῆς καὶ ὁ λόγος, θά ἦταν καλά, ἐὰν ὅμως λείπει τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, εἶναι προσιμότερο νά διαλέξουμε τὸ ἀνώτερο. Καὶ ὅτι αὐτὰ ἔτσι εἶναι, θά τὸ ἐπιβεβαιώσει καὶ ὁ Πλάτων, γιὰ τὸν ὁποῖο σὺ νοιώθεις ὑπερήφανος καὶ μόνο μετὰ τὸ νά προφέρεις τὸ ὄνομά του. Γιατὶ λέγει: “Λέγω, ὅτι οἱ πιὸ εὐφυεῖς ψυχές, ὅταν ὑποστοῦν κακὴ διαπαιδαγώγηση, γίνονται ὅλως ἰδιαιτέρως κακές καὶ τὰ μεγάλα ἀδικήματα καὶ ἡ ὑπερβολικὴ κακία γίνονται ἀπὸ κακὴ, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ νεανικὴ φύση, μετὰ τροφὴν διεστραμμένης παιδείας, ἀντίθετα ἡ ἀσθενικὴ φύση δὲν γίνεται ποτὲ αἰτία μεγάλων οὔτε κακῶν, οὔτε καλῶν. Ἐφόσον λοιπὸν καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ἱστοριογράφων, καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν φιλοσόφων φαίνονται νά προτιμοῦν τὸ ἦθος ἀντὶ τὸν λόγο, καὶ τὸν τρόπο ζωῆς ἀντὶ τῆς πολυμαθείας, τί παράλογο λέγω, λέγοντας, ὅτι ὁ καρπὸς πρέπει νά θεωρεῖται πιὸ ἀναγκαῖος ἀπὸ τὰ φύλλα; Καρπὸ φυσικὰ ὀνομάζω τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ φύλλα τὴν εὐγλωττία. Προσδίδουν βέβαια τὰ φύλλα κάποια ὁμορφιὰ στό δένδρο ὅταν σείονται, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ καρπός, γιὰ τὸν ὁποῖο ὑπάρχουν καὶ τὰ φύλλα. Ἴσως μάλιστα ἔχουν ὀνομασθεῖ ἔτσι, ἐπειδὴ προφυλάσσουν τὸν καρπὸν.

ΥΟΗ.— ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι ἡ ἀλήθεια, τοὺς μὴ ἐρῶντας αὐτῆς δυσκλεεῖς ἀποφαίνουσα, τοὺς ἐραστὰς εὐκλεεῖς ἀπεργάζεται.

Αὐτὸς μὲν λίαν ἐξεθαύμασας τὰ πρόην ἐπισταλέντα, κινδυνεύεις δὲ αὐτὰ ἀνατρέπειν τῷ γεγραφέναι, δι’ ἣν αἰτίαν Ζώσιμος καὶ Εὐστάθιος καὶ Μάρων μῆτε λόγῳ μῆτε βίῳ διαπρέποντες, ἀλλ’ ἀπαιδευσίαν ἐσχάτην ἐν ἑκατέρῳ νοσοῦντες, καὶ κωμῳδία καὶ γέλῳ πασι προκείμενοι, δοκοῦσιν εἰς ἱερωσύνην τελεῖν Ἐγὼ δὲ ἀπλήν καὶ σαφῆ τὴν ἀπολογία ἀποιήσομαι. Εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ αὐ-
 5 τῶν τὸν λόγον ἐποίησάμην, τὴν ἀρετὴν τῆς παιδείσεως προκρίνων, εἰκότως ἂν με εἰς ἀνάγκην ἀπολογίας κατέστησας, εἰ δὲ προσώπων λόγος ἦν οὐδεὶς, αὐτὸ δὲ τὸ πρᾶγμα καθ’ ἑαυτὸ ἐδασανίζετο, ὡς καὶ αὐτόν σε ἐκπλαγέντα, ὡς ἔφη, τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγραμμένων, μείζους ἢ κατ’ ἐμὲ ἐπαίνους ὑφῆναι. Τί
 15 δῆποτε νῦν ἀνθρώπους ὅπως δῆποτε διοῦντας εἰς μέσον προὔθηκας, ἐξελέγχειν τὰ πρόην γραφέντα ἐπιχειρῶν; Οὐδὲ γὰρ εἰ μυρίων ἐκεῖνοι γέμουσι κακῶν καὶ πάντας ἀπέκρουσαν, ὡς γέγραφας, ταῖς παρανομίαις, ἥδη ὁ λόγος ὁ παρ’ ἡμῶν, ὁ τῆ ἀληθείᾳ ὠχυρωμένος, ἀνατραπήσεται. Ἄλλ’ ἐκεῖνοι μὲν ἥδη τοιοῦτοί εἰσι, μετὰ
 20 τοῦ κωμῳδεῖσθαι καὶ δίκην ἀνύποιστον δώσουσιν, ἡ δὲ ἀλήθεια διαλάμπει μειζόνως, οὐ παρ’ ὀλίγων πονηρῶν ἐλεγχομένη, ἀλλὰ ταύτῃ μάλιστα λαμπροτέρα γινομένη, ὅτι, τοὺς μὴ ἐρῶντας αὐτῆς δυσκλεεῖς ἀποφαίνουσα, τοὺς ἐραστὰς εὐκλεεῖς ἀπεργάζεται.

ΥΟΘ.— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

25 “Οτι οὐ χρῆ, οὐρανοπολίται ὄντες, ὀλιγωρεῖν φθονούμενοι, ἀλλὰ προσδοκᾶν διὰ τοῦτο λαμπρότεροι ἔσεσθαι.

Πόσους οἶει τῶν ἀνθρώπων ἀωνύμους καὶ ἀδόξους εἶναι πολλῶ σπουδαιοτέρους γεγεννημένους τῶν ἀδομένων; Τῷ τοὺς μὲν ποιητῶν τυχεῖν καὶ λογοποιῶν, τῶν πᾶν τὸ πραττόμενον μὴ πρὸς
 30 ἀλήθειαν κρινόντων, ἀλλὰ πρὸς ἣν εἶχον εὐνοίαν ὑπολαμβάνόντων καὶ τὸ κατορθωθὲν οὐρανόμηκες ποιούντων, τοὺς δὲ μὴ ἐσχηκέναι τοὺς ὑμνήσαντας διὰ φθόνον, ὅπερ ταῖς λαμπραῖς πράξεσιν ἀκολουθεῖν εἴωθεν. Ἐνταῦθα μὲν οὖν, εἰ καὶ ἔδοξαν οἱ μὲν ἀνακε-

478. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι ἡ ἀλήθεια, παρουσιάζοντας ἄδοξους ἐκείνους πού δὲν τὴν ἀγαποῦν, καθιστᾶ ἐνδοξότατους τοὺς ἐραστὲς αὐτῆς.

Σὺ βέβαια θαύμασες πολὺ αὐτὰ πού σοῦ ἔγραψα προηγουμένως, κινδυνεύεις ὅμως νὰ τὰ ἀνατρέψεις, γράφοντάς μου γιὰ ποιὸν λόγο ὁ Ζώσιμος καὶ ὁ Εὐστάθιος καὶ ὁ Μάρων, οἱ ὅποιοι δὲν διαπρέπουν οὔτε στὸν λόγο οὔτε στὴ ζωὴ, ἀλλὰ πάσχουν ἀπὸ τῆ χειρότερη μορφὴ ἀγροαμματωσύνης καὶ στὰ δύο καὶ προβάλλονται γιὰ κωμωδία καὶ γέλια σὲ ὅλους, πιστεύουν ὅτι ἀνήκουν στὴν ἱερωσύνη. Ἐγὼ ὅμως θὰ κάνω ἀπλή καὶ καθαρὴ τὴν ἀπολογία. Γιατί, ἂν ἔκανα τὸν λόγο ὑπὲρ αὐτῶν, προσιμώντας τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τῆ μόρφωση, δικαιολογημένα θὰ μὲ ἀνάγκαζες νὰ ἀπολογηθῶ, ἐὰν ὅμως γιὰ τὰ πρόσωπα δὲν γινόταν λόγος κανένας, καὶ ἐξεταζόταν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθεαυτό, ὥστε καὶ σὺ ὁ ἴδιος νὰ ἐκπλαγεῖς, ὅπως εἶπες, γιὰ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν ἀλήθεια τῶν γραφομένων, θὰ ἔπλεκες ἐπαίνους μεγαλύτερους ἀπὸ αὐτοὺς πού μοῦ ἀξίζουν. Γιατὶ λοιπὸν πρόβαλες στὴ μέση ἀνθρώπους πού ζοῦν ὅπως νῶναι, ἐπιχειρώντας νὰ ἀποδείξεις λανθασμένα αὐτὰ πού προηγουμένως σοῦ ἔγραψα; Γιατί, ἀκόμα καὶ ἂν ἐκεῖνοι εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ μῦρια κακὰ καὶ ξεπέρασαν ὅλους, ὅπως ἔγραψες, μὲ τίς παρανομίες, ὁ λόγος μου αὐτὸς πού εἶναι ὀχυρωμένος μὲ τὴν ἀλήθεια δὲν θὰ ἀνατραπεῖ. Ὅμως ἐκεῖνοι εἶναι πλέον τέτοιοι καί, μαζὶ μὲ τὴ διακωμώδηση τους, θὰ τιμωρηθοῦν καὶ αὐστηρότατα, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια θὰ λάμπει περισσότερο, χωρὶς νὰ ἀκυρώνεται ἀπὸ λίγους κακοὺς, ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ γίνεи πῶ λαμπρὴ, γιατί ἐκείνους πού δὲν τὴν ἀγαποῦν τοὺς παρουσιάζει ἄδοξους, ἐνῶ αὐτοὺς πού τὴν ἀγαποῦν τοὺς κάνει ἐνδοξότατους.

479. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Οτι δὲν πρέπει, ὄντας οὐρανοπολίτες, νὰ ὀλιγοψυχοῦμε φθονούμενοι, ἀλλὰ νὰ ἐλπίζουμε ἀκριβῶς γι’ αὐτό, ὅτι θὰ γίνουμε λαμπρότεροι.

Πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, πού νομίζεις ὅτι εἶναι ἀνώνυμοι καὶ ἄδοξοι, ὑπῆρξαν πολὺ σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς φημισμένους; Γιατὶ οἱ φημισμένοι, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἔχουν ποιητὲς καὶ ρήτορες, οἱ ὅποιοι δὲν κρίνουν κάθε τι πού γίνεται σύμφωνα πρὸς τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ τὸ ὑποστηρίζουν ἀνάλογα πρὸς τὴν εὐνοία πού ἔχουν, καὶ ἐξυψώνουν μέχρι τὸν οὐρανὸ τὰ κατορθώματα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἀφανεῖς ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ὑμνητὲς λόγῳ ζήλειας, κάτι πού συνήθως ἀκολουθεῖ τίς λαμπρὲς πράξεις. Ἐδῶ

κηρύχθαι, οἱ δὲ σεσιωπῆσθαι, τοῦ κόσμου λοιπὸν εἰς τέλος ἐπει-
γομένου, ἐκεῖσε τοὺς ὄντως λαμπροὺς καὶ ἐνδόξους ὀψόμεθα, τῆς
θείας δίκης οὐκ ἀνεξομένης ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης ἐνεγκεῖν
τὴν ψῆφον, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας, τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀδιαπτώτου.
5 Μὴ οὖν ὀλιγώρει, εἰ, οὐρανοπολίτης ὢν, τὰς τῶν φθονούντων σοι
γλώττας αἰχμῆς νεηκόνου ὀξυτέρας αἰσθάνῃ κατὰ σαυτοῦ φερο-
μένας, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλιστα λαμπρότερος ἔσεσθαι προσδόκη-
σον.

ΥΠ.— ΤΩ ΑΥΤΩ

10 "Οτι οἱ κόποι τῆς ἀρετῆς ἀμβλύνονται τῇ τῶν γερῶν προσδοκίᾳ.

"Ἴσθι, ὅτι τοῖς τῆς ἀρετῆς πόνοις ἐκ πρώτης μέχρι τελευτῆς
ἐγκαρτερεῖσαι οὐχ οἷόν τε, μὴ τῆς προσδοκίας τῶν γερῶν κίρναμέ-
νης ἠρέμα τῷ ἰδρῶτι, καὶ κατὰ βραχὺ ἀλύπως τε καὶ κούφως, καὶ
τρόπον τινὰ μετ' εὐφροσύνης παραπεμπούσης ἐπὶ τὸ τῶν ἀγῶνων
15 τέλος. Εἰ τοίνυν θεάσοιο ἄνθρωπον τοὺς πόνους τῆς ἀρετῆς, τὰς
τῆς τρυφῆς τοῖς ἐχέφροσιν ἡδονάς, φεύγοντα, ἴσθι ὅτι ἐλπίς αὐτῷ
χρηστὴ οὐκ ἀνθεῖ.

ΥΠΑ.— ΤΩ ΑΥΤΩ

20 "Οτι κρεῖττον τὸ ἐπιβουλευθῆναι καὶ ἀποχειροτονηθῆναι,
ἢ μετὰ ἀνδρῶν τετάχθαι πταίσμασι συμπραττόντων.

Φοβερόν ἐστι καὶ λίαν φοβερόν τὸ εἰς ἱερωσύνην νῦν τελέσαι.
Δυοῖν γὰρ αὐτῷ θάτερον συμβήσεται ἢ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ
ἀποστολικοὺς κανόνας ζῶντα μισηθῆναι καὶ ἐπιβουλευθῆναι πα-
ρὰ τῶν τὴν νυνὶ ἐπιπολάσασαν ἐπιβλαβῆ καὶ παράνομον συνήθει-
25 αν ὡς νόμον θεῖον φυλαττόντων καὶ τοὺς ὀρθῶς βιοῦντας ἐξο-
στρακιζόντων, ἢ ὑποκατακλίναντα ἑαυτόν, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀφει-
δῆσαι σωτηρίας καὶ ἄλλους πολλοὺς σκανδαλίσει, ὑπὲρ ὧν καὶ
δίκας σφοδροτάτας δώσει. Μακάριον μὲν οὖν τὸ μηδὲ ἀλῶναί
ποτε τῷ τοιούτῳ ἔρωτι. Εἰ δὲ μὴ ἀλοὺς χειροτονηθεῖ, ἐχέσθω τοῦ
30 προτέρου σκοποῦ καὶ μετὰ παρρησίας τὰ ἀρχαῖα καὶ ἀποστολικά
πράγματα ἀνανεούτω, μὴ τοῖς νῦν προπίνουσι τὴν ἱερωσύνην καὶ
πάντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἐξεῖναι αὐτοῖς νομίζουσιν, εἰς τὰ

λοιπόν ἂν καὶ οἱ πρῶτοι φάνηκαν ὅτι ἀνακηρύχθηκαν, καὶ οἱ δεύτεροι λησμονήθηκαν, ἐπειδὴ ὁ κόσμος βαδίζει γρήγορα πρὸς τὸ τέλος, ἐκεῖ ὅμως θὰ δοῦμε τοὺς πραγματικὰ λαμπροὺς καὶ ἔνδοξους, ἐπειδὴ ἡ θεία δικαιοσύνη δὲν θὰ ἀνεχθεῖ νὰ ἀποφασίσει σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ δική της γνώμη, ποὺ εἶναι εἰλικρινῆς καὶ ἀδιάψευστη. Νὰ μὴ ὀλιγοψυχεῖς λοιπόν, ἂν, ἐνῶ εἶσαι οὐρανοπολίτης, αἰσθάνεσαι τὶς γλῶσσες αὐτῶν ποὺ σὲ φθονοῦν καὶ ποὺ εἶναι πιὸ διαπεραστικὲς ἀπὸ κοφτερὴ λεπίδα, νὰ στρέφονται ἐπάνω σου, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἕξαιτίας αὐτοῦ περιμένε ὅτι θὰ γίνεις ἐνδοξότερος.

480. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι οἱ κόποι τῆς ἀρετῆς μειώνονται μὲ τὴν προσδοκία τῶν βραβείων.

Γνώριζε ὅτι στοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάνεις ὑπομονὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, ἂν ἡ προσδοκία τῶν βραβείων, σὲ συνδουασμὸ σιγά-σιγά μὲ τὸν ἰδρώτα, καὶ λίγο-λίγο, χωρὶς λύπη καὶ ἀθόρυβα, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο μὲ χαρὰ, δὲν ὀδηγήσει στὸ τέλος τῶν ἀγώνων. Ἐὰν λοιπόν δεῖς ἄνθρωπο νὰ ἀποφεύγει τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, ποὺ ἀποτελοῦν τὶς ἡδονὲς ἀπόλαυσης τῶν συνετῶν, νὰ ξέρεις ὅτι γι’ αὐτὸν δὲν ὑπάρχει καλὴ ἐλπίδα.

481. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ ἐπιβουλευθεῖ κανεὶς καὶ νὰ ἀποσηματισθεῖ, παρὰ νὰ συνταχθεῖ μὲ ἀνθρώπους ποὺ συμπράττουν στὰ πταίσματα.

Εἶναι φοβερό, καὶ πολὺ φοβερὸ μάλιστα, τὸ νὰ εἰσέλθει κάποιος στὴν ἱερωσύνη τώρα. Γιατὶ θὰ τοῦ συμβεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο. Ἡ, ζώντας σύμφωνα μὲ τοὺς ἀρχαίους ἀποστολικούς κανόνες, θὰ μισηθεῖ καὶ θὰ κατηγορηθεῖ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὴν ἐπιβλαβὴ καὶ παράνομη συνήθεια ποὺ εἶναι τώρα παντοῦ ἀπλωμένη τὴν τηροῦν σὰν νόμο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔξοστρακίζουν ἐκείνους ποὺ ζοῦν σωστά, ἢ θὰ προσαρμοστεῖ ὑποχωρώντας καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ σωτηρία του, καὶ θὰ σκανδαλίσει ἄλλους πολλούς, γιὰ τοὺς ὁποίους καὶ θὰ τιμωρηθεῖ μὲ μεγάλες τιμωρίες. Εἶναι λοιπόν μακάριος ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ κυριευθεῖ ποτὲ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἔρωτα. Ἄν ὅμως δὲν κυριευθεῖ καὶ χειροτονηθεῖ, νὰ προσηλωθεῖ στὸν ἀρχικό του σκοπὸ, καὶ μὲ θάρρος νὰ ἀνανεώνει τὰ ἀρχαῖα ἀποστολικά πράγματα, καὶ νὰ μὴ συνεργάζεται στὰ πταίσματα μὲ αὐτοὺς ποὺ τώρα προδίδουν τὴν ἱερωσύνη καὶ νομίζουν ὅτι τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ λένε καὶ νὰ κάνουν τὰ πάντα. Γιατὶ εἶναι

πταίσματα συμπράττων. Κρεῖττον γὰρ τὸ ἐπιβουλευθῆναι καὶ ἀποχειροτονηθῆναι, τοῦ μετὰ τούτων ἀνδρῶν τετάχθαι.

ΥΠΒ'— ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

ᾠτι οὐ χρὴ κωμωδεῖν, ἀλλὰ καταθρηνεῖν τοὺς κορυ-
5 φαιοτάτους τῶν κακῶν.

Οὐ κωμωδεῖν, ἀλλὰ καταθρηνεῖν ὀφείλεις Εὐσέδιόν τε καὶ Χαιρήμονα καὶ Ζώσιμον, τοὺς, ὡς γέγραφας, κορυφαιοτάτους τῶν κακῶν καὶ μηδενὶ ὑπερβολὴν καταλείψαντας. Εἰ δὲ καὶ Εὐστάθιος καὶ Μάρων, τοῖς ἔχουσιν αὐτῶν ἀκολουθοῦντες, οὐδέπω
10 μὲν ἀμιλληθῆναι δεδύνηνται, δῆλοι δὲ εἰσι καὶ ὑπερβαλούμενοι, εἰς εὐχὴν τρεψοίμην, ὥστε κακείοις καὶ τούτοις μετάγνωσιν ὥσπερ ἐκ μηχανῆς τινος ἐπιφανῆναι. Τάχα πως, εἰ καὶ μὴ ἀναμαχέσασθαι δυναθεῖεν τὰς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας ἤττας, ἀλλὰ κἂν παραμυθία τις αὐτοῖς ἐν τοῖς δεινοῖς ἐκείνοις βασανηστηρίοις τε-
15 χθείη.

ΥΠΓ'— ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

ᾠτι χρὴ κακείνους ἐπαινεῖν, οἷς ὑπὲρ λόγους
ὁ ἔπαινος.

Οὐκ αἰσχρὸν τῶν μεγίστων ἐγκωμίων ἠττᾶσθαι, οἷς ἐξισῶσαι
20 τοὺς λόγους οὐχ οἷόν τε, οὔτε μὴν δίκαιον, τῆς ἀξίας ὑστεροῦσιν, ἤδη καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἐλλείπειν. Ὁ γὰρ ἐπαινεῖσαι φιλονεικήσας μὲν, ἠττηθεῖς δέ, τῇ τῆς προαιρέσεως δόξῃ κεκόσμηται. Οὐκ οὖν εἴ γε σκαιότητος ἀδοξίαν ἀπορρήψασθαι βουλόμεθα, πειρώμεθα κακείνους ἐπαινεῖν, οἷς ὑπὲρ λόγους ὁ ἔπαινος Ἄμεινον γὰρ
25 ἐν τοῖς λόγοις ἠττωμένους τῇ τῆς προαιρέσεως καλλωπίζεσθαι εὐγνωμοσύνη.

ΥΠΔ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

ᾠτι ἀσφαλέστερον τὸ μὴ πολεμεῖσθαι,
τοῦ συμμαχεῖσθαι.

30 Πολλῶ ἀσφαλέστερον τὸ μὴ πολεμεῖσθαι τοῦ συμμαχεῖσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἡσυχίαν ἔχει ἀπράγμονα, τὸ δὲ ἀναγκάζει συμπο-

προτιμότερο νὰ συκοφαντηθεῖ καί νὰ ἀποσηματισθεῖ, παρὰ τὰ ταχθεῖ μαζί μὲ τέτοιους ἄνδρες.

482. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΛΑΜΠΕΤΙΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ διακωμωδοῦμε, ἀλλὰ νὰ θρηνοῦμε
τοὺς πιὸ κορυφαίους στὰ κακᾶ.

Δὲν πρέπει νὰ διακωμωδεῖς, ἀλλὰ νὰ θρηνεῖς τὸν Εὐσέβιο, τὸν Χαιρήμονα καί τὸν Ζώσιμο, αὐτοὺς πού, ὅπως ἔγραψες, εἶναι οἱ πιὸ κορυφαῖοι ἀπὸ τοὺς κακοὺς, καὶ δὲν ἄφησαν σὲ κανένα νὰ τοὺς ξεπεράσει. Ἐὰν ὅμως καὶ ὁ Εὐστάθιος καὶ ὁ Μάρων, ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη τους, δὲν κατάφεραν νὰ ἀκολουθήσουν τὰ ἴχνη τους, δὲν μπόρεσαν βέβαια ποτὲ νὰ τοὺς συναγωνιστοῦν, καὶ εἶναι φανερό ὅτι οἱ πρῶτοι τοὺς ξεπερνοῦν, ἐγὼ θὰ στραφῶ σὲ εὐχή, εὐχόμενος ὥστε καὶ σ’ ἐκείνους καὶ σ’ αὐτοὺς νὰ φανεῖ, σὰν ἀπὸ κάποια μηχανή, μετάνοια, μήπως ἔτσι, μολονότι δὲν θὰ μπορέσουν νὰ πολεμήσουν τίς τέσθ πολλές καὶ τέτοιου εἴδους ἥττες τους, γεννηθεῖ σ’ αὐτοὺς ἔστω κάποια παρηγορία στὰ φοβερὰ ἐκεῖνα βασανιστήρια.

483. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΘΕΟΔΩΡΟ

“Οτι πρέπει καὶ ἐκείνους νὰ ἐπαινοῦμε, γιὰ τοὺς ὁποίους
ὁ ἔπαινος εἶναι πάνω ἀπὸ τὰ λόγια.

Δὲν εἶναι κακὸ τὸ νὰ μὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει μεγάλα ἐγκώμια μὲ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξισώσει τὰ λόγια του, οὔτε βέβαια εἶναι δίκαιο σ’ αὐτοὺς πού ὑστεροῦν σὲ ἀξία, νὰ λείπει καὶ τὸ κατὰ δύναμη. Γιατὶ ἐκεῖνος πού θέλησε νὰ ἐπαινέσει κάποιον, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε, τιμᾶται ἀπὸ τὴ διάθεση τῆς προαίρεσης. Ἄρα λοιπὸν ἐὰν θέλουμε νὰ ἀπορρίψουμε τὴ ντροπὴ τῆς ἀδεξιότητος, ἃς προσπαθοῦμε νὰ ἐπαινοῦμε καὶ ἐκείνους πού ὁ ἔπαινος ξεπερνᾷ τὰ λόγια. Γιατὶ εἶναι προτιμότερο, ὄντας κατώτεροι στὰ λόγια, νὰ στολιζόμαστε μὲ τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς προαίρεσης.

484. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι ἀσφαλέστερο εἶναι τὸ νὰ μὴ πολεμούμαστε, ἀπὸ τὸ
νὰ πολεμοῦμε μαζί μὲ ἄλλους.

Εἶναι πολὺ πιὸ ἀσφαλὲς τὸ νὰ μὴ πολεμούμαστε, ἀπὸ τὸ νὰ πολεμᾶμε μαζί μὲ ἄλλους. Γιατὶ τὸ ἓνα μᾶς προσφέρει ἡσυχία ἀπαλλαγμένη ἀπὸ φρο-

λεμείν πολλάκις τοῖς βοηθήσασι, καὶ εἰ ἀδίκως πολεμοῖεν, καὶ χάριν ἄδικον ἀντὶ δικαίας ἐκτίνειν.

ΥΠΕ΄.- ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ

“Οτι ζόφος ἢ διωτικὴ φαντασία, φῶς δὲ ἢ θεία φιλοσοφία.

5 Ἔοικας ἀγνοεῖν τῆς διωτικῆς φαντασίας τὸν ζόφον καὶ τῆς θείας φιλοσοφίας τὸ φῶς Οὐκοῦν ἓνα σοι τῶν ἐκατέρου πράγματος πείραν εἰληφότων χρῆ μάρτυρα ἀξιόπιστον παραγαγεῖν ἡμῖν γὰρ ἴσως οὐ πεισθήσῃ. Τίνα οὖν ἡγῆ ἀξιοχρεων; Βούλει τὸν Σολομῶντα εἰς μέσον ἀγάγωμεν; Οὗτος γὰρ ἠνίκα μὲν τῷ τῶν διωτικῶν πρα-
10 γμάτων ἔρωτι κεκράτητε, μέγιστά τε αὐτὰ ἠγεῖτο καὶ θαύματος κρείττονα, καὶ πᾶσαν περὶ αὐτὰ τὴν φροντίδα ἔστρεφε, λαμπρὰς μὲν οἰκοδομοῦμενος οἰκίας, χρυσίον δὲ συνάγων, καὶ μουσικοὺς μὲν χοροὺς συγκροτῶν, τραπεζοποιῶν δὲ γένη καὶ μαγεῖρων κτῶμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος τρυφήν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν παραδείσων τέρ-
15 ψιν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λαμπρῶν σωμάτων ἡδονὴν δαψιλῶς ἐαυτῷ παρασκευάζων καὶ πᾶσαν, ὡς εἶπεῖν, λεωφόρον ψυχαγωγίας καὶ τέρψεως ἀνατέμνων Ἐπειδὴ δὲ μικρὸν ἐκεῖθεν ὥσπερ ἀπὸ μανίας ἀνήνεγκε καὶ καθάπερ ἐκ λαβυρίνθου τινὸς ζοφεροῦ πρὸς τὸ ὑπέρ-
20 λαμπρον τῆς ὑπερκοσμίου φιλοσοφίας ἀναβλέψαι ἠδυνήθη φῶς, τὸ τῆνικαῦτα τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην καὶ τῶν οὐρανῶν ἀξίαν ἔρρηξε φωνήν, «Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης». Εἰ τοίνυν ὁ μηδ’ ἐν χρόνοις γεγενημένος πολλὴν ἀπαιτοῦσι φιλοσοφίας ἀκρίβειαν, ἠδυνήθη συνιδεῖν τὸ τῶν πραγμάτων ἀνόητον καὶ πολλὴν αὐτῶν καταγνώναι ματαιότητα, ποίαν ἔξομεν συγγνώμην οἱ πρὸς
25 ὑψηλοτέραν κελευσθέντες ἀναβῆναι φιλοσοφίας κορυφήν καὶ μηδὲ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δυνάμενοι ῥῆξι φωνήν, ἀλλ’ οὕτω περιεχόμενοι τῶν σκιῶν καὶ τῶν ὄνειρων, ὡς καὶ σωτηρίας ὑπεριδεῖν;

ΥΠΣ΄.- ΛΑΜΠΕΤΙΩ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ, ΚΑΣΙΩ

Δικαιολογία διὰ τὴν καθυστέρησιν ἀποστολῆς ἐπιστολῆς.

30 Ἄρα μὴ χρόνῳ φανέν, τὸ γράμμα γραφῆ παραδοῦναι τῷ πόθῳ κεκμηκότες ἐσκέψασθε; Πείθομαι μὲν, οὐ μὴν ἐρήμην ἀλώσεται, τῇ σιγῇ τὴν κατηγορίαν καθ’ ἑαυτοῦ βεβαιώσαν, ἀλλὰ καὶ

ντίδες, ἐνῶ τὸ ἄλλο μᾶς ἀναγκάζει νὰ πολεμᾶμε πολλές φορές μαζί με ἐκείνους πού μᾶς βοήθησαν, ἀκόμα καὶ ὅταν πολεμοῦν ἄδικα, καὶ νὰ τοὺς ἀνταποδίδουμε ἄδικη χάρη, ἀντὶ δίκαιας.

485. ΣΤΟΝ ΙΣΧΥΡΙΩΝΑ

“Ὅτι εἶναι σκοτάδι ἢ κοσμικὴ φαντασία, ἐνῶ ἡ θεία φιλοσοφία φῶς.

Μοιάζεις νὰ ἀγνοεῖς τὸ φοβερὸ σκοτάδι τῆς βιωτικῆς φαντασίας, καὶ τὸ φῶς τῆς θείας φιλοσοφίας. Πρέπει λοιπὸν νὰ βρεῖς ἕναν ἀξιόπιστον μάρτυρα ἀπὸ τὸ κάθε ἓνα, οἱ ὅποιοι νὰ ἔχουν πείρα τοῦ πράγματος. Γιατὶ ἴσως νὰ μὴ πεισθεῖς ἀπὸ μένα. Ποιὸν λοιπὸν θεωρεῖς ἀξιόπιστον; Θέλεις νὰ φέρουμε μπροστά μας τὸν Σολομώντα; Γιατὶ αὐτός, ὅταν κυριεύθηκε ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, τὰ θεωροῦσε αὐτὰ πάρα πολὺ μεγάλα καὶ ἀνώτερα ἀπὸ θαῦμα, καὶ κάθε του φροντίδα τὴν ἔστρεφε σ’ αὐτὰ, κτίζοντας λαμπρὰ οἰκοδομήματα, συγκεντρώνοντας χρυσάφι, συγκροτώντας μουσικοὺς χορούς, ἀποκτώντας εἰδικευμένους τραπεζοκόμους καὶ μαγείρους, καὶ φροντίζοντας μὲ πολλὴ ἀπλοχεριά καὶ τὴν ἀπόλαυση ἀπὸ τὰ ἐνδύματα, καὶ τὴν εὐχαρίστηση ἀπὸ τοὺς κήπους, καὶ τὴν ἡδονὴ ἀπὸ τὰ ὠραῖα σώματα, καὶ γενικά, ὅπως θὰ λέγαμε, βαδίζοντας κάθε λεωφόρο ψυχαγωγίας καὶ εὐχαρίστησης. “Ὅταν ὅμως λίγο ὕστερα συνῆλθε ἀπὸ αὐτὰ, σάν ἀπὸ μιὰ τρέλλα, καὶ μπόρεσε, σάν μέσα ἀπὸ κάποιον λαβύρινθο σκοτεινὸ, νὰ κοιτάξει πρὸς τὸ ὑπέρολαμπρο φῶς τῆς ὑπερκόσμιας φιλοσοφίας, τότε ἔβγαλε ἐκείνη τὴ δυνατὴ καὶ ἀντάξια τῶν οὐρανῶν φωνή· «Εἶναι ματαιότητα νὰ ἀσχολεῖται κανεὶς μὲ μάταια πράγματα, γιατί ὅλα εἶναι μάταια»¹⁰. Ἐφόσον λοιπὸν αὐτὸς πού δὲν ἔζησε σὲ χρόνια πού ἀπαιτοῦσαν μεγάλη ἀκρίβεια φιλοσοφημένης ζωῆς, μπόρεσε ν’ ἀντιληφθεῖ τὴν ἀνοησία τῶν πραγμάτων καὶ νὰ καταλογίσει σ’ αὐτὰ μεγάλη ματαιότητα, ποιά συγγνώμη θὰ ἔχουμε ἐμεῖς πού ἔχουμε πάρει ἐντολὴ νὰ ἀνεβοῦμε σὲ ὑψηλότερη κορυφὴ ἐνάρετης ζωῆς, καὶ δὲν μποροῦμε νὰ θγάλουμε τὴν ἴδια μὲ ἐκείνον κραυγὴ, ἀλλὰ εἴμαστε τόσο πολὺ ἀφοσιωμένοι στὰ σκοτάδια καὶ στὰ ὄνειρα, ὥστε νὰ παραβλέπουμε καὶ τὴ σωτηρία;

486. ΣΤΟΥΣ ΛΑΜΠΕΤΙΟ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΟ ΚΑΙ ΚΑΣΙΟ

Δικαιολογία γιὰ τὴν καθυστέρηση ἀποστολῆς ἐπιστολῆς.

“Ἄραγε, ἐπειδὴ δὲν φάνηκε γιὰ πολὺ χρόνον τὸ γράμμα, σκεφθήκατε ὅτι ἔχει μειωθεῖ ὁ πόθος μου νὰ σᾶς γράψω; Σᾶς πιστεύω βέβαια, ἀλλὰ δὲν θὰ συλληφθεῖ αὐτὸ νὰ δεβαιώνει μὲ τὴ σιγὴ τὴν ἐναντίον μου κατηγορία,

ῥᾶον καὶ θᾶπτον ἀπολογήσεται, ὅτι σωματικῇ ἀρρωστίᾳ τὴν σιγὴν ἐγέννησεν.

ΥΠΖ'.— ΝΕΙΛΩ

Προτροπὴ ὅπως παράσχη πατρικὴν προστασίαν
5 εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀποθανόντος προστάτου.

“Ὅτι ὁ δεῖνα ὀρφανῶ σοι γεγενημένῳ ἀντὶ πατρὸς γέγονεν οἷσθα. Ἐπεὶ τοίνυν ἐκεῖνος μὲν ἐξ ἀνθρώπων ᾤχετο, οἱ δὲ τούτου υἱεῖς δέονται τοῦ χειρα ὀρέξοντος καὶ τὴν ὀρφανίαν παραμηθυσόμενου, εὖ ποιεῖς εἰ καὶ αὐτὸς ἀντὶ πατρὸς αὐτοῖς γένοιο, τὴν πα-
10 τρώαν εὐεργεσίαν εἰς τοὺς υἱοὺς κατατιθέμενος

ΥΠΗ.— ΜΑΡΩΝΙ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς φιλοχρηματίας.

Εἰ καὶ καταφρονεῖ ἢ φιλοχρηματία πάσης κολάσεως καὶ διὰ πάντων τῶν δεινῶν χωρεῖ, κόρον ἀκορέστῳ πάθει μηχανωμένη,
15 ἀλλὰ τῷ μηδὲ ἐν τῷ κτᾶσθαι, κἂν τὰ πάντων λάβῃ, τυγχάνειν ἀνακωχῆς τινος, ἀλλ' αἰεὶ κορυφοῦσθαι τὸ νόσημα καὶ εἰς τὸ ἀνίατον τελευτᾶν, παύσασθαι ἂν εἴη δικαία, ὡς διὰ τούτου μόνου θηρῶσα, ὃ θηρᾶσαι διὰ πολλῶν κινδύνων καὶ κολάσεων οὐκ ἠδυνήθη. Τῷ μὲν γὰρ παύσασθαι ὁ κόρος ἀκολουθεῖ, τῷ δὲ ἐπιζητεῖν τὸ πάθος
20 ἐπιτρέβεται, καὶ τῷ μὲν ὀλίγοις ἀρκεῖσθαι ὁ πλοῦτος ὀρίζεται, τῷ δὲ πλειόνων ἐφίεσθαι ἢ πενία γνωρίζεται. Εἰ τοίνυν τούναντίον φιλεῖ συμβαίνειν τῷ τῶν χρημάτων ἐρασιῇ (οὗ γὰρ ἐφίεται τυχεῖν οὐ δύναται), αὐτὸ τὸ πάθος προτροπάδην φεύγων, καὶ κόρου πλούτου καὶ ἀνέσεως καὶ τιμῆς ἀπολαύσεις

25

ΥΠΘ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

Περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς κατηγορίας.

Τοῖς μηδὲν χρηστὸν περὶ τῶν χρηστῶν λέγουσι, τὸ μηδὲν ἀγαθὸν λαβεῖν, τοῖς δὲ κακηγοροῦσι τὸ κακόν τι προσλαβεῖν ἀκολουθεῖ

ἀλλὰ θὰ ἀπολογηθεῖ καὶ εὐκολα καὶ πολὺ γρήγορα, ὅτι σωματικὴ ἀρρώστια προκάλεσε τὴ σιωπὴν.

487. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

Προτροπὴ νὰ προσφέρει πατρικὴ προστασία στὰ παιδιά τοῦ προστάτη του ποὺ πέθανε.

“Ὅτι ὁ τάδε, ὅταν ἔμεινες ὀρφανός, σοῦ στάθηκε σὰν πατέρας, τὸ γνωρίζεις. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκεῖνος ἔφυγε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ παιδιά του ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κάποιον νὰ τοὺς ἀπλώσει τὸ χέρι καὶ νὰ παρηγορήσει τὴν ὀρφάνια τους, θὰ κάνεις καλὰ, ἂν καὶ σὺ φερθεῖς σ' αὐτὰ σὰν πατέρας, ἀνταποδίδοντας ἔτσι στὰ παιδιά του τὴν εὐεργεσία τοῦ πατέρα τους.

488. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς φιλοχρηματίας.

“Ἄν καὶ ἡ φιλοχρηματία περιφρονεῖ κάθε τιμωρία καὶ προχωρεῖ μέσα ἀπὸ ὅλα τὰ δεινά, ἐπιδιώκοντας τὸν χορτασμὸ στὸ ἀχόρταστο πάθος της, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ τὴν ἀπόκτησίν της, ἔστω καὶ ἂν τὰ πάρει ὅλα, δὲν κάνει κάποια ἀνακωχὴ, ἀντίθετα ἡ ἀρρώστια κορυφώνεται διαρκῶς, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ σταματήσει, γιὰτὶ πεθαίνει χωρὶς νὰ θεραπευθεῖ, ἀφοῦ μόνον μὲ αὐτὸ πετυχαίνει ἐκεῖνο ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ πετύχει μὲ πολλοὺς κινδύνους καὶ τιμωρίας. Γιὰτὶ μὲ τὸ σταμάτημα τῆς ἀναζήτησης ἀκολουθεῖ ὁ χορτασμός, ἐνῶ ἡ ἀναζήτησις χειροτερεύει τὸ πάθος. Γιὰτὶ ὁ πλοῦτος χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ νὰ ἀρκούμεστε στὰ λίγα, ἐνῶ τὸ νὰ ἐπιθυμοῦμε περισσότερα εἶναι γνώρισμα τῆς φτώχειας. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἐραστής τῶν χρημάτων ἐπιθυμεῖ νὰ συμβαίνει τὸ ἀντίθετο (γιὰτὶ αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ εἶναι ἀδύνατο), ἀποφεύγοντας αὐτὸ τὸ πάθος ὅσο γίνεται πρὸ γρήγορα, θὰ ἀπολαύσεις καὶ χορτασμὸ τοῦ πλούτου, καὶ ἄνεση καὶ τιμὴν.

489. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὶς συνέπειες τῆς κατηγορίας.

Σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν λένε τίποτε τὸ καλὸ γιὰ τοὺς καλοὺς, τὸ ἐπακόλουθο εἶναι νὰ μὴ παίρνουν κανένα καλὸ, ἐνῶ σ' ἐκείνους ποὺ καὶ ἐπὶ πλέον κατηγοροῦν τοὺς καλοὺς, ὡς ἐπακόλουθο ἔχουν τὸ νὰ ἀποκτοῦν κάποιο κακό.

ΥΨ.– ΘΕΟΔΟΣΙΩ, ΕΠΙΜΑΧΩ, ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΖΟΥΣΙΝ

Σύγκρισις ἐγκρατείας καὶ παρθενίας.

Ἡ μὲν ἐγκρατής, ὧ̅ βέλτιστοι, μετὰ τὴν ἤτταν ἐνίκησεν, ἡ παρ-
θένος καθαρὰν ἤττης ἀπάσης ἔχει τὴν νίκην.

5 ΥΨΑ'– ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι οὐ χρὴ τοὺς τεθνεῶτας κακηγορεῖν.

Οἱ μὲν ζῶντες καὶ βάλλονται, τοὺς δὲ τεθνεῶτας καὶ οἱ πολέμοι
σπένδονται. Τί τοίνυν καὶ τοὺς τῆς φύσεως θεσμούς καὶ τοὺς τῆς
ἐχθρας ὑπερβαίνεις ὄρους, τὸν τεθνεῶτα κακηγορῶν; Σὺ γὰρ πρὸς
10 κόνιν καὶ τέφραν ἀκονῶν τὴν γλῶτταν ἠγῆ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν
ὁσίαν αὐτὴν ὑβρίζεις, ἧς πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀντιποιοῦνται, ἔπειτα
ψυχὴν ἀθάνατον ἔχει, ἧς ἐκδικός ἐστιν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός.

ΥΨΒ'– ΝΕΙΛΩ

ᾠΟτι τὰ αὐτὰ ἀμαρτήματα καὶ παρὰ τὸν τόπον

15 καὶ παρὰ τὸν καιρὸν ἀργαλεώτερα γίνονται.

Τὰ αὐτὰ ἀμαρτήματα καὶ παρὰ τὸν τόπον καὶ παρὰ τὸν
καιρὸν ἀργαλεώτερα γίνονται. Οἷον ὁ φόνος ἐστὶν ἐναγῆς, ἐὰν δὲ
καὶ εἰς τόπον ἅγιον τολμηθῆ ἐναγέστερος γίνεται, ἐὰν δὲ καὶ ἐν
καιρῷ ἁγίῳ ἐναγέστατος. Εἰ τοίνυν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐστι χαλε-
20 πός, προσλάβοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τοῦ καιροῦ προσθή-
κην, μείζων καὶ ἀργαλεώτερος γίνονται.

ΥΨΓ'– ΠΑΥΛΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ

ᾠΟτι οὐδεὶς, κἂν θούλεται, δύναται ἡμᾶς ἐπηρεάζειν.

Μὴ τοῦτο ἐννόει, ὧ̅ βέλτιστε, ὅπως μηδεὶς σοι ἐπηρεάσῃ, ἀλλ'
25 ὅπως, κἂν θούληται, μὴ δύνηται. Τοῦτο δὲ οὐδαμῶθεν ἐτέρωθεν
ἐντίκτεται, ἢ ἐκ τοῦ τῆς χρείας ἔχουσθαι καὶ μὴ πλειόνων ὀρέγεσθαι.

ΥΨΔ'– ΕΛΙΣΣΑΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

ᾠΟτι ἐκ τῶν δρωμένων τοῦ ὁμιλητοῦ δῆλος ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Εἰ καὶ τὴν συνουσίαν σοι πρὸς τὸν ἅγιον Θεοδόσιον μικρὰν ὁ
30 χρόνος, ἀλλά γε τὴν ἀπ' αὐτῆς ὄνησιν οἱ πόνοι καλὴν καὶ γενναί-
αν κατεσκευάσαν. Οὕτω γὰρ ταχέως καὶ πρὸς τὰ τῶν τρόπων ἤθη

490. ΣΤΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟ, ΕΠΙΜΑΧΟ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟ

Σύγκριση ἐγκράτειας καὶ παρθενίας.

Ἡ ἐγκρατής, φίλτατοι, μετὰ τὴν ἥττα νίκησε, ἐνῶ ἡ παρθένος ἔχει τὴν νίκη καθαρή ἀπὸ κάθε ἥττα.

491. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμε τοὺς πεθαμένους.

Οἱ ζωντανοὶ βέβαια δέχονται καὶ κατηγορίες, ἐνῶ τοὺς νεκροὺς καὶ οἱ ἐχθροὶ τοὺς τιμοῦν μὲ ἀνακωχή. Γιατί λοιπὸν ξεπερνᾷς καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς φύσεως καὶ τὰ ὅρια τῆς ἐχθρας, κατηγορώντας τὸν νεκρό; Σὺ βέβαια νομίζεις ὅτι ἀκονίζεις τὴ γλώσσα σου ἐναντίον σκόνης καὶ στάχτης, ἀλλὰ πρῶτον βρίζεις τὴν ὁσία τὴν ὁποία ὅλοι οἱ ἄνθρωποι φροντίζουν, ἔπειτα, ἔχει ψυχὴ ἀθάνατη, τῆς ὁποίας ὑπερασπιστής εἶναι ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός.

492. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

“Οτι τὰ ἴδια ἁμαρτήματα γίνονται φοβερώτερα καὶ ἀπὸ τὸν τόπο καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ πού γίνονται.

Τὰ ἴδια ἁμαρτήματα καὶ ἀπὸ τὸν τόπο καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον γίνονται φοβερώτερα. Γιὰ παράδειγμα, ὁ φόνος εἶναι βδελυρός, ἐὰν ὅμως γίνεῖ σὲ τόπο ἅγιο, γίνεται πολὺ πρὸς βδελυρός. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸς καθευατὸν εἶναι φοβερός καὶ προσλάβει καὶ τὴν προσθήκη ἀπὸ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, γίνεται μεγαλύτερος καὶ φοβερώτερος.

493. ΣΤΟΝ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΥΛΟ

“Οτι κανένας δὲν μορεῖ, κι’ ἂν ἀκόμα θέλει, νὰ μᾶς βλάψει.

Νὰ μὴ σκέφτεσαι, φίλε μου, πῶς δὲν θὰ σὲ βλάψει κανένας, ἀλλ’ ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμα θέλει, δὲν μπορεῖ. Καὶ αὐτὸ δὲν πετυχαίνεται μὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ νὰ ἀρκεῖσαι στὰ ἀναγκαῖα καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμεῖς περισσότερα.

494. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΕΛΙΣΣΑΙΟ

“Οτι ἀπ’ αὐτὰ πού κάνει ὁ μαθητῆς γίνεται φανερός καὶ ὁ δάσκαλος.

Ἄν καὶ τὴ συμβίωσή σου μὲ τὸν ἅγιον Θεοδόσιο ὁ χρόνος τὴν συντόμευσε, ὅμως τὴν ὠφέλεια ἀπὸ αὐτὴν οἱ κόποι τὴν κατέστησαν καλὴ καὶ γενναία. Γιατὶ τόσο γρήγορα καὶ ὡς πρὸς τὰ ἥθη τῶν τρόπων καὶ ὡς πρὸς

καὶ πρὸς τὴν τῶν θείων Γραφῶν γνῶσιν ἐξετυπώθης καὶ μιμητῆς ἀκριδέστερος τῶν ζωγράφων κατέστης, ὡς μήτε ἐκεῖνον ἄλλον πρὸ σοῦ, μήτε νομίζεις, μήτε ἔχειν ὁμιλητὴν. Σέ τε, κὰν μὴ φράζοις παρ' ᾧ ἐφοίτησας, δῆλον εἶναι τοῖς δρωμένοις.

5 **ΥΖΕ'.— ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ**

Ὁ φιλοσόφως ἐπισκεπτόμενος τὰ πράγματα οὐδὲ ὑπὸ τῶν χρησῶν ἐπαίρεται, οὐδὲ ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ταπεινοῦται.

Ὁ φιλοσόφως ἐπισκεπτόμενος τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, ὅτι ποταμίων ῥευμάτων καὶ καπνοῦ εἰς ἀέρα διαλυομένου καὶ σκιᾶς
10 θεούσης οὐδὲν ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ χειρὸν διάκειται, οὔτε ὑπὸ τῶν χρησῶν ἐπαρθείη ποτέ, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ταπεινωθείη, ἀλλ' ἐν τῇ τούτων μεταβολῇ ἀμετάβλητον τηρήσει τὴν γνώμην. Ὁ γὰρ παρόντων τῶν χρησῶν μὴ ἀντεχόμενος, οὐδὲ ἀπόντων ἀνιαθήσεται.

15 **ΥΖΣ'.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ**

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀβροδιαίτου βίου.

Εἰ, ὡς φασί τινες, φαύλως δι' ἐσχάτην πενίαν ἤχθης, δι' ἣν αἰτίαν νῦν τὸν ἀβροδιαίτον διώκεις βίον; Καὶ ταῦτα οὐκ οἶδ' ὅθεν παρατιθέμενος τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τάς Σικελικὰς παρατι-
20 θεμένοις ἐπιρρίπτων, ὧν εἷς ταῦτα ἐξεδιάσατο χαράξαι τὰ γράμματα. Εἰ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀβροδιαίτων καὶ τῶν εὖ γεγονότων διὰ φιλοσοφίαν εὐτελῶς ἐπαίδευσαν ἑαυτοὺς ζῆν, μεγίστην ὠφέλειαν καὶ δόξαν ἐκ τούτου θηρώμενοι, πῶς σύ, ἔχων καὶ τὴν σύντροφον συνήθειαν συναγωνιζομένην, εἰς τὸναντίον μετέπεσας; Ἐπανά-
25 γαγε τοίνυν σαυτὸν ἐπὶ τὴν φίλην σου καὶ ὁμότραπεζον εὐτέλειαν, ἵνα μὴ καὶ σαυτῶ χειμῶνας (ἢ γὰρ τρυφὴ ὕβρεώς ἐστι μήτηρ), καὶ τῇ θειοτάτῃ θρησκείᾳ ὄνειδος κατασκευάσης. Οἱ γὰρ διαφερόντως αὐτῇ ἀνακείμενοι, κομιδῇ κατὰ σοῦ ἀγανακτοῦσιν, ὅτι διὰ τὴν σὴν λαμαργίαν ἐκείνη κωμωδεῖται.

30 **ΥΖΖ'.— ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ**

Τίνες οἱ ἀληθεῖς σοφοί.

Οἱ τὴν σοφίαν, τὴν πάντα τὰ καλὰ ἐν ἑαυτῇ περιέχουσαν (ὡς

τῆ γνώση τῶν ἁγίων Γραφῶν τὸν ἀντέγραψες, καὶ μιμητῆς τῶν ζωγράφων ἀκριδέστατος ἔγινες, ὥστε οὔτε ἐκεῖνος νὰ νομίζει ὅτι εἶχε ἄλλον μαθητὴ πρὶν ἀπὸ σένα, ἀλλ' οὔτε καὶ εἶχε, καὶ σὺ, ἔστω καὶ ἂν δὲν λές δίπλα σέ ποιὸν μαθήτευσες, γίνεται φανερὸ ἀπὸ αὐτὰ πού κανεῖς.

495. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΟ

“Ὅτι αὐτὸς πού ἐξετάζει τὰ πράγματα μὲ φιλοσοφικότητα οὔτε ἀπὸ τὰ καλὰ ἐπαίρεται, οὔτε ἀπὸ τὰ λυπηρὰ ταπεινώνεται.

Αὐτὸς πού ἐξετάζει τὴ φύση τῶν πραγμάτων μὲ φιλοσοφικότητα, ὅτι δὲν εἶναι αὐτὰ καθόλου καλύτερα ἀπὸ τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν καὶ ἀπὸ τὸν καπνὸ πού διαλύεται στὸν ἀέρα καὶ ἀπὸ τὴ σκιὰ πού τρέχει, ἀλλ' εἶναι καὶ χειρότερα, οὔτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ θὰ ὀδηγηθεῖ ποτέ σέ ἔπαρση, οὔτε ἀπὸ τὰ θλιβερὰ θὰ ταπεινωθεῖ, ἀλλὰ βλέποντας τὴ μεταβολὴ αὐτῶν, θὰ διατηρήσει ἀμετάβλητη τὴ γνώμη του γι' αὐτά. Γιατὶ αὐτὸς πού ὅταν ὑπῆρχαν τὰ ἀγαθὰ δὲν ἦταν ἀφοσιωμένος σ' αὐτά, οὔτε καὶ ὅταν τοῦ λείψουν θὰ στενοχωρηθεῖ.

496. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῆς τρυφηλῆς ζωῆς.

Ἐφ' ὅσον, ὅπως λένε κάποιοι, ἀπὸ μοχθηρία ὀδηγήθηκες (στὴν ἱερωσύνη) ἐξαιτίας τῆς πολὺ μεγάλης φτώχειας, γιὰ ποιὸν λόγο τώρα ἐπιδιώκεις τὴν τρυφηλὴ ζωὴ; Καὶ αὐτὰ χωρὶς νὰ γνωρίζω ἀπὸ ποῦ παραθέτεις τὸ τραπέζι, ἀλλὰ ἀποδίδοντας το σ' ἐκείνους πού παραθέτουν τὰ σικελικὰ τραπέζια, ἓνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους σέ ἀνάγκασε νὰ γράψεις τὰ γράμματα αὐτά. Γιατί, ἐφόσον πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀβροδίαιτους καὶ τοὺς εὐγενεῖς, ἐξαιτίας τῆς φιλοσοφίας, ἄσκησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους στὸ νὰ ζοῦν μὲ λιτότητα, ἐπιδιώκοντας ἀπὸ αὐτὸ μεγάλη ὠφέλεια καὶ δόξα, πῶς σὺ πού εἶχες καὶ τὴν συνυφασμένη συνήθεια νὰ ἀγωνίζεται μαζί σου, ἔπεσες στὸ ἀντίθετο; Ξαναγύρισε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου στὴ φίλη καὶ ὁμοτρόπεζο λιτότητα, γιὰ νὰ μὴ προκαλέσεις καὶ στὸν ἑαυτό σου συμφορὰ (γιατὶ ἡ ἀπόλαυση εἶναι μητέρα τοῦ ἐξευτελισμοῦ), καὶ στὴν ἁγιώτατη θρησκεία ντροπὴ. Γιατὶ αὐτοὶ πού ζοῦν ἐνδιαφερόμενοι γι' αὐτήν, ἀγανακτοῦν πάρα πολὺ ἐναντίον σου, ἐπειδὴ ἐξαιτίας τῆς λαιμαργίας σου ἐκείνη διακωμωδεῖται.

497. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟ

Ποιοὶ εἶναι οἱ ἀληθινοὶ σοφοί.

Αὐτοὶ πού τὴ σοφία, ἡ ὁποία περιέχει μέσα της ὅλα τὰ καλὰ (ὥστε

καὶ τὸν πάντων Δεσπότην τοῦτο μᾶλλον ἢ τι ἕτερον χαίρειν ἀκούοντα, ἐπειδὴ πολλοῖς ὀνόμασι καλεῖται), φαῦλον καὶ πεπατημένον πρᾶγμα ἠγούμενοι, πάντολμοι ἂν εἶεν παρ' ἔμοι κριτῆ. Ἄλλ', οἶμαι, ἔχειν μὲν ἐπιθυμοῦντες, τοὺς δὲ πόνους ὑπομεῖναι μὴ
 5 ἀξιοῦντες, οἷς ἡ θεία σοφία ἐπιφοιτᾷ, τῷ μὴ διὰ ῥαθυμίαν δοκεῖν αὐτοὺς ἀπολελεῖσθαι, φθονοῦντες τοῖς σοφοῖς διασύρουσι τὸ ἐκείνης ὄνομα. Σοφούς δέ φημι οὐ τοὺς τὸ Πλάτωνος ὕψος καὶ τὴν Θουκυδίδου σεμνότητα καὶ τὴν Δημοσθένους δεινότητα ζηλοῦντας, ἀλλὰ τοὺς λόγον ἀποδοῦναι δυναμένους ὑπὲρ τῶν θείων δο-
 10 γμάτων, καὶ μὴ διὰ τῆς οἰκείας ῥαθυμίας σιγῇ τὴν ἥτταν καταδεχομένους. Οἱ γὰρ ἀκούοντες οὐ τὴν τοῦ λέγοντος ἀπειρίαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ δόγματος αἰτιῶνται σαθρότητα.

ΥΨΗ.- ΑΛΦΙΩ

Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταπτώσεως.

15 Ἐπειδὴ ἐκάστῳ τὸ οἰκεῖον κέρδος τοῦ κοινῇ καταστήσασθαι τι χρηστόν προτιμότερον, διὰ τοῦτο τὰ τῆς Ἐκκλησίας προπέπεται πράγματα, καὶ τοῦναντίον συνέβη τοῖς γεγενημένοις ἐπὶ τῶν τῆς πίστεως προγόνων. Τότε μὲν γὰρ τὰ ἴδια εἰς τὸ κοινὸν προὔτιθεσαν, νῦν δὲ τὰ κοινὰ οἴκαδὲ τινες μετακομίζοντες, οὐκ αἰσχύνον-
 20 ται ἐξ ἄλλοτριῶν κερδαίνοντες συμφορῶν.

ΥΨΘ.- ΝΕΙΛΩ

Περὶ μὴ ὀρθῆς κρίσεως τῶν πραγμάτων.

Τὸ μὲν παρὰ τῶν σεμνῶν καὶ σωφρόνων γελαῖσθαι δεινόν, τὸ δὲ παρὰ τῶν ἀσελγῶν καὶ λάγνων οὐ δεινόν. Τῆς γὰρ ὀρθῆς τῶν
 25 πραγμάτων διαμαρτάνοντες κρίσεως, γελῶσι τὰ θαύματος κρείττονα.

Φ'.- ΠΕΤΡΩ

Ὅτι τοῖς ἔργοις καὶ τὰ φρονήματα ἔπεσθαι φιλεῖ.

Μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα οὐχ οἷόν τε τεχθῆναι τῷ μικρᾷ
 30 καὶ φαῦλα πράττοντι. Τοῖς γὰρ ἔργοις καὶ τὰ φρονήματα ἔπεσθαι φιλεῖ. Ὁ μὲν γὰρ τὰ βιωτικὰ μεταχειριζόμενος οὐδὲ οὐράνιον, οὐδὲ ἀγγελικὸν φαντασθήσεται, ὃ δὲ τὴν οὐρανῶν πρέπουσαν πολι-

ἀκόμα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ὄνομα χαίρεται ὅταν τὸ ἀκούει, ἐπειδὴ ὀνομάζεται μὲ πολλὰ ὀνόματα) θεωρώντας αἰσχρὸ καὶ περιφρονημένο πρᾶγμα, εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀδιάντροποι. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι, ἐνῶ ἐπιθυμοῦν νὰ τὴν ἔχουν, μὴ μπορῶντας νὰ ὑποφέρουν τοὺς κόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ἔρχεται ἡ θεία σοφία, γιὰ νὰ μὴ θεωρηθεῖ ὅτι ἕξαιτίας ραθυμίας αὐτοὶ στεροῦνται αὐτήν, φθονώντας τοὺς σοφοὺς, διασύρουν τὸ ὄνομα ἐκείνης. Καὶ λέγοντας σοφοὺς δὲν ἐννοῶ ἐκείνους πού εἶναι ζηλωτὲς τοῦ ὕψους τοῦ Πλάτωνα καὶ τῆς σεμνότητος τοῦ Θουκυδίδη καὶ τῆς ρητορικῆς ἱκανότητος τοῦ Δημοσθένη, ἀλλὰ αὐτοὺς πού μποροῦν νὰ δώσουν λόγο γιὰ τὰ θεῖα δόγματα, καὶ δὲν καταδέχονται, ἕξαιτίας τῆς ραθυμίας τους νὰ ὑποστοῦν τὴν ἥττα σιωπῶντας. Γιατὶ αὐτοὶ πού τοὺς ἀκοῦνε δὲν κατηγοροῦν τὴν ἀπειρία τοῦ ὁμηλοῦ, ἀλλὰ τὴ σαθρότητα τῆς διδασκαλίας του.

498. ΣΤΟΝ ΑΛΦΙΟ

Γιὰ τὰ αἷτια τῆς κατὰπτωσης στὴν Ἐκκλησία.

Ἐπειδὴ ὁ καθένας θεωρεῖ προτιμότερο τὸ δικό του κέρδος, ἀπὸ τὸ νὰ κάνει κατὶ καλὸ γιὰ ὅλους, γι' αὐτὸ ἕξαθλιόθησαν τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συνέβη τὸ ἀντίθετο ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἔχουν γίνει στὰ χρόνια τῶν προγόνων τῆς πίστεως. Γιατὶ τότε τὰ δικά τους ὑπάρχοντα τὰ διέθεταν στὸ κοινό, ἐνῶ τώρα μερικοί, μεταφέροντας τὰ κοινὰ στὸ σπίτι τους, δὲν ντρέπονται κερδίζοντας ἀπὸ τὶς συμφορὲς τῶν ἄλλων.

499. ΣΤΟΝ ΝΕΙΛΟ

Γιὰ τὴν ὀρθὴ κρίση τῶν πραγμάτων.

Τὸ νὰ περιγεῶται βέβαια κανεὶς ἀπὸ σεβαστοὺς καὶ σώφρονες εἶναι φοβερό, ἐνῶ τὸ νὰ περιγεῶται ἀπὸ ἀσελεγεῖς καὶ φιλήδονους δὲν εἶναι φοβερό. Γιατὶ, μὴ μπορώντας νὰ κρίνουν ὀρθὰ τὰ πράγματα, περιγελοῦν αὐτὰ πού εἶναι ἀνώτερα θαυμασιῶ.

500. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Ὅτι τὰ φρονήματα ἀκολουθοῦν συνήθως τὰ ἔργα.

Μεγάλο καὶ ρωμαλέο φρόνημα δὲν μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ σ' αὐτὸν πού κάνει μικρὰ καὶ τιποτένια, καθόσον τὰ φρονήματα ἀκολουθοῦν συνήθως τὰ ἔργα. Αὐτὸς δηλαδή πού ἀσχολεῖται μὲ τὰ βιωτικά, δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθεῖ τίποτε οὔτε οὐράνιο οὔτε ἀγγελικό, ἐνῶ αὐτὸς πού ζεῖ τὴ ζωὴ

τείαν πολιτευόμενος λήρους καὶ φλυαρίας, σκιάς τε καὶ ὄνειράτα τὰ βιωτικά ἠγήσεται πράγματα. Διὸ καὶ ὁ μὲν μικρόψυχος εἰκότως ἂν κληθεῖ ἔπι μικροῖς ἐναβρυνόμενος, ὁ δὲ μεγαλόψυχος τὰ ὄντως μεγάλα τῶν δοκούντων προκρίνων.

5 ΦΑ'— ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι οὐδὲν οὕτως εὐκολώτατόν ἐστιν, ὡς τὸ ἕκαστον ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι.

Οὐδὲν οὕτως εὐκολώτατόν ἐστιν, ὄντων πολλῶν εὐκόλων, ὡς τὸ ἕκαστον ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι. Μέγα γὰρ ἐκάστῳ τὸ βούλημα.
10 Ἐπειδὴ γὰρ οὐ τὰ πράγματα ὅπως πέφυκε σκοπεῖ, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην παντὶ σθένει κυρῶσαι προαιρεῖται, ὃ βούλεται, τοῦτο καὶ οἶεται, καίτοι πραγμάτων πολλάκις ἀντιφθεγγομένων.

ΦΒ'— ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΩ

15 “Οτι χρὴ τὰ παιώνια κατάλληλα τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς δυνάμεσι τῶν πασχόντων προσφέρειν.

Τοὺς μὲν ἀνδρείους κολακεία χειροῦται, τοὺς δὲ ἀνάνδρους φόβος. Τοῖς μὲν γὰρ ἢ πειθῶ δοκεῖ ἀδίαστος εἶναι, τοῖς δὲ ὁ φόβος ἀπαραίτητος δεσπότης. Καὶ οἱ μὲν, τῷ καθυφεῖναι τοὺς ἀντιπάλους, ἠττῶνται, οἱ δὲ, τῷ μὴ ἐνδιδόναι, ἐνδιδόασιν. Μὴ τοίνυν πάν-
20 τας ἐνὶ βοηθήματι θεραπεύειν οἶον, ἀλλὰ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς δυνάμεσι τῶν πασχόντων κατάλληλα προσφέρων τὰ παιώνια, ἔλπιζε αὐτῶν κρατήσκειν.

ΦΓ'— ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Συμβουλευτική.

25 Εἰ μὲν ὄντως τῶν βιωτικῶν κατέγνωσ πραγμάτων, μηδὲν σοι κοινὸν πρὸς αὐτά, εἰ δέ, δόξαν θηρῶμενος, διαβάλλεις μὲν αὐτά, περιέχῃ δὲ ὡς αἰδίων, μὴ ἔλπιζε ἀπατᾶν τοὺς διὰ τῶν πραγμάτων τάναντία παρὰ σοῦ παιδευομένους.

ΦΔ'— ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

30 “Οτι χρὴ, ὁ ἐρῶν δόξης ἀπολαῦσαι, καταφρονεῖν δόξης.

Εἰ δόξης ἐρᾷ, καταφρόνει δόξης, καὶ τότε αὐτῆς ἀπολαύσει-

πού ταιριάζει στὸν οὐρανὸ, θεωρεῖ τὰ βιωπικὰ πράγματα ἀνοησίες καὶ φλυαρίες, σκιές καὶ ὄνειρα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἕνας δικαιολογημένα θὰ ὀνομασθεῖ μικρόψυχος, γιατί εὐχαριστεῖται μὲ μικρὰ πράγματα, ἐνῶ ὁ ἄλλος θὰ ὀνομασθεῖ μεγαλόψυχος, γιατί προσιμᾷ τὰ πραγματικὰ μεγάλα ἀντὶ ἐκείνων πού φαίνονται τέτοια.

501. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

“Ὅτι τίποτε δὲν εἶναι τόσο πολὺ εὐκόλο, ὅσο τὸ νὰ ἐξαπατήσῃ ὁ καθένας τὸν ἑαυτὸ του.

Τίποτε δὲν εἶναι τόσο εὐκολώτατο, ἐνῶ ὑπάρχουν πολλὰ εὐκόλα, ὅσο τὸ νὰ ἐξαπατήσῃ ὁ καθένας τὸν ἑαυτὸ του. Γιατὶ εἶναι μεγάλη γιὰ τὸν καθένα ἡ θέληση. Ἐπειδὴ δηλαδή δὲν βλέπει τὰ πράγματα ὅπως εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους, ἀλλὰ θέλει μὲ ὅλη τὴ δύναμή του νὰ ἐπικυρώσῃ τὴ δική του γνώμη, αὐτὸ πού θέλει, αὐτὸ καὶ πιστεύει, ἂν καὶ πολλές φορές τὰ πράγματα λένε τὸ ἀντίθετο.

502. ΣΤΟΝ ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ προσφέρουμε τὰ θεραπευτικὰ μέσα κατάλληλα πρὸς τὰ πάθη καὶ τὶς δυνάμεις τῶν ἀσθενῶν.

Τοὺς ἀνδρείους τοὺς νικᾷ ἡ κολακεία, ἐνῶ τοὺς ἀνανδρους ὁ φόβος. Γιατὶ στοὺς ἀνδρείους ἡ πειθὼ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀβίαστη, ἐνῶ στοὺς ἄλλους ὁ φόβος ἀπαραίτητος κύριος. Καὶ ἐκεῖνοι μὲ τὸ νὰ ὑποχωρήσουν οἱ ἀντίπαλοι ἠττῶνται, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, μὲ τὸ νὰ μὴ ὑποχωροῦν οἱ ἀντίπαλοι, ὑποχωροῦν. Νὰ μὴ νομίζεις λοιπὸν ὅτι μὲ ἓνα φάρμακο τοὺς θεραπεύεις ὅλους, ἀλλὰ προσφέροντας στὰ πάθη καὶ στὶς δυνάμεις τῶν ἀσθενῶν τὰ κατάλληλα θεραπευτικὰ μέσα, νὰ ἐλπίζεις ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃς σ' αὐτούς.

503. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

Συμβουλευτική.

Ἐὰν περιφρόνησες πραγματικὰ τὰ βιωπικὰ πράγματα, νὰ μὴ ἔχεις τίποτε κοινὸ μὲ αὐτά, ἂν ὅμως, κυνηγώντας τὴ δόξα, κατηγορεῖς βέβαια αὐτά, ὅμως τὰ ἀγκαλιάζεις ὡς αἰώνια, μὴν ἐλπίζεις ὅτι θὰ ἐξαπατήσῃς αὐτοὺς πού ἐκ τῶν πραγμάτων ἀσκοῦνται στὰ ἀντίθετα.

504. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΣΕΡΗΝΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ περιφρονεῖ τὴ δόξα ὁποῖος ποθεῖ ν' ἀπολαύσῃ δόξα.

Ἐὰν ἐπιθυμεῖς διακαῶς τὴ δόξα, νὰ περιφρονεῖς τὴ δόξα, καὶ τότε θὰ

ας. Φιλόνεικον γάρ πως τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐστί, καὶ πρὸς μὲν τὸ ὑπεραυχοῦν διακινδυνεύειν φιλεῖ, πρὸς δὲ τὸ ταπεινὸν μεθ' ἡδονῆς σπένδεσθαι πέφυκε. Νικᾶν μὲν γὰρ σπουδάζει τὸν νίκης ἐφιέμενον, ἠττᾶσθαι δὲ φιλεῖ μεθ' ἡδονῆς τῷ νίκης μὴ ἐφιεμένῳ.

5 **ΦΕ'.-- ΤΟΙΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙΣ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ**
Περὶ βοηθείας.

Ἐοίκατε ἀγνοεῖν τὸ τῆς βοηθείας ὄνομα, ὅπερ εἴρηται παρὰ τὸ "μετὰ βοῆς θέειν", καὶ διὰ τοῦτο, βραδύτερον ἀφικόμενοι καὶ σχολαιότερον βαδίζοντες, ἀποτετυχήκατε τῆς θήρας. Ὁ γὰρ δεη-
10 θεὶς τῆς ἐπικουρίας, θήραμα καὶ ἔργον τῆς τῶν ἐπιβουλευσάντων ὠμότητος γέγονεν.

Φς'.-- ΑΛΥΠΙΩ

"Οτι χρὴ τοῖς παισὶ κατασπείρεσθαι τὸν περὶ τῆς ὑπερο-
χῆς τοῦ Θεοῦ καὶ προνοίας καὶ περὶ ἀρετῆς λόγον.

15 Τοῖς παισίν, ἔτι νηπίοις τυγχάνουσιν, πρῶτον μὲν τὸν περὶ τῆς ὑπεροχῆς τε τοῦ Θεοῦ καὶ προνοίας, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν περὶ ἀρετῆς χρὴ κατασπείρεσθαι λόγον, ἵνα, συναυξανόμενος καὶ συνανδρούμενος, θεοφιλεῖς καὶ ἐναρέτους ἄνδρας ἀποτελέσειεν.

ΦΖ'.-- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

20 "Οτι μεγάλων κακῶν αἰτιαὶ εἰσιν αἱ μετὰ γαστέρα ἡδοναί.

Ἐχρῆν μὲν νεανικώτερον ἐπτραγωδηθῆναι τὰς σὰς πράξεις, τάχα κἂν οὕτως ἐρυθριάσας, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ χρὴ τοὺς σεμνότητος ἀντιποιουμένους μολύνειν ἑαυτῶν τὰς γλώττας, τᾶχιστα καὶ εὐ-
πρεπέστατα λελέξεται, ὅτι μεγάλων κακῶν αἰτιαὶ εἰσιν αἱ μετὰ
25 γαστέρα ἡδοναί.

ΦΗ'.-- ΘΕΟΠΕΜΠΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

"Οτι ἐκτὸς σκῆψεώς εἰσιν οἱ τολμῶντες μὲν διδάσκειν,
τᾶναντία δὲ ὧν λέγουσι πράττοντες.

Οὔτε λόγος οὔτε σκῆψις ὑπολείπεται τοῖς διδάσκειν μὲν τολ-
30 μῶσι, τᾶναντία δὲ ὧν λέγουσι πράττουσι. Τοὺς μὲν γὰρ μήτε πρα-
σσιάντας μήτε διδάσκειν ἐπιχειροῦντας εἰκὸς μετριωτέραν ἀπαι-

τὴν ἀπολαύσεις. Γιατὶ τὸ ἀνθρώπινο γένος εἶναι κάπως ἀντιφατικό, καὶ αὐτὸ βέβαια ποὺ ὑπερηφανεύεται ἀγαπᾶ νὰ τὸν ἀντιμάχεται, ἐνῶ πρὸς τὸ ταπεινὸ ἀπὸ τὴ φύση του συνθηκολογεῖ μὲ εὐχαρίστηση. Φροντίζει δηλαδὴ νὰ νικήσει αὐτὸν ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ νικήσει, καὶ μὲ εὐχαρίστηση νὰ νικηθεῖ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ νικήσει.

505. ΣΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ

Γιὰ τὴ βοήθεια.

Μοιάζετε νὰ ἀγνοεῖτε τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξεως βοήθεια, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τό, θέω (τρέχω) μετὰ βοῆς, καὶ γι' αὐτὸ βαδίζοντας σιγά-σιγά καὶ φθάνοντας ἀργότερα, ἀστοχήσατε σ' αὐτὸ ποὺ κληρηγᾶτε. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ βοήθεια, ἔγινε θήραμα καὶ ἔργο τῆς ὠμότητος ἐκείνων ποὺ ἤθελαν τὸ κακὸ του.

506. ΣΤΟΝ ΑΛΥΠΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ σπέρνουμε στὰ παιδιά τὸν λόγο γιὰ τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Στὰ παιδιά, ἐνῶ ἀκόμα εἶναι νήπια, πρέπει νὰ σπέρνουμε, πρῶτον τὸν λόγο γιὰ τὴν ὑπεροχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρόνοιά του, καὶ ἔπειτα καὶ τὸν λόγο γιὰ τὴν ἀρετὴ, ὥστε, αὐξανόμενος καὶ ἀνδρούμενος μαζί τους, νὰ τοὺς κάνει θεοφιλεῖς καὶ ἐνάρετους ἄνδρες.

507. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Ὅτι οἱ μετὰ τὴ γαστέρα ἡδονές εἶναι αἰτίες μεγάλων κακῶν.

“Ἐπρεπε βέβαια νὰ διεκτραγωδήσω τίς πράξεις σου μὲ τρόπο ποὺ ταιριάζει στοὺς νέους, μήπως καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν κοκκινίσεις ἀπὸ ντροπή, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πρέπει αὐτοὶ ποὺ ἐπιδιώκουν τὴ σεμνότητα νὰ μολύνουν τίς γλῶσσες τους, θὰ μιλήσω μὲ πολλῇ συντομία καὶ εὐπρέπεια, ὅτι οἱ ἡδονές ποὺ ἀκολουθοῦν τὴ γαστέρα εἶναι αἰτίες μεγάλων κακῶν.

508. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΘΕΟΠΕΜΠΤΟ

“Ὅτι δὲν εἶναι δικαιολογημένοι ἐκεῖνοι ποὺ τολμοῦν νὰ διδάσκουν, ἀλλὰ πράττουν ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέγουν.

Οὔτε λόγος, οὔτε δικαιολογία μένει σ' αὐτοὺς ποὺ τολμοῦν νὰ διδάσκουν, ἀλλὰ κάνουν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λένε. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ οὔτε πράττουν βέβαια οὔτε ἐπιχειροῦν νὰ διδάσκουν, εἶναι φυσικὸ νὰ τιμω-

τηθῆναι τιμωρίαν, τοὺς δὲ ἐναβρυνομένους μὲν ἐπὶ τῷ διδασκαλικῷ λόγῳ, μὴ ποιοῦντας δὲ ἅ φασιν, ἀπαραίτητον καὶ ἀσύγνωστον.

ΦΘ'.— Τῷ ΑΥΤῷ

5 Ὅτι χρὴ τοὺς περὶ ψυχῆς ἀγωνιζομένους ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωρεῖν τῇ θεῖα συμμαχίᾳ θαρροῦντας.

Εἰ καὶ περὶ τῶν σωματικῶν πολέμων οὐ χρὴ τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας, ὡς φανερᾶς οὔσης τῆς νίκης, διαβεβαιουῖσθαι (πολλὰ γὰρ παράδοξα πολλάκις ἐγένετο, καὶ τὸ μὲν εἶξαν εὐθύς ἀνέλπιστον, τῷ δὲ ἀντιδρᾶν ἐθέλοντι ἐλπίς ἀγαθὴ ἀκολουθεῖ), πολλῶ
10 μᾶλλον τοὺς περὶ ψυχῆς ἀγωνιζομένους οὐ τὴν τῶν ἀντιπάλων χρὴ καταπτῆσαι δύναμιν, ἀλλὰ τὴν τῶν νικησάντων ἐνθυμωμένους πληθύν, τῇ θεῖα συμμαχίᾳ θαρροῦντας ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωρεῖν.

15 ΦΙ'.— ΖΩΣΙΜῷ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῷ

Ὅτι βέλτιον τοῦ μηδ' ὅλως ποιεῖν, τὸ ὅπως δήποτε ποιεῖν.

Εἰς τοσαύτην ὁμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν τινὲς ἐληλυθέναι σέ φασιν, ὡς καὶ τὴν ἐναντίαν τῶν θείων χρησμῶν ἀνατέμνειν ὁδόν. Ἐκείνων γὰρ παρακελευομένων, μὴ κενοδοξεῖν ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἐλε-
20 ημοσύνην, σὲ οὐδὲ διὰ κενοδοξίαν ἐπικλᾶσθαι πρὸς τὰς δεήσεις ἰσχυρίζονται. Εἰδὼς τοίνυν ὡς ἄμεινον μὲν τὸ κρύπτειν, τὸ δὲ μηδ' ὅλως παρέχειν ἀπάνθρωπον, καὶ τῶν ἀμφοῖν μέσην βάδισον ὁδόν. Βέλτιον γὰρ τοῦ μηδ' ὅλως ποιεῖν, τὸ ὅπως δήποτε ποιεῖν. Τὸ μὲν γὰρ εἰς ἐσχάτην τελευτᾷ τιμωρίαν, τὸ δὲ καὶ τὸν παρὰ τῶν
25 θεωμένων ἔπαινον κερδαίνει.

ΦΙΑ'.— Τῷ ΑΥΤῷ

Περὶ ὀλιγοδείας καὶ πολυτελείας.

Ἡ μὲν ὀλιγόδεια καὶ τὴν ψυχὴν ὠφελεῖ καὶ τὸ σῶμα ὑγιὲς καθίστησιν, ἡ δὲ πολυτέλεια ἄμφω λυμαίνεται, τῆς μὲν τὴν φρόνη-
30 σιν, τοῦ δὲ τὴν ὑγίειαν ἐξοστρακίζουσα. Καὶ ἡ μὲν καὶ τὰς ἐμφύτους ἐπιθυμίας κατευνάζει, ἡ δὲ καὶ τὰς παρὰ φύσιν διεγείρει.

ρηθοῦν μετριώτερα, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ καμαρώνουν γιὰ τὸν διδακτικὸ λόγον τους, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζουν αὐτὰ ποὺ λένε θὰ ὑποστοῦν ἀδυσώπητη τιμωρία καὶ ποὺ δὲν ἐπιδέχεται συγχώρηση.

509. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει οἱ ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὴν ψυχὴ νὰ προχωροῦν στὸν ἀγῶνα στηρίζοντας τὸ θάρρος τους στὴ θεία βοήθεια.

“Ἄν καὶ στοὺς σωματικὸς πολέμους δὲν πρέπει αὐτοὶ ποὺ ἔχουν μεγαλύτερη δύναμη, ἐπειδὴ ἡ νίκη τους εἶναι φανερὴ, νὰ εἶναι σίγουροι γι' αὐτὴν (γιατὶ πολλὲς φορὲς συνέβησαν πολλὰ παράδοξα, γιατί ἦταν ἀνέλπιστο γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ὑποχώρησε ἀμέσως, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ποὺ θέλησε νὰ ἀντιδράσει, ἀκολούθησε καλὴ ἐλπίδα), πολὺ περισσότερο ἐκεῖνοι ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ψυχὴ δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται τὴ δύναμη τῶν ἀντιπάλων, ἀλλὰ ἐνθουμούμενοι τὸ πλῆθος ἐκείνων ποὺ νίκησαν, στηρίζοντας τὸ θάρρος τους στὴ θεία συμμαχία, νὰ προχωροῦν στὸν ἀγῶνα.

510. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ κάνουμε ὅπως καὶ νᾶναι τὸ καλό, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ τὸ κάνουμε καθόλου.

Μερικοὶ λένε, ὅτι ἔχεις φτάσει σὲ τόσο μεγάλη ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπιά, ὥστε νὰ βαδίζεις καὶ τὸν ἀντίθετο πρὸς τὶς θεϊκὲς ἐντολὲς δρόμο. Γιατί, ἐνῶ ἐκεῖνες προστάζουν νὰ μὴ ἐπιδιώκουμε μάταια δόξα ὅταν κάνουμε ἐλεημοσύνη, αὐτοὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐσὺ οὔτε ἀπὸ κενοδοξία λυγίζεις σὶς παρακλήσεις. Γνωρίζοντας λοιπὸν ὅτι προτιμότερο βέβαια εἶναι τὸ νὰ δίνουμε κρυφά, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ δίνουμε καθόλου ἀπάνθρωπο, βάδισε ἔστω καὶ τὴ μέση ἀπὸ τὶς δύο ὁδοί. Γιατὶ εἶναι προτιμότερο τὸ νὰ κάνουμε ὅπως καὶ νᾶναι τὸ καλό, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ τὸ κάνουμε καθόλου. Καθόσον τὸ ἕνα καταλήγει στὴ χειρότερη μορφή τιμωρίας, ἐνῶ τὸ ἄλλο, καὶ παρὰ τὸν ἔπαινον αὐτῶν ποὺ τὸ βλέπουν, ἔχει κέρδος.

511. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Γιὰ τὴν ὀλιγάρκεια καὶ τὴν πολυτέλεια.

Ἡ ὀλιγάρκεια καὶ τὴν ψυχὴ ὠφελεῖ καὶ τὸ σῶμα τὸ καθιστᾷ ὑγιές, ἐνῶ ἡ πολυτέλεια τὰ καταστρέφει καὶ τὰ δύο, ἀπὸ τὴν ψυχὴ διώχνοντας τὴ φρόνηση καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα ἀπομακρύνοντας τὴν ὑγεία. Καὶ ἡ ὀλιγάρκεια βέβαια κατευνάζει καὶ τὶς ἐμφυτεῖς ἐπιθυμίες, ἐνῶ ἡ πολυτέλεια διεγείρει

Τροφή γὰρ γαστέρα πληρώσασα καὶ τὰς ὑπογαστρούς ἀναστομοῖ ἡδονάς. Οὐκοῦν ἐκείνη μὲν χρηστέον, ταύτην δ' ἀτιμαστέον.

ΦΙΒ'.— ΜΑΡΩΝΙ

5 Περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς φιλοχρηματίας.

Ὅτι μὲν μυριοὶ χειμῶνες κατασκηνοῦσιν εἰς τὴν τοῦ ἐρασιχρημάτου ψυχὴν οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις χειμῶσιν οὔτε ἀναπαύλης οὔτε κόρου οὔτε ἐλευθερίας οὔτε ἄλλου τινὸς αἰσθάνεται, ἅτε ὑπὸ τοσούτων πνευμάτων διακοπτομένη, καὶ τοῦ-το δῆλον.
10 Τίς οὖν τοιοῦτον ἔλοιτ' ἂν βίον, ἐν ᾧ πάντα μὲν σκόπελοι καὶ θηρία καὶ καταγίδες καὶ κύματα, εὐφροσύνη δὲ καὶ εἰρήνη ἐκποδών;

ΦΙΓ'.— ΗΣΑΪΑ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κατὰ τῶν πενήτων ἀδικιῶν.

Εἰ καὶ πλουτεῖν δοκεῖς, μὴ καταφρόνει τῶν πενήτων ὡς εὐα-
15 λῶτων, μάλιστα μὲν διὰ τὴν δίκην τὴν τοῖς ἀδικήμασι παρεπομένην. Εἰ δὲ ταύτης καταφρονεῖς, καὶ οὕτως ἀπέχου τῆς κατ' αὐτῶν ἀδικίας, εἰδὼς ὅτι κἂν ἀδικῆσαι σε οὐ δύνανται, ἀλλὰ συναπολέσθαι σοι δυνήσονται. Πολλοὶ γὰρ εἰς κατηγορίαν ἐτρέπησαν, καὶ οὐ μόνον εἰς ἔδαφος κατήνεγκαν τὰς τῶν ἀδικησάντων ἐστίας,
20 ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς στερηθῆναι παρεσκεύασαν.

ΦΙΔ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

Ὅτι οἱ μετὰ νόμον καὶ χάριν πταίοντες καὶ μηδὲ τὴν ὁδὸν τῶν παλαιῶν ὁδεύοντες, οὐδενὸς ἐλέου ἄξιοί εἰσιν;

Μεγίστων ἐγκωμίων καὶ στεφάνων ἀξίους εἶναί φημι τοὺς
25 ἄνευ ἐγγράφων ὑποθηκῶν τὸ δέον πράξαντας καὶ τὰς ἐμφύτους ἀφορμὰς εἰς καλοκαγαθίαν γεωργήσαντας, ἐλευθέρως τε ταῖς πρὸς τὴν ἀρετὴν ὁρμαῖς χρησαμένους. Εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, οἱ μετὰ νόμον καὶ χάριν πταίοντες καὶ μηδὲ αὐτὴν ὁδεῦσαι ἐθέλοντες ὁδόν, ὥσπερ οἱ παλαιοὶ ὠδευσαν, τίνος τύχοιεν ἐλέου;

30

ΦΙΕ'.— ΑΝΑΤΟΛΙΩ

Προτροπὴ πρὸς γνωσιμαχίαν.

Λίαν σέ τινες αἰτιῶνται, ὅτι οὓς μὲν οὐδ' ὄραῖν θέμις, τούτοις

καὶ τὶς παρὰ φύσιν ἐπιθυμίες. Γιατὶ τὰ ἀπολαυστικά φαγητά, γεμίζοντας τὴν κοιλιά, διεγείρουν καὶ τὶς ὑπογάστριες ἡδονές. Ἐπομένως πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε ἐκείνην, καὶ νὰ περιφρονοῦμε τὴ δεύτερη.

512. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

Γιὰ τὶς συνέπειες τῆς φιλοχρηματίας.

“Ὅτι βέβαια μύρια δεινὰ κατασηκώνουν στὴ φιλοχρήματη ψυχὴ δὲν τὸ ἀγνοεῖ κανένας, ὅτι ὅμως μέσα στὰ δεινὰ αὐτὰ δὲν αἰσθάνεται οὔτε ἀνάπαυλα, οὔτε κορεσμό, οὔτε ἐλευθερία, οὔτε τίποτε ἄλλο, ἐπειδὴ διακόπτεται ἀπὸ τόσο πολλὰ πνεύματα, καὶ αὐτὸ εἶναι φανερό. Ποιὸς λοιπὸν θὰ προτιμοῦσε τέτοια ζωὴ, στὴν ὁποία ὅλα εἶναι σκόπελοι καὶ θηρία καὶ καταιγίδες καὶ κύματα, καὶ ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ εἰρήνη ἀπουσιάζουν;

513. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴ τῶν ἀδικιῶν πρὸς τοὺς φτωχοὺς.

Ἐὰν νομίζεις ὅτι εἶσαι πλούσιος, μὴ περιφρονεῖς τοὺς φτωχοὺς, ἐπειδὴ εἶναι εὐάλωτοι, καὶ ἰδιαίτερα ἔξαιτίας τῆς δίκης ἢ ὁποία ἀκολουθεῖ τὰ ἀδικήματα. Ἐὰν ὅμως περιφρονεῖς αὐτήν, καὶ πάλι νὰ μένεις μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀδικία αὐτῶν, γνωρίζοντας ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμα δὲν μποροῦν νὰ σὲ ἀδικήσουν, ἀλλὰ θὰ μπορέσουν νὰ σὲ ὀδηγήσουν μαζί τους στὴν καταστροφή. Γιατὶ πολλοὶ στράφηκαν σὲ κατηγορία, καὶ ὄχι μόνο γκρέμισαν τὰ σπίτια ἐκείνων πού τοὺς ἀδίκησαν, ἀλλὰ καὶ συντέλεσαν νὰ στερηθοῦν καὶ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ τους.

514. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι ὅσοι ἁμαρτάνουν μετὰ τὸ νόμο καὶ τὴ χάρη καὶ δὲν βαδίζουν οὔτε τὴν ὁδὸ τῶν παλαιῶν, δὲν εἶναι ἄξιοι καμμιᾶς εὐσπλαγχνίας.

Εἶναι ἄξιοι μεγάλων ἐγκωμίων καὶ στεφάνων, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἐκεῖνοι πού χωρὶς γραπτές ὑποθήκες καὶ ἔκαναν αὐτὸ πού ἔπρεπε, καὶ καλλιέργησαν τὶς ἔμφυτες ὁρμές πρὸς ἀγαθοεργία, καὶ χρησιμοποίησαν ἐλεύθερα τὶς ὁρμές πρὸς τὴν ἀρετὴ. Ἐφόσον αὐτὰ εἶναι ἔτσι, αὐτοὶ πού μετὰ τὸν νόμο καὶ τὴν χάρη ἁμαρτάνουν καὶ δὲν θέλουν οὔτε αὐτὸν τὸν δρόμο νὰ βαδίσουν, ὅπως τὸν βιάδισαν οἱ παλιοί, ποιὸ ἔλεος θὰ ἔχουν;

515. ΣΤΟΝ ΑΝΑΤΟΛΙΟ

Προτροπὴ πρὸς μετάνοια.

Μερικοὶ σὲ κατηγοροῦν πολὺ, ὅτι αὐτοὺς πού δὲν πρέπει οὔτε νὰ τοὺς

ὡς ἥδιστα λαλεῖς. Οἷς δὲ λαλεῖν αἰσχιστον, τούτους συνήθεις πεποιήσαι. Οὕς δὲ παρόντας τιμᾶν ἀτιμίας ἄξιον, τούτους καὶ ἀπόντας ἀγαπᾶς. Εἰ τοίνυν ἀληθεύουσι, γνωσιμάχει, εἰ δὲ μὴ, δήλου, ἵνα ἐπιστομίσωμεν τοὺς ἐπὶ ταῖς σαῖς διαβολαῖς ἀγαλλομένους.

5 ΦΙΣ'.— ΝΕΙΛΩ, ΠΕΤΡΩ, ΠΑΥΛΩ
Περὶ ἀνεξικακίας ἐπὶ ταῖς ὕβρεσιν.

Ἡ ἐπὶ ταῖς ὕβρεσιν ἀνεξικακία λίαν τὴν ψυχὴν ὠφελεῖ, ἣν, εἰ συμφέρουσαν μὲν ἥδειν, χαλεπὴν δὲ γενέσθαι, κομιδῇ ἂν ἠχθέσθην· μὴ τὸ τὴν προσοῦσαν πραγματείαν φεύγειν, τὸ λυσιτελές
10 προέσθαι, εἰ δὲ καὶ ῥαδίᾳ καὶ βελτίστη τυγχάνει. Τὸ γὰρ ἐπεξιέναι καὶ δύσκολον καὶ ἐργωδέστερον καὶ χειμῶνος τὴν ψυχὴν πληροῖ, ἄμεινον τὸ φιλοσοφεῖν.

ΦΙΖ'.— ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

15 Περὶ τῶν ἐν τῇ σκηνῇ καὶ τῷ ἵπποδρόμῳ συμβαινόντων καὶ τῶν κατ' αὐτῶν μέτρων.

Εἰ ἐν μὲν τῇ σκηνῇ γελῶσιν οἱ φιλοθεάμονες ἀπαλώτερον τοῦ δέοντος, ἐν δὲ τῷ ἵπποδρόμῳ θυμοῦνται πλέον ἢ προσῆκεν, ἐκεῖ μὲν ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν δραμάτων ἐκθηλυνόμενοι, ἐνταῦθα δὲ ταῖς τῶν ἀμίλλαις πρὸς μανίαν ἐκθακχευόμενοι (μικροῦ γὰρ τὰ τῶν
20 κενταύρων μιμοῦνται), πότε ἐν τῇ προσηκούσῃ καταστάσει ὀφθῆσονται, ἢ πότε τὰ ἀνδράσι πρέποντα πράξειαν; Οὐκοῦν χρὴ εἴτε πειθοῖ εἴτε ἀνάγκῃ εἴργειν τοὺς τοιούτους ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀκοσμίας.

ΦΙΗ'.— ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

25 Πῶς τις δύναται αἰοίδιμος καὶ εὐκλεῆς ἔσεσθαι.

Ὄταν τις, ὧ σοφίας αὐτοφνὲς ἄγαλμα, ἄνευ μὲν προπετείας παρέχῃται τὸ ἀνδρεῖον, ἄνευ δὲ ὕβρεως τὸ βλοσυρόν, καὶ τὸ μὲν ἐμβριθὲς καθαρεῦον στυγνότητος, τὸ δὲ σῶφρον οὐκ ἀπάνθρωπον, ἀλλ' ἀρρήτῳ κεκραμένον φαιδρότητι, τότε καθαρᾶς τῶν

11. Προϊστορική φυλὴ ἀγρίων ἵππέων, πού κατοικοῦσε ἀνάμεσα στὸ Πήλιο καὶ τὴν Ὀσσα. Ἡ μυθικὰ τέρατα, ἄνθρωποι ἀπὸ τῆ μέση καὶ πάνω, καὶ ἵπποι ἀπὸ τῆ

βλέπεις, μιλάς μαζί τους με πολλή εὐχαρίστηση. Μὲ ἐκείνους πού εἶναι αἰσχροτάτο τὸ νὰ μιλάς μαζί τους, αὐτοὺς τοὺς ἔχεις κάνει φίλους, καὶ ἐκείνους πού εἶναι ἀτιμία νὰ τοὺς τιμᾷς ὅταν εἶναι παρόντες, αὐτοὺς καὶ ὅταν εἶναι ἀπόντες τοὺς ἀγαπᾷς. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ ἀληθεύουν, μετανόησε, ἂν ὅμως ὄχι, ἀπόδειξέ το, γιὰ νὰ ἀποστομώσουμε αὐτοὺς πού χαίρονται μὲ τὶς σὲ βάρος σου συκοφαντίες.

516. ΣΤΟΥΣ ΝΕΙΛΟ, ΠΕΤΡΟ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟ

Γιὰ τὴν ἀνεξικακία κατὰ τὶς ὑδρολογίες.

Ἡ ἀνεξικακία κατὰ τὶς ὑδρολογίες ὠφελεῖ πάρα πολὺ τὴν ψυχὴ, ἢ ὁποῖα, ἐὰν βέβαια γνῶριζα ὅτι εἶναι συμφέρουσα, ἀλλὰ γινόταν ἐνοχλητική, θὰ στενοχωρούμουν πάρα πολὺ, μήπως, ἀποφεύγοντας τὴν πραγματεία πού ὑπάρχει μπροστά μου, ἀπορρίψω αὐτὸ πού μοῦ συμφέρει, ἂν καὶ βέβαια εἶναι καὶ εὐκόλη αὐτὴ καὶ καλύτερη. Γιατὶ τὸ νὰ ἐνεργήσω ἐκδικητικά, καὶ δύσκολο εἶναι καὶ κοπιαστικώτερο, καὶ γεμίζει τὴν ψυχὴ μὲ πολλὰ δεινά. Προτιμότερη λοιπὸν εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ ἀντιμετώπιση αὐτῆς.

517. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

Γιὰ τὰ ὅσα συμβαίνουν στὰ θέατρα καὶ τὸ ἵπποδρόμιο, καὶ τὰ μέτρα ἐναντίον αὐτῶν.

Ἐὰν στὸ θέατρο οἱ φίλοι τοῦ θεάματος γελοῦν ἡπιώτερα ἀπὸ ὅσο πρέπει, ἐνῶ στὸν ἵπποδρομο ἡ εὐθυμία εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ ὅσο πρέπει, στὸ θέατρο γινόμενοι μαλθακώτεροι ἀπὸ τὰ αἰσχροῦ δρώμενα, καὶ στὸν ἵπποδρομο ἐξαιτίας τῆς ἀμύλλας κυριευόμενοι ἀπὸ βακχικὴ μανία (γιατὶ σχεδὸν μμοῦνται τὰ ὅσα ἔκαναν οἱ κέντραυροι¹¹), τότε θὰ ἐμφανισθοῦν στὴν κατάσταση πού πρέπει, ἢ πότε θὰ κάνουν αὐτὰ πού ταιριάζουν στοὺς ἄνδρες, Πρέπει ἐπομένως, εἴτε μὲ τὴν πειθῶ εἴτε μὲ ἐξαναγκασμὸ νὰ τοὺς ἐμποδίζουμε αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀπρέπεια αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

518. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΛΑΜΠΕΤΙΟ

Γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ γίνῃ ἀείμνηστος καὶ ἔνδοξος.

Ὅταν κάποιος, αὐτοφυῆς ἄγαλμα τῆς σοφίας, χωρὶς θρασύτητα δειχνε τὴν ἀνδρεία του, καὶ χωρὶς αὐθάδεια τὴν ἀξιοπρέπεια, καὶ τὴν σοβαρότητα ἀπαλλαγμένη ἀπὸ βαναυσότητα, καὶ τὴ σωφροσύνη ὄχι ἀπάνθρωπη, ἀλλὰ ἀνάμικτη μὲ ἀπερίγραπτη φαιδρότητα, τότε παρουσιάζοντας

κακιῶν τῶν παραπεπηγυιῶν ταῖς ἀρεταῖς, αὐτὰς τὰς ἀρετάς ἐπι-
δεικνύμενος, αἰοίδμος ἔσται καὶ εὐκλεής

ΦΙΘ'.— ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ

ᾠΟτι ὁ θεοφιλῆς συνορᾷ καὶ διελέγχει τὰς ἀπάτας.

5 Εἰ καὶ εἰσὶ τινες δεινοὶ μὲν ἀπατῶντες λαθεῖν, δεινοὶ δὲ φωρα-
θέντες παραλογίσασθαι, ἀλλ' ὁ θεοφίλης κρείττων τούτων εὐρί-
σκεται. Σοφὸς μὲν ὢν συνιδεῖν τὴν ἀπάτην, σοφώτερος δὲ διελέγ-
ξαι τὴν ἐν τοῖς λόγοις κρυπτομένην δεινότητα.

ΦΚ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

10 ᾠΟτι χρὴ μανθάνειν καὶ τὰ δι' ὧν αἱ ψυχαὶ
βελτιοῦνται.

Οὐ ταῦτα χρὴ μανθάνειν μόνον, δι' ὧν ὁ μὲν ὀξύς ἄκρος εἰ-
πεῖν, ὁ δὲ βραδὺς ἀμείνων πως καθίσταται, ἀλλὰ καὶ τὰ δι' ὧν αἱ
ψυχαὶ βελτιοῦνται, ἵνα μὴ μόνον τῷ τὴν γλῶτταν ἐκκεκαθάρθαι,
15 ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν γνώμην κεκοσμηθῆσαι εὐδοκιμῶσιν.

ΦΚΑ'.— ΑΛΦΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι ἄτοπον τὰς αἰτίας τῶν οὐ πεισθέντων τοῖς καλοῖς
ἐπὶ τοὺς μὴ πεπεικότας μεταφέρειν.

Ἄτοπον τὰς αἰτίας τῶν οὐ πεισθέντων τοῖς καλοῖς ἐπὶ τοὺς μὴ
20 πεπεικότας μεταφέρειν, καὶ μάλιστα ὅταν φαίνονται διὰ πάντων
τῶν ἐνδεχομένων ἐλθόντες, δι' ὧν ἡ πειθῶ δημιουργεῖται.

ΦΚΒ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

ᾠΟτι οὐδὲν ἔστι τοῦ δόξης ἐρῶντος ἀθλιώτερον,
οὐδὲ τοῦ καταφρονοῦντος ταύτης εὐκλεέστερον.

25 Οὐδὲν τοῦ δόξης ἐρῶντος ταπεινότερον, οὐδὲ τοῦ καταφρο-
νοῦντος ὑψηλότερον. Ὁ μὲν γὰρ οἴκοθεν μηδὲν ἔχων μέγα, ἐφ' ᾧ
ἐγκαλλωπισθεῖη, διὰ τῆς ἔξωθεν φαντασίας λαμπρότερος οἶεται
δεῖν εἶναι, ὁ δὲ ὥσπερ ἔξ οἰκείας πηγῆς σεμνυνόμενος, οὐδὲν τῆς
ἔξωθεν δεῖται προσθήκης. Διὸ καὶ τοῦ μὲν οὐδὲν ἀθλιώτερον, τοῦ
30 δὲ οὐδὲν εὐκλεέστερον γένοιτ' ἄν.

αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ἀπαλλαγμένους ἀπὸ τὶς κακίαις ποὺ φυτρώνουν δίπλα σὲ τὶς ἀρετὲς, θὰ εἶναι ἀείμνηστος καὶ ἔνδοξος.

519. ΣΤΟΝ ΜΟΝΑΧΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΟ

“Ὅτι ὁ θεοφιλὴς διαβλέπει καὶ φανερῶνει τὶς ἀπάτες.

“Ἄν καὶ ὑπάρχουν κάποιοι ποὺ εἶναι φοβεροί, ἐνῶ ἔξαπατοῦν, στὸ νὰ ξεφεύγουν, καὶ φοβεροὶ ἐπίσης ὅταν συλλαμβάνονται ἐπ’ αὐτοφώρῳ στὸ νὰ ξεγελοῦν, ὅμως ὁ θεοφιλὴς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτούς. Γιατὶ εἶναι σοφὸς στὸ νὰ διακρίνει τὴν ἀπάτη, καὶ πιὸ σοφὸς στὸ νὰ φανερῶνει τὴν ἰκανότητα ἀπάτης ποὺ κρύβεται στοὺς λόγους.

520. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ μαθαίνουμε καὶ ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα βελτιώνονται οἱ ψυχές.

Δὲν πρέπει νὰ μαθαίνουμε μόνο αὐτὰ, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἔξυπνος γίνεται, ὅπως μπορούμε νὰ ποῦμε, πανέξυπνος, ἐνῶ ὁ βραδύνους γίνεται κάπως καλύτερος, ἀλλὰ νὰ διδασκόμαστε καὶ αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα βελτιώνονται οἱ ψυχές, ὥστε νὰ εὐδοκимоῦμε ὄχι μόνο μὲ τὴν κάθαρση ποὺ πετύχαμε στὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὅτι καλλωπισθήκαμε καὶ ὡς πρὸς τὴ διάθεση.

521. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΛΦΙΟ

“Ὅτι εἶναι ἄτοπο τὶς αἰτίαις ἐκείνων ποὺ δὲν πείσθηκαν στὰ καλά νὰ τὶς μεταφέρουμε σὲ ἐκείνους ποὺ δὲν τοὺς ἔπεισαν.

Εἶναι ἄτοπο νὰ μεταφέρουμε τὶς αἰτίαις ἐκείνων ποὺ δὲν πείσθηκαν στὰ καλά, σ’ αὐτούς ποὺ δὲν τοὺς ἔπεισαν, καὶ μάλιστα ὅταν φαίνονται ὅτι χρησιμοποίησαν ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα μὲ τὰ ὁποῖα δημιουργεῖται ἡ πειθῶ.

522. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀθλιώτερο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴ δόξα, οὔτε ἐνδοξότερο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ περιφρονεῖ αὐτήν.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ ταπεινὸ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴ δόξα, οὔτε ἀνώτερο ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τὴν περιφρονεῖ. Γιατὶ ὁ ἕνας, μὴ ἔχοντας ὁ ἴδιος τίποτε τὸ μεγάλο ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ καυχιέται, νομίζει ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἐνδοξότερος μὲ τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, ἐνῶ ὁ ἄλλος, καμαρώνοντας σὰν αὐτὴ νὰ ρέει ἀπὸ δική του πηγὴ, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐπιφανειακὲς προσθήκες. Γι’ αὐτὸ καὶ τίποτε πιὸ ἀθλιώτερο δὲν θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει ἀπὸ τὸν πρῶτο, καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον τίποτε ἐνδοξότερο.

ΦΚΓ'.- ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ τῶν μὴ νομιζόντων ἀρετὴν τὴν ἀρετὴν, καὶ τῶν ἀρετὴν εἶναι αὐτὴν φασκόντων, μὴ ἀσπαζομένων δέ.

Ὅσῳ τοῦ διαπτύειν τὸ θαυμάζειν κρεῖττόν ἐστι, τοσοῦτόν μοι
5 διαλλάττειν δοκοῦσιν οἱ μὴδ' ἀρετὴν τὴν ἀρετὴν εἶναι νομίζοντες,
τῶν ἀρετὴν μὲν εἶναι αὐτὴν φασκόντων, μὴ ἀσπαζομένων δέ. Οἱ
μὲν γὰρ κρίσεως διεφθαρμένης καὶ τοῦ μὴ ὑγιαίνειν τὸν λογισμόν,
καθ' ἑαυτῶν ψῆφον ἐκφέρουσιν, οἱ δὲ τῷ ἐπαινεῖν αὐτὴν, κἂν μὴ
πράττοιεν, δεικνύουσι μεγίστην περὶ αὐτὴν ἔχοντες δόξαν.

10

ΦΚΔ'.- ΜΑΡΩΝΙ

Ὅτι οὐ χρὴ τοῖς διὰ μοχθηρίαν κακηγορουμένοις
ἐκεῖνα λέγειν, ἃ τοῖς εὐδοκίμοις πρέπει.

Οὐ θέμις τοῖς διὰ μοχθηρίαν κακηγορουμένοις ἐκεῖνα λέγειν,
ἃ τοῖς φθονουμένοις δι' ἀρετὴν, καὶ τοῦτο πάσχουσι, λέγειν θέμις.
15 Ἡ πέπανσο τοίνυν τοιαῦτα δρῶν, ἧ, μὴ πανόμενος, ἐκεῖνα μὴ φρά-
ξε, ἃ τοῖς εὐδοκίμοις πρέπει. Ἄτοπον γὰρ τὰ αὐτὰ λέγειν τῆς ὑπο-
θέσεως, ἅψ' οἷς ἑκατέροις γίνεται, διαλαττούσης.

ΦΚΕ'.- ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ

Ὅτι χρὴ ἐκείνοις μόνον πιστεύειν, οἷς ὄντως ἡ ἀρετὴ
20 διὰ τῶν πραγμάτων ἐμπρέπει.

Μὴ πᾶσι σαυτὸν πίστευε, ὧ φιλότης, τοῖς διδάσκειν περὶ ἀρε-
τῆς ἐπαγγελομένοις (οὐδὲ γὰρ πάντες ἐφεξῆς ἄξιοι λόγου), ἀλλ'
ἐκείνοις, οἷς ὄντως ἡ ἀρετὴ διὰ τῶν πραγμάτων ἐμπρέπει. Νῦν
γὰρ ἀξιῶ πείθειν οὐχ ἐνὶ χρῆσθαι διδασκάλῳ, ἀλλὰ μὴ χρῆσθαι
25 πᾶσι τοῖς βουλομένοις.

ΦΚΣ'.- ΠΑΛΛΑΔΙΩ, ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΟΙΣ

Ὅτι δίκας παρέξει ἡ θεία δίκη τοῖς μὴδὲ
τῇ ἀνοχῇ αὐτῆς βελτιωμένοις.

Ὡς μὴ ἀνεξομένης τῆς θείας δίκης, εἰ μὴδὲ μακροθυμῖα βελ-
30 τιωθησόμεθα, ἀλλὰ πάντως δίκας πραξομένης πικροτέρας τοὺς

523. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ

Γιὰ ἐκείνους πὺ δὲν θεωροῦν ἀρετὴ τὴν ἀρετὴ, καὶ γιὰ ἐκείνους πὺ θεωροῦν αὐτὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀποδέχονται.

“Ὅσο ὁ θαυμασμὸς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὴν περιφρόνηση, τόσο πῖο πολὺ διαφέρουν νομίζω αὐτοὶ πὺ πιστεύουν ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι κἂν ἀρετὴ, ἀπὸ ἐκείνους πὺ λένε ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀρετὴ, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀσπάζονται. Γιατὶ οἱ πρῶτοι ἀποσποῦν ἐναντίον τους τὴ γνώμη ὅτι ἔχουν διεφθαρμένη κρίση καὶ δὲν εἶναι ὑγιεῖς στὸ μυαλό, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μὲ τὸ νὰ ἐπαινοῦν τὴν ἀρετὴ, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὴν ἀσκοῦν, δείχνουν ὅτι ἔχουν πολὺ μεγάλη γνώμη γι’ αὐτὴν.

524. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

“Ὅτι δὲν πρέπει σὲ ἐκείνους πὺ κατηγοροῦνται γιὰ μοχθηρία νὰ λέμε αὐτὰ πὺ πρέπει στὸς ἐνάρετους.

Δὲν εἶναι σωστὸ σ’ αὐτοὺς πὺ κατηγοροῦνται γιὰ μοχθηρία, νὰ λέμε αὐτὰ πὺ πρέπει νὰ λέμε σ’ ἐκείνους πὺ φθονοῦνται ἐξαιτίας τῆς ἀρετῆς τους καὶ ὑποφέρουν γι’ αὐτό. Ἡ σταμάτησε λοιπὸν νὰ κάνεις αὐτὰ, ἢ, ἂν δὲν σταματᾷς, νὰ μὴ λὲς αὐτὰ πὺ πρέπει στὸς ἐνάρετους. Γιατὶ εἶναι παράλογο νὰ λέμε τὰ ἴδια, ὅταν διαφέρει ἡ προϋπόθεση σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία λέγονται στὸν καθένα.

525. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

“Ὅτι πρέπει σὲ ἐκείνους μόνο νὰ πιστεύουμε, στὸς ὁποίους ἡ ἀρετὴ πραγματικὰ διαλάμπει μὲ τὶς πράξεις.

Νὰ μὴ πιστεύεις, φίλε μου, ὅλους ἐκείνους πὺ ὑπόσχονται ὅτι διδάσκουν γιὰ τὴν ἀρετὴ (γιατὶ ὅλοι στὴ συνέχεια δὲν ἀποδεικνύονται ἀξιόλογοι), ἀλλὰ νὰ πιστεύεις ἐκείνους, στὸς ὁποίους ἡ ἀρετὴ πραγματικὰ διαλάμπει μὲ τὶς πράξεις. Προσπαθῶ δηλαδὴ τώρα νὰ σὲ πείσω, ὄχι νὰ χρησιμοποιεῖς ἓνα δάσκαλο, ἀλλὰ νὰ μὴ χρησιμοποιεῖς ὅλους ἐκείνους πὺ θέλουν νὰ εἶναι δάσκαλοι.

526. ΣΤΟΥΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥΣ ΠΑΛΛΑΔΙΟ ΚΑΙ ΣΕΡΗΝΟ

“Ὅτι θὰ τιμωρήσει ἡ θεία δικαιοσύνη ἐκείνους πὺ οὔτε μὲ τὴν ἀνοχὴ γίνονται καλύτεροι.

Νὰ φερόμαστε ἔτσι, σὰν νὰ μὴ πρόκειται νὰ μᾶς ἀνεχθεῖ ἡ θεία δικαιοσύνη ἂν δὲν βελτιωθοῦμε οὔτε μὲ τὴ μακροθυμία, ἀλλ’ ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ

μηδὲ τῇ ἀνοχῇ εἰς βελτίονα προθυμηθέντες πολιτείαν ἑαυτοὺς μεταρρυθμίσαι, οὕτω διακεώμεθα.

ΦΚΖ'.- ΗΡΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Προτροπὴ πρὸς διαρκῆ ἔπαινον τῆς ἀρετῆς

5

καὶ ἀποφυγὴν τῆς κακίας.

Τῷ λόγῳ μὲν τὴν ἀρετὴν κοσμοῦντι, ἔργῳ δὲ τὴν κακίαν προ-
σβεύοντι, καὶ εἰκότι τοῖς ἐπὶ σκηνῆς παίζουσιν, καὶ λέγοντι μὲν ἅ
μὴ γινώσκει, μηδὲ τοῖς ἔργοις θεβαιοῦντι ἅ λόγοις σεμνύνει. Πα-
ραινῶ τοῦ μὲν ἐπαινεῖν τὴν ἀρετὴν μὴ λήγειν (οὐδὲ γὰρ δίκαιον),
10 ἀλλὰ λήγειν τῆς κακίας, ἵνα κατ' ἄμφω εὐδόκιμος εἴη.

ΦΚΗ'.- ΔΟΜΙΤΙΩ ΚΟΜΗΤΙ

“Οτι χρὴ χρῆσθαι τοῖς σιτίοις καὶ πότοις, μὴ τοῖς
πρὸς ῥώμην, ἀλλὰ τοῖς πρὸς ὑγίειαν βλέπουσιν.

“Οπερ ἐπὶ τῶν γυμνασίων τῶν τὴν ὑγίειαν διατηρούντων
15 Ἴσοκράτης παρήνεσεν, “Ἄσκει γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς ῥώμην,
ἀλλὰ πρὸς ὑγίειαν συμφέροντα”, τούτου δ' ἂν ἐπιτύχοις, εἰ λήγοις
τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος· τοῦτο καὶ ἐπὶ βρώσεως καὶ πόσε-
ως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν, εἰ μετενέγκοις,
κομιδῇ ὠφελήθησῃ. Χρῶ τοῖς σιτίοις καὶ πότοις, μὴ τοῖς πρὸς
20 ῥώμην, ἀλλὰ τοῖς πρὸς ὑγίειαν βλέπουσι. Τούτου δ' ἂν ἐπιτύχοις,
εἰ λήγοις ἐσθίων καὶ πίνων ἔτι φαγεῖν καὶ πιεῖν δυνάμενος. Εἰ δὲ
φαίης, Διὰ τί δὲ μὴ τὰ πρὸς ῥώμην; φαίην, ὅτι μάλιστα μὲν οὐκ
ἀθλητῆ, ἀλλὰ φιλολόγῳ παρήνει. Ἐπειθ' ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν
ῥήτορα, ῥώμη μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφελεῖ, ἄνευ δὲ ταύτης τοὺς
25 ἔχοντας βλάπτει. Καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων κοσμεῖν
δοκεῖ, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπισκοπεῖ. Εἰ δὲ νομίζεις τὸν
σοφιστὴν, ἰατρικῆς ὄντα ἄπειρον καὶ τὸ ἀκριδὲς μὴ ἐπιστάμενον,
ἀλλοτριὰ τέχνη οὐ δεόντως ἐναβρύνεσθαι, ἴσθι ὅτι καὶ Ἴπποκρά-
της ὁ Κῶος, ᾧ πάντες εἴκουσιν, ἔφη, “Τὴν ὑγίειαν διατηρεῖσθαι τῇ
30 ἀκορίῃ”. Διὸ καὶ ἡ ἔνδεια μήτηρ ὑγείας εἰκότως εἴρηται. Σοφῶ
δὲ ἄνδρε εἰπάτην ὁ μὲν, “Μηδὲν ἄγαν”, ὁ δὲ, “Μέτρον ἄριστον”.

12. “Ἄσκησις ὑγιῆς, ἀκορίη τροφῆς” (Ἴπποκράτους, Ἐπιδημικά, Βιβλ. 5, 4).

τιμωρήσει αὐστηρότερα αὐτοὺς ποὺ οὔτε μὲ τὴν ἀνοχή προθυμοποιήθηκαν νὰ ἀλλάξουν τὴ ζωὴ τους βελτιώνοντάς την.

527. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΗΡΩΝΑ

Προτροπὴ πρὸς διαρκῆ ἔπαινο τῆς ἀρετῆς
καὶ ἀποφυγῆ τῆς κακίας.

Ἐπειδὴ μὲ τὸν λόγο βέβαια κοσμεῖς τὴν ἀρετὴ, μὲ τὰ ἔργα σου ὁμως πρεσβεύεις τὴν κακία, καὶ μοιάζεις μὲ ἐκείνους ποὺ παίζουν στὸ θέατρο, καὶ λὲς αὐτὰ ποὺ δὲν γνωρίζεις, ἀλλὰ δὲν βεβαιώνεις μὲ τὰ ἔργα αὐτὰ ποὺ ἔπαινεῖς μὲ τὰ λόγια, σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ σταματᾷς βέβαια νὰ ἔπαινεῖς τὴν ἀρετὴ (γιατὶ δὲν εἶναι δίκαιο), ἀλλὰ νὰ σταματήσεις τὴν κακία, γιὰ νὰ γίνεις καὶ στὰ δύο εὐδόκιμος.

528. ΣΤΟΝ ΚΟΜΗΤΑ ΔΟΜΙΤΙΟ

Ἵτι πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε ἀπὸ τίς τροφές καὶ τὰ ποτὰ ὄχι ἐκείνες ποὺ ἀποβλέπουν στὴ δύναμη τοῦ σώματος, ἀλλὰ στὴν ὑγεία.

Αὐτὸ ποὺ συμβούλεψε ὁ Ἰσοκράτης γιὰ τὰ γυμνάσματα ποὺ διατηροῦν τὴν ὑγεία, «Νὰ κάνεις γυμνάσματα ποὺ συμφέρουν ὄχι στὴ σωματικὴ δύναμη, ἀλλὰ στὴν ὑγεία», αὐτὸ θὰ μπορέσεις νὰ τὸ ἐπιτύχεις ἐὰν σταματᾷς τοὺς κόπους ἐνῶ ἀκόμα μπορεῖς νὰ κοιπιάζεις. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν τροφή καὶ τὸ νερὸ καὶ τὰ ἄλλα, χωρὶς τὰ ὅποια δὲν μπορεῖς νὰ ζῆσεις, ἐὰν ἀλλάξεις τὴ χρήση τους, θὰ ὠφελῆθεῖς πολὺ. Νὰ χρησιμοποιεῖς ἀπὸ τίς τροφές καὶ τὰ ποτὰ, ὄχι ἐκεῖνα ποὺ ἀποβλέπουν στὴ σωματικὴ δύναμη, ἀλλὰ στὴν ὑγεία. Αὐτὸ θὰ μπορέσεις νὰ τὸ ἐπιτύχεις, ἂν σταματᾷς νὰ τρώς καὶ νὰ πίνεις ἐνῶ ἀκόμα μπορεῖς νὰ φᾶς καὶ νὰ πιεῖς. Ἐὰν ὁμως ρωτήσεις, Γιατί νὰ μὴ τρώω αὐτὰ ποὺ ἀποβλέπουν στὴ σωματικὴ δύναμη, θὰ ἔλεγα, ὅτι ἐκεῖνος συμβούλευε ὄχι ἀθλητὴ, ἀλλὰ μᾶλλον φιλόλογο. Ἐπειτα, ὅτι ἀκόμα καὶ κατὰ τὸν ἴδιο τὸν ρήτορα ἡ σωματικὴ δύναμη μαζὶ μὲ τὴ φρόνηση ὠφελεῖ, χωρὶς αὐτὴν ὁμως βλάπτει ἐκείνους ποὺ τὴν ἔχουν. Καὶ τὰ σώματα βέβαια αὐτῶν ποὺ τὰ ἀσκοῦν φαίνεται πὼς τὰ στολίζει, ἐνῶ μὲ τίς φροντίδες τῆς ψυχῆς τὰ προσέχει. Ἐὰν ὁμως νομίζεις, ὅτι ὁ σοφιστῆς, ὄντας ἄπειρος τῆς ἰατρικῆς καὶ μὴ γνωρίζοντας τὸ σωστό, δὲν ἐντροφᾷ ὅσο πρέπει στὴν τέχνη τῶν ἄλλων, νὰ ξέρεις ὅτι καὶ ὁ Ἰπποκράτης ὁ Κῶος, στὸν ὁποῖο ὅλοι ὑποκλίνονται, εἶπε: «Ἡ ὑγεία διατηρεῖται μὲ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ κορεσμοῦ»¹². Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἔλλειψη δικαιολογημένα ὀνομάσθηκε μητέρα τῆς ὑγείας. Ἐπίσης δύο σοφοὶ ἄνδρες εἶπαν, ὁ ἓνας, «Τίποτε τὸ

Εἰ τοίνυν καὶ ἐπὶ τροφῶν καὶ ἐπὶ τῶν γυμνασίων τὸ «παρὰ μικρὸν οὐκ ἔστι μικρὸν» (εἰς ὑγίειαν γὰρ βλέπει), φυλάξωμεν μήποτε τῷ κόρῳ τὴν ὑγίειαν ἐξορίσωμεν.

ΦΚΘ'.— ΥΠΑΤΙΩ

5 Ὅτι ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρους ἀποφαίνει τοὺς ἑαυτῆς ἐραστάς
Κἀνταῦθα, ὧ βέλτιστε, ἐπειδὴ τοῖς μέλλουσι διαπιστεῖς, ἡ ἀρε-
τὴ λαμπροτέρους ἀποφαίνει τοὺς ἑαυτῆς ἐραστάς, εἴτε εὐήμερία,
εἴτε δυσήμερία χορεύσειαν. Εὖ πράττοντας γὰρ λαμπροτέρους,
καὶ δυσκολίας συμβάσης οὐκ ἀφίησι καταπεσεῖν εἰς ἀγεννῆ δυσ-
10 θυμίαν, τοῖς μὲν κόσμος, τοῖς δὲ ὄρμος γιγνομένη.

ΦΛ'.— ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ
περὶ τῶν ἄλλων τὰς ψήφους ἐκφέρουσιν.

Πάντες, ὡς ἔπος εἶπεῖν, ἄνθρωποι ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ περὶ
15 τῶν ἄλλων τὰς ψήφους ἐκφέρουσιν. Ὁ γοῦν δίκαιος δικαίους εἶναι
πιστεύει πολλούς, καὶ ὁ σώφρων σώφρονας, καὶ ὁ ληστής ληστάς,
καὶ ὁ ἀνδροφόνος ἀνδροφόνους. Μὴ τοίνυν θαύμαζε, εἰ καὶ Ζώσι-
μος, ὁ πάντας τοὺς ἐπὶ παρανομίαις βεβημένους ἀποκρούσας, ἐκ
τῶν καθ' ἑαυτὸν πάντας πονηροὺς εἶναι ψηφίζεται.

20 ΦΛΑ'.— ΖΩΣΙΜΩ

Προτροπὴ πρὸς νῆψιν.

Εἰ καὶ ἀνηκέστῳ σοι μανία κεχειρωμένῳ μαίνεσθαί σοι δο-
κοῦσιν οἱ σωφρονουῖντες καὶ παραπαίειν οἱ νουθετοῦντες, ἀλλ' εἰ
ὀλίγον ἀνενέγκοις, παλινοδίαν ἄσεις καὶ τὴν ἐναντίαν ψῆφον οἷ-
25 σεις.

ΦΛΒ'.— ΤΩ ΑΥΤΩ

Προτροπὴ πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ τήρησιν τῶν νόμων
τῶν ἱερῶν Γραφῶν.

Εἰ καὶ αὐτὸς ὁ προπίων σοι τὴν ἱερωσύνην, ὁ μὲν ὑπὸ φιλαρ-
30 χίας, ὁ δὲ ὑπὸ φιλαργυρίας μεθύων, ὁ μὲν ἐπάωλησεν, ὁ δὲ ἠγόρασε

ὑπερβολικό»¹³, καὶ ὁ ἄλλος, «Τὸ μέτριο εἶναι ἄριστο»¹⁴. Ἐφόσον λοιπὸν καὶ σὺ τὰ τροφὰ καὶ τὰ γυμνάσματα τὸ «παρὰ λίγο, δὲν εἶναι λίγο» (γιατὶ ἀποβλέπει στὴν ὑγεία), ἅς τὸ τηρήσουμε, μήπως μὲ τὸν κορεσμό διώξουμε τὴν ὑγεία.

529. ΣΤΟΝ ΥΠΑΤΙΟ

“Οτι ἡ ἀρετὴ καθιστᾷ λαμπρότερους τοὺς ἐραστὲς τῆς.

Καὶ ἐδῶ, φίλτατε, ἐπειδὴ δὲν πιστεύεις στὰ μέλλοντα, ἡ ἀρετὴ κάνει λαμπρότερους τοὺς ἐραστὲς τῆς, εἴτε βρίσκονται σὲ εὐημερία, εἴτε σὲ δυστυχία. “Οταν δηλαδὴ εὐτυχοῦν τοὺς κάνει λαμπρότερους, καὶ ὅταν τοὺς συμβεῖ κάποια δυσκολία, δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ περιπέσουν σὲ ἀνανδρῆ μελαγχολία, γινόμενῃ ἔτσι στοὺς πρώτους κόσμημα, καὶ στοὺς ἄλλους λιμάνι.

530. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

“Οτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ αὐτὰ πού συμβαίνουν στοὺς ἴδιους ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.

“Ολοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπως θὰ λέγαμε, ἀπὸ αὐτὰ πού συμβαίνουν στοὺς ἴδιους, ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ὁ δίκαιος λοιπὸν πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ δίκαιοι, καὶ ὁ σῶφρων σῶφρονες, καὶ ὁ ληστὴς ληστὲς, καὶ ὁ δολοφόνος δολοφόνοι. Μὴν ἀπορεῖς λοιπὸν ἂν καὶ ὁ Ζώσιμος, αὐτὸς πού ξεπέρασε ὅλους τοὺς διαβόητους γιὰ τὶς παρανομίες του, κρίνοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, νομίζει πὼς ὅλοι εἶναι κακοί.

531. ΣΤΟΝ ΖΩΣΙΜΟ

Προτροπὴ γιὰ νήψη.

“Αν καὶ αὐτοὶ πού εἶναι σῶφρονες πιστεύουν ὅτι κυριευμένος ἀπὸ ἀθεράπευτη μανία συμπεριφέρεσαι σὰν μανιασμένος, καὶ αὐτοὶ πού σὲ συμβουλεύουν σὲ θεωροῦν παράφρονα, ὅμως ἐὰν συνέλθεις λίγο θὰ τὰ ἀνατρέψεις αὐτὰ καὶ θὰ ἀποσπάσεις ἀντίθετη κρίση.

532. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

Προτροπὴ πρὸς ἐπιστροφή καὶ τήρηση τῶν νόμων τῶν ἱερῶν Γραφῶν.

“Αν καὶ αὐτὸς πού σοῦ χάρισε τὴν ἱερωσύνη, ὁ ἕνας ἀπὸ ἐπιθυμία νὰ ἐξουσιάζει, καὶ ὁ ἄλλος μεθυσιμένος ἀπὸ φιλαργυρία, ὁ ἕνας πούλησε καὶ ὁ

14. “Πᾶν μέτρον ἄριστον” (Κλεοβούλου τοῦ Λινδίου, 6ος π. Χ. αἰ.).

τοῦνομα (οὐ γὰρ ἂν φαίην τὸ πρᾶγμα), ἀλλὰ δὸς σαυτὸν ταῖς
 ἱεραῖς Γραφαῖς καὶ σε ποιήσουσιν ἱερέα. Ἐὰν γὰρ τοῖς νόμοις αὐ-
 τῶν πεισθείης, ὅπερ οὐ δεόντως ἐδέξω, δεόντως μεταχειρίση.

ΦΛΓ΄.- ΑΜΜΩΝΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ

5 Προτροπὴ ὅπως μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλὰ
 τὴν εὐκλειαν διώκειν.

Λέληθας τούτων ἔνεκα δυσχεραίνων, ἐφ' οἷς ἤδεσθαι προσ-
 ἤκον ἦν. Τὸ μὲν γὰρ ῥάθυμον ἄπονον, καὶ οὐ μόνον ἀστεφάνωτον,
 ἀλλὰ καὶ κολάσεως πνεῖ, τὸ δὲ μετὰ πόνων καὶ ἰδρῶτων διουῖν,
 10 ἀναρρήσεων καὶ στεφάνων αἴτιον. Τίσιν οὖν ἀσμένως καταριθμῆ,
 τοῖς τρυφῶσι μὲν ἐνταῦθα, κολασθησομένοις δὲ μετὰ ταύτας, ἢ
 τοῖς ἀθλοῦσι μὲν τῆδε, ἐκεῖσε δὲ στεφθησομένοις; Ἐγὼ μὲν οἶμαι
 τούτους. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς τούτου ζηλοῖς, μὴ φεῦγε τοὺς πόνους,
 ἀλλὰ τὴν εὐκλειαν δίωκε.

15 ΦΛΔ΄.- ΔΙΔΥΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ
 Συμβουλευτική.

Μὴ μέμφου τοὺς τὸ ἀμείλικτον ἐκεῖνο θηρίον προτροπάδην
 φεύγοντας, τὸ ἐν τοῖς ἐλεεινοῖς ὤμοτάτον, ἐν δὲ τοῖς αἰσχίστοις
 ἀναιδέστατον, τὸ ἐχθροὺς ἠγούμενον τοὺς μήτε κατὰ γνώμην βλά-
 20 πτοντας τοὺς πέλας μήτε ἐξ ἐπιτάγματος

ΦΛΕ΄.- ΟΥΑΛΕΝΤΙ

Περὶ τῶν παρ' ἀξίαν τυχόντων τῆς ἱερατικῆς τιμῆς.

Τοὺς παρ' ἀξίαν τυχόντας ἱερατικῆς τιμῆς ὑπακούειν ἀνάγκη
 τοῖς οὐ δεόντως δεδωκόσι, κἂν εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον τὰ δρώμενα βλέ-
 25 πει, διὸ καὶ ἀλλήλοις τὴν ἄδικον ταύτην ἀντίδοσιν παρέχοντες,
 δύναμιν οὐ μικρὰν εἰς τὸ κατὰ τῶν εὖ βιούντων ὀπλίζεσθαι προσ-
 λαμβάνουσιν. Εἰ δὲ τις ἢ τούτους ἢ ἐκείνους αἰτιάσοιτο, παρα-
 κινῶσι τοῖς δρωμένοις καὶ εἰρωνείαν, ὃ τῶν δρωμένων ἀλγεινότε-
 ρον, τῷ συγχωρεῖν γίγνεσθαι, ταῦτα βούλεσθαι τὸ Θεῖον καταψευ-
 30 δόμενοι.

ἄλλος ἀγόρασε τὸν τίτλο (γιατὶ δὲν θὰ ἔλεγα τὸ ἀξίωμα), ἀλλ' ὅμως παράδωσε τὸν ἑαυτό σου σὺς ἅγιες Γραφές καὶ θὰ σὲ κάνουν ἱερέα. Γιατὶ, ἂν ὑπακούσεις στοὺς νόμους αὐτῶν, αὐτὸ ποὺ δέχθηκες ὄχι ὅπως ἔπρεπε, θὰ τὸ ὑπηρετήσεις ὅπως πρέπει.

533. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΑΜΜΩΝΙΟ

Προτροπὴ νὰ μὴ ἀποφεύγει τοὺς κόπους,
ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκει τὴ θεία δόξα.

Ἔκανες λάθος δυσανασχέτωντας γι' αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶσαι εὐχαριστημένος. Γιατὶ ἡ ραθυμία εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κόπους, καὶ ὄχι μόνο δὲν σταφανώνεται, ἀλλὰ καὶ ἀποπνέει τιμωρία, ἐνῶ τὸ νὰ ζεῖ κανεὶς μὲ κόπους καὶ ἰδρωῖτες γίνεται αἰτία ἀνακηρύξεων καὶ στεφανιῶν. Μὲ ποιὸν λοιπὸν ἀπαριθμεῖς τὸν ἑαυτό σου μὲ εὐχαρίστηση, μὲ αὐτοὺς ποὺ ἐδῶ ἐπιδίδονται σὲ ἀπολαύσεις καὶ θὰ ὑποστοῦν τιμωρίες μετὰ ἀπὸ αὐτές, ἢ μὲ ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται βέβαια ἐδῶ, ἀλλ' ἐκεῖ θὰ σταφανωθοῦν; Ἐγὼ βέβαια πιστεύω μὲ τοὺς δεύτερους. Ἐάν καὶ σὺ ἐπιθυμεῖς τὸ ἴδιο, μὴ ἀποφεύγεις τοὺς κόπους, ἀλλὰ ἐπιδίωκε τὴ θεία δόξα.

534. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΙΔΥΜΟ

Συμβουλευτικὴ.

Νὰ μὴ κατηγορεῖς αὐτοὺς ποὺ ἀποφεύγουν τρέχοντας ἐκεῖνο τὸ ἀδυσώπητο θηρίο, ποὺ εἶναι ἀπάνθρωπο πρὸς τοὺς ἀξιολύπητους, καὶ ἀναιδέστατο πρὸς τοὺς αἰσχροτάτους, αὐτὸ ποὺ θεωρεῖ ἐχθροὺς ἐκείνους ποὺ οὔτε μὲ τὴ σκέψη τους βλάπτουν τοὺς πλησίον τους, οὔτε μὲ παράνομη διαταγή.

535. ΣΤΟΝ ΟΥΑΛΕΝΤΑ

Γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔλαβαν τὴν ἱερατικὴ τιμὴ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν.

Αὐτοὶ ποὺ ἔλαβαν τὴν ἱερατικὴ τιμὴ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπακούουν σ' ἐκείνους ποὺ τοὺς τὴν ἔδωσαν ὄχι ὅπως ἔπρεπε, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ ποὺ κάνουν ἀποβλέπουν στὸν Θεό. Γι' αὐτό, προσφέροντας καὶ μεταξύ τους αὐτὴ τὴν ἀδίκη συναλλαγὴ, παίρνουν μεγάλη δύναμη, στὸ νὰ ὀπλίζονται ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ζοῦν ὀρθά. Καὶ ἐάν κάποιος κατηγορήσει ἢ αὐτοὺς ἢ ἐκείνους, προκαλοῦν μὲ αὐτὰ ποὺ κάνουν καὶ εἰρωνεία, πράγμα ποὺ εἶναι πιὸ ὀδυνηρὸ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κάνουν, διαδίδοντας ψευδῶς, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐπιτρέπει νὰ γίνονται τὰ θέλει ὁ Θεὸς αὐτά.

ΦΛΣ'.- ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Προτροπή πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐκ τῆς ἀσεβείας τοῦ Ζωσίμου προκνύσσης κατ' αὐτοῦ ἀδοξίας.

Μίσός σοι ἀνεφύη παρὰ πᾶσι διὰ τὴν ἀσεβειαν, τὴν Ζωσίμω φί-
 5 λω τῷ σῷ τετολημμένην Οἱ μὲν γὰρ ἀφειδέστεροί φασι, μὴ ἄμοιρόν
 σε εἶναι τῆς δραματοουργίας, οἱ δὲ ἐπιεικέστεροι, ἄμοιρον μὲν εἶναι,
 δυνάμενον δὲ κωλύσαι, μὴ βεβουληῖσθαι, διὸ καὶ δίκαιος ἂν εἴης
 παρὰ πάντων ταῖς κακηγορίαις βάλλεσθαι. Οἱ δὲ βεβουληῖσθαι μὲν,
 μὴ δεδυνῆσθαι δέ, ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι τὴν ἀφιεῖσαν περὶ σοῦ φέρουσι
 10 ψῆφον, ἀλλὰ φράζουσιν· Εἰ καὶ μὴ κεκοινώνηκε τοῦ στέμματος, ὅτι
 τοιούτου ἀνδρὸς φίλος γεγένηται, μεμόλυται. Αὐτὸς οὖν δίκαιος εἶ
 βουλευσασθαι, ὅπως ταύτην ἀποτρέψαιο τὴν ἀδοξίαν.

ΦΛΖ'.- ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ᾠΟτι οὐκ ἐξ ἴσου τῶν διδασκάλων τὴν ἀκρόασιν ποιούμεθα.

15 Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐξ ἴσου τῶν διδασκάλων τὴν ἀκρόασιν ποι-
 ούμεθα, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐπὶ τὰ βιωτικὰ παρακαλοῦσι προσέχομεν
 τὸν νοῦν, τῶν δὲ ἐπὶ τὴν οὐράνιον φιλοσοφίαν καλούντων οὐδὲ
 τὴν φωνὴν ἀνεχόμεθα, διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἔργα, τὰ δὲ ἡγούμεθα
 πάρεργα.

20 ΦΛΗ'.- ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι χρὴ κἂν τῷ λέγειν κἂν τῷ γράφειν τιμᾶν τὸ μέτριον.

Χρὴ κἂν τῷ λέγειν κἂν τῷ γράφειν τιμᾶν τὸ μέτριον, καὶ μὴ
 ἔξω τῶν καιρῶν φέρεσθαι, εἰ μὴ γε ἢ τῶν ἀκροατῶν βραδύτης
 ἀναγκάσειεν ἄκοντα τὸν λέγοντα καὶ ἐπὶ τὸ μακροηγορεῖν ἐκ-
 25 διάζοιτο.

ΦΛΘ'.- ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ

Προτροπή πρὸς εἰλικρινῆ μετάνοιαν.

Εἰ καὶ μέγιστα καὶ συγγνώμης μείζονα ἐπλημμελήσατε, ἀλλὰ
 γε συγγνώμης ταῦτα ἀξιώσει ὁ Κριτής, εἰ γε εἰλικρινεῖ μετανοία
 30 θεραπευθεῖη.

ΦΜ'.- ΙΕΡΑΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

Περὶ τῶν πρὸ τῶν κινδύνων τῷ φόβῳ δεδουλωμένων.

Οἱ πρὸ τῶν κινδύνων τῷ φόβῳ δεδουλώμενοι καὶ μὴ ἐνεγκεῖν

536. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

Προτροπή πρὸς ἐξάλειψη τῆς κακῆς φήμης ποὺ προέκυψε ἐναντίον του ἐξαιτίας τῆς ἀσέβειας τοῦ Ζωσίμου.

Προκλήθηκε μῖσος ἀπὸ ὅλους ἐναντίον σου ἐξαιτίας τῆς ἀσέβειας ποὺ τόλμησε νὰ διαπράξει ὁ φίλος σου Ζώσιμος. Οἱ πιὸ αὐστηροὶ μάλιστα σὺς κρίσεις λένε, ὅτι δὲν εἶσαι ἀμέτοχος τῆς δραματουργίας, ἐνῶ οἱ πιὸ ἐπιεικεῖς λένε, ὅτι εἶσαι βέβαια ἀμέτοχος, ἀλλὰ ἐνῶ μπορούσες νὰ τὴν ἐμποδίσεις, δὲν θέλησες, γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ βάλλεσαι ἀπὸ ὅλους μὲ τίς κατηγορίες. Ἄλλοι πάλι λένε ὅτι ἤθελες βέβαια, ὅμως δὲν μπορούσες. Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ ὑποφέρουν τὴν γνώμη ποὺ κυκλοφορεῖ γιὰ σένα, ἀλλὰ λένε: Ἄν καὶ δὲν εἶναι μέτοχος τοῦ πράγματος, ἔχει μολυνθεῖ ἐπειδὴ ἔγινε φίλος τέτοιου ἀνθρώπου. Ἐσὺ λοιπὸν πρέπει νὰ σκεφθεῖς, πῶς θὰ μπορέσεις νὰ ἐξαλείψεις αὐτὴν τὴν κακὴ φήμη.

537. ΣΤΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟ ΕΥΔΑΙΜΟΝΑ

ἽΟτι δὲν ἀκοῦμε ἐξίσου τὴ διδασκαλία τῶν δασκάλων.

Ἐπειδὴ δὲν ἀκοῦμε ἐξίσου τὴ διδασκαλία τῶν δασκάλων, ἀλλὰ σ' αὐτοὺς βέβαια ποὺ διδάσκουν τὰ βιωτικὰ πράγματα συγκεντρώνουμε μὲ προσοχὴ τὸ νοῦ μας, ἐνῶ ἐκείνων ποὺ μᾶς καλοῦν στὴν οὐράνια φιλοσοφία δὲν ἀνεχόμαστε οὔτε τὴ φωνὴ τους, γι' αὐτὸ τὰ πρῶτα τὰ θεωροῦμε ἔργα, ἐνῶ τὰ δεύτερα πάρεργα.

538. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΗΡΩΝΑ

ἽΟτι πρέπει καὶ ὅταν μιᾶμε καὶ ὅταν γράφουμε νὰ τηροῦμε τὸ μέτρο.

Πρέπει καὶ ὅταν μιᾶμε καὶ ὅταν γράφουμε νὰ τηροῦμε τὸ μέτρο, καὶ νὰ μὴ θγαίνουμε ἔξω ἀπὸ τὰ χρονικὰ περιθώρια ποὺ ἔχουμε στὴ διάθεσή μας, ἐκτὸς βέβαια ἐὰν ἡ βραδύνοια τῶν ἀκροατῶν ἀναγκάσει καὶ ἐκβιάσει τὸν ὁμιλητὴ καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει νὰ μακρηγορήσει.

539. ΣΤΟΥΣ ΖΩΣΙΜΟ, ΜΑΡΩΝΑ ΚΑΙ ΧΑΙΡΗΜΟΝΑ

Προτροπή γιὰ εἰλικρινῆ μετάνοια.

ἽΑν καὶ διαπράξατε πολὺ μεγάλα καὶ ἀνώτερα ἀπὸ συγγνώμη πλημμελήματα, ὅμως ὁ Κριτὴς θὰ δεχθεῖ νὰ τὰ συγχωρήσει, ἐὰν βέβαια παρακληθεῖ μὲ εἰλικρινῆ μετάνοια.

540. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΙΕΡΑΚΑ

Γιὰ ἐκείνους ποὺ μπροστὰ στοὺς κινδύνους ὑποδουλώνονται στὸ φόβο.

Αὐτοὶ ποὺ μπροστὰ στοὺς κινδύνους ὑποδουλώθηκαν ἀπὸ τὸν φόβο,

τὴν προσδοκίαν δυνηθέντες, πρὸ τῶν πραγμάτων τοῦ καιροῦ τὴν μεταβολὴν θεραπεύσαντες, πῶς οὐκ ἔμελλον αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς ἐμδεθηκότες ἄνανδροι ὀφθήσασθαι; Οὐκοῦν εἰ παρόντες οὐδὲν ἂν ὤνησαν τοὺς συναγωνιστάς, ἀπόντες τὰ μέγιστα ὠφέλησαν καὶ
5 τὴν λύπην τὴν ἐκ τῆς προδοσίας ἠμαύρωσαν.

ΦΜΑ΄.— ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι χρὴ ὀρθῶς καὶ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν βιοῦν.

Εἰ μὲν τὸ μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν, ὡς φῆς, φιλοσοφίαν ἀρίστην εἶναι νενόμικας, εὖ ἂν ἔχοι, εἰ δέ, ἀρχὴν ῥαθυμίας καὶ μεταβολὴν
10 πολιτείας φαντασθεῖς, τοῦτο κατεκομψεύσω, κακίστη γνῶμη ἐχρήσω. Χρὴ μὲν γὰρ ὀρθῶς καὶ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν βιοῦν. Εἰ δέ τις ἀλοὺς ῥαθυμία, αὐτὸ τοῦτο ἐρυθριῶν εἰπεῖν, ἀπὸ τοῦ μὴ δόξαι φιλοσοφεῖν ἀρξάμενος, εἰς τὸ μηδόλως φιλοσοφεῖν τελευτήσειεν, ἀμείνονα ἐπιδείξειε τὸν αὐτὸ τοῦτο σπουδάσαντα ἐπιδείξαι, ὅτι
15 φιλοσοφεῖν προήρηται.

ΦΜΒ΄.— ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ᾠΟτι οὐ χρὴ λυμαίνεσθαι τὰς χάριτας τῶ ἐν ἀδίκοις πράγμασιν ἀνταποδιδόναι τὰς ἀμοιβάς.

Οὐ χρὴ λυμαίνεσθαι τὰς χάριτας τῶ ἐν ἀδίκοις πράγμασιν
20 ἀνταποδιδόναι τὰς ἀμοιβάς. Ὁ γὰρ δικαίως μὲν βοηθηθεῖς, ἐν ἀδίκοις δὲ πράγμασι τῶ βοηθήσαντι ἐπαμύνων, οὐ δικαίως δικαίαν χάριν διαφθείρει. Καί μοι δοκεῖ ὁ μὴ οὕτω ἀμειψάμενος εὐγνώμων εἶναι. Ὁ γὰρ δικαίας ἐπικουρίας τυχών, δικαίως καὶ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδοῦναι ὀφείλει, ἵνα σωθεῖ τῆς χάριτος ἢ προσηγο-
25 ρία. Ἀλλὰ μηδὲ οἱ ἐν οἷς θέμις εὐεργετήσαντες, ἐν οἷς μὴ θέμις ἀπαιτεῖτωσαν τὰς ἀμοιβάς, μηδὲ ἀχάριστους καλείτωσαν τοὺς ἐν οἷς μὴ ἔξεστι μὴ ἀμειψαμένους.

ΦΜΓ΄.— ΠΕΤΡΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ

Προτροπὴ πρὸς ἀπολογία πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἀδοξίας.

30 Ἐπέμφθης ἀνύσων οὐ προξενήσων τοῖς πέμψασι πράγματα, πρεσβεύσων, οὐ παραπρεσβεύσων, κατορθώσων, οὐ καταστρέ-

καὶ μὴ μπορώντας νὰ περιμένουν τὴν ἐλπίδα, μπροστὰ στὶς καιρικὲς περιστάσεις πειθάρχησαν στὴ μεταβολή, πῶς μπαίνοντας μέσα σ' αὐτὰ τὰ δεινὰ δὲν θὰ φαίνονταν ἄνανδροι; Λοιπὸν, ἐὰν παρόντες δὲν ὠφέλησαν καθόλου τοὺς συναγωνιστές, τοὺς ὠφέλησαν πέρα πολὺ μὲ τὴν ἀπουσία τους, καὶ κάλυψαν τὴ λύπη ποὺ προκάλεσε ἡ προδοσία τους.

541. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ ζοῦμε ὀρθὰ καὶ ὄχι πρὸς ἐπίδειξη.

Ἐὰν τὸ νὰ μὴ νομίζεις ὅτι ζεῖς μὲ φιλοσοφικότητα, ὅπως λές, πιστεύεις ὅτι εἶναι ἄριστη φιλοσοφία, ἔχει καλῶς, ἐὰν ὅμως, ἐπειδὴ φαντάσθηκες, ὅτι ἀποτελεῖ ἀρχὴ ραθυμίας καὶ ἀλλαγὴ τρόπου ζωῆς, ἔκανες αὐτὴ τὴ λεπτολογία, μεταχειρίσθηκες πολὺ κακὴ γνώμη. Γιατὶ πρέπει νὰ ζεῖς σωστὰ καὶ ὄχι πρὸς ἐπίδειξη. Καὶ ἐὰν κάποιος κυριευμένος ἀπὸ ραθυμία, αὐτὸ θὰ τὸ πῶ κοκκινίζοντας ἀπὸ ντροπὴ, δείχνει ὅτι ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν πίστεψε ὅτι φιλοσοφεῖ, καταλήξει στὸ νὰ μὴ φιλοσοφεῖ καθόλου, θὰ ἀποδείξει ἀνώτερον ἐκεῖνον ποὺ φρόντισε νὰ δείξει αὐτὸ ἀκριδῶς, ὅτι προτίμησε νὰ φιλοσοφεῖ.

542. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΔΑΝΙΗΛ

“Οτι δὲν πρέπει νὰ ἐξευτελίζουμε τὶς εὐεργεσίες ἀνταποδίδοντας τὶς ἀμοιβὲς μὲ ἄδικες ἐνέργειες.

Δὲν πρέπει νὰ ἐξευτελίζουμε τὶς εὐεργεσίες μὲ τὸ νὰ ἀνταποδίδουμε τὶς ἀμοιβὲς σὲ ἄδικα πράγματα. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ δίκαια βοηθήθηκε, βοηθώντας αὐτὸν ποὺ τὸν βοήθησε μὲ ἄδικα πράγματα, δὲν καταστρέφει δίκαια τὴ δίκαια χάρη, καὶ νομίζω, ὅτι αὐτὸς ποὺ δὲν ἀνταπέδωσε τὴ χάρη μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, εἶναι εὐγνώμων. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ ἔλαβε δίκαια βοήθεια, ὀφείλει καὶ τὸ χρέος του νὰ τὸ ἀνταποδώσει μὲ τρόπο δίκαιο, γιὰ νὰ διαφυλαχθεῖ τὸ νόημα τῆς χάριτος. Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ ποὺ εὐεργέτησαν μὲ τρόπο θεμιτό, νὰ ζητοῦν τὴν ἀνταπόδοση μὲ τρόπο ἀθέμιτο, οὔτε καὶ νὰ ἀποκαλοῦν ἀχάριστους αὐτοὺς ποὺ δὲν τοὺς ἀνταπέδωσαν τὴ χάρη σὲ αὐτὰ ποὺ δὲν εἶναι θεμιτά.

543. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΤΡΟ

Προτροπὴ γιὰ ἀπολογία πρὸς ἐξάλειψη τῆς κακῆς φήμης.

Στάλθηκες γιὰ νὰ διευθετήσεις καὶ ὄχι γιὰ νὰ προξενήσεις προβλήματα σ' αὐτοὺς ποὺ σὲ ἔστειλαν, νὰ μεσολαβήσεις, καὶ ὄχι νὰ ἐνεργήσεις ἀντί-

ψων. Ἴνα οὖν μὴ παραπρεσβείας ὑποσταίης γραφήν, ἦκε τὴν ταχίστην ἀπολογησόμενος καὶ τὴν ἀδοξίαν ἀποτριψόμενος.

ΦΜΔ'.— ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

ἽΟτι μεγίστη ἱστορίας καὶ θεωρίας ἀρετὴ τε
5 καὶ διάρθρωσις αἰτιολογία.

Μεγίστη, ὧ φίλος, ἱστορίας καὶ θεωρίας ἀρετὴ τε καὶ διάρθρωσις αἰτιολογία, καὶ τὸ τὰς ὑποθέσεις τοῖς ἀγνοοῦσιν ἀπογυμνοῦν. Εἰ δὲ ταύτης χηρεύσειε τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς ἀποδείξεως ἔρημος εἶη.

10

ΦΜΕ'.— ΜΑΡΩΝΙ

Περὶ κόρου χρημάτων.

Μὴ παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ πράγματος μάνθανε, ὅτι, κἂν μυρίους χρημάτων πόρους ἐπινοήσης, κόρον οὐχ εὐρήσεις. Τοῖς μὲν γὰρ πόροις ὁ κόρος ἀκατάλλακτός ἐστι, τῇ
15 δὲ αὐταρκεία καὶ ὀλιγοδεία καὶ σπένδεται καὶ συγχορεύει καὶ συνοικεῖ. Πέπανσο τοίνυν ἀκίχητα διώκων. Διωκόμενος γὰρ οὐ καταλαμβάνεται, μὴ διωκόμενος δὲ αὐτεπάγγελτος ἐπιφοιτᾷ, οὐ μόνον ἀνάπανσιν, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνην ὠδίνων.

ΦΜΣ'.— ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ

20

ἽΟτι διὰ πόνων ἡ τοῦ βίου ἀείμνηστος
δόξα ὠνεῖται.

Θαυμάζω πῶς, Ὅμηρος καὶ Πίνδαρος ἀξιοῦσιν ἀλκίμους εἶναι τοὺς οὐ μέλλοντας λήσειν, εἴ ποτε ἐγένοντο, Θουκυδίδης δὲ σαφῶς ἱκετεύει μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν,
25 Σοφοκλῆς δὲ φάσκει, πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ, διὰ πόνων τὴν τοῦ βίου ἀείμνηστον δόξαν ὠνεῖσθαι τοὺς πειθομένους διδάσκοντες. Οἱ δὲ δόξης ἀμαράντου τυχεῖν γλιχόμενοι καὶ βασιλείας οὐρανῶν ὀρεγόμενοι, οὐκ οἶδ' ὅπως, νομίζουσι διὰ ῥαστώνης φιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ χρηστὰ παραγίνεσθαι.

θετα πρὸς τὶς ἐντολὰς ποὺ ἔλαβες, νὰ ἐπιτύχεις, καὶ ὄχι νὰ καταστρέψεις. Γιὰ νὰ μὴ δεχθεῖς τὴν κατηγορία τῆς παραπρεσβείας, ἔλα τὸ γρηγορώτερο νὰ ἀπολογηθεῖς καὶ νὰ ἐξαλείψεις τὴν κακὴ φήμη.

544. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

“Ὅτι ἡ αἰτιολογία εἶναι μέγιστη ἀρετὴ καὶ διαμόρφωση τῆς ἱστορίας καὶ τῆς θεωρίας.

Ἡ αἰτιολογία, φίλε μου, εἶναι μέγιστη ἀρετὴ καὶ διαμόρφωση τῆς ἱστορίας καὶ τῆς θεωρίας καὶ γιὰ νὰ ἀπογυμνῶναι τὶς ὑποθέσεις σ' αὐτοὺς ποὺ τὶς ἀγνοοῦν. Ἐὰν ὅμως χάσει αὐτὴ τὴν ἀρετὴ, θὰ στερηθεῖ καὶ τὴν ἀπόδειξη.

545. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

Γιὰ τὸν κορεσμὸ τῶν χρημάτων.

“Ὅχι ἀπὸ μένα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τοῦ πράγματος μάθε, ὅτι ἔστω καὶ ἂν ἐπινοήσεις μύριους τρόπους ἀπόκτησης χρημάτων, δὲν θὰ χορτάσεις. Γιατὶ ὁ κορεσμὸς εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τοὺς πόρους, ἐνῶ μὲ τὴν αὐτάρκεια καὶ τὸν περιορισμὸ τῶν ἀναγκῶν καὶ συνθηκολογεῖ καὶ συγχορεύει καὶ συγκατοικεῖ. Σταμάτησε λοιπὸν νὰ κυνηγᾷς πράγματα ἀδύνατα. Γιατὶ ὅταν κυνηγιέται δὲν φτάνεται, ἐνῶ ὅταν δὲν ἐπιδιώκεται, ἔρχεται αὐθόρμητα, προκαλώντας ὄχι μόνο ἀνάπαυση, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνη.

546. ΣΤΟΝ ΣΟΦΙΣΤΗ ΑΣΚΛΗΠΙΟ

“Ὅτι μὲ κόπους ἀγοράζεται ἡ ἀείμνηστη δόξα τοῦ βίου.

Ἄπορῶ πῶς ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Πίνδαρος ἀξιῶνουν νὰ εἶναι γενναῖοι αὐτοὶ ποὺ δὲν θέλουν νὰ λησμονηθοῦν, ἐὰν κάποτε ὑπῆρξαν τέτοιοι, ὁ Θουκυδίδης ἐπίσης φανερὰ προτρέπει νὰ μὴ ἀποφεύγει κανεὶς τοὺς κόπους, οὔτε καὶ νὰ ἐπιδιώκει τὶς τιμές, ἀλλὰ καὶ ὁ Σοφοκλῆς λέγει: Χωρὶς κόπο τίποτε δὲν εὐτυχεῖ. Διδάσκουν δηλαδὴ ὅλοι σ' αὐτοὺς ποὺ πείθονται, ὅτι μὲ κόπους ἀγοράζεται ἡ ἀλησμόνητη δόξα τῆς ζωῆς. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ ἐπιθυμοῦν διακαῶς νὰ ἔχουν δόξα ἀμάραντη καὶ λαχταροῦν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δὲν γνωρίζω πῶς νομίζουν, ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἀγαποῦν νὰ ἔρχονται στοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴ ραθυμία.

ΦΜΖ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

“Οτι ἄξιος ψόγου οὐχ ὁ μὴ πείθων, ἀλλ’ ὁ μὴ
θέλων πεισθῆναι.

Ἐπειδὴ οὐχ ὁ λέγων τοσοῦτον, εἰ καὶ πᾶσαν κινήσῃ δεινότητα
5 καὶ τέχνην ῥητορικὴν, τεκταίνει τὴν πειθῶ, ὅσον ὁ ἀκούων, οὐ θέ-
μις τὸν λέγοντα μὲν τὰ ἄριστα, μὴ πείθοντα δέ, ψέγειν, ἀλλ’ ἐκεί-
νον τὸν τοῖς κρατίστοις πεισθῆναι μὴ ἐθελήσαντα.

ΦΜΗ'.- ΤΩ ΑΥΤΩ

10 “Οτι ἀπόρθητός ἐστιν ἡ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς
καὶ τῇ θεῖα συμμαχίᾳ πεπυρωμένη ψυχῇ.

Ὡσπερ ἀκρόπολις ἀπόρθητος τείχεσι πεπυρωμένη καταγελαῖ
τῶν πολιορκούντων αὐτήν, οὕτω καὶ ψυχῇ, εἰ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς
ἑαυτῇ περιφράξῃ καὶ τῇ θεῖα συμμαχίᾳ πυρωῶσειεν, εἰς αἰσχύνην
καὶ γέλωτα παρασκευάζει τελευτῆσαι τοῖς πολιορκουῦσιν αὐτήν τὰ
15 μηχανήματα.

ΦΜΘ'.- ΗΣΑΪΑ

Περὶ μακροθυμίας.

Μὴ ἡ θεῖα μακροθυμία ἐπιτριβέτω σε εἰς κακίαν, ἀλλ’ εἰς ἀρε-
τὴν παρακαλείτω. Ἀτοπώτατον γὰρ τὸ διὰ τῶν ἀγαθῶν βλάπτε-
20 σθαι, ἀγαθὸν δὲ ἡ μακροθυμία, ἔλεον μὲν τοῖς μετανοοῦσι, κρίσιν
δὲ τοῖς ἀμετανοήτοις ὠδίνουσα.

ΦΝ'.- ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

“Οτι τῇ θεῖα χειρὶ οὔτε νόσημα οὔτε χρόνος
οὔτε φύσις ἐστὶν ἀντίπαλος.

25 Πυνθάνομαι, ὅτι τὸ νόσημα τῆς σῆς ψυχῆς, ἀπὸ μικρῶν καὶ
φαύλων ὀρμηθέν, κατὰ τῶν καιριῶν ἐχώρησεν, ἰατρικῆς τέχνης
κρεῖττον γενόμενον. Εἰ τοίνυν ταῦθ’ οὕτως ἔχει, ἐπίτρεψον ἑαυτὸν
τῇ ἐπιστημονικῇ καὶ θεῖα χειρὶ, ἧ οὔτε νόσημα οὔτε χρόνος οὔτε
φύσις ἐστὶν ἀντίπαλος, καὶ ῥαδίως εἰς ὑγίειαν ἀναστοιχειωθήσῃ.

30

ΦΝΑ'.- ΘΕΟΦΑΝΙΩ

Παραμυθητικῇ.

Τοῦ παραυτικὰ δεινοῦ τὸν λογισμὸν θᾶπτον, ὦ φίλε, ἀπαγα-

547. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι ἄξιος κατηγορίας εἶναι ὄχι αὐτὸς ποὺ δὲν πείθει,
ἀλλ’ ἐκεῖνος ποὺ δὲν θέλει νὰ πεισθεῖ.

Ἐπειδὴ τὴν πειθῶ δὲν τὴν δημιουργεῖ τόσο πολὺ αὐτὸς ποὺ μιλᾷει, ἔστω καὶ ἂν θέσει σὲ κίνηση ὅλη τὴ δεινότητα καὶ τὴ ρητορικὴ τέχνη, ὅσο ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ κατηγοροῦμε αὐτὸν ποὺ διδάσκει τὰ ἄριστα καὶ δὲν πείθει, ἀλλ’ ἐκεῖνον ποὺ δὲν θέλησε νὰ πεισθεῖ ἀπὸ τοὺς ἄριστους δασκάλους.

548. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι εἶναι ἀπόρθητη ἡ ψυχὴ ποὺ εἶναι ὀχυρωμένη σὰν μὲ πύργους ἀπὸ ὅλες τὶς ἀρετὲς καὶ τὴ θεία συμμαχία.

“Ὅπως μὰ ἀκρόπολη ποὺ εἶναι περιτειχισμένη μὲ ἀπόρθητα τείχη κοροϊδεύει ἐκείνους ποὺ τὴν πολιορκοῦν, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ, ἂν περιφράξει τὸν ἑαυτὸ της μὲ ὅλες τὶς ἀρετὲς καὶ τὸν περιβάλλει σὰν μὲ πύργους μὲ τὴ θεία συμμαχία, κάνει τὰ μηχανήματα ἐκείνων ποὺ τὴν πολιορκοῦν νὰ καταλήξουν σὲ ντροπὴ καὶ γελοιοποίηση.

549. ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ

Γιὰ τὴ μακροθυμία.

Ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ σὲ παροτρύνει σὲ κακία, ἀλλὰ νὰ σὲ προτρέπει στὴν ἀρετὴ. Γιατὶ εἶναι τελείως παράλογο νὰ βλάπτεσαι μὲ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἡ μακροθυμία εἶναι ἀγαθὸ, ποὺ προκαλεῖ εὐσπλαγχνία σ’ αὐτοὺς ποὺ μετανοοῦν, καὶ καταδίκη σὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι ἀμετανόητοι.

550. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟ

“Οτι στὴ θεία δύναμη οὔτε ἀσθένεια οὔτε χρόνος οὔτε φύση εἶναι ἀντίπαλος.

Πληροφοροῦμαι, ὅτι ἡ ἀσθένεια τῆς ψυχῆς σου, ξεκινώντας ἀπὸ μικρὰ καὶ ἀνάξια λόγου, προχώρησε στὰ θανατηφόρα, καὶ ξεπέρασε κάθε ἰατρικὴ τέχνη. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι, ἐμπιστεύσου τὸν ἑαυτὸ σου στὸ ἐπιστημονικὸ καὶ θεῖο χέρι, στὸ ὁποῖο οὔτε ἀσθένεια, οὔτε χρόνος, οὔτε φύση εἶναι ἀντίπαλος, καὶ εὐκόλα θὰ ξανααποκτήσεις τὴν ὑγεία σου.

551. ΣΤΟΝ ΘΕΟΦΑΝΙΟ

Παρηγορητικὴ.

Ἐπομακρύνοντας τὸν λογισμό σου, φίλε, ἀμέσως ἀπὸ τὴ στιγμαία

γών, ὅλος γενοῦ τῆς μελλούσης ἐλπίδος, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἡ φήμη τὸ δεινὸν ἐπήγγειλεν, οὐ μικρῶς λυπηθέντες, ἀνενεγκεῖν ἑαυτοὺς πεπείκαμεν.

ΦΝΒ'.— ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ

5 Ὅτι χρὴ συγγνώμην νέμειν τῷ πεπλημεληκότι καὶ ὁμολογοῦντι.

Εἰ καὶ μηδεμία πρόσεστιν ὁμολογία, ἐμοὶ πρέπει συγγνώμην νεῖμαι τῷ, δι' ὧν αἰσχύνεται ἀπολογήσασθαι, πεπλημεληκέναι ὁμολογοῦντι. Μὴ τοίνυν ἀπόνοιά σοι τικτέτω τὸ ἐμὲ μὴ ἀναμεμενηκέναι τὴν σὴν ἀπολογία, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἀγάπην χειραγωγεί-
10 τω. Ὅτι τοσαύτη μοι πρὸς εἰρήνην βλέπουσα πρόσεστι ῥοπή, ὡς καὶ τοῖς ἐρυθριῶσιν ἀπολογήσασθαι συγγνώμην νέμειν.

ΦΝΓ'.— ΑΛΥΠΙΩ

Ὅτι χρὴ τὴν γνώμην πρὸ τῆς γλώττης παιδεύειν.

Ἐγὼ τῆς γνώμης πρὸ τῆς γλώττης ἀξιῶ πεπαιδεῦσθαι τοὺς
15 ἐμοὶ πλησιάζοντας, εἰ δὲ καὶ ἄμφω ἔχοιεν καὶ λυπεῖ τινας, τᾶλη-
θές μετὰ παρρησίας λελέξεται. Ὡσπερ ἀγάλματα περιέπω καὶ πᾶσιν ἐπιδείκνυμι, μέγα φρονῶν ἐπὶ τῷ τοιούτους ἔχειν φίλους

ΦΝΔ'.— ΠΕΤΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Περὶ τῶν ἐχόντων καὶ μὴ ὀρθὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων.

20 Οἱ μὲν τὴν τῶν πραγμάτων κρίσιν ἔχοντες ὀρθὴν, ὑπὸ ῥαθυ-
μίας δὲ καταπαλαιόμενοι, ἴσως καὶ ἀνεμαχέσονται καὶ στήσουσι
κατ' αὐτῆς τρόπαια, οἱ δὲ μὴδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδότες, ὅτι ἡττῶνται,
πότε νίκης ἀντιποιήσονται;

ΦΝΕ'.— ΠΕΤΡΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ

25 Περὶ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ αἰσχους τῆς ψυχῆς.

Ἐπειδὴ δεινὸν μὲν καὶ ἀμήχανον τῆς ψυχῆς ἐστὶ κάλλος, ὅταν
τῇ συμμετρίᾳ τῶν ἀρετῶν λαμπρύνηται, ἀργαλέον δὲ καὶ θηριό-
μορφον γίγνεται αὐτῆς τὸ εἶδος, ὅταν τὸ τῆς κακίας αἰσχος ἀπο-
μάττηται, σπουδάσωμεν ἐκεῖνο μὲν κτήσασθαι, τοῦτο δὲ ἀποτρί-
30 ψασθαι.

συμφορά, προσηλώσου όλόκληρος στη μελλοντική ἐλπίδα, γιατί καὶ ἐμεῖς, ὅταν ἡ φήμη μᾶς ἔκανε γνωστὸ τὸ κακό, χωρὶς νὰ λυπηθήκαμε λίγο, πείσαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ συνέλθουν.

552. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΗΛΙΑ

“Ὅτι πρέπει νὰ παρέχουμε συγγνώμη σὲ ἐκεῖνον ποὺ διαπράττει πλημμέλημα καὶ μετανοεῖ.

“Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιά ὁμολογία ἐκ μέρους σου, ἐγὼ πρέπει νὰ δώσω συγγνώμη σὲ σένα, ὃ ὅποιος μὲ αὐτὰ γιὰ τὰ ὅποια ντρέπεσαι νὰ ἀπολογηθεῖς, ὁμολογεῖς ὅτι ἁμάρτησες. Νὰ μὴ σοῦ προκαλεῖ λοιπὸν ἀπόγνωση, τὸ ὅτι ἐγὼ δὲν περίμενα τὴν ἀπολογία σου, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ σὲ ὀδηγήσει σὲ ἀγάπη. Γιατὶ ὑπάρχει σὲ μένα τόσο μεγάλη κλίση ποὺ στόχο ἔχει τὴν εἰρήνη, ὥστε νὰ ἀπονέμω συγγνώμη καὶ σ’ αὐτοὺς ποὺ ντρέπονται νὰ ὁμολογήσουν τὰ πλημμελήματά τους.

553. ΣΤΟΝ ΑΛΥΠΙΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ παιδαγωγοῦμε πρὶν ἀπὸ τὴ γλώσσα τὴ γνώμη.

Ἐγὼ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ μὲ πλησιάζουν ζητῶ νὰ παιδαγωγοῦν πρῶτα τὴ γνώμη τους καὶ ὕστερα τὴ γλώσσα. Ἐὰν ὅμως τὰ ἔχουν καὶ τὰ δύο, καὶ αὐτὸ μερικὸς τοὺς κάνει νὰ λυποῦνται, θὰ τὸ πῶ μὲ παρρησία. Τοὺς φροντίζω σὰν ἀγάλματα, καὶ δείχνω σὲ ὅλους ὅτι εἶμαι ὑπερήφανος ποὺ ἔχω τέτοιους φίλους.

554. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΠΕΤΡΟ

Γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἢ δὲν ἔχουν ὀρθὴ κρίση γιὰ τὰ πράγματα.

Αὐτοὶ βέβαια ποὺ ἔχουν ὀρθὴ κρίση γιὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ τὴ ραθυμία, ἴσως νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον της καὶ νὰ στήσουν τρόπαια νίκης, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν γνωρίζουν οὔτε αὐτό, ὅτι δηλαδὴ νικῶνται ἀπὸ τὴ ραθυμία, τότε θὰ ἐπιδιώξουν νὰ κερδήσουν τὴ νίκη;

555. ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΠΕΤΡΟ

Γιὰ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν ἀσχήμια τῆς ψυχῆς.

Ἐπειδὴ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς εἶναι τρομερὸ καὶ ἀκατανίκητο ὅταν λαμπρύνεται ἀπὸ τὴν ἁρμονία τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ γίνεται φοβερὴ καὶ θηριόμορφη ἢ ὄψη της ὅταν ἀποτυπώνεται ἐπάνω της τὸ αἴσχος τῆς κακίας, ἅς φροντίσουμε νὰ ἀποκτήσουμε ἐκεῖνο, καὶ νὰ ἀποβάλλουμε αὐτό.

ΦΝΣ'.- ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ

Περὶ θεραπείας ἐπὶ τοῖς ὕδρεσιν.

Οἶδα μὲν, ὅτι τινὲς μὲν τὸ ταχέως, τινὲς δὲ τὸ βραδέως θερα-
 πεύεσθαι ἐπὶ τοῖς ὕδρεσι σύμβολον ποιοῦνται τοῦ μηδὲν ἑαυτοῖς
 5 συνειδέναί τῶν εἰρημένων. Ὅπως γάρ ἂν ἕκαστοι διακέωνται,
 τοῦτ' οἶονται χρῆναι ποιεῖν. Οἱ μὲν γὰρ ἀνδρειότεροι καὶ γενναιό-
 τεροι τὸ ταχέως ἐνδιδόναί τεκμήριον ποιοῦνται ἀρετῆς, οὐ τὰ
 πράγματα σκοποῦντες, ἀλλὰ τὰς οἰκείας προλήψεις κυροῦντες. Εἰ
 δὲ ἔροιο, Τί χρὴ ποιεῖν; φαίην, ὅτι, ἐπειδὴ παντὶ τρόπῳ χρὴ θερα-
 10 πεύεσθαι, ἄμεινον μὲν ταχέως, εἰ δὲ μὴ, καὶ βραδέως· τὸ γὰρ ἀθά-
 νατον λυττᾶν οὐκ ἀνθρώπινον.

ΦΝΖ'.- ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ

Ἐγκωμιαστική.

Διήκει μὲν καὶ διαφοιτᾶ πανταχοῦ λόγος, τὰς σὰς ἀριστείας
 15 εὐαγγελιζόμενος, ὃν δίκαιος ἂν εἴης νευροῦν τοῖς ὀσημέραι κα-
 τορθώμασι. Φυλλοροεῖν γὰρ εἴωθε τῶν ὕστερον ῥαθυμούντων τὸ
 κλέος

ΦΝΘ'.- ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ

Περὶ φιλοσοφίας.

Οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τέχνην τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστη-
 μῶν ὠρίσαντο εἶναι τὴν φιλοσοφίαν, Πυθαγόρας δὲ ζῆλον σοφί-
 20 ας, Πλάτων δὲ κτῆσιν ἐπιστημῶν, Χρῦσιππος δὲ ἐπιτήδευσιν λό-
 γου ὀρθότητος. Καὶ αὐτῶν οὖν τῶν δοκούντων ἄκρων εἶναι ὁμοί-
 ως ὀριζομένων, ἡμεῖς ἀληθῆ φιλοσοφίαν ὀριζόμεθα, τὴν μηδὲν
 25 τῶν ἠκόντων εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν παρορῶσαν.

ΦΝΘ'.- ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Περὶ τῶν τιθεμένων οἰκείας συμφορὰς τὰς ἑτέρων
 ἀρετάς, ἢ τὰ ἑαυτῶν κακά.

Εἰ καὶ ἦλθεν ἐπὶ σέ ὁ δὴ καὶ πάντων σχεδὸν τῶν εὐδοκίμων
 30 ἀψάμενος φθόνος, παρὰ τῶν οἰκείας τιθεμένων συμφορὰς τὰς ἑτέ-
 ρων ἀρετάς, μᾶλλον δὲ πλεον ἀχθομένων τοῖς ἑτέρων ἀγαθοῖς, ἢ

556. ΣΤΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ

Για τὴ θεραπεία ἀπὸ τὶς ὕβρεις.

Γνωρίζω πὼς τὸ ὅτι μερικοὶ θεραπεύονται γρήγορα ἀπὸ τὶς βραιοῖς, καὶ μερικοὶ ἀργά, κάνουν σύμβολό τους τὸ νὰ μὴ ἀναγνωρίζουν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού ἔχουν εἰπωθεῖ. Νομίζουν δηλαδή ὅτι ὁ καθένας πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὅπως μπορεῖ. Οἱ πρὸ ἀνδρεῖοι καὶ οἱ πρὸ γενναῖοι κάνουν ἀπόδειξη τῆς ἀρετῆς τους τὸ ὅτι ὑποχωροῦν γρήγορα, χωρὶς νὰ προσέχουν τὰ πράγματα, ἀλλὰ ἐπιβεβαιώνοντας τὶς δικές τους ἀντιλήψεις. Καὶ ἐὰν ἐρωτήσεις: Τί πρέπει νὰ κάνουμε; θὰ ἔλεγα: ἐπειδὴ πρέπει νὰ θεραπευόμαστε μὲ κάθε τρόπο, τὸ καλύτερο εἶναι νὰ θεραπευόμαστε γρήγορα, ἐὰν δὲν συμβαίνει αὐτό, ἔστω καὶ σιγά-σιγά. Γιατὶ τὸ νὰ εἴμαστε κυριευμένοι ἀπὸ αἰώνια μανία, δὲν εἶναι ἀνθρώπινο.

557. ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΙΣΙΔΩΡΟ

Ἐγκωμιαστική.

Κυκλοφορεῖ καὶ διαδίδεται παντοῦ λόγος, ὁ ὁποῖος διακηρύττει τὶς ἀρετές σου, τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ἐνισχύεις μὲ τὰ καθημερινὰ σου κατορθώματα. Γιατὶ συνηθίζει νὰ φυλλορροεῖ ἢ δόξα ἐκείνων πού ὕστερα παραδίδονται σὲ ραθυμία.

558. ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΑΜΤΙΚΟ ΩΦΕΛΙΟ

Για τὴ φιλοσοφία.

Οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι καθόρισαν ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι τέχνη τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν, ὁ Πυθαγόρας τὴν χαρακτήρισε ζῆλο τῆς σοφίας, ὁ Πλάτων ἀπόκτηση τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὁ Χρῦσιππος εἰδίκευση στὴν ὀρθότητα τοῦ λόγου. Καὶ ἐνῶ αὐτοὶ πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι κορυφαῖοι τὴν ὀρίζουν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἐμεῖς ἀληθινὴ φιλοσοφία ὀρίζουμε ἐκείνην πού δὲν παραβλέπει τίποτε σ' αὐτοὺς πού ἔρχονται στὴν πίστη καὶ στὴν ἀρετή.

559. ΣΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟ ΕΥΤΟΝΙΟ

Για ἐκείνους πού θεωροῦν δικές τους συμφορές τὶς ἀρετές τῶν ἄλλων ἢ τὰ δικά τους κακά.

Ἄν καὶ κυρίευσε καὶ σὲ σένα ὁ φθόνος πού πρόσβαλε ὅλους σχεδὸν τοὺς εὐδόκτους, ἀπὸ ἐκείνους πού τὶς ἀρετές τῶν ἄλλων τὶς θεωροῦν δικές τους συμφορές, καὶ μᾶλλον στενοχωροῦνται περισσότερο μὲ τὰ καλὰ τῶν

τοῖς ἑαυτῶν κακοῖς, μὴ ταράττου, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ἠγγησά-
μενος ἀρετῆς εἶναι τεκμήριον, τῇ σαυτοῦ καλοκαγαθία προστίθει.
Οὕτω γὰρ σὺ μὲν ἀοίδιμος εἶης, ἐκείνοι δὲ δίκας εἰσπραχθήσονται,
ᾧν μείζους οὐκ ἂν δυνηθεῖεν δοῦναι.

5

ΦΕ'.- ΠΕΤΡΩ

Τίς ἐστὶν ὁ εὐθύτατος κανὼν φιλίας.

Ἐγὼ κανόνα φιλίας εὐθύτατον ἠγοῦμαι τὸν ἀπροφασίστως
μὲν τοῖς ἀδελφοῖς συμπνέοντα, μήτε δὲ κολακεία τὰς φιλίας προσ-
αγόμενον, μήτε λάθρα μεταχειριζόμενον τὰς ἔχθρας, ἀλλὰ πρὸς
10 ἅπαντα τὴν ψυχὴν γυμνόν, ἀπλοῦν μὲν τυγχάνοντα τὴν γνώμην,
ἀπλοῦν δὲ τὴν γλῶτταν, ἀπλούστερον δὲ ἔτι μᾶλλον τὸν βίον.

ΦΞΑ'.- ΝΕΙΛΑΜΜΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

ἽΟτι οἱ παιῶντες ἐλέγχοις πανταχόθεν
βάλλονται.

15 Ὡσπερ οἱ ψοφοδεεῖς καὶ πρὸς μόνην τὴν ἀκοὴν τῶν δεινῶν
καταπλήττονται καὶ οὐδὲ φύλλου φέρουσι κίνησιν, τοῦ δέους κα-
τὰ τῶν τυχόντων μεγάλας ἐμποιοῦντος τὰς ὑποψίας, οὕτω καὶ οἱ
παιῶντες ἐλέγχοις πανταχόθεν βάλλονται, τοῦ συνειδότος καὶ ἐκ
τῶν ἐπαινούντων καὶ ἐκ τῶν ψεγόντων καὶ ἐκ τῶν συνειδότων καὶ
20 ἐκ τῶν μὴ συνειδότων κατατοξεύοντος τοὺς ἐργασαμένους

ΦΞΒ'.- ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

ἽΕπιτιμητική.

ἽΟτι οὐδὲν ἀκόλαστον, οὐδὲ μειρακιῶδες χρῆ διαπράττεσθαι,
ἀλλὰ σὺφρονα καὶ κεκολασμένην ἔχειν ἐν παντὶ τῷ βίῳ τὴν δίαι-
25 ταν, παντί που δῆλον τῷ νοῦ καὶ φρονήσεως οὐκ ἀμοιροῦντι. Τί
τοίνυν τοιαύτην κωμωδίαν περιορᾷς κατὰ σαυτοῦ ἀδομένην, λε-
γόντων τῶν σοφῶν, Οὔτε νέος ᾧν περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐμετρίαζες
διὰ τὴν πενίαν, οὔτε γεγηρακῶς διὰ τὴν ἡλικίαν; Τί τοσοῦτον λυτ-
τᾷς; Τί τοὺς τῶν ἐπιθυμιῶν ὑπερβαίνεις ὄρους; ἽΗ πέπανσο τοίνυν
30 τοιαῦτα δρῶν, ἧ εἶργε σεαυτὸν τοῦ θυσιαστηρίου.

ἄλλων, παρὰ μὲ τὰ δικά τους κακά, νὰ μὴ ταράζῃσαι, ἀλλὰ αὐτὸ ἀκριβῶς θεωρώντας το, ὅτι εἶναι ἀπόδειξη ἀρετῆς, νὰ τὸ προσθέτεις στὴ δική σου καλοκαγαθία. Γιατὶ ἔτσι σὺ θὰ εἶσαι ἀείμνηστος, καὶ ἐκεῖνοι θὰ τιμωρηθοῦν τόσο πολὺ, ὅσο δὲν γίνεται περισσότερο.

560. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

Ποιὸς εἶναι ὁ εἰλικρινέστατος κανόνας φιλίας.

Ἐγὼ κανόνα φιλίας εἰλικρινέστατο θεωρῶ ἐκεῖνον ποὺ συμφωνεῖ ἀπροφάσιστα μὲ τοὺς ἀδελφούς, καὶ οὔτε μὲ κολακεία προσφέρει τὶς φιλίες του, οὔτε χρησιμοποιεῖ κρυφὰ τὶς ἔχθρες, ἀλλ' εἶναι σὲ ὅλα γυμνὸς στὴν ψυχὴ, εἰλικρινῆς στὴ γνώμη, εἰλικρινῆς στὴ γλῶσσα, καὶ ἀκόμα πιὸ εἰλικρινῆς στὴ ζωὴ του.

561. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΝΕΙΛΑΜΜΩΝΑ

“Ὅτι αὐτοὶ ποὺ ὑποπίπτουν σὲ πταίσματα δέχονται ἀπὸ παντοῦ κατηγορίες.

“Ὅπως οἱ φοβιτσιάρηδες, καὶ μόνο στὸ ἄκουσμα τῶν συμφορῶν κυριεύονται ἀπὸ φόβο καὶ δὲν ἀντέχουν οὔτε τὴν κίνηση φύλλου, ἐπειδὴ ὁ φόβος γι' αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν τυχαῖα προκαλεῖ μεγάλες ὑποψίες, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ποὺ ὑποπίπτουν σὲ πταίσματα, βάλλονται ἀπὸ παντοῦ μὲ κατηγορίες, ἐπειδὴ ἡ συνείδηση καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τοὺς ἐπαινοῦν, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τοὺς κατηγοροῦν, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ γνωρίζουν τὰ πταίσματα, καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν τὰ γνωρίζουν καταποξεύει αὐτοὺς ποὺ ὑπέπεσαν σὲ πταίσματα.

562. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

Ἐπιτιμητικὴ.

“Ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάνουμε τίποτε ἀκόλαστο οὔτε παιδαριῶδες, ἀλλὰ νὰ ἔχουμε συνετὸ καὶ περιορισμένο σὲ ὅλα τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, εἶναι περιπου φανερὸ στὸν καθένα ποὺ ἔχει μυαλὸ καὶ φρόνηση. Γιατὶ λοιπὸν παραβλέπεις τὴν κωμωδία αὐτὴ ποὺ κυκλοφορεῖ ἐναντίον σου, τὴ στιγμή ποὺ οἱ σοφοὶ λένε, ὅτι οὔτε στὰ νῆατα σου ἦταν μετρημένες οἱ ἐπιθυμίες σου, μολονότι ἦσουν φτωχός, οὔτε τώρα ποὺ γέρασες, ἕξαιτίας τῆς ἡλικίας; Γιατὶ λυσσᾶς τόσο πολὺ; Γιατὶ ξεπερνᾶς τὰ ὅρια τῶν ἐπιθυμιῶν;” Ἡ σταμάτησε λοιπὸν νὰ κάνεις τέτοια, ἢ ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο.

ΦΕΓ'— ΣΕΡΗΝΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ

“Οτι ἡμεροκαλῆς ἡ δόξα τοῦ κόσμου, ἀμάραντος δὲ
καὶ αἰώνιος ἡ εὐκλεία τῆς ἀρετῆς.

“Οτι ἡμεροκαλῆς ἐστὶ, τουτέστιν ἄνθος πρὸς μίαν μόνην σχεδὸν
5 ἡμέραν ἀκμάζον, τὸ δοξάριον τοῦ κόσμου τούτου, ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς
εὐκλεία ἀμάραντός τε καὶ ἀτελεύτητος, πᾶς τις τῶν νοῦ καὶ φρονή-
σεως οὐκ ἀμοιρούντων ἰσχυρίζαιτο. Εἰ δὲ πολλοὶ ἐκείνου μὲν ἀντι-
ποιοῦνται, ταύτης δὲ οὐ καταφρονουῖσι, θαυμαστὸν οὐδέν. Ἐπεὶ καὶ
οἱ νοσοῦντες τὰς μὲν ὑγιεινάς παραιτοῦνται τροφάς, ταῖς δὲ νοσώ-
10 δεσιν ἡδονταί, καὶ οἱ ἀκρατεῖς τὴν ἑταίραν ἀντὶ τῆς σώφρονος
αἰροῦνται γυναικός. Ἀλλὰ χρὴ τοὺς ἐχέφρονας μὴ ἀπὸ τῶν ἀρρω-
στούντων, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων λαμβάνειν τὰς ψήφους.

ΦΞΔ'— ΤΩ ΑΥΤΩ

15 “Οτι χρὴ πρὸ τοῦ συμφέροντος τὸ δίκαιον τίθεσθαι,
καὶ τὴν ἀρετὴν πρὸ τῆς δυναστείας.

Καὶ ἀσεβῆς εἶναι καὶ ἄνανδρον νενόμικα τοὺς μὴ εὖ βιοῦντας
μὲν, δυναστείαν δὲ περιβεβλημένους περιέπειν, τῶν δὲ ἀρετῆ κεκο-
σμημένων, εἰ ἰδιωτεύοιεν, καταφρονεῖν, κακείνους ἐπαινεῖν, τού-
τους δὲ διασύρειν. Μὴ τοίνυν θαύμαζε εἰ τὸ δίκαιον πρὸ τοῦ συμ-
20 φέροντος τίθεμαι καὶ τὸ πρέπον πρὸ τοῦ κέρδους καὶ τὴν ἀρετὴν
πρὸ τῆς δυναστείας. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτ’ ἐποίουν, ἔδοξα ἂν Εὐτόνιον
μὲν, ὅτι ἐπιβουλεύεται, παρεωρακέναί, Εὐσέβιον δὲ ὅτι τυραννεῖ
τεθεραπευκέναί. Εὐτονίῳ γὰρ πολεμεῖ μὲν ἅπας ὁ κληρὸς, ὁ μὲν
ἐκὼν, ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸ τοῦ κρατοῦντος σύνθημα. Ἐγκλημα δὲ τοῦ
25 πολέμου τούτου ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα οὐδέν. Φασὶ δὲ λεγόντων ἀκού-
ειν, ὅτι ἀρετῆς ἐστὶ θρέμμα περίβλεπτον, τὸν δὲ τὸ σύνθημα τοῦ
πολέμου δόντα, εἰ καὶ πολλοὶ μισοῦντες καὶ κακηγοροῦντες κολα-
κεύουσιν, ἐγὼ ἄτε ἐχθρὸν τῆς ἀρετῆς τῷ διαβόλῳ συμπράττοντα τῷ
κατὰ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν σπείροντι τὰ ζιζάνια, οὐδ’ ἰδεῖν δύ-
30 ναμαί, οὐδ’ ἂν μυρίους ἀπειλήσῃ θανάτους.

ΦΞΕ'— ΙΩΑΝΝῆ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῶ

Περὶ κακίας καὶ ἀρετῆς.

Ἐπειδὴ ἡ μὲν κακία διὰ τῶν παραυτίκα δοκούντων εἶναι τερ-

563. ΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟ ΣΕΡΗΝΟ

“Οτι ἡ δόξα τοῦ κόσμου εἶναι ὁμορφιά μιᾶς ἡμέρας,
ἐνῶ ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς εἶναι ἀμάραντη καὶ αἰώνια.

“Οτι ἡ ἀσήμαντη δόξα τοῦ κόσμου αὐτοῦ εἶναι ἡμεροκαλής, δηλαδή ἄνθος ποῦ ἀνθίζει γιὰ μὰ σχεδὸν μόνο ἡμέρα, ἐνῶ ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς εἶναι ἀμάραντη καὶ χωρὶς τέλος, θὰ τὸ ἰσχυριζόταν καθένας ποῦ δὲν στερεῖται νοῦ καὶ φρόνηση. Ἄν ὅμως πολλοὶ προτιμοῦν ἐκείνη, καὶ περιφρονοῦν αὐτήν, δὲν εἶναι ἄξιο ἀπορίας. Γιατὶ καὶ οἱ ἄρρωστοι, τίς ὑγιεινὲς τροφές τίς ἀποφεύγουν καὶ εὐχαριστοῦνται μὲ τίς βλαβερές, ὅπως καὶ οἱ ἀκρατεῖς προτιμοῦν τὴν παλακίδα ἀντὶ τῆ σόφρονα γυναῖκα τους. Οἱ λογικοὶ ὅμως πρέπει νὰ μὴ βγάζουν τίς ἀποφάσεις τους ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εἶναι ἄρρωστοι, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ εἶναι ὑγιεῖς.

564. ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ

“Οτι πρέπει νὰ τοποθετοῦμε τὸ δίκαιο πρὶν ἀπὸ τὸ συμφέρον
καὶ τὴν ἀρετὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξουσία.

Νομίζω πὼς εἶναι καὶ ἀσεβές καὶ ἄνανδρο ἐκείνους ποῦ δὲν ζοῦν ὅπως πρέπει, ἀλλὰ περιβάλλονται ἀπὸ ἐξουσία, νὰ τοὺς φροντίζουν, ἐνῶ αὐτοὺς ποῦ κοσμοῦνται ἀπὸ τὴν ἀρετὴ, ὅταν εἶναι ἰδιῶτες, νὰ τοὺς περιφρονοῦν, καὶ ἐκείνους βέβαια νὰ τοὺς ἐπαινοῦν, ἐνῶ αὐτοὺς νὰ τοὺς διασύρουν. Μὴ ἀπορεῖς λοιπόν, ἐὰν τοποθετῶ τὸ δίκαιο μπροστὰ ἀπὸ τὸ συμφέρον, καὶ αὐτὸ ποῦ πρέπει, πρὶν ἀπὸ τὸ κέρδος, καὶ τὴν ἀρετὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξουσία. Γιατί, ἂν δὲν τὸ ἔκανα αὐτό, θὰ ἔδινά τὴν ἐντύπωση ὅτι τὸν Εὐτόνιο, ποῦ τὸν ἐπιβουλεύονται, τὸν παραβλέπω, καὶ τὸν Εὐσέβιο ποῦ φέρεται σὰν τύραννος τὸν κολακεύω. Γιατὶ τὸν Εὐτόνιο τὸν πολεμᾷ ὁλόκληρος ὁ κλήρος, ἄλλος μὲ τὴ θέλησή του, καὶ ἄλλος μὲ ἐντολὴ ἐκείνου ποῦ εἶναι στὴν ἐξουσία, καὶ κατηγορία γιὰ τὸν πόλεμο αὐτὸν ἐγὼ δὲν γνωρίζω καμμιὰ. Ἀκούω ὅμως νὰ λένε, ὅτι εἶναι ἔξοχο ὑπόδειγμα ἀρετῆς, ἐνῶ ἐκείνον ποῦ ἔδωσε τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου, ἂν καὶ πολλοί, ἐνῶ τὸν μισοῦν καὶ τὸ κατηγοροῦν, τὸν κολακεύουν, ἐγὼ, ἐπειδὴ εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἀρετῆς καὶ συνεργάζεται μὲ τὸν διάβολο ποῦ σπέρνει ζιζάνια ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων ψυχῶν, οὔτε νὰ τὸν δῶ μπορῶ, οὔτε καὶ ἂν μὲ ἀπειλήσει μὲ μύριους θανάτους.

565. ΣΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ ΙΩΑΝΝΗ

Γιὰ τὴν κακία καὶ τὴν ἀρετὴ.

Ἐπειδὴ ἡ κακία πορεύεται μὲ αὐτὰ ποῦ προσωρινὰ θεωροῦνται εὐχά-

πνῶν πορεύεται καὶ τὴν ἡδονὴν ἔχει συμμετροῦσαν, ἡ δὲ ἀρετὴ
 πόνους προτείνεται καὶ ἀγῶνας, διὰ τοῦτο ἐκείνη μὲν πολλούς, αὐτὴ
 δὲ ὀλίγους ἐπεσπάσατο εἰς τὸν ἑαυτῆς ἔρωτα. Δέον γάρ, συνορῶν-
 τας ὅτι ἡ μὲν τῆς κακίας ἡδονὴ ῥαδίως σθέννυται, ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς
 5 εὐφροσύνη αἰοιδιμός ἐστι καὶ ἀθάνατος, καὶ ὅτι ἡ μὲν ἀδοξίαν καὶ
 αἰσχύνην, ἡ δὲ ἐπαίνους καὶ δόξαν τίκει, καὶ ὅτι ἡ μὲν πρὸς τιμω-
 ρίαν, ἡ δὲ πρὸς τιμὴν τελευτᾷ, καὶ ἡ μὲν τὸν διάβολον ἔχει συνήγο-
 ρον, ἡ δὲ τὸν τῶν καλλίστων νομοθέτην Θεόν, καὶ ἡ μὲν ἀνατρέπει, ἡ
 δὲ συγκροτεῖ τὸν ἡμέτερον θίον, καὶ ὅτι ἡ μὲν παρὰ τῶν παρόντων
 10 πολλάκις διασύρεται, ἡ δὲ καὶ παρὰ τῶν μὴ μετιόντων αὐτὴν θαυμά-
 ζεται, καὶ τῇ μὲν πῦρ, τῇ δὲ βασιλεία ἠντρέπισται, δέον τοίνυν, ταῦτα
 πάντα ἐννοοῦντας, τὴν μὲν ἀποστραφῆναι, ὡς θηριόμορφον καὶ
 ὀφιώδη, τὴν δὲ ἀσπάσασθαι ὡς θεῖαν καὶ ὑπερκόσμιον, τούναντίον
 ποιῶσι, τὴν πόρνην ἀντὶ τῆς σφρόνους αἰρούμενοι γυναικός.

15

ΦΕΣ'.— ΠΕΤΡΩ

Ὅτι χρὴ μὴ ἐντυγχάνειν τοῖς ἐγκαλινδουμένοις εἰς τὰ
 βιωτικὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῖς ἀρετῇ ὑφιεμένοις.

Ἰσχυρόν μὲν τάληθές καὶ σιγητὸν πολλάκις, καὶ τοὺς κρύπτειν
 θέλοντας τὰ ἀπόρρητα κατήφεια προδίδωσι καὶ στεναγμὸς οὐχ
 20 ἐκούσιος, ἀλλ' οὐ λανθάνουσι τοὺς σοφούς, οἵτινές σε καὶ ἐπιρροῶ-
 σαι δίκαιον ἠγουμένους, ἡμᾶς ἐπὶ τὸ γράψαι παρώρμησαν. Οὐκ
 οὔν, ὦ φίλε, ἐννοῶν τὸ ἐπίκηρον τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, μὴ λυ-
 ποῦ ἀποστάς αὐτῶν, μηδὲ ἐντύγχανε συνεχῶς τοῖς εἰς αὐτὰ ἐγκα-
 λινδουμένοις καὶ πολλὰ τῶν ἰδίων παθῶν ταῖς ὁμιλίαις ἀναμιγνύ-
 25 ουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀρετῇ μηδενὶ τῶν καθ' ἑαυτοὺς ὑφιεμένοις.

ΦΕΖ'.— ΜΑΡΩΝΙ

Ἐπιτιμητική.

Τὸ πρότερόν σου παρανόμημα πρόφασις εὐπρόσωπος ἐδόκει
 συγγνωστὸν ποιεῖν, ὁ θεῖος ὁ σὸς ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος, τοῦ
 30 δὲ νυνὶ παρανομήματος οὐδὲν τοιοῦτον ἔσχεσ παρακάλυμμα. Ἐκ
 γὰρ πλεονεξίας εἰς τοῦτο ὠρμηῆσθαι ἔδοξας, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ προ-
 τέρα ὠμότητι αἰτίαν ἀπημφιάσω, γυμνὴν σαυτοῦ τὴν πονηρὰν
 προαίρεσιν ἐπιδειξάμενος.

ριστα καὶ συνοδεύεται στενὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἡδονή, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ προβάλλει κόπους καὶ ἀγῶνες, γι' αὐτὸ ἐκείνη προσελκύει πολλοὺς στὸν ἔρωτὰ τῆς, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ λίγους. Πρέπει λοιπὸν, βλέποντας ὅτι ἡ ἡδονὴ τῆς κακίας σβήνεται εὐκόλα, ἐνῶ ἡ εὐφροσύνη τῆς ἀρετῆς εἶναι αἰώνια καὶ ἀθάνατη, καὶ ὅτι ἡ κακία γεννᾷ ἀτιμία καὶ ντροπὴ, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ ἐπαίνους καὶ δόξα, καὶ ἐπίσης ὅτι ἡ κακία καταλήγει στὴν τιμωρία, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ στὴν τιμὴ, ὅτι ἡ κακία ἔχει συνήγορο τὸν διάβολο, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ τὸν Θεό, τὸν νομοθέτη τῶν ἀρίστων, ὅτι ἡ κακία ἀνατρέπει τὴ ζωὴ μας, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ τὴν συγκροτεῖ, ὅτι ἡ κακία πολλὰς φορὲς διασύρεται ἀπὸ τοὺς παρόντες, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ θαυμάζεται καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν τὴν ἀσκοῦν, καὶ ὅτι γιὰ τὴν κακία ἔχει ἐτοιμαστῆ φωτιά, ἐνῶ γιὰ τὴν ἀρετὴ βασιλεία, ἐνῶ λοιπὸν ἔπρεπε, κατανοώντας τα ὅλα αὐτὰ, τὴν κακία νὰ τὴν ἀποστραφοῦν, γιὰτὶ ἔχει τὴ μορφὴ θηρίου καὶ φιδιοῦ, καὶ τὴν ἀρετὴ νὰ τὴν ἀσπασθοῦν, γιὰτὶ εἶναι θεία καὶ ὑπερκόσμη, κάνουν τὸ ἀντίθετο· προτιμοῦν τὴν πόρνη, ἀντὶ τῆς γυναίκας μὲ τὴ σωφροσύνη.

566. ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ

“Ὅτι πρέπει νὰ μὴ συναναστρεφόμαστε τοὺς κυλιόμενους στὰ βιωτικὰ πράγματα, ἀλλὰ τοὺς ἀφοσιωμένους στὴν ἀρετὴ.

Τὸ ἀληθινὸ εἶναι δυνατὸ καὶ ἀθόρυβο πολλὰς φορὲς, καὶ αὐτοὺς πού θέλουν νὰ κρύψουν τὰ ἀπόκρυφα τοὺς τοὺς προδίδουν ἢ κατήφεια καὶ οἱ ἀκούσιοι στεναγμοί. “Ὅμως αὐτοὶ δὲν διαφεύγουν τὴν προσοχὴ τῶν σοφῶν, οἱ ὅποιοι, θεωρώντας ἀναγκαῖο νὰ σὲ ἐνθαρρύνουν, μὲ παρότρυναν νὰ σοῦ γράψω. Λοιπὸν, φίλε, σκεπτόμενος ὅτι τὰ βιωτικὰ πράγματα εἶναι φθαρτὰ, μὴ λυπᾶσαι πού ἀποσύρθηκες ἀπὸ αὐτὰ, οὔτε νὰ συναναστρέφῃσαι συχνὰ ἐκείνους πού κυλοῦνται μέσα σ' αὐτὰ καὶ ἀναμιγνύουν πολλὰ ἀπὸ τὰ πάθη τοὺς σὶς ὁμιλίες τοὺς, ἀλλὰ νὰ συναναστρέφῃσαι τοὺς ἀφοσιωμένους στὴν ἀρετὴ πού δὲν ἀναμιγνύουν τίποτε ἀπὸ τὰ δικά τους.

567. ΣΤΟΝ ΜΑΡΩΝΑ

Ἐπιτιμητικὴ.

Τὴν προηγούμενη παρανομία σου εὐσχημη δικαιολογία φινόταν ὅτι τὴν καθιστοῦσε συγχωρητὴ, ἐπειδὴ θεωρήθηκε ὅτι σὲ ἐκδικήθηκε ὁ θεὸς σου, γιὰ τὴν τωρινὴ σου ὅμως παρανομία δὲν εἶχες καμμιά τέτοια πρόφαση. Γιὰτὶ φάνηκες ὅτι τὴν ἔκανες ὀρμώμενος ἀπὸ πλεονεξία, καὶ ἔτσι ἀπογυμνώθηκες καὶ ἀπὸ τὴ δικαιολογία γιὰ τὴν προηγούμενη ἀπάνθρωπη πράξη σου, δείχνοντας γυμνὴ τὴν κακὴ σου προαίρεση.

ΦΞΗ.— ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ

“Οτι ὁ μὲν σύμβουλος τοῦ παραινεῖν ἔστι κύριος,
ὁ δὲ συμβουλευόμενος τοῦ πεισθῆναι.

Εἰ ὁ μὲν σύμβουλος τοῦ παραινεῖν ἔστι κύριος, ὁ δὲ συμβου-
5 λευόμενος τοῦ πεισθῆναι, καὶ ὁ μὲν τὸ αὐτοῦ πεποίηκεν, ὁ δὲ οὐ
κεκύρωκε τὴν γνώμην τῷ εἰς προᾶξιν αὐτὴν ἀγαγεῖν, τί πρὸς τὸν
παραινέσαντα; “Ομοιον γὰρ ποιεῖς, ὥσπερ ἂν ἐπὶ δικαστηρίου
τοὺς μὲν δικαστὰς λόγον ἀπήτεις, τὸν δὲ ῥήτορα ψῆφον. “Ο δὲ
λέγω τοιοῦτόν ἐστι· Δέχεται τὸ δικαστήριον καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ
10 τὸν ῥήτορα, τοὺς μὲν ψῆφον ἔχοντας, τὸν δὲ λόγον Οὐκοῦν ὁ μὲν
εἰπεῖν κύριος, ὁ δὲ ψηφίσασθαι. Τιθέναι δὲ τὴν ψῆφον πρὸς τὸ
δοκοῦν, ῥήτωρ δὲ οὐδεὶς ἑαυτῷ τὴν ψῆφον ἤνεγκεν. Εἰ μὲν οὖν
εἰσελθὼν ὁ ῥήτωρ σιωπᾶ, πλημμελεῖ, εἰ δὲ ὁ λέγων καὶ δικαίως καὶ
μετὰ παντός τοῦ προσήκοντος οὐ πείθει, τῶν κριτῶν ἔστι τὸ ἀμάρ-
15 τημα. “Ωσπερ οὖν ἄτοπον λόγον παρὰ τῶν κρινόντων ἀπαιτεῖν,
οὕτω καὶ παρὰ τοῦ συνηγόρου ψῆφον. Εἰ δὲ οἱ δικάζοντες καὶ
δεινῶς καὶ δικαίως λέγοντος τοῦ ῥήτορος ἀποψηφίσαιντο, τῆς μὲν
νίκης ἀπεστέρησαν τὸν ῥήτορα, τῆς δὲ ἀρετῆς οὐδαμῶς Τοιοῦτό
τι νοεῖσθω καὶ περὶ τοῦ παραινέσαντος μὲν, μὴ πείσαντος δέ.

20

ΦΞΘ.— ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ

“Οτι οὐδὲν ὁ λαϊκὸς παραβλάπτεται, τοῦ ἱερέως
μὴ εὖ διοῦντος.

Πολλοὶ τῶν ἐν τέλει διαφερόντως τῇ θειοτάτῃ θρησκείᾳ ἀνα-
κειμένοι, συνεχῶς ἡμῖν ἐπιφύονται, τὸν θίον τὸν σὸν προφέροντες,
25 καὶ τοῦ χειροτονησαντός σε καταδοῶντες, καὶ τὰ ἄχραντα ἀνά-
κτορα μολύνεσθαι λέγοντες, καὶ τὴν ἱερωσύνην παροινεῖσθαι
φράζοντες, τοὺς βαπτιζομένους διὰ τῶν μιαρῶν σου χειρῶν εἰς τὰ
σωτηριώδη ἀδικεῖσθαι σύμβολα φάσκοντες, οὓς οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ
καὶ σφόδρα μετὰ κατασκευῆς ἱκανῆς, ὡς ἔγωγε ἠγοῦμαι, ἀποκρι-
30 νάμενος ἐτρεψάμην, οὐ τοῦ σοῦ θίου (χρὴ γὰρ τὰληθῆ λέγειν),
ἀλλὰ ὑπερασπίζων (ἧ γὰρ ἂν κατεγνώσθην), ἀλλὰ τοῦτο δεικνύς,
ὡς οὐδὲν ὁ λαϊκὸς παραβλάπτεται, τοῦ ἱερέως μὴ εὖ διοῦντος. “Ως
δὲ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν ἐπεστόμισα, γεγωνότερον ἔφησαν, ὅτι ἡμᾶς
μὲν ἱκανῶς ἔπεισας, τοὺς δὲ ἄλλους πάντας, τοὺς τε ἐλλογίμους,

568. ΣΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟ ΔΩΡΟΘΕΟ

“Οτι ὁ σύμβουλος εἶναι κύριος τοῦ νὰ συμβουλευέι,
ἐνῶ ὁ συμβουλευόμενος τοῦ νὰ πεισθεῖ.

Ἐφόσον ὁ σύμβουλος εἶναι κύριος τοῦ νὰ συμβουλευέι καὶ ὁ συμβουλευόμενος τοῦ νὰ πεισθεῖ, καὶ ὁ πρῶτος ἔκανε αὐτὸ πὺν ἔπρεπε νὰ κάνει, ἐνῶ ὁ δεύτερος δὲν ἐπικύρωσε τὴ γνώμη του μὲ τὸ νὰ τὴν ἐφαρμόσει στὴν πράξη, τί φτᾶει αὐτὸς πὺν συμβούλευσε; Γιατὶ κάνεις τὸ ἴδιο, ὅπως ἂν στὸ δικαστήριον ἀπαιτοῦσες νὰ μιλῆσουν οἱ δικαστές, καὶ νὰ ἀποφασίσει ὁ δικηγόρος. Αὐτὸ πὺν θέλω νὰ πῶ σημαίνει τὸ ἐξῆς· Τὸ δικαστήριον δέχεται καὶ τοὺς δικαστὲς καὶ τὸν δικηγόρον, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ δικαστὲς ἔχουν τὴν ἀπόφαση, καὶ ὁ δικηγόρος τὸν λόγο. Ἐπομένως ὁ δικηγόρος εἶναι κύριος νὰ μιλῆσει, καὶ ὁ δικαστὴς νὰ ἀποφασίσει, βγάζοντας τὴν ἀπόφαση σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη του, καὶ κανένας δικηγόρος δὲν ἔβγαλε τὴν ἀπόφαση ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Ἐὰν λοιπὸν μπαίνοντας στὸ δικαστήριον ὁ δικηγόρος σιωπᾷ, διαπράττει πλημμέλημα, ἐὰν ὅμως ρητορεύοντας καὶ δίκαια καὶ λέγοντας κάθε τι πὺν πρέπει, δὲν πείθει, τὸ σφάλμα εἶναι τῶν δικαστῶν. Ὅπως λοιπὸν εἶναι ἄτοπο νὰ ἀπαιτοῦμε λόγο ἀπὸ αὐτοὺς πὺν ἀποφασίζουν, ἔτσι εἶναι ἄτοπο καὶ τὸ νὰ ζητᾷμε ἀπὸ τὸν δικηγόρον ἀπόφαση. Ἐὰν ὅμως οἱ δικαστὲς, ἔστω καὶ ἂν ὁ δικηγόρος μίλησε καὶ ἔξοχα καὶ δίκαια, ἐκδώσουν ἀρνητικὴ ἀπόφαση, στέρησαν βέβαια τὴ νίκη ἀπὸ τὸν δικηγόρον, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴ δὲν τὴν ἔβλαψαν καθόλου. Κάτι τέτοιο νὰ σκεφθεῖς καὶ γι’ αὐτὸν πὺν σὲ συμβούλευσε βέβαια, ἀλλὰ δὲν σὲ ἔπεισε.

569. ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΖΩΣΙΜΟ

“Οτι ὁ λαϊκὸς δὲν βλάπτεται καθόλου, ἐὰν ὁ ἱερέας δὲν ζεῖ σωστά.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, πὺν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν θεϊότητα θρησκεία, ἔρχονται συνεχῶς σὲ μένα, διηγούμενοι τὴ ζωὴ σου καὶ φωνάζοντας ἐναντίον ἐκείνου πὺν σὲ χειροτόνησε, διατυπώνοντας τὴ γνώμη ὅτι μολύνονται οἱ ἀμόλυντοι ναοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγουν ὅτι ἡ ἱερωσίνη ἀσχημονεῖ, καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ὅσοι βαπτίζονται ἀπὸ τὰ μολυσμένα χέρια σου ἀδικοῦνται στὰ σωτηριώδη σύμβολα, τοὺς ὁποίους ἀφοῦ τοὺς ἀπάντησα, ὄχι πρόχειρα, ἀλλὰ μὲ πολλὴ σφοδρότητα καὶ ἐπιχειρήματα, ὅπως τοῦλάχιστον ἐγὼ νομίζω, τοὺς ἄλλαξα, χωρὶς νὰ ὑπερασπίζω τὴ ζωὴ σου (γιατὶ πρέπει νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, γιατί θὰ μὲ κατηγοροῦσαν), ἀλλὰ δείχνοντάς τους τοῦτο· ὅτι ὁ λαϊκὸς δὲν βλάπτεται καθόλου ὅταν ὁ ἱερέας δὲν ζεῖ σωστά. Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τοὺς ἀποστόμωσα, εἶπαν δυνατώτερα· Ἐμᾶς μᾶς ἔπεισες ἱκανοποιητικά, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους, καὶ τοὺς

τούς τε ἀγελαίους τίς πείσει, τούς καθ' ἑκάστην ταῦτα κωμωδοῦν-
 τας τὴν ἡμέραν; Τοσοῦτον ἐκπτύοντας, ἃ σιγαῖσθαι ἔπρεπεν, ὡς
 καὶ σκηνοβατεῖσθαι λοιπὸν τὰ παρ' αὐτοῦ δρώμενα; Ἴνα δέ, ἐκεί-
 νων ἀφέμενοι, εἰς τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν καταγενοίμεθα, δι' ἣν
 5 αἰτίαν αὐτὸν τὸν κακῶν ἀρχιτέκτονα οὐ πείθεις ἀνενεγκεῖν ἐκ τῆς
 τοσαύτης μέθης; Δυοῖν γὰρ θάτερον ἀναγκαζόμεθα ἐννοεῖν, ἢ μὴ
 βούλεσθαι πείσαι καὶ σφόδρα δυνάμενον, ἢ μὴ δύνασθαι καὶ σφό-
 δρα βουλόμενον. Ἄλλὰ μὴν, εἰ τὸ πρότερον οὐκ ἔστι πιστεῦσαι
 κατὰ σοῦ, ὡς ἐξὸν ἐκείνου λῦσαι τὴν κακίαν, οὐ βούλει, λείπεται
 10 τό, ὡς ἀδύνατος εἶναι νομίζων, τὴν ἡσυχίαν ἀγαγεῖν. Ἐγὼ δέ, εἰ
 καὶ ταῦθ' οὕτως ἔχει, τοῦτο μὲν οὐχ ὠμολόγησα ἐρυθριῶν, τοσοῦ-
 τον δὲ ἔφην, ὅτι, Ὑμεῖς μὲν ταῦτα σεμνολογεῖσθε, οὐκ εἰδότες ἴσως,
 ὅτι ἀνάγκη ποιῆσαι τινα ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν. Ἐγὼ δὲ τὰ παρ' ἐμαν-
 τοῦ πάλιν ποιήσω.

15 Οὕτως ἀποπέμψας ἐκείνους καὶ δάκρυσι σχεδὸν κεράσας τὸ
 μέλαν, καὶ τοῦτο χαράξαι διέγνων τὸ γράμμα. Ὅτι γὰρ πολλάκις
 σοι γέγραφα, ἃ καὶ τὴν ἄψυχον φύσιν κάμψαι ἠδύνατο, αὐτὸν σε
 καλῶ μάρτυρα, τὸν μὴ βουλόμενον ἀποστῆναι τῆς λαγνείας, ἵνα
 καὶ σαυτὸν καὶ ἡμᾶς ἐγκλημάτων ἀπαλλάξῃς καὶ τοὺς ἐγκα-
 20 λοῦντας ἐπιστομίῃς Ὅτι δὲ οὐδὲ νῦν σοι ἀποτάττομαι, ἀλλὰ κε-
 κρατημένῳ ἐγχειρῶ, καὶ τὸ δοκοῦν ἀχείρωτον εἶναι πάθος χειρῶ-
 σασθαι πειρῶμαι, ταῦτα μαρτυρήσει τὰ γράμματα δριμύτερα ὄντα
 τῶν πρώην σοι ἐπισταλέντων. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς προτέρας ἀγωγῆς
 κατεφρόνησας, ἀνάγκη καὶ τῇ δραστικωτέρῳ χρήσασθαι. Τί
 25 τοιγαροῦν τοσοῦτον (ἀναγκάζομαι γὰρ ἃ μὴ βούλομαι φραῖσαι)
 κατὰ σαυτοῦ ἐμάνης; Τί τῆς κακίας ἀπριξ ἔχη; Τί ὑβρίζεις, τό γε
 σαυτοῦ μέρος, τὴν ἀρετὴν; Τί χραίνεις τὰ ἀνάκτορα; Τί τὴν θεῖαν
 τελετὴν ἐξορχούμενος οὐ φρίττεις; Τί παρασκευάζεις τοὺς ἀνθρώ-
 30 πους τῷ σῶ βίῳ προσέχοντας παραβλάπτεσθαι νομίζειν καὶ εἰς τὰ
 σωτηριώδη σύμβολα; Τί καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἔθνῶν ἐτοιμοτάτους
 ὄντας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μεταφοιτῆσαι ἀδικεῖς, ἀποσοδῶν τὴν
 θύραν; Τί τὴν σκηνὴν νεωτέρων δραμάτων ἐνέπλησας; Τί καινὰ
 τῷ βίῳ εἰσφέρεις τὰ δράματα; Τί τὰς παλαιὰς ἀπέκρουψας τραγω-
 δίας; Εἰ τὸ θεῖον οὐ φοβῆ, ἐπειδὴ περ τέως μακροθυμεῖ, κἂν τοὺς
 ἀνθρώπους αἰδέσθητι. Εἰ κρίσιν μὴ δέδιδας, κἂν χρηστῆς ὑπολή-

λόγιους καὶ τοὺς ἀπλοϊκούς, ποιὸς θὰ τοὺς πείσει, αὐτοὺς ποὺ κάθε μέρα τὰ διακωμωδοῦν αὐτά; Μιλώντας μὲ τόση βδελυγμία γι' αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀποσιωπῶνται, ὥστε καὶ νὰ διακωμωδοῦνται ἀκόμα καὶ στὰ θεάτρα ὅσα γίνονται ἀπὸ αὐτόν; Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀφήσουμε ἐκείνους καὶ νὰ καταπιαστοῦμε μὲ τὴ ρίζα τῶν κακῶν· Γιὰ ποιά αἰτία δὲν πείθεις αὐτόν τὸν ἀρχιτέκτονα τῶν κακῶν νὰ ἀνανήψει ἀπὸ τὴν τόσο μεγάλη μέθη του; Γιατὶ ἀναγκάζομαστε νὰ σκεφθοῦμε ἓνα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ ὅτι δὲν θέλεις νὰ τὸν πείσει, ἂν καὶ μπορεῖς πολὺ εὐκόλα, ἢ δὲν μπορεῖς, ἂν καὶ τὸ θέλεις πολὺ. Ἐπειδὴ βέβαια τὸ πρῶτο δὲν μποροῦμε νὰ τὸ πιστέψουμε γιὰ σένα, ὅτι δηλαδή, ἐνῶ μπορεῖς νὰ σταματήσεις τὴν κακία ἐκείνου, δὲν θέλεις, μένει τὸ ἄλλο· ὅτι, νομίζοντας πὼς δὲν μπορεῖς, ἡσυχάζεις. Ἐγὼ τότε, ἂν καὶ αὐτὸ ἔτσι εἶναι, αὐτὸ δὲν τὸ ὁμολόγησα κοκκινίζοντας ἀπὸ ντροπὴ, εἶπα ὅμως αὐτὸ μόνο· Σεῖς τὰ λέτε αὐτὰ μὲ σοβαρότητα, μὴ γνωρίζοντας προφανῶς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάνουμε κάποιον καλὸν μὲ ἔξαναγκασμό. Ἐγὼ βέβαια θὰ κάνω πάλι ὅ,τι ἔξαρτᾶται ἀπὸ μένα.

Ἄφου μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ξεπροβόδισα ἐκείνους καὶ ἀνέμιξα σχεδὸν μὲ δάκρυα τὴ μελάνη, ἀποφάσισα νὰ σοῦ γράψω καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα. Ὅτι βέβαια σοῦ ἔγραψα πολλές φορές αὐτὰ ποὺ ἀκόμα καὶ τὴν ἀψυχη φύση θὰ μποροῦσαν νὰ τὴν λυγίσουν, ἐπικαλοῦμαι ἐσένα τὸν ἴδιο μάρτυρα, ποὺ δὲν θέλεις νὰ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ τὴν λαγνεία, γιὰ νὰ ἀπαλλάξεις καὶ τὸν ἑαυτό σου καὶ ἐμᾶς ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὰ ὅποια κατηγορεῖσαι, καὶ νὰ ἀποστομώσεις αὐτοὺς ποὺ σέ κατηγοροῦν. Ὅτι ὅμως οὔτε καὶ τώρα σέ ἀποκηρύττω, ἀλλὰ μολονότι κυριαρχεῖσαι ἀπὸ τὰ πάθη ἐπιχειρῶ νὰ σέ θεραπεύσω, αὐτὸ θὰ τὸ βεβαιώσουν τὰ γράμματά μου, ποὺ εἶναι πιὸ κοφτερὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ σοῦ ἔστειλα προηγουμένως. Ἐπειδὴ δηλαδή περιφρόνησες τὴν προηγούμενη θεραπευτικὴ ἀγωγή μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιήσω πιὸ δραστηκὴ. Γιατὶ λοιπὸν (ἀναγκάζομαι δυστυχῶς νὰ πῶ αὐτὰ ποὺ δὲν θέλω) ἔχεις καταληφθεῖ ἀπὸ τόσο μεγάλη μανία ἐναντίον σου; Τί σέ κρατάει τόσο γερὰ μὲ τὴν κακία; Γιατὶ ἔξευτελίζεις, ὅσο ἔξαρτᾶται ἀπὸ σένα, τὴν ἀρετὴ; Γιατὶ μολύνεις τοὺς ναοὺς; Γιατὶ δὲν φρίττεις μετατρέποντας σέ θεατρικὸ χορὸ τὴ θεία τελετὴ; Γιατὶ κάνεις τοὺς ἀνθρώπους, βλέποντας τὴ δικὴ σου ζωὴ, νὰ νομίζουν ὅτι βλάπτονται καὶ στὰ σωτήρια σύμβολα; Γιατὶ καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἔθνικους ποὺ εἶναι ἐτοιμότατοι νὰ ἐνταχθοῦν στὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀδικεῖς, κλείνοντάς τους τὴν πόρταν; Γιατὶ γέμισες τὴ σκηνὴ μὲ νεώτερα δράματα; Γιατὶ ξεπέρασες τίς παλιὲς τραγωδίαι; Ἐὰν δὲν φοβᾶσαι τὸν Θεό, ἐπειδὴ μέχρι τώρα δείχνει μακροθυμία, δεῖξε τοῦλάχιστον σεβασμὸ στοὺς ἀνθρώπους. Ἄν δὲν φοβᾶσαι τὴν

ψεως ἀντιποίησαι. Εἰ μηδὲν εἶναι ἡγῆ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν (τοῦτο γὰρ αἱ σεμναί σου πράξεις λαμπρῶς βοῶσι), κἂν τὴν τῶν ἀνθρώπων κωμωδίαν εὐλαθήθητι. Εἰ δὲ μηδὲ ταύτης λόγον ποιῆ, κἂν τὸ καθαιρεθῆναι φοβήθητι. Εἰκὸς γὰρ σε τοῦτο παθεῖν.
 5 Εἰ γὰρ καὶ νῦν ταῦτα δρῶν οὐκ ἐξοστρακίζῃ (ἔοικε γὰρ ὁ χειροτονήσας σε τῇ κακίᾳ χαιρεῖν), ἀλλὰ ἴσως ὁ μετ' αὐτὸν τοῦτο ποιήσει, καὶ τῷ θεῷ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ καὶ τοῖς ἀχράντοις μυστηρίοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπολογησόμενος.

Πολλοί, ὦ ἄθλιε Ζώσιμε (ἀναγκάζομαι γὰρ εἰς θρήνους ἐξελ-
 10 θεῖν), πρὸ σοῦ γεγόνασιν ἀσεβεῖς τε καὶ ἁμαρτωλοί, μήτε τὸν Θεὸν φοβηθέντες, μήτε θίου χρηστοῦ ἐπιμεληθέντες, ἀλλὰ πάντας σὺ παρήλασας, πάντων ἐκείνων ἐγένου κορυφαῖος, ἄπιστον καὶ ἀμίμητον παράδειγμα γέγονας. Ἔσχον γὰρ ἐκεῖνοί τινες ἀρετάς, σὺ δὲ τῇ μὲν κακίᾳ καὶ ταῖς ἡδοναῖς ἐσπείσω, πρὸς δὲ τὴν ἀρετὴν ἀκήρυκτον
 15 ἐπανείλου τὸν πόλεμον. Πάντων γέγονας κωμωδία καὶ γέλως καὶ σκάνδαλον. Θεώμενοι γὰρ σε ταῖς μιαραῖς χερσὶ τῶν ἱερῶν ἀπτόμενον μυστηρίων, ἀποπηδῶσιν ἀμίμητοι μᾶλλον αἰρούμενοι εἶναι, ἢ παρὰ ἀκαθάρτων καὶ μιαρῶν χειρῶν τὰ ἄχραντα δέξασθαι δῶρα, καίτοι πολλὰ πολλάκις παρ' ἐμοῦ ἀκούοντες, ὡς οὐδὲν ταύτη παρα-
 20 βλάπτονται, τινὲς μὲν αὐτῶν οὐ πείθονται, τινὲς δὲ οὐδὲ τὰς ἀκοὰς ὑπέχουσι ῥαψωδεῖν περὶ τούτου νομίζοντες. Καὶ τὸν Βαλαάμ καὶ τὸν Καϊάφαν προεβαλόμην, ἀσεβεστάτους μὲν καὶ ἀδικωτάτους γεγονότας, εἶτα τὸν μὲν τὰς εὐλογίας ἀποφθεγξάμενον, τὸν δὲ προφητεύσαντα. Καὶ τοῦ κόρακος δὲ τοῦ ἀκαθάρτου καὶ μισοτέκνου
 25 πτηνοῦ ἐμνημόνευσα, δι' οὗ Ἡλίας ἐτράφη. Ἀλλὰ καίτοι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις πειθόμενοι καὶ ἐκθειάζοντες, οὐκ ἐθέλουσι πείθεσθαι ἐν τοῖς περὶ σοῦ λεγομένοις. Ἐκ γὰρ τῆς ὑπερβολῆς τῶν πεπλημμελημένων σοι καὶ πλημμελουμένων τὴν ἐναντίαν φέρουσιν ψῆφον, οὐ τοῖς λεγομένοις παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῖς πραττομένοις παρὰ σοῦ προσέ-
 30 χοντες καὶ τὰς παραινέσεις ἀποσειόμενοι. Ἀλλ' ὦ, τί σε καλέσας προσάψωμαι τῆς ἀληθείας; Τί δὲ εἰπὼν ἀπαλλάξω σε τῆς μανίας; Τί δὲ γράψας παύσω σε τῆς ἀσελγείας; Ἡ πέπαυσο τοιαῦτα δρῶν, ἢ τῆς ἱεραῆς τραπέζης σαντὸν χώρισον, ἵν' ἀδεῶς λουπὸν οἶ τῆς Ἐκκλησίας τρόφιμοι τοῖς θείοις προσέρχωνται μυστηρίοις, ὧν ἄνευ σωθῆναι οὐχ οἶόν τε.

κρίση, ἐπιδίωξε τοῦλάχιστον τὴν καλὴ ἐκτίμηση. Ἐὰν πιστεύεις ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ τὴν ἀναχώρησή μας ἀπὸ ἐδῶ (γιατὶ αὐτὸ φωνάζουν περίτρανα οἱ σεμνοφανεῖς πράξεις σου) προφυλάξου τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴ διακωμώδηση τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ὅμως οὔτε αὐτὴν ὑπολογίζεις, φοβήσου τοῦλάχιστον τὴν καθαίρεσή σου. Γιατὶ εἶναι φυσικὸ νὰ σοῦ συμβεῖ αὐτό. Ἄν βέβαια τώρα μὲ αὐτὰ ποὺ κάνεις δὲν ἐξοστρακίζεσαι (γιατὶ φαίνεται πῶς αὐτὸς ποὺ σὲ χειροτόνησε χαίρεται μὲ τὴν κακία σου), ἴσως ὅμως αὐτὸ νὰ τὸ κάνει ὁ διάδοχός του, ἀφοῦ ἀπολογηθεῖ καὶ στὸν Θεό, καὶ στὸ θυσιαστήριο, καὶ στὰ ἄχραντα μυστήρια καὶ στοὺς ἀνθρώπους.

Πρὶν ἀπὸ σένα, ἄθλιε Ζώσιμε, (γιατὶ ἀναγκάζομαι νὰ ἀναλυθῶ σὲ θρήνους) ὑπῆρξαν πολλοὶ ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ, οἱ ὁποῖοι οὔτε τὸν Θεὸ φοβήθηκαν, οὔτε φρόντισαν γιὰ ἀγαθὸ βίον, σὺ ὅμως τοὺς ξεπέρασες ὅλους, ἔγινες κορυφαῖος ὅλων ἐκείνων, ἔγινες ἀπίστευτο καὶ ἀμίμητο παράδειγμα. Γιατὶ ἐκεῖνοι εἶχαν καὶ μερικὲς ἀρετές, ἐνῶ σὺ συνθηκολόγησες μὲ τὴν κακία καὶ τὶς ἡδονές, καὶ ἄνοιξες ἀκήρυκτο πόλεμο πρὸς τὴν ἀρετή. Ἐγίνες κωμωδία καὶ γέλωτας καὶ σκάνδαλο ὅλων. Γιατί, βλέποντάς σε νὰ πιάνεις μὲ τὰ μολυσμένα χέρια σου τὰ ἱερὰ μυστήρια, ἀποσκιροῦν, προσιμώντας νὰ μένουν ἀμίμητοι, παρὰ νὰ δέχονται ἀπὸ ἀκάθαρτα καὶ μολυσμένα χέρια τὰ ἄχραντα δῶρα, ἂν καὶ πολλὰ φορὲς ἄκουσαν ἀπὸ ἐμένα, ὅτι δὲν βλάπτονται καθόλου ἀπὸ αὐτό, μερικοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς δὲν πείθονται, μερικοὶ πάλι οὔτε τὰ αὐτιά τους στήνουν, ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι θὰ ἀκούσουν νὰ γίνεταί λόγος γι' αὐτό. Τοὺς ὑπενθύμισα καὶ τὸν Βαλαάμ καὶ τὸν Καϊάφα, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἦταν ἀσεβέστατοι καὶ ἀδικώτατοι, ἔπειτα ὁ ἓνας εἶπε τὶς εὐλογίες¹⁵, καὶ ὁ ἄλλος προφήτευσεν¹⁶. Ἀνέφερα ἀκόμα καὶ τὸν ἀκάθαρτο κόρακα, ποὺ μισεῖ τὰ παιδιά του, μὲ τὸν ὁποῖο κόρακα ἀνατράφηκε ὁ Ἡλίας¹⁷. Ὅμως, ἂν καὶ σὲ ὅλα τὰ ἄλλα πείθονταν καὶ μὲ ἐξεθείαζαν, δὲν θέλησαν νὰ πειθοῦν σ' αὐτὰ ποὺ ἔλεγα γιὰ σένα. Γιατὶ ἀπὸ τὰ ὑπερβολικὰ πλημμελήματα ποὺ εἶχες κάνει καὶ ποὺ κάνεις, διατυπώνουν ἀντίθετη γνώμη, προσέχοντας ὄχι σ' αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ μένα, ἀλλὰ σ' αὐτὰ ποὺ κάνεις ἐσύ, καὶ ἀπορρίπτουν τὶς παραινήσεις μου. Ἄλλὰ πῶς νὰ σὲ ὀνομάσω γιὰ νὰ προσεγγίσω τὴν ἀλήθεια; Καὶ τί νὰ πῶ γιὰ νὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν μανία σου; Τί ἐπίσης νὰ γράψω, γιὰ νὰ σταματήσω τὴν ἀσέλγειά σου; Ἡ σταμάτησε νὰ κάνεις τέτοια, ἢ ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὴν ἀγία τράπεζα, γιὰ νὰ ἔρχονται χωρὶς φόβο οἱ τρόφιμοι τῆς Ἐκκλησίας στὰ ἅγια μυστήρια, χωρὶς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθοῦν.

15. Ἄριθμ. 24, 1 ἐ.

16. Ἰω. 11, 49.

17. Γ Βασ. 17, 6.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειρά γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸν στίχο καὶ τὴ σελίδα πού βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα στὴ σελίδα ἀπλῶς πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

Γένεσις			Κριταὶ		
			14,	6.	208
3,	19	296			
6,	1 ἐ.	198		Βασιλειῶν Α΄	
8,	1 ἐ	108	3,	14.	256
18,	27	296	12,	3-4	266
				Βασιλειῶν Γ΄	
19,	1 ἐ.	198			
19,	24	108	17	6	454
				Βασιλειῶν Δ΄	
	Ἔξοδος				
32,	29	208	1,	1 ἐ.	208
				Νεεμίας	
	Ἀριθμοὶ				
11,	21-22	232	6,	10	240
24,	1 ἐ.	454			
				Ἰουδιθ	
	Δευτερονόμιον		8,	27	310
16,	19	158			
23,	18	218		Ψαλμοὶ	
32,	18	180			
32,	51	234	21,	7	296

44,	1	308	20,	14	314
50,	6	328	20,	44	314
76,	11	308			
94,	3	86			Δανιήλ
102,	14	296			
102,	15	296	3,	1 ἐ	46. 68
			3,	50	46
			6,	-	346
					Ματθαῖος
7,	1	206			
15,	11	240			
38,	14	140	4,	7	286
40,	8	90. 240	5,	9	294
			5,	11	154. 320
			5,	16	274
			5,	20	338. 364
			5,	22	222
			5,	27	122
			5,	28	258
			5,	45	180
			6,	8	180
20,	29	158	7,	6	118
46,	19	266	7,	14	314
			10,	10	340
			10,	15	198. 200
			14,	4	208
			19,	6	254
			22,	14	84. 86
			16,	26	126
			22,	15-22	326
1,	2	180	23,	3	156
42,	14	82	21,	40-41	320
64,	4	72	25,	27	184
			26,	41	206
					Λουκάς
			15,	24	156
			16,	25	190. 200
			17,	1	208
3,	18	256	23,	10	148
3,	19	256			

Ἰώβ

Ἐκκλησιαστής

Σοφία Σειράχ

Μαλαχίας

Ἡσαΐας

Θρῆνοι

Ἰεζεκιήλ

Ἰωάννης			Ἐφεσίους		
1,	12	38.180	5,	14	156
14,	14	38	5,	3	218
16,	33	276			
Πράξεις			Φιλιππησίους		
9,	15	266	1,	29	116
13,	8 ἔ.	208	2,	6	296
15,	21	314	3,	13	312
20,	33 ἔ.	264			
28,	4	240	Τιμόθεον Α΄		
			2,	9	184
Ρωμαίους			Τιμόθεον Β΄		
7,	24	296			
8,	18	72.318			
1,	32	138	2,	5	122.206
8,	15-17	182			
8,	18	310	Ἑβραίους		
Κορινθίους Α΄			11,	38	54
2,	9	72			
3,	8	80	Ἰακώβου		
5,	11	256	2,	20	142
9,	27	126			
11,	13	320	Πέτρου Α΄		
11,	30-32	200			
11,	32	90	4,	15	310
Κορινθίους Β΄			Ἰωάννου Β΄		
1,	7	54			
11,	29	264	-	8	126

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

Α

- ἀγαθότης 120. 146. 148. 270.
 ἀγάπη 142. 188. 382. 440.
 ἁγιασμός 218.
 ἁγιστεία 256. 324.
 ἁγιωσύνη 222. 332.
 ἁγνεία 54. 218. 222. 276. 338.
 ἄγρυπνία 264. 312. 314. 386.
 ἀδικεῖν 384.
 ἀδικεῖσθαι 384.
 ἀδικία 40. 78. 166. 322. 338. 418.
 ἀδοξία 152. 190. 268. 272. 278. 400.
 432. 434. 436. 448.
 ἀθανασία 158.
 ἀθυμία 52. 76. 260. 268. 270. 302.
 Αἴγυπτος 232.
 αἵρεσις 216.
 αἰσχροτής 334. 374.
 αἰσχύνη 24. 52. 108. 118. 142. 144. 152.
 286. 344. 390. 438. 448.
 αἰτιολογία 436.
 ἀκαθαρσία 218.
 ἀκολασία 92. 168. 198. 222. 268. 342.
 394.
 ἀκοσμία 184. 388. 420.
 ἀκτημοσύνη 32. 116. 160.
 ἀλαζονεία 26. 100. 112. 152. 196. 296.
 302.
 ἀλήθεια 48. 66. 90. 128. 198. 206. 258.
 270. 284. 326. 342. 388. 392. 396.
 Ἄλκιβιάδης
 ἀλλοίωσις 308.
 ἀμαθία 40. 106. 166. 270. 334. 336.
 394.
 ἀμάρτημα 58. 130. 202. 218. 228. 232.
 240. 262. 282. 312. 322. 406.
 ἀμαρτία 68. 70. 90. 156. 158. 212. 232.
 256.
 ἄμαρτωλός 16.
 ἀμέλεια 230. 252. 258. 312.
 ἀμετρία 368.
 ἄμιλλα 220.
 ἀμνησικακία 274.
 ἀμοιβή 254. 266. 282. 434.
 ἀναισθησία 180.
 ἀναισχυντία 52. 250. 282.
 ἀνακήρυξις 336.
 ἀναλγησία 74. 86. 88. 96. 120. 240.
 370. 388.
 ἀνανδρία 82. 94. 160. 330.
 ἀνάπαυσις 84. 86. 436.
 ἀναρχία 146.
 ἀνάστασις 202. 338.
 ἀνδρία 46. 160. 166. 174. 210. 226. 274.
 326. 328. 388.
 ἀνεξικακία 230. 392. 420.
 ἀνεξικακία θεία 232.
 ἄνεσις 404.
 ἀνευλάβεια 84.
 ἄνοια 390.
 ἀνομία 256.
 ἀξιοπιστία 256.
 ἀξίωμα 240.
 ἀπαιδευσία 106. 192. 386. 396.
 ἀπανθρωπία 416.
 ἀπάτη 254. 342. 422.
 ἀπειλή 110.
 ἀπέχθεια 132. 188.
 ἀπληστία 166. 288.
 ἀπλότης 376.
 ἀπόγνωσις 114. 274.
 ἀπόλαυσις 202. 286.
 ἀπόνοια 302. 314. 440.
 ἀπραγμοσύνη 192. 234.
 ἀπραξία 268.
 ἀπώλεια 16. 82.
 Ἄρασπας 152.

Ἄργεῖοι 152.

ἀρετὴ 20. 22. 24. 26. 34. 36. 38. 44. 46.
48. 50. 52. 54. 58. 60. 64. 70. 78. 80.
82. 86. 88. 96. 98. 100. 102. 104. 106.
112. 114. 116. 128. 134. 140. 142.
144. 148. 152. 156. 160. 164. 166.
168. 172. 174. 188. 190. 192. 194. 196.
202. 204. 206. 208. 210. 216. 218. 226.
228. 232. 236. 240. 242. 244. 246. 252.
260. 262. 264. 266. 272. 274. 276.
290. 292. 294. 296. 298. 302. 304. 308.
310. 312. 314. 316. 318. 320. 322.
324. 332. 334. 336. 340. 342. 344.
346. 368. 370. 372. 378. 380. 382. 384.
386. 388. 390. 394. 396. 398. 414. 418.
422. 424. 426. 428. 438. 440. 442. 444.
446. 448. 450. 452. 454.

ἀρετὴ πρακτικὴ 184. 186.

ἀρεταὶ λόγου 128.

Ἄριστείδης 144.

Ἄριστοφάνης 286.

ἀρπαγὴ 180. 330.

Ἄρποκρᾶς 378.

Ἄρχελαος 144. 170.

ἀσέβεια 96. 106. 144. 174. 432.

ἀσέλγεια 24. 106. 128. 152. 218. 260.
288. 302. 332. 454.

ἀσφάλεια 374. 376. 380. 386.

ἄσωτεια 84. 342.

ἄτιμία 248. 420.

αὐθάδεια 26. 320.

αὐτάρκεια 36. 42. 80. 132. 136. 168. 216.
268. 284. 286. 436.

αὐτεξούσιον 256. 306.

αὐτεξουσιότης 30.

αὐτονομία 228.

ἄφεις 100.

ἄφθαρσία 50.

Ἄφροδίσιος 36.

ἄψιμαχία 188.

B

Βαβυλῶν 114.

Βαλαάμ 454.

βασιλεία (ἐπίγεια) 238.

βασιλεία Θεοῦ 300.

βασιλεία τῶν οὐρανῶν 16. 50. 172. 210.
300. 314. 436. 448.

βασκανία 334. 382.

βδελυρία 76.

βίος ἀβροδίατος 406.

βλακεία 284.

βλασφημία 116. 242.

βοήθεια 414.

Γ

γάμος τίμος 196. 226.

γέννα 46.

γνωσιμαχία 58. 418.

γνώσις 48. 90. 100.

Γόμορρα 198. 200.

γράφειν 310. 432.

Δ

Δανιδ 86.

δειλία 174.

δεισιδαιμονία 106. 174.

δεξιὰ ὑψίστου 308. 318.

δεξιότης 394.

δεσποτεία 30. 32.

Δημοσθένης 28. 410.

διαβολὴ 244. 282. 370. 388. 420.

διάβολος 314. 446. 448.

δίκαιον 446.

δικαιοσύνη 156. 160. 166. 266. 274.

δικαστήριον θεῖον 172.

δίκη θεία 198. 328. 398. 424.

Διονύσιος (τύραννος) 144. 170.

δοκιμασία 274.

δόλος 342.

δόξα 104. 106. 156. 398. 408. 412. 422.
446.

δόξα θεία 134. 158.

δόξα μέλλουσα 306. 310. 318. 436. 448.

δουλεία 182.

δουλοπρέπεια 26. 288.

δύναμις θεία 112. 252. 318.

δυναστεία 446.
 δυσημερία 346. 428.
 δυσθυμία 428.
 δυσκολία 428.
 δυσκρασία 16.

E

Ἐβραῖοι 84. 112. 244.
 ἐγκράτεια 36. 92. 406.
 ἐγκώμιον 372. 418.
 εἰμαρμένη 104.
 εἰρήνη 30. 134. 218. 418. 440.
 εἰρωνεία 276. 430.
 ἐλεημοσύνη 78. 100. 102. 158. 160. 190.
 416.
 ἐλευθερία 46. 380. 418.
 ἐλευθεροπρέπεια 288.
 Ἑλλην,- νες 38. 106. 156.
 ἐλπίς 70. 154. 314. 322. 398.
 ἐλπίς (πρὸς τὸ Θεῖον) 56. 62. 242. 416.
 440.
 Ἐλύμας 208.
 ἐξουσία 380.
 ἔπαινος 124. 134. 302. 308. 328. 334.
 372. 396. 416. 426. 448.
 Ἐπαμινώνδας 144.
 ἐπιβουλή 74. 296. 342. 388.
 ἐπίγνωσις 190.
 ἐπίδειξις 434.
 ἐπιείκεια 26. 166. 208. 222. 226. 322.
 336. 382.
 ἐπιθυμία 18. 66. 126. 380. 416. 444.
 ἐπιθυμία ἔμφυτος 126.
 ἐπιθυμία παράλογος 20.
 ἐπιπορκία 160-162.
 Ἐρμογένης 308. 324. 370. 394.
 ἔρως παρὰ φύσιν 40.
 ἔρως τοῦ πλούτου 44.
 ἔρως χρημάτων 204.
 ἔρωτομανής 382.
 εὐγένεια 118.
 εὐγλωττία 30. 230. 234. 242. 248. 250.
 394.
 εὐγνωμοσύνη 30. 400.

εὐδοξία 134.
 εὐεργεσία 100. 102. 120. 122. 158. 248.
 404.
 εὐημερία 62. 74. 88. 104. 168. 170. 210.
 320. 326. 346. 376. 428.
 εὐθυδικία 178.
 εὐκλεια 54. 104. 228. 430. 446.
 εὐλάβεια 84. 234.
 εὐποιία 294.
 εὐπραγία 90. 96. 168.
 εὐπρέπεια 322.
 Εὐριπίδης 286.
 εὐσέβεια 26. 40. 98. 142. 174. 186. 318.
 442.
 Εὐσέβειος 26. 124. 180. 210. 226. 266.
 324. 372. 388. 400. 446.
 Εὐστάθιος 16. 54. 56. 198. 298. 332. 396.
 400.
 εὐταξία 56.
 εὐτέλεια 408.
 Εὐτόνιος 446.
 εὐφυΐα 394.
 εὐφροσύνη 50. 68. 110. 14. 150. 188. 190.
 202. 312. 398. 418. 436. 448.
 εὐχαριστία 266.
 εὐωχία 130.
 ἔχθρα 86. 406. 444.
 Ἐωσφόρος 98.

Z

ζῆλος 118. 264.
 ζωὴ (αἰώνιος) 314.
 Ζώσιμος 16. 54. 56. 62. 94. 104. 144. 182.
 194. 198. 226. 260. 298. 306. 332. 370.
 396. 400. 428. 432. 454.

H

ἡδονή 68. 92. 132. 144. 148. 150. 162.
 164. 168. 178. 216. 258. 322. 336. 336.
 342. 398. 402. 414. 418. 448. 454.
 Ἡλεῖ 256.
 Ἡλίας 208. 454.
 Ἡρώδης 208.

ήσυχία 178. 234.

Θ

θεατρομανής 382.

Θεοδόσιος 194. 406.

θεοσέβεια 182. 184. 194. 378.

Θηβαῖοι 152.

θλίψις 276. 314.

Θουκυδίδης 166. 394. 410. 436.

θρασύτης 226. 328.

θρήνος 336.

θρησκεία 96. 316. 326. 378. 408. 450.

θυμηδία 68. 76.

θυμός 118. 126. 136. 162. 172. 174. 208.

θυσιαστήριον 444. 454.

I

Ἰεζεκιήλ 256. Ἰερεμίας 92.

Ἰερουσαλήμ ὑπερκόσμος 84. 86.

ἱερωσύνη 24. 30. 32. 104. 116. 238. 244.

246. 258. 262. 280. 306. 322. 324. 336.

388. 396. 398. 428. 450.

Ἰθακήσιος (Ὀδυσσεύς) 368.

Ἰουδαῖοι 52. 106. 156. 180. 182. 198.

200.

Ἰούδας (προδότης) 30.

ἱππόδρομος 420.

Ἱπποκράτης 426.

ἰσοθεία 38.

Ἰσοκράτης 168. 426.

ἰσότης 266.

Ἰσραήλ 218. 234.

Ἰωάννης (Πρόδρομος) 208.

Ἰώβ 70. 90. 140. 206. 240.

K

Καϊάφας 454. κακηγορία 296. 336.

κακία 16. 18. 26. 28. 46. 58. 76. 80. 104.

114. 116. 118. 128. 132. 138. 142. 144.

156. 160. 168. 174. 188. 190. 196.

198. 202. 204. 210. 224. 230. 242. 250.

252. 260. 276. 280. 298. 300. 306.

308. 310. 316. 318. 328. 334. 336. 342.

346. 368. 370. 374. 380. 382. 422.

426. 438. 440. 446. 448. 452. 454.

κακοδοξία 106.

κακοθήεια 214. 264.

κακοπραγία 70. 156.

κακουργία 100. 130. 190. 258. 316.

καλλιπέεια 278.

κάλλος ψυχικόν 304.

καλοκαγαθία 168. 182. 418. 444.

καπηλεία 274.

κατάγνωσις 328.

κατακλυσμός 198.

καταφρόνησις 234. 292.

κατηγορία 404. 418.

κατήφεια 448.

κενοδοξεῖν 416.

κενοδοξία 292. 416.

κενόδοξος 294.

κέρδος αἰσχροῦν 78.

κέρδος ἀνελεύθερον 154.

κηδεμονία 110.

κίνδυνος 336. 370. 384. 404. 432.

Κιρραῖοι 152.

κολακεία 38. 54. 64. 246. 300. 372. 412.

444.

κόλασις 280. 282. 390. 430.

κόλασις μέλλουσα 24.

Κόνων 384.

κρίσις μέλλουσα 26. 38. 172. 194. 452.

Κροῖσος 144. 170.

Κῦρος 152.

Λ

λαγνεία 42. 130. 152. 452.

Λαέρτης 368.

Λάζαρος 200.

λαιμαργία 408.

λέγειν 310. 432.

λόγος 140. 142.

λοιδορία 188.

λύπη 98. 298. 342. 434.

M

μακαριότης 136. 338. 346.

μακροθυμία 120. 198. 230. 252. 278. 306.
316. 388. 392. 394. 424. 438.
μανία 20. 108. 114. 158. 278. 300. 308.
332. 390. 402. 420. 428. 454.
Ματινιανός 54. 56. 198. 226.
Μάρων 16. 54. 56. 94. 198. 226. 298. 332.
396. 400.
ματαιότης 402.
μεγαλοδωρεά 210.
μεγαλοπρέπεια 182. 346.
μεγαλοφροσύνη 26. 246. 262.
μεγαλόψυχος 412.
μεγαλοψυχία 246. 274. 294. 338. 346.
μετάνοια 74. 108. 138. 158. 190. 210. 228.
232. 270. 344. 388. 432.
μετριοφροσύνη 16. 48. 384. 386.
Μιθριδάτης 374.
μικροπρέπεια 182. 346.
μικροψυχία 340. 346.
μικρόψυχος 412.
μίμησις 292.
μισθαποδοσία 318.
μισθοδοσία 388.
μισοπονηρία 208. 282.
μῖσος 126. 228. 432.
μνησικακία 82.
μοιχεία 28. 218. 226-228.
μολυσμός 218. 374.
μοχθηρία 424.
μυστήριον 200. 454.
Μυτιληναῖοι 20.
μωρία 48.
Μωϋσῆς 208. 232.

N

νηστεία 32. 42. 264.
νῆψις 68. 70. 428.
νουθεσία 302.

Ξ

Ξενοφών 152. 186. 286.

O

ὀδύνη 320.

οἰκονομία 30. 32.
οἶνος 50.
ὀλιγόδεια 416. 436.
ὀλιγωρία 34. 98.
“Ὀμηρος 436.
ὀμόνοια 154.
ὄνειδος 142. 144. 408.
ὄργη 16. 158. 178. 182. 256. 332.
οὐσία (θεία) 172.

Π

πάθημα 318.
πάθος 28. 30. 68. 70. 94. 126. 154. 216.
224. 226. 234. 240. 244. 272. 322. 340.
390. 404. 412. 448. 452.
πάθος ἀνελεύθερον 180.
πάθος δεσποτικόν 198.
παιδαγωγία 394.
παιδεία 276.
παίδευσις 290. 394. 396.
Παλαιστίνη 84. 86.
παραινεῖν 450.
παραίνεσις 26. 270. 454.
παραλογισμὸς 38.
παραμυθία 400.
παράνοια 298.
παρανόμημα 448.
παρανομία 58. 280. 396. 428.
παραπληξία 190.
Παρθυεῖς 374.
παρθενία 196. 226. 406.
παρθένος 406.
παρρησία 94. 118. 250. 254. 344. 398.
440.
Παῦλος 42. 80. 84. 90. 138. 140. 200. 206.
208. 256. 264. 266. 320.
πέιθεσθαι 450. 452.
πειθῶ 412. 420. 422. 438.
πειρασμὸς 48. 68. 70. 90. 94. 178. 206.
208. 230. 236. 240. 250. 274. 276. 304.
336.
πενία 404. 408. 444.
Πηλεὺς 368. 390.

Πηλούσιον 224.
 Πίνδαρος 436.
 πίστις 86. 92. 140. 142. 150. 410.
 Πλάτων 72. 132. 144. 170. 186. 236. 286.
 330. 394. 410. 442.
 πλεονεξία 16. 32. 94. 106. 118. 276. 448.
 πλημμέλημα 106. 108. 218. 232. 240.
 320. 330.
 πλησμονή 286.
 πλούτος 18. 104. 166. 168. 170. 240. 346.
 370. 372. 376. 388. 404.
 πνεῦμα δουλείας 182.
 πνεῦμα υἰοθεσίας 182.
 πνευματικὸς (ἄνθρωπος) 112.
 πόθος 34. 290.
 πόλεμος Ἰλιακὸς 152.
 πόλεμος Μεσσηνιακὸς 152.
 πολυθεΐα 22.
 πολυμαθία 394.
 πολυτέλεια 416.
 πονηρία 40. 88. 90. 96. 120. 238. 298.
 388. 394.
 πορνεία 38. 196. 218. 226. 228. 312.
 πράοτης 118. 166. 208. 320. 322. 374.
 386.
 πρόγνωσις 84.
 προαίρεσις 86. 138. 196. 198. 290. 306.
 324. 344. 380. 400. 448.
 προδοσία 434.
 προθυμία 282.
 πρόληψις 124. 216.
 πρόνοια 280. 306. 308. 376.
 πρόνοια (θεία) 22. 106. 168. 388. 414.
 προπέτεια 320. 420.
 προσήνεια 320. 322.
 Πυθαγόρας 442.

P

ραθυμία 28. 46. 48. 56. 60. 62. 68. 70. 78.
 80. 106. 120. 124. 138. 168. 222. 228.
 230. 284. 298. 308. 314. 316. 328. 340.
 410. 434. 440.
 ραστώνη 28. 36. 162. 164-166. 230. 436.
 Ρήγιον 20.

Σ

σαββατισμὸς 86.
 Σαμουήλ 266.
 σαρκικὸς (ἄνθρωπος) 112.
 Σειρήνες 162.
 Σεμεΐ 240. Σκύλλα 96.
 σεμνότης 374. 410. 414.
 σκαιότης 334. 400.
 σμικρολογεῖν 220.
 Σόδομα 198. 200.
 Σοδομίται 108. 200.
 Σολομών 402.
 Σόλων 144. 170.
 σοφία 198. 218. 242. 248. 408.
 σοφία ἔξωθεν 248.
 σοφία κοσμική 384.
 σοφία ὑπερκόσμος 248. 320. 410.
 Σοφοκλῆς 436.
 στυγνότης 420.
 συγγνώμη 32. 34. 58. 100. 108. 124. 150.
 168. 180. 190. 214. 218. 234. 262. 270.
 336. 386. 392. 402. 432. 440.
 συγχωρεῖν 306.
 συγχώρησις 100.
 συκοφαντεῖν 388.
 συμβουλή 16. 96. 116.
 συμμαχία θεία 34. 274. 282. 284. 414.
 438.
 συμμετρία 174. 304. 310. 440.
 συμφέρον 446.
 συμφορὰ 46. 60. 74. 84. 90. 96. 112. 118.
 134. 240. 258. 272. 274. 288. 298. 304.
 334. 338. 374. 390. 410. 442.
 συνήθεια 214. 398. 408.
 συντέλεια 284.
 Σωκράτης 144. 170. 186. 286. 330. 332.
 σωτηρία 38. 80. 82. 164. 206. 224. 262.
 282. 284. 398. 402.
 σωφρονισμὸς 132. 238. 256. 344.
 σωφροσύνη 24. 40. 42. 92. 152. 160. 166.
 276. 322. 394.

T

ταλαιπωρία 168. 296.

ταπεινότης 234. 288.
 ταπεινοφροσύνη 226. 294. 296. 302. 370.
 386.
 Τελαμώνιος 368.
 τιμή 180. 194. 280. 304. 322. 392. 404.
 436. 448.
 τιμή ἱερατική 430.
 τιμωρία 46. 50. 54. 58. 60. 78. 82. 106.
 110. 116. 120. 132. 194. 198. 200. 202.
 210. 224. 226. 238. 242. 244. 246. 250.
 256. 262. 280. 312. 330. 338. 368. 388.
 390. 416. 448.
 τρυφή 32. 40. 42. 64. 84. 88. 118. 178.
 218. 268. 286. 314. 332. 398. 402. 408.
 418.
 τυμβωρυχία 190.
 τύφος 116.

Υ

ὔδρις 62. 280. 282. 338. 408. 420. 442.
 υἱοθεσία 180. 182.
 ὑπερηφάνια 32.
 ὑπεροψία 292. 384.
 ὑπόληψις 294.
 ὑπομονή 46. 112. 324.

Φ

φαιδρότης 420.
 φαρμακοποιία 376.
 φαυλότης 272.
 φήμη 390.
 φθόνος 122. 216. 220. 260. 306. 336. 382.
 386. 390. 396. 442.
 φθορά 50.
 φιλανθρωπία 20. 270. 274. 278. 290. 304.
 336.
 φιλαργυρία 158. 428.
 φιλάργυρος 32.
 φιλαρχία 216. 428.
 φιλαυτία 98. 116. 120. 212. 214.
 φιλία 126. 150. 188. 332. 384. 444.
 φιλοδοξία 346.
 φιλόδοξος 294.

φιλονεικία 162. 188.
 φιλοσοφεῖν 420. 434.
 φιλοσοφία 16. 32. 46. 58. 68. 96. 102.
 134. 144. 164. 166. 178. 208. 216.
 222. 230. 234. 274. 288. 338. 378. 402.
 408. 432. 434. 442.
 φιλοσοφία ὑπερκόσμιος 402.
 φιλοστοργία 94. 228. 308.
 φιλοτιμία 84. 102. 152. 210. 294.
 φιλοχρηματία 30. 60. 124. 154. 158. 288.
 404. 418.
 φιλοχρήματος 28.
 φλυαρία 250. 412.
 φόβος ἀνθρώπινος 222. 412. 434.
 φόβος θεῖος 26. 222.
 φόνος 228. 312. 406.
 φρόνημα 326. 382. 386. 410.
 φρόνημα ἀλαξονικόν 174.
 φρόνησις 30. 38. 160. 166. 240. 242. 274.
 318. 382. 394. 416. 426. 444. 446.
 Φρύων 20.

Χ

Χαιρήμων 400.
 χάρισμα οὐράνιον 140.
 χάρισμα πνευματικόν 112.
 χειροτονεῖν 306.
 χειροτονία 324.
 χεῖμα,- τα 170. 204. 246. 372. 388. 404.
 436.
 χρηματισμός 314.
 χρησιότης 96. 210. 272.
 Χριστιανοὶ 182.
 χρόνος 340.
 Χρύσιππος 442.

Ψ

ψεῦδος 278. 282.
 ψόγος 124.
 ψυχαγωγία 402.
 ψυχικὸς (ἄνθρωπος) 112.

Ω

ὠμότης 414. 416. 448.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	16-455
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'. ΑΝΤΙΟΧΩ, Ὅτι ἐκ πλεονεξίας τῶν παθῶν ἐπισυμ- βαίνουσιν αἱ τῆς ψυχῆς ἀνωμαλῖαι.	16
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'. ΕΡΜΟΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ, Ὅτι θεῖον ἔργον ἐστὶν ἀνιμᾶν τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐκ τοῦ θυθοῦ τῆς κακίας.	16
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'. ΠΑΥΛΩ, Ὅτι ἄξιοι γέλωτός εἰσιν οἱ σεμνυνόμενοι ἐπὶ τοῖς δοκοῦσι εἶναι ἀγαθοῖς, τοῖς ὡς σκιαῖς καὶ ὄνειρα σι καὶ ἀτρανώτοις φαντασίαις ἔοικό- σιν.	18
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι διὰ τῶν πραγμά- των χρηρὴ πείθειν τοὺς ἀκούοντας, ὅτι ἐστὶ βασι- λεῖα οὐρανῶν, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς τρέπειν.	18
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ε'. ΔΟΜΗΤΙΩ ΚΟΜΗΤΙ, Ὅτι οἱ μάρτυρες τότε μᾶλ- λον χρηρὴ ἀνακηρύττεσθαι, ὅτε ἐν τῇ πάλῃ ἀπο- θνήσκουσιν.	18
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ ἑξαγορᾶς ἐκκλη- σιαστικῶν ἀξιωματῶν.	20
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΤ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι τὸν ἐπιεικῆ χρηρὴ εἶναι καὶ φιλάνθρωπον.	20
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΗΤ'. ΑΛΦΙΝΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ὁ ἀλὸς ὑπὸ τῆς κακίας, ἐαλωκέναι δὲ οὐκ οἰόμενος, ἀνήκεστα νοσεῖ.	22
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΘΤ'. ΑΜΜΩΝΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι χρηρὴ τοὺς γονεῖς παιδιόθεν ἐγκατασπείρειν τοῖς ἑαυτῶν τέκνοις τὸν θεῖον λόγον καὶ τὸν περὶ ἀρετῆς τρόπον.	22
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΤ'. ΣΥΜΜΑΧΩ, Ὅτι ὁ παρὰ τοῖς πιστοῖς πόλεμος ἀρ- γαλεώτερός ἐστι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.	22
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑΤ'. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ ΚΑΙ ΖΩΣΙΜΩ, Ὅτι χρηρὴ φεύγειν τὴν κακίαν, καὶ διώκειν τὴν ἀρετήν.	22

ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙΒ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπή πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀσελγείας καὶ ἐπιδίωξιν τῆς ἀρετῆς.	24
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙΓ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι μάταιον διαλέγεσθαι λιθίνη καρδιά.	24
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙΔ΄.	ΑΙΔΕΣΙ(Μ)Ω ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι χρὴ τὸν περὶ εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς πόλεμον μέχρις αἵματος γίνεσθαι.	26
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙΕ΄.	ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι ἡ ἐπομένη ὑπὸ ἐπεικείας μεγαλοφροσύνη τὴν τε ἀλαζονείαν καὶ δουλοπρέπειαν ἀποφεύγει.	26
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙϚ΄.	ΠΕΤΡΩ, Ὅτι οὐ συγχωρεῖ ὁ παντεπόπτης ὀφθαλμὸς τὴν ἀρετὴν ὑπὸ τῆς κακίας διὰ τέλους παρευδοκιμῆσθαι.	26
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	Ιϛ΄.	ΚΥΡΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι ἔρπον τὸ δοκοῦν μικρὸν πταῖσμα εἶναι, εἰς μέγα ἔρπει κακόν.	28
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙΗ΄.	ΗΣΑΪΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤῆ, Ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ περὶ τῶν ἄλλων τὰς ψήφους ἐκφέρουσιν.	28
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΙΘ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῶν πταισάντων καὶ ἀναμαχησαμένων καὶ τρόπαια στησάντων κατὰ τῶν παθῶν.	28
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	Κ΄.	ΠΕΤΡΩ, Ὅτι ἀποδοχῆς ἄξιος ὁ τὰ αὐτοῦ πληρῶν, μέμψεως δὲ καὶ κατηγορίας ὁ ταῖς ἀγαθαῖς παραινέσεσι μὴ πειθόμενος.	30
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΚΑ΄.	ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ μεταπτώσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἀπὸ ἱερωσύνης εἰς τυραννίδα, ἀπὸ ταπεινοφροσύνης εἰς ὑπερηφανίαν, ἀπὸ νηστείας εἰς τρυφήν, ἀπὸ οἰκονομίας εἰς δεσποτείαν.	30
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΚΒ΄.	ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε μὴ φαίνεσθαι ὅτι ἐπιθυμοῦ μεν τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ὀφείλοντος ἀπολογηθῆναι καὶ μὴ τοῦτο ποιῶντος.	32
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΚΓ΄.	ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι οὐκ αἰσχρὸν ἠττᾶσθαι, ὧν ἀμήχανον περιεῖναι.	32
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΚΔ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι ὁ ἀδελφοῦ μὴ φειδόμενος, πῶς ἂν ἀλλοτρίου ἐφείσατο;	34
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΚΕ΄.	ΙΕΡΑΚΙΩΝΙ, Ὅτι χρὴ κόσμον γυναικὸς νομιστέον τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος τὸ ἐξ ἀρετῶν συγκείμενον.	34
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΚϚ΄.	ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ, Ὅτι ἡ πρὸς ἀρετὴν εὐνοία τὴν	

	θείαν συμμαχίαν θηρᾶται.	34
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΖ΄.	ΑΡΧΟΝΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι χρη̄ οί τοῖς τῆς ὑπερκοσμίου εὐκλείας βέλεσι τετρωμένοι νεανικῶς ἐπὶ τὸν τῶν πόνων ἀγῶνα ἀποδύεσθαι.	36
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΗ΄.	ΔΙΔΥΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι ὁ τοὺς νενικηκότας καὶ στεφθέντας θρηνηῶν, οἴκτου ἂν εἶη καὶ δακρύων ἄξιος· καὶ εἰς τό, «Πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς».	36
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΘ΄.	ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ παρὰ φύσιν ἔρωτος, τοῦ τῆς σωφροσύνης κάλλος ἐπισκιάζοντος.	40
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Λ΄.	ΕΡΜΟΓΕΝΕΙ, ΘΕΟΔΟΣΙΩ, ΚΑΙ ΑΙΛΙΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ, Ἐπαντητικὴ εἰς ἐγκωμιαστικὴν αὐτῶν ἐπιστολήν.	42
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΑ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι οὐ χρη̄ διδόναι τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίπτειν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.	42
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΒ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς ὑπὸ Ἰωάννου Χρυσοστόμου.	42
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΓ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ἐγκωμιαστικὴ.	44
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΔ΄.	ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΠΑΛΛΑΔΙΩ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ Ἐπιτιμητικὴ.	44
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΕ΄.	ΔΙΟΝΥΣΙΩ, "Οτι ἡ ρίζα τῆς ἀρετῆς πικρὰ ἐστὶ, ἀλλ' οἱ καρποὶ αὐτῆς γλυκεῖς.	44
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΣ΄.	ΝΕΜΕΣΙΩ, "Οτι οἱ τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου καταπατήσαντες, πάντων εὐπορώτεροι καὶ βασιλικωτέροι εἰσίν.	44
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΖ΄.	ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, "Οτι οὐ χρη̄ τοῖς κακῶς ἱερωμένοις παραμετρεῖν τὸν οἰκεῖον βίον, ἀλλὰ ταῖς ἐντολαῖς.	46
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΗ΄.	ΑΒΡΑΑΜ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ τῆς τῶν πολλῶν ραθυμίας, τῶν μηδὲ τοὺς περὶ ἀρετῆς λόγους ἀκούειν ἀνεχομένων.	46
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΘ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῶν δοκούντων ἀνδρεῖοι εἶναι καὶ γενναῖοι, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἀκροβολισμὸν τῶν πειρασμῶν ἐνεγκόντων.	48
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Μ΄.	ΤΑΥΡΩ ΥΠΑΡΧΩ, Παρανετικὴ πρὸς τὸ ποιῆσαι	

	κοινωνοὺς τῆς ἀρχῆς τοὺς ἀρίστους τῶν τῆς ἀληθείας φίλων.	48
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑ΄.	ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι μωρία δοκεῖ τῷ ψυχικῷ ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα.	48
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΒ΄.	ΑΛΥΠΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ σπεύδειν ἐπὶ τὸ δίκην ἀπαιτῆσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δοκιμάσαι εἰ ἀληθῶς ἠδικήθημεν.	50
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΓ΄.	ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΩ, Περί τῆς ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ σφοδρότητος τῶν τιμωριῶν καὶ παραμονῆς.	50
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΔ΄.	ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί τῶν τὴν ἀρετὴν ἐπαινούντων καὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ ταύτην φέρουσαν ἀποδιδρασκόντων.	50
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΕ΄.	ΑΝΑΤΟΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί οἴνου καὶ τῶν συνεπειῶν ἐκ τῆς πόσεως αὐτοῦ.	50
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΣ΄.	ΠΑΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀνέπαφον, ἀλλὰ καὶ τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν παρθένους εἶναι χρὴ.	52
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΖ΄.	ΕΥΓΕΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ ἀλύειν τοιαῦτα πάσχοντες οἷα κάκεινοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἀλλ' εὐφραίνεσθαι.	52
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΗ΄.	ΑΡΠΟΚΡᾶ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ὅτι ἀμεινον ὑβριζόμενοι, σιγῇ φέρειν καὶ φιλοσοφεῖν.	54
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΘ΄.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρετῆς τροφίμων, οὐ μὴν αὐτοῖς ἐπιδεικνυσθαι.	54
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ν΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρὴ τοὺς ἐχέφρονας, τῆς μὲν πρὸς τὸ Θεῖον ἐλπίδος ὡς ἱερᾶς ἀγκύρας ἀντέχεσθαι, τῆς δὲ ἐπ' ἀνθρώπον ἀπέχεσθαι.	56
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΑ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι ἡ ῥαθυμία αἰτιὸς ἐστὶ τῆς καταλύσεως τῆς τῶν πάντων εὐταξίας.	56
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΒ΄.	ΑΡΠΟΚΡᾶ ΣΟΦΙΣΤῆ, Περί τῆς μονωδίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσης πρὸς τοὺς Μαρτινιανὸν καὶ Ζώσιμον, Εὐστάθιον τε καὶ Μάρωνα.	56
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΓ΄.	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Προτροπὴ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Ἀρποκρᾶ γραφείσης μονωδίας, πρὸς γνωσιμαχίαν καὶ ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς κακίας.	58
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΔ΄.	ΗΡΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι, εἰ βούλει τις τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἐαυτοῦ δίκας ἀπαιτεῖν, χρὴ ἀρετὴν ἀσκεῖν.	58

- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΕ'. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Περί τῆς φιλο-
 χρηματίας, τῆς ἀνταῦθα κολαζούσης τὸν ἄλόντα,
 καὶ κείσε εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ καταπεμπούσης. 60
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΣ'. ΔΟΜΕΤΙΩ, Ὅτι πρὸς τὰ παλαιίσματα οἱ στέφανοι
 πλέκονται, καὶ τοῖς ἄθλοις τὰ ἔπαθλα ἀκολουθεῖ. 50
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΖ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀπο-
 βολὴν τῆς ῥαθυμίας, τῆς πάντων τῶν αἰσχροῶν
 αἰτίας. 60
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΗ'. ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἡ εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίς
 οὐ μόνον τὴν τῶν μελλόντων ὠδίνει ἀπόλαυσιν,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἐπικουφίζει πόνους. 62
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΘ'. ΘΕΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι εἴωθεν ἡ παρ' ἐλπίδα
 εὐημερία τοὺς ἀνοηταί νοντας πρὸς ὕβριν τρέπειν. 62
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ξ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἀπατῶμεν ἑαυτούς, εἰ,
 μηδὲν πράττοντες ὧν προσήκει πράττειν τῶν μη-
 δὲν παραλειμπανόντων ἂ χρὴ πράττειν, περιέσε-
 σθαι προσδοκῶμεν. 62
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΑ'. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι τὰ πολλῆς βα-
 σάνου καὶ μακρᾶς ἐξετάσεως δεόμενα ῥητὰ οὐκ
 ἀποφάσει, ἀλλ' ἀποδείξει σαφηνίζεται. 64
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΒ'. ΙΩΑΝΝΗ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί τῶν κολακευόντων, καὶ
 ὅτι χρὴ μᾶλλον τῶν ὑβριζόντων τούτους ἀποστρέ-
 φεσθαι. 64
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΓ'. ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ, Περί ἀρετῆς, καὶ ὅτι μόνη αὐ-
 τᾶρκτης κοσμησαί τὸν ἔχοντα. 64
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΔ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἐσθίων τις τὰ ἀναγ-καῖα
 καὶ περιβαλλόμενος κοσμίως, ὄχημα κα-λὸν τῇ
 ψυχῇ παρασκευάζει τὸ σῶμα. 64
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΕ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι εὐκολώτερον μὴ ἰδεῖν
 εὐπρόσωπον γυναῖκα, ἢ θεασάμενον καὶ τρωθέντα
 ἐξελκῦσαι τὸ βέλος καὶ θεραπεῦσαι τὸ τραῦμα. 66
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΣ'. ΟΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Ὅτι οὐ πάντως τὰ δο-
 κοῦντα ἡμῖν συμφέρειν, ταῦτα καὶ λυσιτελεῖ. 66
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΖ'. ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ τὸ πολλὰ κεκτη-
 σθαι, ἀλλὰ τὸ ὀλίγων δεῖσθαι ἀναλώτους ποιεῖ
 τοῖς πάθεσι καὶ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καθιστᾶ. 68
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΗ'. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οἱ πειρασμοί, ῥαθυμίαν
 περικόπτοντες καὶ εἰς νῆψιν ἐπανάγοντες, λύουσι
 πολλοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας. 68

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΘ΄. ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι σφαλερά ἐλπὶς ἐξ ἄλλοτρίας κακοπραγίας, οὐκ ἐξ οἰκείας ἀρετῆς ἠρτημένη.	70
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ο΄. ΤΩ ΤΑΥΤΩ, "Οτι ὁ πλειόνων ἐφιέμενος, πᾶσιν εὐάλωτός ἐστι καὶ ἀνθρώποις καὶ πάθεσιν.	70
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΑ΄. ΙΣΙΔΩΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι χρῆ, καθαρῶ νῶ τὴν τῶν πραγμάτων θεώμενοι φύσιν, πά-σας μετρίως φέρειν τὰς τούτων μεταβολάς.	70
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΒ΄. ΓΕΝΝΑΔΙΩ, "Οτι, ὅσῳ ψυχὴ σώματος τιμιώτερα, τοσοῦτω τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τῶν παρόντων διενήνοχεν.	72
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΓ΄. ΗΡΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι χρῆ κανῶν τῆς ζωῆς ἡμῶν εἶναι τὸ "μηδὲν ἄγαν".	72
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΔ΄. ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ὁ ἁμαρτάνων μὲν, γινώσκων δέ, τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ μὴ γινώσκοντος ἀμείνων ἐστίν.	72
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΕ΄. ΔΙΟΓΕΝΕΙΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἀναγκαίως ἀπο-ροῦσι βοηθῶν οἱ ἐπιλήσιμονες ὄντες χαρίτων.	74
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΣ΄. ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ, "Οτι ἐκεῖνος ὄντως ἀνδρεῖός ἐστιν, ὃν οὔτε δυσκολία πραγμάτων οὔτε ἐχθρῶν ἐπιβουλή ἤλεγξεν.	74
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΖ΄. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, Προτρεπτικὴ ὅπως παύσωνται τὰ βδελυρὰ δρῶντες, ἃ καὶ τοὺς νῦν ἐλέγξει, καὶ τοὺς ἐσομένους ἀπι-στῆσαι παρασκευάσει.	76
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΗ΄. ΕΥΓΕΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι οἱ μὴ ἐνταῦθά τι λαβόντες λαμπρὸν, λαμπρότερον ἐκεῖσε ἔξουσι τὸν στέφανον.	76
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΘ΄. ΚΥΡΙΑΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Παρακλητικὴ ὅπως παύση τὴν τῶν διοικούντων κληρικῶν ἀπληστίαν, ἵνα εὐετηρίας τύχωσιν οἱ πένητες.	78
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Π΄. ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, "Οτι, ὁ ἰσχυρὰν ἔχων λύσιν ἐπαγαγεῖν τοῖς ζητουμένοις, εἰκότως οὐ δέδοικε χαλεπωτέραν ποιῶν τὴν ἀντίθεσιν.	78
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑ΄. ΖΩΣΙΜΩ, "Οτι, εἰ μὴ βουλόμενοι ὄνειδη τε ἔξειν καὶ τιμωρίας ὑφέξειν, χρῆ, τὴν ῥαθυμίαν ἀποσεισάμενοι, ἔχεσθαι τῆς ἀρετῆς.	78
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΒ΄. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΩ, "Οτι, ὁ μὴδὲν παραλείψας τῶν ὀφειλόντων πεπρῶχθαι, στεφάνων ἐστίν εἰκότως ἄξιος.	80
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΓ΄. ΠΑΥΛΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι λαμπρὸς ἐστὶ ἄνω ἐστίν	

	ὁ τῇ αὐταρκείᾳ τῶν παρασκευασθέντων κερνῶν τὴν λογικὴν παραίνεσιν.	80
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΔ΄.	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑ- ΘΙΩ, Προτροπικὴ πρὸς ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς κακίας, καὶ ἐπιδιώξιν τῆς ἀρετῆς.	80
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἡ κοινωνία μετὰ μὴ ἀδι- κούντων ἀκόμη καὶ τῶν ληστῶν μεταρρυθμίζει τὸν ἀμείλικτον τρόπον.	82
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΖ.	ΚΑΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι δεῖγμα ἀνανδρίας τε καὶ μνησικακίας ἐστὶ τὸ ἀμύνασθαι τῶν παίδων μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν τελευτήν.	82
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΖ΄.	ΗΣΑΪΑ, Ὅτι οὐκ ἄκριτος ἡ ψῆφος τοῦ Κριτοῦ κατὰ τῶν ὑπευθύνων φέρεται.	82
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΗ΄.	ΠΑΥΛΩ, Ὅτι χρὴ τὸν εὐδόκιμον κρείττονα εἶναι τῶν συμφορῶν.	84
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΘ΄.	ΕΥΣΕΒΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι, «Πολλοὶ εἰσιν οἱ κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί».	84
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ζ΄.	ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ χρὴ πιστεύ- ειν ῥαδίως τοῖς κατηγοροῦσιν.	84
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΑ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῆς ἀληθινῆς ἀναπαύσεως τοῦ λα- οῦ τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν τῇ ὑπερκοσμίῳ Ἱερουσαλήμ εὐτρεπισθείσης.	84
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΒ΄.	ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι ἔσχατον ὄριον ἀναλγη- σίας ἐστίν, τὸ μὴ μόνον πταίειν, ἀλλὰ καὶ διασύ- ρειν τοὺς κατορθοῦντας, δι' ὧν τὴν γλῶττιαν κατ' αὐτῶν ὀπλίζειν.	86
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΓ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀπομά- κρυνσιν ἐκ τῶν τρυφῶν, καὶ ἐπάνοδον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κοσμιότητα.	88
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΔ΄.	ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ πάντα τὰ συμβαίνο- ντα ὁμαλῶς καὶ μετρίως καὶ μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος καὶ φρονήματος διοικεῖν.	88
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΕ΄.	ΑΘΑΝΑΣΙΩ, Ὅτι χρὴ τὴν ἀρετὴν ἐπιδιώκειν, τὴν δὲ πονηρίαν φεύγειν.	88
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΣ.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ χριστὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ μὴ μόνον μὴ ἀλύειν, ἀλλὰ καὶ θυμηδίας ἐμφορεῖσθαι.	90
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΖ΄.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι χρὴ ἀκατήλευ- τον καὶ ἀδέκαστον τὴν περὶ τῆς ἀληθείας ψῆφον	

	φέρειν.	90
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΗ΄.	ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΓΕΩΡΓΩ, "Οτι οί μετερχόμενοι τήν γεωργίαν χρή μὴ μόνον μὴ αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ σεμνύνεσθαι.	90
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΘ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἡ ἐν γήρα σωφροσύνη οὐκ ἐγκρατείας ἐστίν, ἀλλ' ἀκολασίας ἀδυναμία.	
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ρ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι χρή φέρειν τὰ λυπηρὰ, καίπερ ὄντα δύσφορα γενναίως.	92
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΑ΄.	ΠΕΤΡΩ, Περί πίστεως, καὶ ὅτι εὐμαρῆς μὲν ἡ γνῶσις αὐτῆς, ἀσφαλῆς δὲ ἡ κτήσις, καὶ ἀήττητον τὸ πέρας.	92
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΒ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ἐπαινετικὴ διὰ τὴν αὐτοῦ ἔμφρονα παρρησίαν.	94
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΓ΄.	ΟΛΥΜΠΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι πᾶν μέτρον ἀνθρώπινον περὶ τῆς θεραπείας Ζωσίμου τε καὶ Μάρωνος ἄκαρπὸν ἐστίν.	94
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΔ΄.	ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ πρὸς συμφιλίωσιν μετὰ τοῦ διαδίκου.	94
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕ΄.	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς κακίας καὶ ἀποδοχὴν τῆς ἀρετῆς.	96
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΣ΄.	ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, Προτροπὴ πρὸς ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς.	96
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Προτροπὴ πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἀθανάτων.	98
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΗ΄.	ΑΙΜΙΛΙΑΝΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι οὐ χρή λυπεῖσθαι δικαίως πάσχοντας, ἀλλ' ἀδίκως πάσχοντας.	98
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΘ΄.	ΦΙΛΗΤΡΙΩ, "Οτι χρή τοὺς κατ' ἀρετὴν κρατίστους ζηλοῦν, καὶ μὴ τοὺς πάντα ποιοῦντας, ὅπως καὶ τοὺς ὀρῶντας σκοτίσοιεν.	98
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Περί τοῦ ποῖοί εἰσιν οἱ σοφοὶ καὶ ἀγαθοί.	100
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΑ΄.	ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί τοῦ ὀνόματος τῆς συγγνώμης ἐπὶ τῆς ἀφέσεως καὶ συγχωρήσεως.	100
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΒ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι πολλά ἐστὶ καὶ διάφορα τὰ λυμαινόμενα τῇ τῶν χρημάτων κτήσει, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ ἀποθέμενα δι' εὐεργεσιῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν ἄβυσσά εἰσι πάση κακουργίᾳ.	100

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΓ΄.	ΜΑΡΩΝΙ, Προτροπή πρὸς εὐεργεσίαν.	102
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΑ΄.	ΘΕΟΦΙΛΩ, Προτροπή πρὸς ἐπάνοδον ἐκ τῆς ἁλλοδαπῆς οἴκαδε.	102
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΕ΄.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι ἄξιος ἀναρρήσεως ἔστι ὁ δυσπραγῶν μὲν καὶ πενία συζῶν, τοὺς δ' ἄλλους εἰς ἀρετὴν διεγείρων.	104
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΣ΄.	ΚΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπή πρὸς διαφύλαξιν τῆς γλώσσης καθαρὰν ἀπὸ κακηγορίας.	104
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΖ΄.	ΠΑΥΛΩ, Ὅτι οὐ πᾶς λογισμὸς καὶ πᾶσα ἐνθύμησις παρὰ τῆς εἰμαρμένης τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφοιτᾷ.	104
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΗ΄.	ΕΥΣΤΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Προτρεπτικὴ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς κακοδοξίας.	106
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΙΘ΄.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Προτροπή πρὸς χρῆσιν τῆς γλώττης εἰς τὰ δέοντα, καὶ μὴ τὸ φάρμακον δηλητήριον κατασκευάζειν.	106
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚ΄.	ΥΠΑΤΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι εἰς κολάσεις περιστήσονται τὰ πλημμελήματα, ἂν μὴ μετανοία θεραπευθῶσιν.	106
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΑ΄.	ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Ὅτι ζωτικώτερος ὁ λόγος ἔστιν ὅταν βραχὺ μὲν ἢ τῷ μήκει, πολὺς δὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν.	108
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΒ΄.	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Ὅτι ἀναπολόγητοί εἰσιν, εἰ, εἰς τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν ἀρθέντες, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλύπτονται, ἀλλὰ καὶ ἐναβρύνονται.	108
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΓ΄.	ΘΩΜΑ, Ὅτι ἐκείνων μόνων χρὴ ἔχεσθαι, ὧν ἐν τῇ κρίσει δεηθησόμεθα.	108
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΔ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ὅτι χρὴ τὸν διαβάλλοντα διὰ ἀπειλῆς σωφρονίζειν.	110
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΕ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Παράκλησις πρὸς συχνὴν ἀποστολὴν γραμμάτων.	110
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΣ΄.	ΦΙΛΗΤΡΙΩ, Περὶ τοῦ ποίους χρὴ εἶναι τοὺς διδασκάλους.	110
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΖ΄.	ΑΝΕΠΗΓΡΑΦΟΣ, Ὅτι χρὴ πᾶσαν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐξορίζειν.	112
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΗ΄.	ΠΕΤΡΩ, Περὶ τοῦ ποίους ἡ θεία Γραφή καλεῖ σαρκικούς, ποίους ψυχικούς, καὶ ποίους πνευματικούς.	112
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΚΘ΄.	ΘΕΟΠΟΜΠΩ, Ὅτι συμφορᾷ μεγίστη ἔστι τὸ	

	ὑποπτευθῆναι τοῖς εἰς ἄκρον ἀναβεβηκόσιν ἀρετῆς.	112
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛ΄.	ΝΕΙΛΩ, Ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἠπειλεῖ πάλαι τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τὰ χρηστὰ ἐπηγγέλλετο.	112
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΑ΄.	ΠΑΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ ΑΝΑΧΩΡΗΤῃ, Λίβελλος κατὰ κληρικῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἑαυτῶν διδασκαλίας καὶ τῶν πράξεων σκανδαλίζουσι τοὺς πιστούς, καὶ προτροπὴ ὅπως παύσωσιν οὕτω δοῶν.	114
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΒ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ δίδοναι τὰ ἅγια τοῖς κυσίν.	118
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΓ΄.	ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Ὅποῖος χρὴ εἶναι ὁ ἐπιστολιμαῖος χαρακτήρ.	118
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΔ΄.	ΜΗΝᾶ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἔστι νίκη χειρῶν ἥττης, καὶ οὐ δεῖ χαίρειν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ.	118
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΕ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἐσχάτης ἀναλγησίας ἐστὶ τὸ νομίζειν ὑγιαίνειν, καὶ μηδὲ ἰατροὺς ἐπιζητεῖν, μηδὲ βούλεσθαι θεραπευθῆναι.	120
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΣ.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρὴ φεύγειν μὲν τὴν πονηρίαν, διώκειν δὲ τὴν ἀγαθότητα.	120
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΖ΄.	ΠΑΥΛΩ, Περὶ εὐεργεσίας.	120
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΗ΄.	ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Τῷ πρὸς τὴν ἀκροτάτην μακαριότητα ἀφεξομένῳ χρὴ προσεῖναι καὶ τὸ διὰ τὸν Χριστὸν πάσχειν, καὶ τὸ ψευδῆ εἶναι τὰ λεγόμενα.	122
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΛΘ΄.	ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι νόμιμος πάλῃ ἐστίν, ἢ παρὰ τοῦ ἀδελκάστου κριτοῦ θεσμοθετηθεῖσα.	122
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜ΄.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Περὶ τὰ ἄξια ψόγου τε καὶ ἐπαίνου.	124
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΑ΄.	ΔΙΟΝΥΣΙΩ, Παραίνεσις, ὅπως μὴ ἐμβάλῃ σαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος τῶν φροντίδων περὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα.	124
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΒ΄.	ΣΕΡΗΝΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ, Ὅτι δεινὸν καὶ δυσίατον νόσημα ἢ φιλοχρηματία.	124
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΓ΄.	ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἄπιστον εἰς φιλίαν τὸ κοινὸν μῖσος ἀνθρώποις.	126
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΔ΄.	ΜΑΚΡΟΒΙΩ, Περὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ὅτι χρὴ διαρκῆ εἶναι τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν παθῶν.	126

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΕ'. ΝΕΙΛΩ, Περί τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν τοῦ λόγου.	128
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΖ'. ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν, καθάπερ παρθένοι οὔσαι, ὑπὸ σώφρονος λογισμοῦ ἐπιτροπεύεσθαι.	130
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΖ. ΘΩΜΑ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Ὅτι, ὃ τὰ σπέρματα τῶν ἁμαρτημάτων παρέχων, μειζόνως κολασθήσεται.	130
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΗ'. ΙΩΑΝΝΗ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι χρὴ τὸ κυνικὸν καὶ θηριῶδες τῶν ὀρέξεων οὐχ ἔστια τέον τραπέζῃ πολυτελεῖ, ἀλλὰ τοῖς ἀναγκαίοις εὐωχητέον.	130
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΜΘ'. ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι χρὴ μὴ τὰ δοκοῦντα, ἀλλὰ τὰ ὄντα δίκαια θηρᾶν.	132
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝ'. ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ, Προτροπὴ πρὸς σωφρονισμόν.	132
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρὴ κατ' ἴχνος βαίνειν τῶν τοῦς θεῖους φυλαξάντων νόμους, καὶ μὴ τῶν παραβεβηκότων αὐτούς.	132
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΒ'. ΦΙΛΕΑ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι χρὴ τῆς θείας δόξης ἐρᾶν.	134
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΓ'. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ ἀθυμεῖν, εἰ, ὄντες ἄξιοι ἐπαίνων, ψεγόμεθα ὑπὸ τῶν νομιζόντων οἰκείας συμφορὰς τὰς ἑτέρων ἀρετᾶς.	134
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΔ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρὴ πρῶτους ἡμᾶς ἐπιπηδᾶν τῇ εἰρήνῃ πρὸς τοῦς ἐχθρικῶς ἡμῖν διακειμένους.	134
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΕ'. ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι δίκαιος δύναται τις γενέσθαι, εἰ παύσεται ἁμαρτάνειν.	136
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΖ'. ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περί τῆς ὑποκριτικῆς συμπεριφορᾶς.	136
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΖ'. ΝΕΙΛΩ, Ὅτι χρὴ θάπτειν τὸ σῶμα καὶ ὀσιοῦν εἰς τὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ ἐτελεύτησεν.	136
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΗ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἐν αὐταρκείᾳ καὶ τῷ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λείπεσθαι ἢ μακαριότης κεῖται.	136
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΝΘ'. ΠΕΤΡΩ, Ὅτι κακὸν τὸ ἁμαρτάνειν, κάκιον τὸ ἁμαρτάνειν καὶ ἀναισθήτως ἔχειν, τὸ δὲ καὶ τὴν προαίρεσιν διεφθάραι κάκιστον.	138
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΞ'. ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι ὃ κολαστὴς τῶν ἀδικούντων μείζονα δίκην δοίη ἂν, εἰ φωραθῆι ταῦτα δρῶν, ἃ κωλύειν ἑτέρους ἐτάχθη.	138
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΞΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι μέλημα ἄριστον, τὸ ἀρετῆς ἀντέχε-	

	σθαι.	140
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΒ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤΗ, Περί λόγου, ἀρετῆς καὶ πίστεως.	140
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΓ΄.	ΤΟΙΣ ΔΟΜΕΤΙΟΥ ΠΑΙΣΙΝ, Περί ἐπανόδου ἀδελφοῦ αὐτοῖς πρὸς θήρευσιν εἰς τὴν ζωὴν.	142
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΔ΄.	ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ, Ὅτι ἡ μὲν κακία αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος καὶ κόλασιν ἔχει, ἡ δὲ ἀρετὴ τιμὴν καὶ κλέος καὶ στεφάνους.	142
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΕ΄.	ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι ἀμοιβὰς μεγίστας ἔξουσι παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ μὴ ὀλιγωροῦντες διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀνιάτως πασχόντων, κἂν εἰ ἀποτύχωσιν εἰς τοῦτο.	144
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΣ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περί τῶν βασανιστηρίων τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου.	146
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΖ΄.	ΔΙΔΥΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι κρεῖττον ἔστι τὸ καθαρὰν ἡττησῆς ἔχειν τὴν νίκην, τοῦ μετὰ τὴν ἡτταν νικῆσαι.	146
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΗ΄.	ΤΙΜΟΘΕΩ, Ὅτι χρὴ τὸν ἄρχοντα καὶ ἀγαθὸν εἶναι καὶ φοβερόν.	146
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΕΘ΄.	ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι, εἴ τις τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖ, μὴ τῷ ἐπιδείκνυσθαι ἀμαυροῦν τὸ ταύτης κάλλος.	148
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟ΄.	ΤΙΜΟΘΕΩ, Ὅτι, τοῦ μετὰ τάχους σφαλεροῦς, τὸ μετὰ βραδυτῆτος ἀσφαλὲς λυσιτελέστερον.	150
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΑ΄.	ΛΕΟΝΤΙΩ, ΑΛΦΕΙΩ, ΛΑΜΠΕΤΙΩ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ, Ὅτι χρὴ τὸ δεδογμένον καλὸν γίνεσθαι καὶ τοῖς βεβουλευμένοις ἢ διὰ τῶν ἔργων πίστις ἔπεσθαι.	150
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΒ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Τίς ὁ δεινὸς θηρατῆς τοῦ τῆς φιλίας πράγματος.	150
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΓ΄.	ΑΝΔΡΟΜΑΧΩ, Ὅτι χρὴ ἢ ὄρων μὴ ἐρᾶν, ἢ ἐρῶν μὴ ὄρᾶν.	152
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΔ΄.	ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Ἐπαινετικὴ καὶ προτροπὴ πρὸς μίμησιν τῶν συγγενικῶν κατορθωμάτων.	152
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΕ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνελευθέρου κέρδους καὶ φιλοχρηματίας.	154
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΣ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι οὐκ ἔστι τῶν ἀλλοτριῶν κρατῆσαι παθῶν, τὸν τῶν οἰκείων μὴ περιγενόμενον.	154
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΖ΄.	ΕΠΙΦΑΝΙΩ, Ὅτι οὐ χρὴ ἄλλα μὲν διδάσκειν, ἄλλα	

	δὲ πρῶττειν.	154
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΗ'. ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ,	᾽Οτι, ὁ τὰ μικρὰ φυλαττόμενος, καὶ τὰ μέγιστα φυλάξεται.	156
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΟΘ'. ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	Περὶ ἀναστάσεως καὶ νεκρώσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἡ ἐν τῷ μέλλοντι δόξα ἀνάλογος ἔσται τοῖς ἐνταῦθα πεπραγμένοις.	156
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠ'. ΛΕΟΝΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	Χρῆ εὐηνίω καὶ πιθανῶ λόγῳ διδάσκειν τοὺς ἀμειλίκτῳ ὀργῇ χρωμένους.	158
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΑ'. ΥΠΑΤΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ,	Χρῆ διὰ τῶν σβε- στηρίων τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς τῶν δεομένων εὐεργεσίας σβεννύειν τὴν τῆς φιλαργυρίας κάμ- νον.	158
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΒ'. ΛΟΥΚΑ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ,	᾽Οτι χρῆ δρον τῶν κρί- σεων ποιεῖσθαι οὐ τὴν οἰκείαν βούλησιν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον.	158
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΓ'. ΑΛΦΕΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ ἐλε- ημοσύνης, καὶ ὅτι οὐ χρῆ τὰνατία ὧν φαμεν δοῦν.	160
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΔ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ,	᾽Οτι χρῆ καθαρὸν ἔχειν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν (νοῦν), πρὸς τὸ δύνασθαι διακρίνειν τὰ κάλλιστα καὶ τὰ αἰσχρά.	160
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΕ'. ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ,	᾽Οτι, οἱ ἐν διεφθαρμένοις ἦθεσι τρεφόμενοι παῖδες, οὐ ῥαδίως μετ' ἀρετῆς εἰς ἀνδρίαν ἐκδήσονται.	160
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΣ'. ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΙΣΙΝ,	Περὶ ἀρετῆς, ἣν παντὶ σθένει προσῆκει ἀσκεῖν, ὡς ἀθανάτου οὐσης.	164
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΖ'. ΑΙΓΥΠΤΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ,	Περὶ ψυχῆς, καὶ ὅτι αὕτη οὐ μέρος τῆς ἀνωτάτω οὐσίας ἐστί, ἀλλὰ ποίημα αὐτῆς	172
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΗ'. ΕΥΑΓΓΕΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ,	᾽Οτι χρῆ οἱ τῆς ἀρετῆς δημιουργοὶ μὴ τὴν συμμετρίαν ἐκβαίνειν, ἀλλὰ, τὰς κακίας ἀτιμάσαντες, τὰς ἀρετὰς αἰρεῖσθαι.	174
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΠΘ'. ΗΣΑΪΑ,	Προτροπὴ πρὸς τιθάσευσιν τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ ἀλαζονικοῦ φρονήματος.	174
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖ'. ΤΩ ΑΥΤΩ,	Προτροπὴ πρὸς θεραπείαν τοῦ πρώην διαδίκου αὐτοῦ.	174
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΑ'. ΔΩΡΟΘΕΩ ΔΙΑΚΟΝΩ ΙΑΤΡΩ,	᾽Οτι τὰ ἀσώματα οὐ μόνον τῶν παχυτάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν λεπτοτά- των ἐστὶν ἀπαθέστερα.	176
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΒ'. ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	᾽Οτι διὰ τῶν τοῦ προσώ-	

	που σημείων αἱ διαθέσεις τῆς ψυχῆς τεκμαίρονται.	176
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΓ΄.	ΑΚΥΛΛΑ, ΑΜΜΩΝΙΩ, ΩΡΙΩΝΙ, "Οτι χρηή ἡσυχία καὶ φιλοσοφία τοὺς κακῶς ἡμᾶς ποιοῦντας ἀμύνασθαι.	178
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΔ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Προτροπὴ πρὸς καταπάουσιν τῆς τρυφῆς.	178
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΕ΄.	ΗΣΑΪΑ, Προτροπὴ πρὸς εὐθυδικίαν.	178
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΣ΄.	ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, "Οτι ἀτοπὸν ἔστι τὸν βρῦοντα ἔλκεσιν, ἰατρὸν ἄλλων ἐθέλειν εἶναι.	178
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΖ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τοῦ τῆς υἰοθεσίας ἀξιώματος, ὃ παντὶ σθένει χρηή φυλάξαι, ἵνα μὴ, τῆς ἀξίας ἐκπεσόντες, ἀργαλεώτερον κολασθῶμεν.	180
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΗ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ἐπαινετικὴ.	182
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΡΖΘ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Ζωσίμου ἐξ ἀφορμῆς τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς αὐτοῦ.	182
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Σ.	ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι χρηή τὰς τῆς θεοσεβείας ἐφιεμένας γυναῖκας μὴ χρυσῶ καὶ μαργαρίταις ἢ ἐσθῆτι πολυτελεῖ κοσμεῖσθαι, ἀλλ' ἔργοις ἀγαθοῖς.	182
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΑ΄.	ΕΛΑΦΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ λόγου, καὶ ὅτι ἀμεινον, εἰπόντα μὴ ἀκουσθῆναι, ἢ μὴ εἰπόντα ἐγκληθῆναι.	184
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΒ΄.	ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀσκησιν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, τῆς μόνης μακαρίους ἀποφαινούσης τοὺς ἑαυτῆς ἐραστάς.	184
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΓ΄.	ΚΑΣΣΙΑΝΩ, Περὶ τοῦ τί ἔστι "ἀβουλον" καὶ τί "ἀβούλητον".	186
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΔ΄.	ΑΥΣΟΝΙΩ, Περὶ φιλίας, καὶ ὅτι οὐδὲν ἴσον αὐτῆς εἰς ἀρετῆς καὶ εὐδοκιμήσεως καὶ εὐφροσύνης λόγον.	188
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΕ΄.	ΦΙΛΗΤΡΙΩ, Περὶ τῶν τῆς φιλίας κατορθωμάτων.	188
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΣ΄.	ΔΙΔΥΜΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Προτροπὴ πρὸς συμπιλίωσιν τῶν αὐτοῦ παίδων.	188
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ ἀπεχθείας καὶ φιλίας.	188
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΗ΄.	ΩΡΙΩΝΙ, Ἐπαινετικὴ διὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς κακίας εἰς τὴν ἀρετὴν.	188
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΘ΄.	ΠΕΤΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι οὐ χρηή ἀναρμοδίως ἀποφαίνεσθαι κατ' ἀνδρός.	190
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ ὅπως εἰς ἐπί-	

	γνωσιν ἔλθη καὶ ἀποστῆ τοὺς πένητας ἀποσυλῶν τε καὶ ἀδικῶν.	190
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΑ΄.	ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Παράκληση ὅπως καταστῆ ἀγαθὸς ξεναγὸς εἰς ἔραστήν τῆς ἀρε- τῆς.	192
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΒ΄.	ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ, Μεσολαβητική.	192
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΓ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ τῇ φράσει χρῆ καταγοητεύειν τοὺς ἀκροωμένους, ἀλλὰ τῇ πρά- ξει χειροῦσθαι τοὺς θεωμένους.	192
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΔ΄.	ΠΑΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ χρῆ περὶ μικρῶν καὶ φαύλων, ἀλλὰ περὶ ὧν λέγειν ἄξιον τοῖς ἐντυ- γχάνουσι φράζειν.	194
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΕ΄.	ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ μελλούσης κρίσε- ως, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὑπὸ τοῦ Ζωσίμου δρωμένων.	194
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΖ.	ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Ἐξαγγελία μεταβά- σεως εἰς τὸ μοναστήριον.	194
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΖ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Περὶ τῆς κρίσεως τῶν συγ- γραμμάτων ὑπὸ εἰδικῶν.	194
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΗ΄.	ΑΦΘΟΝΙΩ, Περὶ παρθενίας, πορνείας καὶ τιμίου γάμου.	196
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΙΘ΄.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι ἀπὸ τῆς προαιρέσε- ως, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τὰ πράγματα κρίνεται.	196
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚ΄.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ μὴ διαφεύξεται ἀκόλαστος ἢ ἀκολασία Ζωσίμου τὲ καὶ Μάρωνος καὶ παντὸς παρανομοῦντος.	198
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΑ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῆς ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖσε ἀπαραιτή- του τιμωρίας τῶν πταισάντων.	200
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΒ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι καὶ περὶ τῶν κατορθωμάτων καὶ περὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἕκαστος ἀπολαύσει ἐκεῖ ἀναλόγως τῶν ἐνταῦθα ἀπολαύσεων ἢ τιμωριῶν.	202
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΓ΄.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ὅτι ἀσμενέστερον ἀρετὴν ἀσκῶν ἐνταῦθα πάσχειν κακῶς, ἢ κακίαν μετιῶν στερφανοῦσθαι.	204
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΔ΄.	ΥΠΑΤΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι χρῆ πάντα πράττειν, ὥστε μὴ ἀλῶναι ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῶν χρημάτων, ἢ ἀλόντα, ἀνακτῆσασθαι ἑαυτόν.	204
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΕ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι, οἱ βουλόμενοι κα- λῶς ἄρχειν, χρῆ πρῶτον μεμαθηκέναι καλῶς ἄρ- χεσθαι.	204

- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΖ'. ΟΥΡΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ πειρασμοῦ, καὶ ὅτι ἀδύνατον μὲν ἔστιν μὴ περιπεσεῖν πειρασμῶ, δυνατὸν δὲ περιγενέσθαι αὐτοῦ. 206
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΖ'. ΘΕΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι, ὅταν ἡμεῖς ἀδικώμεθα ἢ προάτης χρησιμωτάτη, ὅταν δὲ τὸ Θεῖον, τῆς ἐπεικειᾶς ὁ θυμὸς ὠραιότερος. 208
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΗ'. ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ, Περὶ τῆς προστασίας τῶν ἀσθενεστέρων ἐκ τῶν ἐπιχειρούντων αὐτοὺς ἀδικεῖν. 210
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΚΘ'. ΙΑΚΩΒΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ, Περὶ ἀρετῆς, καὶ ὅτι, εἰ καὶ ἐπίπονος αὕτη ἔστιν, ἀλλὰ γε ὁ μισθός, ὃς ἔπεται αὐτῆς, ἕτερον δῶρόν ἐστι. 210
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῆς θείας ἀνεξικακίας. 210
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΑ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ ὅπως μὴ ἐπι γήρως σὺδῶ νεωτερίζειν. 210
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΒ'. ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι οὐ χρὴ ἐκβαίνειν τῶν ἀδικημάτων τὸ μέτρον καὶ μείζους τῶν πταισθέντων ἀπαιτεῖν τὰς δίκας. 212
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΓ'. ΘΕΟΠΕΜΠΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι ὁ λόγος ὅταν ἔργου χηρεύῃ, οὐ μόνον οὐκ ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖν εἴωθε τοὺς ἀκούοντας. 212
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΔ'. ΑΛΥΠΙΩ, Ὅτι ἡ φιλαυτία, τὴν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων κρίσιν λυμαι νομένη, οὐ συγχωρεῖ τοῖς αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν πέλας θεάσασθαι. 212
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΕ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι, δοκοῦμεν μὲν τὸ ἡμέτερον συμφέρον ὀρᾶν, ἀλλὰ τυφλώττοντες πρὸς αὐτό, σὺδαμῶς τοῦτο ὀρῶμεν. 214
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΣ'. ΙΑΚΩΒΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ, Ὅτι χρὴ φεύγειν τοὺς πονηροὺς, ἅτε λύμην τῆ ψυχῆ λανθανόντως διὰ τῆς κακοθηείας κατασκευάζουσιν. 214
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΖ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῆς ἀνταρκειᾶς, τῆς τὴν ὑγίαν ψυχῆς τε καὶ σώματος ὠδινούσης. 216
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΗ'. ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Εἰς τό, «Ὡς ἂν βιώσης, λοιδορηθῆναί σε δεῖ», καὶ ὅτι τοῦ το ἐρρέθη οὐκ εἰς τό φεύγειν τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τοὺς ἀσκοῦντας αὐτὴν κακιζομένους φιλοσοφεῖν. 216
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΛΘ'. ΠΕΤΡΩ, Ὅτι ἐκ τῶν δυσκαταγωνίστων παθῶν τῆς φιλαρχίας ἢ τῆς προλήψεως ἐτέχθησαν αἱ αἱρέσεις. 216

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜ'. ΝΕΙΛΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι τυφλός ὁ τῶν ἀρετῶν χορός, ὀρθοῦ δόγματος μὴ καθηγουμένου.	218
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Εἰς τὸ «Οὐκ ἔσται πόρνος ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔσται πόρνη ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραήλ», καὶ ὅτι τοῦτο ἐρρέθη πρὸς τὸ ἐξοστρακίσει τὰς ἀσελγείας καὶ χαλινῶσαι τὰς ἀκολάστους γνώμας.	218
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΒ'. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι χρῆ, ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονοεῖν ποιεῖν.	220
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῶν ῥαθύμων καὶ ἀνδρείων.	220
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΔ'. ΠΑΥΛΩ, "Οτι «Σκια τὰ τῶν θνητῶν».	220
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΕ'. ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, "Οτι ψυχρόν ἐστὶν τὸ σμικρολογεῖν καὶ περὶ τοιούτων ποιεῖσθαι τὴν ἄμιλλαν.	220
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΖ. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ ὅπως παύσῃ κακηγορῶν οὓς ζῶντας ἐκολάκευεν.	222
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΖ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἡ μὲν ἀκολασία κόλασιν ὠδίνει, ἡ δὲ ἀγνεία ἀγιωσύνης στέφανον.	222
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΗ'. ΠΑΥΛΩ, Περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ θεοῦ φόβου.	222
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΜΘ'. ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, "Οτι οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας ἐστὶ τῆς κεφαλῆς ὑπὸ μυρίων νοσημάτων πασχούσης.	224
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝ'. ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, "Οτι οὐ χρῆ κατηγορεῖν τοὺς παραινούντας μὲν, μὴ ἀνύοντας δὲ πείσαι.	224
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι χρῆ πρὸς μὲν τοὺς χρηστοὺς ταπεινὸν εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς θρασεῖς ὑψηλόν.	226
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΒ'. ΔΩΡΟΘΕΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι ἀθάνατός ἐστὶν ἡ μνήμη τῶν τεθνεώτων φίλων.	226
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΓ'. ΑΛΥΠΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Περὶ παρθενίας, τιμίου γάμου καὶ πορνείας.	226
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΔ'. ΤΙΜΟΘΕΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι ἄμεινον τὸ ἀδίκως τι παθεῖν, ἢ δικαίως.	228
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΕ'. ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῶν νεωτεριζόντων καὶ τὴν ποιμενικὴν φιλοστοργίαν εἰς τυραννικὴν αὐτονομίαν μεταβαλλόντων	228
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΖ'. ΚΥΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Περὶ μίσους.	228
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΖ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι οὐ χρῆ ἀπὸ τῶν	

	νοσούντων λαμβάνειν τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ψήφους, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων.	228
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΗ'. ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ, Ὅτι μικρὸν πρᾶγμα ἢ εὐγλωττία πρὸς τὴν φιλοσοφίαν.		230
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΝΘ'. ΔΙΟΓΕΝΕΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ τὴν τῶν θνητῶν φιλίαν προτέραν ἄγειν τῆς θείας.		230
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞ. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Περὶ τῆς θείας μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας.		230
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΑ'. ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ, Ὅτι ὁ μεγάλα πταίσας καὶ λαθῶν μηδένα σκανδαλίσας, ἐλάττονα δώσει δίκην τοῦ καταδεέστερα πεπλημμεληκότος, μετὰ παρορησίας δὲ καὶ τοῦ πολλοὺς ὑποσκελίσας.		232
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΒ'. ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ, Ὅτι ἡ ἀληθῆς φιλοσοφία ἀνωτέρα τῆς εὐγλωττίας.		234
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΓ'. ΟΥΡΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ποῖα τὰ δείγματα τῶν ὀρθῶς καὶ μετ' εὐλαθείας διδασκόντων.		234
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΔ'. ΗΣΑΪΑ, Ὅτι οὐ χρὴ ψέγειν ὡς ἀδρανεῖς τοὺς τῆς ἀπραγμοσύνης ἐρῶντας καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς ἡσυχίας ὀρμῶντας.		234
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΕ'. ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ τὸν ὑφηγητὴν βουλευέσθε μὴ τί εἴποι μόνον, ἀλλὰ τί πράξας πείσοι τοὺς φοιτητάς.		236
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΣ. ΘΕΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ τῶν σημείων τῶν δηλούντων τὸν χρόνον.		236
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΖ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι ἡ πονηρία ὑπὸ τιμωρίας μόνης κωλύεσθαι πέφυκεν.		238
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΗ'. ΚΥΡΙΑΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ ἱερωσύνης καὶ βασιλείας.		238
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΞΘ'. ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ τοὺς πταίοντας καὶ κολαζομένους ἐνταῦθα θρηνεῖν, ἀλλὰ τοὺς ἀτιμωρητὶ πταίοντας.		238
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟ'. ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, Ὅτι οὐ τὰ αὐτὰ πάθη τὰς αὐτὰς ρίζας ἔχουσιν, οὐδὲ πᾶσαι αἱ κολάσεις ἐνταῦθα ἐκ πλημμελημάτων τὰς ὑποθέσεις ἔχουσιν.		240
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΑ'. ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ, Περὶ τοῦ πλούτου, τῶν ἀξιωματῶν καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ ὅτι οὐδὲν ταῦτα τοῦ Θεοῦ μὴ ἐπιψηφιζομένου.		240
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΒ'. ΝΕΙΑΩ, Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ γεγενημένης ἐπανορθώσεως, τῆς κινδυνευούσης ἀμαυροῦσθαι		

	ὑπὸ τῆς τῶν παρ' αὐτοῦ τιμηθέντων ἀνυπερβλήτου κακίας.	242
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΓ'. ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ,	ᾠτι οὐδεὶς ἀξιωθείη τῆς οὐρανίου πανηγύρεως, μὴ γνωρίσασιν ἀρετῆς ἐμπρέπων.	242
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΔ'. ΔΙΟΣΚΟΡΩ ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΩ,	Παράκλησις ὅπως ἀποδείξωσιν ὡς μὴ ἀληθευούσας τὰς ἐναντίον αὐτῶν διαβολὰς.	244
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΕ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ,	ᾠτι γελοῖόν ἐστιν, ἐτέρων ἄρχειν ἐπιχειρεῖν, τὸν ἑαυτοῦ ἄρχει μὴ δυναθέντα.	244
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΣ'. ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ,	Περὶ τῶν πιπρασκόντων καὶ ἀγοραζόντων τὴν ἱερωσύνην.	244
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΖ'. ΤΩ ΑΥΤΩ,	ᾠ Επαινος διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν ἣν ἐπέδειξατο.	246
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΗ'. ΠΕΤΡΩ,	Περὶ τῆς τιμῆς τῶν τὴν ἱερωσύνην ἐστεμμένων.	246
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΘ'. ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	ᾠτι χρὴ κολάζειν μὲν τὴν ἀτιμίαν, συγγνώμην δὲ νέμειν.	248
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠ. ΠΕΤΡΩ,	Προτροπὴ πρὸς ἀνταπόδοσιν εὐεργεσίας εἰς τὴν ἔχθραν τοῦ διαδίκου αὐτοῦ.	248
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΑ'. ΠΕΤΡΩ (ΠΡΙΜΩ) ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ,	Περὶ τῆς θείας καὶ ἔξωθεν σοφίας, καὶ ὅτι δύναται ἡ εὐγλωττία ὄργανον εἶναι τῆς ὑπερκοσμίου σοφίας.	248
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΒ'. ΒΟΗΘΩ ΜΟΝΑΧΩ,	ᾠτι οὐ χρὴ θορυβεῖν ἡμᾶς ὅτι οἱ φιλάρετοι πάσχουσι μύρια δεινὰ.	250
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΓ'. ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ,	ᾠτι χρὴ μὴ ταῖς τῶν διεφθαρμένων γνώμαις ἔπεσθαι, ἀλλὰ τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ.	250
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΔ'. ΠΡΙΜΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ,	Περὶ ἀρετῆς καὶ στεφάνου τῆς ἀρετῆς.	252
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΕ'. ΩΡΙΩΝΙ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ,	ᾠτι πολὺ ἀσφαλέστερόν ἐστὶ τὸ μὴ πεπολεμεῖσθαι, τοῦ συμμαχεῖσθαι.	252
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΣ. ΖΗΝΩΝΙ,	ᾠτι χρὴ νουθετεῖν τοὺς νέους, οὐ θέλγειν.	252
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΖ'. ΝΕΙΩ,	ᾠτι ἀσύγνωστός ἐστὶν ὁ τὴν ψυχὴν βιαίως χωρίζων ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἀγχόνη ἑαυτὸν ἢ σφαγῇ παραδιδούς.	254
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΗ'. ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	Περὶ τῶν τὸ δέον ποιού-	

	ντων ἀμοιόῃς ἔνεκεν, ἢ πόθῳ ἢ φόβῳ.	254
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΠΘ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ τὴν ἀπάτην φω- ραθῆναι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ.	254
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖ΄.	ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι οὐ χρὴ τὸν παραινέτην τύπτειν ἢ λοιδορεῖν, ἀλλ' ἐλέγχειν μόνον μετὰ παρησιας.	254
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖΑ΄.	ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῆς ἀκολάστου ὄψεως κάλλους ἀλλοτρίου.	258
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖΒ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι χρὴ οὐ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον μόνον ζητεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ἡμᾶς διαφερομένων.	258
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖΓ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῆς προστασίας ὑπὸ τῆς ἀληθείας τῶν ἱερῶν λογίων ἀπὸ πάσης κα- κουργίας.	258
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖΔ΄.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἄμεινον ἀρετὴν μετιό- ντας κακηγορεῖσθαι, ἢ κακίαν ἀσπαζομένους κροτεῖσθαι.	260
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖΕ΄.	ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ, "Οτι πολλοὶ τὰς παραινέσεις ἄδοντες, ἐν μέσῳ ἐκθειάζοντες, πᾶν τοῦναντίον λάθρα τολ- μῶσιν.	260
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖς.	ΑΛΦΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, "Οτι οὐ τοῖς αὐτοῖς πράγμα- σι χαίρουσι πάντες ἄνθρωποι.	260
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖζ΄.	ΙΩΣΗΦ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀπο- φυγὴν τῆς μεγαλοφροσύνης.	262
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖη.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἄμεινον ἀσκοῦντας τὴν ἀρετὴν γενναίως φέρειν τὰς τῶν βασκάνων κακοηθείας, ἢ τὸ φθονεῖσθαι παραιτουμένους ἀρετῆς ἀφίστασθαι.	264
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΖθ΄.	ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, Περὶ τῶν θαυμαζόντων μὲν τὸν Παῦλον, μὴ μμουμέων δὲ ἐκείνων δι' ὧν οὗτος θαυμαστός ἐγένετο.	264
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Τ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Σύγκρισις ἱερέων πρὸς Σαμουήλ.	266
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΑ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, Περὶ τοῦ Εὐσεβίου, τοῦ τὰ τῶν πενήτων σφετεριζομένου.	266
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΒ΄.	ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, Περὶ τῆς ἐν τῷ μέλ- λοντι αἰῶνι ἰσότητος.	266
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΓ΄.	ΠΑΥΛΩ, Περὶ τῆς πρὸς τὸ Θεῖον συνεισφορᾶς ἐν ταῖς εὐχαριστίαις.	266
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΔ΄.	ΠΕΤΡΩ, Περὶ τῆς ἔξωθεν δόξης, τῆς τὴν ἑνδον ἀδο- ξίαν νευρούσης.	268

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕ.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι χρή έναβρύνεσθαι ἐπὶ τῷ πράττειν ἅ χρή, καὶ λυπεῖσθαι ἐπὶ τὸ δικαίως ἀδοξεῖν.	268
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΣ΄.	ΘΕΟΔΟΣΙΩ, Περὶ τῆς τρυφῆς, τῆς μητρὸς καὶ τροφῶν πάσης ἀκολασίας, τῆς αὐταρκείας καὶ τῆς ἀθυμίας.	268
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΖ΄.	ΕΥΑΓΓΕΛΩ, Περὶ τῆς θείας φιλανθρωπίας.	270
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ τῶν παραποιούντων καὶ παρερμηνευόντων τοὺς θείους χρησμούς.	270
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΘ΄.	ΑΡΑΒΙΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅποῖον χρή εἶναι τὸν παραινετικὸν λόγον.	270
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙ.	ΣΥΜΜΑΧΙΩ, "Οτι χρή καταφρονεῖν τὰ ἐπίγεια, ἀντέχεσθαι δὲ τὰ οὐράνια.	272
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΑ΄.	ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Προτροπή, ὅπως ἀποτρίψωνται τὴν περὶ ἑαυτῶν ἀδοξίαν.	272
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΒ΄.	ΕΡΜΗΣΑΝΔΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ τῶν ὑποκρινομένων συναλγεῖν ταῖς συμφοραῖς.	272
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΓ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, Περὶ τῶν προσόντων τοῦ ἀληθοῦς δικαστοῦ.	274
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΔ΄.	ΘΕΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Περὶ πειρασμῶν, καὶ πῶς δύναται τις τούτων περιγενέσθαι.	274
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΕ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῆς θείας συμμαχίας, καὶ πῶς δεῖ ταύτην αἰτεῖσθαι.	274
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΣ.	ΠΡΙΜΩ, "Οτι ὁ ἐν τῷ καιρῷ τῶν παλαισμάτων ἀνεσιν ἐπιζητῶν, ἀστεφάνωτος μένει.	276
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΖ΄.	ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, "Οτι χρή τοῖς φοιτῶσι παισὶ συνεχῶς τὰ περὶ ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης παραινεῖν.	276
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΗ΄.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, "Οτι σοφὸν τᾶληθές, δεινὸν δὲ τὸ ψεῦδος, καὶ δεινότητι καὶ καλλιπερία δοκῆ κεκοσμηθῆναι.	278
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΘ΄.	ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι οὐκ ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων τὰ πράγματα ὡς τὰ πολλὰ κρίνεται.	278
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚ΄.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι οὐδὲν χρή τὴν θείαν φιλανθρωπίαν ὑπόθεσιν τῶν οἰκείων πταισμάτων ὀρίζειν, ἀλλ' ἔργοις λαμπρύνειν τὸν βίον.	278
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΑ΄.	ΙΕΡΑΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος γίνεταί μείζονος τιμωρίας ἐφόδιον.	280

- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΒ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι τὰ τῶν ὑπηκόων παιίσματα εἰς αὐ-
τοὺς κυρίους φέρει τὴν βλάβην, τὰ δὲ τῶν ἱερω-
μένων εἰς πάντας. 280
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι χρὴ τοὺς ἱερωμένους μάλιστα φρο-
ντίζειν τὸν ἑαυτὸν βίον, ὡς καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ
ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων λόγον ἀποδώσοντας. 280
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΔ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι οἱ ἄνθρωποι εἰώ-
θασιν κρίνειν τὰ τῶν ὕδρευων καὶ τῶν κολάσεων
μεγέθη τῷ πλήθει τῶν συνειδόντων. 280
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΕ'. ΠΑΥΛΩ, "Οτι ἐπὶ τῆς θείας δίκης ἢ τε ἄμυνα καὶ ἢ
ἀμοιβὴ εἰς ἔργον ἐκδήσονται. 282
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΣ'. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, "Οτι οὔτε ὁ
χρηστὸς διαβάλλει, οὔτε ὁ πονηρὸς διαβάλλεται. 282
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΖ'. ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ, "Οτι ἡ θεία ῥοπή οὐ πᾶσιν ἐπιφοι-
τᾷ, ἀλλὰ τοῖς πράττειν ἃ χρὴ προσηρημένοις τὴν
οἰκείαν νέμει συμμαχίαν. 282
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΗ'. ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι χρὴ τὸν φιλάρετον μέ-
τριον εἶναι καὶ λόγῳ καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ
βλέμματι καὶ βαδίσματι. 284
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΚΘ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι χρὴ τὰ μὲν πρω-
τεῖα τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ δευτερεῖα τῷ σώματι νέμειν. 284
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛ'. ΜΑΡΚΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ τὸ πῶς χρὴ
ἀναμοχλεύειν δόξαν παλαιὰν καὶ πεπηγυῖαν. 286
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΑ'. ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΠΟΙΗΤΗ, "Οτι δεῖ τὰς χάριτας δι-
δοσθαι ἀμυγεῖς παντὸς κέρδους. 286
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΒ'. ΚΥΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Περὶ ἀπληστίας καὶ δουλο-
πρεπείας. 288
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΓ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ τῶν εὐεργετῶν, καὶ
ὅτι ἀπὸ τῆς προαιρέσεως, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκβά-
σεως, χρὴ τὰ πράγματα κρίνειν. 290
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΔ'. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Περὶ τῆς
παιδείσεως. 290
- ΤΛΕ'. ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ μιμήσεως κατὰ δύνα-
μιν τῆς Δεσποτικῆς ἀρετῆς. 290
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΣ'. ΓΕΝΝΑΔΙΩ, "Οτι ἡ κενοδοξία ἀπὸ ψυχῆς ταπει-
νῆς τίκτεται, ἢ δ' ὑπεροψία καὶ καταφρόνησις
τῶν ἐπαίνων ἀπὸ ὑπερφυσῶς. 292
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΖ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ τῆς διαφορᾶς φιλοδόξου καὶ κενο-
δόξου. 294

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΗ. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι οὐ ταῦτόν μεγαλοψυχία καὶ φιλοτιμία.	294
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΛΘ. ΣΕΡΗΝΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ, Περὶ ταπεινοφροσύνης.	294
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜ. ΜΑΡΚΙΑΝΩ, Ὅποιος χρή εἶναι ὁ παραινῶν.	296
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΑ. ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, Περὶ τῶν ἐκ φθόνου κατηγορούντων τοὺς ἐναρέτους.	296
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΒ. ΑΝΔΡΟΜΑΧΩ ΚΟΜΗΤΙ, Ὅτι χρή αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν κρίνειν τὴν θεῖαν θρησκείαν, καὶ μὴ ὑπὸ τῆς ἐνίων πονηρίας αὐτὴν κακίζειν.	298
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΓ. ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι οὐ χρή ταλανίζεσθαι τοὺς φιλαρέτους ὅταν τι πάθωσι δεινόν, ἀλλὰ μακαρίζεσθαι καὶ ἀνακηρύττεσθαι.	298
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΔ. ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῃ, Ὅτι δόξαν κολακείας ἔχει τὸ ἐπαινεῖν τοὺς μεγάλα δυναμένους.	300
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΕ. ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ τοῦ τί ἐστὶ βασιλεία Θεοῦ καὶ βασιλεία σὺρανῶν.	300
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΖ. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Παραίνεσις πρὸς ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς κακίας.	300
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΖ. ΑΛΥΠΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περὶ ἀπονοίας καὶ νουθεσίας.	302
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΗ. ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῃ, Ὅτι οὐκ ὁ λόγος τοσοῦτον εἰς ἀρετὴν ἐνάγει, ὅσον ὁ βίος.	302
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπαίνων.	302
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝ. ΕΥΤΟΝΙΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ψυχικοῦ κάλλους.	304
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΑ. ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῃ, Ὅτι τῶν ἰσαμίλλων ἐν ἀρετῇ κρείττων ἐστὶν ὁ τῇ ταπεινοφροσύνῃ πλεονεκτῶν.	304
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΒ. ΗΡΩΝΙ, Προτροπὴ πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν ἀρετὴν.	304
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΓ. ΤΩ ΑΥΤΩ, Συμβουλευτικὴ.	304
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΔ. ΑΥΣΟΝΙΩ, Ὅτι ἀπὸ τῆς γνώμης τὰ πράγματα κρίνεται.	304
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΕ. ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῃ, Περὶ τῆς μελλούσης δόξης τῶν εὐκλεῶς μὲν ζώντων, ἀκλεῶς δὲ τελευτώντων.	306
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΜΖ. ΕΡΜΙΝΩ, ΔΩΡΟΘΕΩ, ΙΕΡΑΚΙ, ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΙΣ, Περὶ τῆς θείας μακριθυμίας.	306
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΖ. ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ, Ὅτι οὐ ταῦτόν χειροτονεῖν καὶ	

	συγχωρεῖν.	306
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΗ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ,	Προτροπή πρὸς κατὰ- παυσιν τῆς κακίας καὶ μὴ ἐπαιτιᾶσθαι τοὺς τὴν αὐτοῦ καταθρονοῦντας μανίαν.	308
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΝΘ'. ΙΑΚΩΒΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ,	Ὅτι ἀναλλοίωτος ἡ τοῦ Ἐψίστου δεξιὰ, ἀλλοιοῦσα καὶ μεταβάλλουσα καὶ βελτιοῦσα τοὺς ταύτης δεομένους.	308
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕ'. ΕΥΛΟΓΙΩ,	Περὶ τῆς συμμετρίας ἐν τῷ λέγειν τε καὶ γράφειν.	310
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΑ'. ΣΕΡΑΠΙΩΝΙ,	Ἀπειλή πρὸς ἐξοστράκισιν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν φίλων.	310
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΒ'. ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ,	Ὅτι χρὴ ὁ διὰ κακίαν κο- λαζόμενος αἰσχύνεσθαι, ὁ δὲ δι' ἀρετὴν ἐναδρύνε- σθαι.	310
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ,	Ὅτι οὐ χρὴ ὁμοίως διακεῖσθαι ὁ δικαί- ως καὶ ἀδίκως πάσχων τι ἐνταῦθα λυπηρόν.	310
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΔ'. ΠΕΤΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ,	Ἐπαινος διὰ τὴν λαμπρὰν ἀρχὴν τῶν ἀγώνων, καὶ προτροπή διὰ λαμπροτέ- ραν τελευτὴν αὐτῶν.	312
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΕ'. ΛΑΜΠΡΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ,	Ὅτι οὐ τὴν αὐτὴν δώ- σουσι δίκην οἱ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπε- σόντες, ἀλλ' ἀναλόγως τῶν αἰτίων καθ' ἃ ἐτελέ- σθησαν.	312
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΣ'. ΥΠΑΤΙΩ,	Περὶ τῆς εὐφροσύνης τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι διὰ πόνων καὶ ἀγρυπνιῶν καὶ ἀσκήσεων αὕτη κατορθοῦται.	312
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΖ'. ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ,	Ὅτι οὐκ ἀνέξεται ὁ Σωτὴρ ἁμαυρωθῆναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ δια- βόλου πηχθὲν τρόπαιον, οὐδὲ ἀτιμωρήτους ἀφή- σει τοὺς τὸ θεῖον αὐτοῦ ὄνομα βλασφημοῦντας.	314
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΗ'. ΗΣΑΪΑ,	Ὅτι χρὴ ἀντέχεσθαι μὲν ἀρετῆς, ἀπέχεσθαι δὲ κακίας.	316
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΘ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ,	Ὅτι οὐ μέλλειν, ἀλλὰ πράττειν χρὴ τὰ βέλτιστα.	316
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΘ'. ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ,	Ὅτι τοῖς οὐκ ἀμοι- ροῦσι φρονήσεως νίκη ἀληθῆς τὸ ἀρετῆς καὶ εὐ- σεβείας μὴ ἐκπεπτωκέναι.	318
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΑ'. ΕΡΜΙΝΩ ΚΑΙ ΙΕΡΑΚΙ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ,	Περὶ τῆς θείας δυνάμεως τῆς μόνης ἐθελούσης καὶ δυναμέ-	

	νης κατ' ἀξίαν ἡμᾶς τιμᾶν.	318
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΒ'.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΕΠΑΡΧΩ, Περὶ τοῦ ἀρίστου δημαγω- γοῦ καὶ ἡγεμόνος.	318
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΓ'.	ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Προτροπή πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἑαυτῶν κακίας.	318
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΔ'.	ΠΑΥΛΩ, Ὅτι ἀθάνατον χρῆμα ἢ ἀρετῆ.	320
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΕ'.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρὴ προσηνεῖα καὶ προάοτητι καὶ ἐρωτήσῃ ἐμφατικωτέραν τὴν ἀπόδειξιν κατα- σκευάζειν.	320
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΣ'.	ΜΗΝΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅποῖαι χρὴ εἶναι αἱ ἐπὶ τῶν ἐρωτῶντων ἀποκρίσεις.	322
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΖ'.	ΠΑΥΛΩ, Περὶ τοῦ ἀληθοῦς δικαίου καὶ σώφρονος.	322
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΗ'.	ΜΑΡΚΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ τῶν γνησίων καὶ νόθων κληρικῶν.	322
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΘ'.	ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ χρὴ χαρα- κτηρίζειν τὴν ἱερωσύνην ἀπὸ τῶν ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπιτηδησάντων αὐτῆ.	324
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠ'.	ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ὅτι χρὴ τὸν σχολάζοντα τέχνητιν ἄριστα ταύτην εἰδέναι.	324
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΑ'.	ΚΑΣΣΙΑΝΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι οὐδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, ὅταν τις μὴ κακουρ- γῆ.	326
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΒ'.	ΕΥΛΟΓΙΩ, Ὅτι τεκμήριον ἀνδρείας τὸ μῆτε ἐξυ- βρίζειν τινὰ ἐν ταῖς εὐημερίαις, μῆτε ταπεινοῦ- σθαι ἐν ταῖς δυσημερίαις.	326
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΓ'.	ΠΕΤΡΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ, Ὅτι ὁ ἄρχειν λαχῶν, ὑπὸ τῶν νόμων δίκαιος ἂν εἶη ἄρχεσθαι.	326
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΔ'.	ΜΑΡΩΝΙ, Ὅτι ἡ παρὰ φύσιν παρατροπή τῆς ἡγε- μονίας, τῆς κατὰ φύσιν ἀνατροπή ἐστίν.	328
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΕ'.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περὶ ἀνδρείας καὶ θρασύτητος.	328
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΣ'.	ΑΛΦΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Ὅτι χρὴ ἀντιμετρεῖν τοῖς πλημμελήμασι τὰς τιμωρίας.	330
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΖ'.	ΟΛΥΜΠΙΩ, Ὅτι τὸ εἰδέναι οἶεσθαι, τοῦ μὴ εἰδέναι αἴτιον καθέστηκεν.	330
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΗ'.	ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ, Ἐγκωμιαστικῆ.	332
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΠΘ'.	ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΑΝΑΧΩΡΗΤῆ, Περὶ τῆς μανιώδους ἀσελγείας τῶν Εὐσταθίου, Ζωσίμου καὶ Μάρω- νος.	332
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΨ'.	ΠΑΥΛΩ, Ὅτι χρὴ κρείττονας κερδῶν εἶναι.	332

ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΑ'. ΝΕΙΛΩ, "Οτι ἡ τοῦ προσώπου ὄψις ἐμφαίνει τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν.	334
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΒ'. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί ἀρετῆς καὶ κακίας.	334
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΓ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ἐπιτιμητική.	336
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΔ'. ΙΣΙΔΩΡΩ, Τίς ὁ ὄντως συνετώτατος καὶ ἀνδρειότα- τος.	336
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΕ'. ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Περί τοῦ ἀληθοῦς βασιλέως καὶ ἡγεμόνος.	336
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΣ. ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί τῶν ἀξίων μετὰ θάνατον θρῆνων καὶ ἀνακηρύξεων.	336
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΖ'. ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι χρὴ φεύγειν τοὺς πονηροὺς καὶ διώκειν τοὺς ἀγαθοὺς.	338
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΗ'. ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι δυνατὸν μὲν φέρειν τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι, δυσκολώτα- τον δὲ τὸ χάριν εἶδέναι τοῖς ἀδικουσιν.	338
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΤΨΘ'. ΜΑΡΤΥΡΙΩ, Περί τοῦ, "χρόνου φείδεσθαι".	340
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	Υ'. ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, Περί τῶν ποιμένων τῶν μὴ φυλαττόντων τὰ πρόβατα, ἀλλ' ὥσπερ λύκων κα- τεσθιόντων αὐτά.	340
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΑ'. ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, "Οτι χρὴ αἰρεῖσθαι ἡττᾶσθαι τὴν ἀλήθειαν τιμῶντες, ἢ ψευδόμενοι νικᾶν.	342
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΒ'. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑ- ΘΙΩ, Προτροπή πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ἀκο- λασίας.	342
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΓ'. ΣΕΡΗΝΩ, "Οτι ἡ ἀμετρος λύπη πλέον τὴν ψυχὴν ἀδικεῖ.	342
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΔ'. ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν νοσημάτων πλέον τοῦ ἱατροῦ καὶ τῶν βοηθημά- των ἢ τοῦ νοσοῦντος προαίρεσις δύναται.	344
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΕ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Προτροπή πρὸς σωφρο- νισμόν.	344
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΣ'. ΣΕΡΗΝΩ, Προτροπή πρὸς ἐγκολπισμόν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς κακίας.	344
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΖ'. ΗΡΩΝΙ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Περί ἀρετῆς.	346
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΗ'. ΗΣΑΪΑ, Περί μεγαλοψυχίας καὶ μικροψυχίας.	346
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΘ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Περί τῶν συνεπειῶν τοῦ ἀδίκου πλούτου.	346
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΤ'. ΑΙΜΙΛΙΑΝΩ, Περί τῆς φιλοδοξίας.	346
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΥΙΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Περί φιλοδόξου καὶ κενოდόξου.	348

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΒ'. ΠΡΟΣΕΧΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ ΙΑΤΡΩ, Περί τῶν αἰτίων τῶν λυμαινομένων τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.	348
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΓ'. ΖΩΣΙΜΩ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ, ΜΑΡΩΝΙ, Περί τῆς μέτρου χρήσεως τοῦ οἴνου.	350
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΔ'. ΛΕΟΝΤΙΩ, Περί ἀρετῆς τῆς μὴ ἐλεγχομένης ὑπὸ μεταβολῶν.	350
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΕ'. ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ὅτι χρὴ κοσμίως ἐνταφιάζειν τοῦ νεκροῦς.	350
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΣ'. ΓΕΣΙΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Συμβουλή πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιδικίας.	352
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΖ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀποτριβὴν τῆς ἀδοξίας.	352
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΗ'. ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ, Ἐπαινετικὴ.	352
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΙΘ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ἐγκωμιαστικὴ.	354
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Περί τῶν τεκμηρίων τῆς ἀρετῆς.	354
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΑ'. ΛΟΥΚΑ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, Περί παρησίας καὶ ἀναισχυντίας.	354
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΒ'. ΚΥΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περί ἱερωσύνης.	354
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΓ'. ΑΡΠΟΚΡΑ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ἐνθαρρυντικὴ διὰ τὴν ἀνάληψιν ἔργου δυσχεροῦς.	354
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΔ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι αἰτία τῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἡμῶν ἥττης ἐστὶ τὸ μὴ ποιεῖν ἡμᾶς ὧν προσήκει ποιεῖν.	356
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΕ'. ΤΟΙΣ ΑΡΧΟΝΤΙΟΥ ΠΑΙΣΙΝ, Προτροπὴ ὅπως δεχθῶσιν ἄσμενοι τὸν πρὸς εἰρήνευσιν πρὸς αὐτοὺς ἀποσταλλέντα Εὐτόνιον.	356
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΣ'. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὑπόμνησις ὅτι ἀδυσώπητος ἔσται ἐκεῖσε ἢ ὑπὸ τῆς θείας δίκης τιμωρία αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Εὐσεβίου.	358
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΖ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οἱ ἄγευστοι πόνων οὐ δίκαιον λέγειν ἀναπαύλης δεῖσθαι.	358
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΗ'. ΑΥΣΟΝΙΩ ΚΟΡΡΗΚΤΟΡΙ, Προτροπὴ πρὸς τὸ συγγνώμην νεῖμαι τῷ αὐτῷ πταίσαντι.	358
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΚΘ'. ΗΣΑΪΑ, Προτροπὴ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ μὴ μείζονα συγγνώμης ἁμαρτάνειν.	360
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛ'. ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Ὅτι ἀρετὴ συγγραφῆς καὶ διδασκαλίας, αἰτιολογία καὶ ἀπόδειξις ἐστίν.	360
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΑ'. ΣΕΡΗΝΩ, Προτροπὴ πρὸς εὐπραγίαν ἐν ταῖς εὐημερίαις.	360

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΒ΄. ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἡ θεία δίκη ἀποδώσει πάντως τὴν δικαίαν τιμωρίαν.	360
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΓ΄. ΔΙΔΥΜΩ ΚΑΙ ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ, "Οτι οἱ πονηροὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκτεπολεμῶνται.	362
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΔ΄. ΘΕΩΝΙ, Τί "παράδοξόν" ἔστιν.	362
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΕ΄. ΛΕΟΝΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἀσθενὲς ἀεὶ τὸ παρ' ἀξίαν καὶ ταχεῖαν τὴν μεταβολὴν ἔχει, εἰ μὴ σὺν ἀρετῇ γίγνοιτο.	362
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΣ΄. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ἐπιτιμητικὴ.	362
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΖ΄. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Προτροπὴ ὅπως διὰ τῶν εὐαγῶν αὐτοῦ προσευχῶν παράσχη θεραπείαν τῷ Ζωσίμῳ.	364
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΗ΄. ΝΕΙΛΩ, Περὶ μετρίας χρήσεως τῶν ἐπαίνων.	364
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΛΘ΄. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ, ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙΣ, "Οτι χρὴ τὰ συγγράμματα ἐκ σπουδῆς καὶ ψυχαγωγίας κεκροᾶσθαι.	364
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜ΄. ΘΕΟΔΟΣΙΩ, Προτροπὴ ὅπως μεταβάλῃ τὰς κατὰ τοῦ Ζωσίμου κατηγορίας εἰς θρήνους καὶ προσευχὰς ὑπὲρ αὐτοῦ.	366
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΑ΄. ΖΩΣΙΜΩ, Προτροπὴ πρὸς ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς.	366
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΒ΄. ΜΑΚΑΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, "Οτι τὸ πεισθῆναι καὶ μὴ τῶν ἀκουόντων ἔστιν.	366
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΓ΄. ΜΑΡΤΥΡΙΩ, Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης τοῖς δεδαίοις καὶ ἀδεδαίοις.	366
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΔ΄. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ, "Οτι ὁ βίος τοῦ λόγου περιγίνεται καὶ ἡ γνώμη τῆς γλώττης, καὶ χρὴ πρῶτον τὴν γνώμην, εἶτα τὴν γλῶτταν κοσμητέον.	368
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΕ΄. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι τῇ μὲν ἀρετῇ στέφανος, τῇ δὲ κακίᾳ τιμωρία ἀπόκειται.	368
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΣ΄. ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Συμβουλευτικὴ.	370
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΖ΄. ΜΩΣΕΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περὶ πλούτου.	370
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΗ΄. ΖΗΝΩΝΙ, Ἐγκωμιαστικὴ.	370
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΜΘ΄. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι μήτε οἱ ἄριστοι διαβαλλόμενοι δυσχεραίνετῶσαν, μηθ' οἱ κάκιστοι ἐγκωμιαζόμενοι ἀγαλλέσθωσαν.	370
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝ΄. ΗΡΑΚΛΕΙΩ, Περὶ πλούτου, καὶ ὅτι πλοῦτος μέγιστός ἐστιν οὐ πλοῦτον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖσθαι πλούτου.	372
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΑ΄. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι οὐ ταυτὸν τὸ ὑπο-	

	πτευθῆναι τῷ ἀλῶναι.	372
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΒ'.	ΠΑΥΛΩ, "Οτι οὐ χρὴ πάντα ἐθέλειν εἰδέναι.	374
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΓ'.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι χρὴ εὐφημον ἔχειν καὶ σεμνήν τὴν γλῶτταν.	374
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΔ'.	ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, "Οτι, ὃ ἐπινοεῖ τις πολλάκις εἰς ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ, τοῦτο εὐρίσκεται χαλεπωτάτων αἴτιον συμφορῶν.	374
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΕ'.	ΑΜΠΕΛΙΩ ΚΟΜΗΤΙ, "Οτι τὸ νομίμως ἄρχειν ποιεῖ τὸ νομίμως ἤρχθαι.	376
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΣ'.	ΔΗΜΩ ΠΗΛΟΥΣΙΩ, Ἀνακοίνωσις τῆς ὑπὲρ αὐτῶν μεσολαθήσεως πρὸς τὸν ἄρχοντα.	376
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΖ'.	ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Συστατικὴ μετὰ παρακλήσεως, ὅπως ὁ κομίζων τὴν ἐπιστολὴν ἀσκητῆς τύχη τῆς δεούσης παρ' αὐτοῦ φροντίδος.	378
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΗ'.	ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῃ, Ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ σοφιστοῦ Ἀρποκραῖ μετ' ἐγκωμίων πλεκομένη.	378
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΝΘ'.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, "Οτι ὁ ἐφέμενος τῆς ἀρετῆς, χρὴ ἀκολουθεῖν τὴν εἰς αὐτὴν φέρουσαν ὁδόν.	378
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞ'.	ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι εἰς ἀρετὴν φέρει τὸ τοῖς φιλαρέτοις ἀκολουθεῖν καὶ ὁμιλεῖν τοῖς σωφρονεστάτοις.	380
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΑ'.	ΙΕΡΑΚΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ῥᾶόν τις, εἰ βούλη, τὴν ψυχὴν εἰς αὐτὴν τοῦ κάλλους ἀναγαγεῖν, τὴν κορυφὴν.	380
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΒ'.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΑΥΤΟΥΣΤΑΛΙΩ, "Οτι οὐκ ἀπὸ φρονήματος, ἀλλ' ἀπὸ φρονήσεως τῶν ἡγεμόνων τὰ τῶν ὑπηκόων κατορθοῦται πράγματα.	382
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΓ'.	ΑΛΥΠΙΩ, "Οτι ὁ θεατρομανὴς ἐρωτομανὴς γίνεται.	382
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΔ'.	ΔΙΟΓΕΝΕΙ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι ἡ γνησία καὶ εἰλικρινὴς φιλία τὸ ἀδεὲς ἐγγυᾶται.	384
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΕ'.	ΑΣΚΛΗΠΙΩ, "Οτι ἀνδρία ἐστὶν ἡ κατὰ τῶν δυσχερῶν ὑπεροψία καὶ τὸ γενναίως φέρειν τὰ συμβαίνοντα.	384
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΣ'.	ΖΗΝΩΝΙ, Ἐγκώμιον τοῦ ἐπισκόπου Ἐρμογένους καὶ προτροπὴ πρὸς μετριοφροσύνην.	384
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΖ'.	ΗΛΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περὶ τοῦ δοκοῦντος εἰδέναι καὶ ἐπιχειροῦντος διδάσκειν.	386

- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΗ. ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ καθαίρειν τὸ φρόνημα τῶν σφαλλομένων μὲν, μὴ οἰομένων δὲ ἐσφάθαι, γνωσιμαχοῦσι δὲ συγγνώμην νέμειν. 386
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΞΘ'. ΗΡΩΝΙ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Ὅτι χρὴ μέγιστον ἠγεῖσθαι κόσμον τὸ τοῖς ἀγίοις συναγελάζεσθαι. 386
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟ'. ΕΡΜΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ, Διεκτραγώδησις τῶν ἐπὶ ἐπισκόπου Εὐσεβίου ἀτασθαλιῶν. 388
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΑ'. ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπή πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπιβουλῆς μὲ ἀνδρίαν. 388
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΒ'. ΠΟΣΕΙΔΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι χρὴ τοὺς ἱερωμένους παντὸς τυραννικοῦ καὶ αἰσχροῦ πάθους ἀδάτους ἑαυτοὺς διατηρεῖν. 390
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΓ'. ΜΑΡΩΝΙ, Προτροπή πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀτόπων πράξεων. 390
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΔ'. ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι οὐχ ὁ πάσχων οὕτω, ὅσον ὁ δοῶν ἀδικεῖται. 390
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΕ'. ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐχ ὁ τέχνη τάληθοῦς περιγενόμενος ἐπαίνων ἄξιος, ἀλλ' ὁ τάληθὲς ἀτέχνως φράζων. 392
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΣ'. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΩ, ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΕΥΣΤΑΘΙΩ, Προτροπή ὅπως παύσωσιν ἀσυγνώστως πταίοντες. 392
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΖ'. ΟΛΥΜΠΙΩ, ΙΣΙΔΩΡΩ, Ὅτι ἡ πονηρία, τὴν τοῦ λέγειν ἐμπειρίαν προσλαβοῦσα, πολλῶ ἀργαλεώτερα τῆς ἀμαθίας ἐργάζεται κακὰ. 394
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΗ. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι ἡ ἀλήθεια, τοὺς μὴ ἐρώντας αὐτῆς δυσκλεεῖς ἀποφαίνουσα, τοὺς ἐραστάς εὐκλεεῖς ἀπεργάζεται. 396
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΟΘ'. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι οὐ χρὴ, οὐρανοπολίται ὄντες, ὀλιγωρεῖν φθονούμενοι, ἀλλὰ προσδοκᾶν διὰ τοῦτο λαμπρότεροι ἔσεσθαι. 396
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι οἱ κόποι τῆς ἀρετῆς ἀμβλύνονται τῇ τῶν γερῶν προσδοκίᾳ. 398
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΙΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι κρεῖττον τὸ ἐπιβουλευθῆναι καὶ ἀποχειροτονηθῆναι, ἢ μετὰ ἀνδρῶν τετάχθαι πταίσμασι συμπραττόντων. 398
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΒ'. ΛΑΜΠΙΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ὅτι οὐ χρὴ κωμωδεῖν, ἀλλὰ καταθρηνεῖν τοὺς κορυφαιοτάτους τῶν κακῶν. 400

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΓ΄.	ΘΕΟΔΩΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, "Οτι χρῆ κακείνους ἐπαινείν, οἷς ὑπὲρ λόγους ὁ ἔπαινος.	400
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΔ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, "Οτι ἀσφαλέστερον τὸ μὴ πολεμῆσθαι, τοῦ συμμαχεῖσθαι.	400
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΕ΄.	ΙΣΧΥΡΙΩΝΙ, "Οτι ζόφος ἢ βιωτικὴ φαντασία, φῶς δὲ ἡ θεία φιλοσοφία.	402
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΣ΄.	ΛΑΜΠΕΤΙΩ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ, ΚΑΣΙΩ, Δικαιολογία διὰ τὴν καθυστέρησιν ἀποστολῆς ἐπιστολῆς.	402
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΖ΄.	ΝΕΙΛΩ, Προτροπὴ ὅπως παράσῃ πατρικὴν προστασίαν εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀποθανόντος.	404
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΗ΄.	ΜΑΡΩΝΙ, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς φιλοχρηματίας.	404
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΠΘ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περί τῶν συνεπειῶν τῆς κατηγορίας.	404
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨ΄.	ΘΕΟΔΟΣΙΩ, ΕΠΙΜΑΧΩ, ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΖΟΥΣΙΝ, Σύγκρισις ἐγκρατείας καὶ παρθενίας.	406
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΑ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, "Οτι οὐ χρῆ τοὺς τεθνεῶτας κακηγορεῖν.	406
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΒ΄.	ΝΕΙΛΩ, "Οτι τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα καὶ παρὰ τὸν τόπον καὶ παρὰ τὸν καιρὸν ἀργαλεώτερα γίνονται.	406
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΓ΄.	ΠΑΥΛΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι οὐδεὶς, κἂν βούλεται, δύναται ἡμᾶς ἐπηρεάζειν.	406
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΔ΄.	ΕΛΙΣΣΑΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, "Οτι ἐκ τῶν δρωμένων ἐκάστου δῆλος ὁ ὁμλητὴς αὐτοῦ.	406
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΕ΄.	ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Ὁ φιλοσόφος ἐπισκεπτόμενος τὰ πράγματα οὐδέ ὑπὸ τῶν χρηστών ἐπαίρεται, οὐδέ ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ταπεινοῦται.	408
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΣ.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀβροδιαίτου βίου.	408
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΖ΄.	ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Τίνες οἱ ἀληθεῖς σοφοί.	408
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΗ.	ΑΛΦΙΩ, Περί τῶν αἰτίων τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταπτώσεως.	410
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΨΘ΄.	ΝΕΙΛΩ, Περί μὴ ὀρθῆς κρίσεως τῶν πραγμάτων.	410
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Φ΄.	ΠΕΤΡΩ, "Οτι τοῖς ἔργοις καὶ τὰ φρονήματα ἐπεσθαι φιλεῖ.	410
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΑ΄.	ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, "Οτι οὐδὲν οὕτως εὐκολώ-	

		τατόν ἐστίν, ὡς τὸ ἕκαστον ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι.	412
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΒ΄.	ΟΥΡΣΕΝΟΥΦΙΩ, Ὅτι χρη̄ τὰ παιῶνια κατάλληλα τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς δυνάμεσι τῶν πασχόντων προσφέρειν.	412
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΓ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Συμβουλευτική.	412
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΔ΄.	ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρη̄, ὁ ἐρῶν δόξης ἀπολαῦσαι, καταφρονεῖν δόξης.	412
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΕ΄.	ΤΟΙΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙΣ ΠΗΛΟΥΣΙΟΥ, Περί βοηθείας.	414
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΖ.	ΑΛΥΠΙΩ, Ὅτι χρη̄ τοῖς παισὶ κατασπείρεσθαι τὸν περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Θεοῦ καὶ προνοίας καὶ περὶ ἀρετῆς λόγον.	414
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΖ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι μεγάλων κακῶν αἰτιαὶ εἰσιν αἱ μετὰ γαστέρα ἡδοναί.	414
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΗ΄.	ΘΕΟΠΕΜΠΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι ἐκτὸς σκήψεώς εἰσιν οἱ τολμῶντες μὲν διδάσκειν, τάναντία δὲ ὧν λέγουσι πράττοντες.	414
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΘ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρη̄ τοὺς περὶ ψυχῆς ἀγωνιζομένους ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χωρεῖν τῇ θείᾳ συμμαχίᾳ θαρροῦντας.	416
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙ΄.	ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι βέλτιον τοῦ μηδ' ὄλως ποιεῖν, τὸ ὅπως δήποτε ποιεῖν.	416
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΑ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Περί ὀλιγοδείας καὶ πολυτελείας.	416
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΒ΄.	ΜΑΡΩΝΙ, Περί τῶν συνεπειῶν τῆς φιλοχρηματίας.	418
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΓ΄.	ΗΣΑΪΑ, Προτροπὴ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κατὰ τῶν πενήτων ἀδικιῶν.	418
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΔ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι οἱ μετὰ νόμον καὶ χάριν πταίοντες καὶ μηδὲ τὴν ὁδὸν τῶν παλαιῶν ὁδεύοντες, οὐδενὸς ἐλέου ἄξιοί εἰσιν.	418
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΕ΄.	ΑΝΑΤΟΛΙΩ, Προτροπὴ πρὸς γνωσιμαχίαν.	418
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΖ.	ΝΕΙΩ, ΠΕΤΡΩ, ΠΑΥΛΩ, Περί ἀνεξικακίας ἐπὶ ταῖς ὕβρεσιν.	420
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΖ΄.	ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Περί τῶν ἐν τῇ σκηνῇ καὶ τῷ ἵπποδρόμῳ συμβαινόντων καὶ τῶν κατ' αὐτῶν μέτρων.	420
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΗ΄.	ΛΑΜΠΕΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Πῶς τις δύναται ἀοίδιμος καὶ εὐκλεῆς ἔσεσθαι.	420
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΙΘ΄.	ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ, Ὅτι ὁ θεοφιλῆς συνορᾷ καὶ διελέγχει τὰς ἀπάτας.	422
ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ΦΚ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρη̄ μανθάνειν καὶ τὰ δι' ὧν αἱ	

ΕΠΙΣΤΟΛΗ	ψυχαι βελτιοῦνται.	422
ΦΚΑ΄.	ΑΛΦΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι ἄτοπον τὰς αἰτίας τῶν οὐ πεισθέντων τοῖς καλοῖς ἐπὶ τοὺς μὴ πεπεικότας μεταφέρειν.	422
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΒ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι οὐδέν ἐστι τοῦ δόξης ἐρῶντος ἀθλιώτερον, οὐδὲ τοῦ καταφρονουῦντος ταύτης εὐκλεέστερον.	422
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΓ΄.	ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περί τῶν μὴ νομιζόντων ἀρετὴν τὴν ἀρετὴν, καὶ τῶν ἀρετὴν εἶναι αὐτὴν φασκόντων, μὴ ἀσπαζομένων δέ.	424
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΔ΄.	ΜΑΡΩΝΙ, Ὅτι οὐ χρὴ τοῖς διὰ μοχθηρίαν κακηγορουμένοις ἐκείνα λέγειν, ἃ τοῖς εὐδοκίμοις πρόπει.	424
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΕ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῃ, Ὅτι χρὴ ἐκείνοις μόνον πιστεύειν, οἷς ὄντως ἡ ἀρετὴ διὰ τῶν πραγμάτων ἐμπρέπει.	424
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΣ΄.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ, ΣΕΡΗΝΩ ΔΙΑΚΟΝΟΙΣ, Ὅτι δίκας παρέξει ἡ θεία δίκη τοῖς μηδὲ τῇ ἀνοχῇ αὐτῆς βελτιωμένοις.	424
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΖ΄.	ΗΡΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Προτροπὴ πρὸς διαρκῆ ἔπαινον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀποφυγὴν τῆς κακίας.	426
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΗ.	ΔΟΜΙΤΙΩ ΚΟΜΗΤΙ, Ὅτι χρὴ χρῆσθαι τοῖς σιτίοις καὶ πότοις, μὴ τοῖς πρὸς ῥώμην, ἀλλὰ τοῖς πρὸς ὑγίειαν βλέπουσιν.	426
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΚΘ΄.	ΥΠΑΤΙΩ, Ὅτι ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρους ἀποφαίνει τοὺς ἑαυτῆς ἐραστάς.	428
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛ΄.	ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ περὶ τῶν ἄλλων τὰς ψήφους ἐκφέρουσιν.	428
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΑ΄.	ΖΩΣΙΜΩ, Προτροπὴ πρὸς νῆψιν.	428
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΒ΄.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Προτροπὴ πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ τήρησιν τῶν νόμων τῶν ἱερῶν Γραφῶν.	428
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΓ΄.	ΑΜΜΩΝΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῃ, Προτροπὴ ὅπως μὴ φεύγη τοὺς πόνους, ἀλλὰ τὴν εὐκλειαν διώκειν.	430
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΔ΄.	ΔΙΔΥΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Συμβουλευτικὴ.	430
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΕ΄.	ΟΥΑΛΕΝΤΙ, Περί τῶν παρ' ἀξίαν τυχόντων τῆς ἱερατικῆς τιμῆς.	430
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΣ΄.	ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐκ τῆς ἀσεβείας τοῦ Ζωσίμου	

	προκυψάσης κατ' αὐτοῦ ἀδοξίας.	432
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΖ.	ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Ὅτι οὐκ ἔξ ἴσου τῶν διδασκάλων τὴν ἀκρόασιν ποιούμεθα.	432
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΗ.	ΗΡΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι χρὴ καὶ τῷ λέγειν καὶ τῷ γράφειν τιμᾶν τὸ μέτρον.	432
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΘ.	ΖΩΣΙΜΩ, ΜΑΡΩΝΙ, ΧΑΙΡΗΜΟΝΙ, Προτροπὴ πρὸς εἰλικρινῆ μετάνοιαν.	432
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜ.	ΙΕΡΑΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Περί τῶν πρὸ τῶν κινδύνων τῷ φόβῳ δεδουλωμένων.	432
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑ.	ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι χρὴ ὀρθῶς καὶ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν βιοῦν.	434
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΒ.	ΔΑΝΙΗΛ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐ χρὴ λυμαίνεσθαι τὰς χάριτας τῷ ἐν ἀδίκοις πράγμασιν ἀνταποδιδόναι τὰς ἀμοιβάς.	434
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΓ.	ΠΕΤΡΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ, Προτροπὴ πρὸς ἀπολογία πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἀδοξίας.	434
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΔ.	ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Ὅτι μεγίστη ἱστορίας καὶ θεωρίας ἀρετὴ τε καὶ διάρθρωσις αἰτιολογία.	436
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΕ.	ΜΑΡΩΝΙ, Περί κόρου χρημάτων.	436
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΖ.	ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ, Ὅτι διὰ πόνων ἡ τοῦ βίου ἀείμνητος δόξα ὠνεῖται.	436
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΖ.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι ἄξιος ψόγου οὐχ ὁ μὴ πείθων, ἀλλ' ὁ μὴ θέλων πεισθῆναι.	438
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΗ.	ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι ἀπόρθητός ἐστιν ἡ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς καὶ τῇ θεῖα συμμαχίᾳ πεπυργωμένη ψυχὴ.	438
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΜΘ.	ΗΣΑΪΑ, Περί μακροθυμίας.	438
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝ.	ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι τῇ θεῖα χειρὶ οὔτε νόσημα οὔτε χρόνος οὔτε φύσις ἐστὶν ἀντίπαλος.	438
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΑ.	ΘΕΟΦΑΝΙΩ, Παραμυθητικὴ.	438
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΒ.	ΗΛΙΑ ΔΙΑΚΟΝΩ, Ὅτι χρὴ συγγνώμην νέμειν τῷ πεπλημεληκότῳ καὶ ὁμολογοῦντι.	440
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΓ.	ΑΛΥΠΙΩ, Ὅτι χρὴ τὴν γνώμην πρὸ τῆς γλώττης παιδεύειν.	440
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΔ.	ΠΕΤΡΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Περί τῶν ἐχόντων καὶ μὴ ὀρθὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων.	440
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΕ.	ΠΕΤΡΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ, Περί τοῦ κάλλους καὶ τοῦ αἰσχους τῆς ψυχῆς.	440
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΖ.	ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ, Περί θεραπείας ἐπὶ τοῖς ὕδρεσιν.	442
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΖ.	ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ, Ἐγκωμιστικὴ.	442

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΗ. ΩΦΕΛΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ, Περί φιλοσοφίας.	442
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΝΘ. ΕΥΤΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ, Περί τῶν τιθεμένων οἰκείας συμφορὰς τὰς ἑτέρων ἀρετὰς, ἢ τὰ ἑαυτῶν κακὰ.	442
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞ. ΠΕΤΡΩ, Τίς ἐστὶν ὁ εὐθύτατος κανὼν φιλίας.	444
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΑ. ΝΕΙΛΑΜΜΩΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Ὅτι οἱ πταίοντες ἐλέγχοις πανταχόθεν βάλλονται.	444
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΒ. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ἐπιτιμητικῆ.	444
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΓ. ΣΕΡΗΝΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ, Ὅτι ἡμεροκαλῆς ἢ δόξα τοῦ κόσμου, ἀμάραντος δὲ καὶ αἰώνιος ἢ εὐκλεια τῆς ἀρετῆς	446
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΔ. ΤΩ ΑΥΤΩ, Ὅτι χρὴ πρὸ τοῦ συμφέροντος τὸ δίκαιον τίθεσθαι, καὶ τὴν ἀρετὴν πρὸ τῆς δυναστείας.	446
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΕ. ΙΩΑΝΝῆ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ, Περί κακίας καὶ ἀρετῆς.	446
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΣ. ΠΕΤΡΩ, Ὅτι χρὴ μὴ ἐντυγχάνειν τοῖς ἐγκαλινδουμένοις εἰς τὰ βιωτικὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῖς ἀρετῆ ὑφιεμένοις.	448
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΖ. ΜΑΡΩΝΙ, Ἐπιτιμητικῆ.	448
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΗ. ΔΩΡΟΘΕΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩ, Ὅτι ὁ μὲν σύμβουλος τοῦ παραινεῖν ἐστὶ κύριος, ὁ δὲ συμβουλευόμενος τοῦ πεισθῆναι.	450
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΞΘ. ΖΩΣΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ, Ὅτι οὐδὲν ὁ λαϊκὸς παραβλάπτεται, τοῦ ἱερέως μὴ εὖ βιοῦντος.	450
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	
1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς	457
2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.	460

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ

Γ. Μπακατσέλου 3 – Τηλ. και FAX 283 880 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση*Οφσετ: ΧΡ. ΘΩΜΑΣ – Τηλ. 0394/72 394– Λητή Θεσ/νίκης

Βιβλιοδεσία: Άφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ, Τηλ. 710 140 – Θεσ/νίκη

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλείο Ε. ΜΕΡΕΤΑΚΗ

Γ. Μπακατσέλου 3 – Θεσσαλονίκη – Τηλ. και FAX 283 880 – (Οικίας 696 653)
